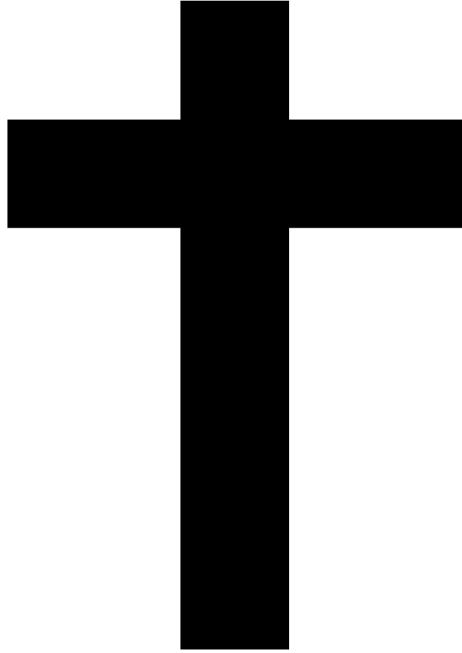

Gotena Epe Agale

The New Testament in the East Kewa Language of Papua New
Guinea

Gotena Epe Agale
The New Testament in the East Kewa Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples East Kewa long Niugini

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: East Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-01-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Aug 2023 from source files dated 9 Oct 2020
62cac9b7-0920-58fe-ad58-f2d4b8fb56bc

Contents

FRT	1
Matyu	2
Mak	55
Luk	86
Jon	141
Aposel	178
Rom	225
1 Korin	248
2 Korin	271
Galesia	287
Efesus	296
Filipai	304
Kolosi	310
1 Tesalonaika	316
2 Tesalonaika	322
1 Timoti	325
2 Timoti	333
Taitus	339
Filemon	343
Hibru	345
Jems	366
1 Pita	373
2 Pita	381
1 Jon	386
2 Jon	393
3 Jon	394
Jud	396
Pagaa	399
Read the New Testament	429

Gotena Epe Agale

The New Testament in the East Kewa language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples East Kewa long Niugini

Gotena Epe Agale

The New Testament in the East Kewa
language of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 2004 by Wycliffe Bible
Translators, Inc.

Web version
2013, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you
under the terms of the Creative Commons
license (Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy,
distribute and transmit the text under
the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute
the work to *Wycliffe Bible Translators*
(but not in any way that suggests that
they endorse you or your use of the
work).
- **Noncommercial.** You may not use
this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may not
alter, transform, or build upon this
work.
- **In addition,** you have permission to
port the text to different file formats,
as long as you don't change any of the
text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution,
you must make clear to others the license
terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok
orait na lo bilong Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Deriva-
tive Works license. Em i tok olsem
**yu ken givim kopi long narepela
manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim
long husat i laikim. Tasol, yu mas tok
klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani
na salim dispela. **Yu mas givim nating.**
Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na nara-
pela buk i stap long dispela sait i gat tok
orait long usim wantaim dispela samting
tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu
mas askim husat i papa bilong copyright
long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait
long dispela tok orait, stretim tok, salim
Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long
nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English
i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis
askim mipela.**

Gotena Epe Agale

Go Buk-na Bi[tab]Rudu Bi[tab]Pes Naba

Matyu Ripili Agale

Gote-na Epe Agale Matyu-mi lisa agalere buk maalapuna riri-nane apo wia-daa. Go agalemere Yesu go su kamaa ipisare re la yokesa. Abala riri-nanere Maria-me Yesu madisa agale lisa. Go-rupa puma nipuna kogono pama puma nipu puma komisa-rupa apo wia-daa. Gore nipu komoma wala rekesa. Rekoma page ora loba su puma yaa-para abala napisa. Dia-le, nipuna ruru-repaa piri-para wala puma agale lakeloma yaa-para werepe pisa.

Buk Matyu-ri ririna Yesu madisade madaa luma wala Yesu kalu-ipa mina Satan-me nipu ko lisare go remaa raayo go buk madaa wia. Go page Yesu epe agale pamu lakeloma agale mana loma enaali ma-epeaasa-daa remaa raayo go buk Matyu-para wia. Remaa medalomare Yesu Galili giyoma Jerusalem penaloma nimumi nipu lu makomaaoma repena polopeana lisimide pare nipu tapa giyoma wala rekesa.

Gore ada ele meda Matyu-mi waalalo pisare gore go-rupa: Yesumi epa pisa kogono raayore: Gote-na agale lakale alinumi lisimi yade aunu-para Gote-me go-rupa palua lisade agale-para Gote-na buk madaa wia agalenu Yesumi mawaraayaya pu lagelea. Gote-me Israel enaali nimu raba meape ali meda raapalua lisade elere gore Yesu yade pi go buk-mi lapaaya.

Robonu go-rupa adamina:

Maria-me madisa page nipuna kasuanuna binu page (1.1-2.23)

Jon su kamaa piruma enaali kalu-ipa kalisa (3.1-12)

Yesu kalu-ipa muma Satan-me nipu koyalalo pisa (3.13-4.11)

Yesu nipumi Galili su puma kogono pisa (4.12-18.35)

Yesu Galili su giyoma nipu Jerusalem pisa (19.1-20.34)

Nipu Jersalem taun re-para puma koro komea pisa (21.1-27.66)

Yesu tapa-para rekesa (28.1-20)

Yesu Keriso-na kasuanuna biri go-rupa maasimi (Luk 3.23-38)

¹ Go remaa madaare Yesu Keriso-na kasuanuna bi abala go-rupa lemema. Abalare Yesuna kasua Devit pirisa. Devit-na kasua medare Abraham pirisa.

² Abraham-re Aisak-na aaraa pirisa. Aisak-re Jekop-na aaraa pirisa. Gore Jekop-re Juda-para nipuna amenu-para nimuna aaraa pirisa. ³ Juda-re Peres-para Sera Iapona aaraa pirisa. Nipuna amare Tamar pirisa. Peres-re Hesron-na aaraa pirisa. Hesron-re Ram-na aaraa pirisa. ⁴ Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa. Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa. Nason-re Salmon-na aaraa pirisa. ⁵ Salmon-re Boas-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rehap.) Boas nipuri Obet-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rut.) Obet-re Jesi-na aaraa pirisa. ⁶ Jesi nipuri King Devit-na aaraa pirisa.

Devit-ri Solomon-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri abalade Uria ena pirisa.) ⁷ Solomon-re Rehoboam-na aaraa pirisa. Rehoboam-re Abiya-na aaraa pirisa. Abiya-re Asa-na aaraa pirisa. ⁸ Asa-re Jehosafat-na aaraa pirisa. Jehosafat-re Jehoram-na aaraa pirisa. Jehoram-re Usia-na aaraa pirisa. ⁹ Usia-re Jotam-na aaraa pirisa. Jotam-re Ahas-na aaraa pirisa. Ahas-re Hesehia-na aaraa pirisa. ¹⁰ Hesehia-re Manase-na aaraa pirisa. Manase-re Emon-na aaraa pirisa. Emon Josaia-na aaraa pirisa. ¹¹ Josaia-re Jehoiakin-para nipuna amenu medaloma nimuna aaraa pirisa. Go raburi mo Israel enaalinu nimu Babilon su-para karapo ada mapaitaasimi.

¹² Nimu Babilon su-para karapo palisimi raburi kasuanuna bi gu-rupa maasimi: Jehoiakin-re gore Sealtiel-na aaraa pirisa. Sealtiel-re Serubabel-na aaraa pirisa. ¹³ Serubabel-re Abiut-na aaraa pirisa. Abiut-ri Eliakim-na aaraa pirisa. Eliakim-ri Asor-na aaraa pirisa. ¹⁴ Aso-re Sadok-na aaraa pirisa. Sadok nipuri Akim-na aaraa pirisa. Akim-ri Eliut-na aaraa pirisa. ¹⁵ Eliut-ri Eleasar-na aaraa pirisa. Eleasar-re Matan-na aaraa pirisa. Matan-re Jekop-

na aaraa pirisa. ¹⁶ Jekop-re Josep-na aaraa pirisa. Josep-re Maria-na aali pirisa.

Maria-re Yesuna agi pirisa. Yesuri nipuna biri Gote-na Maa Rapae Ali (Mesaia) maasimi.

¹⁷ Gore abalare Abraham-na ruru go pirisimi enaalina epaoma puma Devit madaare kasuanuna ruru 14-pela pirisimi. Abalade Devit pirisa rabu epaoma pumare nimu Babilon karapo ada mapaitaasimi raburi kasuanuna ruru 14-pela pirisimi. Gore mapaitaasimi enaalina epaoma pumare Gote-na Maa Rapae Ali madisa rabu go madaare kasuana ruru 14-pela pa palisimi.

*Maria-me Yesu Keriso madisa
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Yesu Keriso nipu maitana remaare go-rupa pisa. Nipuna agi Maria-re abala Josep-na minalo mada misimi. Go-rupa pirisimi pare Josep nipumi abi namisa rabu Maria-me nipu madaa Holi Spiritmi naaki padaa pa pirisa. ¹⁹ Go ena nipuna pulalo pi aliri Josep yapare nipu ora epe ali yaa-pulu nipumi Maria yala namapolaano kone wisa. Go-rupa pisa-pulu nipumi pagaa wi kone suma pawasi giyalua kone wisa. ²⁰ Josep nipumi go kone pa makuaaba pirina upaame Gote-na ensel meda adisa. Go ensel-me nipu-para talo: Josep nere Devit-na si. Nena ena Maria meape paalame nakomape. Paga, mo lo robaa-para pia naakiri Holi Spiritmi mapiraaripade. ²¹ Nipumi naaki matia rabu nipuna biri Yesu lape. Gore nipumi enaali raayona koeyae elenu mea raakepe ruboma nimu epe-rupa raba muma mapiraalia lisa.

²² Gore Mudu Gote-na agale lakale ali meda agale lakalisa-pulu go ele raayo aporupa ora pisa. Go agale lakale alimi abalade go-rupa lisa: ²³ Pagelepa, ena maapua meda ali raapu napaitalia pare naaki padaa piruma naaki matia pare go naaki nipuna biri Emanuel lamina lisa. Go bina re-re go-rupa: Gote-re naa raapu pia.

²⁴ Josep nipu u paluma rekesa rabu mo Ali Mudu-na ensel-me lakalisa agale pagoma nipumi go ena nipuna were-rupa misa. ²⁵ Pare nipuna ename naaki padaa

pa pirina nipu raapu u napalisipi. Go naaki madisa rabu Josep-me bi Yesu lisa.

2

Kimisu alinumi Yesu adola ipisimi

¹ Maria-me Yesu Betlehem adare-para madisa. Go suri Judia su ru-nane wia. Go naaki nipu madisa raburi Herot nipu ali mudu pirisa. Gore abala madinaloma kuba kedo madaa kone makuaae alinu medaloma mo naare opa ipula-nane piruma Jerusalem su-para ipisimi. ² Epa opopaoma agale go-rupa lisimi: Go kagaa naaki nipu Juda enaalina ali mudu pirape aliri ane maita ya? Naame naana su-para piruma nipu madina su waalape kuba kedo adoma epama. nipuna bi minasaato. ³ Gore ali mudu Herot-me go remaa pagoma pogolasaasa. Go-rupa puma Jerusalem su-para piri enaali raayo kone adaapu wisimi. ⁴ Go-rupa puma Herot-me Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agale maalape alinu-para makiritasa. Nimu kiritame rabu Herot-me agale go-rupa lisa: Gote-na Maa Rapae Aliri aapina su-para maitia ya? ⁵ Gore nipu lakalisimi: Judia su ru-nane Betlehem adare-para maitaaya simi. Gote-na agale lakale alimi pepa madaa go-rupa lu wisale pagape lisimi: ⁶ Nimi Betlehem adare-para piri enaalinuri Juda su robo ru-nane pimi. Gore Juda suna ali kalununa kone madaa ora epe-rupa pimi. Go-rupa pea-le nimina su-parare ali mudu meda piralia. Go alimiri nimi-para Israel su-para piri enaalinu-para surubalia.

⁷ Go lu wisa agale pagomare Herot nipumi pawasi kaledoma mo naare ipulanane piri makuaae alinu ipulupa lo lakalisa. Go-rupa puma go kuba kedo opapaaripade Di-ri aa-rabo yalo agale lorapisa. ⁸ Go agale muma sabaaoma nipumi go makuaae alinu Betlehem adare-para wala rapaaoma agale go-rupa lakalisa: Nimi pumare puri paloma go naaki waru asa pula pulupa. Nimimi abala adasaalimi-daare ni piri-para wala epa lagialepape. Go-rupa palimiri neme page nipuna bi minasaala palua lisa.

⁹ Mo ali muduna agale abala pagomare nimu pisimi. Go adoma ipisimi kuba kedo wala epa opoma puaoma pumare mo naaki madu saapiri ada kulu madaa puma aasa. ¹⁰ Mo kuba kedo wala adomare nimuna pu robaa-para raaname ora waru komisimi.

¹¹ Nimu ru-nane puma kodobaoma lisimina mo naaki Maria agiaaya puma adisimi. Go rabu nimumi su adoma rumu pege puma mo naakina bi minasaasimi. Nimuna paus loboma epe kaa pi ele medaloma kalisimi. Nimumi abu pi gol kaname warili epe ele-para paura epe kaa pi elenu-para epe kaa pi wabola ele medaloma page epa kalisimi. ¹² Gore upaame Gote-me nimu lakalisa-pulu nimu Herot piri wala napolisimi. Nimuna pora rado meda mada puma nimuna ada wala pisimi.

Josep nipuna ena naaki-para Isip su-para pisimi

¹³ Nimu abala penaaloma Gote-na ensel-me ipuma upaame Josep go-rupa epa lakalisa: Nena naaki agiaaya maa pu no Isip su-para pogola pulupa. Ne go su-para piraina wala werepe go su giyape yapi di epa lagialua. Abiri Herot-me go naaki asa puma pia. ¹⁴ Gore Josep go agale pagoma lisana nipu u-rumu rumuna rekoma nipuna naaki agiaaya mo Isip su-para maa pisa. ¹⁵ Josep nipu mo Isip su-para pirina Herot komisa. Josep nipu go su-para pisare Mudu Gote-na agale lakale alinu lakalisa-pulu pa pisa. Pipa madaa Gote-na agale lakale ali nipumi go-rupa lisaa-ya: Nina naaki Isip su-para pirisa pare neme yaalisuade lu wisaya.

Herot-me nogo naaki raayo tamina lisa

¹⁶ Gore abalade mo naare ipula-nane piri alinumi Yesu madina su Herot nalakeloma pogola pisimi-pulu Herot-me nimu rono pagisa. Herot nipumi mo kimisu alinu-para agale lorapisa rabu go alinumi mo kuba kedo opisade di lakalisimi-pulu Herot-me mo naaki madina yapi di makuaaoma lu makomaatalo pisa. Go raburi nipumi Betlehem su-para piruma maali laapo abe napali naaki raayo lu makomaina lisa. ¹⁷ Go kone

madaare abalade Gote-na agale lakale ali meda Jeremaia-me abalade saa pi agaleme go-rupa lakalisa: ¹⁸ Rama su adare-parare agale meda pago aame. Go agalere nimumiri re lo piruma kodome komo aame. Go rabu ena Resel-me nipuna nogo naakinu madaa re lo aaya. Go rabu enaalinumi go enanuna lo robaa namakuma paame. Dia-le nipuna nogo naaki komisimi-pulu nipu re piru aaya.

Josep nipuna were raapu Isip su giyoma wala pisimi

¹⁹ Werepe Herot abala komenaloma Ali Mudu-na ensel medame Isip su-para ipuma Josep nipu upaame go-rupa epa lakalisa: ²⁰ Ne rekoma nena naaki agiaaya maa pu nimina su Israel su-para wala pulupa. Mo naaki tyalo paade aliri abala komaade. ²¹ Gore Josep nipu rekoma nipuna naaki agiaaya maa puma Israel su-para wala pisimi.

²² Gore Arkelaus-me nipuna aaraa Herot-na pada muma nipu Judia suna ali mudu pirisa. Gore Josep-me go remaa abala pagisa-pulu nipu go su-para pope paalame komisa. Pare Gote-me Josep upaame agale lakalisa. Go-rupa pisa rabu nimu Galili su ru-nane wala pisimi. ²³ Nipu puma Nasaret adare-para pua pirisimi. Gore abalade Gote-na agale lakale alinumi ora agale go-rupa lisimide: Nipuri Nasaret su-para piri ali lisimi.

3

Jon Baptais-mi agale la yokesa (Mat 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)

¹ Go raburi Jon Batais ipuma lisana Judia suri enaali napiri su-nane epa aoma Gote-na agale lakelo aasa. ² Gore nipumi talo: Gote-na Surube Yapi Di-ri abala re-para go epalia-le nimina pupitagi nape kone giyalepa lisa. ³ Abalade Gote-na agale lakale ali Aisaia-me Jon-para agale go-rupa lisa: Ali medame enaali napiri su-para agale go-rupa yolo aaya: Ali Mudu nipuna poranu waru wari salepape. nipuna pamuape pora maredepo yalepape lisa.

⁴ Jon nipumi abalade kamel menana iri maraoma mena yogaleme warili aako

let-me rabuaniaaoma yamesa. Go-rupa pumare nipumi raa-para alubi kapa-para wasu no pirisa. ⁵ Go rabu mo Jerusalem su-para Judia su raayo-para piri enaalinu-para ipa Jordan pagi-para piri enaalinu page Jon nipu piri-para ipisimi. ⁶ Ipumare nimuna koae-aunu la yoke agale lakalisimi rabu Jon-me ipa Jordan-para kalu-ipa measa.

⁷ Yapare Jon nipumi Farisi alinu-para Sadyusi alinu-para nimumi kalu-ipa minalo adisa. Go-rupa puma nipumi nimu go-rupa lakalisa: Nimiri koe kero madi alinu pimi. Aapimi nimi go-rupa lagia ya? Gote-na werepe rono pagape konere nimimi adobaaoma piralimi. Go rono page konere nimimi madaa pogola palimi ya? ⁸ Nimimi epe kogono puma palepape. Nimimi go-rupa puma kone rulalimidaare ora kone rulae enaalinu pitaapape. ⁹ Nimina lo-parare Abraham-re naana aapa kone nasalepape. Neme nimi lagialo: Go wia kanare Gote-me Abraham-na sinu mada ma-aulaalia. ¹⁰ Rai gaapiri repena re-para abala apo wia le waru namaitiade repenare pitaa poma repena sulaa-para mea kiralia.

¹¹ Nemere nimi kone perekealiminalo kalu-ipa meaato. Pare werepe epaliade ali medamere Holi Spirit-na puri-para repena sulaa ele raapu kalu-ipa mealia. Niri raba mi ali yaa-pulu neme go alina age ada kepema kege radepetalo palua pare mada dia. ¹² Nipuna kelepa nipuna kimi ripinuma aaya. Go-rupa puma mo wit-na le raapu rilipu raloma go epe kilinu kama muma nipuna kiritape ada-para sulalo palia. Gore koe rilipuri wagepu nakudili repena sulaa-para mea kiralia rabu pa roalia lisa.

*Jon-me Yesu kalu-ipa measa
(Mat 1.9-11; Luk 4.1-13)*

¹³ Go raburi Yesu nipumi su Galili giyoma ipa Jordan-nane ipisa. Nipu Jon piri puma Jon-me kalu-ipa meanialo pisa. ¹⁴ Go-rupa pisa pare Jon-me Yesu go-rupa lakalisa: Neme ni kalu-ipa gialiri epelea-le ake paa-daa neme kalu-ipa gialua pae? ¹⁵ Gore Yesumi nipu agale go-rupa abulisa: Palaina abere neme loadeau

pape. Naame go-rupa palimi-daare Gote-me pamina lea-ai raayo palima. Go-rupa lisa-pulu Jon-me nipuna agale ralisa.

¹⁶ Yesu nipu kalu-ipa abala muma wagepu nipumi ipa Jordan giyoma so pagi-nane ipisa. Go-rupa puma Yesumi go-rupa adisa: Yaa-para pora gaape lobesa rabu Gote-na Holi Spirit yaa puluma biyaa ipuma nipu madaa epaa pirisa. ¹⁷ Go rabu agale meda yaa-para go-rupa lanyasa: Gore nina si-le neme nipu madaa ora pedo waru pe.

4

*Satan-me Yesuna kone makoyatalo lisa
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)*

¹ Go raburi Holi Spirit-mi Yesu nipu enaali napiri su-para maa pisa. Go rabu Satan-me nipu kone makoyatalo lisa.

² Yesu nipu raa-para yapi ali ria malapu piruma eda nanisa-pulu reame komisa.

³ Go rabu Satan-me ipuma lisana Yesu-para go-rupa lisa: Nere ora Gote-na Si teare neme te rabu go kaname bret maauloma maa naina lisa. ⁴ Go raburi Yesu nipumi agale go-rupa lakalisa: Gote-na buk madaa agale go-rupa wia: Enaalinumi bret kama noma epe-rupa napirualimi pare Gote-na lagi agale raayo waru pagomare ade abuna epe-rupa pitimi lisa.

⁵ Go raburi Satan-me Yesu nipu wala so epe Jerusalem siti-para lamua pisa. Gore nipu ora so lotu ada kulu madaa marekaaoma go-rupa lakalisa: ⁶ Nere ora Gote-na Si tea-daare gore ne go lotu ada kuluna aoma su kamaa epa pogolape. Gore Gote-na buk madaa agale go-rupa wia: Gote-me ne madaa nipuna ensel-nu lakeloma ripinaalepa tea rabu ne waru surubuma kimi ripinaabalimi. Go-rupa pea-le pogola pali-daare kaname page nena age mada natia lisa. ⁷ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Gote-na agale wi buk madaare agale meda go-rupa wia: Neme nena Mudu Gote-na kone adolalo namaperekeyape lea.

⁸ Satan-me Yesu wala maa pumare ora so kari meda madaa puma aomare su raayona wi elenu Yesu mawaalisa. ⁹ Gore nipumi Yesu go-rupa lakalisa: Neme ni madaa rumu pege puma nina

bi minasaali-daare go su kamaa wia ele raayo ne gialua lisa. ¹⁰ Go rabu Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Satan nere pane pu. Gote-na buk-mi agale go-rupa lea: Nena Mudu Gote komea pia-le nipu komeana bi minasaoma nipu komeana kogono pape.

¹¹ Go raburi Satan-me Yesu nipu giyainaloma Gote-na ensel-numi nipu raba mula ipisimi.

*Yesumi Galili su-para kogono ripia pisa
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Yesumi Jon karapo ada mapaitaarimi remaa pagisa-pulu nipu Galili su-para pisa. ¹³ Gore nipu Nasaret su-para napirisa pare Kaperneam su-para puma pirisa. Kaperneam suri ipa Galili le pagi-para aasa. Go Kaperneam adare-re Sebulun-para Naptali su laapona robo rikirana aasa. ¹⁴ Gore abala Gote-na agale lakale ali meda Aisaia-me laoma ipisa agale raluma pa kama ipisa agale raluma pisa. ¹⁵ Sebulun su-para Naptali su lapo-para piri enaalinuri nimina su laapona porare mo ipa pagi-nane puma ipa Jordan-na mone pane aina. Go su laapo-parare ora Galili su robo ru-nane aasa pare ruru rado enaali adaapu pirisimi. ¹⁶ Go su ribaale-para pirisimi enaalinumiri nimumi epe adaa paa adalimi. Enaali raayore komape su ribaale-para piri enaalinu nimi pimi-para paa ora epalia.

¹⁷ Go raburi Yesumi nipuna epe agale remaa lakalisa: Gote-na Surube Yapi Di ora re-para go ipula-le nimimi koe kone giyoma lo robaa perekealepape lisa.

*Yesumi ali maalapu-para ni raita maa
ipulupa lisa*

(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Yesu nipu ipa Galili le pagi-nane pamua aasa rabu nipumi ameaya laapo adisa. Go ameaya laapore Saimon Pita-para ame Andru laapome wena meape kogono puma agona pa kama pisipi. ¹⁹ Gore Yesu nipumi talo: Nipiri ni raapu baina. Go wena meapenya-rupa nipimi enaali mealipinalo mogeaalua-le ipulupa lisa. ²⁰ Gore nipu laapome wagepu mo wena agona giyoma nipu raapu pisipi.

²¹ Nipumi wala ogesi-daa puma ameaya laapo meda adisa. Nipu laapore Sebedi-na si Jems-para Jon ameaya pirisipi. Nipuna aaraa Sebedi raapu ipinu madaa piruma nimuna wena agona rabu lala pirisipi. Yesumi nipu laapo ipulupa lisa. ²² Gore nipuna aapa page mo ipinu page giyoma Yesu raapu pisimi.

*Yesumi enaali adaapu waru raba misa
(Luk 6.17-19)*

²³ Nipu Galili su raayona pora pamuala pisa. Go-rupa pumare nipumi Juda alinuna lotu adanu-para enaalinu Gote-na surube suna agale pamu lakalisa. Gore nipumi Gote-na Surube Yapi Di madaa epe agale pamu lakeloma lisana mo enaalinu nimuna yaina rado rado maperekeaaoma nimuna yogale ma-epeaasa. ²⁴ Go-rupa pisa-pulu nipuna bi so Siria su robo raayona piri enaalinumi pago kiritasimi. Go pagomare enaalinumi pago kiritasimi. Go pagomare enaalinuri nimuna yaina rado rado-para radaame komalimi enaali page mea ria ipisimi. Nimuna yainare koe remo nimu madaa piruma makeyae enaalinu page piruma kuli raayo koma pe page nimu mea ipisimi. Yesu nipumi nimu raayo maperekeaa kiritasa. ²⁵ Go rabu ora enaali adaapumi Yesu raita maa pisimi. Nimuna suri Galili-para adare Dikapolis-para Jerusalem su-para Judia su robo runanepara ipa Jordan-na mone pane piri enaalinu-para ora raayore agale pagoma raita maa pamsimi.

5

*Yesumi rudu madaa aoma agale mo
enaali lakalisa*
(Luk 6.20-23)

¹ Yesu nipumi mogo enaali adaapu adoma nipu so rudu madaa opasaoma puma pirisa. Go rabu nipuna disaipel aalinu meda-para epa pirisimi.

² Go rabu Yesumi nimu agale go-rupa lakalisa: ³ Nimi raayona lo robaa-para epe kone mulalo piruma makuaalimi-daare raana komalepape. Gote-na Surube Yapi Di nimimi ora mealimina.

⁴ Nimi raayome re lo pimi-daare ranaa komo piramina. Gore Gote-me nimina

lo robaa-para kuma mapainaalo go-rupa palimina.

⁵ Nimi raayome nimina bi rabuaniaal-imiri gore ranaa komo piramina. Gore nimiri Gote-me su raayo gialia.

⁶ Nimi raayome Gote-na epe kone komea mulalo palimi-daare nimiri Gote-me eda rubitabenalo gialia. Go-rupa pea-le nimi ranaa komo piramina.

⁷ Nimi raayome enaalinu-para kodome komalimiri ranaa komo piramina. Gore nimi madaare Gote-me page kodome komalia.

⁸ Nimi raayona lo robaa-para epe yaaliare ranaa komo piralepape. Nimimi Gote mada adalimi.

⁹ Nimi raayome yada mapaitaalo palimi-daare Gote-me nimi ora naa enaalinu tea.

¹⁰ Nimi raayome Gote-na pora raluma kedaa ritimi-daare ranaa komo piramina. Nimiri Gote-na Surube Yapi Di adalimi.

¹¹ Gore nimimi naa ruru pitalo raita mea epalimide rabu nimumi adoma nimi-para ero agale pu koe kedaa pi kone suma maki-rae agale medaloma teme-daare nimimi pa raaname komalepape.

¹² Go rabu nimina kone-para page raana waru komoma pedo waru palimina. Go-rupa pea-le nimi so yaa-para wi yoto epe adaapu gialia. Go koe konere nimumi abala Gote-na agale lakale alinu-para riri-nane abala mea kalisimi.

*Nimiri aipa-para paa laapo-rupa pimi
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)*

¹³ Nimi kone rulae enaalinuri go su kamaa piri enaalinuna rikirana aipa-rupa pimi. Go-rupa pea pare mogo aipa-na rede abala dia yaaliare gore naame ake palima rabu kusa wala ma-rede palima ya? Go pi aipare nipuna rede napea-pulu enaali mea ruboma alimi rabuaa timi.

¹⁴ Nimiri go su kamaa piri enaalinuna pea-rupa pimi. Go-rupa puma adare so rudu madaa warilimi rabu enaali raayome go adare-na paa waru ademe. ¹⁵ Go page enaalinumiri lam meda kewoma baket rolo-para nasalimi. Dia, pare ora ada-para mudialimi-le gomere no ada ruranane piri enaali raayo paa-para epe-rupa mada pimi. ¹⁶ Go-rupa pea-le nimina epe paame pa enaalinuna le agaa madaa

raalia-daare nimumi nimina epe palimide kogono adoma nimina Aapana bi minasaalimi.

Yesumi rekena agale madaa agale lakalisa

¹⁷ Nimimiri neme Gote-na agale lakale alinuna agale-para rekena agale-para giyaliminalo ipisuade kone nasalepape. Dia, neme go elenu mea rubolalo naipsisua pare apo rekena agalena re waatalo ipisua. ¹⁸ Neme ora nimi lagialo: Go su yaa laapo ora nadia yaaliade rabu page Gote-na rekena agalena oge lu saabae pepasinu page ora pa saabalia. Go rekena agalere ora pa saabaina Gote-me ele raayo kiritalia. ¹⁹ Go-rupa pea-le enaali medalomame go rekena agalere oge agale meda kone suma enaalinumi giyalimi-daare mogo rekena agale agulaeme. Go puma Gote-na Surube Yapi-para nimu page oge enaalinu mapiraalia. Pare enaali raayome mo rekena agale waru pagoma enaali medaloma pagenalo mogeaalimi-daare gore so Gote-na Surube Yapi-para page bi adaalepe salia. ²⁰ Neme nimi lagialo: Gore nimimi Gote-na agale pagoma nimina epe koneme kogono palimiri mo rekena agale tisaanu-para mo Farisi alinu-para nimuna kogono ma-oge yalimi. Go-rupa napalimiri nimimi Gote-na Surube Yapi Di madaa na-adalimi.

*Rono page kone
(Luk 12.57-59)*

²¹ Naana kasuanumi abalade pagisimi yade agalere go-rupa pagisimi: Ali meda nalu makomaape leade. Pare ali meda lu makomaliri kose pagape ali piri-para maa palimi. ²² Pare neme abe nimi lagialo: Ali medame nipuna ame-para rono pagaaliare nipu kose pagape ali piri-para maa palimi. Go page ali medame nipuna ame-para agale koe tea-daare kaunsil piri-para kose talo lamua palimi. Gore ali medame ame-para ne ora makeyae ali yana tea-daare nipu mo koe repena sulaa-para maa pu palia.

²³ Go-rupa pumare neme Gote-para ora pili lape eda maa yawo sumare kana reke alta madaa mea epali rabu neme nena ameme ne madaa koe kone enare

go kone ma-epe aape: ²⁴ Gore nena mo ritide ofa mo kana alta madaa pa yawo sape. Go-rupa puma nena ame piri wala puma mode agale koe wala puma ma-redepo yalepape. Go agale abala waru kiralumare werepe Gote-para mo eda maa puma ora pili paina.

²⁵ Gore ali medame ne raapu kose loma agale salia-daare pena pora pagina palipi rabu epe kone suma agale ma-redepo yaaoma pulupape. Go-rupa napaliri go alimi ne wagepu kose pagape ali piri-para maa palia. Go-rupa pumare pagape mo alimi ne plisman-nu mea katea. Go-rupa pumare nimumi ne maa puma karapo ada mapaitaalia. ²⁶ Neme ora ne lagialo: Nena kose kabape kana raayo mada na-abulu kiritaliri gore neme mo karapo ada mada nagiyali.

Ena paake ali paake madaa agale

²⁷ Yesumi go-rupa lisa nimimi go agalere abala pagisimide lisa: Neme ena paake nayolape. Neme ali paake narumape lemede lisa. ²⁸ Go agale abala pagisimide pare neme nimi wala go-rupa lagialo: Gore ali medame ena meda adalia pare nipumi go ena paake lamualua kone salia-daare go konemere mo ena abala paake nea.

²⁹ Go pea-le nena le popoke-naneme koe elenu adoma pulalo paliare neme go le yokoma rubape. Go-rupa puma nena le komea yoko rubali pare nena yogale raayo su koe-para namuma lopalia. ³⁰ Go page nena ora ki-naneme ne koe ele mulalo paliare go kiri rugulu rubape. Go-rupa puma nena yogale komea aomare nena to yogale raayo su koe-para namuma lopalia.

Ena giyape agale

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ Yesumi wala lisa: Abalade go agale madaare kasuanumi go-rupa lisimi: Ali medame nipuna were giyalia-daare nipumi ena rugulape pepa meda were kalape lisimi. ³² Go-rupa lisimide pare neme nimi lagialo: Ali raayome nipuna ena nagiyalepape pare go ena paake nea loma pa kama nagiyalepape. Go-rupa pea pare neme agale loma ena nagiyape.

Giyaliare ne page repaayana pora rugiti. Go page pa ali medame giya ena lamualia-daare neme page ena paake yole ali pirali. Go-rupa puma repaaya makoyaali.

Ora so yaa madaa le agale

³³ Yesumi agale meda ora mone mone go-rupa lisa: Agale medare abalana kasuanumi go-rupa lisimi-daa abala pagemedede agalere go-rupa: Nimi ora so le yaa madaa agale meda Gote-na le agaa madaa talo palimi-daare go abalana agale madaa kone waru suma palepape lisimi. ³⁴ Go-rupa lisimi pare neme nimi lagialo: Nimimi yaa madaa pi natapape. Yaa madaare Gote nipuna pirape reke yade. Go paa-daa yaa madaa makuaa loma nimina agale puri namapalaalepape. ³⁵ Go page nimimi yaa madaa makuaa agale meda go suna bimi puri namapalaalepape. Dia-le go suri Gote nipuna age lopae su yade. Go page nimimi Jerusalem sumiri su yaa laapo makuaa agale meda natapape. Dia-le Jerusalem sumiri Ali Mudumi mea waalisade su yade. ³⁶ Gore nimimi nimina kalu iri wala kaake pi pobere-daa mada namuma maalimi-pulu nimina kalu madaa yaa madaa makuaa agale page natapape. ³⁷ Gore nimimi agale leme rabu e-para dia laapo agale kama tapape. Agale mone mone lemere Satan-me malaaya.

Koeyae palimide na-abutapape *(Luk 6.29-30)*

³⁸ Nimimi agale abalade gu-rupa pagisimide: Ali meda nena le ape minaaliare nipuna le page ape minape. Ali medame nena agaa kimi koda tiare nipuna agaa page abuloma koda tyape lisimide. ³⁹ Go-rupa lisimi pare neme nimi lagialo: Ali medame nimi-para koeyae paliade raburi nipu-para rono napagaalepape. Dia, pare ali medame nena pa-ae ki waarame rola tiare gore perekema luma pa-ae meda-nane ora lina waalape. ⁴⁰ Go-rupa wala ali medame nena mamina muma ne kose madaa adialalo paliare gore nena mamina meda page nipu wala kalape. ⁴¹ Gore soldia ali medame nipuna elenu su ogesidaa adaalu-para mea ria tea-daare gore neme wala ogesi-daa su rado meda adaalu

nona pi-para page mea riape. ⁴² Go page ali medame ne-para ele gi tea-daare neme nipu kalape. Gore ali medame ne-para pe meda gi tea-daare neme koau nawaalape.

Yesumi talo: Yada lore ali raapu epe kone sape

(Luk 6.27-28; 6.32-36)

⁴³ Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Gore kasuanumi abalade lisimide agale go-rupa pageme: Nimina adami enaali-para epe pedo pi kone salepape pare nimina lore alinu-para koe kone salepape.

⁴⁴ Go pea pare neme nimi lagialo: Nimina lore alinu-para epe pedo pi kone waru salepape. Go-rupa page nimi-para koeyae palimiri go koe kone mea rubainalo Gote yaaloma beten tapape. ⁴⁵ Go-rupa palimiri nimiri so yaa-para pia Aapana enaalinu piralimi. Gote-me enaali koe epe laapo raita madaa naare apo marasaana-daa. Go page nipumi yai page ali koe epe laapo raita madaa apo epena lisana-daa. ⁴⁶ Go pea-le mo enaali medalomame nimi raana komalimide madaa nimu raana komalimiri go madaare epe yoto mealimina? Dia, mo takis meape alinumi page go-rupa peme. ⁴⁷ Go page nimina amenu-para abi paitalepape lemere mo-ainare ake leme pae? Gore kalu-ipa abi nami pa pimi enaalimi page go-rupa peme. ⁴⁸ Gore nimi ora waru epe-rupa piralepape. Nimina aapa so yaa-para epe-rupa pia-rupa nimi page epe-rupa mapiraalia.

6

Enaali meda raba meape agale

¹ Yesumi go-rupa lisa: Nimimi waru adalepape. Nimimi lotu kogono pulalo peme rabu enaalinumi nimi adena kone suma napipape. Nimimi naana epe kogonore enaalimi adena kone salimiri nimina so yaa-para piri Aapame nimi yoto mada nagialia. ² Go page nimimi naarali kome enaalinu nimu raba mu kalemere gore nimimi penaame go ele mealepa loma yaalari napulupape. Go-rupa palimiri nimimi makirae agale le enaalinuna kone komea mogeleme. Nimuri lotu ada-para mo pora pagina page pamuma ele kaleme. Gore mo piri

enaalinumiri nina bi komea minasaaina kone wimi. Nina agale pagalepa. Go-rupa pemere nimuna rudu elenu abala penaame go mu aaeme-daa. ³ Pare nimimi mo enaali naralinu raba mulalo palimiri ora ki-naneme palide ele pope kinaneme namakuaaina lape. Nena adami ali page agale napagena lape. ⁴ Dia, pare pagaa wi kone suma epe bi mulalo kogono palepape. Go-rupa palimiri nimina Aapamere nimina epe pagaa wi kogono adoma nimi epe yotome abutea.

Beten lape kone

(Luk 11.2-4)

⁵ Yesumi agale meda go-rupa lisa: Nimimi beten lemede raburi makirae agale le enaali-rupa natapape. Nimimi lotu ada ru-nane aoma beten tapape. Go page nimumi adaa pora kebo-nane page enaalinumi naa adena kone suma beten natapape. Go-rupa peme pare nina agale pagalepa. Gote-me nimuna yoto elenuri abala kalisa. ⁶ Go yapare nimi beten ripia talo palimide raburi nimina ada rum-para puma pora poma nimi nadape aapa madaa beten tapape. Go-rupa pumare nimina Aapame apo epe kaledoma leme beten adoma nipumi nimi-para page abutea.

⁷ Go page nimimi beten lemede raburi pa agale meda yoloma nale giyalepape. Mo kalu-ipa nami enaalinumi beten yoloma adaapu leme rabu waru pagalia kone wimi. Go-rupa natapape.

⁸ Nimi nimuna kone naratalepape. Dia-le nimimi beten talo agaleme abala managolaeme raburi nimina aapa Gote-me nimi madaa rudu lea ele raayo abala adoma makuaaya.

⁹ Gore nimimi beten go-rupa tapape: Naana aapa, nere yaa-para pili. Nena biri ade abuna epe-rupa.

¹⁰ Nena Surube Yapi Di epena. Nena kome-mere so yaa-para go-rupa pemere-rupa su kamaa naame page go-rupa palima.

¹¹ Abi go yapi komea madaare neme naana eda giape.

¹² Neme naana koe elenu mea rubainale naame page koe kone saapirape enaalinuna kone mea rubalima.

¹³ Neme naare koe kedaa pi eleme ko nataina pare Satan-me naa natinalo surubape.

¹⁴ Pagalepa. Nimimi enaali medalomana koe elenu mea raakepe rubalimiri gore nimina so yaa-para pia Aapame nimina koe elenu page mea rubalia. ¹⁵ Pare nimimi pa enaali medalomana koe elenu namuma raakepe rubalimiri nimina aapa nipumi page nimina koe elenu mada namuma rubalia.

Yesumi eda niti pape madaa agale lisa

¹⁶ Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Gore nimimi lotu kone suma eda giyalimi rabu makirae agale le enaali-rupa napipape. Nimuna le agaa-para reame kome-rupa napiramina. Go-rupa puma nimi reame kome enaali kone suma kone minalo peme. Pagalepa. Nimuna yoto elere abala meme. ¹⁷ Pare nimimi nape ele madaa niti puma giyalimi rabu nimina kalu-para wel maa pumare nimina le agaa-para waswas tyalepape. ¹⁸ Go-rupa palimi raburi nimimi eda giyalimina enaalinumi mada namakuaalimi. Nimuni mada na-adalimi pare nimina Aapame apo kudiri pu konere nipumi mada adalia. Go-rupa pumare nena epe yoto mada abutea.

Epe ele mea makiritaaina agale (Luk 12.33-34)

¹⁹ Nimimi epe elenu go su kamaa nakirita salepape. Go su kamaare go epe elere bolonumi noma pa ramualia. Go su-para page paake ne alinumi pape aguloma meme. ²⁰ Nimina epe elenu raayore go su kamaa nakirita salepape pare go elenu so yaa-para kirita salepape. So yaa-parare bolonumi nanoma mada naramualia. Go-rupa puma paake ne alinumi page so yaa-para elere namealimi-le so yaa-para ele epe-rupa pa saabalia. ²¹ Gore epe ele kirita sali-parare nena kone page go-para pa saabalia.

Lere tona paa (Luk 11.34-46)

²² Naana lere naana tona lam pea-rupa roaaya. Le epe yaaliare gore nena to raayo page epelea. ²³ Pare le koyaliare gore nena

to raayo-para ribaa yoma koyalia. Go-rupa pea rabu nena lo robaa-para roalia paa wala kudinalia. Go-rupa puma nena yogale-para ribaa yoma ne ora makoyaalialia.

Ali komeame surube ali laapona kogono mada napalia (Luk 16.13)

²⁴ Bosboi laapona kogonore ali komeame mada napalia. Go-rupa palia raburi ali meda madaare epe kone suma ali meda madaare koe kone suma palia. Go-rupa napilia-le ali komea madaa ora raaname komoma ali meda-parare nipu rono pagaalia. Go page nimimi Gote-na kogono pala kana kogono pala mada napalimi.

Kedame komoma kone adaapu meme (Luk 12.22-31)

²⁵ Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Go-rupa pea-le neme nimi lagialo: Naa epe-rupa piramina kone adaapu nasalepape. Gore naame ipa eda laapo ele nalima pa naana yogale madaa ele maraalima pa loma kone adaapu nasalepape. Gore epe-rupa pirape kone-mere pa nape eda kone rabuaanaaya. Go page yogaleme pa mamina maraape kone rabuaanaaya. ²⁶ Nimimi so biyaa pameme yaanu adalepape. Nimuna nape repena kili maapu napoma nimuna edare adapara nakiritaeme. Go-rupa napeme pare nimina so yaa-para pia Aapame nimu eda kalea. Pare Aapame nimi madaa wia koneme go yaanu rabuniaaya. ²⁷ Nimimi go su kamaa wi ele madaa kone adaapu salimiri go konemere nimina pirape maali ogesi-daa adaalu mada namayola salia. ²⁸ Go-rupa pea-le nimina konere ake paa-daa mamina ele madaa penaateme? Nimimi oge repena kili so kamaa-nane ope-ai adalepape. Gore nipu opea rabu nipumi kogono napuma mamina page nawarialia. ²⁹ Go-rupa pea pare neme nimi lagialo: Abaladere King Solomon nipuna au mamina epe epe ele kama yamesa rabu mo plaua kili madaa pea-rupa nipumi au go-rupa pisa pare plauame nipuna au rabuniaaya. ³⁰ Abi e-para rilipu puti wia pare ekeru wala luma

repena sulaa-para kiralimi. Pa rilipu gorupamere Gote-me pa suna au laaya. Gorupa pea-le nimi enaalinuri ni madaa kone ogepusi rulaeme. Nimina Gote-me nimi page waru surubalia. ³¹ Gorupa pea-le nimimi kone adaapu gorupa nasalepape: Naame eda ipa laapore ele nalima palo mamina ele maraalima palo kone nasalepape. ³² Go kone raayore su kamaa kone narulae pa piri enaalinumi nimuna meape kone yade. Pare nimina so yaa-para pia aapa nipumi nimi adoma ele gialia. ³³ Go kone nasalepape pare kone perekeyo suma Gote-na Surube Yapi Di madaa page nipuna pape kogono page go laapo madaa kone abala saapiralepape. Gorupa palimi-daare nipumi ele radonu page mada nimi gialia. ³⁴ Gorupa pea-le bureka-nane ake palua pe kone nasalepape. Dia-le bureka-nane pape kone sape elenu pa epalia. Gore yapi meda madaa kedaare pa narialepape. Gore pa kedaanu yaa-pulu nipuna pa epalia.

7

Enaali rumape agale (Luk 6.37-38; 6.41-42)

¹ Yesumi agale meda wala go-rupa lisa: Nimimi enaali medaloma pa kama namariaaoma kose laaoma namuma rumalepape lisa. Gorupa puma Gote-me nimi page go-rupa mada mea rumalia. ² Nimimi enaali meda pa kama mariaoma kose leme-daare gore Gote-me nimi madaa go-rupa komea-rupa abutea. Nimimi go-rupa rumaalua kone salemederupa go rumaape kone madaare Gote-me nimi komea-rupa abutea. ³ Gore nimina amena le-para oge le mare abala adema leme. Gorupa pea pare nimina le-para wi repena reke pena ademe. ⁴ Gore nimina le-para repena reke wia-le ake paa daa go-rupa leme: Naa ame, nena le-para wia oge le mare mea rubano leme. ⁵ Go ali nere makirae agale le ali yade. Abala ririnare nena le-para wia repena rekelepena maa rubape. Gorupa puma werepere le adolalo puma nena amena le-para aaya loma epe-rupa mada mu paina.

⁶ Nimimi Gote-na elere yananu nakatapape. Gorupa pumare wala nimumi kauloma ne nolalo palia. Go page nimi kulubunu epe epe elenu menana maa-nane namaitialepape. Gorupa pumare nimimi mogo epe kulubunu rugulabebe palimi.

Beten loma agale meamina (Luk 11.9-13)

⁷ Yesumi go-rupa lisa: Nimimi Gote-para beten teme-daare nipumi mada gialia. Nimimi ele asa palimiri nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora gaape puma tya tya palimiri Gote-me nimi-para pora gaape mada lobalia. ⁸ Enaali raayome Gote-para beten lemere gore nimumi elenu mada mealimi. Enaali raayome elenu asa palimi-daare mada ada salimi. Gore alimi pora gaape tia-daare Gote-me pora mada lobalia.

⁹ Gore nimina naakinumi aapa yaaloma bret meda gi tea-daare nipumi kana meda mea katea ya? Dia. ¹⁰ Go page mo naakimi aapa yaaloma wena page meda gi tea raburi koe kero meda katea ya? Go page mada nakaeta. ¹¹ Gorupa pea-le nimi alinumi nimina naaki nogonu epe elenu pa kaleme-le nimina so yaa-para pia Aapamere nipu madaa beten leme-daare nipumi epe ele page pa maa gialia-le beten loma agale mealepape.

¹² Pa enaalinumi epe kone muma ni komea go-rupa meda pina kone salimaderupare neme page go-rupa pape. Gore apo kone madaare Moses-na rekena agale-para Gote-na agale lakale alina agale raayo go-para wia.

Nimiri oge pora gaape-para ora pulu-pape (Luk 13.24)

¹³ Yesumi agale go-rupa lisa: Nimiri oge pora gaape-para ora puma puua kodobalepape lisa. Pora medare mo koe su-para pope pora gaapere ora adaalepe mada lobapa wia. Enaali adaapu pere go pora-para pulalo peme. ¹⁴ Gorupa pea-le ade abuna kagaa pirape pora gaapere ora ogeasi yaa-pulu kalai waru palimi. Gorupa pea-le enaali komea komea lo go pora-para mada palimi.

*Pa repenana kili matia waru adalepape
(Luk 6.43-44; 13.25-27)*

¹⁵ Yesumi agale meda go-rupa lisa: Gote-na bi madaa makirae agale le alinuri waru adalepape. Nimi piri-para epalimi rabu nimumi epe sipsip menana yogale aako yameme pare nimuna lo robaa-para raa yana-na kone suma nimi nolalo peme. ¹⁶ Go makirae agale le alinu epalimi rabu nimumi kogono palimi waru adoma makuaalepape. Repena keto keto aayari epe repena wain-na le mada namaitia. Go page repena fik-na epe kiliri mo po rilipu pepo puti-para mada naralemade ora dia. ¹⁷ Go-rupa pea-le ipa waru piri repena raayo madaa kili epe-rupa maitaa. Pare koe kaapu le repena raayo le koe-rupa maitaa. ¹⁸ Epe repenamere repena kili koe-daa mada namaitia. Go-rupa kama repena koeme epe repena kili meda namaitia. ¹⁹ Repena raayo kili epe-rupa namaitalia-daare poma repena sulaa-para meakiralia. ²⁰ Go-rupa pea-le mo Gote-na bi madaa makirae agale loma makirae alinumiri kogono peme rabu nimuna maitialimi kili adalimina.

²¹ Gore enaali raayome ni-para Ali Mudu leme pare nimimi Gote-na Surube Yapi-para madaa na-adalimi. Dia, pare enaali raayome naana aapa so yaa-para piana kone raitalimiri Gote-na Surube Yapi-para mada adalimi. ²² Apo yapi di epaliade rabu enaali adaapumi go-rupa teme: Ali Mudu, neme abalade nena bi enaali laketalo epe agale mogeaasima leme. Nena bi lakeloma abalade naame enaalina koe remonu mea ruboma napi kogono adaapu pisima leme. ²³ Go raburi neme nimu-para go-rupa laketoo: Neme nimina le-para na-adisuade-le nimir koe enaalinu-le ni piri-para pane pulupa toa.

*Ada pape kone laapo
(Luk 6.47-49)*

²⁴ Yesumi agale meda go-rupa lisa: Enaali raayome nina go agale pago raitalimi-daare nimuna epe konere gorupa wimi: Ali medame ada puma kaname puri mapalaasa. ²⁵ Go-rupa pumare yai ipisa raburi ipa roma rubisaaoma puri pale po rilipumi ipuma

go ada walu walu malaasa. Go pisa pare mo ada ora kaname puri waru mapalaaoma pisa-pulu mada narobesa. ²⁶ Yapare enaali raayome nina agale pagoma naraitalimiri nimuna kone gorupa wimi: Go enaalinuna konere ada pigi puri namapaalae pa mabaoma peme. ²⁷ Go-rupa pumare yai ipuma ipa roma rubisaaoma puri pale po rilipu page ipuma mo ada epa marobaasa. Gore mo ada lopesa rabu ora e waru lisa.

²⁸ Yesumi go agale pu kiritasa rabu pirisimi enaali raayome pogolasaasimi. ²⁹ Gore nipumi agale lakalisa rabu nimuna rekena agalena lisimi tisaanurupa nalakalisa. Dia, pare nipumi puri pale alina agale lakalisa.

8

Yesumi yakilimi li ali medana yaina ma-epeaasa

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yesu so rudu giyoma kilipiaoma ipisa pare enaali raayome wala nipu raita maa ipisimi. ² Go rabu yakilimi li ali meda Yesu piri-para epa rumu pege puma piruma nipumi talo: Mudu Ali, neme nina yaina mada ma-epeaaina kone salo lisa. ³ Yesumi nipuna yogale madaa ki waraaoma talo: Go-rupa palua-le abe kaapu yaina. Go-rupa lisa rabu wagepu mo rere raayo kaapu yabesa. ⁴ Yesumi nipu-para talo: Nere adobape. Neme enaali medaloma nalakelape. Nena yogalere Gote-na lodo kira-ae alimi adena pope. Go-rupa pumare Moses-me lisarupa eda yawape. Go-rupa pali raburi nena yainare abala go dia yanalo enaalinumi mada adalimi.

Yesumi soldia ali muduna kogono naaki ma-epeaasa

(Luk 7.1-10)

⁵ Yesu nipu Kaperneam su-para pisa rabu soldia alinuna Ali Mudumi Yesu nipu-para agaleme go-rupa ogelisa: ⁶ Mudu Ali, nina kogono naakiri yaina komoma ada saabaaya. Nipuna kuli raayo komapaoma radaa ora adaalepe pea. ⁷ Gore Yesumi talo: Neme nipu maperekaala palua. ⁸ Yapare mo soldia

alinuna Ali Mudumi Yesu nipu agale go-rupa lakalisa: Mudu Ali, niri epe ali-daa dia-le nere nina ada-para mada na-epali. Go-rupa pea-le neme pa agaleme te rabu nina kogono ali mada rekalia. ⁹ Ni page naa soldia ali kalunumi ni surubeme. Neme soldia alinu page surube. Go-rupa pea-le neme soldia ali komea-para ne pu toadere nipu mada palia. Ali meda ne nipu toa raburi gore nipu mada epalia. Gore mo nina kogono naaki-para go kogono pa leare gore nipumi mada palia. ¹⁰ Yesumi go agale pagoma kone adaapu wisa-pulu mo nipu raapu ipisimi enaalinu-para go-rupa lakalisa: Neme ora nimi lagialo. Israel su-para ali go-rupa kone rulae ali meda abalade page napirisa.

¹¹ Gore agale pagalepa: Enaali adaapu mo naare opala-nane page pabala-nane page epalimi. Gore nimumi Abraham-para Aisak-para Jekop-para so Gote-me Surube-na Su-para piruma kasuanu raapu eda no piralimi. ¹² Go-rupa palimi pare enaali medaloma so Gote-na Surube Yapi Di adolalo peme enaliari nimu ribaale-para wala mea ralu tia. Go raburi re waru loma nimuna kabulu regepe no radaa nalimi.

¹³ Yesumi mo soldia alinuna mudu ali go-rupa lakalisa: Nere abe pu. Neme kone rulaaye-pulu nena kone sae-rupa ora palia. Go-rupa lisa-pulu nipuna kogono naakiri ora go rabu-le ma-epe aasa.

*Yesumi Pita-na werena agi raba misa
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Yesu nipu Pita-na ada-para puma kodobaoma Pita-na aayaa riripu yaina komoma paitae wina adisa. ¹⁵ Gore Yesumi nipuna ki minaa misa rabu mo riripu yaina abala wagepu dialisa. Go rabu nipumi rekomare Yesuna eda kiraasa.

*Yesumi enaalinu adaapu raba misa
(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)*

¹⁶ Gore alebore enaali medalomame koe remo piri enaali Yesu piri-para mea ipisimi. Nipumi agaleme loma go koe remo raayo ralu rubisa. Go-rupa puma nimuna yaina raayo page ma-epeaasa. ¹⁷ Go-rupa pisare abalade Gote-me agale meda

Aisaia-na buk-para go-rupa lisa: Nipumi naana yaina raayore abala mea ruboma naana yaina rado rado page ma-epeaasa.

*Enaali medalomame Yesu raita maa pulalo peme
(Luk 9.57-60)*

¹⁸ Gore enaali adaapumi Yesu kutapu ma-aasimi rabu nipumi talo: Naare ipa mone pane kenao mone maa baina lisa. ¹⁹ Go rabu rekena agalena tisiaa meda ipuma lisana Yesu go-rupa epa lakalisa: Tisiaa, su raayona pamuali rabu ni ne raapu pamuapana. ²⁰ Gore Yesumi nipu lakalisa: Raa yana pali-parare su-para naaku wia. Yaanu page ada warilimi pare ni enaali Raapu Pirape alina Siri nina pomo mu piruma paitape ada dia yade. ²¹ Go-rupa lisa rabu nipuna disaipel ali medame nipu go-rupa lakalisa: Mudu Ali, ora lale pare nina aapa abala rogala pono. ²² Pare Yesumi nipu lakalisa: Gore kome enaalinumi nimuna kome enaalinu yago rogaalimi. Nere saana bana lisa.

*Yesumi adaa po rilipu maloraasa
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

²³ Yesu nipu ipinu madaa piruma lisana nipuna disaipel alinu nipu raapu pirisimi. ²⁴ Go rabu mo ipa adaalepe porilipumi ipuma ipinu mapereke yolalo pisa. Go-rupa pisa pare Yesu nipu pa u paitae wisa. ²⁵ Go-rupa pisa rabu mo alinumi Yesu nipu puma marekaaoma talo: Mudu Ali, neme naa raba mea. Naare go ipa madaa makoyaaoma ipa apo nalem-daa lisimi. ²⁶ Gore nipumi nimu lakalisa: Ake pa-daa nimimi paala komoleme ya? Nimiri naa agale ogepusi lo robaa-para muma kone rulaeme. Gore nipu rekoma po rilipu-para ipa laapo puri pale agale lakalisa. Go rabu po rilipu loraoma ipa lewa ogesi-daa lewa napisa. ²⁷ Go rabu nimumi pogolasaoma talo: Go aliri ake pi ali ya lisimi? Go ipa-para po rilipu laapome nipuna agale pagala lisimi.

*Yesumi makeae ali laapona koe remo mea ralu rubisa
(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)*

²⁸ Yesu nipu ipa mone pane puma mo Gadara ruruna su-para opapasa. Go-parare koe remo pabo piri ali laapome tapa apedaa giyoma Yesu nipu piri-para ipisipi. Nipuri ora raa-para makeyae ali laapo yaa-pulu enaali raayo pala komoma go nipu ae pora pagina napamisimi. ²⁹ Gore nipu laapome puri paloma go-rupa yaalisipi: Nere Gote-na Si-le neme naa piri-parare ake pulalo epae? Gore go elenu pape di abe dia-le neme naa radaa maa gulalo ake paa-daa epae pa lisimi? ³⁰ Go rabu menanu adaapupe mo-pare aoma eda nala aasimi ³¹ Mo koe remome Yesu-para go-rupa ogesimi: Neme naa ralu tyalo pali-daare naa mogo menanuna lo robaa-para ralutape lisimi.

³² Gore Yesumi mo remo-para nimi pulupa lisa-pulu nimumi mo ali laapo giyoma remo nimu mo menana lo robaa-para puma kodobasimi. Go mena raayo alo puma mo raita madaa lopoma ipa le-para puma ipa noma komabasimi.

³³ Go rabu mo mena surube alinu nimu pogola pisimi. Nimu adare-para puma go remaa enaali raayo-para puma lakalisimi. Lakalisimi rabu mo koe remo pabo piri ali laapo madaa pia-ri nu raayo remaa puma lisimi. ³⁴ Go rabu mo adare-para piri enaali raayome Yesu nipu madama ipisimi. Go-rupa puma nimumi nipu epa adoma go-rupa lakalisimi: Go su giyoma nena su rado-para pu lisimi.

9

*Yesumi ki-age kole ali meda ma-epeaasa
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Yesu nipu ipinu madaa piruma ipa mone pane puma nipu adare meda-para puma opapasa. ² Go rabu yaina kome ali meda Yesu piri-para ria ipisimi. Go-rupa pirisimi pare nipuna kuliri raayo koma penaloma tapa madaa saabaasa. Yesumi nipuna kone rulae adisa rabu mo yaina kome ali lakalisa: Go naaki, paala nakomape. Nena koae-aunu raakepe rubaato.

³ Gore rekena agale tisaa-nu medalomame go agale pagoma nimuna kone-para go-rupa wisimi: Go alimiri Gote-para ero lea, kone wisimi.

⁴ Yesumi mo nimuna kone-para abala adoma nimu-para talo: Ake paa-daa nimuna kone-para go-rupa saleme? ⁵ Ake puma kuma pi agale toa ya? Nena koe elenu mea rubano kedaa pia? Ne rekoma pora pu lano kedaa pia? ⁶ Pare ni enaali Raapu Pirape alina Siri go su kamaa enaalinuna pupitagi neme kone mea raakepe rubalua-le puri adalimina. Go-rupa puma nipumi mo kuli koma pe ali-para talo: Ne rekoma nena u pali elenu mea ripinuma nena ada-para pu lisa. ⁷ Go-rupa lisa rabu nipu rekoma nipuna ada-para pisa. ⁸ Enaali raayome go-ai adoma lisimina paalame komisimi. Gore Gote-me go au pinalo puri kalisa-pulu nimumi nipuna bi minasaasimi.

*Yesumi Matyu yalisa
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Yesu nipu go su giyoma pisa rabu ali meda Matyu nipu kana takis mi ada-para pirina adisa. Go-rupa puma Yesumi nipu-para talo: Nere saana bana. Go-rupa lisa rabu nipu rekoma raita maa pisa.

¹⁰ Yesu go alina ada-para eda nala pirisa. Go rabu kana takis mi alinu-para narali pabe enaalinu medaloma-para Yesu page nipuna disaipel alinu raapu piruma eda komea-para nisimi. ¹¹ Go-rupa pirisimi rabu Farisi ali medalomame go kone adoma nipuna disaipel alinu lakalisimi: Nimina tisaa mo takis mi alinu-para naarali enaalinu raapu pia-le ake paa-daa go-rupa eda no piruaaya lisimi?

¹² Yesu nipumi go agale pagoma nipumi talo: Yaina nakome enaalinu nimuri dokta piri-para pemedede. Dia, yaina kome alinu nimu dokta piri-para peme. ¹³ Nimimi Gote nipuna buk-para ria agale lagisade abala puma makuaalepa: Ofa sape kone madaare neme raana napea pare neme raba meape kone madaa pedo pi. Yesu wala talo: Neme ora epe enaalinu kama raba mulalo naipisua. Dia, pare naarali enaalinu page raba mulalo ipisua.

*Eda rekena-ai giyali kone
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ Go raburi Jon-na disaipel alinu Yesu piri-para ipuma nimumi nipu-para talo: Farisi alinu naa page eda madaa niti puma

adoba aema. Go-rupa pema pare ake peadaa nena disaipel alinumi eda pa nena lae ya?

¹⁵ Gore Yesumi nimu lakalisa: Go ena lamulalo pe aliri nipuna rurunu raapu pa piraia rabu nimuna kone-para kedaa napalia. Pare werepere go ena lamulalo pea aliri wala giyalia-le go rabu mo nipuna rurunumi kodome komoma eda nape madaa niti puma pa piralimi.

¹⁶ Ali medame kagaa mamina kuni nipuna abalana mamina podopele-para narabutea. Dia, pare nipumi go-rupa ruguluma rabutea-daare mo mamina wala mariripiaama puma adaapu riripi tyabalia. ¹⁷ Go page abalana meme mena yogale-para ali medame kagaa ipa wain mada nakoe yaalia. Go-rupa pali-daare mo kagaa ipame meme mena yogale mariripiaaoma mo ipa su kamaa koyalia. Go-rupa pumare mo meme mena yogale page mapodopealia. Gore kagaa ipa wain-ri ora kagaa meme mena yogale raapu no ritimiri laapo raita epelea.

Yesumi ali muduna wane ma-epeaaoma nipuna mamina waraasa ena ma-epeaasa (Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

¹⁸ Yesumi nimu-para go agale pena lake lala aina ali mudu meda Yesu piri-para ipuma rumu pege puma go-rupa lisa: Nina nogore abe ora le kadupia pare neme epa ki sali rabu mada rekalia lisa. ¹⁹ Go-rupa lisa rabu Yesu nipu mo ali mudu raapu pulalo pisa rabu nipuna disaipel alinu page pisimi.

²⁰ Pora pagina pisimi rabu ena medare nipuna yapi pupulae yainare maali ki lapo pege puma agena lapo rupa-para popisa. Go ena nipu Yesuna koau-nane ipuma nipuna mamina kale-nane kimi waraasa. ²¹ Go ena nipuna lo robaa-para kone go-rupa wisa: Neme nipuna mamina madaa kimi waraaluare nina yaina mada dia yaalia kone wisa. ²² Go-rupa pumare Yesumi nipu wala perekeyo adoma talo: Go nogo. Neme ni madaa kone rulae-pulu nena yaina abi ma-dia yaato. Ora go raburi go yaina epeasa.

²³ Gore Yesu nipu mo ali muduna adapa para puma opapaasa. Go-parare enalinumi pe ruli loma re adaa pu lisimi. ²⁴ Gore Yesumi talo: Nimi pane piralepa. Go nogore pa u paitana. Ora lena kadupiana. Go rabu nimumi nipu giri laasimi. ²⁵ Mo enaali raayo pa pirinaloma Yesu nipumi mo nogona ada rum ru-nane puma ki mina muma nipu marekaasa. ²⁶ Go-rupa pisa-pulu go remaa su raayo-para pago kiritasimi. Yesumi le rabuli ali lapo-para agale maarea alinu page puma ma-epeaasa.

²⁷ Yesu nipu go ada giyoma pora pamisa rabu le rubu pi ali laapome nipu raita mea ipuma go-rupa yaalisipi: Nere Devitna si-le saa raba mea lisipi. ²⁸ Gore Yesu ada ru-nane penaaloma mo le rubu pi ali laapo nipu piri-para ipisipi rabu Yesumi nipu-para talo: Go kogono mada palua-le nipimi ni madaa kone rulalipi ya? Nipumi talo: E, Mudu Ali mada palipa lisipi. ²⁹ Go-rupa lisipi rabu Yesumi nipuna le kimi waraoma talo: Nipimi ni madaa kone rulaalipi-daare nipina le madaa epetea. ³⁰ Go-rupa pumare nipuna le wala epe lisa. Go-rupa pumare Yesumi nipu-para puri pale agale go-rupa lakalisa: Nipimi waru kudiri palepape. Enaali medaloma nalaketapape. ³¹ Pare nipu giyoma pisa rabu go su raayona Yesuna remaa pamisa. ³² Go-rupa palaina enaali medalomame agale maare koe remo pabo piri ali meda Yesu piri-para mea ipisimi. ³³ Gore Yesumi mo koe remo mea rakepeaasa rabu nipu laapome agale lopaasipi. Gore enaali raayome kone adaapu suma go-rupa lisimi: Go Israel su-para nabi kogono go pamu pia-daa lisimi. ³⁴ Pare Farisi alinumi talo: Koe remonuna ali mudumi nipu puri kalenaloma go remo koena ali kalunumi puri kalenaloma pamu pia lisimi.

Yesumi enalinu kodome komisa (Mat 4.23; Mak 1.39; Luk 4.44)

³⁵ Yesu nipu su adare raayo-nini pamuma lisana nimuna lotu ada-para agale pamu mogeaasa. Mogeaasa rabu nipumi Gote-na Surube Yapi Di madaa epe agaleme loma lisana enalinuna yainanu ma-epeaasa. ³⁶ Nipumi mo

enaali raayo kodome komisa. Gore nimuna kone mabebola luma koe-rupa pirisimi-pulu nipumi kodome komisa. Mo sipsip-mena puni aaraa napirisa-rupa go enaalinu kalae-rupa pirisimi. ³⁷ Go-rupa pirisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel alinu lakalisa: Eda adaapu mo maapu-para poro aaya pare kogono pape alinu adaapu napimi. ³⁸ Go-rupa pea-le nimimi go maapuna aaraa-para eda kili maa kirita sula epena beten tapape lisa.

10

Aposel kogono alinuna bi (Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yesu nipuna aposel kogono ali 12-pela yaaloma nimu kogono pape-ai puri mapalaasa. Gore nimimi koe remo raluluma yaina raayo ma-edaoma enaali raba minalo puri gialua lisa.

² Mo ali 12-pela nimuna biri go-rupa: Saimon-re abala ririna Yesumi nipu abala mapiraasa. Nipuna bi medare Pita. Nipuna amere Andru page mapiraasa. Go-rupa puma meda Sebedi-na si Jems-para nipuna ame Jon laapo page mapiraasa. ³ Gore Filip-para Bartolomyu laapo mapiraasa. Medalomare Tomas-para takis mi ali Matyu laapo mapiraasa. Go-rupa puma Jems-re Alfius-na si Tadius laapo mapiraasa. ⁴ Go-rupa puma Saimon Selot-para Judas Iskariot page mapiraasa. Go alimiri piruma Yesu tyapena kabe reke misa.

Yesu nipumi mo aposel kogono ali 12-pela kogono kalisa (Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)

⁵ Yesu nipumi mo aposel kogono ali 12-pela maa penalisa rabu agale mana go-rupa lakalisa: Nimi ali ruru radonu piri-para napulupape. Go-rupa puma nimi Samaria adare-para page napulupape. ⁶ Dia, pare nimiri Israel su-para piri enaalinuri ora alu pae sipsip-rupa pimi-le nimu piri-para pulupape. ⁷ Nimimiri Gote-na Surube Yapi Di abe ora re-para ipu lalo laketapape lisa. ⁸ Nimimi yaina kome enaalinu ma-edalepape. Ora le kadupili enaalinu marekaatepape. Mo yakilimi li enaalinu ma-epeatepape. Go page koe remo mea raakepe rubalepape.

Gore nimimi go puri pa mealeme-pulu mo enaalinuna yaina yoto nami mada pa ma-epeatepape lisa.

⁹ Nimimi kana yo-para kana kili-para ora kana komea-para nimina oge nusi-para namaitalepape. ¹⁰ Go page nimimi palimi rabu rokanu namaita pulupape. Go page alo pape mamina meda-para ali ada-para pora pamuape rimaapu page namuma pulupape. Dia-le alimi pa palimidaare nimumi eda mada gialimi.

¹¹ Gore nimi adare page su rado-para palimiri nimimi abala waru adalepape. Nimimi epe amenu medaloma abala waru adoma go ali raapu piruma pumare nimi meape enaali dia yaaliare paaoma palepape lisa. ¹² Gore nimimi ada meda-para palimi rabu go ada-para piri enaali-para epe-rupa piralepape tapape. ¹³ Gore mogo ada-para piri enaali epe enaali yaalia-daare gore nimina epe kone nimu madaa pa salepape. Pare nimumi abe piralepape agale na-abutimi-daare nimina epe konere wala muma go ada giyalepape. ¹⁴ Gore ali medame nimina agale pagolalo nipuna ada-para nalamua palia-daare gore go adare giyoma pulupape. Go rabu nimumi nimuna koe kone adenalo nimina age madaa ae kege kunu sumu pulupape. ¹⁵ Pagalepa. Werepe Gote-me enaalinu yoto mea rumaaoma katea di raburi koe adare Sodom Gomora su lapo-para pirisimide enaalinu-para kedaa kalisade. Go-rupa pisade pare go kedaamere go su-para misimide kedaa rabuniaa mealimi.

Kedaa rado werepe epalia (Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ Yesumi go-rupa lisa: Pagalepa. Neme nimiri makeae yananuna rikirana sipsip mena si-rupa mea rapaato. Go-rupa pea-le nimimi ora pawa puma paakanumi pawa yoloma pamuade kone-na pamualepape. Go page nimimi epe kone suma so yaa-para pirape kone mealimina pamualepape. ¹⁷ Nimimi alinu waru adalepape. Nimumi nimi adialalo kaunsilna ada maa puma nimuna lotu ada-para kalipu kudumi timi. ¹⁸ Nimumi

nimi kose talo mo ali mudu balinu piri-para maa palimi. Go-rupa puma nimimi nina kogono puma nimu-para pa ruru radonu-para page epe agale mada laketeme. ¹⁹ Gore nimumi nimi kose lape agale lemede raburi naa ake tema pe kone adaapu nasalepape. Dia-le Gote-me go rabu laketemenalo agale gialia. ²⁰ Go rabu nimimi kama apo kose lape agale nateme. Dia, Holi Spirit nimina lo robaa-para piralia rabu nimina Aapame agale lagialia.

²¹ Go rabu alinu nipuna amenu kose-me mariaoma lisana nipuna ame lu makomali. Gore aaraanumi page nipuna si-para koeyae palia. Sinumi page agi aaraanu-para agale yokoma kose lape agale loma lu makomali. ²² Go raburi nimimi nina pora raitalimi-pulu enaali raayome nimi ronome komali. Pare enaali raayome puri paboma ni nagiaoma palimiri werepe go su yaa laapo dia yaalia rabu go enaalinu ade abuna kagaa piramala palimi. ²³ Gore nimimi adare meda-para nimi kedaa gialimiri gore adare rado-para pogola pulupape. Neme ora nimi lagialo: Israel adare raayo-para kogono mada napu kiritalimi pare enaali Raapu Pirape alina Si abala epalia.

²⁴ Skul leme naaki nogo nimiri nimina tisaa-nu narabuainaaeme. Go-rupa kama kogono pape alinumiri nimuna surube ali mada narabuainaaeme. ²⁵ Go-rupa pea-le skul nogo naakimi nimuna tisaa-rupa piralimi-daare epelea. Go page kogono pape alimi ipuna ali mudu raapu piriare epelea. Gore nimumi ada komea surube ali-para koe bi Belsebul* leme-daare gore epelea. Nipumi go koe binu page pa mealimina.

Paala komape alina bi
(Luk 12.2-7)

²⁶ Go-rupa pea-le nimimi pa enaalinu paalame nakomalepape. Dia-le abere ele raayo kepeabaaya pare werepe pename suma pagaae kone raayo page enaalinumi

mada adoma penaame kamaa pagalimi. ²⁷ Neme go ribaale-para lagialo agalere nimimi naare paama laketapape. Nimimi pawasi pageme agalere su rudu madaa rekaoma laketapape. ²⁸ Ali medalomame enaalinuna to yogale mada lu makomali pare wasa mada nalu makomali. Go-rupa pea-le nimimi nimu madaa paala nakomalepape. Yapare Gote-me yogale-para wasa laapo repena sulaa-para mada mea kiralia-le nipu madaa paala komalepape.

²⁹ Nimimi oge yaasi laapore kana kale oge komeame kabeme. Go-rupa pea pare nimuna Aapame nalakelea-daare oge yaa komea su kamaa mada nalopalia. ³⁰ Gore nimina kalu iri raayo Gote-me abala diminasa. ³¹ Go-rupa pea-le nimimi paala nakomalepape. Nimimi mo ogege yaana kabape rudu ora ma-oge yateme lisa.

Yesuri go piale ali
(Luk 12.8-9)

³² Yesumi agale meda go-rupa lisa: Enaali raayome pa enaalinuna le agaana naa Yesuna enaalinu pima lakelemere neme so yaa-para pia Aapa-para go enaalinuna bi page laketoa lisa. ³³ Pare enaali raayome pa enaalinuna le agaana ni koau rilalimiri so yaa-para pia Aapana le aga madaa neme nimu page giyalua.

Yesu su kamaa ipisare yada marekaalalo naipisa
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Nimimi niri go su kamaa epe-rupa piraape kone mea ipisuade kone nasalepape. Dia, pare neme rai kudu nona piale agaa mea ipisua. ³⁵ Nina ipisuade kogono madaare yada pape kone adaapu go-rupa salimi. Alinu medaloma nimuna aapanu-para yada lore ali aulalimi nongonumi nimuna aginu-para yada lore ali aulalimi werenumi aayaanu-para yada lore ali aulalimalo ipisuade. ³⁶ Go-rupa pumare ali medana koe lore aliri nipuna ada komea-para piri enaalinu re-para aulaoma ronome komali.

* **10:25:** Go biri Kenan su-para piri enalinuna makirae gote kone suma bi maasimi. Go bina rere go-rupa: Nipu Gote raayona mudu gote teme. Gore mo Juda alinumi gote raayo nipuna rolo-para pia lisimi. Guma lomare Belsebul-na bi waru madaa minasaasimi. Guma puma koae remo raayona bi nipu madaa popisa. Guma pisimi pare Belsebul-ri koae remo-para lisimi.

³⁷ Enaali raayome nimuna aapa ama madaa ranaame-rupa ni madaa raana waru nakomalimiri gore go enaalinu ni raapu mada napiralimi. Go page enaali raayome nimuna nogo naakinu ranaame komoma ni madaa raaname waru nakomalimiri go page ni raapu mada napiralimi. ³⁸ Enaali raayome nina repena polopeana kedaa naruma nina pora nar-alemere ora ni raapu mada napiralimi. ³⁹ Gore enaali raayome nimuna yogale madaa kogono kama pu piralimiri nimuna wasaanu pa alupalimi. Gorupa pea pare enaali raayome ni madaa kone rulaoma nimuna yogale madaa kone narumalimiri nimuna wasaanu epe-rupa ade abuna kagaa piramala palimi.

*Enaali medalomame epe yoto mealimi
(Mak 9.41)*

⁴⁰ Enaali raayome nimi mealimi-daare gore ni page mealimi. Gore enaali raayome ni madaa kone rulaoma epe-rupa mealimi-daare Gote-me ni mea epenalisa-le nimumi nipu madaa page kone rulaoma mealimi. ⁴¹ Enaali raayome Gote-na agale lakale ali epe-rupa raba mealimi-daare Gote-me epe yoto gialia rabu waru mealimi. Mo agale lakale ali enaalinu yoto mealimi-rupa go komea-rupa rumaalia. Enaali raayome ora epe ali meda epalia rabu go ali adoma neme go ali raba mealua kone salimi-daare go nimu-para raba meape ali-para komea-rupa epe yoto mealimi. Go agale pagalepa. ⁴² Enaali medalomame nina disaipel enaali meda kogore ipa nape pe meda kateme-daa go epe kone madaa epe yoto mealimi.

11

*Jon-na disaipel ali medaloma Yesu piri-para pisimi
(Luk 7.18-35)*

¹ Yesumi go agalere nipuna aposel kogono ali 12-pela lakalisa. Go agale laketalo kiramare nipu go adare giyoma monane adare medaloma-para pumare go enaalinu-para epe agale lakeloma moge riaasa.

² Jon-me nipu karapo ada piruma Yesu madaa remaa pagisa. Go rabu nipuna

disaipel ali medaloma Yesu piri-para mea rapasa. ³ Go alinu nimumi Yesu agale gorupa misimi: Nere Jon-me abala epolalo lagisade yapae pa meda werepe epaliade adoba pima pae?

⁴ Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Nimimi puma kogono adamede raayo ora yade lo Jon puma laketapape. ⁵ Abi le rabuli enaalinumi ele waru adaleme. Ali koe enaalinu pora pamualeme. Yakilimi li enaalinuna rere kaapu yaa. Kale poae enaalinumiri abe kale loboma pageme. Abala kome enaalinu page wala rekoma pimi. Go enaali naaralinumi page Gote-na epe agale pageme. Go remaa raayore Jon puma laketapape. ⁶ Enaali raayome ni madaa kone laapo nasu puri paloma kone rulalimi-daare go enaalinu ranaa komo waru piralimi.

⁷ Mo Jon-na disaipel alinu pulaina Yesumi mo Jon-re go piale ali yade pu enaalinu lakalisa: Abalade nimi mo enaali napiri su-para pumare ake adolalo pisimi ya? Gore nimimi po rilipumi kabe ragualae adola pisimi ya? ⁸ Nimi pumare ele adola pisimi ya? Epe mamina maarae alinu adola pisimi ya? Dia-le ali mudu nimuna epe mamina maraoma epe adapa para piru aaeme. ⁹ Gore ali adola pisimi ya? Gote-na agale lakale ali meda adola puame ya? E, gore neme nimi lagialo: Go alimiri Gote-na agale lakale ali medalomare nipumi rabuniaaya. ¹⁰ Go ali madaare Gote-na buk madaa agale gorupa wia: Gote-me talo: Pagalepa. Neme nina agale lape ali abala epenatoa. Go alimiri nimina lo robaa konena pora maredepo yaato tea. ¹¹ Yesumi talo: Pagalepa. Jon Baptais-ri go su kamaa madina enaali raayo rabuaniaaoma nipu ora epe-lea lisa. Pare Gote-na Surube Yapi-para pulalo nogo naaki-rupa pirimiri Jon page rabuniaame.

¹² Abalade Jon agale moge ali pirisa rabu page abe enaalinumi Gote-na Surube Yapi-na agale ralu rubulalo pisimi. Go page koe puri pale alinumi nimu ripinaalalo peme. ¹³ Gote-na agale lakale ali raayome page Moses-na rekena agaleme agale lakelaama ipumare Jon-me page Gote-na Surube Yapi-na agale lakelea-rupa moge

kone rulaeme. ¹⁴ Gore nimimi nimuna agale pagoma kone salimi-daare gore Jon-re Gote-na agale lakale ali Elaija-rupa abala epalia lisimide. ¹⁵ Enaali raayome go agalena re makuaama piralimiri waru pagalepa lisa.

¹⁶ Go rabu go enaalinuri nimiri ali madaa saa pi agale lagialua ya? Nimumiri kone go-rupa meme. Nogo naakinu-rupa maket su-para pimi. Go-rupa pumare go nogo naaki rado medanu-para go-rupa yaalooaeme: ¹⁷ Naame nimi-para lemaa pe tyama pare nimimi yasa napabeme. Naame kodome komoma nimi-para rupale lema pare nimimi re-daa nateme lisa. ¹⁸ Jon nipu ipuma ipa wain-para eda medaloma-para nanisa-pulu nimimi nipu makeae ali lisimi. ¹⁹ Gore enaali Raapu Pirape alina Si ni ipuma go edanu epa no ipa no pe-pulu enaalinumi talo: Adalepa. Go alimiri eda adaapu noma ipa wain page adaapu nea teme. Go aliri kana takimi alinu-para naarali enaalinu raapu pia teme. Go-rupa peme pare enaalinumi ora Gote pia kone suma kone rulalimina-le Gote-na makuaae kone mada adalimina.

Taun medaloma-parare enaalinumi kone narulaeme
(Luk 10.13-15)

²⁰ Go-rupa pumare su adare adaapu-para Yesu nipumi napi kogono waru pisa pare go pirisimi enaalinumi kone naperekelisimi. Go-rupa pea-le Yesumi nimu-para rono pagoma nimu-para arere enaalinu lisa. ²¹ Gore nipumi talo: Korasin su-para mo Betsaida su lapo-para piri enaalinu madaa neme kodo waru pia. Gore neme Tair Saidon su lapo-para napi kogono go-rupa pula pirisua yalore go Tair Saidon su-para pimi enaalimiri kone pereketa pisimi. Go-rupa pula pisimi yalore nimuna kodo waatalore tagame pepeminuma mamina yamola pirisimi. ²² Pagalepa. Gore enaalinuna yoto rumaape yapi di raburi Gote-me Tair Saidon su laapo piri enaalinu kedaa katea. Go-rupa palia pare nimimi koe kedaa ora waru ritimi. ²³ Nimi Kaperneam su-para piri enaalinu nimimiri yaa-para pulalo

peme pae? Gore nimi koe su-para palimi. Mo napi kogono pawade-rupare Sodom su-para pula peme yalore gore abi go raburi mo Sodom su pa aata paa. ²⁴ Pagalepa. Gote-me enaalinu yoto rumaape di raburi nimina kedaamere mo Sodom su-para piri enaalinuna kedaa rabuniaa ya-ai mealimi.

Yesumi talo: Pomo mu epa mealepa lisa
(Luk 10.21-22)

²⁵ Go raburi Yesumi Gote-para beten go-rupa lisa: O aapa, nere su yaa laapona Mudu pili. Gore abaladere neme kone makuaae enaalinu-para kone waru wi enaalinu-para nena kone kudiri puma nogo naakinu-rupa mea waalaside. Go madaa ora pili talo. ²⁶ Gore Aapa nena raana-mere go-rupa pede. ²⁷ Nina Aapamere ele raayo neme surubenalo gisa. Go-rupa pisa pare pa enaali medame nena Sina ni na-ademe pare ne aapa komea mamere makuaaya. Ali medame aapa naadea pare Simi komea mere adea. Mo Simi enaalinu-para Aapa adolalo pemere nimumi Aapa ademe.

²⁸ Nimi enaalinumiri kalai pu kogono puma kedaa ria epemere ni piri ipulu-pape. Go-rupa epalimiri nimi pomo mu mapiraalua. ²⁹ Go-rupa pumare nina pasaa madaa wia repenare gore nimimi muma nimina pasaa madaa mea rialepape. Gore neme epe kone su pawa pi-pulu nimimi nina kone adoma adaapu mogeleme. Go-rupa palimiri nimimi pomo mu piramina. ³⁰ Gore nina abala riape repenare kedaa napea. Nimina pasaa-para riape ele salua-le yapa pealo marialepape lisa.

12

Pomo mu Pirape Yapi di madaa agale lorapisimi
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ Pomo mu Pirape Yapi di medare Yesu nipu wit maapu pamisa. Go-rupa pumare nipuna disaipel alinu nimu reame komisimi-pulu mo wit-na kili ralo sabao maa nisimi. ² Gore mo Farisi alinumi go adoma Yesu nipu gu-rupa lakalisimi: Adaina. Pomo mu Pirape Yapi

di madaare rekena agaleme kogono dia lea pare nena alinumi agale yokoma pa peme. ³ Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Gore nimimi Devit-para nipuna alinu page reame komoma pisa yade remaare nadipialimi ya? ⁴ Gore nipu Gote-na ada runane puma kodobaoma mo Gote-na sape bret mea nisimi. Go bret-re Gote-na lodo kira-ae alinumi kama nisimi pare mo alinumi rekena agale yokesimi. ⁵ Pare nimimi abalade Moses-na rekena agale-para go remaa nadipilisimi ya? Gore lotu ada-parare Gote-na lodo kira-ae alinumi kogono puma Pomo mu Pirape yapi-daa korona rekena agale yokesimi. Go-rupa pisimi pare nimumi pa koe ele meda napisimi. ⁶ Gore neme nimi lagialo. Ele go-para wia elemere lotu ada rabuaanaaya. ⁷ Pare nimimi Gote-na agale meda pagola peme yalore koeyae napeme enaalinu-para agale mada nalakela peme. Nipuna agale go wia-daa: Ofa sape kone madaare neme raaname nakome pare epe raba meape kone madaa pedo pe. ⁸ Enaali Raapu Pirape alina Siri Pomo mu Pirape Yapi Di-na Ali Mudu yade.

Pomo mu Pirape Yapi di rabu Yesumi ki koe ali meda ma-epeaasa
(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yesumi go su-nane giyoma nimuna lotu ada meda-para pisa. ¹⁰ Go-rupa pisa rabu ali meda nipuna ki meda-nane kome ali meda pirisa. Gore ali medalomame Yesu-para kose lape agale loma nipu-para agale go-rupa lisimi: Gore naana rekena agale madaare yaina kome enaaliri Sabat li yapi di rabu maperekeaamina yapae dia yapae lisimi. ¹¹ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimina rikirana ali komeamere mena sipsip punalia rabu medare Pomo mu Pirape Yapi di rabu kubu-para lopalia. Gore nimimi sipsip menare mogo yapina kamaa-nane nayola salimi ya? ¹² Gore enaaliri sipsip mena-rupadaa dia. Pomo mu Pirape Yapi Di-na page naame enaali raba mealimare rekena agale nayokalima.

* **12:14:** Go alinumi go lisimi: Kidu pirape yapi di rabu Yesumi enaali maepeaaliare koae-au pia lisimi. Nimuna rekena agale rugulisa-daa Yesu taminaloma agale go madaa maasimi. Go agale medare Luk 13.14-para Jon 5.18-para page wia.

¹³ Gore nipumi mo ki meda-nane kome ali-para talo: Nena ki ridula. Go-rupa pisa rabu go alina ki epe lisa-pulu wala epe ki meda nona pisa. ¹⁴ Go raburi Farisi* alinu nimu rekoma pumare Yesu nipu lu makomaatalo yada robesimi.

Yesuri Gote-na epe kogono Raba Meape Ali

¹⁵ Gore Yesu nipumi go agale pagoma lisana go su giyoma pisa pare enaali adaapu nipu raita maa pisimi. Go-rupa pumare nipumi yaina kome enaali raayo ma-epeaasa. ¹⁶ Go-rupa pumare Yesumi nimu-para agale puri paloma talo: Nina kogonore enaali rado medanu-para agale napuma laketapape lisa. ¹⁷ Go-rupa lakalisa agale madaare Gote-na agale lakale ali Aisaia-me agale go-rupa lisa: ¹⁸ Gote-me talo: Go aliri nina raba meape ali yaa-pulu neme nipu raaname waru komoma nipu madaa pedo pe. Neme nina Holi Spirit kalaayo raburi nipumi su rado-para piri enaali nina yoto rumaape yapi di lakelena. ¹⁹ Gore nipumi agale puri palo naloma rono napagaalia. Go page nipu pora pagina pamuma yalaari ali pamualia. ²⁰ Gore nipumi kogono pa kama puma nipumi enaali raayo ora epe kone winalo raba mealia. Go-rupa puma nipumi kabe meda rodopetabalalo po rilipumi rialaayare mada narodopetabalia. Go-rupa page lam meda repara kudinolalo paliare nipumi mada nakudinalia. ²¹ Go-rupa palia rabu ruru rado enaali raayome nipu madaa kone rulaoma nipu adoba piralimi.

Yesumi Belsebul raapu kogono pea lisimi

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

²² Go raburi le rubupi ali medare nipu madaa remo pirisa-pulu nipuna agale maaresa. Go aliri nimumi Yesu nipu piri-para mea ipisimi. Go rabu Yesumi go ali ma-epeaasa-pulu mo alimi agale loma leme ele waru adisa. ²³ Gore enaali raayo nimu pogolasaoma talo: Go aliri nipu Devit-na si yapae dia yapae lisimi?

²⁴ Gore mo Farisi alinumi enaalinuna agale pagoma go-rupa lisimi: Koe remona ali mudu Belsebul-mi go ali puri katea rabu nipumi go remo raapu piruma pia lisimi.

²⁵ Gore Yesumi nimuna kone adoba karu muma nimu go-rupa lakalisa: Adare meda-para piri enaalinumi nimu rumaoma yada palimi-daare gore reke pu lapoma piralimi lisa. Go adare-para aaraalu nimumi rugutalalo palimiri go ruru laapore mada nakibu mapiraalimi.

²⁶ Go-rupa pea-le Satan-na su-parare ruru komeame wala yada puma meda ralu rubaliare wala mada nakiri talipi pare nipuna ruru rugutalalo pa pipi. Go raburi nimuna su ora ko yaalia. ²⁷ Gore nimimi go-rupa lamede: Belsebul-mi ne raba mea rabu neme koe remo mea rubaaede. Go-rupa pea-le nimina disaipel alinuri aapimi raba minalo nimumi koe remo mea rubaeme ya? Nimumi go-rupa peme-pulu nimina kose lape agale rabuaniaaeme.

²⁸ Pare Gote-na Holi Spirit-mi ni raba mu puri gea-pulu neme go koe remonu mea rubaayo. Go-rupa pea-le Gote-na Surube Yapi Di nimi piri-para abala epaade.

²⁹ Gore ali medame puri pale ali medana ada-para puma kodobaoma nipuna elenu paake nolalo palia-daare gore nipu kopeme abala adialimi. Nipumi go-rupa pumare nipuna ada-para wi elenu raayo mada mealia.

³⁰ Ali medame ni raapu napiraliare gore nina yada lore ali pia. Ali medame ni raapu sipsip mena namuma kirata mapi-raaliare gore nipumi mo sipsip-nu pane mea ralu rubalia.

³¹ Go-rupa pea-le neme nimi lagialo: Gote-me enaalinuna koe elenu-para koe ero agalenu raayo mea rubalia pare enaali raayome Holi Spirit-para ero agale lemedaare go koe elere Gote-me mada namuma rubalia. ³² Enaali raayome enaali Raapu Pirape alina Si-para koe agale lemere Gote-me go koe elenu mea rubalia. Pare enaali raayome Holi Spirit-para koe agale lemere Gote-me go koe ele mada namuma rubalia. Gore abe page werepe page ora mada nama rubalia.

*Koe repenamere kili koyae matia
(Luk 6.43-45)*

³³ Gore repena kili epe poasadere epe repena mada abala elalia. Koe repena opalia-daare koe kilinu madea. Go-rupa pea-le le abala madea rabu go repenare epelea palo kolea palo mada adema.

³⁴ Nimiri koe kerome madi enaalinule nimimi epe agalere akepu leme ya? Nimiri koae-aunu pimi-pulu nimina lo robaa-para rubitaboma agalere pename waatea. ³⁵ Ali epe medare nipuna lo robaa-para epe kone palea-pulu nipumi epe kone suma epe agale lea. Ali koe-mere nipumi koeyae kone lo robaa-para rubitabea-pulu nipumi koe agale lea.

³⁶ Go agale lagialo: Gote-me werepe enaalina yoto mea rumaaliade rabu nimuna piainu pa rado rado adoba kiraloma Gote-me yoto rumaoma katea.

³⁷ Nina le agaa madaare Gote-me nimi kose lape agale tea. Go leme agale madaare Gote-me nimi epe enaali pu koe enaali pu pagoma mea rumaalia.

*Enaali medalomame napi kogono adamono lisimi
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)*

³⁸ Go raburi rekena agale tisia ali medaloma-para Farisi ali medaloma-para go-rupa lisimi: Tisia-ya, naame nena napi kogono meda paina adamono lisimi.

³⁹ Go raburi nipumi nimu go-rupa lakalisa: Go abe piri enaalinumi koeyae puma Gote giyeme-le ake paa-daa napi kogono adolalo pimi. Pare nimumi nipuna kogono meda na-adalimi. Pare neme ali Jona-na pisade kogono komeare palua rabu adalimina. ⁴⁰ Abalade Jona nipu adaa wenana lo-parare yapi repome pirisa. Go-rupa pisana-rupare enaali Raapu Pirape alina Siri tapa yapi repome piruma wala rekalu lisa. ⁴¹ Pare Gote-me enaalina yoto maa rumaape yapi di epalia rabu Ninive pirisimide enaalinumi rekoma nimu kose-na le-agaana palimi lisa. Gore Jona-na agale lakalisa rabu nimumi pagoma koe elenu giyoma nimuna kone lo-pu perekelisi. Go-rupa pisimi

pare abe go pima yapi dimi Jona-na kogono ma-oge eleme lisa. ⁴² Gore Gote-me enaalinuna yoto mea rumaape yapi di rabu no re-nane piri ena Mudu meda rekoma nimina koe ele raayo madaa kose tea. Go enana bi Mudu Shiba leme. Gore go ena nipu Solomon-na epe agale pagola pisa-pulu nipu su raayo kale-nane pamisa. Go-rupa pea pare ali go nimina rikirana pialimere Solomon-na kogono page rabuaaya.

*Koe remo wala ipisa
(Luk 11.24-26)*

⁴³⁻⁴⁴ Gore koe remome ali meda abala giyoma paliare gore nipu su kaapule-para asa pulalo pea. Go remo nipu pamea pare epe su ora wasu na-adalia-daare nipumi wala go-rupa tea: Nina abala piruma epawade ada-para wala palua tea. Wala puma puua adea pare adede ada-parare brum-mi ki maadu auloma wimi. ⁴⁵ Go-rupa pisa raburi nipumi ora koe remo ki medane luma medane laapo wala puma lamu muma lisana nipu raapu ipumare mo ada ru-nane kodobaoma pirisimi. Apo ki medane luma medane laapo nimumi abala remona koe kone ma-oge elemepulu abala ririnare go ali koe-rupa pisa pare abere ora koe-rupa pia.

*Yesu nipuna agi amenu agale lakalisa
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yesu nipu mo enaalinu raapu agale pa lala pirina agi amenu kamaa-nane epa aasimi. Nimumi nipu raapu agale talo pisimi. ⁴⁷ Gore ali medame nipu go-rupa lakalisa: Pagape. Nena agi-para nena amenu so kamaa epa aeme. Gore ne raapu agale talo pimi. ⁴⁸ Pare nipumi mo enaali-para talo: Nina ama amenuri aapi ya? ⁴⁹ Go-rupa lomare nipuna ki maalame luma nipuna disaipel enaalinu-para wakima talo: Adalepa. Nina amapara amenuri nimi yade. ⁵⁰ Enaali raayome nina so yaa-para piri Aapana agale waru pago raleme-daare gore go enaali nina ame-para bali-para ama-rupa piralimi lisa.

13

*Ali medame maapu-para eda poaaya
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Go raburi Yesumi mo ada giyoma puma ipa le pagi-nane puma pisa. Go rabu nipumi enaalinu agale mogeaasa. ² Go raburi ora enaali adaapu nipu piri-para ipuma pisimi-pulu nipu ipinu meda madaa pisa. Go-rupa pisa raburi enaali raayo ipa le pagi-nane pa pirisimi. ³ Go rabu nipumi ele adaapu mogeama saa pi agaleme agale go-rupa lakalisa: Ali medame nipuna maapu-para kibita wai radala pisa.

⁴ Gore mo maapu-para radala pisa raburi kibita kili medaloma mo pora pagina pa lopesa rabu yaanumi mea nisimi. ⁵ Gore pulalo maa pisa rabu medaloma kana rote madaa lopesa. Gore go-para pobere su ogepusi madaa wisa-pulu go ora wagepu opisa. ⁶ Pare naare epa roma radaa pea raburi su kaapu loma pitaa na-awoma kaapu lea. ⁷ Mo wit-na kili medaloma keto ketoae-para lopesa-pulu go repena opoma adaa yo puma maregepeasa. ⁸ Pare kili medaloma epe ipa piri su-para lopoma waru epe-rupa elesa. Go-rupa puma opesa rabu medalomame kili 100-pela maitala medaloma 60-pela maitala. Go-rupa pea pare medaloma pa komea komea laata pu 30-pela maitala pisa. ⁹ Enaali raayome go agalena re makuaba piruma waru pagalepape.

*Saa pi agalena re
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Go rabu nipuna disaipel alinu Yesu nipu piri-para ipuma go-rupa epa agale lorapisimi: Ake paa-daa ade abuna neme nimu-para saa pi agaleme lagele? ¹¹ Yesumi talo: Gote-na Surube Yapi Di madaa kudiri pu wi agale wia pare nimimi abala pageme. Go-rupa pea pare nimimi wala napageme. ¹² Gore enaali medame kone ele adaapu abala saapitimi-daare Gote-me wala adaapu medaloma page saba katea. Go-rupa puma nipumi paala pina pa salia. Pare enaali raayome kone ogepusi saapirumare gore mada nasaapiralmi pare go ogepusi mada

maa palua. ¹³ Neme nimi-para saa pi agale kama le-aina rere go-rupa: Nimuna leme ele pa ademe pare nimumi elena re waru na-ademe. Nimuna kaleme pageme pare nimumi kone-para waru nasalimi. ¹⁴ Go enaalinu madaare Gote-na agale lakale ali meda Aisaia-me agale ora go-rupa lisaya. Gore nipumi go-rupa lisa: Nimumi agale pago piralimi pare rere waru namakuaalimi. Nimuna leme pa adapaba piralimi pare ele waru na-adalimi. ¹⁵ Go enaalinuna kone waru nasuma pimi. Nimimi nimuna kale pora poabaaya. Nimuna le pora po wisimi. Go-rupa napula pisimi yalore leme ele mada adola pisimi. Nimuna lo robaa-para paa mada epelea pisa. Agale pago mada makuaamina. Gote-me talo: Go rabu nimuna kone perekelena ni piri-para epenatepape. Go rabu neme nimu ma-epeaalua.

¹⁶ Pare nimimi ora epe-rupa pimi-daare pedo palepape. Nimuna leme ele adoba kaleme agale pago pimi-le ora epelea. ¹⁷ Go agale pagalepa. Abalade Gote-na agale lakale alinu-para Gote-na enaali medaloma page abe nimimi go adaleme ele adolalo raaname komisimi. Pare nimumi abalade na-adisimi. Abi nimi lagi-alo agale pagola pisimi-pulu raaname komala pirisimi pare go agale napagesimi.

*Wit-na kili poape saa pi agalena re
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Gore ali medame nipuna maapu-para wit-na kili poasa remaana rere go-rupa pagalepa. ¹⁹ Enaali medalomame Gote-na Surube Yapi Di madaa agale pagoma yapare namakuaaeme. Go enaalinuri apo pora pagina lope wit kili-rupa pimi pare lo robaa-para wi agalere Satan ipuma epa mabebola lia. ²⁰⁻²¹ Gore mo kibita kili kana madaa lopesanare enaali medalomame Gote-na agale wagepu pagoma raaname komoma raita maa peme-rupa yapare go agalere nimuna lo-pu ru-nane pitaa waru napea. Go-rupa pa-pulu nimuna pitaa ogepusi pea. Go-rupa pea-le epe agale madaa kedaa mariaalimi-daare nimumi Gote-na agale wagepu giyoma lopalimi. ²² Mogo repena kili keto-para lopesana-rupare nimumi agale pageme

pare kana kogono-para koe kone adaapu wi su-para pimi-pulu go koe kone raayome Gote-na agale marabuniaaya. Go-rupa papulu kili waru namadea. ²³ Mogo kili epe su-para lopesare gore enaali medalomame Gote-na agale pagoma lo robaa-para maa suma kone rulaeme. Go-rupa puma nimuna kili page waru adaapu 100-pela wakia kili-rupa madea. Gore medalomana kili 60-pela maitaa. Gore medaloma komea komea laata pina 30-pela maitaa.

Maapu-para koe rilipu opeana saa pi agale

²⁴ Yesumi nimu-para saa pi agale meda wala go-rupa lisa: Gote-na Surube Yapi Di nona pi-airi ali medame epe repena kili nipuna maapu-para poaaya. ²⁵ Ribaa enaali u paitala peme raburi yada lore ali meda ipuma koe rilipu mo maapu-para epe kili radalea. ²⁶ Werepe go kili maetealo pea rabu mo koe rilipu raapu aaya. ²⁷ Go-rupa pumare kogono naakimi mo maapuna aaraa piri-para ipuma talo: Mudu Ali, naame abalade nena maapu-para epe kili poasima kone saoma pare ake pea-daa koe rilipu opea ya? ²⁸ Gore Mudu Alimi nimu lakalisa: Yada lore ali medame pea. Gore mo kogono naakinumi talo: Mudu Ali, nena konemere naame koe rilipu mea ralu rubola pomona kone sale?

²⁹ Gore nipumi talo: Dia, nimimi mo koe rilipu yoko rubala aoma mo epe kibita kili yokalimi-le pa aainawa. ³⁰ Gore pa aainaloma mo epe kili ralemade rabu go kogono naakinu-para go-rupa laketoa: Go rilipu koenuri abala raloma rogaoma kiramina toa rilipu epenuri komea ada-para roгаа kirita salepape laketoa.

Bret ma-adaa sape yis madaa saa pi agale

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹⁻³² Yesumi nimu saa pi agale meda go-rupa lakalisa: Gote-na Surube Yapi Diri gupiale: Repena yamo kili muma ali meda nipuna maapu-para poaaya. Gore opea raburi wala adaa yoma pa repena medaloma rabuaaya. Gore nipu repena aaliade raburi yaa medaloma ipuma go repena palaa madaa ada wari pitimi.

³³ Gore Yesumi saa pi agale meda go-rupa lakalisa: Gote-na Surube Yapi Di-ri bret ma-adaa sape yis-rupa yade lisa. Ena medame go bret ma-adaa sape yis-para plaua ipa repo raapu suma perekelisa. Wariaaoma pumare werepere go ele raayo ora adaa yaalia. Gote-na Surube Yapi Di-ri go-rupa adaa yaalia.

Yesuna agale talore saa pi agaleme kama lisa

(Mak 4.33-34)

³⁴ Yesumi go enaali adaapu saa pi agaleme lakalisa. Yesumi nimu agale medana pagaa wi waru lakalisa. ³⁵ Gore abalade Gote-na agale lakale alina agalena re adaliminalo go-rupa lakalisade: Gote-na agale lakale alimi go-rupa lisa: Neme agale puri paloma saa pi agale mada kama toa. Abalade su yaa warisade rabu paa-aenu raayo loma ipuma abe pia page toa.

Rilipu koena saa pi agalena re

³⁶ Gore Yesu nipu mo enaalinu nimuna pirina nipuna ada-para pisa. Go raburi mo nipuna disaipel alinu ipuma go koe rilipu maapu-para opeana saa pi agale ake-para leme pu agale lorapisimi.

³⁷ Yesumi talo: Ali medame maapu-para epe kili radateare gore enaali Raapu Pirape alina Simi radala. ³⁸ Maapuri su ada raayo-para lawade. Epe lere gore Gote-na enaalinu-para lawade. Go rilipu koenuri gore Satan-na enaalinu-para lawade. ³⁹ Mo lore alimi koe rilipu maa poaaya lawadere gore Satan-para lawade. Eda ralape di raburi gore go su kamaa enaali mea lamulalo epaliade yapi Yapi-para lawade. Maapu-para kogono naakinuri ensel-nupara lawade.

⁴⁰ Nimumi rilipu koe raayo mea roгаа suma repena sulaa-para kiralimi-rupare werepe go su kamaa enaali mea rumaala epaliade rabu palia-para lawade.

⁴¹ Go rabu enaali Raapu Pirape alina Simi nipuna ensel-nu mea rapaalia. Go-rupa puma go ensel-numi pupitagi manape enaali page koe enaalinu page kirita salimi. ⁴² Go-rupa pumare go enaalinuri repena sulaa-para mea rubalimi. Go adaa repena sulaa-parare re ora adaalepe loma

radaa waru noma agaa kabulu regepe no piralimi. ⁴³ Go-rupa pumare Gote-na enaalinuri Aapana Surube Yapi-para naare rea-rupa ranaa komo piralimi. Ali medame go agalena re makuaaba piralimiri waru pagalepape.

Ali medame su kamaa wi kana paus asa palia-ae saa pi agale

⁴⁴ Gote-na Surube Yapi Di-ri go-rupa: Abalade ali medame epe elenu su-para pa paga wisa. Go-rupa pea pare ali medame go ele adisa. Go rabu nipumi su-para wala maa pagaa wisa. Go-rupa adisa-pulu nipumi raaname waru komoma lisana nipu puma enaali medalomame nipuna ele kabeme. Go-rupa puma nipu go mone-me go su kabola pea.

Sekere maitape saa pi agale

⁴⁵ Gote-na Surube Yapi Di go-rupa: Ali medame sekere maitalo asa puma rome pea. ⁴⁶ Nipumi ora sekere yaba adea-pulu nipuna ele raayo kabenaloma nipumi mode mone-me mo sekere ropo pea.

Wena agona mada saa pi agale

⁴⁷ Gote-na Surube Yapi Di page medare go-rupa pea lisa: Wena agona no ipa-para puma sumare wena nimumi rado rado piae meme. ⁴⁸ Mo agona-parare wena epa piru kiritinalomare wena meape alinumi agona mea yola peme. Go-rupa puma nimumi epe wena yarepema maa suma koe yarepemare ipa-para wala mea rubea. ⁴⁹ Go konere werepe yapi di epaliaderupa: Go rabu ensel-nu su kamaa ipuma enaali mea rumaalimi-le enaalina rikirana koe enaali piralimi-daare go enaali epa mea kiritalimi. ⁵⁰ Go raburi nime epa mumare mo koe repena sulaa-para epa mea rubalimi. Go repena sulaa-parare re ora adaalepe loma radaa waru noma agaa kabulu regepe no piralimi.

Abalana agale-para kagaa agale laapona saa pi agale

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵¹ Gore Yesumi nimu agale lorapisa: Go agalena rere nime raayo pago kiritame ya? Gore nimumi talo: E, raayo pago kiritema lisimi. ⁵² Gore nipumi nimu lakalisa: Rekena agalena tisiaa ali raayome Gote-na

Surube Yapi-na agalere abala makuaasimi pare ada ru-para nipuna wi abalana koe elenu-para epe kagaa elenu puma muma kamaa-nane mea epalia-rupa mada lisa.

Nasaret su-para piri enaali raayome Yesu giyasimi

⁵³ Yesu nipumi go saa pi agale abala pu kiralomare nipumi go su giyoma pisa. ⁵⁴ Gore nipuna adare-para ipumare nipuna ruru enaali lotu ada-para Gote-na agale moge riaasa. Mo enaalinumi nipuna agale pagoma pogolasaasimi. Go-rupa puma nimumi talo: Go epe makuaae kone raayo page go epe napi page gonuri ane-para mea ya? ⁵⁵ Go alina aaraare kamda kogono pi ali kone wima. Go page nipuna agiri Maria kone wima. Jemspara Josep-para Saimon-para Judas-para go-aenu nipuna amenu kone wima lisimi. ⁵⁶ Gore nipuna kadipinu page raayo naa raapu komea-para go pima. Go-rupa pea-le go kone raayore ali-para mea ya? ⁵⁷ Go-rupa loma nipu-para rono pagesimi-ai adoma Yesumi nimu-para talo: Gote-na agale lakale alinuri su raayona epe bi minasaaeme pare ora nipuna adare komea-para epe bi naminasaaeme lisa. ⁵⁸ Nimumi kone narulasimi-pulu nipumi adenalo napi adaapu meda napisa.

14

*Jon kalu-ipa komisa
(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)*

¹ Go raburi gavman-na ali mudu Herot Antipas-me Yesu madaa remaa pagisa. Go rabu nipumi Galili su robo surubisa. ² Gore nipuna kogono alinu lakalisa: Go Jon Baptais-ri tapa-para wala rekena kone salo lisa. Go-rupa pisa-pulu nipumi go puri muma napi kogono go-rupa mada pea lisa.

³ Gore go-rupa abalade Herot-me Jon nipu kose agale laaoma lama adiala karapo ada-para mapaitaasa. Gore Herot-me nipuna ame Filip-na were Herodias yotalo pisa. ⁴ Go-rupa pisa pare Jon Baptais-mi Herot go-rupa lakalisa: Rekena go-rupa wia lisa. Nena amena were nayolape leade kone wisa. ⁵ Herot-me Jon lu makomaatalo pisa pare nipumi Juda

enaali raayo paalame komisa. Go enaalinuna konemere Jon Gote-na agale lakale ali meda kone wisimi.

⁶ Gore agimi Herot nipu madina di wala ipisa-pulu enaali adaapu nipu raapu paita pu kirita pirisimi. Go raburi Herodias-na waneme nimuna rikirana aoma yasa pabisa. Go-rupa pisa-pulu Herot-me raaname ora waru komisa. ⁷ Go-rupa pisa-daa nipumi wane-para yaa madaa makuaa loma agale gu-rupa lakalisa: Gore neme ni-para ele medaloma gi te-re mada gialua. ⁸ Mo enana agimi kone kalisa rabu nipumi talo: Neme Jon Baptais-na kalu plet madaa suma ni giape lisa.

⁹ Go-rupa lisa raburi mo ali muduna kone-para kedaa pisa. Go-rupa pisa pare abalade nipumi mo nipu raapu eda no piri enaalinu-para yaa madaa makuaa agale lakalisa. Go kone wisa-pulu nipumi talo: Go ele mea katoa kone wisa. ¹⁰ Nipumi koda alinu meda mo karapo ada-para penaaloma Jon-na kalu ruguta penaalisa. ¹¹ Go-rupa pumare mo Jon nipuna kaluri plet madaa madaa suma mo ena maa-pua epa kalisimi. Gore nipuna agi piri-para maa pisa. ¹² Go-rupa pumare mo Jon nipuna disaipel alinu ipuma nipuna ro ria puma kana apedaa-para puma rogaasimi. Nimumi abala rogaabaoma lisiminare Yesu pua lakalisimi.

*Yesumi alinu 5000 eda kalisa
(Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)*

¹³ Yesu nipu go agale pagomare ipinu meda madaa piruma enaali napiri su-para pira pale pisa. Nipu komea kama raapu pisa pare enaali raayome go remaa pagisimi. Go-rupa puma adare giyoma pisa rabu enaalinumi nipu raita maa pisimi. ¹⁴ Werepe Yesu nipuna ipinu mo ipa paginane puma sumare enaali adaapupe adomare kodome komoma nimuna yainanu page ma-epeaasa.

¹⁵ Gore ribaa lisa raburi nipuna disaipel alinu ipuma talo: Go su-para enaali napiri su-para epamade-le neme enaali raayo mea rapaaoma eda mo adarenu-para kabola penaala lisimi. ¹⁶ Yesumi talo: Ake paa-daa nimu penaalomono ya? Nimina eda katapa lisa. ¹⁷ Gore nimumi

talo: Naare eda adaapu nasaema. Pa bret supu-para wena ipa laapo sabaema lisimi.

¹⁸ Yesumi gore mea ipulupa lisa.

¹⁹ Mo enaaliri rilipu madaa piralepa lomare mo wena lapo-para mo bret supu-para misa. Go-rupa puma nipumi yaa-para adasaaoma talo Gote-para ora pili loma bret maa piribima nipuna alinu kalisa. Go-rupa puma go alinumiri mo enaali raayo rumaaoma kalisimi. ²⁰ Gore nimu raayome eda mada no kiralomare eda purupina basket 12-pela madu wisimi. ²¹ Mo eda nisimi enaaliri ora adaapupe pirisimi. Ali 5000-pela pirisimi pare nimumi ena nogo naakinuri nadipi lisimi.

*Yesu ipa koau madaa pora pamisa
(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)*

²² Yesumi nipuna disaipel alinu lakalisa-daa nimu ipa le mone pane abala pisimi. Go rabu nipu mo enaali mea rapaatalo pisa. ²³ Nipumi mo enaali raayo abala penaaloma nipu komea beten talo so rudu madaa pisa. Ribaa nipu komea so rudu madaa pisa. ²⁴ Gore mo ipinu abala mo ipa rikirana penaaloma po rilipumi nimu pulalo pisimi-nane ipisa-pulu nimu ipa koauna pa pirisimi. ²⁵ Yapi pode lapaasa pare ribaa ogesi-daa pa yabaina Yesu nipu ipa koau madaa ipuma nipuna alinu piri-para epa opapasa. ²⁶ Gore disaipel alinumi nipu mo ipa koauna ipisa adoma pogolasaoma talo: Gore masalai meda epa-aaya kone suma pogolasaoma paalame komoma puri palo yalaasimi. ²⁷ Go raburi wagepu Yesumi nimu lakalisa: Puri mealepape. Ni epawade-le nimimi paalame nakomalepape.

²⁸ Go rabu Pita-me talo: Ali Mudu, ora ne yaalia-daare ni page apo ipa madaa, nipu epono lagi. ²⁹ Yesumi talo: Ne ipu lisa. Pita mo ipinu giyomare ipa koau-nane puma Yesu nipu aasa-para adolalo pisa. ³⁰ Pare nipumi po rilipu adoma paalame komoma ipa le ru-nane kodobalalo pisa. Go-rupa

* **15:2:** Farisi alinuna rekena agalere go-rupa. Pora kimisu pamuma go-au pisimi. Koto au pale puma eda napanale pisimi ki radepema eda puama nala pisimi. Go pumare nimu ora epelea kone wisimi. Yesuna moge riaae alinu kimisu aoma puma mo-rupa ki naradepele pa eda pa pua nisimi. Go rabu Farisi alinumi go alinumi koae-au puma nana kasuani pida rekena agale rugutame lisimi. Pare nimuna koae-au pa roгаа saba piruma ki radepe radepe pala piruma nimu epelea kone wisimi. Gotena rekena agaleme go-daa nalea pare pa nimuna rekena agale wariawa ralisimi.

pulalo pia-pulu nipumi talo: Ali Mudu, neme ni raba meape.

³¹ Go raburi wagepu Yesu nipu kimi ripinaasa. Go-rupa puma nipu lakalisa: Ake paa-daa neme ni kone ogepusi ru-laaripi ya? Neme kone laapore ake paa-daa sae ya? ³² Go-rupa pumare nipu laapo so ipinu madaa opasaoma pirisipi raburi po rilipu dia lisa. ³³ Gore ipinu madaa pirisimide alinumi Yesu-para beten loma nimumi talo: Nere ora Gote-na si yana lisimi.

*Genesaret su-para Yesumi yaina kome
enaali adaapu ma-epeaasa
(Mak 6.53-56)*

³⁴ Yesu-para nipuna moge riaae alinu-para nimu ipa Genesaret ruguloma puma mone pane puma opopasimi. ³⁵ Go su-para piri enaalimiri Yesuna le agaa adisimi rabu go su raayo-para pirisimi enaali lakeloma yaina kome enaali raayo Yesu piri-para lamua ipisimi. ³⁶ Yesu nipu agale ogelalo lisimi: Nena mamina paginane yaina kome enaalinum waraainalo ogesimi. Enaali raayome nipuna mamina madaa kimi waraoma lisimina nimuna yaina raayo ma-epeaasa.

15

*Gote-na rekena agalemere kasuanuna
agale rabuaanaaya
(Mak 7.1-13)*

¹ Go raburi Farisi alinu-para rekena agalena tisaanu-para Jerusalem su giyoma Yesu nipu piri-para ipuma lisimina nimumi talo: ² Ake paa-daa nena disaipel alinumi naana kasuanuna abalana rekena agale naraleme? Nimu eda nolalore rekena agale yokoma nimuna ki naradepeateme* lisimi.

³ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimimi ake paa-daa abalana kone pa saapiru-aeme? Go-rupa puma nimimi Gote-na

rekena agale yokemena. ⁴ Gore Gote-me gu-rupa lea: Neme nena ama aapa laapona agale yokape lea. Ali medame nipuna ama apa-para koe agale leme enaaliri lu komalia lea. ⁵ Go-rupa lea pare nimimi go-rupa leme: Ali meda nipuna aapa ama raba meape ele medaloma suma yapare wala Gote katoa tea. ⁶ Go-rupa puma go rabu nipuna ama aapa raba meapere palaina tea. Go kone suma nimimi Gote-na agale yokoma nimina abalana kone waru su aaeme. ⁷ Nimiru ora makirae agale le enaalinu pimi. Gote-na agale lakale ali Aisaia-me nimi madaa agale waru lisade. Nipumi talo:

⁸ Gote-me talo: Go enaalinuri nimuna agaleme nina bi minasaaeme. Pare nimuna pu robaa-para wi koneme ni giyoma re-para napimi. ⁹ Go enaalinumi pa nimuna rekena agale mogeleme rabu ora Gote-na agale giyali. Go-rupa peme-pulu nimuni nina bi pa kama minasaaeme lea.

Koe eleme alinu koe kone masaaya
(Mak 7.14-23)

¹⁰ Go rabu Yesumi enaali nipu piri-para ipulupa loma nimu gu-rupa lakalisa: Nimimi pagoma kone waru salepape. ¹¹ Ali medame eda agaa-para mea neme rabu go eleme nimu koto namapaaya. Dia, pare enaalina lo robaa-para wi kone kamaa-nane popalia-daare go-rupa enaalinu makoyaalia.

¹² Go raburi nipuna disaipel alinumi nipu-para talo: Farisi alinumi nena remaa pagoma nimuna lo robaa ko-lea lamede?

¹³ Gore Yesumi talo: Nina Aapa pia yaa-para nipuna maapu-para napoaaripa pare go opalia rabu pita apale yokalia. ¹⁴ Mo Farisi alinu madaa nimimi kone narulalepape. Gore nimu le rubu pi alirupa pimi pare le rubu pi yago pora mada nawatea. Dia-le nipu laapo raita naaku-para lopalipi.

¹⁵ Pita-me Yesu nipu go-rupa lakalisa: Neme go agalena re waru lapa lisa. Naame waru makuuamona. ¹⁶ Gore Yesumi talo: Nimi page kone nasalimi-le apo alinuna yago pimi pae? ¹⁷ Ora pagalepape. Gore ele raayo agale-para neme elenuri robaa

ru-nane pea raburi oge ada-para rube-mede. ¹⁸ Pare ele meda robaa ru-nane piruma agaa-para epe-rupa elere gore kone raapu epea-pulu enaalinu koto mapaalialia. ¹⁹ Gore enaalina lo-parare koe kone go-rupa wimi. Enaali lu makomaape kone-para ena raluli meape kone-para ena paake yolape kone-para paake nape kone-para makirae agale lape-para enaali medalomana bi rabuaniaape kone-para go kone raayo lo robaa-para suma peme. ²⁰ Go ele raayomere enaali koto mapaaya. Go-rupa pea pare nimuna kone raluma ki radepea eda nalimiri go konemere enaalinu koto namapaalia. Ora dia.

Kenan su-para piri ename Yesu madaa kone rulasa
(Mak 7.24-30)

²¹ Yesu nipu go su giyoma nipu mo Tair Saidon su-para pisa. ²² Go-rupa pisa rabu Kenan su-para piri ena medare go su-para pirisa-pulu nipu ipuma go-rupa lisa: Mudu Ali, nere Devit-na si yade. Neme ni kodome komape. Koe remome nina wane ora koe-rupa lia lisa. ²³ Gore Yesu nipumi agale meda nalakalisa raburi nipuna kogono alinumi go-rupa lisimi: Go enamere e lama lama puaoma na raita maa ipula-le neme wala penaala lisimi.

²⁴ Gore Yesumi nimu agale go-rupa lakalisa: Gote-me ni mea rapaasadere neme go Israel su-para alupae sipsip menanu raba meanalo maa rapaasa-daa ipisuade. ²⁵ Go rabu mo ena nipu ipuma Yesuna kibu re-para lopoma lisana nipumi talo: Mudu Ali, neme ni raba meape. ²⁶ Gore Yesumi nipu agale go-rupa lakalisa: Naame nogo naakinuna eda muma pa yananuna agaa-para mea lopalimare epetea. ²⁷ Gore mo ename talo: Mudu Ali, neme ora lale pare mo yananumiri nimuna aapanuna eda purupi na nemedede. ²⁸ Nipumi go-rupa lisa rabu Yesumi nipu-para agale go-rupa lakalisa: Go ena nena kone rulae ora adaalepe saenale ne madaa pina kone sali-ae pina lisa. Go agale lakalisa rabu mo nogo wagepu rekisa.

Yesumi yaina kome enaali adaapu ma-epeaasa

²⁹ Yesu nipu go su giyoma ipa le Galili pagi-para pisa. Go-rupa puma nipu so rudu madaa-nane puma pirisa. ³⁰ Enaali adaapupe nipu piri-para epa kiritaoama le koe kale poae agale maare yaina rado rado kome raayo lamua ipuma kiritasimi. Go-rupa pisimi-pulu nimuna yaina raayo ma-epeaasa. ³¹ Go raburi enaalinumi mo agale maare enaalinumi agale lisimi le koe enaalimi pora pamuma to kuli koyae pi igipili enaali epe-rupa pirina adisimi. Go-rupa pisa-pulu go Israel su-para piri enaalimi Gote-na bi minasaasimi.

Yesumi alinu adaapupe go-rupa 4000 eda kalisa
(Mak 8.1-10)

³² Yesumi nipuna disaipel alinu-para ipulupa loma go-rupa lakalisa: Neme go enaalinu kodome komalo. Yapi repo ni raapu pirama-pulu nimu reaeme komoma pimi. Gore neme nimuna ada penaa-toa. Nimu puma pora pagina pa lopalimi. ³³ Gore nipuna alinumi nipu lakalisimi: Go su-parare enaali adaapupe pimide-le bret ake puma muma go enaali adaapu mada rumaalima yapae lisimi. ³⁴ Gore Yesumi nimu agale go-rupa lorapisa: Nimina bret-re akepu raapu saapimi? Gore nimumi talo: Ki medane luma medane laapo saapima. Wenare komea komea oge wenasi saapima lisimi.

³⁵ Gore Yesumi mo enaali raayo-para su kamaa piralepa lisa. ³⁶ Go-rupa puma nipumi mo ki medane luma medane laapo bret-para mo wena oge oge-para muma lisana Gote-para ora pili loma piribisa. Go-rupa puma nipuna disaipel alinu kalenaloma mo alinumi enaali raayo rumaaoma kalisimi. ³⁷ Go-rupa puma mogo ali raayome mo eda no mada nisimi disaipel alinumi eda purupi basket ki medane luma medane laapo madu wisimi. ³⁸ Gore alinuri ora adaapupe 4000 pirisimi pare enaali nogo naakin-uri nadipiasimi. ³⁹ Yesumi mo enaali raayo nimuna ada penaaloma nipuri ipinu madaa piruma Magadan su robo-para pisa.

* **16:6:** Bret adaa lenalo lopaemedede yis madaa saa agale wia. Gore gupa Farisi alinu-para Sadyusi alinuna agale oge meda nimi madaa epalia-daare nimi makoyaalia-le adalepape lisa.

16

Yesu-para napi kogono meda pali rabu adamono lisimi
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Farisi alinu-para Sadyusi alinu-para go alinumi Yesu epa ko lisimi. Gore nimumi talo: Puri pale napi kogono meda paina naame adamina lisimi. Go-rupa pali rabu Gote-na puri muma nipuna kogono pina lamona lisimi. ² Gore nipumi talo: Nare pabalaina nimimi so yaa madaa mole kale-ai ademe raburi nimimi abere pane palia leme. ³ Gore ribaa reka rabu page yaa-para koborea raburi po rilipu ipuma yai nipu epalia lemede. Gore nimimi so yaa-para adomare go-rupa lemede-le abe go di raburi nimimi ele adoma yapare mada na-adalimi? ⁴ Abi go yapi di madaa piri enaalinu nimiri koe pupitagi nape enaali piruma Gote madaa kone narulaeme. Neme napi kogono panolo leme pare neme mada namuma waatoa. Nimiri Jona-na pisade kogono komeare adalimina. Go-rupa loma nimu giyoma pisa.

Farisi alinu-para Sadyusi alinuna yis-na saa pi agale
(Mak 8.14-21)

⁵ Gore Yesuna disaipel alinu nimu ipa kenaoma mone pane pisimi pare bret medaloma namuma ipisimi. ⁶ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimimi waru adalepape. Mo Farisi alinu-para Satyusi alinuna bret ma-adaape yis* madaare waru adalepape. ⁷ Gore nimumi go-rupa lisimi: Naame bret namuma epa-made madaa lea pa kone wisimi. ⁸ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimi kone waru narulaeme-le ake paa-daa naare bret nasalima lame? ⁹ Gore nimimi abe na-ademe? Gore nimimi go bret enaalimi 5000 nisimi remaa abala kone rugulaarimi? Go-rupa pisua rabu nimimi eda purupi nu akepu raapu madu wisimi ya? ¹⁰ Gore neme bret ki medane luma medane laapo mo alinu 4000 maa kalisuadere go madaa namakuaaeme? Go-rupa puma nimimi mo purupi nu

akepu raapu madu wisimi ya? ¹¹ Neme nimi-para pa bret madaa nalawade-le ake paa-daa nimimi namakuaarimi? Gore nimimi mo Farisi alinu-para Satyusi alinu-para nimuna bret ma-adaa sape yis-ri waru adalepape lawade.

¹² Go-rupa wala lisa-pulu go rabu nipuna disaipel alinumi bret ma-adaa sape yis-na agale-daa kone nawisimi. Dia, pare nipumi Farisi alinu-para Satyusi alinuna agale lea kone wisimi.

Pita-me Yesuri enaali Raapu Pirape Ali pu lapaasa

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yesu nipu mo Sisaria Filipai adare-para pisa raburi nipumi nipuna disaipel alinu go-rupa lakalisa: Enaalinu nimi Raapu Pirape Aliri aapi leme pae?

¹⁴ Nimumi talo: Gore enaali medalomame nere Jon Baptais leme. Medalomamere nere Elaija leme. Medalomamere ne Jere-maia yapalo Gote-na agale lakale ali yapalo go-rupa leme. ¹⁵ Gore Yesu nipumi talo: Nimimiri ni aapi leme ya?

¹⁶ Gore Saimon Pita-me go-rupa lisa: Nere enaali Raapu Pirape alina Si yaa-pulu ne Gote-na Si yade.

¹⁷ Gore Yesu nipumi talo: Jon-na si Saimon nere raaname waru komape. Go su kamaa piri enaali medame neme go lale agale nagiamere pare nina so yaa-para pia Aapame ne go agale lagiana. ¹⁸ Gore neme ne lagialo: Ne Pita-re ne puri pale kana nona piale ne madaa nina ruru piri-nalo enaali warialua. Go-rupa palua-pulu Satan-na komape purimi go ruru enaali mada narabuainalia. ¹⁹ Gore so yaa-para wia surube suna pora gaape lobape ki neme ne gialua. Ele meda neme go su kamaa pa saapiraliri gore Gote-me so yaa-para page pa saabalia. Go page neme go su kamaa ele kepealiri so yaa-para page Gote-me ma-kepeaalia. ²⁰ Yesu nipumi agale puri paloma disaipel alinu-para talo: Nina bi Keriso yade-le enaali meda nalaketa-pape lisa.

Yesu nipumi komoma wala tapa-para rekalu lisa

(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)

²¹ Go raburi Yesumi nipuna disaipel alinu-para werepe epaliade yapi di madaa ni mada go-rupa palimi lo lapalasa. Nipumi nimu-para go-rupa lisa: Ni Jerusalem su-para palua rabu makuaae alinu-para ali kalunu-para Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agale tisaanu-para nimumi ni radaa adaa manaaoma lu makomaoma rogaalimi. Go-rupa palimi pare yapi repo tapa-para piruma wala rekalu lisa.

²² Gore Pita-me nipu mo renane lamua puma lisana nipu go-rupa lakalisa: Ali Mudu, nere ora go-rupa napina. Go koe elenu ne madaa na-epea. ²³ Gore Yesumi wala pereke luma adoma talo: Nere Satan yaana. Nere nina koau-nane giyoma pupu. Nemere Gote-na kone na-adoma nina kone maa perekelalo lae? Dia, pare su kamaa piri alina kone meana.

²⁴ Go raburi Yesumi nipuna alinu lakalisa: Gore enaali raayome nina kone mu pora raitalimi-daare nimuna kone rabuainoma nena repena polopea maa ruma ni raita maapulupape. ²⁵ Gore pa ali meda nipuna yogale pa kiritao saapitia-daare gore nipuna wasa page alu palia. Pare enaali raayome ni madaa kone rulaoma epe-rupa mapiraape kone mealimi. ²⁶ Gore pa ali komeame su kamaa ele raayo saapiralia pare nipuna kone wasa alu palea. Go rabu go ele raayome nipu akepu abala mealia ya? Enaalina kone wasa alu pali-daare ora wala na-adasaalia. ²⁷ Abiri enaali Raapu Pirape alina Siri nipuna Aapana epe paana purimi nipuna ensel-nu raapu epalia. Go raburi enaali raayo nimuna kogono peme-rupa mada yoto katea. ²⁸ Pagalepape. Enaali medaloma go-para pimiri abe nakomalimi pare nimumi enaali Raapu Pirape alina Sina puri mea epalia rabu adalimi.

17

Yesuna yogalere rado-rupa aulisa
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Yapi ki medane luma ki medanena egali abala penaloma Yesumi Pita-para nipuna ame Jems Jon laapo page nimu

muma lisana so rudu medane ora so madaa lamua opapasa. Go-rupa puma nimu agu raapu puma pirisimi. ² Gore go ali repena kili agalena nipu adobaina Yesuna lakaatalo perekelema rado aoma pirisa. Nipuna le agaa-parare naare ipulae-para ade nona pisa. Nipuna mamina elere yaako pu luma lepo lepo pisa. ³ Go-rupa puma Moses-para Elaija laapo ipuma Yesu raapu agale lalaina adisimi. ⁴ Pita-me go-rupa adoma Yesu go-rupa lakalisa: Ali Mudu, naa go-para pima pare ora epelea. Gore neme pokala ada repo go-para punu. Medare nena medare Moses-na medare Eliaja-na warialua.

⁵ Nipumi go agale pena lala pirina paa pu kepe ae mole medame nimu kepisa. Go molena ru-nanere agale meda go-rupa lisa: Go naakiri ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo waru pe. Go-rupa pe-le nipuna agale pagalepape lisa.

⁶ Gore mo alinumi go agale pagoma lisimina pururumi komoma paalame komisimi. ⁷ Gore Yesu nipu nimu piri-para ipuma nimu go-rupa epa lakalisa: Nimi paalame nakomalepape. Nimi rekalepa. ⁸ Go-rupa lisa raburi nimumi adasaaoma alinu meda napirina Yesu nipu komeamare adisimi.

⁹ Nimu so rudu giyoma ora kilipitaa pulaina Yesumi nimu-para puri paloma go-rupa lakalisa: Nimimi abe go adamede elere enaali meda ora napua laketapape. Ora nalapae pirumare ni enaali Raapu Pirape alina Siri tapa-para wala rekalua.

¹⁰ Gore nipuna alinumi nipu go-rupa agaa misimi: Ake paa-daa mo rekena agale tisaanumi mo Elaija abala epenalo leme pe lisimi.

¹¹ Gore Yesu nipumi go-rupa lakalisa: Elaija ora abala ipumare nipumi ele raayo yarera palia. ¹² Pare neme nimi lagialo: Eliaja-re abala ipisa pare enaalinumi nipu na-ademe. Na-ademe pare nimumi koe kone suma Elaija-para pisimi. Apo koae-au pisimide konere enaali raapu Pirape Ali radaa manaalimi. ¹³ Yesumi go-rupa lisa rabu nipuna disaipel alinumi Jon Baptais-para lakalisa-daa makuaasimi.

Yesumi koe remo piri naaki meda madaa edasa
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)

¹⁴ Nimu adede enaali raayo piri-para puma opapasimi raburi ali meda ipuma Yesu madaa rumu pege puma agale go-rupa lisa: ¹⁵ Mudu Ali, nemere nina naaki madaa kodome komape. Nipu ade abuna makeyaoma repena sulaa-para page ipa-para pa kama popea. ¹⁶ Neme nena disaipel alinu piri-para lamua pe pare nimumi mada namaepeame.

¹⁷ Gore Yesumi nipu lakalisa: Go enaalinu nimiri kone narulaoma pimi. Nimina lo-parare kolea. Nimi raapuri ni rana akepu raapu pitua ya? Nimina kedaare neme rana akepu raapu ritua ya? Gore mo naaki ni piri mea ipulupa lisa. ¹⁸ Gore Yesumi mo koe remo-para puri pale agale loma lisana mo naaki nipuna koe remo mea rubaasa raburi go naaki ora wagepu rekesa.

¹⁹ Go raburi Yesu kama agu raapu pirina nipuna disaipel alinumi ipuma go-rupa epa lakalisimi: Ake puma naame go koe remo mada namuma rubema?

²⁰ Gore Yesumi nimu-para talo: Nimimi nina agale lo robaa-para waru namuma wimi. Pagalepa. Nimimi Gote-na agale mo repena kamana oge kili lo robaa-para maa salimiri nimimi go su rudu madaare ne lusuma ruma mogo-nane pu leme raburi mada palia. Go-rupa ogesi-daa kone rualimiri nimimi kogono rado meda raayo mada pu kiritalimi. ²¹ Go-rupa koe remo mea rubapere pora komea wia-daa nimimi beten pu eda madaa niti puma go remo mada mea rubalimi.

Nipu komoma wala rekalua rana laapo lakalisa
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)

²² Gore Yesuna disaipel ali raayo Galili su-para epa pirisimi rabu Yesumi nimu-para talo: Enaali Raapu Pirape alina Siri nimumi lore alinu maa kateme. ²³ Go-rupa pumare nimumi nipu lu makomaoma maa rogaalimi. Go-rupa palimi pare wala yapi repome tapa-para wala rekalua. Go raburi mo enaalinuna koneparare ora kedaame waru komisimi.

Yesumi lotu ada raba meape kana takis lopasa

²⁴ Wala werepe Yesu-para nipuna disaipel enaalinu-para Kaperneam su-para pisimi. Go raburi no lotu adana kana takis mi alinumi Pita-para go-rupa epa lisimi: Gore nimina tisaa-mere lotu adana takis kana-re lopata ya?

²⁵ Gore Pita nipumi e loma lisana no ada ru-nane puma kodobasa rabu Yesumi nipuna agale abala loma Pita agale go-rupa misa: Saimon, nemere ake kone sale ya? Go su kamaa ali mudunuparare aapimi kana takis ele kabape kana takis lopateme ya? Gore nimuna ruru lopateme pe pa kimisu ali rurumi radonumi lopateme ya? ²⁶ Gore Pita-me talo: Pa kimisu ali ruru radonumi lopateme. Gore Yesumi talo: Nimumi go-rupa pemepulu nimuna rurumi takis nalopamina. ²⁷ Go-rupa peme pare neme nimuna kone nama-koeyaalu-pulu ne mo ipa le-para puma wena agona pua lopalisa. Wena ora abala mealiri nipuna agaa lobape. Go-rupa pumare wena goaina agaa-para kana salia rabu muma saa laapo raitana lotu adana kana takis mea kalape lisa.

18

So yaa-para ali muduri aapi ya?
(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Go raburi disaipel alinumi Yesu piri-para ipuma talo: Gote-na Surube Yapi Di-parare aapi ali mudu pitia ya lisimi.

² Gore Yesumi naaki oge meda nipu lomare nimuna rikirana mapiraasa. ³ Go rabu nipumi talo: Pagalepa. Nimina kone perekeloma oge nogo naaki-rupa piralimiri Gote-na surube su-para mada adalimi. ⁴ Enaali raayome oge nogo naaki-rupa piralia-daare go enaalinumiri Gote-na Surube Su-para ali mudu piralimi.

⁵ Gore enaali raayome nina bi loma oge nogo naakinu-rupa epe kone su raba mealimi-daare gore ni-para page go-rupa palimi.

Pupitagi nape kone
(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Go oge naaki-rupanuri ni madaa kone rulaeme. Go-rupa pea-le enaali

medame nimuna kone rulaere makoyaalimiri gore nimu muma adaa kaname maa-para kopeme adibaoma ipa le-para maa rubalimiri ora epelea.

⁷ Go su kamaa enaalinuri ade abuna koe elenumi nimuna kone rulae makoyaata-pulu kodo ora waru pea. Gore ade abuna koe ele epe-rupa pare go koe ele mea epe-rupa enaalinuri kodo ora waru pea. ⁸ Gore nena kimi page age page ne koe ele meda palia-daare gore ki agenu kioma rubalepape. Gore nena ki age komea aomare ne ade abuna epe-rupa piralimiri ora epelea. Pare nimina ki age laapo raita pa aoma piruma koe ele palimiri nakudili repena sulaa-para mea rubalimipulu ora kolea. ⁹ Go page nimina leme koe ele meda adalimiri go nena le yoko rubape. Gore nimina le komea aomare epe-rupa ora yalo piralimi-pulu ora epelea. Pare nimina le laapo raita pa riaoma pupitagi nalimiri nimi repena sulaa-para mea lopalimi-pulu ora kolea.

Sipsip alu pae-na agale
(Luk 15.3-7)

¹⁰ Nimimi waru adoma go oge enaalinu narabuainaatepape. Dia, gore neme nimi lagialo: Nina so yaa-para pi Aapana ensel-numi nogo naakinu waru adoama surubea. ¹¹ Gore enaali Raapu Pirape alina Siri su kamaa ipuma koe-rupa alupae enaalinu raba mulalo ipisua.

¹² Nimimi ake kone salimi ya? Ali medame sipsip 100-pela punalia pare mena sipsip komea alu palia raburi mada na-alupalia ya? Gore nipumi mo 99-pela mena sipsip medaloma pa aainaloma nipumi go mena sipsip komea asa pula palia. ¹³ Neme ora nimi lagialo: Mo sipsip alu paliade pare asa puma adoma mumare mo ali nipumi raaname komalia. Go-rupa pumare mo mena medaloma pa aame-nuri nimu madaa go-rupa raaname nakomalia. ¹⁴ Gore nimina so yaa-para pia Aapamere go oge nogo naakinu-rupa alu palimina kone nawia.

Naana amenumi pupitagi nalimiri raba meamina

¹⁵ Gore nena ameme ne-para koeyae paliare ne puma nipi laapo meda-para

piruma nena amena koe elenu mea waalape. Gore nena agale pagaliare gore nena ame wala epe-rupa piralipi. ¹⁶ Go page nena agale napagaliare neme agale pagaliade ali medaloma lamua puma tapape. Go-rupa puma nimi repore mo ali laketa pulupape. ¹⁷ Pare nena agale napagaliare gore neme lotu ada-para piri enaali laketa-pape. Go lotu ada-para piri enaalina agale page napagalia gore nipuna kama raapu pora pamina giyalepape. Go rabu nipu Gote-na agale napage ali-para takis koe-rupa mi ali-para go-rupa pitia.

¹⁸ Gore neme nimi lagialo: Ele raayo go su kamaa roгаа salimiri Gote-me so yaa-para page rogaalia. Pare go su kamaa kepe salimiri Gote-me so yaa-para page kepesaalia.

¹⁹ Gore neme ora nimi lagialo: Nimina rikirana piri enaali laapome kone komea suma ele meda mulalo beten tepere gore nina so yaa-para pia Aapame nipi mada gialia. ²⁰ Gore enaali repo laapome nina bi madaa kone rulaoma ada komea-para piralimiri nimu raapu pitua.

Kogono naakimi yago nageyeme-ae re-maa

²¹ Go raburi Pita nipu Yesu piri-para ipuma agale go-rupa misa: Ali Mudu, nina ameme ni-para koeyae pina neme nipuna koe kone rana akepu raapu mea rubalua ya? Rana ki medane luma medane laapo pina giyalua ya?

²² Gore Yesumi nipu lakalisa: Neme rana ki medane luma medane laapo pina giyape pi-daa nalawade. Dia, pare 70-pela taims ki medane luma medane laapo nipuna koeyae mea rubape.

²³ Go madaare Gote-na Surube Yapi Diri go-rupa yade: Ali mudu meda piruma nipumi yago mi kogono naakinu ma-redapo yaatalo pea lisimi. ²⁴ Nipumi yago ma-redapo yainaloma ripia pisa rabu kogono ali meda lamua ipisimi. Nipuna yagore ora adaapu naame mada nadipialima. Ora adaapu 40 milion kina-rupa leme. ²⁵ Pare mo alimi mogo kana yago

mada na-abulisa-pulu nipuna Mudu Alimi go-rupa lakalisa: Go ali nere ora kogonome adili ali-rupa piraina. Go rabu nipuna ena-para nipuna nogo naaki-para ele raayo-para kabalimina. Go-rupa puma go kana-re mo yago medaloma abutea. ²⁶ Go-rupa lisa rabu mo kogono naaki nipu mo Mudu Ali-na kibu-para rumu pege puma piruma talo: Neme ni kodome komape. Go yago raayore neme mada abutua. ²⁷ Go kogono naakina Mudu Alimi nipu madaa kodome komoma nipu pirina giyesa. Go-rupa puma nipuna yago kana page giyesa.

²⁸ Go rabu go kogono naaki nipu kamaa pumare nipuna komea kogono pi naaki puma adisa. Go aliri nipuna yago kana ogeasi 40 kina go ali madaa wisa. Go ali adisa-pulu nipumi mo alina maa regepe minuma talo: Neme nina yago raayo abulape.

²⁹ Go-rupa pisa-pulu nipuna kogono komea pi ali nipu rumu pege puma agale go-rupa ogelisa: Neme ni kodome komoma ni adoba pirape. Gore neme yago ne mada abutua. ³⁰ Pare nipumi giya komoma karapo ada mapaitaasa. Go-rupa puma nipuna yago abulanalo mada epeaalia.

³¹ Gore mo kogono komea pisimi alinumi go kone adoma nipuna lo robaa-para kolisa. Go-rupa puma raayo nimuna Mudu Ali piri puma puaa lakalisimi. ³² Go raburi Mudu Alimi mo kogono naaki nipu loma go-rupa lakalisa: Nere adili kogono naaki koeyana. Abalade neme ni piri ipuma re epa laede aaina nina rudu raayo giyawade. ³³ Neme abalade ne komea kodome komisuade-le ake paa-daa nena kogono komea pi naaki kodome nakomae ya? ³⁴ Gore nipuna Mudu Alimi nipu-para rono pagoma nipu karapo ada-para maa rapasa. Go-rupa puma nipu radaa man-aoma nipuna yago raayo abulenaloma mada epalimi.

³⁵ Go rabu Yesumi talo: Nimi raayona koneme nimina amena koe ele namuma rakepealimiri nina so yaa-para pia Aapame page nimi-para go-rupa palia.

19

Yesumi enaali laapo rugulape kone madaa agale lakalisa

(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesumi go agale abala pu kiraloma Galili su giyoma mo ipa Jordan-na mone pane puma Judia su ru-nane pisa. ² Go raburi enaali adaapumi nipu raita mea ipisimi rabu nipumi yaina kome enaali go su-para ma-epeaasa.

³ Gore mo Farisi alinumi Yesu kotalalo ipuma talo: Gore naana rekena agale madaare ali medame nipuna were pa kama mada nagiyalia ya?

⁴ Yesumi talo: Gore nimi abalade go agale buk-para go-rupa nadipiasimi ya? Abala ririnare Gote-me ele raayo wari lisana ena ali laapo abala warisa. ⁵ Go-rupa pisa-le ali medame nipuna aapa ama giyoma nipuna ena raapu komea-para piralipi. Go rabu nipu laapore ora komea piralipi. ⁶ Go-rupa pisa-pulu nipu laapo komea-rupa piralipi. Gore Gote-me abala nipu laapo makibuma lapaasa-pulu wala repaaya mada narugulape lisa. ⁷ Gore mo Farisi alinumi nipu go-rupa lakalisimi: Go-rupa lae pare Moses-na rekena agale-mere ali medame nipuna ena yokolalo pepa luma kaloma nipu penaaatea. Ake paa-daa go-rupa pisa ya? ⁸ Gore Yesumi nimu lakalisa: Nimimi agale napagoma koe kone wimi-daa Moses-me nimina ena yokape pora mea waalisa. Pare ora abalade Gote-me ele warisa rabu go pora nawisa. ⁹ Neme nimi go-rupa lagialo: Gore ali raayona werenumi ali paake nanalia pare aalimi pa maa raluma ena rado meda mealimi-daare go alinu nimumi ena paake yole ali-rupa piralimi. ¹⁰ Gore Yesuna disaipel alinumi nipu lakalisimi: Gore ali nipu mo ena raapu go-rupa aawalipiri ena nami ali-rupa ora epelea lisimi. ¹¹ Gore nipumi nimu go-rupa lakalisa: Enaali raayome go agale mada napagoma kiritalimi. Gote-me abalade nimu puri pale enaalinu go agale lagisade. ¹² Paga, ali medalomame kone rado rado salimiri nimumi ena meda namealimi. Medaloma nimuna amanumi madisimi rabu nimuna to kolisa. Ali medalomamere abalade nimuna ru maa pasimi-

pulu nimumi ena mada namealimi. Ali medalomamere Gote-na Surube Yapi Di madaa kone suma ena narumaasimi. Ali meda go agale pago kiritaliare nipumi mada palia.

Yesumi oge nogo naakinu agale mana lakalisa

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Go raburi Yesu piri-para oge nogo naaki medaloma mea ipisimi. Gore nipumi nimuna kalu madaa ki suma beten lalalo maa ipisimi. Go-rupa pisimi pare nipuna alinumi mo enaalinu-para rono pagisimi. ¹⁴ Go rabu Yesu nipumi talo: Go-rupa natapape. Go nogo naakinuri ni piri-para epenatepa. Gote-na Surube Yapi Di-ri nogo naaki go pia mada mealimi. ¹⁵ Go-rupa loma lisana nipuna kimi kalu madaa su kodoboma nipu go su-para giyoma pisa.

Penaali medame ele adaapu wisa

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ali meda Yesu piri ipuma go-rupa lisa: Tisaa, neme ake puma ni epe-rupa ade abuna pitua ya?

¹⁷ Gore Yesumi nipuna agale lorapisa: Ake paa-daa neme ni-para epe ele madaa agale epa lorapeae? Ali komea epelea. Gore ne ora epe-rupa pitua kone saliri neme Gote-na rekena agale raayo waru raitape.

¹⁸ Gore mo alimi nipu agale lorapisa: Go rekena agalere ale ya? Gore Yesumi talo: Neme ali meda nalu makomaape. Neme ena paake nayolape. Neme paake nanape. Enaali meda-para makirae agale nalape. ¹⁹ Nena ama aapanu raapu pawa piruma nimuna bi minasaasape agale pagape. Nena ada lapa piri enaalinu raana kome-rupa nena yago meda raana komape.

²⁰ Go rabu Yesu mo ali lakalisa: Mo rekena agale raayore abala page. Go-rupa pawa-le meda abere ake palua ya?

²¹ Gore Yesumi nipu lakalisa: Neme ora epe-rupa pitua kone saliri nena ele raayo madaa kana muma naraalinu pabe enaali kalape. Go-rupa paliri nena epe yoto so yaa-para salia. Go-rupa puma ni raita mea epape. ²² Go raburi mo penaalimi go agale raayo pagoma kedaame komo

pirisa. Gore nipumi ele adaapu wisa-pulu kedaame komisa.

²³ Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Kamo le ele adaapu wi enaalinuri Gote-na Surube Yapi-para pope-airi kalai peme lisa. ²⁴ Agale meda lagialo: Gore kamel mename noae kego-para pola pea pare ora kalai puma pea. Go-rupa pea pare kamope aliri so Gote-na Surube Yapi-para polalore apo mename noae kego-para kalai mada puma palia.

²⁵ Gore nipuna alinumi go agale pagoma nimu waru pogolasaoma nimumi talo: Go-rupa pea-le ade abuna kagaa pirape konere aapimi mealia ya?

²⁶ Gore Yesumi nimu waru adaoma talo: Enaalinumiri mada napalimi pare Gote-me ele raayo mada palia.

²⁷ Nipumi go-rupa lisa raburi Pita-me nipu-para go-rupa lisa: Pagape, naame naana ele raayo giyoma ne raita mea epamade. Go-rupa pamade-le naamere ali mealima ya?

²⁸ Gore Yesumi nimi ora lagialo loma go-rupa lakalisa: Werepe kagaa di opaliade raburi enaali Raapu Pirape alina Siri epe Siaan King madaa pitia. Go raburi nimi ni raita maa ipuma nimi page epe siaa King 12-pela madaa piruma Israel enaalina ruru 12-pela madaa kose lape agale pagal-iminalo lisa. ²⁹ Go rabu enaali raayome abalade ni madaa kone rulaoma nimumi nimuna ada ama aapa nogo naaki ame balinu page maapu ele raayo giyasimipulu nimumi apo ele yoto ora waru mealimi. Go-rupa puma nimu ade abuna eperupa kagaa piralimi. ³⁰ Abi enaali adaapu riri-nane pimi pare wala werepe koau-nane pimi enaali abala ririna epalimi. Go-rupa puma nimu riri-nane epalimi.

20

Wain maapu-para kogono pi naakinuna remaa

¹ Gore Gote-na Surube Yapi-na agale go-rupa wia lisa: Ali medame nipuna wain maapu surubisa. Go-rupa puma nipu ora abasade ribarego wain maapu kogono pinalo alinu mulalo pisa. ² Gore nipumi mo kogono naakinu raapu kone komea sumare go yapi komeare kogono puma

mone mea-rupa meaoma palimi lisa. Go-rupa lomare nimu mo wain maapu-para kogono pula penalo mea rapasa. ³ Go-rupa pumare naare ipulaina nipu kiritape supara puma lisana ali medaloma pa aina adisa. ⁴ Gore nipumi go alinu lakalisa: Nimi page neme epe kana mada gialuale wain maapu kogono pula pulupa lisa. ⁵ Go-rupa loma nimu pisimi. Gore naare paame page naare pabola pulaina page ali medaloma wala kama mea rapasa.

⁶ Gore ora alebo ribaa talo palaina maket-para puma ali medaloma pa aina adisa. Go rabu nipumi talo: Nimi go naare roaina ake puame pae? ⁷ Gore nimumi talo: Naa kogono giape ali meda dia yade lisimi. Gore nimi page mo wain maapu-para kogono puya pipa.

⁸ Ora ribaa lisa raburi mo wain maapuna aaraame surube ali go-rupa lakalisa: Neme kogono naakinu yaaloma nimuna kana kalape. Werepe epamede kogono naakinu kaloma puma abala ririna epamede kalo pora poape. ⁹ Gore alebo 5 klok raburi kogono epa pisimide alinumiri ten kina kama kalisa. ¹⁰ Go-rupa misimipulu ora abalade epa pisimide alinumiri nimu kana ora adaapupe mealima kone wisimi. Pare dia nimu page ten kina kama meaoma pisimi. ¹¹ Nimumi mumare mo maapuna aaraa-para rono pagesimi. ¹² Gore nimumi go-rupa lisimi: Go alinuri pena go epamede-le nimu kogono ogepusi pamede pare nimu kana naa giaede-rupa kama meame. Naamere naare paama kogono radaa pi pama.

¹³ Nimumi go-rupa lisimi raburi mo maapuna aaraame nimuna ali komeamare go-rupa lakalisa: Adami ali, neme ni namakiraate. Gore abalade saa pi agale lapade rabu neme ten kina gialua laede. ¹⁴ Gore nena kana muma pu. Abalade neme ne gisuade-rupa werepe meawade alinu page gode-rupa katoa. ¹⁵ Gore nina go mone-me page nina yada pulalo palu-are gore mada dia? Neme epe kone sawade pare nena pu-para kudipa kone sale ya?

¹⁶ Go rabu Yesumi talo: Go-rupa pea pare werepe epeme enaalinuri nimu

abala riri-nane popalimi. Yapare abala ririna epeme enaalinuri wala werepe epalimi.

Yesu nipu komoma tapa-para wala rekalu lisa

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)

¹⁷ Yesu nipu Jerusalem su-para pulalo Go rabu nimumi kose lape agale loma lu makomalimi lisa. ¹⁸⁻¹⁹ Gore nimumi mumare enaali ruru radonu mea kalomare nimumi koe ero agale loma kalipumi poteyoma repena polopea-para lu makomalimi. Go-rupa puma rogaalimi pare yapi repome tapa giyoma wala rekalu lisa.

Jems Jon nipu laapo Mudu Ali piri talo pisipi

(Mak 10.35-45)

²⁰ Go raburi Sebedi-na weremere nipuna naaki laapo Yesu piri-para lamua ipisa. Gore go ena nipumi rumu pege puma su adainaoma ele meda madaa Yesu-para ogelisa. ²¹ Gore Yesumi nipuna agale abulisa: Nere ale raana pea? Go ename talo: Ne ali mudu piri rabu naa naaki laapore meda nena pope ki-nane pirina meda koya ki-nane pirina lisa.

²² Gore Yesumi nipu lakalisa: Mo pada mulalo pape elere nipimi waru na-adepe. Gore nipimiri go neme ipa naluade kap madaare radaa pi ipa mada nalipi ya? Gore nipumi talo: Saa mada nalipa lisipi. ²³ Gore Yesumi nipu lakalisa: Nina kap mada nalipiri gore epelea pare nina pope ke-nane page koya ki-nane laapore aapi piralia palo go agalere nina-daa namakuaayo lisa. Apo pirape siaa-nuri Aapa nipuna kiritao saaya.

²⁴ Mo 10-pela disaipel nimumi go remaa pagoma mo ameaya rono pagesimi. ²⁵ Go-rupa pisimi pare Yesu nipumi nimu ipulupa loma lisana nimu-para talo: Nimimiri ademe. Ruru radona ali kalunumi enaali raayo rabuaniaaoma nimi puri waru paboma nimuna agale ora pagalepape lisa. ²⁶ Ali mudu medaloma gorupa peme pare go konere nimina rikirana nasaapiralepape. Dia, pare ali meda nimina rikirana ali mudu pirulalo paliare gore nimi raba meape kogono ali abala

piralia. ²⁷ Ali medame ni mudu pitua kone salia-daare gore nimi raba mi alirupa abala pirina lisa. ²⁸ Enaali Raapu Pirape Aliri nipu raba muma nipuna kogono paminalo-daa naipisa. Dia, pare enaali adaapu raba muma nimu madaa epa komalalo ipisade. Go-rupa puma nipuna kone wasa nimu raba meapena katalo ipisa.

Yesumi le koe ali laapo ma-epeaasa

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Gore nimu Jeriko su giyoma pisimi raburi enaali adaapumi Yesu nipu raita maa pisimi. ³⁰ Gore mo le rubu pi ali laapo mo pora kebo-nane piri-pisipi. Nipumi Yesu epea remaa abala pagoma nipumi puri paloma nipumi go-rupa yaalisipi: Nere Devit-na si neme saa laapo madaa kodome komape. ³¹ Go-rupa lisipi rabu enaali raayome nipina agale loraatepa loma nipu-para arere lisimi. Yapare nipumi go agale yokoma wala ora puri palo yaalisipi: Mudu Ali, nere Devit-na si-le neme saa madaa kodome komape lisipi.

³² Gore Yesu nipu puma rekaoma nipu yaaloma talo: Neme nipiri ake pano ya? ³³ Gore nipumi go-rupa lisipi: Mudu Ali, neme saana le ma-epeaaina kone salepa. ³⁴ Gore Yesumi kodome komoma nipuna le ma-epeaasa. Ora go raburi nipuna leme waru adoma lisipina nipu page Yesu raita maa pisipi.

21

Yesu nipu Jerusalem su-para ali mudurupa pisa

(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹ Nimu Jerusalem su-para re-para puma opapasimi rabu Rudu Oliv re-para pamuasimi. Go-parare Betfage su adare meda wisa. Go rabu Yesumi nipuna disaipel ali laapo mea rapasa. ² Nipumi go ali laapo go-rupa lakalisa: Mogo adare-para pulupa. Pumare donki mena si agiaaya laapo apo kopeme adiba aaya-le puma adalepape. Nipimi puma koyoma mea ipulupape. ³ Gore ali medame nipi-para agale meda epa teare nipimi go-rupa lake-tapape: Mudu Ali nipu kogono go donki

mena madaa wia-pulu nipumi saa maa palipa. Go-rupa tepe rabu ali medame donki mena mea rapaalia.

⁴ Go pisipina kogonore abalade Gote-na agale lakale alimi go-rupa lisa: ⁵ Abi Saion su-para piri enaalinu go-rupa laketapape: Nena ali mudu abe nimi piri apo ipuladaa. Nipu kone pawa suma donki mena koauna piruma no epea-daa. Nipumi mo oge donki mena si enaali meda abe napiriai madaa pia lisa.

⁶ Gore mo disaipel ali laapomere mo Yesumi lakalesa-rupa go-rupa puma pisipi. ⁷ Nipumi mo donki mena adibae yare puma muma nipuna adaa mamina-nu donki mena koau mada suma ipisipi. Go-rupa pumare Yesu nipu so donki mena koauna pirisa. ⁸ Nipu piruma ipisa rabu enaali adaapupeme so pora pagina lisimi. Go rabu medalomame nimuna mamina-nu pora pagina maa saapisisimi. Medalomamere repena alanu yado saapisisimi. Gore Yesumi rabuaaoma epenalo pisimi. ⁹ Go rabu enaali adaapu medaloma abala riri-nane pisimi medaloma pa aapu-nane ipuma go-rupa yalaasimi: King Devit-na siri ipuladaa. Nipuna bi minasalimina. Ali Mudu-na bi mea ipuladaa nipuna bi minasalimina yalaasimi. Gote-na ora so madaa pia alina bi kalamina yalaari puma mea ipisimi.

¹⁰ Yesu nipu Jerusalem su-para pisa raburi mogo adare-para piri enaali raayo pogolasaoma lisimina go aliri aapi ya lisimi. ¹¹ Gore mo nipu raapu pisimi enaalimi talo: Gore nipu Gote-na agale lakale ali Yesu lisimi. Nipu Galili su robo-para adare Nasaret piri ali yade lisimi.

Yesumi lotu ada-para ele kabe alinu ralu lisa

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

¹² Yesu nipu mo lotu ada ru-nane puma kodobaoma nipumi lotu ada-para pisa rabu kana ele ropo pi alinu kamaa-nane ralu lisa. Nipumi puma kana kili ropo pi alinuna robole ale lakepe rubebe puma yaanu kabe alinuna rabole alenu lakepe lisa. ¹³ Go-rupa pumare nipumi agale

go-rupa lakalisa: Gote-na agale wi buk madaare nipumi go-rupa lea: Nina adare beten lape ada pu ma-alimi pare nimimi paake noma alinuna kaledape ada-rupa perekeyoma ma-aarimina lisa.

¹⁴ Yesu nipu lotu ada-para pirina le koe enaalinu-para age koe enaali medaloma nipu piri-para ipisimi. Go-rupa pisimi rabu nipumi nimu ma-epeaasa. ¹⁵ Go-rupa pisa pare Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para mo rekena agale tisaa alinu-para nimumi mo Yesumi napi kogono pina adisimi. Gore mo nogo naakinumi lotu ada-para piruma go-rupa lisimi: King Devit-na sina bi minasalimina. Go-rupa lisimi rabu nimumi ronome komisimi. ¹⁶ Go-rupa puma nimumi Yesu-para talo: Neme mogo lamede agalere pagae? Gore nipumi talo: E, go agalere pagalo pare abalade nimimi agale go-rupa nadipiasimi kone salo: Nimimi abalade nogo naakinu-para madu saapiri rupame agale mana waru pagisimi-pulu nimumi bi minasaat-alo pimi. Go agale napageme ya? ¹⁷ Gore nimu pirina Yesu adare Betani su-para ribaa puma puua palisa.

Yesumi lisa rabu repena fik kaapu lisa
(Mak 11.12-14; 11.20-24)

¹⁸ Gore wala yapipu-nane yapi lapaasa rabu Yesu nipu so adare-para pisa rabu reame puma komisa. ¹⁹ Gore nipumi repena fik kili pora pagina adoma go-para pisa. Puma adisa pare kili komeadaa page na-elesa pa kama yopisa. Gore Yesumi mo repena fik lakalisa: Nere kili wala meda ora namaitiape. Go-rupa lisa rabu ora wagepu mogo repena fik kaapu lisa.

²⁰ Gore disaipel alinumi go-rupa adoma paalame komisimi. Go repena fik ake puma wagepu kaapu yala kone wisimi.

²¹ Yesumi talo: Pagalepa. Nimimi kone waru rulaoma kone laapo nasalimiri go repena fik madaa pawade-rupa nimi page go-rupa mada palimi. Go-rupa madaare nimimi mogo aaya rudu ne yokoma no ipa solwara-para puma pogola leme raburi mada pagalia. ²² Gore nimimi ora kone rulaoma beten leme-daare gore ele raayo beten loma mada mealimi.

Nere aapimi puri gisa palo Yesu nipu agale lorapisimi

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Gore Yesu nipu lotu ada ru-nane piruma enaali raayo epe agale moge ri-aasa. Go rabu Gote-na lodo kira-ae Ali kalunu-para Israel ali kalunu-para ipuma Yesu nipu-para epa talo: Nere go kogonore aapina puri muma pae lisimi. Nere abalade go kogonore aapimi pape laa-daa pili pa lisimi. Nere go kogono painalo puriri aapimi gia lisimi. ²⁴ Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Neme page agale komea go-rupa nimi agale mealuame pi. Gore nimimi nina agale-daa abutimiri neme page nimi nina kogono go alimi gisa lo nimi lagialua. ²⁵ Jon-me abalade enaalina kalu-ipa mea saayade kogonore Gote-me kalisa pe pa enaalinumi kalisimi ya?

Go agale pagoma nimuna agale lalaaoma go-rupa lisimi: Gore naa Gote-me kalisa tema-daare gore nipumi naa go-rupa lagialia: Ake paa-daa nimimi Jon madaa kone narulalisimi palo lagialia. ²⁶ Gore naame pa enaalinumi kalisimi tema-daare naana enaalinu madaa paalame komalima. Gore enaali raayome Jon-re Gote-na agale lakale ali kone wimi temare naa timi. ²⁷ Go rabu Yesuna agale go-rupa abuloma lakalisimi: Na na-makuaama lisimi rabu Yesumi talo: Go-rupa leme-daare aapimi ni puri guma kogono gea aliri nimi page mada nalagialua lisa.

Ali komeana si laapo madaa saa pi agale lakalisa

²⁸ Yesumi adaa ali kalunu-para go-rupa lakalisa: Ali komeame naaki laapo madu wisa. Go remaare pagalepape. Go aaraame mupaa naaki lakeloma nere wain maapu kogono pula pu lisa. ²⁹ Gore go naakimi gipia lomare wala werepe kone perekeyoma wala kogono pula pasa. ³⁰ Gore aaraame wala mo naaki meda piri puma komea go-rupa puma lea. Gore go naakimi talo: Aapa, ni palua lo aaya pare napea. ³¹⁻³² Go rabu Yesumi talo: Gore go naaki laapo madaare aapimi aaraana kone misa? Gore nimumi talo: Mupaa naakimi lisimi.

Gore Yesumi nimu-para talo: Abalade Jon nimi piri-para ipuma nipumi epe pora madaa epe agale mogeaasa pare nimimi kone narulalisimi. Dia, pare mo takis mi alinu-para pora pami enanuri werepe nimumi Jon-na agale madaa kone rulasimi. Go-rupa pea-le takis mi alinu-para ali paake rume enanu-para nimuri Gote-na surube su-para abala riri-nane adalimi. Go-rupa pirisimi pare nipu abala adoma lisimina kone naperekea nipu madaa kone narulalisimi.

Koe alinumi maapu su rube remaa
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Nimimi saa pi agale meda pagalepa. Ali medame nipuna su adaalepe saayapulu wain maapu adaalepe poasa. Nipumi pape pu mawaaoma go-para kili igipi pabo sape ele warisa. Go-rupa pumare nipumi maapu surubape ada adaalupe maasa. Go-rupa pumare nipumi kana yoto meape alinumi surubainaloma nipu kimisu pisa. ³⁴ Nipu puaoma werepe mo wain maapu kili ralape di rudu lisa rabu maapu surube alinu piri-para kogono ali medaloma penaalisa. Gore nipumi mo surube alinu mo wain kili napeae medaloma gina kone suma pisa. ³⁵ Go kone wisa pare mo maapu suruba-ae alinumi nipuna kogono naaki meda lumare medare kaname lumare lu rubisimi. ³⁶ Gore mo wain maapuna aaraame wala kogono naaki medaloma mea rapasa. Pare abala mo maapu suruba-ae alinumi pisimi-rupa lisimi.

³⁷ Wala werepere nipuna si mea rapasa. Aaraame nina naakina agale pagalimi kone suma maa rapasa. ³⁸ Pare mo maapu suruba-ae alinu nimumi naaki adoma nimumi go-rupa lisimi: Go ipula alimiri aaraana moae-ele raayo mealiale naame nipu wagepu lu makoma go maapuri naa ora meamina lisimi. ³⁹ Go-rupa loma nipu lu makomaa muma so pape mopare mea rubisimi. ⁴⁰ Yesumi agale go-rupa lisa: Werepe mo wain maapuna aaraa ipumare mo wain maapu suruba-ae alinu-parare ake palia kone wimi?

⁴¹ Nimumi talo: Go ali koe raayore warutia. Go-rupa puma mo wain maapu wala

ali ruru rado mea katea. Go alinumi surubenaloma kili eleade raburi raloma nipu epe kaleme.

⁴² Gore Yesumi talo: Nimimi Gote-na agale wi buk madaa sade agalere abala pagamina:

Abalade kamda kogono pi alinumi

Mea rubesimi yade kanare

Abiri ora epelea-daa ada palimi.

Ali Mudumi abalade go-rupa pisa yaa-pulu

Naame go kanamere epe rado pia ada ma-opaalia lisa.

⁴³ Go-rupa pea-le neme nimi ora la-gialo: Gote-na Surube Yapi-na eda ma-opaaeme enaali mea katea-daa adalimi lisa. ⁴⁴ Enaali raayome go kana madaa magaitabalimiri nimu pola tabebe palia. Go kaname enaali meda tiare gore go enaali palapi-rupa talia.

⁴⁵ Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para Farisi alinumi Yesuna saa pi agale pagisimi rabu naa-para agale tea kone suma makuaasimi. ⁴⁶ Go-rupa lisa raburi nipu ripinaalalo pisimi pare enaali paalame komisimi. Enaalimi Yesu Gote-na agale lakale ali kone wisimi-pulu go alinumi paalame komisimi.

22

Ena ropo pulalo eda yawe saa agale (Luk 14.16-24)

¹ Gore Yesumi nimu-para saa pi agale meda wala go-rupa lakalisa: ² Gote-na Surube Yapi Di-ri gupiale: Ali mudu medame nipuna naakina ena mulalo pisa raburi adaa edape meda yawesa. ³ Go-rupa pumare nipumi ena lamulalo yawe eda nola ipulupape loma nipuna kogono naakinu agale maa penaalisa. Laketa pisimi pare enaalinumi mo eda giyoma naipisimi. ⁴ Gore naipisimi rabu ali mudumi wala kogono ali medaloma mea rapaaoma go-rupa lakalisa: Nimi pumare epape enaalinu-para go-rupa puma laketapape lisa: Pagalepa, nina edare abala yokoma gawa mena ru mena-para sinu page abala lu yawobayo lisa. Eda raayo abala yarera pama-le nimi ena rumaape eda nola ipulupape pua tapape.

⁵ Mo kogono naakinumi go agale puma lakalisimi pare eda nape enaalinumi go agale giyoma nimuna kogono pisimi. Medare nipuna maapu pisa. Medare nipuna bisnis kogono pula pisa. ⁶ Go-rupa pisimi pare ali medalomamere ali muduna kogono naakinu ripinaaoma lu makomasimi. ⁷ Gore ali mudu rono pagoma nipuna soldia alinu maa rapasa. Nimumi mo kogono naaki alinu lu makomaoma nimuna ada raayo kirabasimi.

⁸ Go-rupa pumare ali mudumi nipuna kogono naakinu go-rupa lakalisa: Ena lamulalo yawe edare abala yarera pawade pare mo neme yaalawade enaalina konere kolea lisa. ⁹ Go-rupa pea-le nimi mo pora pagina puma go adalimide enaali raayore eda yawe nola epena pua lisa. ¹⁰ Nipumi go-rupa lisa raburi pora kepaa-nini pumare epe enaali-para koeyae enaali raayo makiritaaoma puma adisimi. Nimu raayo ipuma mo enaali rumaee kana ada epa marubitabasimi.

¹¹ Mo enaali epa kiritapirisi raburi ali mudu nipu mo kiritape enaalinu adolalo epa kodobaoma adisa. Pare ali komeame ena rumaee rabu kalae mamina nama-raasa. ¹² Gore ali mudumi mo alipara talo: Adami ali, nere epe mamina nayamaina-le ake paa-daa pae lisa pare agale na-abulisa. ¹³ Go raburi ali mudumi kogono alinu go-rupa lakalisa: Nimimi nipuna ki age rogaaoma so kamaa mea lopalimi rabu nipu su ribaale-para pirina lisa. Go ribaale-para pirumare nipu re lo nipuna kidipaa rugulano piraalia lisa.

¹⁴ Yesumi agale go-rupa pu kiritasa: Gore Gote-me enaali adaapu yaata pare nipumi adoma ali komea komea laatapu muma ru-nane maa pea lisa.

Takis kana-re kalamina yapae agale lorapisimi

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Gore Farisi alinumi Yesuna kone adolalo agaa misimi. ¹⁶ Nimuna disaipel alinu-para Herot-na alinu-para meda rabu Yesu piri mea rapaasimi. Nimumi go-rupa puma lisimi: Tisaa, naame nere ora

agale lape ali-rupa adema. Ora agale-mere enaalinu madaa rumaalua. Go-rupa pe pare enaalinu raayo kone komea-rupa ade. Dia, neme enaali raayo agale komea-rupa lakete. ¹⁷ Go-rupa pede-le neme abe aleda kone saliri naa lagi lisimi: Gore naame Rom-na ali mudu Sisar-para takis kana kalano yapae dia yapae agale lorapisimi. Naana rekena agaleme age lea pe lisimi.

¹⁸ Gore Yesu nipumi nimuna koe kone abala adoma nimu-para talo: Nimiri makirae agale le alinu. Ake paa-daa nimimi ni-para makirae agale loma ni kotaleme? ¹⁹ Nimimi mo takis kalape kana meda mea waatapa lisa. Go-rupa lisa rabu nimumi kana meda mea ipuma waalisimi. ²⁰ Go rabu Yesumi nimu agale lorapisa: Go mone-na bi-para piksa-parare aapina ya? Gore nimumi Sisar-na lisimi. ²¹ Go-rupa lisimi rabu Yesumi nimu lakalisa: Gore Sisar-na elere wala nipu puma katepape pare Gote-na elere Gote nipuna katepape lisa.

²² Nimumi go agale pagoma pogolasaoma Yesu giyoma pisimi.

Enaali komoma wala rekapere akepu yapae Yesu agale lorapisimi
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Go raburi Sadyusi alinu nimu Yesu piri-para ipisimi. Go alinu nimumiri kome enaalinu wala narekalimi leme-daa go madaare Yesu epa agale lorapisimi. ²⁴ Nimu ipuma talo: Tisaa, Moses-me agale go-rupa mogeaasa: Ali meda nogo naaki napirina komaliare nipuna ena wasa ameme nogo naaki maitalo mada rumaalia lisa. ²⁵ Gore abalade nimu ameayalu ki medane luma medane laapo pirisimi. Pare ali mupaare ena lamuma komisa pare nipuna nogo naaki napirisa. Go-rupa pisa-pulu nipuna koau-nane ameme go ena wasa nipu lamisa. ²⁶ Wala ame laapo pa repo pa page nogo naaki napirina komoma pa kama pirisimi. Go-rupa pu kiraloma ki medane luma medane laapo ameaya raayo pa komisimi. ²⁷ Mo ameaya raayo komabasimi raburi werepe mo ena page komisa. ²⁸ Gore neme mo kome enaali wala rekalimi rabu mo ena wasare mogo ali ki medane luma

medane laapo wala rekalimi-daa aapina were ora piralia ya? Neme makuaaye nimu raayome mogo enana aaliri aapi ora piralia ya?

²⁹ Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Nimiri Gote-na agale napagoma nipuna puri page na-ademe-pulu nimimi agale pa-rupa leme lisa. ³⁰ Gore kome enaali wala rekalimide raburi mo ena wala ali napalia. Dia, so yaa-parare ensel-rupa piralimi.

³¹ Pare go kome enaali wala rekape agalere neme nimi agale mealo: Gore nimimi abalade Gote-me go-rupa lisa: ³² Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote pi lisa. Go-rupa paa-daa Gote-re abala kome enaalinuna Gotedaa dia, pare nipu kagaa piramala pope enaalinuna Gote yade. ³³ Enaali raayome Yesuna agale pagoma akepu lea pe kone wisimi.

Ora rekena agalena mupaa agale
(Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)

³⁴ Gore Yesumi Farisi Sadyusi alinuna agale pora poasa rabu Farisi alinumi go agale pagoma nipu adola ipisimi. ³⁵ Nimu go epa kiritita pirisimi raburi nimuna rekena agalena tisaa komea pirabasa-pulu nipumi Yesu-para go-rupa lisa: ³⁶ Tisaa, mo rekena agale raayo ora epelea-le ora abala mudu rekena agalere aaya pe lisimi.

³⁷ Gore Yesu nipumi go-rupa lakalisa: Nena Mudu Gote-re pu lome page kone wasaame page puri-para raayome raaname komoma ranaa komo piralepape lisa. ³⁸ Go rekena agalere ora abala mudu agale lagialo lisa. ³⁹ Gore rekena agalena laapo pa komea go-rupa lagialo: Nimina yogale madaa raana komo pedo pi kone wimi-rupare pa enaali meda page komea-rupa raana komape lisa. ⁴⁰ Go rekena agale laapore Moses-na rekena agale raayo-para Gote-na agale lakale alinu agale raayo go agale rolo-para epe-rupa.

Yesumi Farisi alinu-para Keriso-re aapi yapae pu agale lorapisa
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Farisi alinu nimu pa kiritaba pirina Yesumi nimu agale go-rupa misa:

⁴² Nimimiri Keriso madaare ake kone wimi? Nipuri aapina si ya? Gore nimumi Devit-na si lisimi. ⁴³ Go-rupa lisimi rabu nipumi nimu lakalisa: Holi Spirit-mi ake paa-daa Devit-na kone marekaasa-daa nipu ake paa-daa nina ali mudu lisana ya? Gore Devit-mi talo:

⁴⁴ Gote-me nina Ali Mudu go-rupa lakalisa:

Nere nina pope ki-nane ali mudu piraina.

Werepere nena lore alinuri nina age rolo-para mapiraalua lisa.

⁴⁵ Gore enaali Raapu Pirape alina Siri nipu Devit-na si yade-le ake paa-daa Devit-mi bi nina Ali Mudu lakalisa ya?

⁴⁶ Gore ali medame mo Yesu nipuna agale meda na-abulisimi. Gore nipu paalame komisimi-pulu wala go rabu page werepe page nipu-para agale meda nalisimi.

23

Rekena agale tisaanu-para Farisi alinuna kone

(Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-46)

¹ Werepe Yesu nipumi nipuna disaipel alinu-para enaali raayo-para agale go-rupa lakalisa: ² Mo rekena agale tisaanu-para Farisi alinu-para nimu Moses-na agale moge ria pirisimi. ³ Go-rupa peale agale raayo nimi lagialimiri nimimi pagoma waru mogeaalepape. Go-rupa palimi pare kone meda nimumi nimi mogeaalimiri napagalepape. Go-rupa pea pare go agale napagoma raleme. ⁴ Gore nimumi ele adaapu rogaaoma alinuna pasaa madaa mariaaeme. Go-rupa peme pare nimuna kimi mo enaali naraba meape namakuaaeme. ⁵ Kogono raayo nimumi pemere pa enaalinumi nimu adena kone suma peme. Adalepa.

Nimuna beten* ta pulalo peme raburi rogope madu wimi. Go nu kamaare maduma ropaa-para wenone yapa ramu-rupa meme. Go page nimuna mamina kalena madaa ele au elenu awo kilipita peme. ⁶ Go eda yawo saeme raburi nimumi mo riri-nane pirape siaa go kama raaname komeleme. Go-rupa pumare no lotu adapa para pimide-rupa riri-nane wi reke madaa raaname komeleme. ⁷ Go page nimu mo maket-para adanu peme rabu nimimi abe piralepape loma naana tisiaa leme rabu nimumi pedo peme.

⁸ Pare enaalinumi nimi-para tisiaa pi-daa wala nateme. Dia, nimu raayo ameaya piralimi rabu tisiaa komea piraalia. ⁹ Go page su kamaa enaali medame naana aapa go pi-daa natapape. Nimina aapa komea-mare so yaa-para pia. ¹⁰ Go page nimi-para nimumi Mudu Ali go pi-daa natapape. Dia, nimina ali muduri komea piruma nipu Keriso pia. ¹¹ Go-rupa pumare nimi ali mudu pirulalo paliare nimi raayome raba meape ali-rupa abala pirina. ¹² Ali medame nipuna gole ali mudu pirulalo nipu bi minasaaliare nipuna bi rolo-para palia. Pare ali medame nipuna bi rabuaniaaliare gore nipu ali mudu mapiraalia.

Yesumi makirae agale le tisiaa-nu agale lakalisa

(Mak 12.40; Luk 11.39-52; 20.47)

¹³ Nimi rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri makeae alinu pimi. Nimimi enaalinuna le agaa madaa Gote-na Surube Yapi-na pora gaape poamede. Go-rupa peme pare nimina gore nadobaeme. Go page enaali medaloma ru-nane puma kodobatalo peme pare nimimi pora poame. ¹⁴ Nimi rekena agale tisaanu-para Farisi alinu nimiri

* **23:5:** Beten lape-rupare Juda alinumi bokis rogo meda-para ki ropa meda lapo-rupa warisimi. Mo ele laapore meda popo ki-nane pasaa madaa ruma medaare kimi ripinaala pisimi. No bokis-ruparare pepa bi tapalae rogo meda wisimi. Medare le agaa-na rilisimi. Go agalere Moses-na pepa rugili meda pagale wisimi. Goteme Israel enaalinumi nipuna agale pagoma ralinalo kalisa. Guma pumare nimuna kone suma gupa lisimi. Go agalere nena ki madaa rogabape lisimi. Saa pi agale loma nena kone-para page rogabape lisimi. Guma pali rabu go agaleme ne surubalia lisimi. Guma lisimi-rupa Judia alinumi mo agale nimuna weno kama lu suma nimuna ki madaa page lu wisimi. Beten talore mo agale tapalae pepa mapiraasimi. Pa kama nare paame page mo Farisi alinumi adenalo mo ki ropa-para bokis laapo suma pamisimi. Guma pisimiri nimuna gole nimu wala makiraasimi.

waru adalepape. Nimiri makeae alinu adaapu pimi. Nimimi ena wasanuna adapa-para ele raayo paake nolalo peme. Gorupa puma nimimi go pupitagi nape kone rabuaaniaalo beten adaalu pa leme. Gorupa peme-pulu nimiri ora koe kedaa mealimi.

¹⁵ Rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimi ipinu madaa piruma ipa solwara raayona pamuma su raayona enaali raayo nimina disaipel ali-rupa pirinalo pamu aaeme. Nimina disaipel alinu mapiraaeme rabu nimu wala koe naaku-para go-rupa piru aaeme. Gore nimina koe naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para pe-naateme.

¹⁶ Nimi le rabuli enaali enaali pora mea waalalo peme. Gore nimi abala waru adalepape. Nimimi go-rupa lemede: Ali medana lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agalere waru ele-daa dia. Pare so yaa-para aaya lotu adana gol kaname warili ele-daa lemere gore epelea leme. ¹⁷ Nimiri le rubu pi enaalinuri makeae pimi. Api madaa kone suma leme? Gore kaname warili kana mudu yapae mo kana warili kana wi epe lotu ada mudu yapae? ¹⁸ Gore nimimi gorupa leme: Ali meda kana reke madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agale mada giyalia leme. Gorupa pea pare nipumi lodo kirita mo kana reke madaa suma yaa madaa makuaa tea-daare go agale mada nagiyalia leme. ¹⁹ Nimi ora le rubu pi enaali pimi. Gore kalea elere epelea-ae kone wimi? Gote-na lodo kira-ae epe-rupa palo Gote-na kana reke madaa lodo kirae-le ora epe-rupa ya? ²⁰ Gore ali medame kana rekena bi madaa yada makuaa tea-daare ipuna agalere so reke madaa wi ele raapu tea. ²¹ Gore ali medame lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare Gote go ada-para pia-le Gote-na bi madaa page nipu agale tea. ²² Gore ali medame so yaa madaa makuaa loma tea-daare gore Gote so-para piruma nipu pia reke-para leme.

²³ Nimi rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri ora makeae alinu pimi. Nimiri

pa yabe Rekena agale saapiruma Gote adalima konere nasalepape. ²⁴ Nimimi enaali medaloma waalalo peme pare nimi abala le rubu pi ali pimi. Nimimi ogepuna meda ipa-para adobaaoma pia rabu mena kamel ipa-para peme laapo raita maa noma yolainaaya.

²⁵ Rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri makeae alinu-le nimimi waru adalepape. Nimimiri pa kap-para plet laapona kamaa-nane yogale radepealeme pare ru-nane pea koto pa pia. ²⁶ Nimi Farisi alinuri le rubu pi alinu pimi. Abala ririnare mo kap-na ru-nane radepealimiri yogale page epelea.

²⁷ Nimi rekena agale tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri makeae ali-rupa pimi. Nimiri tapa madaa wape ele-rupa pimi. Nimimi kamaa-nane auri epe-rupa peme pare no ru-nanere ali kuli-para koe pugu pi elenu adaapu wiarupa pimi. ²⁸ Nimiri apo tapa piruma kamaa-nane nimi epe-rupa pimi. Pa enaalinuri nimina yogale ademe raburi nimiri epe ali kone wimi pare nimina lo robaa-para ora agale raitape kone pagena rubitabea.

*Yesumi tisaanuri koe ele mealimi lisa
(Luk 11.47-51)*

²⁹ Nimi rekena agalena tisaanu-para Farisi alinu nimiri waru adalepape. Nimiri agale laapo le ali-rupa pimi. Nimimi mo Gote-na agale lakale alinuna tapa apedaa epe-rupa wariaoma kamaa-nane au waru laeme. ³⁰ Gorupa puma nimimi go-rupa leme: Abalade naana kasuanu raapu pirisima yalo naame mo Gote-na agale lakale alinu nalu makomaa nimu naraba misima leme. ³¹ Go agale leme rabu nimi Gote-na agale lakale alinu lu makomaape alinuna ruru pimi-daa leme. ³² Gore nimimi nimina kasuanuna kone muma abala pisimi-ae wala peme. ³³ Nimiri koe kerome madi sinu pimi. Gote-me kose agale tea raburi nimimi ake puma mada giyoma koe naaku-para mada napiralimi ya? Dia, koe kedaa mu piralimi.

³⁴ Gorupa pea-le nimimi pagalepape. Neme Gote-na agale lakale alinu-para

kone makuaae alinu-para Gote-na agale lakale tisaanu-para raayo nimi piri-para mea rapaalua. Go-rupa palua pare medalomare nimi lu makomalimi. Medalomare repena polopea mada nil-mi timi. Medaloma mo nimina lotu ada-para repena palaa timi. Medalomare nimimi adare meda-para raita moneaaoma adare rado-para raita maa palimi. ³⁵ Go-rupa palimi-pulu epe-rupa pirape enaalinuri nimimi lu makomalisimide-le to madaare koe kedaa raayo mealimina. E, gore epe ali Abel pirisa rabu lu makomaniaama ipumare Berekia-na si Sekaraia-me epe lu makomaoma kiritasimide madaare koe kedaa mealimina. Go alina siri abala lotu ada-para piruma kana reke madaa re-para piruma nimina paa-aenu epa rumaalia. ³⁶ Gore neme nimi ora lagialo: Apo lu makomaasimide enaalina page abi go rabu pimi enaali nimuna koe kedaa ritimi lisa.

Yesumi Jerusalem su madaa re lisa
(Luk 13.34-35; 19.41-44)

³⁷ Jerusalem enaalinu-ya. Nimimi Gote-na agale lakale alinu lu makomaeme Gote-na Mea Rapaae Alinu page kaname limi. Ora rana adaapu neme nena sinu mea kirita suma kupitaalo pe. Go-rupa yaa kebome nipuna sinu nipuna popa-para mea kirita mapiraalade-rupa pe. Go-rupa pe pare nimimi ni giyamede. ³⁸ Nimimi pagalepa. Abiri nimina adare pa aaina lo giyalua. ³⁹ E, gore neme nimi go-rupa lagialo: Gore nimimi ni wala na-adalimi pare nimimi werepe go-rupa leme: Gote-me go Ali Mudu-na bi meape aliri nipu ora epelea leme lisa.

24

Yesumi lotu ada kilipitia lisa
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Yesu nipu lotu ada-para piruma kamaa-nane pisa raburi nipuna disaipel alinu nipu mo lotu robele-rupa mea waalalo pisimi. ² Go rabu nipumi nimu agale go-rupa lakalisa: Nimimi go epe lotu ada waru adalimina. Neme nimi ora lagialo: Kana go-rupa pubaaya-daare ora komea napubaalia pare raayo kilipi rubalimi lisa.

Yesumi koe kedaa rado rado adaapu epalia lisa

³ Yesu nipu so Rudu Oliv madaa pirina disaipel alinu nimu komea pawa ipuma go-rupa epa lisimi: Go kedaare aa-rabo epalia yapae lo agale lorapisimi. Ora abala ririnare ake abala epalia-daa adalima ya? Go adalima raburi nena epape Yapi-para su yaa laapo maa perekealia rabu makuaalima lisimi.

⁴ Gore Yesu nipumi go-rupa lakalisa: Pa ali medame nimi makiraalia-daa nimimi abala waru adalepape. ⁵ Ali adaapu nimu nina bi madaa nimumi go-rupa teme: Niri Gote-na Mea Rapaae Ali pi-pulu loma enaali adaapu ora makiralimi. ⁶ Go raburi nimimi marekaape agale-para yada ora pape remaa pagalimi pare wala makirape agale adaapu natapape. Go elenu raay-ore abala epalia pare su yaa perekeape yapi di-ri go rabu abe na-epalia. ⁷ Go-rupa pumare ruru medamere ruru rado radonu raapu yada palimi. Go page gavman-na adaa su rado radonu raapu yada palimi. Go rabu su raayo-parare reae adaa paboma sumimi palia. ⁸ Go ele raayo abala ririna epalia pare ename naaki maitalo koau nalade-rupa epalia.

⁹ Go raburi nimimi nimi adialalo muma kedaa guma radaa manaaoma nimi lu makomalimi. Go raburi nimimi nina agale waru pagalimi-pulu enaali raayome nimi-para kone koe salimi. ¹⁰ Go raburi enaali adaapumi nimuna epe kone ru-laere giyoma wala nimuna amenu rono pagoma lore alinu le-rupa pia piralimi. ¹¹ Go rabu makirae Gote-na agale lakale enaali adaapu lidi rala paliade-rupa ma-auliaa-pulu enaali adaapu makiralimi. ¹² Go raburi koe elenu adaapu su raayo-para opoma epalia-pulu enaali adaapu nimuna epe raana komape kone mada giyalimi. ¹³ Go-rupa paliade raburi go enaali medame puri paboma kone ru-laoma waru piraliare gore su yaa laapo dia yaalia rabu epe-rupa kagaa piramala palimi. ¹⁴ Go-rupa pea pare Gote-na Epe Agalere su raayo-para laketalo kiritalimi. Mo enaali raayome pago kiritinalo go rabu su yaa laapo dia yaalia.

Werepe koe elenu epalia
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Gore werepe koe pugu pi eleme epe lotu ada-para rekaina adalimi. Abalade Gote-na agale lakale ali Daniel-me lisarupare epa rekalia. Ali medame go agalena re pagali-daare waru pagape. ¹⁶ Go raburi Judia su-para piri enaali raayore so rudu apedaa-paranu pogola pulupape. ¹⁷ Gore enaalinu nimuna ada perali piralimi pare nimuna ada ru-nane wi elere namula pulupape. ¹⁸ Go page enaalinuri maapu-para pitimiri nimina mamina wala namula pulupape. ¹⁹ Go raburi ena nogo naaki adu nalae pirinu-para naaki padaa piri enanu-para gore nimu madaa ora kodo waru palia. ²⁰ Yapare Pomo mu Pirape Yapi Di-ri koe kogore yai epe rabu nimi mada na-epalia-le nimimi Gote yaaloma beten waru tapape. ²¹ Go raburi kedaa ora adaalepe opalia. Gore su kagaa warisa rabu epaoma puma abe page kedaa gupiale meda na-epea. ²² Go-rupa pea pare Gote-me abalade go di rudupu namuma sula pisa yalore enaali raayo ora komola pisimi. Pare Gote-me nipuna kone mapiraae enaali nimu koe kone mealimi-pulu go yapi di marudu yaalia.

²³ Go raburi ali medame nimi go agale lagialiare adalepa: Gote-na Mea Rapaee Ali go pia tea page mogo-nane epa pia tea page nimimi nipuna agale madaa kone narulaalepape. ²⁴ Go rabu makirae agale lape ali Gote-me mea rapaaripa loma adaapu epalimi. Go rabu nimumi page napi kogono puma ele epape-rupa rado rado adaapu palimi. Go-aenu nimumi mada palimi pare Gote-me nipuna mapiraae enaali makiralimi. Go-rupa yapare mada dia.

²⁵ Gore neme nimi abala lagiawade-le waru pagalepape. ²⁶ Go-rupa pa-pulu pa enaalinumi nimi go-rupa lagiyalimi: Mo enaali napiri su-para aaya-le lemedaare go su-para napulupape. Go-rupa page nimumi mogo kaleda yaa lemedaare nimuna agale napagalepape. ²⁷ Di, Gote-me enaali Raapu Pirape alina Si epenatea rabu ari-yapa naare ipula-nane pabola-

nane popea-rupa wagepu epalia. ²⁸ Gore abala kome enaalina yogale wi-parare yaa itaayamanu epa kiritalimi.

Enaali Raapu Pirape alina Si epalia
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Go rabu adaa kedaa abala pupu kiritinaloa wagepu naare kudunaoma ribaa yaalia. Go-rupa puma suba mada naraalia. Go-rupa puma kubanu page yaa-para giyoma lopalialia. Go-rupa pumare yaa-para ae puri pale elenu page mada lewa lewa palialia. ³⁰ Go raburi enaali Raapu Pirape alina Si epape Di-ri so yaa madaa ele adenalo palialia. Go-rupa puma makuaamonalo. Go raburi go su kamaa enaali ruru raayome re waru leme pare enaali Raapu Pirape alina Siri so yaa mole yaako yaa madaa awoma ipuma nipu adaa puri paa raapu epalia. ³¹ Go-rupa puma biugel-na agale pagenaloo nipuna enselnu mea rapaalialia. Go-rupa palialia raburi nipu abalade mapiraae enaalinu mea kiritalimi lisa. Kiritalimi rabu su yaa laapo yaruma aawaaya-nane pamuma nipuna ruru enaalinu epa mea kiritalimi.

Repena fik madaa saa pi agale lakalisa
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² Nimimi repena fik kili madaa kone mealepape. Nipuna palaa-para ipaa rubima yo kagaa rekeyo rubea raburi gore abe pani palialia kone wimide. ³³ Go raburi werepere apo ele raayo adalimi rabu epaliade yapi di ora re-para kiritaaoma aaya lisa. ³⁴ Gore nimi waru pagalepa. Go pima enaaliri abe nakomalimi pare go ele raayo openaloma nimimi adalimi. ³⁵ Go su yaa laapore mada dia yaalia pare nina agalere ade abuna kagaa pa salialia lisa.

³⁶ Ali medame page go yapi-para naareme Pomo mu Pirape Yapi di page namakuaaeme. Yaa-para pimi enselnumi page ni page go yapi di namakuaaema. Dia, naana aapa komea nipumi kama raapu go di saapia. ³⁷ Abalade Noa nipu raapu pirisimi enaalinumi rilisimi kedaare wala enaali Raapu Pirape alina Si su kamaa epaluade rabu go-rupa opalia. ³⁸ Abalade go ali Noa pirisa rabu ipa abe narilisa pare nimumi eda yawo ipa no

enaalinu rumaama go-rupa pu pirisimi. Go page Noa nipu ipa ipinu ru-nane kodobaoma pirina go-rupa pirisimi. ³⁹ Go-rupa pumare nimu naniminae pirina ipa roma enaali raayo tabisa. Go-rupa enaali Raapu Pirape alina Si epaliade rabu page go-rupa palia. ⁴⁰ Epalia raburi ali laapo maapu-para kogono pala pirina pare Gote-me meda muma medare giyalia. ⁴¹ Ena laapome page bret warijala pirina Gote-me meda giyoma meda mealia. ⁴² Go-rupa pea-le nimimi kone waru su piralepape. Nimimi nimina Ali Mudu-na epaliade yapi di namakuaaeme-le waru suruba piralepape. ⁴³ Nimimiri go agale madaa kone mealepape. Gore nimimi paake ne ali epape yapi di makuaaoma suruba pimi gore nimimi u napali rabu page mada suruba piralimi? Go-rupa pumare mo paake ne alimi go kana ada ru-nane mada nakodabalia. ⁴⁴ Go-rupa pea-le nimimi page enaali Raapu Pirape alina Siri aarabo epalia palo maarea-le nimimi page waru surubalepape. Gore nimimi nadoba piralimi rabu epalia.

Epe kogono naaki-para koe kogono naaki laapona agale lakalisa
(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Gore epe kogono pi alimiri epe kogono kama pea? Go pi aliri nipuna adaa alimi nipuri nipuna kogono naakinu rado surubenaloma nipu surube ali mapiraaya. Go-rupa pumare nipumi nimuna eda nape yapi di rabu eda rumaainalo mapiraasa. ⁴⁶ Werepe mo ali wala epalia rabu nipumi mo nipuna kogono naakimi mo kalisade kogono agale-para aalia rabu raaname waru komalia lisa. ⁴⁷ Gore neme ora nimi lagialo: Mo Mudu Alimi go kogono naaki ele raayo surubenaloma ali mudu mapiraalia ⁴⁸ Pare mo kogono naakimi koe kogono pu piraalia rabu ada aliri abe wagepu na-epalia kone wia. ⁴⁹ Go kone suma nipumi nipuna kogono naaki yagonu pamu loma nipumi puri pale ipa pamu noma alinu raapu aasa. ⁵⁰ Go-rupa pumare kogono naakimi nipu namakuaama pa aina kogono napalaina epa opopalia. Go-rupa palaina nipuna Mudu Ali ora meda wagepu epalia. ⁵¹ Epalia

rabu Mudu Alimi go kogono naaki rake loma mo makirae alinu raapu mapiraalia Go-nane pirumare nimuna kidipaa regepe no re lo koe-rupa piralimi.

25

Ena 10-pela pirisimi

¹ Werepe Gote-na Suruba-ale Suri gupiale epalia: Ena maapua 10-pela pirisimi raburi ali meda ena pena lamulalo epalia remaa pagisimi. Gore pagisimi-pulu mo enanumi 10-pela lam-nu muma nimu rumaape eda yawe-para epolalo pora pagina maitaari pisimi. ² Go-rupa pisimi pare mo ena supuri nimu makeyae pirisimi pare ena supuri epe kone wisimi. ³ Gore mo makeae enanumi lam-re mea ipisimi yapare ru-nane koyape wel namuma ipisimi ya. ⁴ Pare mo nimu kone waru saapirisimi enanuri nimuna lam-para ru-nane mapiraape wel raapu makiritaaoma maa ipisimi. ⁵ Mo ena rumaape ali abe wagepu naipisa-daa adoba piruma nimuna le-para u ipisa-daa umi kole male lapirae suma u palisimi.

⁶ Go rabu ribaare ora rumu-nane pirisimi raburi mo 10-pela ena go-rupa pagisimi: Mo ena rumaape ali go epeale mo pora pagi-nini madaaoma pulupa lisimi. ⁷ Gore mo ena maapua raayo rekoma nimuna lam kiritao su-para pirisimi. ⁸ Go-rupa puma mo kone waru nawi enanumi mo kone waru wi enanupara talo: Naana lam kudinolalo pia-le nimina wel meda gialepa lisimi. ⁹ Gore mo kone pa sae enanumi nimu agale gorupa lakalisimi: Dia, go wel-re nimi page naa page mada dia lisimi. Go-rupa pea-le nimina stua-para puma puua kabalepa lisimi. ¹⁰ Gore mo enanu nimu mo stua-para wabola kabola pisimi raburi mo ena rumaape ali ipisa. Gore mo ena medaloma kiritao pirisimi raayore mo ali raapu ena lamulalo yawe eda nola puma pora gaape garulabaoma pirisimi. ¹¹ Werepe mo ena maapua medaloma wala pora gaape epa luma talo: Mudu Ali, naa epamona pora loba lisimi. ¹² Gore

nipumi nimu go-rupa lakalisa: Nimiru ali-para piruma epame? Neme nimi ora na-ade maarea lisa.

¹³ Go remaa lakeloma Yesumi enaalinu-para talo: Go-rupa pea-le nimimi waru surubalepape lisa. Nina abala epape di-ri ribaa epalia paalo alebo epalia paalo ni na-ade lisa.

Kogono naakimi kana roгаа palae mi madaa saa pi agale
(Luk 19.11-27)

¹⁴ Gore Gote-na Surube Yapi Di-ri gu-piale yade pi remaa lagialo: Ali meda su rado-para pora pamuala pulalo paliale gore ipuna kogono naakinu-para ipulupa loma lisana ele raayore nimimi surubalepape tea. ¹⁵ Gore nipumi mo naakinuna puri adoma kone ado puma nipumi nimu ele rumaama katea. Gore ali medare kana 20,000 kina rumaasa. Go-rupa puma ali meda 8000 kina kalisa. Wala ali medare kana 4000 kina rumaama kalisa. Nipumi nimu kana go-rupa kaloma nipu pisa. ¹⁶ Gore mo kana 20,000 kina misade alimi kogono wagepu pa kama pumare wala nipumi kana 20,000 kina meda lisana saaba pirisa. ¹⁷ Go page mo ali medame 8000 kina misade alimi kogono pa kama puma kana 8000 kina meda misa. ¹⁸ Pare mo ali meda nipumi kana 4000 kina misade Mudu Ali kana muma su naaku ruboma puma paga wisa.

¹⁹ Gore mo adaa ali nipu adaalu piruma lisana nipuna kogono naakinu kana adaapu kalisa-pulu nipu raapu agale ma-redepo yala palua kone suma ipisa. ²⁰ Gore abalade kana 20,000 kina misade ali ipumare nipumi kana 20,000 kina muma nipumi epa talo: Mudu Ali, abalade neme ni kana 20,000 kina giside pare neme kana yoto kogono puma wala go mone-na yago pode meda 20,000 kina apo meawa lisa. ²¹ Gore nipuna Mudu Alimi nipu go-rupa lakalisa: Epe lea-le nere ora nina epe kogono naaki-le neme epe kogono paina lisa. Neme abalade oge elesinu page waru surubaina-daa neme nere ele adaapu surubainalo pi lisa. Ne nipu saa ni raapu ranaa komo pirapana.

²² Gore kana 8000 kina kalisade ali page ipuma go-rupa epa lisa: Mudu Ali, neme

page bisnis kogono pa kama puma pode kana 8000 kina propet meawa lisa. ²³ Gore nipuna Mudu Ali mi nipu go-rupa lakalisa: Epe lea-le nere ora epe kogono naaki yana lisa. Neme abalade epe-rupa puma kogono waru surubisina. Neme abalade oge elesi waru surubaina-daa abe neme ele adaapu surubaina kone salo lisa. Go-rupa pea-le ipumare saa laapo ranaa komo pirapana.

²⁴ Gore mo kana 4000 kina misade ali page ipuma go-rupa lisa: Mudu Ali, neme nere abala makuaayo. Nere puri pale ali yade. Ali meda nipuna sae maapu-para neme eda wai aoma nisi. Go page su kuni meda-nane ali medana poae edare neme go eda page madisi. ²⁵ Go-rupa paa-daa neme paala komoma nena kana su naaku roboma paga wisua. Abiri nena kana go ada lisa. ²⁶ Gore nipuna Mudu Alimi nipu-para talo: Nere kogono naaki koe yaana. Nere kia rakepele ali yaana. Gore ora abalade neme ali medame poae e maapu-para eda awe-suade lae ya? Go page ali medame nape eda neme maitia yarina lisa. ²⁷ Gore nina kana-re mo kana kiritape ada-para ake paa-daa namuma epae ya? Go-rupa pula pisi yalore ni wala ne piri ipuma kana pode medaloma raapu kana wala gula pe. ²⁸ Gore nimimi kana adaapu gisuade alinu wala muma mo kana 40,000 kina mi ali puma kala lisa. ²⁹ Gore enaali medalomame ele saapitimi-daare gore neme wala medaloma lisana katoa lisa. Go page enaali medalomame ele ogepusi saapiral-imiri mada nasaapitimiri nina wala raayo mealua lisa. ³⁰ Go kogono naaki koere ora su ribaale-para pena ralusatepa lisa. Gore nipuna kidipaa regepe no re lo pira-lia lisa.

Alina Simi epe yoto rumaalia

³¹ Werepere enaali Raapu Pirape alina Simi ensel-nu raapu epalia raburi epe paa mea ipuma Siaan King madaa piruma epalia. ³² Go raburi su kamaa piri enaali raayona epe makiritaaoma robo laapo rumaalia. Go rumaaliade konere sipsip meme menanu mo surube alinumi

robo laapo rumaaoma meda-nane meda-nane palia. ³³ Go-rupa pumare nipumi sipsip menanuri nipuna ora ki-nane mea mapiraaomare mo meme menanuri koya ki-nane mea ma-aalia. ³⁴ Go-rupa palia-pulu mo ali mudu nipuna pope ki-nane pitimide enaalinu-parare go-rupa tea: Nimiru nina Aapana epe raba meape kone abala misuade-le ipulupa tea. Abalade su yaa laapo pena warisa rabu Aapame nimina Surube Yapi Di maa saasa-le nimimi epa mealepa tea. ³⁵ Gore abalade ni ipa eda nalame komisua rabu eda ipa gisimide toa. Niri kimisu pisuade rabu nimina ada-para lamua pisimide toa. ³⁶ Ni mamina dia lisade raburi nimimi mamina gisimide toa. Ni yaina komisuade raburi nimimi ni raba misimide toa. Ni karapo ada palisua rabu ni adola ipisimide toa. Nimimi go-rupa pisimi-pulu nina Surube Yapi Di mealimina toa.

³⁷ Go raburi mo epe kone wi enaalinumi go-rupa leme: Ali Mudu, aa-rabo ne reame komisi rabu naame ne eda gisima ya? Ne aa-rabo ipa nalame komisi-daa naame ipa no giyasima ya leme? ³⁸ Gore aa-rabo ne pora kimisu-para pamiside rabu ne naana ada-para lamua napamisima ya? Go page ne aa-rabo mamina dia yade rabu naame mamina gisima ya? ³⁹ Ne yaina komisi rabu page ne karapo ada palisi rabu page naame aa-rabo adola ipisima ya?

⁴⁰ Go rabu ali mudu king-mi agale go-rupa abutea: Neme nimi ora ria lagi-alo. Gore nimimi nina aapa amenu-para pisimide alinuri gore nina ame ognu-para pisimide.

⁴¹ Go-rupa pu kiralomare neme mo koya ki-nane piralimidenu go-rupa lake-toa: Nimiru alu pape enaalinu nime neme na-ade-le pane pulupa toa lisa. Go-rupa puma repena nakudili-para palimina. Go repena sulaare Gote-me Satan-para nipuna ensel-nupara yarera paaya. ⁴² Gore abalade nimimi ni reame komo pirano eda ipa ele nagisimide toa. ⁴³ Ni pora kimisu piri ali ipisuade rabu nimimi ni nimina ada-para nalamua pisimide toa. Ni mamina dia lisa raburi ni naraba misimide toa. Ni yaina komisua rabu page

karapo ada palisua rabu ni nasurubesimide toa.

⁴⁴ Go raburi nimumi page ipu-para go-rupa lakeleme: Ali Mudu, aa-rabo ne reame koma piraina adisima pe leme. Ne eda ipa nalame komisi page mamina dia lisa page yaina komisi rabu page karapo ada palisi page naame aa-rabo naraba misima ya?

⁴⁵ Go raburi Ali Mudumi agale go-rupa abutua: Gore neme ora nime lagi-alo toa. Nimimi abalade rolo rolo pirae ame balinu naraba misimide-le go raburi nimimi abalade ni page naraba misimide toa. ⁴⁶ Go-rupa pe-pulu go enaali raayore repena sulaa-para puma piruma ade abuna radaa no piramina. Pare mo epe enaali raayore ade abuna epe-rupa piralimi toa lisa.

26

Ali kalunumi Yesu taminaloma yada robesimi

(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

¹ Go raburi Yesu nipumi go agale raayo pu kiraloma lisana nipumi nipuna disaipel alinu-para go-rupa lakalisa: ² Gore nimimi makuaaeme. Go Pasova Eda Nape Di-ri wala yapi laapo dia yaalia rabu salia lisa. Go rabu enaali Raapu Pirape alina Siri repena polopea madaa timi rabu komalia pare wala rekalia lisa.

³ Go raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para mo Juda alinuna ali mudu-para nimu Gote-na lodo kira-ae ali Kaiafas-na ada-para puma kiritasimi.

⁴ Go-rupa pumare nimumi kudiri pu Yesu nipu ripinaaoma lu makomaatalo yada robesimi. ⁵ Pare wala nimumi talo: Gore Pasova Eda yapi Di rabu naa go napamina-le mo enaalinumi naa raapu yada marekaalimi lisimi.

Ename Yesuna kalu madaa wabola koyasa

(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)

⁶ Yesu nipu Betani su-para puma yakilimi li yaina-ae ali Saimon-na ada-para puma pirisa. ⁷ Go raburi Yesu eda nala pirisa pare ena meda nipu piri-para ipisa. Go enamere kaname warili botol-para roropo pi wabola pira palae meda mea

ipisa. Go wabolana yotore ora ele adaa-pupeme kabeme. Yesu nipu reke madaa eda no pirisa raburi go ename Yesuna kaluna madaa koyasa. ⁸Go raburi disaipel alinumi rono waru pagoma nimumi talo: Go wabolare ake paa-daa pa koyaate pae? Mo nipuna kana elere ora adaalepe yadele ake paa-daa mone ruba? ⁹Naame go wabola yoto mealima raburi ora ele adaapupe muma medaloma enaali riabo naralinu rumaoma kalema lisimi.

¹⁰Yesumi nimu adoma nimu go-rupa lakalisa: Gore ake paa-daa go ena rono pagaaleme? Nipumi abalade ni madaa ora epe kogono pisade. ¹¹Ade abuna enaali naralinu raapu komea-para pitimi pare niri nimi raapu-daa ade abuna napitima. ¹²Go ename ni mada wabola koyaari-padere gore nipumi nina ro tapa-para rogaalimi makiritaasade lisa. ¹³Waru pagalepa. Ora su raayo-para epe agale lakela palimi raburi go ename ni madaa pia page leme-le nipu madaa kone meamina.

Yesuri Judas-me ali kalunu-para ora maa gialua lisa

(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)

¹⁴Go rabu disaipel ali 12-pela alina meda nipuna biri Judas Iskariot nipu Gote-na lodo kira-ae alinu piri-para pisa. ¹⁵Go-rupa puma nipumi nimu-para puma talo: Neme Yesu nimi maa gialua-le nimimiri ni ele gialimi pe lisa. Go agale lakalisa rabu nimumi kana silva* kili 30 kalisimi. ¹⁶Go-rupa pumare Judas nipumi Yesu adi katalo puma nipumi pora asa pisa.

Yesu nipuna Pasova eda su nipuna disaipel alinu raapu nisa

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

¹⁷Gore Bret Kaapu le Nape yapi Di raburi disaipel alinumi Yesu nipu piri-para nipu talo: Naame Pasova nape edare ale-para mea yarera palima ya? ¹⁸Go rabu nipumi talo: Nimi mo ada re-para puma ali meda piraliade-para go-rupa laketapape: Tisaa-me talo: Nina eda nape Di-ri abala rudu yaana. Go-rupa pea-le

nena ada-para eda Pasova nola epalua lo robaama laketapape. ¹⁹Gore disaipel alinumi Yesuna agale pagoma Pasova nape eda mo ada-para abala yarera pisimi.

²⁰Gore ora alebore mo disaipel ali 12-pela Yesu raapu reke madaa eda nolalo pirisimi. ²¹Nimu eda nolalo pirina Yesumi talo: Neme nimi ora ria lagialo: Nimina rikirana pia ali medame ni muma lore alinuna kinaa mea katea lisa. ²²Go-rupa lisa rabu disaipel alinuna kone-para kedaa waru pisa-pulu nimu komea komeame go-rupa lisimi: Ali Mudu, ora ne madaa agale lae palo loma nipu agale go-rupa misimi. ²³Pare nipumi go-rupa lakalisa: Ali meda ni raapu plet madaa-para ki salipa. Go alimiri ni madaa yada robo maduma ni tape ali piralia lisa. ²⁴Gore enaali Raapu Pirape alina Siri Gote-na agale wi bukmi lea-rupa raluma yawalimi lisa. Go-rupa palimi pare enaali Raapu Pirape Ali linalo koe makirae ali komeare ora kodo waru pea lisa. Go aliri nipuna agimi abala namadula pisa yalore ora epetea pisa lisa. ²⁵Gore koe makirae ali Judas nipumi go-rupa lakalisa Lisaa-ya, Ni-para lae? Yesumi talo: Nena lae lisa.

Yesumi nipuna disaipel alinu raapu eda nisa

(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20)

²⁶Nimu eda nala pirina Yesu nipumi bret muma piribima Gote-para ora pili loma lisana nipuna disaipel alinu kalisa: Go-rupa puma nipumi talo: Gore nina tole mea nalepa. ²⁷Nimumi nala pirina ipa wain kap-para pira palae muma lisana Gote-para ora pili loma nimu kaloma talo: Nimi raayome mea nalepa. ²⁸Gore nina yaapimi Gote raapu meda-para pogalu piralimina koe elenu mea rubenalo koyaato. ²⁹Abi neme nimi lagialo: Wain ipare abe wala nanalima pare nina Aapana surube su-para nimi raapu kagaa wain namina.

³⁰Go-rupa lomare nimumi yasa meda abala loma lisimina kamaa puma su Rudu Oliv-nane pisimi.

* **26:15:** Yesu lu makomalalo misa monere kili 30-pela yapare wala abere kogono alinumi fotnait supu suma meme mone-rupa pua misa.

Yesumi Pita nipu koau watea lisa
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

³¹ Yesumi nimu-para talo: Abi go ribaa nimi raayome ni giyoma pogola palimi lisa. Go kone madaare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lu wia: Gote-na sipsip menasi surube ali lu makomalimi rabu sipsip raayo pu pa yabalimi lisa. ³² Pare Gote-me ni tapa-para wala marekaalia rabu Galili su-para ni abala riri-nane popalua lisa. ³³ Gore Pita-me Yesu agale go-rupa lakalisa: Go ali raayome ne mada palia-ai adoma giyalimi pare ni komeame nena giyalua lisa. ³⁴ Gore Yesumi nipu-para talo: Neme abe go ribaa yaa kebo agale abe narekena neme ni na-ade rana repo te. ³⁵ Gore Pita nipu-para talo: Niri ne raapu komea-para komalipa pare neme ne nagiyalua. Go-rupa lisa raburi disaipel ali raayome go-rupa kama lisimi.

Yesumi Getsemoni-para beten lisa
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Yesu nipuna disaipel alinu raapu nimu Getsemani maapu-para pirisimi. Go-rupa puma nipuna disaipel alinu-para pawa piralepape lisa. Ni mogo-para puma beten ta pulu lisa. ³⁷ Gore nipu raapuri Pita-para Sebedi-na si lapo-para nimu pisimi. Go raburi nipuna lo robaa-para kedaa puma nipu ora waru kodome komisa. ³⁸ Gore Yesumi nimu lakalisa: Nina kone-parare ora kedaa waru puma ni ora komape yaata-le nimi go-pare piruma ni adaba piralepape. ³⁹ Gore nipu ogesi-daa puma nimuna le agaa madaa puma lopoma beten go-rupa lisa: O, nina aapa, neme ni mada raba mealia-daare neme go kedaa pi kap meape. Pare nena kone raluma pape. Nena koneme pa teau pape.

⁴⁰ Gore nipu wala mo disaipel ali 12-pela piri pumare nimu abala palisimi ya. Go-rupa puma nipumi Pita go-rupa lakalisa: Nimimi niri naare le ogesi-daa mada nado pitimi ya? ⁴¹ Gore ni koe eleme epalia-le beten loma nimi waru adoba piralepape. Nimina konemere raaname komeleme pare yogalemere rana nako-mae.

⁴² Nipu wala rana laapo puma beten go-rupa puma lisa: Nina aapa, go kedaa meape kap maa pu kone salo pare neme nape tedere nena raaname palia kama paina. ⁴³ Nipu wala nipuna disaipel alinu epa adisa pare nimuna lo robaa-para kedaa pisa-daa wala pa paita wisimi. ⁴⁴ Nimu pa u paitae ena puma beten rana repo wala puma lisa

⁴⁵ Go-rupa puma nipuna disaipel alinu piri-para wala ipuma talo: Nimiri abalade ora pa piruma pomo muaeme? Adalepa. Abiri enaali Raapu Pirape alina Si nimumi koe alinu piri-para mea kaleme. ⁴⁶ Baina nimi rekalepa. Yada lore alinu ni re-para mea kalalo go epea-daa.

Judas-me Yesu lore alinu mea waalisa
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴⁷ Yesu nipu agale pa lala pirina disaipel alinu 12-pela nimuna ali komea Judas nipu ipisa. Go ipisa rabu enaali adaapu nipu raapu ipuma lisimina nimumi rai kudu-para repena kabenu-para rulubaoma ipisimi. Gore nipuri Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para Juda alinuna ali kalunu-para page nimumi maa penaaalisimi. ⁴⁸ Go koae makirae ali nipumi mo lore alinu-para go-rupa paluale adalepape pi pagaa wi kone go-rupa lakalisa: Neme ali meda-para nunu palu-are gore nipu Yesu yaa-pulu nipu ripinaalepape lisa. ⁴⁹ Go-rupa lomare nipu wagepu alo puma lisana: Tisaa, eperupa aliri epa lomare nipuna le agaa-para puma nunu pisa. ⁵⁰ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Adami ali, mo nena pulalo epae kogonore abe wagepu pape. Go raburi nimu ipumare Yesu nipu epa ripinaasimi.

⁵¹ Ali meda Yesu nipu raapu pirisipi alimiri nipuna kimi rai kudu yolomisa. Go-rupa puma nipumi mo Gote-na lodo kira-ae alina kogono naakina kale maa yada poasa. ⁵² Go-rupa pisa raburi Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Neme go naaki nena rai kudu wala abe nipuna ada-para maitaa lisa. Ali raayome rai kudu raapu yada palimiri gore rai kudumi ali raayo nabalia lisa. ⁵³ Gore nimi namakuaaeme.

Neme nina aapa yaatoade rabu nipumi yada pape ensel-nu go-rupa 12-pela ruru rabuniaae epenala toare mada pagola pea. ⁵⁴ Pare neme go-rupa paluade raburi Gote-na buk madaa li agalena re mada na-epalia.

⁵⁵ Go rabu Yesumi enaali adaapu go-rupa lakalisa: Nimi ni mula ipumare nimina rai kudu-para repena kabe ripinaamare nimimi paake ne ali meda mula epame? Ade abuna ni lotu ada-para piruma neme enaalinu agale mo-geaaripude pare go rabu nimimi ni na-epa misimide. ⁵⁶ Go-rupa pea pare mo Gote-na agale lakale alinumi buk madaa abala lisimi-rupa ora epenalo mada palimi.

Go rabu disaipel ali raayome Yesu giy-oma nimu pogola pisimi.

Kaunsil-na le-aga madaa Yesu kose laasimi

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Yesu nipu epa ripinaaoma maa pisimi alinumiri Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi Kaiafas-na ada-para maa pisimi. Go ada-parare rekena agalena tisaanu-para kone makuaa ali medaloma-para nimu komea-para kiritaba pirisimi. ⁵⁸ Pita nipu Yesu raita maa pisa pare ogesidaa mo-pare pumare Gote-na lodo kira-ae alina epe pokaala ada ru-nane puma pirisa. Nipu puma kodobaoma mo surube plisman-nu raapu puma piruma mo nimuna pimi-ae adolalo pirisa.

⁵⁹ Go rabu Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para kaunsil raayo-para nimumi Yesu madaa pa kama makirae agale mulalo Yesu nipu werepe lu makomaalalo pisimi. ⁶⁰ Go-rupa pisimi rabu enaali adaapu epa kiritaoama makirae agale epa lisimi. Go-rupa pisimi pare nipu lu makomaape agale meda nalisimi. Go-rupa pisa pare werepe ali laapo ipisipi. ⁶¹ Gore nipumi epa talo: Go alimiri Gote-na epe lotu ada lakepe ruboma wala yapi repome wala palua laalisa.

⁶² Gore Gote-na lodo kira-ae ali mudu nipu rekoma awoma Yesu nipu agale lorapisa: Ne madaare agale adaapu pu aaeme-le nemere agale meda mada nate ya? ⁶³ Go-rupa lisa pare Yesu nipumi agale

meda nalisa-pulu Gote-na lodo kerele alimi go-rupa lakalisa: Neme ade abuna pirape Gote-na bimi yaa madaa makuaa agale mealo-le neme agale meda naa lagiali. Nere enaali Raapu Pirape alina Si ya? Nere Gote-na Si ora ria ya?

⁶⁴ Gore Yesumi talo: Neme abala apo laede pare neme wala lagiano: Abi page werepe page enaali Raapu Pirape alina Si ade abuna Gote-na pope ki-nane pirano adalimi. Gore so yaa madaa mole raapu piruma epalua rabu adalimi. ⁶⁵ Yesumi go-rupa lisa rabu Gote-na lodo kerele alimi nipuna mamina riripima talo: Gore nipumi Gote madaa ero agale lea-le nipuna adasae ali medana agale napagamina lisimi. Dia, go aliri Gote madaa ero agale lea-le napagalepape lisimi. ⁶⁶ Gore nimimiri ake kone saleme? Go raburi nimumi go-rupa lisimi: Gore nipu ora koe ali yaa-pulu nipu ora lu makomamina lisimi.

⁶⁷⁻⁶⁸ Go-rupa lomare Yesu nipuna le agaa-para supi raa kiraasimi. Nimumi nipu ki paarame luma nere Gote-na agale lakale ali yaa-pulu lagiali. Nere aapimi tala pae lisimi?

Pita-me Yesuri ni na-ade lisa

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Go rabu Pita nipu ada perali-na pape ru-para pirisa pare Gote-na lodo kirape ali muduna kogono ena medame Pita ali piri-para ipuma talo: Ne page abalade Yesu raapu so Galili su-para piraede lisa.

⁷⁰ Go-rupa lisa pare Pita nipumi enaali raayona le-aga madaa ni-daa dia yade loma go-rupa lisa: Neme go lae agalere ni maarea. ⁷¹ Go-rupa loma lisana nipu puma so papena pora gaape-nane puma pirisa. Go rabu kogono ena medame nipu adoma go komea-para pirisimi alinu go-rupa lakalisa: Go aliri abalade Yesu raapu no Nasaret su-para pirisipi.

⁷² Gore Pita-me makirae agale wala go-rupa lisa: Ora yaa madaa neme go ali na-ade lisa. ⁷³ Werepe ogesi-daa piruma go re-para aasimi ali medalomame Pita-para go-rupa lakalisimi: Gore nere Yesu nipuna ruru piruma nipuna adaa agale-rupa le lisimi. ⁷⁴ Go rabu Pita-me yada

maduma agale puri palo talo: Ni ora agale nalagialore Gote-me ni lina talo. Go aliri ni na-ade. Nipumi go agale lalaaina yaa kebome gagara agale lisa. ⁷⁵ Go rabu Pita-me abalade Yesumi lakalisade agale wala makuaasa: Yaa gula agale abe narekaena neme rana repome ni giyali lo lakalisa. Go rabu Pita nipu so kamaa-nane puma re pua papirisa.

27

Yesu nipu ali mudu Pailat piri-para maa pisimi

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

¹ Yapi lapaasa raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para kone makuaae Juda ali kalunu-para nimumi mo Yesu lu makoma maatalo yada robesimi. ² Nipu puri pale kopeme adiala so namba wan gavman Pailat piri-para lamua pisimi.

Judas nipu komisa
(Kog 1.18-19)

³ Gore mo koae makirae ali Judas nipumi Yesu linalo kose loma nipu ora lu makoma linalo adisa. Go-rupa adisa-pulu nipumi wala kone perekeyo suma mo kana silva lili 30-pela wala mo Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-p ara kone waru wi Juda ali mudunu piri wala maa pisa. ⁴ Go-rupa puma nipumi talo: Neme abala koeyae puma ora epe ali tapena kabe reke abala meawade pare nipu koeyae meda napia. Gore nimumi nipu-para talo: Gore naana yada dia yapare nena kogono abala paede lisimi. ⁵ Go-rupa lisimi rabu Judas nipumi mo kana silva 30-pela no epe lotu ada ru-nane ruboma lisana nipu puma kope pua nisa.

⁶ Gore mo Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi go kana mumare gu-rupa lisimi: Gore ali lu makomaatalo yoto kale kana lisimi. Gore rekena wia-le lotu ada-para wi kana raapuri go kana nasamina lisimi. ⁷ Go kana madaa agale meda gu-rupa robo sumare go mone-mere sospen warili alinuna su kabamina lisimi. Go su-parare pora kimisu enaalina tapa wariamina lisimi. ⁸ Go-rupa pisimi-pulu go suna bi ali yapi koeyae bi maasimi. Go suri abe page pa wia. ⁹ Go-rupa abalade agale

meda Gote-na agale lakale ali Jeremaia-me lisade agalena rere ora go ipisa. Gore nipumi talo: Nimumi go kana silva 30-pela misimi. Go kana-re mo Israel su-para piri enaalinumi ali tapena kabe reke mi kana lisa. ¹⁰ Go kana muma lisimina Ali Mudumi lagisa-rupa nimumi sospen warili alinuna su kabisimi. Go agalere Gote-na lakale ali Jeremaia-me lu wisa.

Pailat-me Yesu agale lorapisa
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

¹¹ Go rabu Yesu ora ali mudu gavman-na le agaana rekainaloma mo gavman-na ali mudumi agale go-rupa misa: Nere Juda alinuna ali mudu ya? Yesu nipumi talo: Nena go laede ali lisa. ¹² Go-rupa lisa pare Gote-na lodo kira-ae Ali kalunu-para kone makuaae Juda ali kalunumi pa kama mariaoma kose lape agale lisimi. Go-rupa pirisimi pare Yesu nipumi agale meda na-abulisa. ¹³ Go-rupa pisa-pulu ali mudu gavman Pailat-me talo: Mudu Ali, mogo ne-para kose lape agale go lemere ne nape ya? ¹⁴ Go-rupa lisa pare Yesu nipumi agale meda na-abulisa rabu gavman-na ali mudu Pailat nipumi kone adaapu wisa.

Namba wan gavman Pailat-me lisa rabu Yesu repena polopea madaa lisimi
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

¹⁵ Gore oro maali yalore Pasova Yapi Di rabu mo gavman Pailat-me karapo ada-para pali alinu komea maa penaalala pisa. Mo kamaa-nane piri enaalinumi naana go ali penaalape lisimi rabu go raana raluma penaalala pisimi. ¹⁶ Go rabu ora ali koe meda Jisas Barabas mo karapo ada-para pirisa. ¹⁷ Enaali raayo kiritaoma pirisimi raburi gavman-na ali mudu Pailat-me talo: Nimimi neme aapi rapano kone saleme lisa. Gore Jisas Barabas giano yapae Yesu nipuna bi meda Keriso giano ya lisa. ¹⁸ Go-rupa lisa pare nipumi nimuna kone makuaa misa. Nimumi Yesu komea kudipa kone suma nipu maa kalisimi. ¹⁹ Pailat nipu kose pagape siaa madaa pirina nipuna wereme agale gupa rapaasa: Apo epe ali madaare neme aleda nalape. Neme abe ribaa upaa puma kedaa adaa mea-daa adawa lisa.

²⁰ Go rabu Gote-na lodo kira-ae Ali kalunu-para kone makuaae Juda alinuna ali mudunu mi enaali raayo makiraoma lisimi: Barabas kepema Yesu ora lu makomamina tapape lakalisimi. ²¹ Pare mo namba wan gavman ali Pailat-me nimu-para talo: Go ali laapore nimina konemere aapi penalano ya? Gore nimumi talo: Jisas Barabas lisimi. ²² Gore gavman ali Pailat nipumi talo: Yesu nipuna bi meda Kerisore ake pano ya? Go-rupa lisa pare nimumi puri paloma talo: Nipu ora repena polo-pea mada komena tamina lisimi. ²³ Pare gavman-na ali Pailat-me talo: Ake paa-daa ya? Nipumi koe ele ake paa ya? Go-rupa lisa pare nimumi puri paloma talo: Nipu ora repena polo-pea mada tamina lisimi.

²⁴ Gore mo Pailat nipumi mo enaalinumi nipuna agale mada napagalimi kone adisa. Nipuna konere nimumi yada marekaalimi lo pisa. Go-rupa pea-le nipuna ki ipa-para pataoma mo enaalinumi adenalo radepelisa. Go-rupa puma nipumi mo enaalinu-para talo: Go ali lu makomapere ni-daa dia lisa yapare ora nimina kogono. ²⁵ Go-rupa lisa rabu enaali raayome agale go-rupa lisimi: Go lo makomaape aliri naa-para naana nogo naakinu madaa kedaa epenawa lisimi. ²⁶ Gore go rabu gavman-me Jisas Barabas wala nimuna ada penaalo kepeasa. Go-rupa puma nipumi Yesu repena pata luma repena polo-peana nil-mi linalo kalisa.

Soldia alinumi Yesu-para ero agale lisimi

(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)

²⁷ Go rabu mo gavman-na soldia alinumi Yesu nipu muma mo gavman-na surube ada-para maa pisimi. Go-rupa pumare soldia ali raayo nipu epa kutapu ma-aawasimi. ²⁸ Go-rupa puma nipuna mamina mea koyo ruboma kale mamina maa maara laasimi. ²⁹ Go-rupa puma keto keto raguna nipuna kalu madaa madapasimi. Go-rupa puma nipuna pope ki-nane rama meda maa maripinaasimi. Go-rupa puma nipu re-para epa piruma rumu pege puma ero agale go-rupa lisimi: Nere Juda alinuna ali mudu yade-le ade abuna epe-rupa pirape lisimi. ³⁰ Go-rupa

puma nimumi supi roma nipuna rimaapu muma nipuna kalu lisimi. ³¹ Nipu-para ero agale abala lomare mode kale mamina wala kolo ruboma nipuna abalana mamina-nu wala mea maraalisimi. Go-rupa pumare nipu repena polo-peana nil-mi talo pisimi.

Yesu repena polo-pea mada nil-mi lisimi (Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

³² Nimumi Yesu lamua pisimi rabu Sairini su-para piri ali meda Saimon pora pagina madaasimi. Go-rupa puma nimumi go ali-para Yesuna repena polo-pea mea raba mu riainalo mariaasimi.

³³ Gore nimu pumare su meda-para opapasimi. Go suri Golgota lisimi. Go bina rere go-rupa: Ali kalu wi su maasimi.

³⁴ Nimumi Yesu ipa wain koe rero pi marasin raapu kalisimi pare nipumi mea nadoma-le giyesa. ³⁵ Gore nimumi nipu repena polo-pea madaa lumare nipuna mamina mulalo satu-rupa pu lisimi. ³⁶ Go-rupa pumare nimumi piruma Yesu adaba pirisimi. ³⁷ So repena polo-peana paginanere nipuna kalu sone abalade nipu-para kose lape agale lisimide-rupa pepa madaa go-rupa lisimi: Go aliri Juda alinuna ali mudu yade lo pitasimi.

³⁸ Go raburi paake ne ali laapo Yesu nipu raapu nil lisimi. Go-rupa puma paake ne ali komea popoke-nane luma meda koyanane lu mudiasimi. ³⁹ Gore enaali raayo one pala mone puala pisimi enaalinumiri kalu wage alo puma ero agale laari lobasa pala pisimi. ⁴⁰ Go-rupa puma nimumi talo: Nere lotu ada kilipima wala yapi repome ma-alua lisode. Nere Gote-na Si yaaliare nena go-rupa raba meape. Nere ora Gote-na Si yaaliare apo repena polo-pea mada kilipima su kamaa nipu lisimi. ⁴¹ Go-rupa lisimi rabu Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agale tisaa-nu kone makuaae Juda ali mudunu-parame ero agale go-rupa lisimi: ⁴² Gore nipumi abala enaali medaloma raba muma ade abuna mapiraasa-pulu nipumi nipuna gole raba mu ade abuna piralia. Gore nipuri Israel enaalinuna mudu ya? Gore nipumi

repena polopea giyoma su ama kilipialia-daare naame nipu madaa kone rulamina lisimi. ⁴³ Gore nipumi Gote madaa kone rulaoma niri Gote-na Si tea-daare Gote-me nipu abe raba meala paleme adamina lisimi. ⁴⁴ Go-rupa pumare mo Yesu raapu nil-mi lisimide ali koe laapome page ero agale lisimi-rupa lisipi.

Yesu nipu abala le kadupilisa

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

⁴⁵ Gore naare rikirana aasa rabu raayo ribaame keapuma puma werepe naare nogo-nane pabola pupulaina yapi wala lapaasa. ⁴⁶ Naare mogo-nane popa aaina alebo 3 klok rabu Yesu nipumi puri paloma go-rupa lisa: Eli, eli, laama sabaktani lisa. Go agalena rere go-rupa: O, naa aapa Gote, neme ni ake paa-daa giyatepa ya lisa. ⁴⁷ Gore mo re-para rekesimi enaalnumi go agale pagoma nimumi talo: Go alimiri Elaija yaata lisimi. ⁴⁸ Go raburi ali komeame abala alo puma lubi ele misa. Go-rupa pumare rero pi wain* ipa paba palae repena kuli kuni-nane roгаа palaoma Yesu nipu nenalo kalisa. ⁴⁹ Go-rupa pisa pare enaali medalomame talo: Abala adamina go ipa abe nakatapape lisimi. Elaija-me nipu raba mula ipula paleme adamina lisimi. ⁵⁰ Go rabu Yesu nipumi wala puri paloma yaaloma nipuna pu imu lorasa.

⁵¹ Go rabu mo lotu ada-para mudibasimi mamina so pagi-nane riripi tyaboma none kuni-nane puma riripi tabisa. Go-rupa pumare su lewa puma kana adaapu lusaitabebe pisa. ⁵² Go rabu page tapa loba tabaoma puma Gote-na ruru enaali abala komisimi pare wala go rabu marekaasa. ⁵³ Gore nimumi tapa ora giyoma rekesimi. Wala werepe Yesu rekesa rabu nimu epe adare Jerusalem su-para pisimi. Go raburi Mudu enaali adaapumi nimu adisimi. ⁵⁴ Soldia ali mudu-para nipuna soldia alinu-para su lewa-para ele raayo mo pisana adisimipulu nimumi paala waru komisimi. Go

rabu nimumi go-rupa lisimi: Go aliri ora Gote-na Si yade.

⁵⁵ Go rabu Galili su giyoma Yesu nipu raita mea ipuma nipu raba mulalo ipisimide ena medaloma pirisimi. Nimu ogesi-daa mo-pare aoma nipu adisimi. ⁵⁶ Gore nimuna rikiranare go enanu pisimi: Makdala su-para piri ena Maria-para ame Jems-para Josep laapona agi Maria-para Sebedi-na si laapona agi-para nimu pirisimi.

Yesu nipu kana apedaa-para roгааasimi

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

⁵⁷ Gore ribaa lisa raburi kamo ali meda Josep nipu Arimatea su-para piruma ipisa. Go ali nipuri abalade Yesuna disaipel ali pirisa. ⁵⁸ Nipu mo gavman-na opis-para ipuma Yesu nipuna ro ria ponoloma epa agale lorapisa. Go rabu gavman-me nipu lakeloma go ali Josep mea katapa lisa. ⁵⁹ Go-rupa pumare mo ali Josep-me Yesu nipuna ro mea ruma epe kagaa mamina yaako pimi roгааoma ria pisa. ⁶⁰ Go-rupa pumare nipumi mo Yesu nipuna ro ria pumare nipuna abalade warili kana apedaa-para puma roгааasa. Go-rupa pumare nipumi kana apedaa pora gaape-para kana adaalepe medame garulainaaoma pisa. ⁶¹ Maria Makdala-para Maria rado-para nipu laapo pisipi. Nipu mo kana apedaa re-para piruma nipumi adapaba pirisipi.

Soldia medame tapa suruba aasa

⁶² Gore wala yapipu-nanere Pomo mu Pirape Yapi di abala ipisa. Go-rupa pisa-pulu Gote-na lodo kira-ae Ali mudu-para Farisi alinu-para mo Pailat raapu epa kiritasimi. ⁶³ Go-rupa puma nimumi talo: Adaa ali-ya, gode makirae agale le alimiri nipu kagaa piruma go-rupa lisade: Gore yapi repo pa no tapa-para piruma wala rekalu lisa. ⁶⁴ Go-rupa lisa-le yapi repo nimumi go tapa surubalepape agale lakela. Gore nipuna disaipel alinumi nipuna ro paake epa muma enaalinu-para nipu abala

* **27:48:** Mo ipa solowara-para wi rakiraoma ipa pua muma Yesu maa kalasimi. Go ele-re maa neme raburi enaalina to yogale pabapape pi ele. Go ele maa ipuma repena kuni madaa kapula luma Yesuna agaa-para ma-kapuraasimi.

rekaaya loma naa makiraalimi-le soldia alinumi surubalimina. Go werepe lemede agalere abala lisimide-rupa ora mada yaalia lisimi. ⁶⁵ Gore Pailat-me talo: Nimumi surube ali medaloma lamua puma mo tapa ora puri pale alinumi puma surubalepape lisa. ⁶⁶ Go-rupa lisa-pulu nimumi mo tapa kaname garulalisimi. Go-rupa puma nimumi mo kana rekena maa suma nimumi soldia ali medaloma surubaina lisimi.

28

Yesu tapa-para wala rekesa

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)

¹ Gore Pomo mu Pirape Yapi di abala dia lenalomare adaa koro rabu naare rapaasa. Go rabu Makdala su-para piri ena Maria-para Maria meda nipu laapome tapa-para adola ipisipi. ² Pulaina wagepu su lewa pisa rabu yaa-para piri ensel meda ipisa. Gore nipumi kana apedaa-aga pora gaape maa pereke pereke luma nipu go madaa pirisa. ³ Nipuna le agaare so yaa madaa piri paa nona pisa. Nipuna mamina-re ora mole yaa yaako nona pisa. ⁴ Go ensel ipisa-pulu mo soldia alinu nimumi go-rupa adoma paalame ora waru komisimi. Go-rupa puma nimu pururu puma abala kome enaali pirisimi.

⁵ Pare mo ensel-me mo ena laapo go-rupa lakalisa: Gore nipimi paala nakomalepape lisa. Nimi repena polopea-para lu makomaarimide Yesu asa pula epamena-daa makuaato lisa. ⁶ Nipu go-para napia. Nipu abalade lisade-rupa wala rekaa pisa. Nipiri nipu rogaarimide-para epa adalepa. ⁷ Gore Nipi wagepu wala puma nipuna disaipel alinu puma laketapape: Nipu kana apedaa tapa-para wala abala rekaade. Nipu Galili su-para abala riri-nane pena nimumi go-para adalimi laketapape. Abiri neme lagiawade agalere koneme makuaalepape lisa.

⁸ Go agale pagisipi rabu mo ena laapo nipu paalame komoma raaname waru komisipi. Go-rupa pisipi-pulu nipu laapome wagepu mo kana apedaa tapa giyoma disaipel alinu laketalo alo pisipi. ⁹ Pare ora go rabu Yesu nipumi wagepu

nipu laapo mo pora madama talo: Eperupa piralepa lisa. Go raburi nipumi nipuna kibu re-para puma ripinaa palae suma nipuna bi minasaasipi. ¹⁰ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Nipimi paala nakomalepape. Nipimi nina amenu mo Galili su-para popena puma laketapape lisa. Go Galili su-parare ni mada adalimi.

Soldia alina agale

¹¹ Mo ena laapo pena pora pagina pulaina mo tapa surube soldia ali medaloma mo adare-para wagepu pisimi. Go-rupa pumare Gote-na lodo kira-ale ali kalunu-para mo adisimi elena remaa pua lakalisimi. ¹² Agale pagisimi-pulu Gote-na lodo kira-ale ali mudunu nimu raayo-para kone waru wi Juda ali kalunu-para nimu kirita piruma nimu agale robesimi. Go-rupa puma soldia alinu kana adaapu kalisimi. ¹³ Go rabu nimimi agale go-rupa tapape lisimi: Ribaa naa paitala puama rabu nipuna disaipel alinumi maa puameya tapape lisimi. Go-rupa puma nipuna ro paake maa puame tapape lo robesimi. ¹⁴ Gore mo namba wan gavman-me go remaa pagalia-daare naame agale medaloma wala lakelamina. Naa go-rupa palima rabu ne koe ele nasalia lisimi. ¹⁵ Go raburi soldia alinumi kana mumare mo alinumi lisimi-rupa puma pirisimi. Go agale raayore Judia su-para laari laari pumare abe page pa lala pimi.

Yesumi nipuna disaipel alinu kogono go-rupa palepape lo kalisa

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

¹⁶ Disaipel ali 12-pela so Galili su rudu madaa pirisimi. Gore abalade Yesumi pulupape lisa-rupa pisimi. ¹⁷ Nimumi Yesu nipu adoma bi minasaasimi pare ali medalomame kone laapo wisimi, ¹⁸ Go-rupa puma Yesu nipu ora re-para ipuma go-rupa epa lakalisa: Gote-me su yaa laapona puri raayo ni gia. ¹⁹ Go-rupa peale nimimi su raayo-para puma nina disaipel enaalinu-rupa mapiraalepape. Go-rupa puma nimimi nimu Gote-na bi-para Sina bi-para Holi Spirit-na bimi kalu-ipa meatepape. ²⁰ Go-rupa puma

neme abalade agale nimi mogeasude-rupa
raayo puma laketapape. Pagalepa. Niri
nimi raapu piraoma pumare go su yaa
laapo dia yaalia rabu page nimi raapu
pitua lisa.

Mak Ripili Agale

Go buk Mak-na riri-nane agalemere gu-rupa lea: Gore Gote-na si Yesu Keriso-na epe agale yade lea. Go buk-para naame adalema raburi Yesu ora puri waru wia. Go-rupa puma go kogono apo kogono pape pea. Nipuna purimi enaalinu mogeapea koe remo maa rubo enaalina koa-aunu marubo go-rupa pea rabu adema. Yesu mo Nipuna bi enaali Raapu Pirape Ali maasimi. Go-rupa puma nipuri enaalinu wala mulalo epawa lisa (10.45).

Mak-mere Yesuna kogono madaa remaa adaapu lisa pare Yesumi enaalinu moge ri-aana agale adaapu nalisa. Ripima-nanere Mak-me Jon Baptais-na agale lisa. Go-rupa pumare Yesu kalu-ipa misa-pulu Satan mo Yesu kolea ma-adaasa. Werepere Yesumi kedaa rili enaalinu kodome komisa-daa nimu mogeaalisa. Abala ririnare disaipelnumi Yesumi pisa elenuna re waru namakuaasimi. Go yapare werepere pawa pawasi makuaae ele misimi.

Naame page ademe alinumi Yesu yada lore ali aulaoma kedaa adaapumi kalisimi. Mak-na agale lu kirita lisare Yesu komea wala rekesalia remaa lisa.

Buk lu kirita rabu Mak-me Yesu komisadaa remaa laginaloma Yesu lu makomaoma repena polopeana lisimi-daa remaa page lagisa.

Robonu gu-rupa adamina:

Epe Agale ma-epeaasa (1.1-13)

Yesu Galili su-para kogono pisa (1.14-9.50)

Galili giyoma Jerusalem pamuasa (10.1-52)

Lu makomaalalo rabu koro komea Jerusalem-nane pirisa (11.1-15.47)

Yesu tapa-para giyoma rekesa (16.1-8)

Wala epenaloma enaali adaapumi nipu adisimi (16.9-20)

Jon Baptais-mi Epe Agale lapedepelisa (Mat 3.1-2; Luk 3.1-9, 15-17; Jon 1.19-28)

¹ Gote-na si Yesu Keriso pirisa. Go buk madaare nipuna Epe Agale* wia. ² Ririnare Aisaia-me buk madaa agale gu-rupa lisa: Gote-me talo: Pagalepape. Neme nina agale laketapape ali abala epenatoa. Nimina lo robaa-para porarupa ma-redepo yatepape. ³ Mo aliri nipu enaali napiri su-para aoma gu-rupa yalisa: Ali Mudu epalia-le nipuna poranu eperupa kiritaoma piralepape lo lakalisa.

⁴ Aisaia-me gu-rupa lisa-pulu Jon Baptais enaali napiri su-para abala ipuma gu-rupa lakalisa: Enaalinuna koe kone perekealimi-daare kalu-ipa mealimina. Gote-me nimina pupitagi maa raakepe rubalia lisa. ⁵ Gore Judia su robo runane piri enaalinu-para Jerusalem su-para piri enaalinu page nimumi Jon-na agale pagola pirisimi. Nimu raayona koeyae puma la yoke agale lakeloma ipa Jordan-para kalu-ipa misimi.

⁶ Jon-me kamel menana yogale maraoma mena yogale aako yamesa. Go aliri enaali napiri su-para pirisapulu nipumi tapa-para alubi aapa wasu no pirisa. ⁷ Jon-me kiritaoma pirisimi enaalinu-para gu-rupa lisa: Naa koaunane ali meda epalia. Niri koe ali yaa-pulu nipuna age ada koyona kege radepetalo palua madaare mada dia yade. ⁸ Neme nime pa ipame kalu-ipa mu aayo pare Yesumiri ora Holi Spirit-na puri madaa kalu-ipa† mealia lisa.

Jon-me Yesu ipa Jordan-para kalu-ipa kalisa

(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Gore werepe Yesu nipu Galili su robo ru-nane go adare Nasaret su giyoma Jon piri-para pisa. ¹⁰ Yesu nipu ipa paginane abala yaa pora gaape lobesa-daa adisimi. Lobesa rabu Holi Spirit yaa biyaa ipuma saba Yesuna kaluna epa pirisa.

* **1:1:** Go Epe Agalere Yesu Kraisa-na agale yaade. Nipu Gotena Si ora ria. Goteme nipu madaa ele rayo ma-opae Agale yapare giyoma naa piri-para epenalo maa rapae agale yaade. † **1:8:** Jon Baptais-me agale gupa lisa: Neme pe kogonore pa go su kama ipame pe lisa. Pare Yesumiri Holi Spirit-na puri madaa aoma mealia lisa.

11 Biyaalania yaa-para wi agale meda gu-rupa lisa: Nere ora nina si naaki-le neme ne madaa pedo pi lisa.

*Satan-me Yesu kolisa
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

12 Go rabu Gote-na Siri Holi Spirit-mi enaali napiri su-para maa pisa. 13 Go-para nipu yapi 40-pela puma pirina Satan-me Yesu pupitagi manaatalo kolisa. Go-para pirisa rabu kira menanu yaa yapanu Yesu raapu pirisimi pare ensel-numi nipu suruba pirisimi.

*Yesumi Galili su-para kogono ripia pisa
(Mat 4.12-17; Luk 4.14-15)*

14 Gore Jon karapo ada mapaitaasimi raburi Yesumi Galili su-para ipuma lisana Gote-na kagaa agale pamu lakalisa. 15 Lakalisa raburi gu-rupa lisa: Gote-na Surube Yapi di rudupu epalia-le koe kone perekelema kagaa agale madaa kone rulaalepape lisa.

*Yesumi kogono ali maala misa
(Mat 4.18-22; Luk 5.1-11)*

16 Yesu ipa Galili le pagi-nane pamisa rabu nipumi ali laapo adisa. Nipumi Saimon Andru ameaya laapo ipa le-para wena agona sala pirina adisa. Go ali laapona kogonore wena meape ali laapo pirisipi. 17 Yesumi nipu lapo-para talo: Ni raita mea ipuma nina kone raitalipina. Go-rupa puma wena mepede-rupa enaalinu page go-rupa mada mealepape. 18 Go-rupa lisa rabu go ali laapome wena agona wagepu giyoma Yesu raapu pirisimi.

19 Yesu ipa mone pane ogesi-daa puma Sebedi-na si laapo adisa. Go ali laapona biri Jems-para Jon laapo. Go ameaya ipinu madaa piruma wena agona rabulala pirisipi. 20 Yesumi go ali laapo adoma ipulupa lisa. Go-rupa lisa rabu go ali laapome nipuna aaraa-para kogono alinu-para giyoma Yesu raapu komea-para pirisimi.

*Koe remome makeae ali pirisa
(Luk 4.31-37)*

21 Go-rupa puma nimu Kaperneam su-para pirisimi. Go Pomo mu Pirape Yapi rabu Yesumi Juda alinuna lotu ada-para

agale mogeaasa. 22 Mogeaasa rabu enaalinu ki wage puma raaname komenalo rekena agalena tisaanu-rupa namogeaasa. Dia, pare nipuna purimi rado-rupa agale lakalisa.

23 Go agale mogeaasa rabu koe remome makeae ali ipuma lisana agale puri palo e rui gu-rupa lisa: 24 Go Nasaret su-para piri ali Yesu ya. Neme naa madaa ake pulalo epae ya? Nemere ne ade-le naa tyalalo epaina? 25 Go-rupa lisa rabu Yesumi remo-para agale mana talo: Agale loraoma go ali giyape. 26 Yesumi go-rupa lisa raburi koe remome makeae ali pururu mapaaoma agale puri pale lomare giyoma pale popesa. 27 Gore rakepema pisa raburi enaali raayome kidipaa kuni luma meda lakelala pu pirisimi: Go aliri ake pia ali ya? Mogo alina agalere ora rado meda yade. Nipuna purimi koe remo agale mana tea-daa nimumi pageme lisimi. 28 Go-rupa pisa-pulu Yesuna bi Galili su-para mone mone laoma pirisimi.

Yesumi Saimon-na aayaana yaina ma-epeaasa

(Mat 8.14-15; Luk 4.38-39)

29 Go-rupa pisa raburi Yesu Juda alinuna lotu ada giyoma Saimon-para ame Andru laapona ada-para pisa. Jems page Jon page medaa rabu pirisimi. 30 Gore Saimon-na aaya riripu pi yaina komisa-daa nimumi Yesu epa lakalisimi. 31 Lakalisimi raburi Yesu ipuma lisana go enana ki ripinaaoma marekaaoma riripu pi yaina ma-epeaasa. Nipuna yaina dia lisa rabu nipumi nimu eda kalisa.

Yesumi enaali adaapuna yaina ma-epeaasa

(Mat 8.16-17; Luk 4.40-41)

32 Naare pabola pisa raburi enaalinu yaina komisimi page koau-nane remo piri enaalinu page Yesu piri-para mea ipisimi. 33 Mea ipisimi raburi su raayo-para piri enaalinu page Yesu adolalo ipuma pora gaape-para kiritao pirisimi. 34 Pirisimi rabu Yesumi enaali adaapuna yaina ma-epeaaoma lisana koe remonu page marakepeaasa. Koe remonumi Yesu abala adisimi-pulu Yesumi enaalinu-para go agale natapape lisa.

*Yesumi Epe Agale Galili su-para lakalisa
(Luk 4.42-44)*

³⁵ Gore wala yapi pena lapatalo palaina Yesu rekoma lisana enaali napiri su kamaa-nane puma Gote-para beten ta pisa. ³⁶ Go raburi Saimon-para go adami ali medaloma page Yesu raita maa pisimi. ³⁷ Yesu adaoma pirisimi rabu gu-rupa lisimi: Enaali raayome ne asa pimi. ³⁸ Yesumi talo: Wala pa su meda-nane lakela bainalo nimi abala mogealalo pisa niri go-alenu lena. ³⁹ Go-rupa pumare nipu Galili su robo ru-nane su rado rado pamuma Juda alinuna lotu ada-para page lakeloma koe remonu page ralu rubisa.

Yesumi lepra ali medana rere makaapu yalisa

(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Go-rupa pisa raburi yakilimi li ali medame ipuma rumu pege puma piruma Yesu gu-rupa kogelisa: Neme ni kone sali-daare naa rere makaapu yape lisa. ⁴¹ Gu-rupa kogelisa raburi Yesu nipumi kodome komoma nipuna ki ridulaoma go alina yogale waraoma talo: Go-rupa peale abi kaapu yape lisa. ⁴² Go-rupa pisa raburi mogo yakilimi li alina yogalena rere kaapu yoma wala epe-rupa pirisa. ⁴³ Yesumi mo ali wagepu rapaoma puri paloma gu-rupa lisa: ⁴⁴ Waru pagape. Enaali raayo nalakelape pare Gote-na lodo kira-ae Ali piri-para nena yogale mea waalape. Moses-me Gote-para lodo kiritata kalape abala lisa-pulu gu-rupa paina. Go pali raburi enaalinumi nena rere kaapu lea-daa mada adalimi lisa. ⁴⁵ Yesumi go-rupa lisa pare rere kaapu le alimiri agale adaapu one mone pamu lakalisa. Go-rupa pisa rabu Yesu adare meda-para kaledoma pisa. Nipu enaali napiri pa su meda-para pirina enaalinumi nipu piri-para agale pagolalo kiritata ipisimi.

Yesumi pora napami ali meda mapeaasa

(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

2

¹ Gore werepe yapi medame Yesu nipu mo Kaperneam* su-para epa pia remaa pagisimi. ² Pagisimi-pulu enaali adaapu kiritaooma ru-nane pora gaape-para page rubitabesa. Go-rupa pu pirisimi raburi Yesumi Epe Agale mogeasa. ³ Mogeasa rabu yaina komo pora napami aliri ali maalame ria ipisimi. ⁴ Gore enaali adaapumi mo pora gaape rubitabesimi-pulu Yesu piri-para mada nariaoma ipisimi. Go-rupa pisa rabu mo yaina kome ali ada koauna ria pisimi. Go-rupa puma ada-para kulu minaala paoma rekele kopeme rogaabaoma apalae ru-nane pawa lopainasimi. ⁵ Go-rupa pumare Yesumi nimuna kone muma pora napami ali-para talo: Ne naa naaki-le nena pupitagi ne kone mea rubaato.

⁶ Go-rupa lisa raburi rekena agale tisaa-nu piruma nimuna lo robaa-para kone gu-rupa wisimi: ⁷ Mo alimiri ake pea-daa lea pe lisimi. Nipumi Gote madaa ero agale leme paaya. Nipumi pupitagi ne kone mada rubalia ya? Gote nipu komeame mada rubalia kone wisimi. ⁸ Go kone wisimi raburi Yesumi nimuna lo robaa-para kone muma talo: Nimimi go piale konere ake pea-daa wimi pae? ⁹ Ale kogono puri mapalaatalo palua ya? Ni pora napami alina pupitagi ne kone mea rubaluare go kogono puri palea ya? Nipu pora mapamuaaomare go kogono ora puri palea ya? ¹⁰ Ni Gote-na Si komeamere su kamaa piri enaalinuna pupitagi mada mea rubalua-le adalepa. Go rabu yaina kome ali-para talo: ¹¹ Yapara page u pali ele mea ripinuma rekoma ada pu. ¹² Go-rupa lisa raburi yaina kome ali wagepu rekoma yapara mea ripinuma pora pamisa. Pamisa raburi enaalinumi paalame komoma Gote-na bi minasaoma gu-rupa lisimi: Naame ele go piale nadema lisimi.

*Takis mi ali Livai-ri Yesu raita maa pisa
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Yesu ipa le pagi-nane wala pisa rabu enaali raayo Yesu piri-para epenaloma

* **2:1:** Yesu puma pirisa adaare aapina yapalo marea. Pare Yesu nipu Kaperneam puala pisa rabu go adare-para kama puma pirala pisa kone wimi. Ali medalomame go adare Andru-para Pita laapona kone wimi. (Mak 1.29)

Yesumi agale moge riaasa. ¹⁴ Yesu pora pamisa rabu Alfius-na si Livai-ri takis mi ada-para pirisa. Yesumi go ali adoma talo: Ni raita mea nipu. Go-rupa lisa raburi Livai nipu rekoma Yesu raita maa pisa.

¹⁵ Go-rupa pisa rabu werepe Yesu Livai-na ada-para eda nolalo pisa. Takis mi alinu-para pa riabo alinu-para Yesuna disaipel alinu-para nimu raayo ada ru-nane komea-para epa kiritaoma pirisimi. Gore enaalinumi Yesu raita mea ipisimi-pulu ora adaapu pirisimi. ¹⁶ Go raapu pirisimi pare Yesu nipu pupitagi ne alinu-para takis mi alinu-para pirina Farisi alinuna pepa tyape alinumi nimu adisimi. Adisimi rabu nimumi disaipel alinu agaa gu-rupa misimi: Ake pea-daa Yesu takis mi alinu-para pupitagi ne alinu raapu piruma eda nala pe lisimi. ¹⁷ Pepa tyape alinumi go-rupa lisimi rabu Yesumi nimuna agale pagoma talo: Yaina nakome enaalinuri dokta-na ada napeme pare yaina kome enaalinu pemede. Go-rupa neme page epe kone wi ali kama raba mula-daa naipisua pare enaali naraalinu raba mulalo ipisua lisa.

Eda madaa niti pape konere nimumi Yesu agale lorapisimi

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-39)

¹⁸ Rana medare Jon-na disaipel alinu page Farisi alinu page Juda alinuna agale mogeama eda madaa niti puma pa pirisimi. Go rabu enaali medalomame Yesu piri-para agaa mula ipisimi: Gore ake pea-daa Jon-na disaipel alinu page Farisi alinu page eda nano pimi pare nena disaipel alinu eda pa neme lisimi. ¹⁹ Go-rupa lisimi rabu Yesumi saa pi agale gu-rupa lisa: Ali medame ena rumaalalo pia rabu nipuna adami alinumi eda kaleme ya? E, kaleme. Gore ena rumaape ali pia-pulu eda mada kaleme. ²⁰ Werepere ena rumaape ali lamua palia rabu adami alinumi eda nape ele madaa niti puma piralimi.

²¹ Yesumi kagaa ele laapo madaa saa pi agale gu-rupa lakalisa: Ali medame mamina kuni kagaa muma abalana mamina

madaa rabutalia ya? Dia, gu-rupa rab-ulaaya rabu kagaa rabuli mamina-mere abalana mamina mariripiaaoma rugula tyabalia. ²² Go page ali medame kagaa ipa wain-mi abala yapa yogale pe-para upialia ya? Dia, go-rupa palia-daa yogale podepe taboma kagaa ipa wain popalia. Gore kagaa wain-ri kagaa yapa yogale pe-para yUPIAPE. Go-rupa pea-le abalana kone-para kagaa kone laapo komea-para nasalepape lisa.

Disaipel alinumi Pomo mu Pirape Yapi rabu wit-na kili pamu ralesimi

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Wala Pomo mu Pirape Yapi rabu Yesu-para nipuna disaipel alinu-para wit maapu-para pamisimi. Gu-rupa pamualaoma disaipel alinumi wit-na kili keresimi. ²⁴ Gore keresimi rabu Farisi alinumi Yesu-para agale gu-rupa lakalisimi: Ada. Ake pea-daa Pomo mu Pirape Yapi† rabu nena disaipel alinumi rekena agale yokoma kogono peme?

²⁵ Yesumi talo: Devit-mi lisade remaare nadipilisimi? Devit ali medaloma raapu eda dia yoma reame komisimi. ²⁶ Reame komisimi raburi ali meda Abaiata-re nipu Gote-na lodo kira-ae ali pirisa. Go ali mudu pirisa rabu Devit-miri lotu ada-para bret puma muma noma ali medaloma page kalisa. Go bret-re Gote-na kalape bret yaa-pulu Gote-na lodo kirae alinumi kama nisimi. Nimimi go agalena re makuaaeme ya?

²⁷ Yesumi talo: Gote-me Pomo mu Pirape Yapi robo wisare enaali raba minalo pisa. Gote-na Pomo mu Pirape Yapi madaa enaali nawarisa. ²⁸ Ni enaali Raapu Pirape Ali yaa-pulu niri Pomo mu Pirape yapina Ali Mudu pi lisa.

3

Ki rudu ae ali meda pirisa

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Wala werepe Yesu Juda alinuna lotu ada-para pisa rabu ki meda-nane kome ali meda pirisa. ² Go-rupa pisare Pomo mu Pirape Yapi yaa-pulu Farisi alinumi Yesu

† 2:24: Adaa koro lisimi pare go yapina Juda alinumi kogono napamina loma rekena wisimi. Go yapi dina biri Sabat leme.

kose lape agale ta pulalo pisimi. Gore Yesumi ki meda-nane kome ali wala ma-epeaaliare kose laalima kone suma pisimi. ³ Go-rupa pisa rabu Yesumi ki meda-nane kome ali-para talo: Rekoma ipu. ⁴ Go-rupa lisa raburi nipumi Farisi ali-para agale lorapisa: Kogonore age epelea? Gore neme enaali raba muma epe-rupa mapi-raano epelea pe enaali lu makomaalimi epelea pae? Pomo mu Pirape Yapi Di-ri ali kogono mada pamina? Go agale lorapisa pare Farisi alinumi agale na-abulisimi. ⁵ Nimumi agale pa yola muma pu-para rero pia pisimi-daa Yesumi ralu lisa pare-le wala kodome komisa. Kodo komisa rabu ki meda-nane kome ali-para talo: Ki ridula. Mo alimi nipuna ki ridulasa rabu Yesumi ki ma-epeaasa. ⁶ Go-rupa pisa raburi Farisi alinumi ali mudu Herot-na adami alinu piri-para puma Yesu lu makomaatalo yada robo pisimi.

Ipa pagi-nane enaali adaapu kiritasimi (Luk 6.17-19)

⁷ Go-rupa pisa rabu Yesumi nipuna disaipel alinu giyoma wala ipa pagi-nane pirisimi. Go-rupa pisimi raburi su Galilinanane piri enaalimi werepe raita mea ipisimi. ⁸ Go-rupa page su Jerusalem su-para enaalinu page su Idumea enaalinu page ipa Jordan-na mo-nanena enaalinu page Tair Saidon su laapona piri enaalinu page go su raayona piri enaalinumi Yesuna epe remaa pagoma nipu piri-para kiritatoma ipisimi. ⁹ Kiritasimi rabu Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Enaalinumi naa epa minabaalimi-le ipinu managola salepape lisa. ¹⁰ Yesumi enaali adaapuna yaina abala ma-epeaasa-pulu enaali medalomame Yesuna to yogale waraat-alo kiritasimi. ¹¹ Go-rupa pisa rabu koe remo pabo piri alinumi Yesu adomare yala poloma pogola pisimi. Aiya, ne ora Gote-na Si lisimi. ¹² Go-rupa lisimi raburi Yesumi talo: Naa bi natapape lisa.

Yesumi nipuna disaipel ali 12-pela mada misa (Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Go-rupa puma wala go rabu Yesumi su rudune puma nipuna kone suma ali medaloma-para ipulupa lisa. ¹⁴ Go-rupa

puma Yesumi nipuna disaipel ali 12-pela mada muma talo: Ni raapu kogono pu epe kagaa agale lakelamina rapaalua. ¹⁵ Nimimi go-rupa palimi rabu nina purimi koe remo pabo piri alinu maepeaalimi. ¹⁶ Nipuna aposel 12-pela nimuna bi gu-rupa maasa: Saimon yapare Yesumi Pita loma bi maasa. ¹⁷ Medalomare Sebedi-na si Jems-para Jon laapo misa. Yesumi go ameaya Boanerges lo bi maasa. Go bi adaa agale madaare yakili kari tala naaki laapo leme lisa. ¹⁸ Yesumi ali medaloma gu-rupa mada misa: Andru-para Filip-para Batolomyu-para Matyu-para Tomas-para Alfius-na si Jems-para Tadius-para Saimon nipu Selot ruru pirisa. ¹⁹ Gore namba 12 aliri Judas nipu Keroit su-para pirisa pare go alimiri werepe Yesu tyalalo kawe madi ali pirisa. Go ali raayo Yesumi nipuna disaipel alinu mapiraoma ada wisa.

Yesu Belsebul (Satan) raapu kogono madaa yada pisipi (Mat 12.24-32; Luk 11.14-23; 12.10)

²⁰ Go-rupa pisa rabu enaali ora adaapu wala kiritasimi-pulu Yesu nipuna disaipel alinu page eda nanisimi. ²¹ Eda nanisa remaa pagisimi rabu Yesuna adami alinumi nipu mula ipisimi. Gore Yesu kone makeyaoma eda nano piru aaya kone suma nipu mula ipisimi.

²² Go-rupa pisa rabu rekena agale tisaanumi nimuna Jerusalem su-para giyoma epa talo: Yesuna koauna Belsebul pia-pulu go remonuna purimi remo medaloma mada magiyaalia lisimi. ²³ Go-rupa lisimi rabu Yesumi nimu yaaloma saa pi agale lakalisa: Satan-me nipuna puma giyape loma yalore mada tea ya? Dia, enaalina lo robaa-para piraalia-pulu mada natea. ²⁴ Gore pa su meda-parare ruru komea piruma rugutalalo paliare go suna puri ora mada dia yoma koyalia. ²⁵ Go page ada mada aaraalu rugutalalo puma yada palimiri go aaraaluna puri ora dia yaalia. ²⁶ Go page Satan-me nipuna surube enaalinu rugutalalo palia yalore epe-rupa mada napiralimi pare puri ora dia yaalia.

²⁷ Yesumi Satan madaa saa pi agale meda gu-rupa lakalisa: Neme puri pale ali kopeme abala rogaaliri nipuna ada-para ele mada paake nalia.

²⁸ Go agale pagalepapa. Gote-me enaalina pupitagi mada mea rubalia. Go page enaalinumi ero agale rana adaapu lemere nipumi mada rabuaanaalia. ²⁹ Go-rupa pea pare enaalinumi Holi Spirit madaa ero leme-daare Gote-me go koe konere namuma rubalia. Go koe konere ora adaalepe yaa-pulu mo alina go koe kone ade abuna pa saapiralia. ³⁰ Enaali medalomame Yesuna koaune remo pia abala lisimi-pulu Yesumi apo agale lakalisa.

Yesuna agi amenu

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Go-rupa pisa raburi Yesuna agi amenu ipuma ada perali-para piruma Yesu adola ipisimi-daa agale lo monealisimi. ³² Agale rapaasimi rabu enaalinumi Yesu piri-para kiritaoma lisimi: Nena agi amenu ada perali pimi lisimi. Ne lamua pulalo epa yaalame lisimi. ³³ Go-rupa lisimi rabu Yesumi talo: Nina ama ame balinuri aapi ya? ³⁴ Go rabu nipu pereke luma enaalinu adoma agale gu-rupa lakalisa: Go enaalinuri naa ama naa ame balinu pimi lisa. ³⁵ Enaali raayome Gote-na kone raitalimi-daare go enaalinu naa ame bali ama aapa pimi lisa.

4

Wit-na kili poae alina remaa

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Wala koro meda Yesumi ipa paginane puma agale pamu moge riasa. Mogeasa rabu enaali adaapu kiritasimi-pulu nipumi ipinu madaa piruma ipa paginane puma agale lakalisa. ² Enaali kiritasimi rabu Yesumi saa pi agaleme gu-rupa lakalisa:

³ Gore wit-na kili poae alimi kili pola pisa. ⁴ Puma poasa rabu wit-na kili medaloma pora kuli madaa lopesa. Go rabu yaanumi epa mea nisimi. ⁵ Kili medalomare no kana rote madaa lopesa.

Go-rupa pisa rabu rote madaa-nane oge su pobere wisa-pulu leme wagepu opisa. ⁶ Wagepu opisa pare naareme adisa rabu pita napuma kaapu lisa. ⁷ Kili medalomare repena ketoae-para lopesa pare adaa lisa raburi etoto putimi maregepeaoma wit-na kili na-elisa. ⁸ Kili medalomare epe su pobere madaa lopesa-pulu opoma lisana kili epe-rupa elisa. Wit-na kili elisa rabu medalomare 30-pela elisa. Kili medalomare rikirana sone puma kili 60-pela elisa. Medalomare kili rubi kiraloma ora 100-pela elisa. ⁹ Go-rupa lisa rabu Yesumi talo: Enaali raayome go agalena re makuaalimiri waru pagalepape lisa.

Saa pi agalena re

(Mat 13.10-17; Luk 8.9-10)

¹⁰ Go-rupa puma kama raapu pirisa rabu nipuna disaipel alinu raapu pimide enaali medaloma ipuma saa pi agalena re epa agale lorapisimi. ¹¹ Gu-rupa agale lorapisimi rabu Yesumi talo: Nimimiri Gote-na Surube Yapi di* madaa kudiri agale pageme. Go-rupa pea pare pape mopare piri enaalinu saa pi agale lakelalo pi. ¹² Go agalena re adalimi pare nimumi yada namakuaalimi: Enaalinumi adoba pimi pare namakuaalimi. Pagalimi pare namakuaalimi. Gore makuaaoma pupitagi ne kone giyalimiri Gote-me koeyae ele mea rubalia.

Yesumi kili poae ali remaana re lakalisa

(Mat 13.18-23; Luk 8.11-15)

¹³ Yesumi nimu-para talo: Go saa pi agalena re mada namakuaao pimi ya? Napagalimiri saa pi agalenare ake peadaa makuaa pimi ya? ¹⁴ Saa pi agalena re gu-rupa lisa: Wit-na li puma poae alimiri nipu Gote-na kagaa agale poaaya. ¹⁵ Gore pora kuli madaa lope wit-ri enaalinumi kagaa agale pagaminalo Satan-me wagepu epa mabebolaalia. ¹⁶ Go kana rote madaa lope wit-ri enaalinumi kagaa agale pagoma raana komo pimi. ¹⁷ Raana komeleme pare nimuna lo robaa-para pita napuma pa ogeasi pea. Oge yapi di piruma kagaa agale pageme pare koe eleme nimu

* **4:11:** Gotena Surube Su Yapi di kama penaame epa waalisa. Enaalimi adoma makuaanialo pisa.

tia rabu Gote giyoma wagepu lopeme. ¹⁸ Repena keto-para lopea wit-ri go enaal-
 inumi kagaa agale pagoma pare nimuna
 koneme abi ele pema pe kone wimi. ¹⁹ Go-rupa puma nimu sekere menanu
 raana komoma ele mulalo peme. Go-rupa
 pea-pulu nimumi Gote-na kagaa agale lo
 robaa-para wia pare go koneme marege-
 peoma makoyaalia. ²⁰ Epe su pobere-
 para lopesa wit-ri enaalinumi kagaa agale
 pagoma kili epe-rupa maitimi. Go raburi
 medalomana kiliri 30-pela elea. Medalo-
 manare kili 60-pela elea pare medalo-
 mana kili rubi kiri lina gu-rupa 100-pela
 elea lisa.

Lam paana agale
(Luk 8.16-18)

²¹ Yesumi nimu agale gu-rupa misa:
 Enaalinumiri lam kewoma bet rolo-para
 wimi ya? Bet rolo-para sumare so madaa
 namaitimi ya? Dia, ora maitimide. ²² Gore
 ele pagaa sumare werepe maa walentalo
 peme. Ele kudiri pu salimiri werepe Gote-
 na paame ada salia. ²³ Nimimi go agalena
 re makuaaba piralimiri waru pagalepape.
²⁴ Yesumi nimu-para wala talo:
 Pagemedede agalere waru surubape. Nim-
 imi agale mogeleme-daare Gote-me mogo
 kogonona yago wala abutea. Go-rupa
 puma medaloma page gialia. ²⁵ Enaali
 medalomame ele adaapu su pitimi-daare
 Gote-me medaloma page maa gialia. Pare
 enaali raayome ogepu ele su pitimiri oge
 abuna ora mu pa aalia.

Kuniga kili medalomana saa pi agale

²⁶ Go-rupa pisa rabu Yesumi wala talo:
 Gote-na Surube Yapi Di-ri go piale lo la-
 gialo: Pa ali medame kili su madaa radal-
 isa. ²⁷ Nipu u paluma rekoma kogono
 pula pea rabu mo kibita kili opoma adaa
 yaalia. Go-rupa pea pare go alimi go kili
 opea-rupa namakuaaya. ²⁸ Sumi nipuna
 kili maitaa. Go-rupa puma abala ririnare
 yosi opoma walare kuli aoma walare nape
 ele elalia. ²⁹ Go-rupa puma go kili elea
 rabu mo alimi rai kudu muma kogono
 wagepu warita palia. Gote-na Surube Yapi
 di enaalinuri apo maapu madaa ele opea-
 rupa adaapu piralimi.

Repena mastet kilina saa pi agale
(Mat 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Go-rupa pisa raburi nipumi wala talo:
 Gote-na Surube Yapi Di-ri ele ya? Gote-
 na Surube Yapi Di-ri ele madaa lano ya?
³¹ Gote-na Surube Yapi di gu-rupa wia:
 Repena yamo mastet-me kili su kamaa
 radatea rabu nipuna kili ora ogege elesi.
³² Ogege elesi yapare opomare repena
 raayo minaabasa. Go repena palaa adaa
 yaalia-pulu yaanumi ipuma palaana ru-
 para ada peme. Gote-na Surube Yapi
 di madaa piri enaalinuri abala ogepu
 piruma werepe adaapu piralimi.

*Yesumi saa pi agale disaipel alinu
 lakalisa*
(Mat 13.34-35)

³³ Yesumi saa pi agale go-rupa lakalisa.
 Nimumi agalena re makuaaeme rabu mo-
 geata pisa. ³⁴ Pare Yesumi nimu-para ade
 abuna saa pi agaleme kama mogealisa.
 Go-rupa pisa pare nipumi disaipel alinu-
 para saa pi agalena re lakalisa.

Yesumi po rilipu maloraasa
(Mat 8.23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Go yapi komeana alebo raburi Yesumi
 nimu-para talo: Abiri ipa le mone pane
 ba. ³⁶ Go-rupa lisa raburi Yesu ipinu
 ru-nane abala pirina disaipel alinu page
 epa pirisimi. Nimu pirisimi rabu ipinu
 medaloma page go-para wisimi. ³⁷ Go-
 rupa puma ipa le madaa abala penaalo-
 mare po rilipu ipuma ipa kali lisa rabu
 ipinu-para ipa epa pabolalo pisa. ³⁸ Go
 rabu Yesumi ipinu koau-nane piruma
 kada suma u palisa. U palisa raburi
 nimumi nipu marekaaoma lisimina: Aya
 Tisaa, naa komalima-le kone nasale ya?
³⁹ Go-rupa lisimi rabu Yesumi rekoma
 po rilipu-para ipa laapo agale gu-rupa
 lakalisa: Mada-le lora. Go-rupa lisa rabu
 po rilipu loraoma ipa lewa napi pa pirisa.
⁴⁰ Go-rupa pisa raburi Yesumi nimu-para
 talo: Ake pea-daa paala komeleme ya?
 Abi page epe agalere nimina lo robaa-
 para waru nasame ya? ⁴¹ Go-rupa lisa
 raburi nimu paala komoma lisimina agale
 lo pisimi: Go aliri aapi yapae lo pisimi. Go
 alina agalere po rilipu-para ipa le laapome
 pagea lisimi.

5

Yesumi makeae ali medana koe remo meape lo rubisa

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Go-rupa pisa raburi nimu ipa le Gerasa-repale mone pane pisimi. ² Mone pane opapasimi raburi Yesu ipinu giyoma popesa. Go rabu koe remo pabo piri ali meda tapa apedaa giyoma Yesu wagepu madaaoma ipisa. ³ Go remo pabo piri ali nipu tapa-na u palisa rabu enaalinumi nipu puri pale kopeme page mada na-adiasimi. ⁴ Go ali nipu ade abuna han-kap kope laapo rugulu rubebe pala pisa-pulu mada na-adiasimi. Go-rupa pisa-pulu nimumi nipu mada kuma napeme. ⁵ Ade abuna mo ali tapa kamaa-para kari laapona pamisa. Pamisa raburi nipu eru loma kaname nipuna to mea rugulala pisa.

⁶ Nipumi Yesu adisa rabu Yesu piri-para wagepu ipisa. Go rabu mo alimi Yesu madaa paala komoma rumu pege puma epa pirisa. ⁷ Rumu pege pisa rabu puri paloma gu-rupa yalisa: Ne ora Mudu Gote-na Si Yesu yade. Neme ni-para ake pali ya? Gote-na bi madaa lalo-pulu neme ni giyoma pu. ⁸ Gore Yesu abala nipu koe remonu nipu giyoma pope lo lakalisa-pulu apo agale lisa. ⁹ Go-rupa lisa raburi Yesumi nipu-para wala talo: Nena biri aapi ya loma agale lorapisa. Koe remo aaya alimi lakalisa: Remo adaapu ni-para kodobaeme-pulu nina biri ruru yade. ¹⁰ Go rabu mo alimi Yesu-para puri paloma kogelisa: Naa raayo pora kimisu-para naralu tape lisa.

¹¹ Go-rupa pisa raburi menanumi rudu-nini e poalaasimi. ¹² Koe remonumi Yesu-para talo: Naa mogo menanu-para mea rapaa-le nimuna lo robaa-para pomono gu-rupa kogesimi. ¹³ Gu-rupa kogesimi raburi Yesumi nimu mea rapasa. Mea rapasa rabu koe remonu mo ali giyoma menana lo robaa-para puma kodobasimi. Go rabu mena-repaame raita-para kilip-ima ipa-para puma komisimi. Menanuri ora 2000-rupa komisimi.

¹⁴ Gore mena puni alinumi go ele adoma adare-para pa su meda-nane pogola puma

puaa lakalisimi. Lakalisimi raburi enaali raayo ipuma epa adisimi. ¹⁵ Nimu Yesu piri-para ipuma abala koe remo piri ali epa adisimi. Remo pirisade aliri nipu piruma mamina yamoma epe kone wisa. Mo ali adisimi rabu paala komisimi. ¹⁶ Go-rupa puma enaalinumi koe remo mena madaa puma kodobataina adisimi-pulu remaa pamu lisimi. ¹⁷ Go-rupa pisa rabu nimumi Yesu-para talo: Naana su giyoma su meda-para poape lisimi.

¹⁸ Yesu ipinu madaa pirulalo pisa rabu mo remo piri alimi ni page saana bana lisa. ¹⁹ Go-rupa lisa pare Yesumi dia loma nena ruru piri-para puma ni madaa Ali Mudumi epe kogono palo puma laketa-pape lisa. Gote-me ni kodome komalo puma laketa-pape lisa. ²⁰ Go-rupa pisa raburi abala remo piri alimi Dekapopolis su-para puma Yesuna kogono painalo lakalisa. Enaali raayome pagoma ora pogolasaasimi.

Jairus-na wane marekaasa rabu ena medame Yesuna mamina waraasade
(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Yesumi ipinu madaa piruma ipa mone pane wala kenaasa rabu enaali kiritasimi. Kiritasimi rabu Yesu ipa le pagi-nane pisa. ²² Go-rupa pisa rabu ali meda nipuna bi Jairasi go alimi Yesu piri-para ipisa. Nipu mo Juda alinuna lotu adana ali mudu pirisa. Nipu Yesu adisa raburi Yesuna kibu re-para ipuma rumu pege puma agale mulalo pisa. ²³ Rumu pege pisa rabu nipu talo: Naa oge nogo ora le kadupialia. Gore ne epape. Nipuna to madaa kimi waraaripu rabu nipuna yaina perekeasa. ²⁴ Go-rupa lisa raburi Yesu nipu raapu pisipi.

Enaali adaapumi nipu raita maa pisimi rabu Yesu pamuape pora rubitabesa. ²⁵ Pora pisimi raburi ena meda nipuna yaapi yaina maali 12-pela madu loba-supaa. ²⁶ Mo ename dokta-nuna ada puma nipuna to mada radaa pina pisa pare namaperekeasimi. Dia, pare go enana yaina adaa ya-maoma pisa. ²⁷ Go ena Yesuna bi pagisa-pulu enaali pabo kiritasimi-para ipuma Yesuna koau-nane mamina waraalalo ipisa. ²⁸ Ename

mamina waraalua kone gu-rupa misa: Go alina mamina waraalua rabu ni mada maperekealia kone wisa. ²⁹ Go-rupa puma waraasa raburi nipuna yapi kaapu lisa rabu nipuna lo robaa-para epe-rupa pi kone wisa. ³⁰ Mo ename waraasa raburi Yesuna puri medaloma ma-puaasa-daa koneme adisa. Nipu perekea luma enaalinu agale gu-rupa misa: Nina mamina aapimi waraaripa ya? ³¹ Go agale mulalo pisa raburi Yesuna disaipel alinumi gu-rupa lisimi: Gore enaali adaapu reka pirina yapare naa mamina aapimi waraaripa pe piri ake pea-daa le? ³² Pare Yesumi pereke luma adobaasa. ³³ Go-rupa pisa rabu enana kone-para paalame komisa. Paala komoma pururu puma Yesuna kibu-para epa rumu kobopu pirisa. Go ename yala komoma neme pawade-le neme ni ma-epeaanalo pawa lisa. ³⁴ Go-rupa pisa raburi Yesumi mo ena gu-rupa lakalisa: Aina, neme Gote madaa kone rulaaripipulu ne epe-rupa pi-le abi pawa pope. Nena yaina dia yaade lisa.

³⁵ Yesumi go-rupa lalaina Jairas-na mea rapaae ali medaloma go Juda ali muduna ada giyoma ipuma talo: Nena wane le kadupiaade. Nere ake pea-daa tisaa mea epali ya? ³⁶ Go-rupa lisimi pare Yesumi apo agale giyoma Juda alinuna ali mudu-para gu-rupa lisa: Paala nakomape. Dia, kone rulape. ³⁷ Go-rupa pisa raburi Yesumi Pita-para Jems-para nipuna ame Jon-para medaa-para baina lisa. Pisisimi raburi Yesumi talo: Enaali medaloma ada-para naipulupape lo lakalisa. ³⁸ Nimu apo Ali Mudu-na ada re-para ipisimi rabu Yesumi enaali raayo puri paloma re lo pirina adisa. ³⁹ Yesu ada-para pisa raburi enaali lakeloma talo: Ake pea-daa re lo pimi? Go nogo na-le kadupita pare pa u paitana lisa. ⁴⁰ Go-rupa lisa raburi nimumi nogo le kadupalisadaa makuaasimi-pulu giri laasimi. Giri laasimi raburi enaalinu kamaa ralu lisa. Yesu-para mo nogona agi aaraa lapo-para disaipel alinu-para nimu raayo nogona ro aaya ru-nane pisimi. ⁴¹ Yesumi oge nogona ki muma Talita Kumi lisa. Go agalere gu-rupa lisa: Oge nogo abi rekoma

lisa. ⁴² Go-rupa lisa raburi go nogo wagepu rekoma pamisa. Go nogona maali 12-pela pirisa. Mo nogo pamisa raburi enaalinumi paala komoma kidipaa raga lu pisimi. ⁴³ Yesumi nimu-para talo: Enaali medaloma napuma lakelapa. Go nogo eda katepape lisa.

6

Yesu Nasaret su-para ipisa rabu enaalinumi nipu koau waalisimi

(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yesu go su giyoma nipuna adare-para pisa. Pisa rabu nipuna disaipel alinumi nipu raita maa pisimi. ² Go-rupa pisa raburi Yesu Pomo mu Pirape Yapi di rabu nipumi Juda alinuna lotu ada agale mogeaala pisa. Mogealisa rabu enaalimi pagoma pogolasaoma gu-rupa lisimi: Go alina kone ali-para misa? Ake puma go adaa puri misa? Puri pale kogono medaloma nipuna purimi wariala. ³ Go aliri kamda kogono pi ali piruma nipuri Maria-na si yade. Go page Jems-para Josep-para Juda-para Saimon-para go alinu nipuna amenu yade. Nipuna balinu naa komea-para pima lisimi. Go-rupa lisimi rabu nimimi Yesu madaa lo robaa-para koe kone wisimi. Go-rupa puma nimumi Yesu giyasimi. ⁴ Go-rupa pisisimi rabu Yesumi nimu-para talo: Gote-na agale lakale aliri su raayo-para enaalimi nipuna bi minasaaeme pare nipuna adare-para nipuna ruru-para nipuna aaraalu-para nimumi nipuna bi naminasaaeme. ⁵ Go-rupa pisisimi rabu Yesumi puri pale kogono go-para mada nawarisa pare nipumi enaalina yaina komea komea lo ma-epeaasa. ⁶ Yesu enaalinuna pu robaa-para kone waru narulasimi-pulu Yesu ora paalame komisa. Go-rupa puma Yesu adare raayo-para epe agale mogealalo pamisa.

Aposel alinuna kogono

(Mat 10.5-15; Luk 9.1-6)

⁷ Go-rupa pisa raburi Yesumi aposel kogono ali 12-pela rapasa. ⁸ Go-rupa pisa rabu laapo laapo lo muma maa rapasa. Yesumi nipuna disaipel alinu puri kaloma koe remo mea rubaainalo

pisa. Yesumi agale gu-rupa lakalisa: Pora kimisu-para palimi rabu ele namealepape pare rimaapu ripinuma pora pamea pulupape. Sapi-para nu-para kana pabe paus-para raayo namuma pulupape lo lakalisa. ⁹ Nimimi age ada suma palimi pare mamina komea yamalepape. ¹⁰ Yesumi page nimu-para gu-rupa lakalisa: Ada adare-para puma kogono palimi raburi ada komea-para piruma eda namina. Adare rado-para palimi rabu go ada nagiyalepape. ¹¹ Ada adare-para palimi rabu go enaalinumi nimi giyoma epe agale napagalimi-daare nimuna koe ele makuaamina nimina age madaa ae kege nimuna ada kunuma salepape. ¹² Go-rupa lisa raburi disaipel alinumi puma enaalinu lakeloma talo: Koe kone rabualepape lisimi. ¹³ Disaipel alinumi koe remo pabo piri ali ma-epeaaoma yaina pi enaalina kalu madaa wabola suma maepeasimi.

*Jon Baptais komisa rabu
(Mat 14.1-12; Luk 3.19-20; 9.7-9)*

¹⁴ Go-rupa pirisimi rabu gavman-na ali mudu Herot-me disaipel alinuna kogono madaa remaa pagisa. Yesuna bi sogo-nane puala nogo-nane puala pisa-pulu pagisa. Go-rupa pisa raburi enaali medalomame talo: Jon Baptais-ri tapa giyoma wala rekisa-pulu go puri muma apo kogono pamu pu aaya lisimi. ¹⁵ Go-rupa lisimi pare enaali medalomame talo: Go aliri nipuna bi Elaija lisimi. Medalomame page talo: Nipumi Gote-na agale lakale ali abalade pirisa yade lisimi. ¹⁶ Go-rupa lisimi pare Herot-me pagoma gu-rupa lisa: Neme Jon-na kalu rugulisua pare wala rekaade kone salo lisa.

¹⁷ Abaladere Herot-me nipuna were Herodias-na agale pagoma Jon kopeme adiala karapo ada mapaitaasa. Go ali mudumiri nipuna ame Filip-na were Herodias paake yoloma pirisipi. ¹⁸ Go kone wisa-pulu Jon-me ade abuna Herot gu-rupa lakalisa: Rekena wia-le nena amena were nayoloma pa lisa. ¹⁹ Go-rupa lisa raburi Herot-na wereme Jon-para koe kone suma talalo pisa pare mada dia. ²⁰ Go-rupa pisa pare Jon epe kone su redepo le ali pirisa-pulu Herot-me nipu

madaa paala komoma karapo ada epe-rupa surubisa. Herot-me Jon-na agale pagisa rabu nipu kone laapo wisa.

²¹ Go-rupa pisa pare were Herodias-me kone meda wisa. Nipuna aali Herot-na agimi nipu madi di ipisa rabu eda yawo kiritasimi. Ora nipuna gavman alinu-para soldia alinu-para Galili suna ali mudunu raayo epa kiritasimi. ²² Go-rupa pisa raburi Herodias-na wane ipuma Herot-na yaa le alinu-para epa pirina yalisa pabesa rabu raana komisimi. Go-rupa pisimpulu Herot ali mudu yaa-pulu nogo-para talo: Nena kone ali ya? Agale lainalo mada gialua. ²³ Go-rupa pisa rabu Herot-me nogo-para makuaa loma gu-rupa lakalisa: Neme agale meali rabu gialua. Nina adaa su rikirana rumaaoma ele adaapu gialua lisa.

²⁴ Go-rupa lisa raburi nogome agi piri puma talo: Ake lano ya? Agimi nogo lakeloma talo: Jon-re kalu-ipa mi ali yade nipuna kalu rugulu meaina. ²⁵ Go-rupa pisa rabu nogome ali mudu piri-para wagepu puma agale mulalo gu-rupa lisa: Neme Jon-na kalu plet madaa suma giaina. ²⁶ Go-rupa lisa raburi ali mudumi Jon kodome komisa. Yapare ada makuaae agale lakalisa-pulu nipuna wamo pi alinu piruma ademedepulu neme agale nogo-para nagiyalua kone wisa. ²⁷ Go-rupa pisa raburi ali mudumi soldia-para talo: Jon-na kalu pua rugutapa lisa. Gore mo polis nipu karapo ada-para puma Jon-na kalu rugitisimi. ²⁸ Rugulisa rabu plet madaa suma wane kalisa rabu wanemere nipuna agi kalisa.

²⁹ Go-rupa pisa raburi disaipel alinumi pagoma ipuma Jon-na ro ria puma ro-gaasimi.

*Yesumi enaali adaapu 5000 eda kalisa
(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)*

³⁰ Go-rupa pumare disaipel alinumi Yesu piri-para wala ipuma Herot-na kogono pisa-rupa agale epa lakalisimi. ³¹ Go rabu enaali adaapu epala puala pisimpulu Yesu-para disaipel alinu page eda nanisimi. Go-rupa pea-le Yesumi nipuna disaipel ali-para talo: Go su giyoma enaali

napiri su-para puma pomo mu mada piramina lisa. ³² Go-rupa pisa rabu nimu ipinu madaa piruma enaali napiri su-para pisimi.

³³ Yapare pisimi raburi enaali adaa-pumi nimu waru adisimi. Go-rupa puma enaalinumi adarenu giyoma pora pagina pisimi. Go-rupa puma go enaalinumi Yesuna ipinu madaa abala puma nimuna piri-para abala epa kiritasimi. ³⁴ Go-rupa pisa raburi Yesumi ipinu giyoma enaali adaapu adisa rabu nipuna pu robaa-para kodome komisa. Go enaalinu ora sipsip mena-rupa pa pirina yapare nimuna puni alinu napimi-daa kodome komisa. Go-rupa pea-le go rabu nipumi agale adaapu mogealisa. ³⁵ Gore ora alebo rabu Yesuna disaipel alinumi ipuma nipu-para talo: Go su-para enaali ora dia lea. ³⁶ Abi ribaa lea-le enaalinu ada rapaape. Go-rupa puma nimuna eda kabola penaalo rapaape. ³⁷ Go-rupa lisimi pare Yesumi talo: Nimina nimu eda katepape. Go-rupa lisa pare nimumi Yesu-para talo: Naame bret kabolalo palimare kana 800 kina mada kaboma mea kalema ya? ³⁸ Go-rupa lisimi rabu Yesumi nimu-para talo: Nimina bret akepu raapu ya? Puma adalepa. Nimumi adoma gu-rupa lisimi: Bret ipa supu-para wena laapo wia lisimi.

³⁹ Go-rupa pirisimi rabu Yesumi talo: Nimu go-pare rilipu pole madaa mapi-raalepape. ⁴⁰ Yesumi gu-rupa lisa raburi go-para ena 100-pela kiritaoma pitaa meda-para enaali gu-rupa 50-pela kiritaoma laaoma pu pirisimi. Gore rado rado raayo gu-rupa pirisimi. ⁴¹ Go-rupa pisa rabu Yesumi bret supu-para wena laapo muma yaa-para adasaaoma Gote-para ora pili lisa. Go-rupa loma bret piribima disaipel alinumi enaalinu rumaainalo kalisa. Go wena laapo page Yesumi enaali rumaainalo kalisa. ⁴² Go-rupa pisa rabu nimumi ora eda mada no pirisimi. ⁴³ No kiritinaloma disaipel alinumi eda purupi yarepema basket 12-pela madu wisimi. ⁴⁴ Go-rupa pisa rabu enaali adaapu gu-rupa 5000-pela eda nisimi.

*Yesu ipa koau madaa pamisa
(Mat 14.22-23; Jon 6.16-21)*

⁴⁵ Go-rupa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel ali-para talo: Ipinu madaa piralepape. Nimi ipa mone pane Betsaida su abala pulupape. Gore disaipel alinu nimu penaaloma Yesumi enaali raayo mea rapaatalo pisa. ⁴⁶ Yesumi enaali pawa pulupape lo lakeloma so rudu madaa beten tea pisa. ⁴⁷ Go-rupa puma ora ribaa yapaasa raburi nimu ipinu madaa pirinaloma Yesu agu raapo so rudune pirisa. ⁴⁸ Go raburi disaipel alinumi ipinu yola muma ipa rupirari poma mu pirisimi rabu Yesumi nimu adisa. Po rilipu nimu pulalo pisimi-nane ipisa-pulu pomo mu pirisimi. Gore yapi pode talo pisa raburi Yesu nimu piri-para ipa koauna pamisa. Yesuna konere nimuna ipinu giyoma mogo-nane pa pisa. ⁴⁹ Go-rupa pisa pare ipa koau-nane pamualaina nimumi Yesu remo meda kone suma pogolasaoma yalaasimi. ⁵⁰ Yalaasimi rabu nimumi adoma paala komisimi. Paala komisimipulu nipumi nimu-para talo: Paala nakomalepape. Ni Yesu yade lisa. ⁵¹ Go-rupa pisa raburi Yesu nimuna ipinu ru-nane pirina po rilipu loraasa. Go-rupa pisa raburi nimu pogolasaoma paalame komisimi. ⁵² Gore disaipel alinumi bret kogonona re namakuaasimi. Dia, nimuna lo robaa-para go konena re ora namakuaasimi.

*Yesumi Genesaret su-para piri yaina kome enaali ma-epeaasa
(Mat 14.34-36)*

⁵³ Go-rupa pisa raburi nimu ipa mone pane puma Genesaret su opapaoma ipinu adibasimi. ⁵⁴ Nimumi ipinu giyasimi rabu enaalinumi Yesuna le-aga waru adisimi. ⁵⁵ Go rabu nimu su raayona wagepu pisimi. Wala ipisimi raburi Yesu piri-para yaina kome enaalinu reke madaa ria ipisimi. ⁵⁶ Go-rupa puma werepe Yesu ora oge su-paranu adare-paranu emaapu-paranu go su raayo-para pamisa rabu enaalinumi yaina kome enaali kiritape su maket kamaa ria ipisimi. Go-rupa puma nimumi Yesuna mamina kuni madaa waraamonalo kogelisimi. Gu-rupa waraainaloma nimuna yaina raayo ma-epeaasa.

7

*Gote-na rekena agalemere kasuanuna
kone rabuaaya
(Mat 15.1-9)*

¹ Go-rupa pisa raburi Farisi alinu rekena agale tisaa-nu page Jerusalem su-para giyoma Yesu piri kiritasimi. ² Kiritasimi raburi disaipel ali medaloma eda nolalo piruma nimuna ki koto pimi nisimidaa kiritape alinumi adoba pirisimi. ³ Gore Farisi alinu page Juda alinu page eda piruma neme rabu ki abala radepelisimi. Nimuna kasuana kone mogealalo ki radepealeme. ⁴ Go page go Farisi alinumi maket-para kabeme eda abala radepealeme. Go-rupa puma nimuna pora meda rado rado page ralisimi. Kone medare nimumi koponupara plet-nupara kap-nupara raayona pa radepealeme. ⁵ Go-rupa pea-le Farisi ali page rekena agale tisaa-nu page Yesu agale mulalo pirisimi: Ake pea-daa nena disaipel alinumi nimumi kasuana kone namogeleme pae? Nimuna ki naradepeaoma* koto pimi eda neme lisimi. ⁶ Yesumi nimu-para talo: Nimi ora makirae alinu pimi. Go madaare Gote-na agale lakale ali Aisaia-me pepa madaa gu-rupa lisa: Go enaalinuna agalemere nina bi minasaaeme pare nimuna lo robaa-para ni madaa kone nasalimi. ⁷ Go enaalinumi pa alinuna kone mogeleme pare ora Gote-na rekena agale pa leme. Go-rupa leme-pulu nimumi naa bi mada naminasaaeme. Yesumi Aisaia-na agale gu-rupa lakalisa. ⁸ Go-rupa puma Yesumi nimu-para talo: Nimi Gote-na rekena agale giyoma yapare kasuana kone mogeleme.

⁹ Yesumi nimu-para talo: Nimina kone giyalalo peme rabu kudiri kone suma Gote-na rekena agale giyeme. ¹⁰ Moses-me abala gu-rupa lisa: Nimina agi aaraa laapona agale pagoma bi minasaatepape

lisa. Enaali raayome agi aaraa-para koe agale leme-daare nimu ora lu makomalimi lisa. ¹¹⁻¹² Moses-me gu-rupa lisa pare nimimi gu-rupa lisimi: Enaali raayome agi aaraanu-para talo: Kana neme saabaayo-airi Gote madaa imaa keae loma saato. Go-rupa pea-le ama aapa naraba mealua leme. ¹³ Go-rupa peme-le nimimi nimina kasuanuna agale pagoma raleme raburi Gote-na agale yokeme. Go-rupa pumare nimimi kogono go-rupa adaapu pa peme lisa.

*Pupitagi manape elenu
(Mat 15.10-20)*

¹⁴ Go-rupa pisa rabu Yesumi enaali adaapu wala yaaloma saa pi agaleme talo: Nimi raayo pagalepape. ¹⁵ Nimimi epe eda nalimi rabu go edame nimi-daa mada nabebolalia. Dia, pare nimina lo robaa-para wi koneme nimi makoyaalia. ¹⁶ Enaali raayome go agalena re makuaaba piralimiri waru pagalepape.

¹⁷ Go-rupa pisa raburi Yesumi enaali giyoma ada-para epenaloma disaipel alinumi saa pi agalena re madaa agale mulalo pirisimi. ¹⁸ Go-rupa puma Yesumi nimu-para talo: Nimimi nimu-rupa piruma kone nasalimi. Nimi ora pagalepape. Enaalinumi eda nalimi-daare go nape eleme nimu mada nama-koeyaalia. ¹⁹ Dia-le go edare enaalina kone-para nasalia pare lo-pu aaya-daa wi tapa-para pea lisa. Yesu go-rupa lisa rabu pa nape eda raayore ora epe-rupa lakalisa. ²⁰ Yesumi wala talo: Enaalinuna lo robaa-para wi koneme pupitagi manaalia. ²¹ Gore enaalinuna lo robaa-para wi kone suma gu-rupa peme: Ena paake yolape-para paake nape kone-para ali lu makomaape kone suma peme. ²² Go page alinumi ena yoke meape kone-para ele madaa epame komape kone-para koeyae pape kone raayo peme. Go page makirae kone-para koe yalame komape kone-para koe kudipa kone-para enaalinuna bi rabuaniaape kone-para ali tyape

* **7:5:** Farisi alinuna rekena agalere go-rupa. Pora kimisu pamuma go-au pisimi. Koto au pale puma eda napianale pisimi ki radepea eda puama nala pisimi. Go pumare nimu ora epelea kone wisimi. Yesuna moge riaa alinu kimisu aoma puma mo-rupa ki naradepele pa eda pa pua nisimi. Go rabu Farisi alinumi go alinumi koae-au puma nana kasuanumi pide rekena agale rugutame lisimi. Pare nimuna koae-au pa rogaa saba piruma ki radepe radepe pala piruma nimu epelea kone wisimi. Gotena rekena agaleme go-daa nalea pare pa nimuna rekena agale wariawa ralisimi.

kone-para pa makeae kone page ora go raayo lo robaa-para kone wimi. ²³ Go koe kone raayore kone-para suma kanaanane enaali makoyaaya. Yapare eda nape eleme epe-aimi napea lisa.

Fonisia su piri ename Yesu kone rulasa (Mat 15.21-28)

²⁴ Go-rupa puma Yesu go su giyoma kimisu Tair adare re-para pisa. Go-rupa pisa raburi nipu ada meda-para kodobaoma yapare enaalinu nalakalisa. Nalakalisa pare nimuna pa makuaasimi. ²⁵ Gore koe remo piri nogo medana agimi Yesu pia remaa pagisa. Go-rupa puma nipu Yesuna kibu re-para ipuma rumu pege puma pirisa. ²⁶ Mogo nogona agiri Siria adare Fonisia ename madisa. Gore nipu Yesumi mo nogo-para pia remo rakepeainalo kogelisa. ²⁷ Go-rupa pisa raburi Yesumi Juda alinuna pora madaa kone suma saa pi agaleme gu-rupa lisa: Gore abala naame nogo naaki eda kalamina. Nogo naakina eda muma yana kalemare epe kone-daa dia lisa.

²⁸ Yapare mo ename Yesu gu-rupa lakalisa: Ali Mudu, ora lae pare reke rolo-para piri yananumi nogo naakina eda purupi neme.

²⁹ Yesumi nipu-para talo: Gu-rupa lae-le nena ada-para wala pu. Koe remore nena nogo giyoma puade lisa. ³⁰ Go-rupa puma no agimi ada puma ru-nane kodobaoma nipuna nogo reke madaa epe-rupa pirina adisa. Go nogo-para rakepeaoma koe remo pane pisa.

Yesumi kale poae agale maare ali ma-epeaasa

³¹ Go-rupa pisa raburi Yesu Tair sunane giyoma ipa Galili su-para wala pisa. Pamisa rabu nipu adaa su robo Saidon ru-nane pamuma puma adare Dekapolis-para page pisa. ³² Go-rupa pisa raburi enaali medalomame kale poma agale maare ali Yesu piri-para maa ipisimi. Mea ipuma Yesumi go yaina pi alina to madaa waraainalo kogelisimi. ³³ Yesumi mo ali muma enaali napiri su-para maa puma kimi kale-para suma supi roma mo alina eke waraasa. ³⁴ Waraasa rabu Yesu yaa-para adasaaoma lisana kodome komoma

komo misa. Go rabu mo ali-para talo: Lobape lisa. Yapare Yesuna adaa agaleme: Efata lisa. ³⁵ Go-rupa lisa raburi mo alina kale malobaaoma eke ma-epeaaoma agale epe-rupa malaasa. ³⁶ Go-rupa pisa raburi Yesumi enaalinu-para agale nata-pape lisa. Yapare natapape lo lakalisa raburi nimumi puri paboma lakalisimi. ³⁷ Apo remaa pagisimi enaalinumi Yesumi go-rupa pisa-daa ora paalame komoma kidipaa raki luma talo: Mogo alimi ele raayo epe-rupa pea. Kale poae ali page agale maare ali page nipumi epe-rupa maperekeaaya lisimi.

8

Yesumi enaali 4000 eda kalisa (Mat 15.32-39)

¹ Gore werepe enaali adaapu epa kiritasimi. Werepe nimuna eda dia lisa rabu Yesumi nipuna disaipel alinu-para yaaloma talo: ² Go enaalinu yapi repome ni raapu piraoma pare eda naname-pulu ni kodome komalo. ³ Neme nimuna ada penaatoare reae puma pora pagina lopalimi. Enaali medalomare pora adaalu-para epame. ⁴ Nipuna disaipel alinumi nipu-para talo: Gore go suri enaali napimile naa ali-para puma bret kaboma nimu rumaalima ya? ⁵ Yesumi nimu-para talo: Nimina bret akepu raapu wia? Nimumi talo: Ki medane luma medane laapo wia lisimi.

⁶ Go rabu Yesumi enaali raayo su madaa mapiraasa. Go-rupa puma Yesumi bret ki medane luma medane laapo muma Gote-para ora pili loma lisana piribima nipuna disaipel alinu kalisa. Yesumi kalenaloma nimumi mumare enaali rumaoma katea pirisimi. Go-rupa puma disaipel alinumi rumaasimi. ⁷ Go-rupa pirisimi raburi disaipel alinuna wena ogepusi page madu wisimi. Go page Yesumi muma lisana ora pili loma enaali-para rumaalepape lakalisa. ⁸ Go-rupa pisa raburi nimu eda ora waru no pirisimi. Eda nabenaloma purupina basket ki medane luma medane laapo yarepema madu wisimi. ⁹ Go raburi enaalinuri 4000 pirisimi.

¹⁰ Go-rupa puma werepe Yesumi nimu rapasa. Pirisimi raburi Yesu page nipuna

disaipel alinu page ipinu madaa piruma Dalmanuta su robo ru-nane pirisimi.

Farisi alinumi Yesu napi kogono mada pali yapae agale lorapisimi

(Mat 16.1-4)

¹¹ Go-para pirina Farisi alinu medalomame Yesu piri-para ipuma arere pirisimi. Nimumi Yesu ko tulalo ipuma napi kogono mada pali yapalo lakalisimi. Go adalimare Gote-me puri ne go aayadaa makuaalima lisimi. ¹² Go-rupa lisimi pare Yesumi nipuna pu lome komo mu rubuma gu-rupa lisa: Ake pea-daa go komea rabu enaalinumi napi kogono asa peme pae? Ni ora talo: Nimumi ora mada na-adalimina lisa. ¹³ Go-rupa puma nipumi go enaalinu giyoma ipinu madaa piruma disaipel alinu raapu ipa mone pane kenaasimi.

Farisi alinu-para Herot nimuna yis-na agale

(Mat 16.5-12)

¹⁴ Gore ipa mone pane pirisimi pare disaipel alinumi kone ruguloma bret namuma wisimi. Go kone ruguloma nimumi bret komea kama ipinu-para mea wisimi. ¹⁵ Go rabu Yesumi saa pi agaleme nimu-para talo: Pagalepape. Farisi alinu-para Herot-para nimuna bret ma-adaa sape yis waru adalepape. ¹⁶ Yesumi go-rupa lisa raburi nimumi gu-rupa lala pirisimi: Naa bret nasalima lisimi. ¹⁷ Go-rupa pisa raburi Yesumi nimu adoma muma nimu-para talo: Naa bret nasalima lemele ake pea-daa leme pae? Nimi abi namakuaaeme? Nimina kone nasalimi? ¹⁸ Nimina lemere na-ademe? Nimina kaleme agale napageme? Gore nimimi kone rugulaeme pae? ¹⁹ Neme bret supu piribima enaali adaapu gu-rupa 5000-pela giawade raburi nu eda purapina nu akepu raapu yarepema madu wisimi ya? Nimumi 12-pela lisimi. ²⁰ Go-rupa lisimi rabu Yesumi wala talo: Go page enaali adaapu gu-rupa 4000-pela bret ki medane luma medane laapo giawade raburi nu akepu raapu yarepema madu wisimi ya? Go rabu nimumi ki medane luma medane laapo madu wisima lisimi. ²¹ Go-rupa

lisimi raburi Yesumi nimu lakalisa: Go-rupa pawade pare abiri namakuaaeme?

Betsaida su-para piri le rubu pi ali meda ma-epeaasa

²² Go-rupa puma nimu Betsaida su-para pirisimi. Go rabu enaali medaloma le rubu pi ali Yesu piri-para mea ipuma talo: Go ali waraape lo kogelisimi. ²³ Go-rupa puma Yesumi le rubu pi alina ki muma ada pera-le lamua pisa. Go-rupa pisa raburi Yesumi mo alina le-para supi raa rakisama ki tone waraama agale lorapisa: Ne ali ade pae? ²⁴ Go-rupa lisa raburi mo alimi adoma talo: Neme ali adalo pare nimu pamualeme raburi repena nona pea. ²⁵ Go-rupa lisa rabu Yesumi nipuna le wala waraainaloma waru perekelema adisa. Adisa raburi mo ali page ele raayo pa epe-rupa adisa. ²⁶ Go-rupa puma Yesumi mo ali penalo rapaoma talo: Nena ada pumare adare-para wala napope lisa.

Pita-me Yesu-para talo: Ne enaali Raapu Pirape Ali lisa

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Go-rupa puma Yesu nipuna disaipel alinu raapu Sisaria Filipai su laaponane pamisimi. Pamisimi raburi Yesumi nipuna disaipel alinu-para agale gu-rupa misa: Enaalinumi ni aapi leme? ²⁸ Nimumi nipu-para talo: Gore enaali medalomame nere Jon Baptais leme. Medalomame nere Gote-na agale lakale ali Elaija leme. Medalomame nere Gote-na agale lakale ali meda leme. ²⁹ Go-rupa puma Yesumi nimu-para wala talo: Ora lale pare nimimi ni aapi ake kone wimi? Pita-me nipu-para talo: Ne ora enaali Raapu Pirape alina Si Keriso yade lisa. ³⁰ Go-rupa lisa raburi Yesumi nimu-para enaali raayo nalaketapape lisa.

Yesumi nipu komoma wala rekalia lo lakalisa

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ Go-rupa pisa raburi Yesumi nimu gu-rupa mogealisa: Ni enaali Raapu Pirape alina Si radaa waru no pitua. Gore kone makuaae alinumi page Gote-na lodo kira ali mudunu page rekena agale tisaa-nu page nimu raayome ni giyalimi. Nimumi

ni Yesu lu makomalimi pare yapi repo dia naloma wala rekalu. Yesumi agale gu-rupa mogealisa. ³² Yesumi nimu-para apo agalena re waru lakalisa. Go-rupa lisa rabu Pita-me Yesu-para talo: Ne timi agale gu-rupa nalape lisa. ³³ Go-rupa lisa pare Yesumi perekea luma nipuna disaipel alinu adisa rabu Pita-para rono pagoma talo: Ne Satan-na kone wia-le nemere ni giyape. Ne Gote-na kone nasali pare ne su kamaanuna kone wi lisa.

³⁴ Go-rupa pumare Yesumi enaalinu page disaipel alinu page yaaloma lakalisa: Werepere enaali raayome ni raita mea epalimi-daare repena polopeana kedaa ruma nimuna kone giyoma ni raita mea ipulupape lisa. ³⁵ Enaali raayome nimuna yogale surubalimi-daare ade abuna alupalimi. Pare enaali raayome ni madaa page epe agale madaa nimuna kone giyalimi-daare ade abuna piralimi. ³⁶ Pa ali medame su raayona kana yoto mealia pare nipuna kone wasa giyaliare go kone epelea? Dia lisa. ³⁷ Go-rupa puma go alimi kone wasa ora wala mada mealia ya? Mada dia lisa. ³⁸ Go-rupa peale abi go pupitagi no Gote giyape di rabu enaali raayome ni-para epe agale-para koau rilalimi-daare neme nimu page giyalua. Werepere ni enaali Raapu Pirape Aliri epe ensel-nupara Aapana epe puri raapu epalua-le go rabu giyalua lisa.

9

¹ Go-rupa puma Yesumi nipuna disaipel alinu-para enaalinu medaloma-para page talo: Neme nimi-para ora talo: Go-para pimi enaali medalomame nakomalimi pare nimumi abala Gote-na Surube Yapi-na puri mea epaliade adalimi lisa.

*Yesuna to rado auoma pisa
(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)*

² Wala yapi 6-pela dia naloma Yesu-para Pita-para Jems-para Jon-para nimu komea-para so rudu madaa pirisimi. Gore Yesumi to rado aoma pisa-daa adisimi. ³ Go-rupa pirisimi raburi nipuna mamina-nu yaako puma lepo lepo pisa. Go yaako pu lisa rabu mamina raayo yaako pisa-rupadaa ali meda mada napia-rupa pisa. ⁴ Go-rupa pisa rabu Elaija page Moses

page ipuma Yesu raapu agale epa lisipi. ⁵ Go-rupa puma Pita-me Yesu-para talo: Tisaa, naa go-para pimare epelea. Pokaalo ada repo pamina. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na pamina. ⁶ Gore Pita nimu page paala komoma age lema pae kone wisimi-pulu apo agale lisa. ⁷ Go rabu mole medame naare makudinae ru-para pirisimi. Go yaa-para mole raapu agale gu-rupa pagisimi: Gore ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo pi. Nipuna agale pagalepape lisa. ⁸ Go-rupa lisa raburi disaipel alinumi wagepu pereke luma adisimi pare Yesu komea adisimi.

⁹ Nimu kari kilipisimi raburi Yesumi nimu-para talo: Nimimi abi adamede madaare enaali remaa natapape. Ni enaali Raapu Pirape Siri abala tapa-para madaa rekalu. ¹⁰ Nimumi nipuna agale pagisimi pare nimuna agale gu-rupa lo pirisimi: Go agale ni tapa-para rekalu agalere ake agale ya?

¹¹ Go-rupa puma nimumi Yesu-para talo: Rekena agale tisaanumi gu-rupa leme: Elija-me ele kiritao suma abala epena leme. Go agalena re ali ya? ¹² Go-rupa lisimi raburi Yesumi nimu-para talo: Elija-re ele raayo ameke pulalo abala epalia. Go-rupa pea pare Gote-na buk madaare enaali Raapu Pirape alina Si niri radaa abala waru no pitua. Go-rupa puma enaalinumi ni giyalimi. Go agalena re makuaaeme? ¹³ Yapare neme nimi lagialo: Elaija abala ipisa pare go rabu enaalinumi nimuna koe kone suma pirisimide lisa. Gote-na buk madaare Elaija tyalalo peme lagisa.

*Yesumi agale maare remo pabo piri
naaki ma-epeaasa*

(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

¹⁴ Gore Yesu-para disaipel alinu ipa repo wala disaipel ali medaloma raapu kiritao enaali adaapu adisimi. Go rabu disaipel ali medalomame rekena agale tisaanu-para agale lape arere pisimi. ¹⁵ Go pirisimi enaalinumi Yesu adoma paala komomare wagepu ipuma ki kalisimi. ¹⁶ Kalisimi raburi Yesumi nimu-para agale gu-rupa lisa: Ake madaa arere pu pimi? ¹⁷ Go agale lorapisa rabu go enaali

adaapu rikirana pirisa alimi talo: Tisaa, nina naaki ne piri-para ma epawa. Go naaki madaa remo pia-pulu agale maarea. ¹⁸ Remome naaki yoloma ria pea rabu malopaaoma agale yaruma rako supi madu to puri palea lisa. Neme disaipel ali-para ma-epaape lawade pare nimu mada dia lamede.

¹⁹ Go-rupa lisa raburi Yesumi enaalinu-para talo: Nimiri epe agale yoke enaali pimi. Ni nimi-para koro di akepu raapu pa pitua ya? Neme nimi-para rana akepu raapu kogono waatoa ya? Go naaki mea ipu. ²⁰ Go lakenaloma naaki Yesu piri mea ipisimi. Remome Yesu adisa raburi naaki mapururu mapaaoma naaki su kamaa malopaasa. Go-rupa puma perekea pereke yalalaaoma rako supi raa pisa.

²¹ Go pisa raburi Yesumi go naakina aaraa-para talo: Go yaina maali akepu raapu wia? Aaraame talo: Oge naaki pirisa rabu pisa. ²² Remome go naaki tulalora repena sulaa-para page ipa-para page mea malopaaoma yogale makoyaat-alo pea. Go-rupa pea pare neme naa madaa kodome komoma raba meali palo maarea. ²³ Go-rupa lisa rabu Yesumi talo: Neme mada palua palo maarea lae ya? Ali medame naa agale lo robaa-para maitimiri ele raayo ora mada palua. ²⁴ Go-rupa lisa raburi aaraame wagepu yaaloma lo robaa-para agale namade-le ni raba meape lisa. ²⁵ Gore Yesu enaali raayome nipu epa kiritaoma kuta pubasimi adisa-pulu koe remo-para puri pale agale gu-rupa lisa: Ne kale poae agale maare ne koe remore neme puri pale agale lagialo: Mo ali nipu rakepema nipu-para wala na-epa pirape lisa. ²⁶ Go-rupa lisa raburi mo remome e loma naaki mapururu pawa pisa. Go-rupa pisa raburi mo naakina to kogore lisa-daa enaali medalomame talo: Nipu le kadupiaade lisimi. ²⁷ Yapare Yesumi nipuna ki muma marekaasa. Go-rupa pisa raburi rekaitabisa.

²⁸ Yesu ada-para wala pisa raburi disaipel alinumi enaali napimi rabu agale mulalo pirisimi: Ake pea-daa naana abala mada namaraakepeaarima pe lisimi. ²⁹ Yesumi nimu-para talo: Remo gupialere

beten-me kama mada maraakepealia. Kone ele medalomame mada dia lisa.

Yesumi nipu komoma wala rekalua lo lakalisa

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Nimumi go su giyoma Galili su robo ru-nane pamisimi. Pamisimi pare enaalinumi nipu wala mada na-adalimilo Yesumi nimu nalakalisa. ³¹ Nipumi disaipel alinu agale rado mogealisa-pulu kaleda pirisimi. Nipumi gu-rupa mogealisa: Ni enaali Raapu Pirape alina Siri werepe lore alinu linalo mea kaleme lisa. Linaloma wala yapi repo dia naloma rekalua lisa. ³² Go-rupa lisa pare disaipel alinumi nipuna agalena re namakuaasimi. Go-rupa pirisimi pare paala komisimi-pulu medana agale namisimi.

Aapi ora ali mudu pia ya?

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Go rabu nimu su Kapaneam-para pirisimi. Go rabu Yesumi ada puma piruma nimu-para agale gu-rupa lisa: Naa pora poamade raburi ali madaa arere paleme ya? ³⁴ Go-rupa lisa pare nimumi agale meda nalisimi-para pora pagina pulaaoma aapi ora ali mudu piruma yapae arere pisimi. ³⁵ Go rabu Yesu nipu piruma disaipel ali 12-pela ipulupa lisa. Nipumi nimu-para talo: Ali medame ni riri-nane abala pitua kone saliare gore nipuna kone giyoma enaali raayo raba meape ali abala pirape. ³⁶ Go lisa raburi Yesumi naaki meda nipu lomare nimu piri rikirana mea mapiraasa. Go rabu nipumi go naaki kupima lisana nimu-para talo: ³⁷ Enaali raayome go nogo naakinu komea epe-rupa muma raba mealimi-daare ni page go kone salimi. Enaali raayome ni epe-rupa muma mealimi-daare nimumi ni mea rapaae Aapa page mealimi lisa.

Ali medame naa koe kone nasaliare ora komea enaali pima

(Luk 9.49-50)

³⁸ Jon-me Yesu-para talo: Tisaa, nena bimi ali medana koe remo pane maa rakepeaaripa. Go-rupa pea pare naa raapu napima-le naame go-rupa napape. ³⁹ Go-rupa lisa pare Yesumi talo: Nipu namagiyaape. Ali medame naa bi-para napi

palia-daare werepe nipumi ni madaa koe agale mada natea. ⁴⁰ Gore enaali raayome naa madaa yada lore ali na-aulaliare gore naana adami ali pitimi. ⁴¹ Pagalepa. Enaali raayome nimi ni Keriso-na nogo naakinu adoma epe nape ipa gialimi-daare nimuna epe yoto waru mealimi lisa.

Pupitagi kotape kone
(Mat 18.6-9; Luk 17.1-2)

⁴² Go oge nogo naaki meda ni madaa kone rulalimi-daare enaali medame nimuna kone rulae bebolaliare ora kolea. Bebolalia-daare go enaalina maa-para adaa kana madu maduma ipa-para lopaliare ora epelea. ⁴³ Yesumi saa pi agale gu-rupa lisa: Gore nena kimi ne pupitagi manaaliare mea kepema pope. Ki ruguli ali-rupa piri-para epelea pare epe ki laapo paina koe repena sulaa-para pitiri ora kolea lisa. ⁴⁴ Go adaa repena sulaa-parare enaalina eteto piri elenu nakomea mo repena sulaa pa ralaina. ⁴⁵ Nena agemi ne pupitagi manaliaare go page nena age kepema poape. Go sune age ruguloma pitiri gore epelea. Go-rupa pare epe age laapo raita paina piruma wala repena sulaa-para pitiri ora kolea. ⁴⁶ Go adaa repena sulaa-para enaalina lewa lewa piri elenu repena sulaa-para ratia. ⁴⁷ Go page nena leme ne pupitagi manaaliare ralu rubape. Gore le kalae rubuli ali-rupa piruma Gote-na Surube Yapi di puma adali-daare epelea. Go-rupa pea pare epe le laapo pa apalae pirina repena sulaa-para mea rubalimiri ora koyaalia. ⁴⁸ Go adaa repena sulaa-parare enaalina eteto piri elenu nakomalia pare repena sulaa pa roalia.

⁴⁹ Gore enaalinumi pagalepa: Repena sulaare ora puri wia-rupa page kusa puri wia page nimimi Gote-na puri pale agale pagoma koeyae pape kone rabuaniaa tapape.

⁵⁰ Kusa-re ora epelea pare nipuna rede dia yaalia rabu wala ane palima ya? Nimina kusa-rupa rede masaaoma lo robaa-para kuma mapaaoma enaali raapu epe-rupa piralepape lisa.

10

Yesumi ena yoke meape kone madaa agale lakalisa

(Mat 19.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesu go su giyoma Judia su robo ru-nane puma ipa Jordan mone pane kenaoma pisa. Go rabu enaali adaa-pumi nipu piri-para wala epa kiritasimi. Go-rupa ipisimi raburi nipuna pisa-rupa enaalinu wala lakalisa.

² Go-rupa pisa raburi Farisi alinumi Yesu ko tulalo ipuma makirae agale gu-rupa lakalisimi: Gore naana makuaae agale madaare ali medame were giyalia-daare go kone epelea lisimi. ³ Go-rupa lisimi raburi Yesumi nimu agaa gu-rupa misa: Moses-me nimi-para ali lagisa ya? ⁴ Yesumi go-rupa lisa rabu nimumi talo: Ali medame ena giyalia-daare Moses-me go alimi pepa mada lina lakalisa. ⁵ Go-rupa lisimi pare Yesumi agaa gu-rupa misa: Nimimi agale waru napageme-le Moses-me pepa madaa agale mana go-rupa gisa. ⁶ Pare abala su yaa laapo warisa raburi Gote-me ena ali laapo warisa. ⁷ Go-rupa pisa-pulu ali medame nipuna aaraa agi giyoma nipuna were raapu ora komea-rupa piralepape. ⁸ Go-rupa puma nipu laapo dia yapare ora komea pirapina. ⁹ Go-rupa puma Gote-me rapaaya komea mapiraasa-pulu ali medame mada narugulatepape lisa.

¹⁰ Gore nimu ada-para wala puma disaipel alinumi Yesu mo ena yoke madaa wala agale lorapisimi. ¹¹ Go-rupa puma Yesumi nimu-para talo: Ali medame nipuna were giyoma ena rado meda rumaalia-daare go alimi ena paake lami ena mapiraalia. ¹² Go page ename aali giyoma ali meda palia-daare go ename page nipuna ali paake rume kone suma palia lisa.

Yesumi oge nogo naaki epe kone kalisa
(Mat 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Enaali medaloma Yesumi nogo naaki kimi waraainalo nipu piri-para mea ipisimi. Yapare nipuna disaipel alinumi mo enaalinu-para arere lisimi. ¹⁴ Yesumi nipuna disaipel alinuna kone adoma nipumi rono pagoma nimu-para talo:

Nogo naaki ni piri-para maa epenawa. Gote-na Surube Yapi di-parare nogo naakirupa piralimi-daa mealimina. ¹⁵ Pagalepa. Enaali raayome Gote-na Surube Yapi di adolalo pirimiri nimu abala nogo naakina kone mada muma adalimi lisa. ¹⁶ Go-rupa lisa raburi Yesumi no go naaki kupima kimi waraoma epe raba mi agale lakalisa.

*Ali mudu kamope Yesu piri ipisa
(Mat 19.16-30; Luk 18.18-30)*

¹⁷ Yesu pora wala pulalo pisa rabu ali meda wagepu ipuma Yesu madaa rumu pege puma agaa mulalo: Epe Tisaa, ni ade abuna kagaa piraamala pope kone mulalora ake palua pae? ¹⁸ Go-rupa lisa raburi Yesumi nipu-para talo: Gote nipu komea ora epelea-le ake pea-daa ni epe ali lae ya? ¹⁹ Ne Gote-na rekena wi agale napage? Go-rupa wia: Neme enaali meda nalu makomaape. Ena meda paake nayolape. Neme paake nanape. Enaali-para makirae agale nalape. Enaali medana ele mulalo makirae agale nalape. Nena ama aapa laapona bi minasaoma agale waru pagalepape. ²⁰ Go raburi nipumi Yesu-para talo: Tisaa, go rekena agale raayore ni oge naaki rabu page abi page pago mo-geaayo lisa. ²¹ Go rabu Yesumi nipu-para raana komoma adoma suma gu-rupa lisa: Ne kone komea nasali. Nena elenu puma muma kana yoto muma enaali naralinu kala. Go rabu so yaa-para epe ele meainale ni raita maa epape. ²² Yesumi go-rupa lisa raburi go alina ele adaapu wisapulu nipuna le-aga adainaaoma kedaame komoma pisa.

²³ Go-rupa pisa raburi Yesu perekea luma nipuna disaipel alinu adoma nimu-para talo: Ali kamore Gote-na Surube Yapi di pulalora ora kalai peme. ²⁴ Go-rupa lisa-pulu disaipel alinumi paalame komisimi. Yapare Yesumi nimu-para saa pi agaleme wala talo: Naa naakinule waru pagalepape. Enaali raayome Gote-na Surube Yapi di adolalo peme pare kedaa waru pea lisa. ²⁵ Gore kamel menare noai kego-para palia yalora kedaa pea. Yapare ali kamope Gote-na Surube

Yapi-para pulalora kamel menana kego-para kedaa ma-oge yaalia. ²⁶ Go-rupa lisa raburi disaipel alinumi pogolasaoma gurupa lala pirisimi: Gore aapimi mada ade abuna kagaa piraamala palia ya? ²⁷ Yesumi nimu waru adabaaoma talo: Enaalinumiri nimuna mada dia yapare Gote-mere enaali raba meape kogono raayo mada pea.

²⁸ Go rabu Pita-me Yesu-para talo: Ada, naame ele raayo giyoma ne raita mea epena. ²⁹⁻³⁰ Yesumi nimu lakalisa: Ni ora lae-le pagalo. Enaali raayomere nimuna ada page ame page bali page ama aapa page nogo naaki page su page nipara epe agale-para raitalora giyalia-daare nipu go-rupa medaloma waru mealimi. Go-rupa puma abiri nimumi ora adanu page amenu page balinu page amanu page nogo naakinu page rudu rado rubilina mealimi. Go-rupa pea pare kedaa raapu mealimi lisa. Go-rupa puma werepe kagaa su-para ade abuna piralimi lisa. ³¹ Enaali adaapu abi riri-nane pimi pare go enaalinuri werepe koau-nane piralimi. Go-rupa puma abi werepe piri enaalinuri abala riri-nane piralimi.

*Yesumi nipu komoma wala rekalu lo
rana repo lisa
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)*

³² Nimu so Jerusalem su-para su-nane pora pamisimi. Go-rupa puma Yesu abala pisa rabu disaipel alinumi paala komisimi. Go enaali medaloma nimu raapu pamisimi rabu nimu page paala komisimi. Go rabu nipumi disaipel ali 12-pela mo-nane ogeasi puma nimu-para werepe epaliade ele madaa agale lakalisa. ³³ Yesumi nimu-para talo: Gore naa so Jerusalem su-para baina. Go-parare pa enaalinumi Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page Gote-na agale le tisaa-nu page nimu-para ni enaali Raapu Pirape alina Siri lamu mealimi. Go rabu go alinumi lu makomaape kose agale lakeleme rabu ruru radome lamu mealimi. ³⁴ Go raburi nimumi ni-para ero loma supi raa piaoma repena kulimi lu makomalimi lisa. Go palimi pare yapi repo dia naloma wala rekalu lisa.

Jems Jon laapome Yesu agaa mulalo ipisipi

(Mat 20.20-28)

³⁵ Go rabu Sebedi-na si Jems Jon laapo Yesu piri-para ipuma talo. Tisaa, saame ne agaa mulalo pipa elere neme ora painalo lisipi. ³⁶ Go-rupa lisipi raburi Yesumi nipu-para talo: Gore nipina kone-para neme ake palua ya? ³⁷ Nipumi Yesu-para talo: Go-rupa pape. Nere nena epe pirape siaa king madaa piruma surube ali pirali rabu saa page pirapana. Meda nena popo ki-nane pirina meda nena koya ki-nane pirina lisipi.

³⁸ Yapare Yesumi nipu-para talo: Nipi go siaa mulalo pape elere nipi namakuaepe. Naa ipa naluade pe-rupa radaa mada nalipi ya? Niri kalu-ipa mealua-rupa nipiri go-rupa kalu-ipa mada mealipi ya? ³⁹ Nipu laapome nipu-para talo: Saa mada lisipi.

Yesumi nipu-para talo: Neme nalua ipa pere go-rupa mada nalipi. Go page nina mealua kalu-ipa go-rupa mada mealipi. ⁴⁰ Go mada palipi pare nina popo ki-nane page koya ki-nane mapiraape konere neme agale mada nalagialua. Go-para pirapere aapa komeame nipuna tea lisa.

⁴¹ Gore disaipel ali medalomame go agale pagomare mo ameaya Jems Jon laapo-para rono pagesimi. ⁴² Go-rupa pisimi-pulu Yesumi nimu raayo yaaloma talo: Ruru radona ali kalunumi nimuna enaalinu madaa puri paloma nimuna koneme peme. Nimumi go enaalinu waru surubaeme. ⁴³ Go-rupa peme pare nimuna kone agale namogealepape. Nimina kalu ali mudu pirano kone salia-daare go aliri nipu nime abala raba mealia. ⁴⁴ Go page nimina komea abala riri-nane pulalore nipu abala kogono ali-rupa piralia. ⁴⁵ Ni enaali Raapu Pirape alina Siri enaalinumi nina kogono paminalo naipisua pare enaali raba mulalo ipisuade. Nina kone wasaame enaalinuna koe kone mea rubaitalo ipisuade.

Yesumi le rubu pi ali Bartimeus-na le ma-epeaasa

(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Nimu Jeriko su-para ipisimi. Gore Yesu page nipuna disaipel alinu page enaalinu page Jeriko su giyasimi raburi ali meda Bartimeus-miri pora kebo-nane pirisa. Go aliri le rubu pi ali piruma kana kogetalo pirisa. Nipuna aaraare Timias yade. ⁴⁷ Gore mo aliri nipu Nasaret su-para piri ali Yesu epaa remaa pagisa-pulu nipumi gu-rupa yalisa: Yesu-yo, Devit-na si-ya. Ni kodome komape. ⁴⁸ Go-rupa lisa raburi enaali medalomame nipu rono pagoma agale nalape lisimi. Go-rupa lisimi pare nipu ora puri paloma wala yalisa: Devit-na si ni kodome komape. ⁴⁹ Go rabu Yesumi pa aoma enaalinu-para talo: Go ali mea nipu lo lakalisa. Nimimi le rubu pi ali-para yaaloma talo: Paala nakomape. Ne yaata-le rekoma pu lisimi. ⁵⁰ Go-rupa lisimi raburi mo ali mamina kolo rubuma wagepu rekoma Yesu piri pisa. ⁵¹ Go-rupa puma Yesumi nipu-para talo: Nena konere neme ne-para ake palua ya? Le rubu pi alimi nipu-para talo: Epe Tisaa, nina le ma-epeaaina ele adaluame pi. ⁵² Yesumi nipu-para talo: Abi pu. Nina agale lo robaa-para makodaaoma kone rulaaripi-pulu nena leme ele mada adali. Ora go-rupa lisa raburi mo alina le epeaasa rabu nipu Yesu raita maa pisa.

11

Yesu Jerusalem su-para ipisa rabu Gote-na bi minasaasimi

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹ Go-rupa puma nimu Rudu Oliv-na pora pagina ipuma su Jerusalem su-parana oge adare su Betfasi-para su Betani laapo re-para ipisimi. Ipisimi rabu Yesumi nipuna disaipel ali laapo maa rapasa. ² Go rabu nipumi nipu-para talo: Mogo-nane su adare-para pulupa. Go-parare donki mena meda adibaliare koloma mea ipulu-pape. Go donki menare nipuna koauna enaalinu abi napiri. ³ Enaali medalomame ne-para go donki mena ake pea-daa maa pali pa lemere go-rupa tapape: Mudu Alimi go menana kogono saliare wala gialia lo tapape lisa. ⁴ Go-rupa lisa raburi

nimu pora puma donki mena meda adisimi. Go donki mena abala medana pora gaape kuli-para aina rapaasimi. ⁵ Go rabu go-para reka aasimi enaalinumi nimu-para talo: Ake pea-daa go mena idi kolele ya? ⁶ Go-rupa lisimi raburi Yesuna lisade agale lakelaasimi. Go-rupa puma nimumi pina maa pulupape lisimi. ⁷ Go-rupa puma nimumi donki mena Yesu piri mea ipuma nimuna mamina-nu mena koauna winaloma Yesu pirisa. ⁸ Go-rupa pisa raburi enaalimi mamina-nu pora pagina rabulasimi. Medalomame maapu-nini repena palaa yo laapo poma pora pagina rabolaari ipisimi. ⁹ Go-rupa puma riri-nane enaalinu-para aapu-nane ipisimide enaalinumi page gu-rupa yalaasimi: Gote-na bi minasalimina. Go aliri Gote-na bi madaa ipula-le Gote-na adaa bi kalamina loma yalaasimi: ¹⁰ Naana kasua Devit-na Surube Yapi di epalia Gote-me puri kalaina. Gote-na bi minasalimina lisimi.

¹¹ Go-rupa puma Yesu Jerusalem su-para puma Juda alinuna epe lotu ada-para ele adola pisa. Nipumi ele adabaaoma ribaa lisa rabu nipu ali 12-pela raapu Betani su-para pisimi.

Yesumi repena fik madaa yaina pisa rabu kili na-elisa
(Mat 21.18-19)

¹² Go-rupa puma wala ekeranane Betani su-para aoma ipisimi raburi Yesu reame komisa. ¹³ Reame komisa raburi nipumi mo-para aaya repena fik-na yo adomare kili elea palo adola pisa. Go kili raitalo pisa raburi nipumi kili n-elisa yo kama aasa adisa. ¹⁴ Go-rupa adisa-pulu Yesumi repena-para agale gu-rupa lakalisa: Nena kili meda ora mada namaitiape. Go-rupa lisa raburi disaipel alinumi go agale pagisimi.

Yesumi lotu ada-para omo ale rapae enaali ralu lisa
(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)

¹⁵ Nimu Jerusalem su-para opapasimi rabu Yesu epe lotu ada ru-nane kodobasa. Go-rupa puma nipumi lotu ada-para bisnis rome pi alinu maa ralulisa. Go rabu nipumi kana ropo pi alinuna reke lakepe

rubebe puma ele rome pi alinuna reke page puma lakepe rubebe pisa. ¹⁶ Go-rupa pumare enaalinumi lotu ada ru-para ele rialo ipisimi rabu Yesumi rekena wisa. ¹⁷ Go-rupa pisa raburi nipumi nimu-para agale moge riaoma talo: Gote-na pepa madaa gu-rupa lu wisa: Su raayona piri enaalinumi naa ada ora Gote-para beten lape adalu wisa. Yapare nimimi paake ne alinuna kaledape ada-rupa ma-aulaeme lisa.

¹⁸ Go-rupa lisa raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi page rekena tisaanumi page pagoma nimumi Yesu lu makomalima kone wisimi. Go-rupa pirisimi pare enaali raayome Yesuna epe agale madaa raana komoma pogolasaasimi-pulu go alinumi Yesu mada nalisimi. ¹⁹ Ribaa Yesuna disaipel alinu raapu go adare giyasimi.

Enaalinumi beten loma kone waru rulalimiri ele mealimina
(Mat 21.20-22)

²⁰ Go-rupa puma wala ekeranane yapipu nimu pora pagina pisimi rabu nimumi mode repena fik aasa adisimi. Go adisimi raburi repena page no repena pitaa page abala kaapu lisa. ²¹ Go-rupa pisa raburi Pita-me abalade kone saapiruma Yesu-para talo: Tisaa ada, go yaina abala lae-le go repena fik ora kaapu lea. ²²⁻²³ Yesumi nimu-para agale lakalisa: Pagalepape. Gote-na agale lo robaa-para kone rulaalepape. Nimimi mogo rudu-para ne rekaoma ipa-para puma pogola teme-daare go-rupa mada palia. Yapare agale gu-rupa teme rabu lo robaa-para kone laapo suma kone waru narulalimidaare go-rupa mada napalia. ²⁴ Go-rupa pea-le neme nimi-para talo: Nimimi ele mulalo beten teme rabu ora mealima kone rulalimi-daare ele ora mada mealimi.

²⁵ Go page nimi beten talore nimimi enaali meda madaa koe kone nimiri maa rubapape. Go-rupa puma nimina so yaa-para pia Aapa nipumi page nimina pupitagi maa rubalia. ²⁶ Yapare enaali medalomana pupitagi namuma rubalimiri yaa-para pia Apame abuna nimina pupitagi namuma rubalia lisa.

Ali medalomame Yesuna puri agale mulalo pirisimi

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Go-rupa pisa raburi nimu Jerusalem su-para wala pisimi. Yesu lotu adapara pamualaina Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page Gote-na agale lae tisaa-nu page makuaae alinu page Yesu piri-para ipuma talo: ²⁸ Gore aapina puri muma neme kogono pe lisimi. Go kogono pe-le aapimi puri go aaya?

²⁹ Yesumi nimu-para talo: Neme page nimi-para agale komea mealuame pi. Agale yago timi rabu neme kogono pape puri aapimi gisare nimi madaa lagialua. ³⁰ Agale abutepape. Jon-re kalu-ipa meape lo robaari Gote-me kalisa pe enaalinumi kalisimi pae? Go agale abutapa.

³¹ Go-rupa lisa raburi nimuna ape pirisimi. Gore naame Gote tema-daare nipumi ake pea-daa Jon-na agale madaa kone narulaeme pae? ³² Yapare naa alinumi puri kalisa lema page mada dia. Go-rupa lisimiri nimumi enaalinu madaa paalame komola lisimi. Gore enaali raayome Jon ora Gote-na agale lakale ali pirisa-daa kone rulaeme-pulu mo alinu paalame komisimi. ³³ Go-rupa puma nimumi Yesu-para agale gu-rupa lakalisimi: Naa maarea lisimi. Go-rupa lisimi-pulu Yesumi nimu-para talo: Gu-rupa leme-le aapina puri muma kogono pere nimi page nalagialua lisa.

12

Wain maapu koe-rupa surube alinu

(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Go raburi Yesumi nimu-para saa pi agale meda gu-rupa lisa: Ali medame nipuna wain kili maapu poasa. Go rabu nipumi pape waru puma naaku pu suma kili igipi sape warisa. Go-rupa pumare nipumi surubape ada meda warisa. Go-rupa puma nipumi kana yoto meape alinumi surubenalo pora kimisu pisa. ² Gore wala kili elesa raburi go maapuna aaraame kogono ali meda mo maapu surubape alinu piri-para mea rapasa. Maapuna aaraa kana yoto katoa rabu kogono ali mea rapasa. ³ Go-rupa pisa pare maapu

surubape alinumi kogono ali ripinaaoma luma rapaasimi. Rapaasimi pare kana yoto nakalasimi. ⁴ Go-rupa pisa raburi kogono ali rado meda mea rapasa. Nipumi kana yoto mula pisa rabu nimumi go alina kalu luma koe-rupa pisimi. ⁵ Go-rupa puma maapuna aaraame kogono ali meda mea rapasa rabu lu makomasimi. Go-rupa puma nimumi ali medaloma page luma ali medaloma page ora lu makomasimi. ⁶ Go-rupa puma maapuna aaraare nipuna si komea pirisa yapare ora nipuna epe naaki pirisa. Go-rupa puma kogono ali medaloma dia lisa-daa nipuna si page wala rapaoma kone gu-rupa wisa: Nina si yaa-pulu nipu madaa epe kone suma agale pagena kone wisa. ⁷ Go-rupa pisa-para maapu surubape alinumi yada roboma gu-rupa lisimi: Go naakimi maapu nipu koro mealia-le tamina lisimi. Go maapu naa mada mealima lisimi go-rupa palimare. ⁸ Go-rupa loma go naaki ripinaaoma lu makomaoma maapu pape mo-pare lu rubisimi.

⁹ Yesumi go remaa madaa talo: Gore go kili maapuna aaraamere ake palia ya? Gore nipu puma maapu surubape alinu lu makomaoma ali medaloma maapu surubenalo katea.

¹⁰ Gore nimimi Gote-na buk madaa gu-rupa diminalimi: Kana medare kamda kogono alinumi giyoma yapare abi ora mupaa kana aaya lisa.

¹¹ Go kogonore Gote-na papea-le Naame ora epe rado ele adema lisa.

¹² Yesumi go saa pi agale lisa rabu Juda ali kalunumi nipu adialalo pirisimi. Yesuna saa pi agalere naa madaa lea kone wisimi. Yapare nimumi enaali adaapu madaa paalame komisimi-pulu Yesu giyoma pirisimi.

Takis kana-re Sisa kalamina palo agale lorapisimi

(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Go raburi nimumi Farisi alinu page Herot-na adaami alinu page Yesu piri-para rapaasimi. Nimumi Yesu agale mu kolisimi. ¹⁴ Go-rupa puma mo alinumi talo: Tisaa, naame ne adema-le ne enaali

madaa paala nakome pare Gote-na kone madaa ora agale mogelele. Gore nena konemere ali mudu ali riabo laapo madaa kone komea su piruma Gote-na redepo le pora waru mogele. Go-rupa pea-le neme naa lagiape: Rom gavman ali mudu Sisar-na opis-para takis kana lopaemare go epelea palo kolea?

¹⁵ Go takis kana-re lopamina yapae dia yapae lisimi. Go-rupa lisimi rabu Yesumi nimuna kone adoma muma makirae agale madaa kone wisa-pulu nimu-para talo: Ake pea-daa nimimi ni go agaleme kotalalo pimi pae? Gore kana kili komea adano mea ipulupa. ¹⁶ Go-rupa lisa raburi kili komea mea kalisimi. Yesumi nimu-para talo: Go kana madaare aapina bipara piksa-para wia pae? Nimumi nipu-para talo: Sisar-na piksa lisimi. ¹⁷ Go-rupa lisimi raburi Yesumi nimu-para talo: Gore Sisar-na ele Sisar pa katapape pare Gote-na elenu Gote-para pa katapape. Go lisa raburi nimu pogolasaoma paalame komisimi.

Enaalinu marekaape di madaare agale lorapisimi

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-40)

¹⁸ Go-rupa pisa raburi Sadyusi ali medaloma Yesu piri-para ipisimi. Nimuna konere kome enaalinu tapa-para wala narekalimi kone wisimi. Nimumi agaa gu-rupa mulalo pisimi: ¹⁹ Tisaa, Moses-me naa-para pepa gu-rupa lisa lisimi: Ali medana ame komenaloma were pia pare nogo naaki napiraliare go ena nipuna amena were rumaaoma nogo naaki matia. ²⁰ Sadyusi alinumi wala lisimi: Gore ame 7-pela pa pirisimi. Mupaare ena mu ma-aoma komisa raburi nogo naaki namadisa. ²¹ Gore ame laapome go alina ena wasa rumaaoma komisa pare nogo naaki dia lisa. Ame repome page go-rupa pisa. ²² Go-rupa puaoma pumare ame naba seven nipumi mo ena rumaaoma komisa pare go ename nogo naaki namaitisa. Werepere go alina ena wasa page komisa. ²³ Gore wala Gote-me enaali marekaara paliare go enare aapina ena piralialia ya? Go ame ki medane

luma medane laapo nimumi ena misimi-le lisimi.

²⁴ Yesumi nimu-para talo: Gore nimimi Gote-na puri-para nipuna buk madaa wi agale-para ora na-ademe-pulu apo agale ma-koyaaleme. ²⁵ Werepe tapa-para enaali rekalimi rabu yaa-para piri ensel-nurupa piralimi. Go-rupa pea-le enare go rabu abi narumaalimi.

²⁶ Go page kome alinu rekalimi rabu go madaa Moses-na buk madaa wi agale gurupa nadipilisimi ya? Go buk-ri repena raane remaa agalere Gote-me Moses-para agale gu-rupa lakalisa: Ni Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimu raayona Gote pi lisa. ²⁷ Go agalena re-re Gote-me ora kone wasa su aaeme enaalinuna mudu pia. Nipu pa kome enaalinu Gote-daa dia. Nimina agalere lo makoyaaleme lisa.

Rekena agale raayona mupaa agale (Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Go agale lakalisa raburi rekena agalena tisaa meda piruma enaalinuna agale pagisa. Go alimi Yesu nimu-para agale epe-rupa abulisa-pulu nipumi Yesu-para agale gu-rupa mulalo pisa: Rekena agale medare ora mudu yaa-pulu medaloma makuaabaita ya? ²⁹ Yesumi talo: Mupaa rekena agale gu-rupa lisa: Israel enaali pagalepape. Naana Mudu Gote-re naana ora mudu komea pia. ³⁰ Nimimi Mudu Gote madaa ranaame komalimiri nimuna lo robaa raayo-para kone wasa raayo-para go raayore Gote madaa raaname komoma ranaa komo piralepape. ³¹ Rekena agale laapona mudu agale gu-rupa lisa: Nimina yogale surubeme-rupare nimimi pa enaalinu madaa raaname komoma ranaa komo piralepape. Go rekena agale laapora pa meda-rupa ora meda narabuainaya.

³² Go rabu mo rekena agale tisaa-me Yesu-para talo: Tisaa loma neme ora waru lae. Gote nipu ora Ali Mudu komea pia le. Go page Gote pia-rupare pa gotenu medaloma napimi. ³³ Go-rupa pea-le enaalinumi Gote madaa raana komoma ranaa komo piralimi-daare nimina lo robaa raayo-para kone wasa raayo-para puri raayo-parama pamina. Go page nimina yogale surubeme-rupa nimina ame

madaa raaname komoma ranaa komo piramina. Go konere ora epelea-le go konemere lodo kira-ae page ele lu yawape kone page ma-oge yaaya.

³⁴ Yesumi go alina epe makuaae kone adoma talo: Ne Gote-na Surube Yapi di-para pulalo pi.

Go-rupa lisa raburi enaalinumi nipu agale namisimi pare paala komoma pirisimi.

Yesuri ora Devit-na si yapae lo agale lorapisimi

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Gore werepe Yesumi Juda alinuna epe lotu ada ru-para aoma agale mogeama talo: Ali puma rekena agale tisaanumi gu-rupa leme: Enaali Raapu Pirape alina Siri nipu Devit-na si piralia leme. ³⁶ Holi Spirit-mi Devit kone kalisa-pulu Devit-mi gu-rupa lisa:

Gote-me nina Ali Mudu-para gu-rupa lakalisa:

Nina popo ki-nane ali mudu pirainale lore alinu nena age rolo-para marabuanialua lisa.

³⁷ Gore Devit-mi nipuna Ali Mudu sa-le ake puma enaali Raapu Pirape alina Si Devit-na pa si mada piralia ya? Enaali adaapu piruma Yesuna agale pagape raaname waru komisimi.

Yesumi rekena agalena tisaa-nu rono pagisa

(Mat 23.1-36; Luk 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Yesuna disaipel ali-para agale gu-rupa lakalisa: Rekena agale tisaanuna kone waru adalepape. Nimumi mamina au pi adaalu yamoma su kamaa puma enaalinumi abi piralepape raana komeleme. ³⁹ Go alinuna konere Juda alinuna lotu adapa kodobaoma riri-nane reke madaa pirulalo pedo peme. Go page eda adaa yaweme raburi rikirana madaa pirulalo pedo peme lisa. ⁴⁰ Go pi alinumi kone medare nimu ena wasaana ele paake neme. Go-rupa puma beten adaalu rudu leme rabu enaalinu makiraalimi. Go-rupa peme-pulu werepe di salia raburi nimuna koe kedaa ora adaalepe mealimi lisa.

Ena wasaame kana epa kalisa
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yesumi lotu kana kiritasimi re-para piruma enaali adaapumi kana lopasimidaa adisa. Go-rupa puma kamo alinumi kana adaapu lopasimi. ⁴² Go-rupa puma ena wasa meda ipuma kana oge kale laapo epa lopasa. Go kana-re ora ogeasi lopasa. ⁴³ Go-rupa pisa raburi Yesumi nipuna disaipel alinu adaminalo ma-epaaoma agale talo: Nimi-para neme ora talo. Go ena wasaana kana-re ora ali medaloma nimuna kaleme ma-oge yaaya lisa. ⁴⁴ Nimumi kaleme rabu kana adaapu wimi pare go ena nipuna katea rabu eda kabape kana raayo kalisa. Nipuna kana medaloma dia yade lisa.

13

Yesumi Juda alinuna lotu ada kilipialimi lo lakalisa

(Mat 24.1-2; Luk 21.5-6)

¹ Go-rupa puma Yesu Juda alinuna lotu ada giyoma pisa. Go raburi disaipel ali komeame nipu-para talo: Tisaa, go adanu-para kananu page ora epelea-le adaina lisa. ² Yesumi nipu-para talo: Go adaa adanu waru adae? Gore go kiritasimi kananu ora komea-daa na-aalia pare raayo lakepema rubebe palimi.

Yesumi kedaa epalia lo lakalisa

(Mat 24.3-14; Luk 21.7-19)

³ Gore koro meda Yesu Rudu Oliv-ne piruma mo Juda alinuna epe lotu ada kana adisa. Pirisa raburi Jems-para Jon-para Edaru-para nimumi Yesu piri-para ipuma komea-para pirisimi rabu agaa gu-rupa misimi: ⁴ Nena laede-rupa aa-rabo palia? Abi lagiape. Naame ele adalimare gore go ele epenalo mada makuaalima pae?

⁵ Yesumi nimu-para agale abuloma lakalisa: Ali medalomame ne makirae agale mea lagialimiri waru adalepape. ⁶ Werepe ali medaloma ipuma nina bi Yesu pa leme-le enaali adaapu epe pora makiralimi.

⁷ Go page nimimi yada marekaape agale-para ora yada pape remaa-para pagalimi rabu paala nakomalepape. Go alenu abala palia pare su yaa perekeape yapiri go rabu-daa dia. ⁸ Go-rupa pumare ruru medalomame ruru rado-para yada

palimi. Go page gavman adaa su medalomame gavman su rado radonu raapu palimi. Go page su rado rado-para sum-inini palia. Go page su rado rado-para reae adaa pabalia. Go-rupa palia pare go elenuri naakimi koau nala-rupa mada epalia. Ele medaloma page werepe epalia.

⁹ Yapare nimi koe enaalinu raapu piralimi rabu nimimi nina pora mea waateme. Nimumi nimi adialalo kaunsil-na ada-para maa puma kose leme. Go page nimumi nimi Juda alinuna lotu ada-para luma nimi balinu piri-para maaoma ali mudunu piri page ma-awalimi. ¹⁰ Go-rupa palia pare epe agalere enaali piri su raayona abala lakelalo kiritalimi. Go-rupa puma werepere go yapi di dia yaalia. ¹¹ Nimumi nimi mapaitaoma kose-para maa palimi raburi ni ake lano yapae kone lo robaa-para namapiraalepape. Go raburi Holi Spirit-mi agale lagialia-pulu nimimi agale mada lakeleme. ¹² Go raburi ame balinumi nimuna ame bali medaloma enaalinu-para tyaminalo mea kaleme. Aaraanumi nogo naaki enaalinu-para mea tainalo kaleme. Nogo naakinumi agi aaraa-para rono pagoma linalo mea kaleme. ¹³ Nimiru nina si yaa-pulu enaali raayome nimi rono pagoma giyalimi. Go-rupa palimi pare enaali raayome ni nagiaoma palimiri werepe go su yaa dia yaalia rabu page ade abuna kagaa piramala palimi.

*Radaa adaa noma kedaa adaa ritimi
(Mat 24.15-28; Luk 21.20-24)*

¹⁴ Gore nimimi mabebolaoma pugu pi ele adalimi rabu go ele epe ada-para rekalia-pulu go rabu su yaa laapo dia yaalia. Go rabu su Judia piri enaalinu rudu apedaa-para pogola pulupape. Gore buk Daniel-me lisa-daa enaalinumi go agalena re abala ademe-pulu mada makuaamina. ¹⁵ Go rabu enaalinuri ada pera-le piralimiri ru-nane wi elenu namula pulupape. ¹⁶ Go rabu page enaali medaloma maapu-para piralimiri nimuna mamina kura laapo namuma yamola pulupape. ¹⁷ Go page ena medame nipuna nogo naaki padaa pia page adu nala ayaanu page pawa pogola palimi rabu ni kodo palia. ¹⁸ Yapare go piale koe

kogono epe-rupa rabu na-epenalo beten tapape. ¹⁹ Go rabu epaliade elere enaalinumi kedaa gu-rupa na-ademe. Gote-me su yaa laapo wariaaoma ipuma abi page radaa adaalepe go-rupa na-epea. ²⁰ Gote-me go koe ele epaliade yapi di nama-rudu yaaliare enaali raayo ora komalimi. Yapare Gote-me nipuna mapiraee enaali madaa kone salia-daa nipumi go di marudu yaalia.

²¹ Go raburi enaali medalomame go-rupa leme: Maa Rapae Aliri go-para piale go page mogo-para pia leme-daare go agale napagalepape. ²² Gore makirae keriso-nu page makirae agale lakale alinu page opapalimi. Go rabu nimumi nipi kogono puma ele epape di radonu pinalo adalimi. Go-rupa puma nimumi nipi Gote-na mapiraee enaalinu makiritalo epalimi. ²³ Go-rupa palimi pare waru adalepa. Go epaliade ele raayo madaa agale abala lagu aayo.

*Gote-na Mea Rapae Ali epalia rabu
(Mat 24.29-31; Luk 21.25-28)*

²⁴ Go-rupa puma enaali madaa apo radaa abala nenalomare naare kudunaoma kasua naraalia. ²⁵ Kuba kedome yaa giyoma lopalia page yaa-para piri elenuna puri page ma-lewa lewa palia. ²⁶ Go-rupa palia raburi enaali Raapu Pirape alina Si adalimi. Nipumi yaa-para ipuma nipuna puri ora maa epalia. ²⁷ Go-rupa pisa raburi nipumi ensel rapaoma nipu su raayona abalade mapiraee enare makiritaalia. Kiritalia rabu su yaa ruma aaya-nane puma re lapu lapu yarara yarara pu mea kiritalimi lisa.

*Repena fik madaa saa pi agale lakalisa
(Mat 24.32-35; Luk 21.29-33)*

²⁸ Kama fik repenana kone waru mealepape. Nipuna palaa-para ipa ruboma yo kagaa opea raburi go ele adoma pane pe-daa epelea kone su makuaamina. ²⁹ Go page apo koe ele epalia raburi kedaa meape yapi di ora re-para epalia-le makuaamina. ³⁰ Go agale pagalepa. Go pimi enaali abi nakomalimi pare go elenu abala epenalo adalimi. ³¹ Su yaa laapo abala dia yaalia pare nina agale ade abuna pa sama palia.

Yesu epalia yapi di-ri enaalinumi namakuaaeme
(Mat 24.36-44)

³² Yapare go epaliade yapi di-ri enaali medame page namakuaaeme. Yaa-para piri ensel page Gote-na Simi page namakuaaeme pare aapa Gote-me agu raapu go yapi di adoma makuaaya.

³³ Go epaliade yapi di rabu namakuaaeme le waru adoba piralepape. ³⁴ Go yapi di-na remaare gu-rupa lagialo: Pa ali meda pora kimisu pulalo pisa. Go rabu nipuna ada giyoma nipuna kogono alinu abala kogono rumaoma pisa. Go rabu pora gaape surubape ali-para waru adobape loma pisa. ³⁵ Gore adobalepape lisa. Adana aaraare aa-rabo epalia palo namakuaaeme. Ribaa epalia yapae rumu rumuna epalia yapae yaa kakarega agale piade rabu yapae yapipu epalia yapae maarea. Go-rupa pea-le ora waru adobalepape. ³⁶ Mogo adana aaraa epalia rabu nimi paitalimiri ora koeyaalia. ³⁷ Gore neme nimi-para lagialo-rupare enaali raayome ora adoba piralepape lano lisa.

14

Ali kalunumi Yesu tyalalo yada robesimi
(Mat 26.1-5; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)

¹ Go-rupa puma werepe wala yapi laapome Pasova eda di* epalia. Go rabu page Bret Nama-adaape yapi di yaa-pulu enaalinu epa kiritasimi. Go raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi page rekena agalena tisaanumi page Yesu lu makomaatalo pisimi-pulu nipu adialalo pirisimi. ² Go-rupa pirisimi rabu nimumi talo: Enaalinumi koe-rupa pogolasaalimi-pulu go Pasova yawena yapi di rabu Yesu mada na-adiamina lisimi.

Yesu Betani su pirisa rabu ename ora epe kaa pi wabala kaluna koyasa
(Mat 26.6-13; Jon 12.1-8)

³ Gore Yesu Betani su-para ipuma Saimon-na ada-para piri ali yakilimi lisa pare ma-epeaasa. Pirisa raburi ena medame kana pe muma epe kaa wi

wabola pira palae mea ipisa. Go ipare yoto ora adaalepe winalo ename go pe loboma Yesuna kaluna madaa koyasa. ⁴ Koyasa rabu go piri enaali medalomame rono pagoma gu-rupa lo pirisimi: Ake pea-daa go epe ipa pa rubala? ⁵ Go ipa kabola peme raburi kana yo adaapu gu-rupa 1200 kina mada muma riabo naralinu pa katea pema. Go-rupa loma nimu mo ena-para arere lisimi. ⁶ Go-rupa pisa raburi Yesumi talo: Go agale giyalepa. Ake pea-daa nipu madaa koe kone wimi pae? Nipumi ora epe kone suma pea. ⁷ Riabo naaralinuri ade abuna nimi raapu piralimi-pulu nimu madaa raba meape kone salimi-daare go rabu palepape. Yapare neme nimi raapu ade abuna napitua. ⁸ Go enana kone epelea-le palainawa. Naa ro rogaaliminalo naa to yogale madaa go epe ipame abala koyaala. ⁹ Pagalepa. Gore epe agale su raayona lakeleme rabu enaalinumi go enana bi pagenalo nipumi ni madaa ipa koyasa kone salimina.

Judas-re Yesu madaa koe makirae ali pirisa

(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)

¹⁰ Go rabu disaipel 12-pela alina bi medare Judas Iskariot pirisa. Go aliri Gote-na lodo kirape ali mudunu piri-para puma Yesu tyalalo yada robisa. ¹¹ Go ali kalunumi Judas-na agale pagoma raaname komoma kana gilima lisimi. Go-rupa lisimi-pulu Judas-me Yesu ora linalo mea katoa kone wisa.

Yesu nipuna disaipel alinu raapu bret wain laapo nisimi

(Mat 26.17-25; Luk 22.7-14, 21-23; Jon 13.21-30)

¹² Go Bret Yis Nasape Yapi di raburi disaipel alinumi Yesu-para agaa gu-rupa misimi: Naa aa-rabo puma nena Pasova eda kiritao salima ya? Go rabu Pasova-na sip-sip lisimi-pulu go-rupa lisimi. ¹³ Go raburi Yesumi nipuna disaipel ali laapo mea rapaoma talo: Su yada-para palipi raburi ipa noria ipulae ali meda madaalipi. Nipu

* **14:1:** Goteme Israel enaali wala misa yapi di maa niminaaoma bret kap madaa aba noma pirinaloma Yesu ake puma ripinaamina yapae kone wisimi. Go agalere ali mudunumi lisimi.

raita maa pulupape. ¹⁴ Nipu ada-para kodobalia rabu go adana aaraa-para gu-rupa lakatapape. Tisaa-me talo: Ni-para nina disaipel alinu-para naa Pasova eda nalima-pulu go ada rubene-para wia palo laketapape lisa. ¹⁵ Go tepe raburi mo alimi nipi so-nane maa puma epe au pi ada ruboma mea waalea. Go rabu nipumi naana eda nape elenu mea kir-itaio salepape. ¹⁶ Go-rupa lisa-pulu disaipel alinumi adare-para puma Yesumi lakalisade-rupa adisimi. Go-rupa puma nimumi Pasova eda yarera pisimi.

¹⁷ Wala alebo raburi Yesu disaipel ali 12-pela komea-para pirisimi. ¹⁸ Go-rupa pumare nimu reke madaa eda no pirisimi rabu Yesumi talo: Pagalepa. Nimina ali komeare ora koe makirae ali pia pare abi nipumi ni raapu eda pa no pia. ¹⁹ Go-rupa lisa raburi nimu kodome komoma disaipel ali 12-pela alimi komea komea nipu-para puma agale gu-rupa misimi: Gore ni ora yapae lo gu-rupa lisimi. ²⁰ Yesumi nimu-para talo Aposel ali 12-pelana komea abi saa laapo plet-para bret madaa ki sapalae no pipa. ²¹ Gote-na buk madaa lea-rupa enaali Raapu Pirape alina Si komalua lisa. Go-rupa pea pare go raburi nipuna koe makirae aliri koe ele epalia-na kodome komalo. Go aliri nipuna agimi abala namadea pisa yalore ora epelea lisa.

Yesumi bret wain laapo kalisa

(Mat 26.26-30; Luk 22.15-20; 1Kor 11.23-25)

²² Eda nisimi raburi Yesu nipu bret muma Gote-para ora pili loma rukima nipuna disaipel alinu kalisa. Kalalaara gu-rupa lisa: Mealepa. Go bret-re nina yogale giallo-le muma nalepa. ²³ Go-rupa puma Yesumi kap muma Gote-para ora pili lomare kalisa. Kalisa rabu nimumi raayo nisimi. ²⁴ Go rabu Yesumi nimu-para talo: Go ipa wain-ri nina yaapi-rupa enaalinu madaa koyalo. Nina yaapi-miri Gote-na ora agaleme puri mapaayo. ²⁵ Nimi-para ora talo: Neme-le ipa wain pa mada nanalua pare abala Gote-na surube su-para piruma nalua lisa.

²⁶ Go-rupa pisa raburi nimumi ora pili yalisa lomare su Rudu Oliv-nane pirisimi.

Yesumi Pita-para werepe ni giyali agale lakalisa

(Mat 26.31-35; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)

²⁷ Pamisimi raburi Yesumi nimu-para talo: Nimi raayo ni giyalimi. Gote-na buk madaa gu-rupa lu wia lisa: Gote-me sipsip punili ali talia-pulu sipsip yola minaabalia lisa. ²⁸ Yapare ni wala rekoma nimi Galili su-para palimi rabu ni abala riri-nane palua lisa. ²⁹ Go-rupa lisa raburi Pita-me nipu-para talo: Nimu raayome ne giyalimi pare neme mada nagiyalua lisa. ³⁰ Yesumi nipu-para talo: Waru pagalepa. Go ribaare yaa gulame e rana laapo talo palia pare abala rana repo neme ni Yesu na-ade tea. ³¹ Go-rupa lisa raburi Pita-me puri palo yaaloma gu-rupa lisa: Saa rana komea komalipa pare neme le naginalo lisa. Go disaipel ali raayome agale komea gu-rupa lisimi.

Yesumi Getsemani su-para beten lisa

(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Gore nimu su medana bi Getsemani-para pirisimi. Go-para Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Go-para nimi piramina neme beten lalo pulu lisa. ³³ Go-rupa puma Yesumi Pita-para Jems-para Jon-para lamua pisa. Go rabu Yesuna pu imu-para ora radaa puma kedaame komisa. ³⁴ Nipumi nimu-para talo: Nina lo robaa-para keda puma ni komalua lisa. Go-nane adoma pitaapape. ³⁵ Go-rupa loma Yesu pora pagina wala ogeasi puma suna lopesa. Lopoma Gote-para beten gu-rupa lisa: Aapa, ni madaa ora kone saliri go radaa ni mada na-epena magiyaape. ³⁶ Go-rupa loma wala talo: Aapa, ne ele raayo mada pali-le ni radaa nape giyano kap pane meape. Yapare neme kone salo-rupa napeape. Dia, nena koneme makuaaoma pape.

³⁷ Go-rupa loma wala ipisa pare nipuna disaipel ali repo u pa palisimi. Go rabu Yesumi adoma Pita-para talo: Saimon-ya, ne u paitae ya? Ne go ogesi rabu mada narekali? ³⁸ Gore koe ele-para lopali-le beten loma adaaba piralepape. Nimina konere puri palea pare nimina yogale koma paaya.

³⁹ Go-rupa loma nipu wala puma beten agale abala lisa-rupa wala lisa. ⁴⁰ Nipu disaipel alinu piri-para wala ipisa rabu nimu pa u palisimi. Nimuna le-para u wala ipisa-daa u palisimi. Nimumi rekoma nipu-para agale wala meda na-abulisimi.

⁴¹ Go-rupa puma wala rana repo Yesu ipuma nimu-para talo: Nimi penaa u paluma piralimi ya? Gore mada. Abiri nimumi enaali Raapu Pirape alina Si pupitagi ne enaalinu lamu kaleme. ⁴² Rekoma baina. Ada, ni limina yada robo meade aliri abala go epea-daa lisa.

Judas-me Yesu lore alinu maa kalisa
(Mat 26.47-56; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴³ Yesumi agale lalaina go aposel-na rikiranare ali Judas page enaali adaapu page medaloma ipisimi. Nimumi nimuna repena kulinu nimuna rai kudunu mea ipisimi. Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi page rekena agale tisaa-nu page ali kalunumi rapaasimi-pulu ipisimi. ⁴⁴ Gu-rupa ipisimi rabu koe makirae ali Judas-mere nimu-para pagaa wi kone kaloma talo: Neme go ali puma nunu toa rabu go ali mealepape. Nipu adiala waru surubuma maa pulupape lisa.

⁴⁵ Gore Judas ipisa raburi nipumi Yesu piri wagepu puma puua talo: Ali Mudu lisa. Go-rupa loma nipumi Yesu nunu lisa. ⁴⁶ Go rabu nimumi Yesu adialalo waru ripinaaoma misimi.

⁴⁷ Yapare ali meda re-para piri alimi rai kudu muma Gote-na ali mudu nipuna raba mi ali tulalo pisa pare kale rakepe poasa. ⁴⁸ Go-rupa puma Yesumi nimu-para talo: Ake pea-daa nimimi rai kudu-para repena kuli-para muma ni timi ya? Ni paake ne ali ya? ⁴⁹ Ni ade abuna nimi raapu lotu ada-para piruma agale mogeaaripu pare go rabu ni adialalo naipisimide. Yapare Gote-na buk madaa wia-pulu mada palimi. ⁵⁰ Go lisa raburi disaipel alinumi nipu giyoma pogola pirisimi.

Penaali paala komoma wagepu pisa
⁵¹ Go rabu penaali medame Yesu raita maa pisa. Go naakina to madaare mamina kaake pi kama yamesa. Go

rabu ali medalomame nipu epa ripinaabasimi. ⁵² Yapare nipu mamina malopaaoma pogola pisa.

Yesu ali mudu piri-para maa pisimi
(Mat 26.57-68; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)

⁵³ Go raburi nimumi Yesu Gote-na ali mudunu piri-para maa pisimi. Go raburi Gote-na lodo kira-ae ali mudunumiri kone makuaae alinu-para rekena agalena tisaanu-para nimu komea-para kiritasimi. ⁵⁴ Go raburi Pita-me Yesu raita maa ipisa pare re-para naipisa. Nipu Gote-na lodo kira-ae ali kalununa epe pokaalo ada runane puma pirisa. Nipu plisman-nu raapu komea-para piru repena adola pisa.

⁵⁵ Go raburi Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page kaunsil alinumi page nimu raayome Yesu lu makomaalalo pisimipulu pa kama makirae agale mulalo pirisimi. Go-rupa pirisimi pare nimumi koe ele ora komea-daa na-adisimi. ⁵⁶ Enaali adaapumi Yesu madaa makirae agale lo pirisimi pare agale rado rado lisimi. ⁵⁷ Go-rupa pisa-pulu ali medaloma rekoma Yesu madaa makiraoma talo: ⁵⁸ Nipumi go epe lotu ada kimi warilairi kilipitua lisa raburi naame pagisima lisimi. Wala yapi repome lotu ada rado wariabalua lisa pare kimi nama-alua lisa. Go lisa raburi naame pagisima lisimi. ⁵⁹ Nimumi remaa lakalisimi pare agale rado rado lakalisimi.

⁶⁰ Go rabu Gote-na lodo kira-ae ali mudumi nimu piri-para rekoma Yesu agaa gu-rupa misa: Nimumi ne madaa go agale lame-le agale mada na-abuti ya? ⁶¹ Go-rupa lisa raburi Yesu pa piruma agale nalisa. Gote-na lodo kira-ae ali mudumi agaa wala gu-rupa misa: Nere enaali Raapu Pirape alina Si ya? Nere epe puri wi Gote-na Si ya? ⁶² Yesumi talo: E, ni enaali Raapu Pirape alina Si yaa-pulu Gote-na ora kinane pitua nipuna puri mada adalimi. Ni yaa mole raapu madaa piruma epalua-daa adalimina. ⁶³ Go-rupa lisa raburi Gote-na lodo kira-ae ali mudumi Yesu ero agale lea kone suma nipuna mamina mea riripima talo: Ake pea-daa go ali madaa medana agale pagamono ya? ⁶⁴ Nimimi nipuna ero agale pagamede. Nimina kone age

ya? Go-rupa lisa rabu enaalinumi nipu lu makomaape lisimi.

⁶⁵ Go-rupa pisa raburi enaalinumi Yesuna yogale madaa supi raa piaoma nipuna le agaa suma gu-rupa lisimi: Aapimi ne lea? Abi la. Go-rupa lisimi raburi plisman-nu page nipuna to yogale lisimi.

Pita-me Yesu giyesa

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Go lisimi raburi Pita-me Ali Mudu-na ada pape ru-nane pua pirisa. Go rabu Gote-na lodo kira-ae ali muduna kogono ena meda ipisa. ⁶⁷ Epenaloma Pita-me adisa-pulu go ename nipu waru adaba suma talo: Ne page go Nasaret su-para piri ali Yesu raapu piriside. ⁶⁸ Yapare Pita-me dia loma gu-rupa lisa: Nena agalere neme napagoma namakuaato lisa. Go raburi ada perali-nane puma pora gaape-nane pisa. Go-para pulaina yaa gulame agale lisa. ⁶⁹ Go-nane pisa raburi kogono pape ename Pita adoma pa piri enaalinu-para lakalisa: Go aliri nipu Yesuna disaipel ali yade lisa. ⁷⁰ Go-rupa lisa pare Pita-me wala dia lisa.

Wala werepe ogesi-daa pa piruma enaalinumi Pita-para gu-rupa lakalisimi: Nere ora disaipel ali yade. Makirae agale nalape. Ne ora Galili su piri ali yade lisimi. ⁷¹ Go rabu Pita-me nimu-para ora yaa madaa makuaa puri paloma talo: Niri go leme ali maarea ni ora dia yade lisa. ⁷² Go-rupa lisa rabu yaa kakarega wala rana laapo agale lisa. Go rabu Pita-me Yesuna agale wala makuaasa. Yesumi abala gu-rupa lakalisa: Yaa kakarega agale rana laapo tea raburi neme nina bi rana repo giyali lisa. Go agale makuaasa-pulu nipumi kodome komoma re waru lo pirisa.

15

Yesuri Pailat piri maa pisimi

(Mat 27.1-2, 11-14; Luk 23.1-5; Jon 18.28-38)

¹ Gore wala yapi lapaasa rabu Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page kone makuaae alinu page rekena agalena tisaa-nu page kaunsel-nu page nimu raayo piruma yada robesimi. Go-rupa pisa raburi nimumi Yesu kopeme adiala Pailat* piri-para maa pisimi. ² Go-rupa pirisimi raburi Pailat-me Yesu nipu agale lorapisa: Ne Juda alinuna ora ali mudu ya lisa. Nipumi Pailat-para talo: Ne ora lae lisa. ³ Go-rupa lisa raburi Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi Yesu madaa koe ele pinalo agale adaapu lakalisimi. ⁴ Go-rupa lisimi rabu Pailat-me Yesu-para agale wala gu-rupa misa: Ne agale mada nate ya? Nimumi ne koe ele pape kone adaapu madaa agale lame-le neme napagae ya lisa. ⁵ Go-rupa lisa pare Yesu agale meda yako nalisa rabu Pailat-me kone adaapu kibu pirisa.

Yesu repena polopea madaa lu makoma lisimi

(Mat 27.15-26; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

⁶ Gore ade abuna Pasova yapina di raburi enaalinumi karapo ada pali ali komea kepeape kone wisa-pulu Pailat-me go-rupa pulalo pisa. ⁷ Go raburi karapo ada-parare gavman-na lore alinu pirisimi. Nimuna rikiranare enaali lu makomaasade ali meda Barabas pirisa. ⁸ Go raburi enaali adaapumi Pailat-para ipuma talo: Ne Pasova-na maali di madaare ali meda rapape lisimi. ⁹ Go-rupa lisimi rabu Pailat-me nimu-para agale gu-rupa misa: Nimina kone akepu saleme? Nimi Juda alinuna ali mudu rapaalua ya? ¹⁰ Go-rupa lisa pare Pailat-me nimuna kone abala adisa. Nipumi Gote-na lodo kirape ali kalunumi Yesu madaa kudipa kone suma adialalo ipisimi-daa adisa. ¹¹ Yapare Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi enaalinu mapogolasaasimi rabu nimumi Pailat-para Barabas ma-kepeape agale lakalisimi. ¹² Go-rupa lisimi raburi Pailat-me nimu agale wala misa: Gore nimina Juda ali muduri nipu madaa ake palua ya lisa. ¹³ Nimumi nipu-para wala yalaasimi: Repena polopea madaa

* **15:1:** Yesu lalore ora waruau medaa puma ripinaaoma Rom gavman-na ali mudu Pailat piri maa pisimi.

lu makomaape lisimi. ¹⁴ Go-rupa lisimi raburi Pailat-me nimu-para talo: Ake peadaa ya? Nipumi koe ele meda nawia lisa. Yapare nimumi puri paloma gu-rupa lisimi: Repena polopea madaa tamina lisimi. ¹⁵ Go-rupa lisimi raburi Pailat-me enaalinu madaa pedo pisa-pulu nipumi Barabas kepeasa. Go-rupa puma Pailat-me Yesu repena kulimi luma enaalinumi repena polopea madaa linalo mea kalisa.

Yada pape alinumi Yesu marakepeaai agale lisimi

(Mat 27.27-31; Jon 19.2-3)

¹⁶ Go-rupa puma soldia alinumi Yesu gavman-na kose lape ada ru-nane maa puma soldia alinu medaloma page maa pirisimi. ¹⁷ Go raburi go alinumi Yesu madaa epe kale mamina mayamaaoma kalu madaa kope keto keto muma raguna wariaoma ma-adipeasimi. ¹⁸ Go-rupa pirisimi raburi nimumi nipu madaa maraakepeae agale gu-rupa lisimi: Ne Juda enaalinuna ali mudu-le ade abuna epe-rupa pirape lisimi. ¹⁹ Go-rupa loma nimumi Yesuna kalu repena kulimi luma supi raa piaoma rumu pege puma adainaoma mapiraasimi. ²⁰ Gore nimumi nipu madaa giri laasimi raburi nipuna epe kale mamina koloma ora nipuna mamina mayamaasimi. Go-rupa pirisimi raburi repena polopean talo maa pisimi.

Repena polopea madaa lisimi

(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

²¹ Go-rupa pirisimi raburi pa ali medana biri Saimon nipuna su Sairini giyoma pa ipisa rabu nimumi go ali repena polopea pasaane mariaasimi. Go aliri nipu Aleksanda-para Rufus-para go naaki laapona aaraa nipu Sairini su-para pirisa.

²² Go raburi nimumi Yesu Golgota su-nane lamua pirisimi. Go Golgota su biri adaa agale madaare kalu kuli rogaae su leme. ²³ Maa pisimi raburi nimumi nipu koe rero pi ipa kalalo pirisimi pare giyesa. Go ipare wain-para rero pi ele

meda raapu perekema kalisimi. ²⁴ Go-rupa pumare nimumi Yesu repena polopea madaa lisimi. Go-rupa pumare nimumi nipuna mamina-nu komea komea lo muma satu-rupa talalo pirisimi.

²⁵ Gore go naare pena opalaina Yesu repena polopea madaa lisimi. ²⁶ Go lisimi raburi nimumi kose lape agale pepa madaa gu-rupa lisimi: Go aliri Juda alinuna ali mudu yade lo lu wisimi. ²⁷ Go-rupa pirisimi rabu Yesu paake ne ali laapona rikirana luma ali meda ora ki-nane lu ali meda koya ki-nane tyalepa pirisimi. ²⁸ Go-rupa pisimide konere Gote-na buk madaa abala gu-rupa lu wisa: Nipu koe paake ne ali raapu mapiraasimi.

²⁹ Go-rupa pisa rabu pora one lobasa apone lobasa enaalinumiri nimuna kalu ma-wage alo puma ero agale gu-rupa lisimi: Neme lotu ada kilipima yapi repome wala ma-aulua abala liside. ³⁰ Nena gole ne raba mea. Abiri repena polopea giyoma su kamaa nipu lisimi. ³¹ Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page rekena agale tisaa-nu page nimumi Yesu-para ero agale gu-rupa lo pirisimi: Nipumi enaali medaloma raba muma ade abuna mapiraasa-daa nipuna gole nipu raba muma ade abuna pirinalo adamina lisimi. ³² Go aliri enaali Raapu Pirape Ali page Israel ali mudu page nipu go-rupa pia-pulu go repena polopea giyalia-daare naame nipu madaa kone rulamina lisimi. Go repena polopea meda madaa madisimi ali laapome page Yesu-para arere lisipi.

Yesu komisa

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

³³ Gore naare rikirana aasa rabu go su raayo ribaa yabaasa. Go-rupa puma su raayo ribaa loma puma naare noganane pabola pupulaina yapi wala la-paasa. ³⁴ Go naare pabola popesa raburi Yesumi puri paloma gu-rupa yalisa: Eli Eli laama sabaktani lisa. Go adaa agalemere gu-rupa lisa: Naa Aapa Gote neme ni ake peadaa giyae pe lisa. ³⁵ Pa piri enaali medalomanu pagoma gu-rupa lisimi: Gore nipumi Elija yalaade lisimi. ³⁶ Go-rupa lisa raburi ali komea wagepu

ipuma lubi eleme rero pi ipa paba palae repena kuni-nane rukao palaoma nenalo kalisa. Yesu kaloma gu-rupa lisa: Adobape. Elija-mere nipu repena polopea madaa kepeaalia yapae naame adamono lisa. ³⁷ Go-rupa lisa raburi Yesu agale puri palo yaa loma pu nimu kudunasa rabu komisa.

³⁸ Go-rupa pisa raburi lotu ada-para maitabae mamina so kuni-nane riripu taboma none kuni-nane puma riripi tabisa. ³⁹ Go-rupa pisa raburi mo soldia ali mudumi Yesu le kadupia adisa-pulu gu-rupa lisimi: Go aliri Gote-na Si ora ria yade lisa.

⁴⁰ Go-rupa pisa rabu ena adaapu mo-para piruma adisimi. Ena medare Maria nipuna adare Makdala su-para pirisa. Ena medare Maria nipuna si Jems-para Joses-para nimu raapu pirisimi. Ena meda Salomi page pirisa. ⁴¹ Abala Yesu Galili su-para pirisa raburi mo enaalinumi nipu raita maa puma nipu raba misimi. Ena medalomanuri Yesumi Jerusalem su-para giyoma ipisa rabu nimu raapu meda ipisimi enaalinu pirisimi.

Yesu kana apedaa-para rogaasimi

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Gore ribaa yolalo palaina Arimatea su-para piri ali Josep ipisa. Go aliri ora epe kaunsil ali pirisa. Nipumi Gote-na Surube Yapi di epenalo adolalo pirisa. Nipu ipisa rabu ekera-nanere Pomo mu Pirape Yapi yaa-pulu nipumi Pailat piri-para puma Yesuna ro rogaaita ponolo puma kogelisa. ⁴⁴ Gore kogelisa raburi Pailat-me Yesu abala le kadupilisa lo napagesa. Go-rupa pisa-daa nipumi soldia-na surube ali meda yaaloma gu-rupa lakalisa: Mo ali le kadupia pe loma agale lorapisa. ⁴⁵ Gore yada pape surube alimi e lisa, ora komaade lisa-daa Pailat-me Josep gu-rupa lakalisa: Yesuna ro mada mula pope lisa. ⁴⁶ Go-rupa lisa raburi Josep-me kaake pi mamina muma ro rogaaooma kana apedaa tapa-para rogaasa. Nipumi rogaabaoma pora gaape-nane kaname pora

poaniaasimi. ⁴⁷ Go-rupa pisa raburi Makdala su-para piri Maria-me page Josep-na agi Maria-me page Yesuna ro mo mea rogaasa-para adisipi.

16

Yesu wala rekesa

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

¹ Gore Pomo mu Pirape Yapi dia naloma Makdala su-para piri Maria-para Jems-na agi Maria-para Salomi-para epe kaa pi wabala meda kabesimi. Nimumi Yesuna ro madaa sula pisimi. ² Gore adaa korona ribaa reko rabu go enanu kana apedaa tapa-para adola pirisimi. ³ Go-rupa pirisimi raburi nimumi agale gu-rupa laari simi: Aapimi pora gaape kana mea lusuma rubalia pe lisimi. ⁴ Go-rupa lisimi raburi nimumi adasaoma adisimi pare kana lusuma rube adisimi. Go kanare ora adaalepe. ⁵ Gore nimumi kana apedaa tapa-para kodobatalo puma nimuna popoke-nane penaali meda adisimi. Nipuna kaake pi mamina yamoma pirisa. Adisimi raburi ora paala komoma pogolasaasimi.

⁶ Go-rupa pisa pare mo naakimi nimu-para talo: Paala nakomalepape. Nimimiri Nasaret su-para piri Yesu aasa pula epamede makuato. Go aliri repena polopea madaa tamede. Yapare nipu abala laade-rupa rekaa puma go-para napia. Adalepa, go-para abala rogaarimide. ⁷ Yapare nimi abi puma nipuna disaipel alinu-para Pita-para nipu Galili su-para abala puma pirina laketapape. Nipumi nimi abala lakalesa-rupa go su-para mada adalimi lisa.

⁸ Go-rupa lisa raburi nimumi kana apedaa tapa giyoma wagepu pisimi. Pirisimi rabu ora pururu aoma paalame komisimi. Nimu paalame komisimi-pulu enaalinu abi napuma lakalisimi.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adisa

(Mat 28.9-10; Jon 20.11-18)

⁹ Go-rupa pisa raburi Yesu adaa korona yapipu rekesa. Rekesa raburi Makdala su-para piri Maria-me Yesu abala adisa. Go ena madaare Yesumi koe remo ki

medane luma medane laapo abala ma rubaasa. ¹⁰ Go enamere nipu puma Yesuna adaami enaalinu-para lakalisa. Nimumi kodo komoma re lo pirisimi rabu lakalisa. ¹¹ Yapare ename neme Yesu adaoma pa pia lakalisa rabu nimumi kone narulalisimi.

Disaipel ali laapo piri-para Yesu opasipa (Luk 24.13-35)

¹² Werepere Yesuna disaipel ali laapo pulaaoma ipisa raburi nipuna to rado pi nona pi pirisa. Go rabu go ali laapore su kamaa pora pagina pisipi. ¹³ Go-rupa puma go ali laapome enaali medaloma-para puma lakalisipi pare nimumi go agale madaa kone narulalisimi.

Yesu disaipel alinu kogono kalisa (Mat 28.16-20; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

¹⁴ Wala werepere disaipel ali 11-pela rapuluma madaa eda no pirina Yesu ipisa. Gore abala enaali medalomame nimu-para Yesu pa pia epa lakalisimi pare kone narulalisimi go agale lo robaa-para nakodabasimi-pulu nipumi nimu mo lagiame agale madaa kone narulaasimi. ¹⁵ Go raburi Yesumi nimu-para talo: Su ada raayo-nini puma enaali raayo-para epe agale puma lakelape lisa. ¹⁶ Enaali raayome go agale madaa kone rulaoma kalu-ipa mumare ade abuna kagaa pira-mala palimi. Pare enaali raayome go epe agale madaa kone narulalimi-daare pupitagi ne kone madaa koe kedaa mealimi lisa. ¹⁷ Kone rulae enaalinumi puri muma gu-rupa palimi: Naa bi loma koe remo maraita pealimi lisa. Nimumi abala napage adaa agale radonu page leme. ¹⁸ Nimumi kero ripinaalimi rabu nakomalimi. Nimumi romo maaluu ipa nalimiri ora nakomalimi. Nimumi yaina kome enaalinu kaluna kimi waraalimi rabu perekealimi lisa.

Yesu yaa-para maa pisa (Luk 24.50-53; Kog 1.9-11)

¹⁹ Gore Ali Mudu Yesumi nimu-para agale gu-rupa lakenaloma so yaa-para maa pisa. Go-rupa pumare Gote-na pope ki-nane pirisa. ²⁰ Go-rupa pisa raburi disaipel alinumi su raayone puma epe

agale mogelesimi. Go-rupa pirisimi raburi Ali Mudumi nimu raba muma puri kalisa. Puri kalisa rabu nipumi disaipel alinumi agale pamu lo napi page pamu pirisimi enaalinu wai mulalo pirisimi. Go yade.

Luk Ripili Agale

Go Luk-mi go buk-na agale go-rupa lisa: Yesumi Israel enaalinu-para pa enaalinu-para wala mulalo pisa. Yesumi nipuna kogono ripima pulalore enaalinu agale lakalisa (Luk 4.18). Go buk madaa Luk-miri Yesumi enaali kedaa rili kodome komoma epe-rupa pi madaa remaa waru lisa. Yesumi pisa-aimiri nipuna rurunumi nipu madaa pedo waru peme. Maria-me nipu madisa rabu enaalinumi pedo waru pisimi (1.42-48; 2.10). Go-rupa puma Yesu so yaa-para pisa rabu page pedo waru pisimi (24.52).

Ele adaapu Yesu mada pisa-ainuri Luk komeame remaa lisa. Go elenu madaare pa buk-nu meda agale nawia. Luk komeame Yesu go su kamaa aainaloma pisa-ainu adaapu remaa lisa. Luk komeame Yesumi Samaria alimi ali meda raba misa lisa. Nipumi saa pi agale page lu wisa. Naakimi aaraa giyoma pe saa pi agale page Yesuna saa pi agale medaloma page lisa. Sakias takis mi ali madaa pisa-ainu page Luk-mi remaa lisa.

Ele medaloma Luk-mi agale adaapu lisa elenuri: Beten puri paloma Holi Spirit-na kogono-para Gote-me enaalina koeyaenu mea rubape kone rapaaina agale lisa. Enanumi pea-ai mada page Luki-mi agale adaapu lisa.

Luk-na agalere go buk komea-daa dia. Go buk Aposel-nuna kogono pimade page Luk-mi lisa. Go buk-miri Yesu abala yaa-para penaloma Aposel-numi pisimi page go raayo nimuna kogono madaa remaa lisa.

Robonu gu-rupa adamina:

Go agalena re (1.1-4)

Yesu madinaloma Jon kalu-ipa page

Yesu laapo naaki pirisipi (1.5-2.52)

Jon Baptais remaa (3.1-20)

Yesu kalu-ipa remaa page Satan-me

Yesu kotulalo pisa (3.21-4.13)

Yesu Galili su-para kogono enaali piri penaa pisa (4.14-9.50)

Yesu Galili su-para giyoma Jerusalem-nane pamisa (9.51-19.28)

Yesu Jerusalem taun re-para puma koro komea pisa (19.27-23.56)

Yesu rekesa rabu disaipel alinumi nipu adisimi (24.1-53)

Luk-mi go epe remaare pepa madaa lumare ali Tiofilus-para rapasa

¹ Yesa Tiofilus: Abaladere Mudu enaali adaapumi naana rikirana Gote-me ma-opasaade elenu pepa madaa lisimi. ² Gore ora ririna rabu go elenu adoma epe agale lakalisimi enaalinuna agale pagisimi. Nimumi naa lagisimi agalere ali adaapumi pepa madaa lisimi. ³ Go-rupa pea-pulu ali mudu Tiofilus-re neme page go remaa raayo pepa madaa luma ne piri-para rapaalu kone sawa. Go remaana re raayo madaa kone waru makuaaoma epe-rupa tyaato. ⁴ Gu-rupa tyaato-le neme apo agale raayona re makuaaoma kone re lainalo pepa lu rapaato.

Ensel-me Sakaraia-para Jon madini yapi epaa lakalisa

⁵ Herot Judia su-para ali mudu pirisa rabu Gote-na lodo kira-ae ali meda Sekaraia pirisa. Nipuri Gote-na lodo kira-ae ali meda Abaisa ruruna rikirana pirisa. Sekaraia-na werena biri Elisabet. Go ena page Gote-na lodo kira-ae ali ruruna ru-nane piruma madisa. ⁶ Go rapaayare Gote-na le agaana epe-rupa piruma rekena agale raayo pagoma epe-rupa pirisipi. Nipu laapome Ali Mudu-na agale waru pagoma epe-rupa ora pirisipi. ⁷ Pare Elisabet-re enagae pirisa-pulu nipu nogo naaki namaitisa. Go-rupa puma nipu ora enagae yomagae laapo pirisipi.

⁸ Koro medare Sekaraia nipuna ruru alinu epa kiritaoma Gote-na kogono pulalo ipisimi. ⁹ Go rabu lodo kira-ae alinuri nimumi ele kaas-rupa lumare alina reke madaa lodo kiritalo pirisimi. ¹⁰ Sekaraia-me Gote-na lotu ada ru-nane lodo kiritalo pirina enaali adaapu ada pera-le beten puma lala pirisimi. ¹¹ Sekeraia ru-nane pisa rabu Ali Mudu-na ensel meda so lodo kira-ae kana reke pope ki-nane epa rekese. ¹² Gore Sekaraia nipumi mo ensel adoma ora paalame waru komoma pogolasaasa. ¹³ Go raburi ensel-me talo:

Sekaraia, neme paala nakomape. Gote-me nena beten abala pagaa. Nena ename naaki matia. Nemere go naakina bi Jon ma-aape. ¹⁴ Go raburi ne pedo puma raana waru komali. Nipu mati raburi enaali adaapumi nipu madaa pedo palimi. ¹⁵ Gore nipu piraliala rabu Ali Mudu-na ora ali mudu piraliala. Nipumi ipa wainpara puri pale ipa bia nanalia. Nipuna agina lo robaa-para piraliala Gote-na Holi Spirit nipu madaa rubitabalia. ¹⁶ Mo Gote-na ruru Israel su-para piri enaali adaapumi kone perekema nimuna Mudu Gote madaa kone rulaliminalo Jon-me agale laketea lisa. ¹⁷ Nipumi Elijana kone mogeama puri waru paboma Mudu Ali piruma Gote-na agale laketea. Go-rupa pumare Jon-me agi aaraanumi nimuna nogo naaki epe-rupa mapiraalia. Nipumi agale yokeme enaalinuna kone ma-epeaaoma Ali Mudu-na epaliade yapi di madaa kone suma adoma pirinalo laketea lisa.

¹⁸ Go raburi Sekaraia-me ensel gu-rupa lakalisa: Neme go agalere ake puma ora lae kone salua ya? Saa ora enagae yomogea pipa lisa.

¹⁹ Go-rupa lisa rabu ensel-me Sekaraia-para gu-rupa lakalisa: Niri Gabriel. Neme Gote-na le-aga madaa rekaayo. Go-rupa pe-pulu Gote nipumi ni mea rapaaripadaa neme ne go epe agale lagialuame epa pi. ²⁰ Gore go agalena re ora palia pare neme go agale kone narulaale-pulu neme agale mada nate. Ne maara palae ali pirumare ora lagiawade agalena re opaliade raburi nena agale lapali lisa.

²¹ Sekaraia ada ru-nane adaalupu pirisa-pulu enaali raayome kone adaapu suma adobasimi. ²² Gore nipu werepe kamaa-nane ipisa pare mo enaalinu agale mada nalakalaasa-pulu nipumi nimu adenalo pa ki maalame robo wisa. Nipu agale maare ali pirisa-pulu enaalinumi nipu lotu ada ru-nane upaa-rupa adisapulu makuasimi. ²³ Wala werepere Sekaraia nipuna lodo kira-ae kogono pi yapi di dia lisa raburi nipuna ada wala pisa. ²⁴ Werepe nipuna ena Elisabet naaki eke supumi padaa piruma kaledesa. Go

rabu nipumi talo: ²⁵ Abiri Ali Mudumi ni madaa kodome komoma ni-para go-rupa pea. Gore abalade naaki napirisa rabu enanuna le-aga madaa yala polisua pare abi epelea lisa.

Ensel-me Yesu Maria neme mati lakalisa

²⁶ Eke-alu 6-pela popesa rabu Elisabet naaki padaa abala pirina Gote-me ensel Gabriel mo Galili su robo ru-nane adare Nasaret-para penaalisa. ²⁷ Nipumi ena maapua meda piri-para pisa. Abalade go enare ali meda Josep-me rumaalalo ele kalabasa. Go aliri kasua Devit-na rurumi madi ali pirisa. Ena inamapuana biri Maria. ²⁸ Go rabu ensel mo ena Maria piri pumare go ena epe-rupa pirape lisa. Ali Mudumi nere kodome komoma ne raapu komea-para pia lisa. ²⁹ Ena Maria-me go ensel-na agale pagoma kone adaapu wisa. Go alina agalere akepu lena kone suma kedaa waru komisa.

³⁰ Go raburi ensel-me Maria lakalisa: Neme paala nakomape. Gote-na kone-mere ne puri meainalo pi lisa. ³¹ Waru paga. Neme naaki padaa piruma naaki meda madi. Nipuna biri Yesu ma-aape. ³² Go naaki nipu Mudu Ali piraliala rabu enaalinumi nipu so yaa madaa pia Gote-na Si teme. Gore Gote-me nipu kasua Devit-na ruruna ora ali mudu mapiraalia. ³³ Nipuri Jekop-na ruruna ali mudu page ade abuna piraliala. Go puma nipuna Surube Yapi di ora nadia yaalia lisa.

³⁴ Go lisa rabu Maria-me mo ensel agale abulisa: Go naakiri ake puma maitialua ya? Neme ali page meda abi nape-le.

³⁵ Go raburi ensel-me gu-rupa lakalisa: Holi Spirit-mi ne madaa ipuma Gote-na puri ora so madaame ne waru surubalia. Go palia-pulu werepe go naaki neme mati. Gore enaalinumi go epe naaki nipu epe ali loma Gote-na Si teme.

³⁶ Gore paga. Nena kai Elisabet abala enagae yapare nipuna lo robaa-para naaki meda pia. Abalare enaalinumi gu-rupa lisimi: Nipumi nogo naaki mada naimaitia lisimide pare abi nipuna suba 6-pela popea lisa. ³⁷ Gore Gote-me napeape elere meda ora nawia lisa. ³⁸ Gore Maria-me talo: Pagape. Niri Mudu Ali-na kogono ena yaa-pulu neme go lae elenu pa pinawa

lisa. Go lisa raburi ensel-me pagoma wala pisa.

Maria-me Elisabet adola pisa

³⁹ Gore werepe Maria nipu rekoma wagepu so rudu-nane ae adare meda Judia pisa. ⁴⁰ Nipu puma no Sekaraiana ada-para puma kodobaoma Elisabet-para epe naare pa lo agale puma lakalisa. ⁴¹ Elisabet-me no Maria-na agale pagisa raburi mo Elisabet-na lo robaa-para piri naaki pogolasa. Go rabu Elisabet madaa Holi Spirit rubitabesa. ⁴² Go rabu Elisabet-me Maria-para puri paloma gu-rupa lisa: Robaa-para pirina page nipu epe puri mealia. ⁴³ Go rabu ename talo: Neme epe kogono napede ake paa-daa Mudu Ali-na agi ni adola epaa? ⁴⁴ Pagape. Nena agale pagawade rabu no lo robaa-para piri naakimiri pedo puma popa pogolaade. ⁴⁵ Mudu Alimi abalade ne lagisade agalere neme go ora adolalo pi lisa. Go pe-le neme raaname komape. Elisabet-me apo agale gu-rupa lisa.

Maria-na yalisa

⁴⁶ Gore Maria-me talo: Naa konemere Mudu Ali-na bi minasaayo. ⁴⁷ Go puma nina Raba Meape Ali Gote madaa pedo waru pe. ⁴⁸ Niri nipuna kogono ena madaare nipumi ni kodome komoma raba mu aaya. Gote-me puri pale epe ele medaloma ni madaa mea epea-pulu abi page werepe page go puri pale Gote-me ni raba mealia. Go pea-pulu enaali raayome ni ora epe ena teme. ⁴⁹ Go pea-le nipuna biri adae abuna epe aalia. ⁵⁰ Enaali raayome nipuna agale waru pagoma paala komalimiri nipumi adae abuna epe raba mi kone kalalo pia. Go pea rabu adae abuna madini-mi enaalinu madaa go kone salia. ⁵¹ Nipumiri abalade napi kogono pisaaya. Go rabu nipumi kone pogali enaali medaloma ralu lisaaya. ⁵² Nipumi su kamaa ali mudu puri pale alinu rabuaanaaoma enaali naaralinuna bi minasaasaya.

⁵³ Enaalimi nipuna agale pagolalo kone wimi enaaliri nipumi ele waru mea kalo aaya.

Pare nipumi kamope enaalinu giyoma ele nakalisa.

⁵⁴ Naana kasuanu-para kana waraoma lakalisa agale nagiyasa.

Nipumi naa Israel su-para piri kogono enaalinu raba mulalo ipisa.

⁵⁵ Go yapare nipumi Abraham-para nipuna werepe madina naakinu-para adae abuna kodome komoma raba mu aaya lisa.

⁵⁶ Elisabet raapu Maria nipu suba repo pirisa pare werepe wala nipuna ada pisa.

Elisabet-me Jon madisa

⁵⁷ Elisabet-na naaki maitape di raname lisa raburi mo naaki Jon madisa.

⁵⁸ Elisabet nipuna rurunu-para nipuna adare komea-para piri enaalinumiri Elisabet naaki maitaade remaa pagisimi. Gore Mudu Alimi nipu kodome komoma raba misa-pulu nimu Elisabet raapu ranaa komo pirisimi.

⁵⁹ Gore yapi 8-pela pa pirumare mo naakina yogale rugulalo pisimi. Nipuna biri aaraana bi-rupa Sekaraia talo pisimi.

⁶⁰ Go lisimi pare mo naakina agimi dia lisa. Nipuna biri Jon lamina lisa. ⁶¹ Go rabu nimumi talo: Nena kai aapa page nena ruru page go-rupa bi ma-ae meda dia yade lisimi.

⁶² Go rabu nimumi aaraa agaa mulalo pa kimi robo suma agale lorapisimi. Nipumi mo naakina biri akepu bi ma-aalia pe kone suma agale lorapisimi. ⁶³ Sekaraia-me pepa tyape ele meda maa gialepa loma gu-rupa pepa madaa lisa: Go naakina biri Jon lu lisa. Go lisa raburi mogo pisimi enaalimi kone adaapu wisimi.

⁶⁴ Go kone adaapu saapirinare mo Sekaraiana agale lapaasa. Go rabu nipuna agale namaareasa raburi nipumi agale lapaoma Gote-na bi minasaasa. ⁶⁵ Go raburi mo nimuna adare komea-para pirisimi enaalimiri paalame komisimi. Go remaare Judia su raayona pagisimi. ⁶⁶ Enaali raayome go agale kone-para su kiraloma nimu kone adaapu wisimi. Nimumi gu-rupa lisimi: Werepe go naakimiri ake palia

pae? Gore mo naaki madaa Mudu Alimi puri kalisa adisimi-pulu go-rupa lisimi.

Sekaraia-me Gote-na lakale agale lakalisa

⁶⁷ Go rabu Holi Spirit aaraa Sekaraia madaa rubitabenaloa nipumi Gote-na lakale agale gu-rupa lakalisa: ⁶⁸ Naamere Israel su-para piri Gote ora Mudu Ali-na bi minasalimina. Nipu ipuma nipuna enaali raba mula epe-rupa. Go puma naa kepeasa. ⁶⁹ Nipumi nipuna kogono ali Devit-na ruru-para naaki mapiraasa. Nipumi go puri pale Raba Meape Ali mapiraasa. ⁷⁰ Ora abalade go agalere Gote-me nipuna agale lakale alinu gu-rupa lakalisa: ⁷¹ Nipumi naana lore alinumi natinalo raba mealua lisa. Gore enaali raayome rono pagoma naa timiri nimuna puri mada mea kepealua lisa. ⁷² Nipumi naana kasuanu madaa kodome komoma raba mealua lisa. Gote-me Abraham agale lakalisa waru makuaaoma makuaasa. ⁷³ Go rabu Gote-me yaa madaa makuaa loma kasua Abraham-para agale gu-rupa lakalisa: ⁷⁴ Nimina lore alinuna puri madaa koe-rupa pitimiri kepealua lisa. Go pumare paala nakomalimi pare kogono waru palimi lo lakalisa. ⁷⁵ Go pea-le adae abuna naa piralima rabu nipuna le-aga madaa kogono waru pu epe kone su piralima. ⁷⁶ Go naaki nere werepere so yaa-para pia Gote-na agale le ali piraina teme. Ne Mudu Ali-na ripina puma nipuna pora kiritao saena. ⁷⁷ Go rabu nipumi enaalinuna pupitagi ne kone mea ruboma adae abuna kagaa pirape kone meaminalo laketea. ⁷⁸ Gore naana Gote-re pawa piruma kodome komoma raba meape kogono pea. Go pea-le nipumi so yaa-para wi paa naa madaa epena tea. Go epe pare naare opea-rupa naana lo robaa-para ma-epaalia. ⁷⁹ Go puma so yaa-para wi pare komape kone su koe-rupa piri enaalinu madaa mea katea. Go puma naa epe-rupa pirape pora pamuamonolo paa gialia. ⁸⁰ Werepe go naaki Jon adaa yoma nipuna kone waru puri paboma pirisa. Go rabu nipu enaali napiri su-para puma pirisa. Werepe Israel su-para piri

enaalinumi adalimide yapi rabu nipu go su giyoma opapaasa.

2

Maria-me Yesu madisa (Mat 1.18-25)

¹ Go raburi Rom su-para piri ali mudu Sisar Ogastus-mi puri pale lo meda wisa. Nipuna surube enaali raayona bi pepa madaa tyalepape lisa. ² Gore pena ripia bi pepa madaa lisimi raburi Kwirinius-ri nipu Siria suna namba wan gavman ali pirisa. ³ Go pumare enaali raayona bi pepa madaa maa sulalore nimuna adare-para pisimi. ⁴ Josep-re nipu Nasaret su-para pisa. Nipu ali mudu Devit-na ruru pirisa-pulu nipu Galili su robo ru-nane puma adare Nasaret giyoma su Yutia-para pisa. Go su-parare kasua Devit-na adare Betlehem-para pisa. ⁵ Nipuna ena Maria raapu bi pepa madaa mea lu sulalo pisipi. Go raburi Josep-me Maria pena rumaasa pare nipu naaki padaa abala pirisa. ⁶ Nipu go su Betlehem-para pa pirina Maria-na naaki madini di rudu lisa. ⁷ Go rabu nipuna naaki mupaa maduma pa laplap-me mea kepema wisa. Go puma gawana eda nape kepo madaa mea madu wisa. Mo kimisu enaali paitala pi ada abala rulaitabesa-pulu gawana ada-para epa piruma madisa.

Ensel-numi mena sipsip puni alinu lakalisimi

⁸ Go raburi go su-parare mena sipsip puni alinu medaloma adare-para kamaa aasimi. Gore nimumi ribaale-para nimuna sipsip mena surubisimi. ⁹ Gore Mudu Ali-na ensel meda nimu pirisimi-para ipisa-pulu nimumi adisimi. Go rabu Mudu Ali nipuna epe paana purimi nimu pirisimide-para epaa roasa. Roasa rabu nimumi paalame komo pirisimi. ¹⁰ Paala komisimi pare ensel-me nimu gu-rupa lakalisa: Nimimi paala nako-malepape. Pagalepa. Neme nimi piri-para epe agale meawa-pulu go agale madaare enaali raayome raaname komalimi. ¹¹ Abi go ribaare Devit-na adare-para ena komeame nimi Raba meape Ali maitaade lisa. Go aliri ora Mudu Ali

Keriso yade. ¹² Nimimi nipuri gu-rupa adoma makuaalimi lisa: Nimi pumare naaki meda laplap-me rogaae adalepape. Nipu gawana eda ne kepo madaa apo mapaitaaeme-daa lisa. ¹³ Ensel-me go-rupa lisa raburi ora wagepu so yaa-para ensel-nu ora adaapu nipu raapu epa pabo aoma Gote-na bi gu-rupa minasaasimi: ¹⁴ So yaa-para piri Gote-na biri ora minasalimina lisimi. Go su kamaa enaalinuri Gote-me pedo pea-le epe-rupa pirina lisimi.

Mo sipsip puni alinumi Yesu adola pisimi

¹⁵ Ensel-numi mo alinu giyoma so yaa-para penaaloma mo mena puni alinu nimumi gu-rupa lala pirisimi: Abi Mudu Alimi naa abala lagiade-le wagepu go naaki maitana-para adamina ba lisimi. ¹⁶ Nimu wagepu puma Maria Josep nipu laapo asa puma adisimi. Go rabu mo naakiri gawana eda ne kawaso madaa madu saabaena adisimi. ¹⁷ Nimumi puma adoma abala so ensel-numi mo naaki madaa lakalisimide remaa lakalisimi. ¹⁸ Mo enaali raayome sipsip puni alinuna remaa pagoma kone adaapu wisimi. ¹⁹ Yapare Maria-me mogo agale raayo nipuna kone-para maa suma kone adaapu su pirisa. ²⁰ Mo sipsip puni alinu nimu wala pisimi rabu nimumi pagoma ademe ele madaa Gote-na bi minasaaoma yalisa lisimi. Go remaare mo ensel-numi lakalisimide-rupa adisimi.

Nimumi naaki Yesu lo bi maasimi

²¹ Werepe yapi ru laapo penaloma mo naakina yogale rugula pirisimi. Go rabu nipuna bi Yesu maasimi. Go biri agimi mo naaki nipu madaa napirina ensel-me go bi lakalisa.

Simiono-para Ana laapome adaa lotu ada-para naaki Yesu adisipi

²² Werepe Josep Maria laapome Moses-na rekena agale mogeama to yogale ruguliae pisipi. Go rabu page nipu laapome naaki so Jerusalem su-para maita puma Mudu Ali kalalo lamua pisipi. ²³ Go kone madaare Mudu Ali-na rekena agale madaa go-rupa lisa: Enaalinumi naaki mupaa madu saoma palimiri go naakinuri

Mudu Ali-na kogono pinalo naaki mea kalape. ²⁴ Mo Mudu Ali-na rekena agale meda page mogealalo pisipi. Gore to yogale ruguli rekena agale gu-rupa wisa: Lodo kirilalo yaa puluma ipa laapo pa epe yaa laapo puma mea kirapa wisa.

²⁵ Go raburi ali meda Simeon Jerusalem su-para pirisa. Go aliri ora Gote-na pora raluma epe ali pirisa. Nipumi Israel su-para piri enaalinu raba mu mapiraape di adoba pirisa. Simeon-re Holi Spirit-mi rubitabesa. ²⁶ Holi Spirit-mi nipu-para agale gu-rupa lakalisa: Nere abi nakomali pare Gote-me nipuna agale loraee ali Mea Rapaae Ali abala adainalo lakalisa. ²⁷ Gore Holi Spirit-mi Simeon go kone kalisa-pulu nipu epe adaa lotu ada-para kodobasa. Go puma agi aaraame rekena agale madaa mogeama mo naaki Yesu adaa lotu ada-para mea ipisipi. ²⁸ Ipisipi rabu Simeon-me mo naaki Yesu nipuna kimi kupima Gote-na bi minasaoma gu-rupa lisa:

²⁹ O Mudu Ali, neme madaa kone suma agale loraee.

Go pea-le ni nena kogono ali komano laa.

³⁰ Neme naa raba mulalo paenare nina leme go adalo.

³¹ Neme enaali raayona le agaa madaa go yarera puma pe.

³² Go epe paa komeamere ruru rado-para nena pora mea waatea.

Go pumare naa nena ruru Israel enaalinu madaare enaali medalomame epe kone salimi.

³³ Simeon-me mo naaki-para agale lakalisa rabu agi aaraa laapo nipu kone adaapu wisipi. ³⁴ Gore Simeon-me nimu epe puri pale agale lakelalaoma mo naakina agi Maria gu-rupa lakalisa: Pagape. Gote-me go naaki mapiraasa-pulu nipumi Israel su-para piri enaalinu adaapu makoyaalia. Go pea pare medaloma page adae abuna mapiraalia Gote-me nipu rado piale ali mapiraalia rabu enaali adaapumi nipu madaa koeyae teme. ³⁵ Go leme raburi go enaalinumiri nimuna pagaa wi kone mea waateme. Pare nena pu robaa-para kodo komape konere rai napimirupa awalia lisa.

³⁶ Gote-na agale lakale ali ena meda Ana pirisa. Nipu Fanuel-na wane-le Aser-na

ruru-para pirisa. Nipuna aali raapu maali ki medane luma medane laapo pirisa. ³⁷ Werepe nipuna piru aasa. Nipumi adae abuna lotu ada nagiyasa pare Gote-na kogonore ribaale-para page naare paame page ora pu pirisa. Go rabu nipumi eda madaa imaa niti puma beten kama lala pirisa. ³⁸ Yesu Gote-para kalisimi rabu Gote-para ora pili lisa. Go puma nipumi mo naaki madaa remaa lakalisa. Gore enaali raayore Gote-me Jerusalem su-para piri enaali ma-kepeanalo adoba piru aame-para remaa lakalisa.

Josep nipuna Nasaret adare-para wala pisa

³⁹ Agi aaraa laapome mo Mudu Ali-na rekena agale raayo lo kiraluma so Galili su robo ru-nane puma nipuna adare Nasaret su pisipi. ⁴⁰ Mo naaki nipu abala adaa yoma puri palasa. Go rabu nipu kone ora waru mealaina Gote-me puri page waru kalisa.

Yesu nipu oge ali rabu lotu ada-para pisa

⁴¹ Mo Yesuna agi aaraa laapo nipuri adae abuna maali patinaloma nipu so Jerusalem su-para puala pisipi. Go rabu Juda alinuna olode meda Pasova di adola pisipi. ⁴² Go raburi Yesu nipu maali 12-pela pirisa. Go raburi mo olode rudu lisa rabu so Jerusalem su-para pisimi. ⁴³ Werepe so Jerusalem su-para puma kiritaomare mo olode dia naloma ada renane ipisimi. Pare mo penaali naaki Yesu nipu Jerusalem su-para pa pirisa. Pirisa pare nipuna agi aaraa laapomere nadisipi. ⁴⁴ Agi aaraa laapo nipuna konere abala enaali medaloma raapu puana kone suma nipu pisipi. Pulaina yapi meda dia lisa pare naaki na-adisipi-pulu nipuna ruru-para adami alinu medaloma adola pisipi. ⁴⁵ Nipumi asa pirisipi pare ora pename napirisa. Go raburi nipu laapo wala Jerusalem su-para asa pula pisipi. ⁴⁶ Nipumi asapala pirina yapi repo pa popesa. Go rabu mo lotu ada ru-nane wala asa pama ipuma epa adasaasipi. Nipu Juda tisaa-nu raapu pirisa aaya. Nipumi nimuna agale pago nipumi agale medaloma agaa mulalo pirisa aaya. ⁴⁷ Mo

nipuna agale pagisimi ena alinumiri go naakiri kone adalrpe waru inaloma nimu pogolasaasimi. ⁴⁸ Agi aaraa laapome nipu puma adoma pogolasaoma agimi talo: Go naaki. Ake paa-daa neme saa giyae ya? Nena aaraa saa laapona lo-parare kedaa ora waru pea. Saame ne asa pirapa lisa. ⁴⁹ Nipumi agi aaraa laapo gu-rupa lakalisa: Nipimi niri ake paa-daa asa pape pae? Nipiri naa Aapana ada-para pirulalo pawa kone nasape pae? ⁵⁰ Nipumi saa pi agale lisa pare go agalena re namakuaasipi.

⁵¹ Gore nipu agi aaraa laapo raapu puma Nasaret su-para puma pirisimi. Go Nasaret ada puma piruma agi aaraa laapona agale epe-rupa pagoma pirisa. Nipuna agimi mode agale raayo kone-para maa su pirisa. ⁵² Gore Yesu nipu adaa lisa raburi nipuna to yogale-para page kone page ora adaa lisa. Go puma nipu Gote-para su kamaa piri enaalinu-para nimuna kone-para ora epe naaki kone wisimi.

3

Jon Baptais-mi agale lakalisa

(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Jon 1.19-28)

¹ Ali mudu Sisar Taiberias-re nipuna surube su maali 15-pela popesa. Go rabu Pontius Pailat-re so Judia su robo-para namba wan gavman pirisa. Go raburi Herot-re Galili su-para adaa gavman piruma nipuna ame Filip-ri Ituria-para Trakonitis su lapone ali mudu pirisa. Go rabu page Lisantias-re Abilini su-para adaa gavman ali pirisa. ² Go rabu page Anas-para Kaiafas laapore Gote-na lodo kira-ae ali mudu laapo pirisipi. Go rabu Sekaraia-na si Jon nipu enaali napiri su-para pirina Gote-me nipu agale lakalisa. ³ Go agale pagoma nipu ipa Jordan popea-para go su raayona agale pamu lakalisa. Pamisa rabu go enaali nimimi kone perekelema kalu-ipa mealepa lo lakalisa. Go palimi-daare Gote-me nimina pupitagi nape kone mea rubalia lakalisa. ⁴ Go madaare Gote-na agale lakale ali Aisaia-me pepa madaa gu-rupa lisa: Enaali abuna napiri su-parare ali medame agale gu-rupa yaatea lisa: Mudu

ali-na pora kiritao salepape. Nipuna pami poranu ma-redepo yatepape. ⁵ Su kawaro raayo-parare su awo pabalepape. Rudu-para raayo kadolo rubalepape. Koi koi pi pora raayo ma-epeatepape. Pora raayo madaa kana wiare mea rubalepape. ⁶ Go pumare enaali raayome Gote-na adae abuna mapiraape kone mada adalimi.

⁷ Enaali adaapuri Jon-me kalu-ipa kale-nalo ipisimi. Ipisimi raburi nimu gu-rupa lakalisa: Nimiri koe kerome madi enaalinu pimi. Gote-me nipuna rono pagape kone epalia-le nimimi giyalepape lo aapimi lagu aaya pa wisa? ⁸ Nimina koe kone perekealimi-daa adalimina-le epe kogono puma palepape. Nimina pa agaleme marekaaoma gu-rupa natapape: Abraham-re ora naana kasua pirisa-le kone naperekealima lo natapape. Pagalepa. Gote-me go aaya kanare ora Abraham-na sinu mada ma-aulaalia. ⁹ Rai gaapi abala no repena re-para apo wiadaa epe repena kili waru namaitiare po ruma repena sulaa-para mea kiralia lisa.

¹⁰ Nipumi go-rupa lisa rabu enaali adaapumi nipu agale lorapisimi: Naamere ake palima ya? ¹¹ Gore nimu-para agale gu-rupa lakalisa: Ali medame mamina laapo saliare ali meda mamina nasaliare go ali kalape. Eda nape ele salia alimi page go-rupa rumaape lisa. ¹² Kana takis mi ali medaloma page nimu kalu-ipa mulalo ipisimi. Go puma nipu agale lorapisimi: Tisaa, naame ake palima ya? ¹³ Nipumi nimu lakalisa: Kana-re so gavman-me lea-rupa mealepape. Nimina kone suma meda pa namealepape lisa. ¹⁴ Soldia ali medalomame page Jon nipu agale lorapisimi: Naame ake palima ya? Gore nimu gu-rupa lakalisa: Nimimi paaoma kose natapape. Go page maki-rae agale naloma enaalinuna kana paake namealepape. Ora nimina kogono madaa kana mealimi-rupa gu-rupa mada kone suma mealepape lisa.

¹⁵ Go epe agale adaapu lakalisa-pulu enaalinumi kone puri paloma suma gu-rupa wisimi: Go Jon-re Gote-na Mea Rapaae Ali yapae dia yapae kone wisimi. ¹⁶ Kone gu-rupa wisimi raburi Jon-me

nimu gu-rupa lakalisa: Neme nimi madaa pa ipame kalu-ipa mu aayo pare werepe ali meda epaliare nipuna purimi ni magoge yaalia. Nipu ora epelea-pulu neme nipuna age ada kepema kege radepetalo palua. Pare nipumi kalu-ipa epa mealia rabu Holi Spirit-na puri repena sulaa nimi kalu-ipa gialia. ¹⁷ Nipuna lama nipuna kimi ripinuma epalia. Nipuna wit-na kili rilipu raapu raloma epe elenu kiritape ada-para sulalo palia lisa. Pare mo wit-na kili koyaliade-nuri nakudinape repena sulaa-para mea lopalia rabu pa roalia lisa.

¹⁸ Jon-me nimuna kone ma-redepo yaatalo epe agale rado rado lakeloma mogealisa.

Ali mudu Herot-me Jon karapo ada mapaitaasa

¹⁹ Go agale lakalisa pare Jon-me ali mudu Herot-para nena paa pia amena were Herodias nayolo meaape lo lakalisa. Go page Herot-me pisa koeyae raayo madaa agale lakalisa. ²⁰ Go pisa-pulu Herot-me go agale madaa yala poloma karapo ada-para mapaitaasa.

*Jon-me Yesu kalu-ipa kalisa
(Mat 3.13-17; Mak 1.9-11)*

²¹ Enaalinu raayo kalu-ipa misimi rabu Yesu nipu page kalu-ipa misa. Nipu kalu-ipa muma beten lala pirina yaa pora lobesa. ²² Go puma Holi Spirit yaa puluma so yaa giyoma ipisa. Gore Yesu madaa ipisa raburi so yaa-para agale meda gu-rupa pagisimi: Nere ora nina epe Si. Neme ne madaa ora pedo pi lisa.

*Yesuna kasuanuna rurununa bi
(Mat 1.1-17)*

²³ Yesu nipuna kogono mea ripia pisa raburi nipuna maali 30-pela pirisa. Enaali raayomere nipu Josep-na si makuaasimi. Gore Josep-na aaraare Heli. ²⁴ Heli nipuna aaraare Matat pirisa. Matat nipuna aaraare Livai pirisa. Livai nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Janai pirisa. Janai nipuna aaraare Josep meda pirisa. ²⁵ Josep nipuna aaraare Matatias pirisa. Matatias nipuna aaraare Amos pirisa. Amos nipuna aaraare Nahum pirisa. Nahum nipuna aaraare Esli pirisa.

Esli nipuna aaraare Nagai pirisa. ²⁶ Nagai nipuna aaraare Mat pirisa. Mat nipuna aaraare Matatias meda pirisa. Matatias nipuna aaraare Semen pirisa. Semen nipuna aaraare Josek pirisa. Josek nipuna aaraare Joda pirisa. ²⁷ Joda nipuna aaraare Joanan pirisa. Joanan nipuna aaraare Resa pirisa. Resa nipuna aaraare Serubabel pirisa. Serubabel nipuna aaraare Sealtiel pirisa. Sealtiel nipuna aaraare Neri pirisa. ²⁸ Neri nipuna aaraare Melki pirisa. Melki nipuna aaraare Adi pirisa. Adi nipuna aaraare Kosam pirisa. Kosam nipuna aaraare Elmadam pirisa. Elmadam nipuna aaraare Er pirisa. ²⁹ Er nipuna aaraare Josua pirisa. Josua nipuna aaraare Elieser pirisa. Elieser nipuna aaraare Jorim pirisa. Jorim nipuna aaraare Matat meda pirisa. Matat nipuna aaraare Livai meda pirisa. ³⁰ Livai nipuna aaraare Simeon pirisa. Simeon nipuna aaraare Juda pirisa. Juda nipuna aaraare Josep meda pirisa. Josep nipuna aaraare Jonam pirisa. Jonam nipuna aaraare Eliakim pirisa. ³¹ Eliakim nipuna aaraare Melea pirisa. Melea nipuna aaraare Mena pirisa. Mena nipuna aaraare Matata pirisa. Matata nipuna aaraare Netan pirisa. Netan nipuna aaraare Devit pirisa. ³² Devit-ri nipuna aaraare Jesi pirisa. Jesi nipuna aaraare Obet pirisa. Obet nipuna aaraare Boas pirisa. Boas nipuna aaraare Salmon pirisa. Salmon nipuna aaraare Nason pirisa. ³³ Nason nipuna aaraare Aminadap pirisa. Aminadap nipuna aaraare Atmin pirisa. Atmin nipuna aaraare Arni pirisa. Arni nipuna aaraare Hesron pirisa. Hesron nipuna aaraare Peres pirisa. Peres nipuna aaraare Juda meda pirisa. ³⁴ Juda nipuna aaraare Jekop pirisa. Jekop nipuna aaraare Aisak pirisa. Aisak nipuna aaraare Abraham pirisa. Abraham nipuna aaraare Tera pirisa. Tera nipuna aaraare Nahor pirisa. ³⁵ Nahor nipuna aaraare Seruk pirisa. Seruk nipuna aaraare Reu pirisa. Reu nipuna aaraare Pelek pirisa. Pelek nipuna aaraare Eber pirisa. Eber nipuna aaraare Sela pirisa. ³⁶ Sela nipuna

aaraare Kainan pirisa. Kainan nipuna aaraare Arpaksat pirisa. Arpaksat nipuna aaraare Siem pirisa. Siem nipuna aaraare Noa pirisa. Noa nipuna aaraare Lamek pirisa. ³⁷ Lamek nipuna aaraare Metusela pirisa. Metusela nipuna aaraare Enok pirisa. Enok nipuna aaraare Jaret pirisa. Jaret nipuna aaraare Mahalalel pirisa. Mahalalel nipuna aaraare Kenan meda pirisa. ³⁸ Kenan nipuna aaraare Enos pirisa. Enos nipuna aaraare Set pirisa. Set nipuna aaraare Adam pirisa. Adam nipuna aaraare Gote pirisa.

4

Satan-me Yesuna koe kone luma pupitagi manatalo ipisa

(Mat 4.1-11; Mak 1.12, 13)

¹ Holi Spirit Yesu nipu madaa rubitabenaloa Yesu nipu ipa Jordan-na giyoma pisa. Go rabu Holi Spirit-mi enaali napiri su-para maa pisa. ² Mo enaali napiri su-para Yesu nipu yapi 40-pela pirina Satan-me pupitagi manaalalo kolisa.

Go raburi Yesu nipu eda ora nanisa-pulu go yapi raayo dia naloma Yesu nipu reame komisa. ³ Gore Satan-me Yesu-para talo: Nere Gote-na Si yalore go kananu bret wapuama mea na lisa. ⁴ Go rabu Yesumi Satan nipu-para gu-rupa lakalisa: Gote-na agale wi buk madaa gu-rupa wia lisa: Enaali bret kama nanalepape. Dia, pare Gote-na agale raayo pagoma adae abuna pitimi lisa.

⁵ Go rabu Satan-me Yesu upaa mapaaoma sone lamua puma wagepu su kamaa piri enaali raayo ma-adaasa. ⁶ Go pumare Satan-me Yesu nipu lakalisa: Go su kamaa piri enalinuri go puri raayo-para nimuna epe ele raayo neme ne mada gialua. Go elenu raayore ni misude yaa-pulu neme ali meda kalalo paluare mada palua lisa. ⁷ Gore go ada elenuri ni madaa rumu pege puma beten te-daare raayo ne gialua lisa. ⁸ Yesumi talo: Gote-na agale wi buk madaare gu-rupa wia: Nimimi Adaa Gote komeana bi minasaoma nipuna kogono komea palepape lisa.

⁹ Wala Satan-me Yesu nipu so Jerusalem su-para lotu ada madaa maa puma puua

mapiraasa. Go-para mapiraasa rabu Yesu-para talo: Nere ora Gote-na Si yaaliare go-pare aoma no su kamaa pogola. ¹⁰ Go madaare Gote-na agale wi buk-mi gu-rupa lea: Nipuna ensel-nu laketea raburi nimumi ne waru surubalimi lisa. ¹¹ Gote-na buk-mi page gu-rupa lea: Go pumare nimuna kimi ripinaalimi-pulu kana eke medame nena age mada natia lisa. ¹² Go raburi Yesumi agale gu-rupa lakalisa: Gote-na buk madaa agale meda gu-rupa wia: Nena Adaa Gote-na kone adolalo koyae natape lisa. ¹³ Satan-me Yesu ele raayo mea mapaitaalo kolisa pare werepe Yesu giyoma pisa.

Yesu nipuna kogono Galili su-para ripima pisa

(Mat 4.12-17; Mak 1.14, 15)

¹⁴ Go pisa rabu Yesu Holi Spirit-na puri waru misa. Go rabu nipu Galili su-para wala pisa. Nipuna remaare go su raayona abala pago kiritasimi. ¹⁵ Go rabu nimuna lotu adanu-para puma enaali agale mogeaasa. Mogeaasa raburi nimumi nipuna bi minasaasimi.

Nasaret enaalinumi Yesu masaa rilal-ismi

(Mat 13.53-58; Mak 6.1-6)

¹⁶ Go pumare Yesu nipuna Nasaret su-para puaoma pisa. Go adare-para nipu oge naaki rabu piruma adaa lisa. Go pisa raburi Pomo mu Pirape yapiri nipumi abalade pala pisa-rupa lotu adapara puma Gote-na agale yarepeala aasa. ¹⁷ Go rabu nimumi Gote-na agale lakenalo Aisaia-na buk Yesu nipu mea kalisimi. No buk loboma agale meda asa pumare gu-rupa yarepeasa: ¹⁸ Mudu Ali-na Holi Spirit-ri ni madaa epa pia. Nipumi ni mudu ali mapiraoma enaali naaralinu nipuna epe agale lakelanolo pisa. Nipumi ni mea epenalisa-daa koe adili enaalinu epe agale lakelalo ipisua. Nimu le koe enaalinu wala ma-epeaatalo ipisua. Nimu koe-rupa piri enaali raayo ma-kepeaatalo ipisua. ¹⁹ Mudu Ali nipuna enaalinu epe-rupa mapiraape yapi lakele. Go kogono madaare nipumi ni mea epenalisa.

²⁰ Yesumi apo agale pepa madaa yarepe kiratainaloma buk mogaoma mo buk

suruba-ae ali kalomare nipu agale lake-lalo pirisa. Go pumare mo lotu ada-para pirisimi enaalimiri nipu komea adoba wisimi.

²¹ Gore nimu agale ririnaoma lakalisa: Abiri go agale ririnaoma rabu pagamedere Gote-na agalena rere ora gu-rupa epaade. ²² Go raburi enaalinumi nipu madaa epe kone suma nipuna ora epe lakale agale madaa ora raaname komisimi. Go pirisimi pare nimumi talo: Go aliri Josep-na liside kone wima.

²³ Go rabu nipumi nimu-para talo: Nimimi saa pi agale pagalimi kone salo. Gore dokta nipuna abala yaina ma-epeaaya leme kone salo. Go leme kone salo: Neme Kaperneam su-para napi pawade remaa pageme. Go pea-le neme go naana adare-para page abi pape leme kone salo lisa. ²⁴ Pagalepa. Gote-na agale lakale aliri nipuna adare-para go enaalinumi nipu epe-rupa nasurubeleme lisa. ²⁵ Go pea-le nina agale waru pagalepa: Elaija pirisade raburi ena wasa adaapu Israel su-para pirisimi. Go raburi maali repo-para suba 6-pela popesa pare yai naipisa. Gorupa pumare su raayona reae adaalepe pabesa. ²⁶ Go pisa pare Gote-me Elaija mo Israel ena wasanu piri-para nama-penaalisa. Dia, pare nipumi no Saidon su-para Sarefat adare piri ena wasaa-para mea rapasa. ²⁷ Go pumare Gote-na agale lakale ali Elisa pirisa raburi Israel su-para yakilimi li enaali adaapu pirisimi. Go pisa pare nimuna rikirana komea nama-kaapu yaaoma epeasa. Dia, pare Siria su-para piri ali Neman-na komeare ma-epeaasa.

²⁸ Yesumi agale gu-rupa lisa rabu mo lotu ada-para pirisimi enaalinumi go agale pagoma nimuna pu robaa-para rono pagesimi. ²⁹ Nimumi rono pagoma Yesu ripinaaoma nipu so adare-nane mea ralu lisimi. Go adare-re rudu meda madaa warisimi rabu go kari raita maa puma nipu lopatalo pirisimi. ³⁰ Go pisimi pare nipu enaali raayona rikirana puma wala pisa.

Yesumi remo pabo piri ali meda ma-epeaasa

(Mak 1.21-28)

³¹ Yesu nipu adaa su robo Galili-na adare Kapaneam-para pisa. Go Pomo mu Pirape Yapi rabu nipumi enaali raayo Gote-na agale mogealisa. ³² Mogealisa rabu ora puri pale agaleme lakalisa-pulu enaalinumi ora paalame komoma ki kidipaa ragi lu pirisimi.

³³ Go rabu mogo lotu ada-para ali meda pirisa. Go ali madaare koe remo meda piruma nipumi go ali ora puri paloma e rui gu-rupa malaasa: ³⁴ Aya, go Nasaret su-para piri ali Yesu-yo. Nere naa madaa ake pulalo epae pae? Nemere ne adede-le neme naa tulalo epae pae? Nere ora Gote-na epe agale lagiape ali yade lisa.

³⁵ Go lisa rabu Yesumi remo-para agale mana talo: Neme agale loraoma go ali giyoma pu lisa. Go puma mo koe remome mo ali luma gona rikirana malopaaoma go ali giyesa. Go puma mo koe remome mo ali luma malopaaoma go ali giyesa. Go pisa rabu go ali wala namakeyasa. ³⁶ Go rabu enaali raayome ki kidipaa ragi luma nimumi lakelala pu pirisimi. Ora puma agale gu-rupa lisimi: Go agalere ali agake ya? Go alimi nipuna mo koe remo madaa agale mana lakenaloma nimumi agale pagomare mo ali giyoma pula lisimi. ³⁷ Go pisa raburi Yesu nipuna remaa go su raayona mone laoma pirisimi.

Yesumi Saimon Pita-na werena agi ma-epeaasa
(Mat 8.14-17; Mak 1.29-34)

³⁸ Yesu nipu rekoma go lotu ada giyoma pumare Saimon Pita-na ada-para puma kodobasa. Mo Saimon Pita-na werena agiri riripu yaina ora koe meda komisapulu Yesumi raba minalo lakalisimi. ³⁹ Yesu nipu mo yaina kome enana reke re-para puma mo yaina-para rakepema lo agale lakalisa. Go rabu-le mo enana yaina perekelema pora pamuma nimuna eda ele kiritao saasa.

Yesumi enaali adaapu raba misa
(Mat 8.16-17; Mak 1.32-34)

⁴⁰ Naare pabola pupulaina enaali medalomana adami alinu yaina komisimi-pulu go alinu Yesu piri-para lamua ipisimi. Yesu nipuna ki mo enaali raayona kalu madaa saoma pisa. Go pumare nimuna

yaina raayo ma-epeaama pisa. ⁴¹ Mo koe remonumi enaali adaapu giyasimi rabu gu-rupa yalaasimi: Nere Gote-na Si lisimi. Gore remonumi Yesu nipu ora Gote-na Mea Rapaae Ali makuaasimi-pulu nipumi nimu-para agale nalaketapape loma maepeaasa.

Yesu nipu adare medaloma-para epe kogono pamu pisa
(Mak 1.35-39)

⁴² Ora abasade yapi lapaasa rabu Yesu go adare giyoma enaali napiri su-para pisa. Go pisa pare enaali raayome nipu wasuma puma piri-para ipisimi. Go rabu nipuna pena-le pa piramina kone wisimi. ⁴³ Go lisimi pare nipumi nimu gu-rupa lakalisa: Ni adare medaloma-para puma Gote-na Surube Su madaa Epe Agale lake-toa. Gote-me ni mea rapaasare go kogono pamu panolo pisa. ⁴⁴ Gore nipumi Gote-na Epe Agale Judia su robona lotu adanu-para mogealisa.

5

Yesumi lisa rabu Pita-me wena adaapu misa
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Koro medare Yesu ipa Genesaret le repale-nane aasa. Go rabu enaalinu Gote-na agale pagolalo maregepeama puma nipu piri ipisimi. ² Go rabu ipa le repale-nane oge ipinu laapo mea adialabasimidaa Yesumi adisa. Go wena meape alinumi mo ipinu giyoma wena agona radepeala pirisimi. ³ Yesu nipu Saimon-na ipinu madaa puma pirisa. Go puma nipumi Saimon-para talo: Ipa repale-nane giyoma ipinu ogesi-daa yola puma bana lisa. Go rabu Yesu mole madaa pirumare enaali adaapu agale mogealisa.

⁴ Mo enaali agale abala lakelalo kiralomare werepe Saimon gu-rupa lakalisa. Ipinu madaa mo ipa rikirana bana lisa. Go ipa rikirana pumare wena agona lopyanyaoma wena mealepape lisa. ⁵ Saimon-me gu-rupa lisa: Mudu Ali, abi go ribaare naa raayome kalai adaa pa kama pare naame wena meda abuna nameama. Yapare neme apo lae-daa neme wena

agona lopanaa-daa lisa. ⁶ Nimumi gorupa pumare wena ora adaapu misimi. Ora adaapu waru misimi-pulu agona kurupu tabolalo pisa. ⁷ Go pisa raburi mo nimuna yogonu medaloma ipinu rado madaa piruma raba minalo ki wagepu pisimi. Gore nimu ipumare mo ipinu laapo madaa mo wena mea marulataabasimi. Go raburi mo ipinu laapore ena kedaamere rodopetalo pisa. ⁸ Saimon Pita-me go adoma Yesuna kibu-para rumu pege puma gu-rupa lisa: Mudu Ali, neme ni giyoma ne pu. Niri epe ali-daa dia yapare ora koe ali pi lisa. ⁹ Pita-para ali medaloma nipu raapu aasimi alinumiri mogo wena adoma paalame komisimi. ¹⁰ Saimon nipuna yago laapore Sebedina si laapo Jems-para Jon laapore nipu page pogolasaasipi. Gore Yesumi Saimon lakalisa: Neme paala nakomape. Werepe go wena meale-rupare enaali mealepape lisa. ¹¹ Go raburi wena mi alinumi nimuna ipinu ipa rugi-nane yolisa sumare wena ele raayo giyoma Yesu nipu raapu pisisimi.

*Yesumi yakilimi li ali meda ma-epeaasa
(Mat 8.1-4; Mak 1.40-45)*

¹² Rana medare Yesu su adare meda-para pirisa rabu ali meda yakilimi luma ki age raayo rugula mealimi pi ali pirisa. Go ali nipumi Yesu adomare su kamaa lopoma nipuna le-aga adainaaoma gurupa lisa: Mudu Ali, nena koneme ni mapeaano kone sali-daare Gote-me ni mapealia. ¹³ Go rabu Yesumi nipu madaa ki ridulaoma talo: Neme nena rerenu kaapu na kone salo lisa. Pena go-rupa lalana-le go yakilimi li alina rere abala dia lisa. ¹⁴ Go pisa rabu Yesumi nipu-para agale puri pale gu-rupa lisa: Neme wala ali meda nalakelape. Nena to yogalere Gote-na lodo kira-ae alimi adena abi pu. Go paliri Moses-me lisa-rupa lodo kira-ae ele kiraina. Go pali raburi enaalinumi mo nena yaina dia yana-rupa mada adalimi lisa. ¹⁵ Go lisa pare mo Yesuna pisade kogonore su ada raayona pago kiritasimi. Go pisa raburi enaali adaapumi nipuna agale pagolalo ipisimi. Go page nimuna yaina raayo raakepeanalalo ipisimi. ¹⁶ Go pisimi

raburi nipu adae abuna enaali napiri su-para pumare nipumi beten puma lo pitaa pisa.

*Yesumi pora napami ki age kuli raayo
koma pe ali meda ma-epeaasa
(Mat 9.1-8; Mak 2.1-12)*

¹⁷ Koro medare Yesu nipumi Gote-na agale enaali raayo mogeaata pirisa. Go rabu Farisi alinu-para rekena agalena tisaanu-para pisisimi. Nimuri Galili su robo-para Judia su robo-para Jerusalem su robo-para go su raayona adare-para epaoma puma ipisimi. Go rabu Mudu Alimi Yesu nipu puri kalisa-pulu yaina kome enaali adaapu ma-epeaasa. ¹⁸ Go rabu ali medalomame reke madaa ali meda rias ipisimi. Go alina ki age kuli raayo komapasa. Nipu ada ru-nane pumariaa kodobaoma Yesu nipu piri re-para puma sulalo pisimi. ¹⁹ Go pisimi pare ada rubitabesa-pulu mo ali mada nariaoma ipisimi. Mo ada rubitabesa raburi mo yaina kome ali wala so ada koau-nane rias opasaasimi. Rias pumare ada pira kege pemina lapaoma mo enaali pisisimi rikirana madaa lopanaaoma Yesu re-para masaasimi. ²⁰ Yesumi mo alinu nimu waru kone rulasimi-pulu nipumi go ali adoma talo: Nena pupitaguinu mea rubaato lisa. ²¹ Go lisa raburi rekena agale tisaanu-para Farisi alinu-para nimuna agale adaapu gu-rupa lisimi: Go aliri aapi ya? Nipumi Gote-para ero agale lea. Pupitaguinu mea rubape aliri go su kamaa meda dia yade. Go kogonore Gote-me komea mada palia lisimi. ²² Yesumi nimuna kone-para abala adokaru misapulu nimu-para agale gu-rupa lakalisa: Nimina kone adaapuri ake paa-daa wimi ya? ²³ Akepu toa-daa epelea yapae? Pupitaguinu mea rubaayo toa rabu epelea yapae? Neme ne rekoma pu toa puri palea yapae? ²⁴ Yapare neme agale laketoa rabu Gote-na Mea Rapae Aliri neme go su kamaa puri muma kogono mada palua-daa adalimina. Go puma koe elenu neme mea rubaato. Go rabu mo kuli koma pe ali-para agale gu-rupa lakalisa: Neme go lalo-le nena u pali elenu mea ripinuma nena ada pu lisa. ²⁵ Pena go-rupa lalaina

go pirisimi enaalina le-aga madaa wagepu rekesa. Mo ali nipuna u pali elenu mea ripinuma ada pisa. Nipu puma re Gote-na bi minasaama pisa. ²⁶ Go raburi enaali raayo ora pogolasaasimi. Nimumi paala komoma naame pora rado meda adalemeda Gote-na bi minasaasima.

*Yesumi Livai Yaalasa
(Mat 9.9-13; Mak 2.13-17)*

²⁷ Yesu nipu pumare kana takis mi ali Livai nipuna ada-para pirina adisa. Go aliri Yesumi gu-rupa lakalisa: Ni raita mea epape lisa. ²⁸ Gore mo ali nipuna elenu raayo giyoma Yesu raita maa pisa.

²⁹ Go pumare Livai-mi Yesu eda adaalepe yawesimi. Yawesimi rabu takis mi enaali adaapu page pa enaali adaapu page nimu komea nipuna adapara eda no pirisimi. ³⁰ Go rabu Farisi ali medaloma-para nimuna rekena agale tisaa-nu nimumi Yesuna disaipel alinupara agale adaapu lisimi. Gore nimumi gu-rupa lisimi: Nimiri go takis mi alinupara koe riabo alinu raapu go edare ake paa-daa neme pae? ³¹ Go rabu Yesumi agale gu-rupa lakalisa: Yaina nakome enaaliri dokta piri-para napeme pare yaina kome enaaliri dokta piri-para pemedede. ³² Neme ora epe kone wi enaalinu-para kone perekealiminalo agale nalakela ipisua. Dia, pare koe riabo enaali raayome kone perekealiminalo su kamaa ipisua lisa.

*Eda niti puma giyape kone
(Mat 9.14-17; Mak 2.18-22)*

³³ Enaali medalomame Yesu agaa gupa misimi: Jon-na disaipel alinumiri rana adaapu eda niti puma go eda giyoma beten leme. Farisi alinuna disaipel alinumi page go-rupa peme. Yapare nena disaipel alinumi eda pa no ipa ele pa apo neme-daa lisimi. ³⁴ Go lisimi rabu Yesumi nimu lakalisa: Ena lamulalo ali meda nipuna adami enaali raapu piraalia-daare go adami enaalinu eda giyoma pa piraalimi ya? Dia gu-rupa napemedede. ³⁵ Dia, pare go ena lamulalo pea aliri werepe nimumi nipuna adami enaalinu raapu maa palimi. Go di raburi eda madaa niti puma pa piraalimi lisa.

³⁶ Yesumi nimu-para saa pi agale page meda gu-rupa lisa: Ali medame kagaa mamina meda mea riripima abalana mamina narabulemede. Pare ali medame go-rupa palimi-daare nipuna kagaa mamina makoyaaoma mo kagaa kuni mamina-re mogo abalana mamina rado-rupa aalia. ³⁷ Go page ali medame abalana meme mena yogale-para kagaa ipa wain nano pabalia. Yapare ali medame go-rupa paliare mo kagaa wain ipame abalana meme mena yogale rugula tyabalia. Go puma mo ipa wain su madaa koyoma mo meme mena yogale page mada koyalia. ³⁸ Gu-rupa peme-le kagaa ipa wain-ri kagaa meme mena yogale-para mea koyo pabalepape. Go pali rabu ipa wain no pabape yogale laapo epelea. ³⁹ Yapare pa ali medame abalana ipa wain abala nomare nipumi kagaa wain madaa kone nawia. Dia-le nipumi talo: Abala wain-ri ora epe tea lisa.

6

Pomo mu Pirape Yapi di madaa agale lorapisimi

(Mat 12.1-8; Mak 2.23-28)

¹ Werepe Pomo mu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu wit-na kili maapu pamisa. Go rabu nipuna disaipel alinumi mo wit-na kili medaloma keresimi. Go pumare nimuna kimi rakepema nisimi. ² Go kogono pisimi rabu Farisi alinu medalomame nimu-para talo: Go pemeare Pomo mu Pirape Yapi di rabu-le rekena wiale ake paa-daa kili raluma kogono peme pae? ³ Go raburi Yesumi nimu-para agale gu-rupa lakalisa: Nimimi Devit-para nipuna adami alinu-para nimumi reame komoma pisimi yaade remaa nadipilisimi ya? ⁴ Reame komisimi rabu nipumi Gote-na ada ru-nane puma kodobasimi. Go puma lodo kira-ae alimi Gote madaa kale bret misa. Devit-mi nomare nipuna adami alinu page kalisa. Go pisa pare naana rekena wi agale madaare Gote-na lodo kira-ae alinu komeamere go bret mada nalimi lisimi. ⁵ Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Enaali Raapu Pirape Siri Pomo mu Pirape Yapi di-ri nipuna surubea lisa.

Pomo mu Pirape Yapi rabu ki rudu-ae ali meda Yesumi ma-epeaasa (Mat 12.9-14; Mak 3.1-6)

⁶ Werepe Pomo mu Pirape Yapi di meda raburi Yesu lotu ada-para puma enaalinu agale pamu lakalisa. Go ada-parare ali meda piruma nipuna popa ki-ri ora kolisa. ⁷ Go rabu Farisi alinu-para rekena agale lisa alinumiri Yesu madaa kose lape agale talo pirisimi. Go pisimi-pulu nimumi waru adolalo mo yaina kome enaali Pomo mu Pirape Yapi di rabu Yesumi enaali maperekeata palo kone mulalo adaba pisimi. ⁸ Go pisimi pare Yesumi nimuna kone adisa-pulu mo ki meda-nane kome ali gu-rupa lakalisa: Ne rekoma go-pare ipu. Go lisa rabu nipu rekoma puma aasa. ⁹ Gore Yesumi nimu-para talo: Naamere Pomo mu Pirape Yapi di raburi rekena agalemere ele lea pae? Naame epe kogono pamina yapae koyaape kogono pamina ya? Naame enaalinu raba meamina yapae naame enaalinu lu makomamina pae? ¹⁰ Go rabu Yesumi ali raayo adabaaina go ali go-rupa lakalisa: Nena ki epe-rupa ridula lisa. Mo alimi nipuna ki ridulasa rabu nipuna ki ma-epeaasa lisa. ¹¹ Go rabu nimumi Yesu-para rono waru pagoma nimumi Yesu madaa naame ake pamina yapae lisimi?

Yesumi aposel kogono ali 12-pela misa (Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Go raburi Yesu nipumi beten talo rudu meda madaa pisa. Go rabu Gote repara beten lala pirina yapi paa lapaasa. ¹³ Naare rapaasa raburi nipuna disaipel alinu-para ipulupa loma yalisa. Go puma nimuna rikirana piri ali ru repena bi loma lisana ora aposel kogono alinu mapiraasa. Nimuna bi gu-rupa lisa: ¹⁴ Saimon wala Yesumi bi Pita lakalisa. Nipuna ame Andru-para meda Jems-para Jon-para Filip-para Batolomyu-para ¹⁵ Matyu-para Alfius-na si Jems-para Saimon nipuna ruru bi Selot nipu-para ¹⁶ Jems-na si Judas-para Judas Iskariot-para go ali raayore Yesumi mapiraasa. Judas Iskariot-re nipu werepe Yesu lore alina kina mea wisade ali yade.

Yesumi enaali adaapu madaa kogono pisa

(Mat 4.24-25; Mak 3.7-12)

¹⁷ Gore Yesu nimu raapu meda rabu rudu madaa kilipima ipumare su kamaa-para nipuna disaipel alinu raapu epa rekesimi. Go rabu enaali adaapu pirisimi. Nimuri Judia su raayo-para Jerusalem su-para nabisi adare Tair Saidon lapo-para piri enaalinu epa kiritasimi. ¹⁸ Nimu raayo ipumare nipuna agale pagoma nimuna yaina ma-epeaanalo ipisimi. Go page enaali adaapu koe remome linu epenaloma Yesumi ma-epeaasa. ¹⁹ Go raburi enaali raayome nipu kimi waraatalo pirisimi. Nipuna purimi mo yaina kome enaali raayo maepeaasa-pulu gorupa pirisimi.

Yesumi pedo peme enaalinu-para releme enaalinu-para agale lakalisa

(Mat 5.1-12)

²⁰ Yesumi nipuna aposel kogono alinu waru adaba suma talo:

Nimi naaralinu raaname waru komalimina. Gote-na Surube Su raayo mada adalimina.

²¹ Nimi enaalinuri abi reame apo komalimi-le raaname komalimina. Nimina robaa rubitabenalo eda adaapu nalimina.

Abi nimimi re apo lo pilimiri werepere giri lo epe-rupa piruma raaname komalimina.

²² Ni enaali Raapu Pirape alina Sina agale pagalimi rabu pa enaalinumi nimi adoma rono komoma nimi koau wateme. Go puma nimumi ero agale loma nimi koe bi gialimi pare go kone madaare pa raaname komalepape. ²³ Nimumi nimi-para go-rupa palimi-daare nimimi raana ora waru komoma pedo palepape. Pagalepa. Abala nimuna kasuanumi apo kone mogeama agale lakale alinu-para page go-rupa pisimi. Gore nimina so yaa-para wi yotore ora epe adaalepe mealimina.

²⁴ Pare nimi abi kamo le enaalinuri waru adalepape. Nimina pa epe-rupa pirape kone abala mu aame.

²⁵ Abi go enaalinu nimiri eda noma nimina lo robaa-para rubita-le werepere reame waru komalimina.

Abi giri leme enaalinuri nimimi waru adalepape. Werepe nimi re ora waru lo pitimi. ²⁶ Go page enaali raayome nimi madaa pedo palimiri nimimi waru adalepape. Nimuna kasuanumi makirae agale le alinu-para page abala gu-rupa pisimi.

Naana lore alinu raapu kone perekelema pedo pamina

(Mat 5.38-48)

²⁷ Yapare nina agale pageme enaalinu nimi lagialo: Nimina lore alinu madaa pedo pi kone salepape. Enaali medalomame nimi-para koe rono pagape kone salimiri ora pili loma epe kone suma raba meape. ²⁸ Enaali medalomame nimi-para koe agale lemere beten loma ma-epeatepape. Enaali medalomame nimi makoyaatalo palimiri go page beten loma raba mealepape. ²⁹ Gore enaali medame nena pae paarame rola taliare perekelema luna medane taina lape. Go page enaali medame nena seket maa paliare gore nena siot meda page kalape. ³⁰ Ali medame ele rome teare gore kalape. Go page enaali medame nena ele muma saapiralimiri wala abi wagepu gi nata-pape. ³¹ Enaalinumi raana pi kone sulalo palimi-daare nimi page kone komea go-rupa salepape.

³² Gore nimimi enaali meda madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi nimi madaa pedo pi kone salimi. Go pea-le go kone madaare puri mada namealimi. Dia-le pupitagi nape enaali medalomame page nimu madaa pedo pi kone salimi-daare nimumi go page kone komea-rupa salimina. ³³ Go page nimi-para epe kone salimide enaalinuri nimimi page nimu-para epe kone salimiri go madaare epe puri namealimi. Dia-le pupitagi ne enaalinumi page go-rupa peme. ³⁴ Go page nimimi enaali medaloma elenu kaloma wala abala gi kone salimiri go kone madaare epe puri namealimi. Dia-le pupitagi ne enaalinumi page koeyae peme enaalinu ele kateme. Gore yago mada abuleme kone suma kateme. ³⁵ Pare nimimi go kone namogealepa. Nimimi lore alinu pedo puma raba mealepape. Go page

elenu kaloma raba mealimi raburi gore naa madaa epe ele mada abuteme kone nasalepape. Gote-me ora pili nalo pupitagi neme enaalinu madaa epe kone suma kodome komea. Go epe-rupa palimiri nimi so yaa-para pia Gote-na si wanenu pitimi. ³⁶ Nimimi enaalinu kodome komalimiri aapa yaa madaa piame page kodome komalia.

Nimimi medana palimide alinu naru-malepape

(Mat 7.1-5)

³⁷ Nimimi enaali medaloma madaa epe enaali koe enaali kone nasuma natapape. Go palimiri Gote-me page nimi madaa kose lape agale-rupa namuma rumaalia. Go page enaali medaloma madaa kedaa pi kone narumaalepape. Go palimiri Gote-me page nimina kedaa narumaalia. Nimimi enaali medana koae-aunu mea rubalimiri Gote-me page nimina koae-aunu mada mea rubalia. ³⁸ Nimimi ele pa enaalinu pa katemere Gote-me page nimi go kone madaa elenu pa gialia. Gialia rabu nimina ki-para waru muma rubu aalia rabu rulaniamoma marubiamoma koy-aalia. Nimimi ele rumaaoma enaalinu katemedede-rupare Gote-me gode katemere-rupa raayo abuloma sainaalia.

³⁹ Yesumi nimu-para saa pi agale meda wala gu-rupa lisa: Le rubu pi ali medame nipuna le rubu pi yago pora mada mea waatea ya? Dia-le nipu laapo raita naaku-para lopalipi. ⁴⁰ Go page skul leme nogo naakinuri nimuna tisaa-rupa mudu mada piralimi ya? Dia, pare nimu abala skul waru lomare nimu page wala mo tisaa nona palimi.

⁴¹ Gore mo nena amena le-para lemارة apo wia te-daare nena le-para adalepe mo wia abala maa pape. ⁴² Akea puma nimina ame gu-rupa madaa laketeme ya? Ame-ya, nena le-parare le mare wia. Go leme pare adaa repena rekepele nimina le-para aayare ora na-ademe. Nimina kone nama-redepo yaaoma pimi-pulu ora makeae enaali pimi. Abala ririnare nimina le-para aaya repena rekepele abala rasalepape. Werepe nimina le waru ria

piruma mo nimina amena le-para aaya lomare mada yokalimina lisa.

Koe repena madaare koe kili elalia
(Mat 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Yesumi wala gu-rupa lisa: Epe repenamere koe kili-daa namadia. Go page koe repenamere epe kili namadea. ⁴⁴ Enaalinumiri repena kili abala elea adomare go kili epe talo kotalo abala makuaaeme. Enaalinumi repena keto madaa pa repena fik kili nakereleme. Go page kope meda madaa wain kili nakereleme. ⁴⁵ Epe enaalinumi nimuna lo robaa-para epe kone adaapu suma epeaanu adaapu peme. Koe alimi wain maapu puma nipuna kiageme page koeyae kama pea. Gore nimuna lo robaa-para go kone suma rubitabenaloma nimuna agale leme.

Ada papena re laapo
(Mat 7.24-27)

⁴⁶ Ake pea nimimi ni-para Mudu Ali loma nina agale wala napageme? ⁴⁷ Enaali nimi ni piri-para ipuma nina agale pagoma kone rulaoma raitalimi-daare ora epe-rupa pimi. Nimuna kone madaa remaa lagialo. ⁴⁸ Go agale page aliri ali medame ada pulalo pea. Abala ririnare naaku ora no-para puma robo sumare ada pigi maa pabomare kana muma ruluaoma puri mapalaaya. Go pumare werepe ipa roma go ada marobaatalo pea pare mada dia. Mo ali nipumi abalade go ada waru pisa-pulu ora puri paloma aasa. ⁴⁹ Pare ali medame nina agale pagoma naraitalia. Go aliri nipuna ada gu-rupa pisa: Nipumi no su ru-nane ada pigi puri namapalae pa kama awelisa. Werepe go adare ipa roma lisa rabu ora wagepu robesa. Gore lopesa rabu ora e waru lisa.

7

Yesumi soldia ali muduna kogono naaki ma-epeaasa
(Mat 8.5-13)

¹ Yesumi enaalinu agale lakelalo di-analoma Kaperneam su-para pisa. ² Gore soldia alinuna surube ali meda pirisa. Go kana kogono naaki yaina adai muma le kadupitalo pisa. ³ Mo soldia ali mudumi

Yesu pia remaa pagisa rabu nipumi kone makuaae Juda medalomame mo Yesu adola penaalisa. Nipumi mo naakina yaina epa ma-epeaana kone wisa. ⁴ Nimu Yesu piri-para puma agale puri paloma gu-rupa puma kogelisimi: Apo soldia aliri epe ali yaa-pulu neme raba meaina. ⁵ Nipumi naa Juda enaalinu madaa pedo pi kone suma nipumi naana lotu ada meda wariasa-daa lisimi.

⁶ Gore Yesu nimu raapu pisa. Nimu ada regepema abala puma opapasimi rabu mo ali mudumi adami ali medaloma Yesu-para agale gu-rupa rapasa: Mudu Ali, neme kedaa napeape. Ni epe ali dia yaa-pulu na ada-para na-epape lisa. ⁷ Go page ni epe ali-daa dia yaa-pulu ne piri-para page mada na-epalua. Pare neme abi pa agaleme le rabu nina kogono naakina yaina perekelena lisa. ⁸ Gore ni page soldia ali kalunumi agale lagialimi rabu pagalua. Gore ni page soldia alinu pawa surube. Gore neme soldia ali meda pu toare mada palia. Go puma neme soldia ali meda ipu toare mada epalia. Go puma nina kogono naaki-para kogono pa lo lake-laayore gore nipumi mada palia.

⁹ Yesumi go agale pagoma mo ali madaa kone adaapu suma aasa. Nipumi wala perekea yoma mo nipu raita mea ipisimide enaali gu-rupa lakalisa: Gore pagalepa. Israel su-parare naa agale pagae enaali meda go-rupa na-ade. ¹⁰ Go rabu mo agale mea ipisimi alinuri ada wala pumare mo kogono naaki abala perekealisa-daa adisimi.

Yesumi ena wasaana naaki marekaasa

¹¹ Werepe ogeasi piruma Yesu nipu wala adare Nain pisa. Nipuna disaipel alinu-para enaali adaapu nipu raapu pisimi. ¹² Go adare-na pora pape-nane kodobatalo ipisimi rabu enaalinumi ali ro meda go ria ipisimi. Mo kome naakiri ena wasaana naaki komea pirisa. Go adare-para piri enaali raayore mo ena raapu re laari ipisimi. ¹³ Mudu Alimi go ena adoma nipumi kodome ora waru komisa. Go rabu nipumi mo ena-para gu-rupa lakalisa: Neme re nalape. ¹⁴ Go lisa rabu nipu re-para puma mo ali ro wisa-para ipuma kimi waraasa.

Go pisa rabu mo ali ro rilisimi alinuri pa reka aasimi. Yesumi talo: Go penaali neme lalo-le ne reka. ¹⁵ Mo aliri ora le kadupilisa pare rekaa piruma agale lo pirisa. Go pisa rabu Yesumi go naaki nipuna agi wala kalisa. ¹⁶ Go pisa raburi enaali raayome paalame komoma Gote-na bi minasaaoma talo: Gote-na agale lakale ali mudu meda naana rikirana abi go epa pia. Go loma nimumi talo: Gote su kamaa ipuma nipuna enaali adae abuna mapiraalalo epaana lisimi. ¹⁷ Gore Yesuna remaare enaalinumi Judia su raayona pago kiritasimi.

Jon-me nipuna disaipel ali laapo Yesu piri-para epenalisa

(Mat 11.2-19)

¹⁸⁻¹⁹ Jon-na disaipel alinumi go remaa Jon lakalenalomare nipumi disaipel ali lapo-para ipulupa lisa. Go ali laapore Mudu Ali piri-para puma agale lorapealepa. Gupa tapape lisa: Nere Jon-me abala ali meda epalia lo lagisa ali yapae pa ali meda adoba piralima yapae tapape lisa. ²⁰ Go ali laapore Yesu piri-para abala puma nipumi talo: Nere abalade epalia lisimide ali yapae pa rado ali meda adoba piralima yapae lisipi?

²¹ Go raburi Yesumi enaali yaina rado rado kome enaali adaapu ma-epeaaoma koe remo nimu madaa piri raayo maa ralulisa. Nipumi le rubu pi enaali adaapu page ma-epeaasa. ²² Yesumi nipu agale gu-rupa puma laketapape lisa: Nipimi abi go adoma pagapede remaa Jon piri-para puma laketapape lisa: Le rabu pi enaalinumi ele wala waru adaame. Eke koe enaali page pora epe-rupa pamualeme. Yakilimi li enaalinuna rere page kaapu yade. Kale poae enaalinumi page kale lobenaloma agale pageme. Kome enaalinu page wala rekoma pimi. Enaali naaralinu-para page epe agale waru pageme. Go ele raayo madaa remaa puma tapape lisa. ²³ Ali medame ni madaa kone laapo nasuma puri paloma kone rualiare go enaaliri pedo waru pu piralia lisa.

²⁴ Jon-na agale mea rapaae ali laapore wala pisipi. Go rabu Yesumi Jon madaa enaali raayo-para remaa gu-rupa lakalisa:

Abala Jon enaali napiri su-para pirina nimi go su-para pumare api adola pisimi pae? Nimimi po rilipumi kabe raguala adola puame ya? ²⁵ Nimi pumare api adola puame pae? Nimi pumare ali medalomame epe epe set maarae adola puame pae? Dia-le epe epe set maarae go piale alinuri ali kalununa ada-para piralemede. ²⁶ Gore nimi pumare ake adola puame pae? Nimimi Gote-na agale lakale ali mudu adola puame. Gore ora pagalepape. Go ali Gote-na agale lakale ali yapare ora Gote-na agale lakale alinu medalomare nipumi ma-oge yaaya. ²⁷ Go pea-le Jon madaare Gote-na agale wi bukmi gu-rupa lea: Gote-me talo: Go aliri nina agale laketapape ali neme nipu abala maa penaatoa. Go alimiri nimina lo robaa maredepo yaata epalia lisa. ²⁸ Pagalepa. Jonmere go su kamaa madina enaali raayo ma-oge yaalia pare Gote-na Surube Su-para piri pa ali medame Jon page ma-oge yaalia lisa.

²⁹ Go lisa rabu takis mi alinu-para enaali raayome pago kiritasimi. Nimumi Gote-na epe agale mana pagenaloo abalade Jonme kalu-ipa kalisa. ³⁰ Go pisimi pare Farisi alinu-para rekena agalena tisaanuri Jonna kalu-ipa giyasimi. Go puma nimumi Gote-na epe pora giyasimi.

³¹ Yesumi talo: Gore abi reka piri enaalinuri ake piale enaalinu-rupa piralimi lano yapae? Nimuna kone-para ake kone saa pimi agale lano yapae? ³² Nimuri gu-rupa lano: Nogo naakinu maket kamaa piruma nogo naaki radonu-para gu-rupa leme: Naame nimi madaa lemaa lema pare nimimi yasa napabeme. Naame kodo kome yasa lema rabu nimimi re nateme. ³³ Yesumi wala gu-rupa lisa: Gore Jonme kalu-ipa ipuma bret nanoma ipa wain page nanisa. Go pisa rabu nimimi nipu makeae ali lisimi. ³⁴ Abiri enaali Raapu Pirape alina Si ni ipuma eda ipa no pi. Go pe pare nimimi talo: Adalepa. Go aliri eda adaapu noma ipa wain adaapu ne ali leme lisa. Go aliri mo takis mi alinu-para naaraalinu-para nimuna adami ali raapu piru aaya leme. ³⁵ Nimimi gorupa leme pare enaalinumi Gote-na kone

memere naa nimuna makuaae ele-daa go-rupa waateme.

Ena koe medame Yesuna ake madaa wabola koyasa

³⁶ Farisi ali medame Yesu nipuna ada-para eda nola epape lisa. Yesu mo Farisi alina ada-para puma eda nala pirisa. ³⁷ Gore ena koe medame Yesu mo Farisi alina ada-para eda nala pia remaa pagisa. Go remaa pagoma mo ena nipumi epe kaapu le wabola kana pe-para pira palae Yesu piri-para mea ipisa. Go wabolana kana elere ora adaapu madaa ora adaalepe. ³⁸ Mea ipumare Yesuna koau-nane puma age radepesa. Go puma nipu re lala pirisa. Nipumi re loma go ipa Yesuna age madaa pogolasa. Go pumare re ipare nipuna kalu irimi kunuma makaapu yalisa. Mo ename Yesuna age madaa nunu loma age madaa epe kaa pi wabola pepeminalisa.

³⁹ Mo Farisi alimi adoma nipumi gurupa kone wisa: Go aliri ora Gote-na agale lakale ali yalore nipu warata enana kone mada makuaaya. Go ename koe pupitagi ne ena-le mada adalia kone wisa.

⁴⁰ Go rabu Yesumi mo alina kone adoma talo: Saimon, neme ne remaa meda lagialo. Saimon-me talo: Tisaa, nena agale la. ⁴¹ Gore Yesumi talo: Ali laapona kana rudu ali komea madaa aaya. Ali medana ruduri 2,000 kina misa. Ali medana rudu 200 kina misa. ⁴² Mo ali laapome go rudu abulape pomo komisipi. Go pea raburi mo rudu kale ali laapome mo ali laapo rudu na-abutapape lakalisa. Go pisa raburi mo ali laapomere aapimi pedo waru pisa pae?

⁴³ Saimon-me agale gu-rupa lakalisa: Neme gu-rupa kone salo. Ali medame nipuna rudu adaapu mu ruguluma nabuli aliri raaname komisa kone salo. Gore Yesumi talo: Gu-rupa ora lale lisa.

⁴⁴ Go lisa rabu nipumi go ena piri-para perekea luma Saimon-para neme go ena ada lisa. Ni nena ada ru-nane epawade pare nina age radepeape ipa nagiaede. Yapare go ena nipuna re ipame nina age radepeaoma nipuna kalu irimi makaapu yaripaade. ⁴⁵ Nena ada ru-nane epawade rabu nunu nalaede pare go enamere nina age madaa nunu laade. ⁴⁶ Neme nina

kalu-para wabola napeaaripide pare go ename nina age madaa wabola paaripade. ⁴⁷ Go pea-le ne lagialo: Nipumi ni madaa raaname komoma ora nipuna koae-aunu adaapupe Gote-me mea rubata. Pare Gote-me enaali medana koae-aunu ogepusi mea rubaliare go enaaliri ogepu raaname komalia. ⁴⁸ Gore Yesumi mo ena lakalisa: Neme nena koae-aunu mea rubaato lisa. ⁴⁹ Go lisa rabu ali medaloma nipu raapu rapula madaa piruma eda nala pirisimi alinuri agale makibumaaoma gorupa lisimi: Go alimi aapimi koae-aunu mada mea rubalia ya? ⁵⁰ Go lisimi pare Yesumi go ena lakalisa: Nena kone ru-laeme ne ma-epeaaoma ne Gote raapu mapiraala. Abi puma nena lo robaa eperupa aina lisa.

8

Ena medaloma Yesu raita mea ipisimi

¹ Werepe Yesu nipu su raayo-para mo pora pagina pamisa. Nipumi Gote-na Surube Yapi-na Epe Agale lakelalo mo-gealisa. Go rabu disaipel ali 12-pela nipu raapu pamisimi. ² Yesumi ena medaloma nimuna koe remonu marakepeaaoma nimuna yainanu raayo ma-epeaasa. Go enanu nipu raapu pora pamisimi. Go enanuna bi gu-rupa: Makdala adare piri Maria-re abalade Yesumi koe remo ki medane luma medane laapo mea rubaasa. ³ Ena medana bi Joana-re nipu ali mudu Herot-na ada surube ali Susa-na were pirisa. Ena medalomare Susana-para ena rado adaapu page nipu raapu pamisimi. Go enanumiri mo disaipel alinu-para Yesu-para nimuna ele raba meaa-ma pulalo pisimi.

Ali medame wit maapu-para poasa (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

⁴ Ora adare rado rado-para piri enaali adaapumi Yesu piri-para epa kiritasimi. Go pirisimi rabu nipumi nimu-para saa pi agale meda gu-rupa lakalisa: ⁵ Ali medame wit-na kili maapu-para pola pisa. Nipumi kili maapu-para pulalo pisa rabu medaloma pora pagina lopesa. Go kiliri enaalinumi rabuaa luma yaanumi page nisimi. ⁶ Pare go alimi wit kili medaloma

poasa rabu kana madaa lopesa. Go kana madaa lopesa rabu suri kana madaa ogepusi wisa-pulu raayo kaapu yabesa. ⁷ Wit-na kili medalomare repena ketoae-para lopesa. Go-para opisa pare mo kope adaa yoma minabaasa. ⁸ Wit-na kili medalomare epe su-para lopoma opea. Gore waru opomare wit-na kili elesa rabu kili 100-pela madisa. Go saa pi agale lomare Yesumi gu-rupa lisa: Enaali raayo nimi kale aalia-daare waru pagalepape lisa.

Yesuna saa pi agalena re lakalisa
(Mat 13.10-17; Mak 4.10-12)

⁹ Go raburi nipuna disaipel alinumi go saa pi agalena re agaa lorapisimi. ¹⁰ Go pumare nipumi talo: Gote-na Surube Yapi-na pagaa wi agalena re nimimi abala adame-daa lagialo. Yapare pa enaali medalomamere go Surube Su madaare pa saa pi agale pageme. Go puma nimuna leme pa ademe pare ele meda na-adalimi. Nimumi agale pa pageme pare go agalena re-re mada namakuaalimi.

Yesumi wit-na le madaa saa pi agalena re lakalisa
(Mat 13.18-23; Mak 4.13-20)

¹¹ Go saa pi agalena rere gu-rupa lisa: Go wit-na kiliri Gote-na agale yade. ¹² Pora pagina lope-ae kiliri go-rupare enaalinumi agale pa pageme pare werepe Satan ipuma mogo agale nimuna lo robaa-para wala paake mea. Nimumi kone rulaoma adae abuna kagaa piramala palimi kone suma Satan-me paake mu aaya. ¹³ Kana wi su-para lope kiliri go enaalinumi epe agale pagomare pedo waru peme. Yapare ora robaa ru-nane pitaa napuma kodobaaya-pulu nimumi kone ogepusi rulaeme. Werepe Satan-me epa eleme kotalalo paa-daa wala Gote-na agale giyeme. ¹⁴ Etolo etolo aaya su-para lope kiliri go enaalinumi agale pageme pare go su kamaana kedaanu page kamaa yape page go pedo pape kone raayome nimu minabaaya. Go pea-pulu regepe minaoma kili waru na-elea. ¹⁵ Su epe-para lope-ae kiliri go enaalinumi epe agale pagoma lo robaa-para waru kirulu saapiruaeme. Nimu pawa piruma pageme-pulu nimumi kili waru madialimi lisa.

Enaalinumi lam pa kewoma reke rolo-para nasu aaeme
(Mak 4.21-25)

¹⁶ Yesumi wala talo: Ali medame lam kewomare baket rolo-para page reke rolo-para napagaa salia. Dia, pare enaalinu ada ru-nane piruma lam-na paa minalo mudialimi lisa. ¹⁷ Gore ele adaapu kuduripu wimi elenuri gore raayo penaame paana maa salia. Go puma keapalimi ele raayore werepe penaame maa salia-daa mada adalimi lisa.

¹⁸ Nimina pageme agalere waru su-rubalepape. Enaali raayome kone waru su piralimi-daare Gote-me kone ele medaloma wala gialia. Pare enaali raayome kone ele waru nasu piralimi-daare gore nipuna saapia ele raayo abala mu paaya.

Yesuna agi-para nipuna amenu nimu agale lakalisa
(Mat 12.46-50; Mak 3.31-35)

¹⁹ Yesu nipuna agi-para amenu nipu piri-para ipisimi. Go rabu enaali adaapu kiritasimi-pulu nipu pirisa re-para pirape ae nawisa. ²⁰ Go raburi enaali medame nipu lakalisa: Nena agi-para nena amenuri nimumi ne adola ipuma kamaa-nane epa aeme lisa. ²¹ Go raburi Yesumi agale gu-rupa lakalisa: Enaalinumi Gote-na agale pagoma kone rulaoma raitalimi-daare gonuri nina amapara nina amenu-para pimi lisa.

Yesumi adaa po rilipu maloraasa
(Mat 8.23-27; Mak 4.35-41)

²² Koro meda Yesu nipuna disaipel alinu raapu ipinu madaa pisimi. Gore nipumi nimu lakalisa: Nimi mo ipa le mone pane kenaama baina lisa. Go rabu nimu pulalo pisimi. ²³ Ipinu madaa piruma pisimi rabu Yesu nipu u palisa. Go rabu po rilipu adaa meda kawaro kanapu-nane ipisa. Go puma mo ipinu madaa ipa epa rubitalo pisa-pulu nimu paala komoma pirisimi. ²⁴ Go rabu disaipel alinumi Yesu puma marekaaoma talo: Mudu abiri naa ora apo tyala-daa lisimi. Yesu nipu rekoma lisana mo po rilipu-para mo adaa ipa lapo-para puri pale agale lakalisa. Go agale lakalisa rabu po rilipu ipa laapo raita loraoma

ipame lewa lewa wala napisa. ²⁵ Go raburi nipumi disaipel alinu-para agale lorapisa: Naa agale lo robaa-para mea wimi pae? Go lisa rabu nimumi pogolasaoma paala komoma agale lala piruma gu-rupa lisimi: Go aliri aapi ya? Po rilipu-para ipa laapo raita agale lakela rabu nipu agale pagaepe lisimi.

*Yesumi ali medana remo ralu lisa
(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)*

²⁶ Go puma Yesu-para nipuna disaipel-nu ipinu madaa piruma Gerasa su-para pisimi. Go suri ipa Galili mone pane aasa. ²⁷ Yesu nipu ipinu giyesa rabu mo ali madaala ipisa. Go aliri koe remo medaloma nipu madaa pirisa. Go ali ora abasade nipu mamina nayamoma adapa napirisa pare enaali rogae kana apedaa-para paitala pisa. ²⁸ Go alimi Yesu adoma puri pale agale loma Yesuna kibu-para epa lopesa. Nipumi ora rui loma gurupa yalisa: Yesu, nere so yaa madaa pia Gote-na Si yade. Neme niri ake pali ya? Go puma go alimi agaa misa: Neme ni radaa manape ele nagiape lisa. ²⁹ Yesumi mo koe remo pane pu lisa rabu mo koe remome agale puri palo yaaloma giyoma pane pisa. Enaalinumi adae abuna puri pale kopeme go alina ki age laapo rogaaoma nipu adilisi pare go koe remonu nipu madaa epa pisisimi. Go pisimi-pulu nipumi go puri pale kopenu rugulu rubebe pala pisa. Go rabu koe remome mo enaali napiri su-para maa puala pisa.

³⁰ Gore Yesumi nipu gupa agaa misa: Nena biri aapi ya lisa? Nipumi talo: Paapu lisa. Gore koe remo adaapu nipuna yogale-para puma kodobasa-pulu go bi paapu lakalisa. ³¹ Go koe remonumi puri paloma Yesu-para gu-rupa yalaasimi: Neme naa koe su naaku-para namuma mapiraape lisimi.

³² Go rabu mena adaapupeme oge rudu meda re-para eda epa nala aasimi. Go peapulu mo remo koe nimumi Yesu-para puri paloma gu-rupa lisimi: Neme naa pawa go mena madaa kodobamona lapa lisimi. Go lisimi rabu Yesumi nimu penaalisa rabu nimu go mena pisimi. ³³ Go lisa-pulu gode koe remo raayomere mode aliri

giyoma raayo mode mena madaa puma kodobasimi. Go pisimi rabu mena raayore oge rudu kilipima ipa le repale-nane kawaro-para lopoma komabesimi.

³⁴ Gore mo mena puni alinumi go-rupa adoma lisimina pogolasaasimi. Go pisimi rabu go agale remaare adare-para page puma lakeloma su raayona pago kiritasimi. ³⁵ Pagisimi rabu enaali raayome go remaana re adola ipisimi. Nimu Yesu piri-para ipuma ali epa adisimi pare koe remome mode ali abala giyoma pisa. Mo ali nipu mamina yamoma nipuna kone waru wisa. Go ali nipu Yesuna age re-para adainaaba pirisa aaya. Mo enaali raayome go-rupa adomare paalame komisimi. ³⁶ Enaalinu medalomame abala go pisade adisimi-pulu nimumi enaalinu-para gode aliri go-rupa palo remaa laoma pisisimi. ³⁷ Go remaa pagisimi rabu mo Gerasa su robo ru-nane piri enaali raayomere Yesu nipu epa lakalisimi: Nere pane pu le naa giyoma pane pu lisimi. Nimumi ora paalame waru komoma lisimi. Go rabu Yesu nipu ipinu madaa piruma wala pisimi. ³⁸ Go rabu mo koe remome abala kiyasade aliri Yesu-para gu-rupa kogelisa: Niri ne raapu bana lisa. ³⁹ Nena adare-para wala puma Gote-me ne-para paade remaa raayore enaalinu puma lake-lapape lisa. Go rabu mo ali nipu puma mo nipuna adare-para piri enaalinu-para Yesumi nipu-para pisade remaa raayo puma lakalisa.

*Yesumi ali muduna wane wala
marekaaoma pumare mamina waraasa
ena page ma-epeaasa
(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)*

⁴⁰ Yesu nipu ipa le one pane wala ipisa raburi enaali raayome nipu adoba pisisimi. Go puma nipu adoma lisimina raaname komisimi. ⁴¹ Go raburi ali meda nipuna biri Jairus ipisa. Go aliri lotu adana surube ali mudu pirisa. Nipu Yesuna age re-para epa lopoma agale puri paloma gu-rupa kogelisa: Nere nina adapa epape lisa. ⁴² Nipuna nogo komea madu wisa. Go nogona maaliri 12-pela yapare nipu le kadupitalo pisa.

Go raburi enaalinumi Yesu marege paoma pisimi. ⁴³ Go rabu ena meda nipu enaali raayo raapu pamisa. Go enare yapi pupulae yainare maali 12-pela palisa. Gore go ena nipumi mone elenu yaina ma-epeaanalo dokta-nu kalisa pare nipuna yaina mada nama-epeaasimi. ⁴⁴ Go enare Yesuna koau-nane resi-para ipumare Yesu waraoma mode yapi kaapu yoma wala napopisa. ⁴⁵ Go rabu Yesumi talo: Niri enaali medame waraaripa kone salo lisa. Nimu raayome ni dia ni dia kama lakalisimi. Go rabu Pita-me talo: Mudu Ali, enaali adaapumi kuta puma ne maregepeaeme. ⁴⁶ Go lisa pare Yesumi talo: Ali medame ni waraaripa-le nina puri abala yola meade lisa. ⁴⁷ Mode enare nipu mada nakalisa-pulu nipu pururu puma Yesuna kibu re-para epa adainaa pirisa. Go pisa rabu enaali adaapuna le agaana lakalisa: Neme waraaripu rabu nina yaapi ora mogo wagepu kaapu yaade lisa. ⁴⁸ Gore Yesumi nipu lakalisa: Go nogo, nena kone rulaeme nena yaina ma-epeaaripi-le epe lo robaa raapu pu lisa.

⁴⁹ Nipumi mo agale pena lakelalaina mo adare ali muduna agale ma rapaape ali meda ipisa. Nipumi ali mudu Jairus-para yaaloma lakalisa: Nena nogo abala le kadupiaade lisa. Apo tisaa-para nena kogono namapape lisa. ⁵⁰ Yesumi go agale pagoma nipumi Jairus-para gu-rupa lakalisa: Neme paala nakomape pare kone waru rulape. Nena nogo wala epelea lisa. ⁵¹ Gore Yesu nipu go ali muduna adapa para pumare ada ru-nane enaali raayo napulupape lo lakalisa. Dia, pare Pita-para Jon-para Jems-para mo agi aaraa lapo-para go-rupare Yesu nipu raapu ru-nane pisimi. ⁵² Enaali raayo mo nogo madaa re lala pirisimi. Go rabu Yesumi talo: Nipu nakomaana-le re natapape. Nipu pa u palea lisa. ⁵³ Go lisa rabu mo nogo ora abala komisa adisimi-pulu Yesu madaa giri laasimi. ⁵⁴ Gore Yesumi nogona ki mina muma gu-rupa yalisa: Go nogo, ne reka lisa. ⁵⁵ Go lisa rabu mo nogona wasa wala epa kodobaoma nipu wagepu rekesa. Go pumare Yesumi nimu lakalisa: Nimimi eda medaloma katapa

lisa. ⁵⁶ Mo nogona agi aaraa nipu laapora paalame komisipi pare Yesumi nipu-para agale puri paloma gu-rupa lisa: Go remaare enaali meda nalaketapape lisa.

9

Yesumi nipuna disaipel ali 12-pela kogono kalisa

(Mat 10.5-15; Mak 6.7-13)

¹ Yesumi disaipel ali 12-pela yaaloma nipumi puri-para surubuma paade kogono laapo kalaoma pisa. Nimumi koe remonu raakepeanalo yaina ma-epeaanalo page puri kalisa. ² Go pisare nimumi Gote-na Surube Yapi-na agale mogeama yaina kome enaalinu medaloma ma-epeaanalo mea rapasa. ³ Go puma nimu lakalisa: Nimimi pora pamualimi rabu ele namuma pulupape lisa. Nimimi lama-para roka-para nu-para sapi-para monenu page namuma pulupape lisa. Nimimi go page mamina laapo namealepape. ⁴ Nimumi nimi ada ru-nane epe-rupa lamua palimiri gore nimi go ada komea-para pawa puma piralepape lisa. Werepe nimina kogono dia naloma go adare giyoma pulupape. ⁵ Yapare nimumi nimi ada-para nalamua palimiri gore nimimi go adare giyalepape lisa. Go puma nimina age madaa kege kunuma salepape lisa. Go kunuma salimi rabu go enaalimi nimuna koe kone mada makuaalimi lisa. ⁶ Go lisa-pulu nimi puma su adare rado rado-para pu pu yabesimi. Go puma Gote-na Epe Agale remaa pamu lakeloma yaina kome enaalina yaina ma-epeaasimi.

Ali mudu Herot-me Yesuna remaa pagisa

(Mat 14.1-12; Mak 6.14-16)

⁷ Galili adare-na ali mudu Herot-me go remaa raayo abala pago kiritasapulu nipumi aapi-para leme pe loma kone adaapu wisa. Gore enaali medalomame Jon tapa-para wala reka lisimi-pulu nipumi kone gu-rupa wisa. ⁸ Gore enaali medalomame Elaija wala epa pia lisimi. Medalomame Gote-na ora abalade agale lakale ali komea wala rekaana lisimi. ⁹ Go agale madaare Herot-me talo: Jon-na

maare abala rugulisuade lisa. Go remaa pagalo aliri aapi yapae? Go loma nipumi Yesu adolalo pisa.

*Yesumi ali 5000 eda kalisa
(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Jon 6.1-13)*

¹⁰ Disaipel alinu nimu wala ipuma naa kogono gu-rupa pa kama lo Yesu nipu epa lakalisimi. Go rabu nipumi nimu maa puma enaali giyoma adare meda Betsaida-para kama raapu pisimi. ¹¹ Werepe enaalinumiri nimu puame lo remaa pagisimipulu nipu raita maa pisimi. Nimu nipu piri-para ipisimi raburi nipumi piralepa loma lisana nipumi nimu Gote-na Surube Su madaa agale lakalisa. Go rabu page nipumi yaina kome enaalinu page medaloma ma-epeaasa. ¹² Gore naare pabalaina mo ali 12-pela nipu piri-para ipuma talo: Neme go enaalinuri nimuna ada penaala lisimi. Go-parare enaali adaapu napimi. Go pea-le mo-nane adare eda kabo u paitape ada page wasa puma kabena penaala lisimi. ¹³ Pare Yesumi nimu lakalisa: Nimimi eda kalapa lisa. Nimumi talo: Naana edare gu-rupa: Bret supu-para wena laapo wima. Nemere go enaali raayona eda kabamona kone sale ya? ¹⁴ Gore alinu 5000 pabo pirisimi.

Go rabu Yesumi nipuna disaipel alinu lakalisa: Nimimi mo enaalinu 50, 50 lo mapiraaalepa lisa. ¹⁵ Go puma disaipel alinumi enaali raayo mapiraaoma kiritasimi. ¹⁶ Yesu nipumi mo bret supu-para mo wena muma yaa-para adaba suma Gote-para ora pili lisa. Go pumare nipumi bret piribima disaipel alinu kalanaloma nimumi enaalinu rumaasimi. ¹⁷ Gore nimu raayome ora mada nisimi. No kiralomare eda purupi nu 12-pela madu wisimi.

*Pita-me Yesu enaali Raapu Pirape alina
Si yade lo lapaasa*

(Mat 16.13-19; Mak 8.27-29)

¹⁸ Koro meda Yesu nipu komea beten lala pirina nipuna disaipel alinuri nipu piri-para ipisimi. Go rabu nipumi nimu agale lorapisa: Enaalinumiri niri aapi leme pae? ¹⁹ Gore nimumi agale gu-rupa lakalisimi: Medalomamere nere Jon Baptais leme pare medalomamere ne Elaija

leme. Medalomare ne abalade Gote-na agale lakale ali meda wala rekaana leme. ²⁰ Gore nipumi nimu lakalisa: Nimimiri ni aapi leme ya? Gore Pita-me gu-rupa lisa: Nere enaali Raapu Pirape alina Si yade lisa.

*Yesu nipu komoma wala rekalu lisa
(Mat 16.20-28; Mak 8.30-9.1)*

²¹ Go lomare Yesumi nimu ora puri paloma agale mana lakalisa: Go agalere pa enaali nalaketapape. ²² Gore nipumi talo: Ni enaali Raapu Pirape alina Siri kedaa adaalepe ritua. Go puma kone makuaae Juda alinu page Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page rekena agale tisaa alinu page go ali raayome ni koau wateme. Go puma ni lu makomalimi pare wala yapi repo dia naloma wala tapa-para rekalu lisa.

²³ Gore nipumi enaali raayo lakalisa: Gore enaali raayome ni madaa kone rulaoma palimi-daare nimuna kone rabuainaoma repena polopeane kedaa adalepe abuna ruma nina pora raitalimina lisa. ²⁴ Gore ali medame nipuna kone wasa pa irulu saapitiare gore nipuna wasupa page alupalia. Pare ali medame ni madaa kone suma nipuna yogale madaa kone nasaliare nipuna wasupare gore adae abuna piramala palia. ²⁵ Pare ali medame kana ele waru muma su kamaa elenu page raayo waru saliare nipuna kone wasupa go elenumi akepu raba mealia ya? ²⁶ Gore enaali raayome ni-para nina epe agale-para koau wateme-daare ni enaali Raapu Pirape Alimiri go enaali koau walalua. Wala epalua rabu naa puri pale Aapana epe paana puri page epe ensel-nuna page mea epalua. ²⁷ Pagalepa. Enaali medaloma go-para pimiri abi nakomalimi. Dia, pare abala nimumi Gote-na Surube Su epenalo adalimi lisa.

*Yesuna to rado aulaoma aasa
(Mat 17.1-13; Mak 9.2-13)*

²⁸ Yesumi apo agale abalana lomare sarere komea abala dia lisa. Go rabu nipumi Pita-para Jon-para Jems-para lamua puma rudu medana beten talo pisimi. ²⁹ Nipumi beten lala pirina nipuna le-aga abala rado pereke yoma lisana

nipuna mamina page yaako pu luma lepo lepo aasa. ³⁰ Go pumare wagepu ali laapome nipu raapu agale lala pirisipi. Go ali laapore Moses-para Elaija laapo Yesu raapu agale lisipi. ³¹ Nipuri yaa madaana epe paana puri raapu ipisipi. Nipu laapome Yesu-para werepe Gote-na kogono pu kiritinalo Jerusalem su-para komali agale lala pirisimi. ³² Go rabu Pita-para mo adami alinu-para u waru palisimi. Gore nimumi rekoma puma Yesuna epe paana puri-para mo rekasipide ali laapo page adisimi. ³³ Gore mo ali laapome Yesu giyoma polalo pisipi rabu Pita-me Yesu gu-rupa lakalisa: Mudu Ali, naa go-para pimare ora epelea. Gore naana pokaalo ada ipa repo paminapa. Medare nena meda Moses-na medare Elija-na pamina lisa. Pita nipumi go agale lakalisa pare go agalena re namakuaasa.

³⁴ Nipumi go agale pa lalaina mole medame nimu abala kepisa. Moleme nimu rabuaanaalisa rabu nimumi paala komisimi. ³⁵ Go mole-parare agale meda gu-rupa lakalisa: Gore ora nina epe naakile neme nipu abala mapiraasua. Nimimi nipuna agale pagalepape. ³⁶ Gote-me agale lakenaloma Yesu nipu komea pirina adisimi. Gore disaipel alinu nimumi agale loraoma go adisimide elenu madaa remaa nalakelesimi.

Yesumi koe remo piri naaki meda ma-epeaasa

(Mat 17.14-21; Mak 9.14-29)

³⁷ Ekerare so rudu giyoma kilipisimi rabu enaali adaapumi Yesu nipu pora pagina madaala ipisimi. ³⁸ Go enaalina rikirana ali medame gu-rupa yaaloma kogelisa: Tisaa, neme nina naaki kodome komoma adape. Go naakiri ora naa komea naaki yade. ³⁹ Koe remo medame nipu irulu ripinaaya. Go pea raburi mo koe remome nipu malopaoma makeaaya. Go puma nipuna agaa-para rako supi raa pi-asa. Go rabu nipuna yogale makoyaeya. Go puma go remome naa naaki abi naminarepaaya. ⁴⁰ Neme abalade nena disaipel alinumi go koe remo ma rakepealepa lo kogelisuade pare nimumi mada naralu lisimi.

⁴¹ Yesumi go pirisimi enaalinu-para gu-rupa lakalisa: Nimiri kone waru naru-laoma nimina lo robaa-para page ora kolea. Nimi raapu ni rana akepu raapu pitua pae? Nimina koe kedaanu akepu raapu ritua pae? Go lomare go ali-para lakalisa: Nena naaki lamua ipu lisa. ⁴² Nipuna naakiri pena ipulaina mo koe remome ora lopaoma makeaasa. Go rabu Yesumi go remo-para puri pale agale lakeloma mo naaki ma-epeaasa. Go puma nipuna aaraa mea kalisa.

Yesumi nipu komalua lo rana laapo lakalisa

(Mat 17.22-23; Mak 9.30-32)

⁴³⁻⁴⁴ Enaali raayome Gote-na adaa puri adisimi-pulu nimu ora pogolasaasimi Go rabu Yesumi nipuna disaipel alinu gu-rupa lisa: Neme agale lagialua-le nimimi go agale waru pago piralepape. Ni enaali Raapu Pirape alina Siri ali medalomame koe alinu mea kateme lisa. ⁴⁵ Pare nimumi go saa pi agalena re namakuaasimi-pulu nimu paalame komoma nipu agale namisimi.

Abala ririna epea aliri aapi yapae lisimi

(Mat 18.1-5; Mak 9.33-37)

⁴⁶ Gore disaipel alinumi ape puma naana rikiranare riri-nane aape aliri aapi yapae lo agale lala pirisimi. ⁴⁷ Gore Yesumi nimuna kone adoma nipumi oge naaki meda nipu raapu mea mapiraasa. ⁴⁸ Go pumare nipumi nimu lakalisa: Enaali raayo naa bi loma go oge naaki raba mealimi-daare nimimi ni page raba meme lisa. Enaali raayo kogono puma naaki ora oge gupiale raba mealimi-daare enaali mudu-rupa pitimi lisa.

Nimi yada lore ali napiralimi-daare nimina adami enaali piralimi

(Mak 9.38-40)

⁴⁹ Go rabu Jon-me agale gu-rupa abulisa: Mudu Ali, ali medame nena bi loma koe remo mea rakepea-daa adama lisa. Go pea pare go alimi naana rikirana disaipel ali napia-pulu nipu giyape lo lakelama. ⁵⁰ Go rabu Yesumi nipuna disaipel ali medaloma gu-rupa lakalisa: Nimimi nipu

giyoma natapape lisa. Enaali raayo nimi-para yada lore ali na-aulalimi-daare gore nimina adami enaali pitimi lisa.

Yesu Samaria su-para pulalo pisa rabu na-epape lisimi

⁵¹ Gote-me Yesu so yaa-para maa pope yapi rudu lisa. Go pisa raburi Yesu nipu Jerusalem palua kone suma pisa. ⁵² Go raburi ali medaloma-para kalu agale abala lo rapasa. Go alinu nimu pumare Samaria adare meda-para kodobaoma nipuna elenu kirita polalo pisimi. ⁵³ Go pisa pare go su-para piri enaalinumi Yesu nimuna adare-para lamua pope giyasimi. Gore Yesuri nimuna lore alina su Jerusalem su-para penaalo adisimi. ⁵⁴ Disaipel ali Jon Jems laapome go kone adoma nipu laapome wala puma Yesu-para talo: Mudu Ali, naame so yaa-para wia repena sulaame go enaalinu rabenalo mea rapaamina ya? ⁵⁵ Go lisimi pare Yesumi wala perekea luma nipu-para ora dia lisa. ⁵⁶ Go puma nimu su rado-para pirisimi.

Enaali medalomame Yesu raita maa pulalo pirisimi

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Nimu pora pagina pisimi rabu ali medame Yesu go-rupa lakalisa: Ne su raayona pali-parare ni go-para raita mea epalua lisa. ⁵⁸ Go lisa rabu Yesumi nipu gu-rupa lakalisa: Raa yananuri nimuna kana apedaa-para ada aaya. Go page yaanuri nimuna ada aaya pare Ni Enaalinu Raapu Pirape Alina Siri paitape ada meda na-aaya lisa. ⁵⁹ Nipumi ali rado meda gu-rupa lakalisa: Neme ni raita mea ipu lisa. Go lisa pare mo ali nipumi lalaara gupa lisa: Neme nina aapa abala rogala pono laa lisa. ⁶⁰ Yesumi nipu gupa lakalisa: Dia, nimuna wasa kome enaalinuri ora nimuna kome yagonumi rogaaina lape. Ne puma Gote-na Surube Su madaa agale puma lakelape lisa.

⁶¹ Ali medame gu-rupa lisa: Mudu Ali, neme ne raapu banalo pi pare neme nina enaalinu abi piralepape lo ta pono laa lisa. ⁶² Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Ali medame nipuna koau-nane

wala perekeyo adalia-daare Gote-na Surube Su mada namilia lisa.

10

Yesumi ali 72-pela epe kogono pula penaalo mea rapasa

¹ Werepe Mudu Alimi ali 72-pela medaloma mumare laapo laapo lo mea rapasa. Gore Yesu werepe penaalo adare su raayo-parare nimumi abala agale lakelaari pasimi. ² Go pisa rabu nipumi nimu gu-rupa lakalisa: Eda adaapu apo maapunu-para wia pare kogono enaali adaapu napimi. Go pea-le nimimi apo maapuna aaraa-para beten tapape. Go puma aaraame ali medaloma mo edanu mea kirita winalo beten tapape.

³ Pulupa. Nimiru sipsip mena-rupa mo raa yanana rikirana apo mea rapaato. ⁴ Nimina kana paus-para roka nu-para age ada go elenu nama-pulupape. Go puma pora pagina ae enaali-para abi piralepape pi natapape lisa. ⁵ Gore nimimi ada meda-para puma kodobalimi-daare abala nipu gu-rupa tapape: Go ada-para piri enariri epe-rupa piralepa tapape. Gore epe kone wi ali meda go ada-para pitia-daare nipumi nena epe kone muma abutea. ⁶ Pare ali meda gu-rupa napitia-daare nimina epe konere wala na-abuteare nimina wala mealimina. ⁷ Nimi ada meda-para puma piramina gialimide nape eda elenuri nalepape. Go puare kogono aliri nipu yoto ele mada mealia. Pare nimuna ada rado radonu-para ele namula pulupape.

⁸ Nimi adare meda-para palimi rabu nimuna ada-para epe-rupa mea kodobalimiri gore eda nimumi gialimide nalepape. ⁹ Go adare-para yaina kome enaalinu ma-epeaalepape. Go pumare nimimi nimu gu-rupa laketapape: Gote-na Surube Su nimi piri re-para epea tapape. ¹⁰ Go puma nimi adare meda-para pumare nimi nimuna ada-para nalamua palimiri go adare riri-nane puma aoma gu-rupa tapape: ¹¹ Nimina adare-na kegere naana age madaa wina apo kunuma salema-daa tapape. Pare Gote-na Surube Su abi go re-para epaade tapape. ¹² Neme nimi lagialo:

Sodom adare-para koe enaalinu pisimipulu kedaa adaa meda kalisa. Go pisa pare go adare-para epe agale giyalimiri kedaa ora waru katea lisa.

Enaalinumi kone naperekeleme-pulu kodo waru pea

(Mat 11.20-24)

¹³ Yesumi wala talo: Korasin su-para mo Betsaida go laapo piri enaalinu-para page ora kodo waru pia. Nimina su-para napi kogono pisade-rupa Tair su-para Saidon su lapo-para go-rupa pula pisa yalore go su laponi piri enaalinumi pupitagi giyoma kone pereketa pame. Go pula pisimi yalore nimumi mamina pobere yamoma repena sulaa taga-para pita pisimi. ¹⁴ Gore Gote-me enaali koe kedaa katea raburi go koe su laapo Tair Saidon lapo-para kodome komoma kedaa katea. Go palia pare go adare-para piruma kone narulae enaalinuri nimi ora adaa kedaa meda mealimi lisa. ¹⁵ Nimi Kaperneam su-para piri enaalinuri nimina so yaa-para polalo peme pae? Dia nimi koe repena sulaa-para mea lopalia lisa.

¹⁶ Go loma nipuna disaipel alinu lakalisa: Enaali raayome nimina agale pagalimiri gore nina agale page pageme. Pare enaali raayome ni koau wateme-daare gore ni page koau wateme. Gore ni koau wateme-daa abalade nimumi ni rapaasade Aapa page koau wateme lisa.

Mode epe kogono ali 72-pela wala ipisimi

¹⁷ Werepe mo epe kogono ali 72-pela wala ipuma raaname komo aasimi. Gore nimumi talo: Mudu Ali, naame abalade nena bi lakelama pasima rabu koe remonu page naana agale pagame lisimi. ¹⁸ Go rabu Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Go lisimi rabu yaa madaare Satan so repena sulaa-rupa wagepu lopesa-daa adisua. ¹⁹ Pagalepa. Neme nimi puri abala gisuade-pulu nimimi kero-para supi kalainu-para agale mada rogaalimi lisa. Go pumare nimimi Satan-na puri raayo rabuaaniaalimi rabu ele medame nimi mada nama-koeyaalia lisa. ²⁰ Pare koe remome nimina agale pa pageme-pulu go komea madaa raaname nakomalepape. Dia, pare nimina bi so yaa-para abala

tapaya go madaa rana komoma palepape lisa.

Yesumi rana komoma waru puma Aapa Gote-para ora pili lisa

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Go raburi Holi Spirit-mi Yesuna lo robaa-para raana komape kone kalisa rabu rubitabesa. Go rabu Yesumi talo: O Aapa, nere su kamaa page yaa-para page ora Mudu Ali pi. Abi neme kone adaapu wi enaalinu-para makuaae enaalinu-para nena kone kudiri puma skul-nane enaalinu mea waatede lisa. Ora gore Aapa, nena raanana pagaa wi gu-rupa pedepulu ora pili. ²² Naa Apame kone-para ele raayo neme surubenalo gisa. Pare enaali raayome Sina kone na-ademe. Dia, pare Aapa komeamere adea. Go page enaali raayome Aapana kone na-ademe pare Simi komeamere Aapa adea. Go pea pare Simi enaalinu Aapana kone waalalo palia-daare nimumi page aapa mada adalimi.

²³ Go rabu Yesumi perekea luma disaipel alinu-para talo: Nimimi go adaleme ele madaare nimi ranaa komo piramina. ²⁴ Neme nimi lagialo: Abalade ali mudunu page Gote-na agale lakale alinumi page abi nimi ademe ele adolalo pisimi. Pare nimumi go ele na-adisimi. Go page abi nimimi go pageme agale pagolalo pisimi pare napagesimiya lisa.

Samaria ali medame nipuna yada lore ali kodome komisa

²⁵ Gore rekena agalena tisiaa meda Yesu piri-para ipuma Yesu kotalalo pisa. Tisiaaya, neme ake puma adae abuna kagaa pirape kone wasa mealua ya? ²⁶ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Gote-na buk-parare ale lea wia? Neme akepu diminaaripi pae? ²⁷ Gore nipumi agale gu-rupa lakalisa: Nena Adaa Gote madaare lo robaa raayome page kone wasa raayome page puri raayome page raana komalepape lea. Go page nimina nimi raana komalimi-rupare nimina yagonu page komea-rupa go palepape lisa. ²⁸ Gore Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Gore neme

agale waru abulae. Neme go-rupa pali-daare ne adae abuna epe-rupa kagaa piri-rali lisa.

²⁹ Yapare go rekena agale lisa alimiri nipuna bi komea waru epena kone wisa-pulu nipumi Yesu wala lakalisa: Gore rekena agaleme nina ada lapa piri enaalinuri aapi-para lea pae? ³⁰ Gore Yesu nipumi remaa gu-rupa lakalisa: Ali medame nipuna Jerusalem su-para giyoma Jeriko su-nane pisa. Go rabu koe paake ne alinu nimu pora madaasimi rabu luma nipuna mamina-nu koyoma nipuna elenu misimi. Go pumare nipu waru luma pornane pa le kadupitalo palaina giyoma pisimi. ³¹ Go raburi Gote-na Lodo Kirae Ali meda go pora kuru maa pisa. Gore nipumi go mudu ali giyoma mo pora renane pakeama puma pisa. ³² Go pisa rabu ali meda nipu Livai-repaa ruru piri ali nipu ipisa. Nipu pora renane ipuma mode ali tapae wisa ai adomare mo pora kebo-nane pakeaoma giyoma pisa.

³³ Go pisa pare Samaria su-para piri ali komeare mo pora pagina ipuma go ali tyapaina adoma lisana nipuna pu-para ora kodome komisa. ³⁴ Go pisa-pulu nipu repara puma minasaoma marasin wel-para ipa wain koyo paboma mo nipuna rere rogaasa. Mo rere roga kiraloma mo ali marekaaoma nipuna donki mena koauna mea mapiraasa. Go pumare nipumi pora kimisu alinu paitape ada meda-para puma waru piama surubisa. ³⁵ Ekeran-nanere go alimi kimisu alinu paitape adana aaraa kana 100 kina-rupa puma kalisa. Go puma nipumi gu-rupa lakalisa: Neme go ali waru surubape. Gore nena kana medaloma mogo ali madaa palia-rupa wala ipuma epa abutua.

³⁶ Go loma lisana Yesumi wala talo: Gore abi neme ake kone sale pae? Ali repo pora pagina epame pare mode tyapasade alina adami aliri aapi ya? ³⁷ Go rabu mo rekena agalena tisaa-me talo: Go kimisu aliri kodome komoma raba meaana lisa. Go rabu Yesumi nipu lakalisa: Ne pumare neme go-rupa puma pape lisa.

Yesumi Marta-para Maria laapo adola pisa

³⁸ Yesu nipuna disaipel alinu raapu adare meda-para pisimi. Go-parare ena meda nipuna biri Marta go ename Yesu nipuna ada-para epe-rupa lamua pisa. ³⁹ Marta nipuna aki meda nipuna biri Maria pirisa. Maria nipu Mudu Ali-na age re-para epa piruma nipuna agale pagisa. ⁴⁰ Go pisa pare Marta-re kogono adaapu puma nimuna nape eda yarera pirisa. Go pisa rabu Marta nipu Yesu piri-para puma agale lorapisa: Mudu Ali, nina akimi ni giyaade-le neme komea eda kiru pi-le go kone madaare ake kone sali pae? Ni epa raba mina neme lakala lisa. ⁴¹ Go lisa pare Mudu Alimi nipu-para agale go-rupa lakalisa: Marta, kodo pia. Neme kone adaapu suma nena lo robaa-para kariyapa pea. Nere ele raayo madaa kone sale. ⁴² Go pea pare neme kone komea sape. Go nena aki Maria-me mulalo pia elere naame koe kone nasamina lisa.

11

Yesumi beten lape-rupa moge riaasa (Mat 6.9-13; 7.7-11)

¹ Yapi medame Yesu nipu su meda-nane beten lala pirisa. Werepe beten abala lo kiritinalomare nipuna disaipel ali medame nipu go-rupa lakalisa: Mudu Ali, neme naare beten lape-rupa moge riape. Abalade Jon-me nipuna disaipel alinu lariaaripa neme page naa lariape lisa. ² Gore nipumi nimu go-rupa lakalisa: Beten lape agale leme raburi nimimi gu-rupa tapape lisa:

O Aapa, Nena biri adae abuna ora epe-rupa wina.

Nena Surube Su epena.

³ Abi go yapi komea madaare naana eda giyaina.

⁴ Naana koe elenu mea rubaina-le naame page abala koe kone saapirape enaalinuna kone mea rubalima.

Neme naa kedaame komape elere koe nalina.

⁵ Yesumi go-rupa loma lisana nipuna disaipel alinu go-rupa lakalisa: Gore nimi medamere ribaa rumu rumuna puma nipuna adami ali gupa agaa mealimi: Adami ali, neme ni bret ipa repo giaina puma le. ⁶ Naa adami ali meda pora

kimisu pamuma reame komoma nina adapa-para epa pia. Go pea pare neme kalape eda dia yaade. ⁷ Go le raburi mo ada runane pia adami alimi go-rupa tea: Neme ni radaa pi kogono nagiape. Pora gaape ora poma abala luma nina nogo naakinu raapu abala paitawa tea. Neme rekoma ele mada nagialua tea. ⁸ Go tea rabu neme ake pali ya? Neme nimi lagialo: Gore mo alimi ne nipuna adami enaalinu bret nagilia-daare ne yala napote pare ne rekoma agale wala laina. Agale pa lalaina-pulu nipu rekoma nena elenu gialia. ⁹ Go remaana re neme nimi lagialo: Gore nimimi Gote-para beten gorupa tapape. Go palimiri nipumi nimi ele su gialia. Nimimi ele asa palimiri nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora gaape lu piralimiri Gote-me pora gaape mada epa lobalia. ¹⁰ Enaalinumi Gote-para beten temere gore ele mada mealimi. Enaalinu ele asa palimiri nimumi ele mada adasaalimi. Enaalinumi pora gaape timiri gore Gote-me nimu-para pora ora lobalia.

¹¹ Gore nimina naaki nogonumi nimi-para wena meda gialepa leme-daare koe kero meda mea kaleme ya? ¹² Dia-le mo naakimi yaa kapa meda gi tea-daare betamu meda mea kaleme ya? Dia-le mada nakaleme. ¹³ Gore nimi koe alinu pimi pare nimina naaki-para epe elenu kalemede. Go pemedele waru pagalepa. Naana so yaa-para pia Aapamere enaalinumi beten teme-daare Holi Spirit gialia lisa.

*Yesu Belsebul raapu kogono pea lisimi
(Mat 12.22-30; Mak 3.20-27)*

¹⁴ Koe remome ali medana agale mea maraasa rabu Yesumi go remo mea rubisa. Go rabu go alina agale lapaasa. Go puma enaali raayome kone adaapu suma pogolasaasimi. ¹⁵ Go pisa pare enaali medalomame talo: Koe remonuna ali mudu Belsebul-mi Yesu puri kalea rabu mea rubaaya lisimi. ¹⁶ Go lisimi pare ali medalomame Yesu kotalalo pisimi-pulu Yesumi napi kogono meda pinaloma adamono lisimi. ¹⁷ Pare Yesumi nimuna kone adoma nimu gu-rupa lakalisa: Adare meda-para piri enaalinu rugutalalo puma

yada palimiri go adaa rururi koro dia yalimi. Go page ada medana aaraalu rugutalalo paliare go aaraalu mada nakibuma piralimi. ¹⁸ Gore Satan-me nipuna surube enaalinu rugutalalo mapeaalia yalore nipuna puri page ake puma epe-rupa nasalia ya? Mada Dia, pare nimimi koe remonuna mudu Belsebul-na purimi mea rubaayo teme. ¹⁹ Neme go purimi mea rubaayo teme-daare gore nimina naakinu madaare ake puma neme nimuna remonu mea rubaayo pae? Nimina naakinuna koe remo radonu puma mea rubaayo-le nimimi ora agale nalaeme. ²⁰ Dia-le Gote-na purimi ni puri gisa-pulu go koe remonu mea rubaayo. Go pe-pulu Gote-na Surube Su nimi piri-para abala epaade lisa. ²¹ Gore puri pale ali medame edali ripinuma nipuna ada-para surubaliare gore nipuna ele raayo epe-rupa pa salia.

²² Go palia pare puri waru pale ali rado apo alina ada-para ipuma lumare mako saalia. Go pumare apo alina eda-para rai napi-para go surubape ele paake noma ali medalomanu-para surubape ele ruma katea lisa. ²³ Enaali raayo nina adami enaali napitimi-daare gore nina yada lore ali pimi. Enaali raayome ni raapu ele nakiritemere gore nimumi raa-para mea ralu rubalimi lisa.

*Koe remo wala ipisa
(Mat 12.43-45)*

²⁴ Gore koe remome ali meda giyaliare gore nipu su kaapu le-para pomo mu pirape su asapulalo pea. Gore nipumi go su meda na-adomare nipumi talo: Abalade nina pirusuade ada-para wala palua tea. ²⁵ Go paa-daa nipu puma nipuna abalana ada-para wala puma adea rabu nimumi puluma ki age au puma wari. ²⁶ Go adea raburi wala ora koe remo ki medane luma medane laapo medaloma puma lamu misa. Go pumare nimu raayo mo ada runane puma kodobaoma pimi. Go peme rabu abalade mo ali nipuri koe-rupa pirisa pare wala abi raayo pirusaepulu go ali abi ora koe-rupa pa pilia lisa.

Rana waru komoma pirape kone

²⁷ Yesumi enaali adaapu kirata piri-naloma agale gu-rupa lisa: Go enaalina

rikirana pirina ena komeame agale gupa yaalasa: Gore abalade ne maduma adu gisade enare nipu komeamere pedo waru pina lisa. ²⁸ Go lisa pare Yesumi gu-rupa lisa: Ora lale pare enaalimi Gote-na epe agale wala pagoma raitalimi enaalinumiri gore ora pedo pina lisa.

Enaali medalomame napi kogono adamono paina lisimi

(Mat 12.38-42; Mak 8.12)

²⁹ Enaali adaapu pa epa kiritaba pirina nimu gu-rupa lakalisa: Abi go yapi di rabu pimi enaalinuri ora koe enaali pimi. Nimumi napi kogono meda adamono leme pare neme go-rupa kogono meda nawatoa. Dia, pare Jona nipuna napi kogono pisade go komea mea waatoa lisa. ³⁰ Abalade Jona Gote-na agale lakale ali pirina mo Ninive su-para piri enaalinumi Gote-na puri pale kogono adisimi. Abi go rabu page ni enaali Raapu Pirape Alina Si Gote-me go enaalinumi adenalo napi kogono palua rabu adalimi lisa. ³¹ Werepe Gote-me enaalinuna kose lape di madaare no re-nane ena mudu komeame rekoma abi piri enaalinu nimuna koe ele madaa kose lape agale lagialia. Gore go ename abalade Solomon-na epe mogeape agale pagola ipisa-pulu nipu su raayona kalenane pamisa. Go pisa pare nimina rikirana eleme apo Solomon-na kone ora ma-oge yaaya. Go pea pare enaalinumi nipuna agale napageme. ³² Gote-me enaalinuna kose lape agale di madaare gore Ninive su enaalinumi rekoma lisimina go abi piri enaalinumiri Joname agale lakalisa-daa nimumi kone perekealisimi. Go pisimi-pulu nimi madaa kose lape agale mada lagialia. Go palia pare abi nimina rikirana piri alimi Jona ma-oge yaaya lisa.

To yogalena paa madaa agale lakalisa
(Mat 5.15; 6.22-23)

³³ Yesumi wala talo: Enaalinumi lam kewoma go lam baket rolo-para nasalemede lisa. Dia, pare nipumi madumaloma enaalinumi go paa adoma ada ru-nane epe kodobalimi. ³⁴ Nena lere nena yogalena paa lam-rupa roaaya. Gore nena le laapo epe yaaliare gore nena to yogale

raayo paa rubitabilia. Pare nena le koyaliare gore nena to yogale raayo ribaa yabilia lisa. ³⁵ Gore nena lo robaa-para wia paa wala ribaa yaalia waru adalepape. ³⁶ Gore nena to raayo-para paa paliare kalekale-nane page ribaa nayaabilia. Go rabu lam-na paa le madaa piraita ipuladerupa nena to yogale-para paa gu-rupa rubitabilia lisa.

Farisi alinu rekena agale tisaanuri koeyae pisimi

(Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 20.45-47)

³⁷ Yesumi go agale abala naloma Farisi ali medame nipuna ada-para eda nola ipu lisa. Go lisa rabu mo ali nipuna ada-para puma eda nala pirisa. ³⁸ Gore Yesumi eda nala piruma waswas abala nalisa-pulu mo Farisi alimi adoma nipumi kone adaapu wisa. ³⁹ Go pisa rabu Mudu Alimi nipu gu-rupa lakalisa: Gore nimi Farisi alinuri nimimi plet kap-nuna yogale radepealeme. Go pea pare nimimi plet kap-nuna ru-parare naradepealeme. Go pea pare nimina lo robaa-para ele adaapu saapirape kone su pupitagi nape kone page apo rubitabea-daa lisa. ⁴⁰ Nimiri makeae alinu pimi. Gote-me enaalina to yogale warilalo nipuna robaa page nawarisa pae? ⁴¹ Pare nimina plet kap-nupara saapiri elenu medalomame naaralinu katepape. Go palimi rabu nimi eperupa piralimina lisa.

⁴² Pare Farisi alinu nimi waru adalepape. Nimi yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para warea go oge ele page Gote medaloma kaleme. Go peme pare nimimi epe-rupa sape kone-para Gote madaa kone rulape kone-para giyeme. Pare nimimi go kone suma moge nagiyalimiri gore epelea.

⁴³ Nimi Farisi alinu nimimi waru adalepape. Nimi lotu ada ru-nane puma ora-nane pirape siaa madaa raaname apo komalimi-daa. Go page nimi kiritape maket ada-para puma enaalinumi nimi-para abi piralepape leme-daa raaname komeleme.

⁴⁴ Nimiri waru adalepape. Nimina kone gu-rupa: Nimi pa awemedede tapa-rupaga

gore pa enaalinumi na-adomare rekena lusuma rabuaemedede.

⁴⁵ Go rabu rekena agalena tisiaa medame gu-rupa lisa: Tisiaa, neme go-rupa loma naa-para ero agale naa mariaaye.

⁴⁶ Yesumi talo: Nimi rekena agalena tisaanuri waru adalepape. Nimimi kedaa pi ele enaalinuna koau-nane mea mariaaeme. Go peme pare nimu riape-rupa maarea pare go kedaa pi ele rinalo nimimi raba meape kone nasalimi.

⁴⁷ Nimimiri waru adalepape. Nimina kasuanumiri Gote-na agale lakale alinu lisimiya. Go pirisimi pare nimimi go kasuanuna rogaape apedaa wariaoma au epe-rupa paeme. ⁴⁸ Go peme rabu nimimi nimina kasuanuna koe pisimide kone makuaaoma raaname komeleme. Nimina kasuanumi Gote-na agale lakale alinu lu makomeama rogaasimi-le nimimi nimuna tapa wariaoma au pame.

⁴⁹ Go madaare Gote-me epe makuaae kone suma talo: Neme nina agale lakale alinu page aposel kogono alinu page nimu piri-para penaaato. Go palua pare nimumi go ali medaloma lu makomeama medaloma kedaa pi ele kaleme. ⁵⁰ Go lisa-pulu go piri enaalinuri abalade mo Gote-na agale lakale alinu lu makomasimi madaa abi page ora kedaa adaae mealimi. ⁵¹ Abala Gote-me su ya warinaloma mo ali Abel lu makoma ipuma Sekaraia epe lu makomasimi rabu page kedaa adaae mealimi. Go aliri Gote-na ada ru-nane pirisa rabu kana reke-para Gote-na epe pirape ada laapona rikirana lu makomasimi. Gore neme nimi lagialo: Abalade Gote-na alinu lisimide kogonona kedaare abi go piri enaalinu nimimi ritimi.

⁵² Nimiri rekena agale tisaanu-ri nimimi waru adalepape. Nimimi kone makuaae meapena pora lobape ki nimimi riti peme. Go peme pare nimina kadobaitalo pora gaape nalobeme. Go page enaali meda kodobalalo page kone salimi pare nimimi pora poame.

⁵³ Yesumi go su giyesa rabu mo rekena agale tisaanu-para Farisi alinu-para Yesu madaa koe ero agale loma nipu madaa agale rado rado misimi. ⁵⁴ Nimumi agale loma nipu kotalalo pisimi-pulu nipu agale

adaapu agale lorapisimi. Nipumi aleda tea-daare nimumi nipu kose madaa mea adialalo pisimi.

12

Makirae konere waru adalepape (Mat 10.26-27)

¹ Enaalinu ora adaapu kiritaoma rubitabaomaa medana ali madaa aata pisimi rabu Yesumi nipuna disaipel alinu-para agale abala gu-rupa lisa: Nimi go Farisi alinuna bret ma-adaa sape yis-ri waru adalepape. Neme nimuna makirae agale madaa talo. ² Ele raayo pagaa sabaaya elere werepere kamaa salia. Go page ele raayo kudiri pu wiare werepere pename waatea. ³ Go pea-pulu agale raayo ribaale-para lisimi yaade agalere enaalinumi epe paa-para piruma pagalimi. Gore agale medaloma pawasi ru-para piruma lisimi yaadere so rudu madaa aoma lamonealimi lisa.

Enaalimi Gote madaa paala komamina (Mat 10.28-31)

⁴ Naa adami enaalinu nimiri gu-rupa lagiano: Enaalinumi to yogale timi-daare paalame nakomalepape. Go pumare werepe nimumi yada meda mada napalimi. ⁵ Nimi paala komape enaali nimi lagiano. Gote madaa paala waru komalepape. Nipumi enaali lu makomeama werepe repena sulaa-para mada mea lopalia. Gore neme nimi lagialo. Go ali komea madaa paalame komalepape. ⁶ Nimimi ademe kana 2 toea-rupa yaa magaita supu kabeme. Pare Gote-me yaa oge-ai go-rupa madaare kone narugulaaya. ⁷ Nipumi nimina kalu-para iri raayo abala yarepelea. Gore nimimi paala nakomeleme-le nimimi ogege kabape yaurupa gona yoto ma-oge eleme.

Ni Yesuna ruru yada lapere palaa nakomamina (Mat 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Gore neme nimi lagialo. Enaali raayo pa enaalinuna le-aga madaa nina bi lakelemere gore ni enaali Raapu Pirape alina Si neme page Gote-na ensel-nuna le-aga madaa go enaalinuna bi laketoa. ⁹ Go

palua pare enaali raayome enaalina le-aga madaa ni koau waatemere gore Gote-na ensel-na le-aga madaa enaali Raapu Pirape alina Si neme nimu koau waatoa.

¹⁰ Enaali raayome enaali Raapu Pirape alina Si madaa koe agale leme-daare gore Gote-me go enaalina koe ele mada mea rubalia. Go palia pare enaali raayome Holi Spirit madaa ero agale teme-daare Gote-me go enaalina koe ele nama rubalia.

¹¹ Gore nimumi nimi lotu ada-para maa puma namba wan gavman page adare ali kalunumi page kose pagenalo maa palimi. Go rabu nimimi paalame nakomoma kone adaapu nasalepape. Gore naame agale akepu abutema yapae naame agale akepu laketema yapae kone nasalepape. ¹² Gore nimimi lape agalere Holi Spirit-mi nimina kone-para mapiraalia.

Kamo makeae ali mudu madaa saa pi agale lakalisa

¹³ Go rabu go pirisimi enaalina rikirana piri ali medame gu-rupa lisa: Tisaa-ya, Aa-pana moae-elenu mo ameme rumaoma gina. Neme rumaoma ni gina neme lakela lisa. ¹⁴ Go lisa pare Yesumi nipu go-rupa lakalisa: Ali ya? Ni nimina kose pagape ali-para nimina ele rumaape ali-para ni-daa dia. ¹⁵ Gore nipumi nimu gu-rupa lakalisa: Nimimi waru adoma surubalepape. Nimimi epame komape kone giyalepa. Ali medame nipu ele adaapu salia-daare nipumi go elenu madaa epe pirape kone mada namealia.

¹⁶ Go rabu Yesumi nimu-para saa pi agale meda gu-rupa lisa: Kamope medana epe su adaapu wi-para maapu eda ele adaapu opoma nape lea. ¹⁷ Go raburi go kamo le ali nipuna kone-para gu-rupa wisa: Abiri mo eda medaloma kiritasape adare dia yade-le neme ake palua pe kone wisa. ¹⁸ Gore nipumi kone gu-rupa wisa: Neme go-rupa palua. Neme nina eda sape adanu kilipima ada ora adaae medaloma palua. Go pumare nina wit-na kili-para mo eda raayo go adanu-para mea kiritasalu lisa. ¹⁹ Go palua kone salo: Go ali nipuna epe ele raayore saapirano maali adaapumi popalia pare epe-rupa pitua. Go pea-le abiri neme pomo mu piruma

eda ipa nala pumare ranaa komo pitua kone wisa: ²⁰ Go kone wisa pare Gote-me nipu lakalisa: Nere makeae ali lisa. Abi go ribaa ne komali-le abalade nena mea kiritasape saede elenuri aapimi meali ya? ²¹ Go rabu Yesumi agale gu-rupa lo kiritasa: Enaalinumi epe ele adaapu salimiri apo makeae alina kone mogeleme. Go palimi pare nimu Gote-na le-aga-para kamo enaali napimi lisa.

Gote madaa kone rulaalepape (Mat 6.25-34)

²² Go rabu Yesumi nipuna disaipel alinu gu-rupa lakalisa: Go remaa madaa kone mealepa. Naame ele nalima palo epe-rupa piralima palo kone adaapu nasalepape. Go page nimimi naare yogale madaa ele maraalima palo kone adaapu nasalepape. ²³ Gore epe-rupa piruma yogale surubalima rabu eda nape ele-para mamina maraape-para go madaa kone adaapu nasalepape. ²⁴ Nimimi yaanuri adalepape. Nimumi enaalina kone namogeoma nape repena kili napoma eda namuma kereme. Nimuna eda kiritape ada page na-aaya. Dia, pare Gote-me nimu raba muma eda katea. Gore nimi enaalimiri mo yaanu ora rabuaniaaeme. ²⁵ Nimina enaali medame go ele madaa kone adaapu salia-daare gore nipuna maali ogesi-daa wala adaalupu mada yoloma pitia yapae? ²⁶ Dia-le gore nimimi oge eda elenu nasurubeme-le nimimi pa ele medaloma madaa kone adaapu nasalepape.

²⁷ Nimimi plua kili adalepape. Nimumiri kogono napuma mamina page nawaritimide. Dia, pare pagalepa. Abalade mo kamope Solomon-mere nipuna au raayo pisa pare mo plua kilinumi nipuna au ma-oge yaaya. ²⁸ Gore Gote-me mo su kamaa rilipu ma-opaoma nipuna au paaya. Go pea pare go pa rilipinu ekeranane nimumi poma repena sulaa-para kiralimi. Go puma nimimi go rilipu ma-oge saleme-pulu Gote-me nimina maraape mamina guma nimi waru surubalia. Go kone adaapu saleme rabu nimina kone rulapere ora ogepu saapiruaeme. ²⁹ Go pea-le nimimi nape ele madaa kone adaapu nasalepape. Go

page naa ele nalima palo kone nasalepape. ³⁰ Gore go su kamaa piruma kone narulae enaalinumi go elenu raayo asa peme. Pare Aapame nimina kone gu-rupa wimilo abala makuaaya. ³¹ Nimimi Gote-na Surube Su madaa kone rulaalepape. Go palimi rabu mo elenu page mada gialia lisa.

Yaa-para epe elenu mea kirita sape kone (Mat 6.19-21)

³² Nimi oge sipsip menasinuri nimimi paala nakomalepape. Nimina Aapame nipuna Surube Su gulalo ranaa komo pia. ³³ Go pea-le nimina ele raayore nimumi kabenaloma kana-re mo enaali naralinu katepape. Go palimiri nimina kana paus ora puri pale suma so yaa-para epe elenu mada kirita salimina. Go puma so yaa-para wi elere na-alupalia. Go page so yaa-parare paake ne alimi page namula epea. Go page so yaa-parare alurai-para daalinu-para nimumi page go ele nanola epea. ³⁴ Gore nimimi epe elenu kiritaeme-parare nimina kone page go-para kama pea lisa.

Kogono naakinu kiritao-ae remaa (Mat 24.42-44)

³⁵ Nimina mamina aako let-me marudu yaatapape. Go puma lam kewoma kiritaoma piralepape. ³⁶ Nimi go-rupa piralepa lisa: Kogono naakinuri nimuna Mudu Ali madaa adoba piralemede-rupa piralepape. Go surube aliri nipu mo ena lamulalo eda yaweme-para adola epalia. Go pea-le mo kogono naakinu adoba pimi. Nipu ipuma pora gaape epa tiare kogono naakinumi pora gaape wagepu mada lob-alimi. ³⁷ Go adaa ali epa adalia rabu nipuna kogono naakinumi u napaluma adaba pitimi. Go pea-le go kogono naakinuri ranaa komo maa pitimi. Pagalepa. Go Mudu Alimi raaname komoma mamina aako let-me ma-rudu yaaoma nimu reke madaa mapiraalia Go pumare nipuna eda epa katea. ³⁸ Gore nipu ora rumu rumuna epalia palo yaa kakarega ripia rekaliade rabu epalia palo marea pare nimi u napatalimi. Gore nipumi go kogono naakinu madaa ora pedo pedo waru palia.

³⁹ Nimi go agale pagalepa. Gore adana aaraame paake ne ali nipuna ada opalialo kone suma napaitalia pare pa pitia. Go rabu mo paake ne ali epalia mada nakodobalia. ⁴⁰ Gore enaali Raapu Pirape alina Si nimimi namakuaaoma pa piralimi rabu epalia. Go pea-le nimimi page waru adoba pitaapape lisa.

Epe kogono naaki-para koe kogono naaki laapona remaa (Mat 24.45-51)

⁴¹ Go rabu Pita-me go-rupa lisa: Mudu Ali, neme go lae agalere naa-para kama lae pe pa enaalinu raayo-para lae ya? ⁴² Gore Mudu Alimi talo: Gore epe kogono puma kone wi naakiri aapi ya? Go naakiri nipuna Mudu Alimi ada piri enaalinu surubenalo kogono katea. Go naakimiri enaali medaloma nimuna eda rumaainalo mapiraalia. ⁴³ Werepe Mudu Ali ada wala ipuma mo kogono naakimi lakalesa-rupa kogono pina adaliare nipu madaa raaname komalia. ⁴⁴ Neme nimi ora lagialo. Go rabu Mudu Alimi nipu ele raayo surubenalo ali mudu mapiraalia. ⁴⁵ Yapare mo kogono naakimi kone gu-rupa mada salia: Naa ali adare abi wagepu na-epalia kone salo. Go kone suma nipumi kogono naaki nogo medaloma luma eda no ipa bia noma nipu makeyaalia. ⁴⁶ Kogono naakimi go-rupa pu piruma Mudu Ali abi na-epea kone su epe-rupa nasuruba pitia. Go palia rabu nipuna Mudu Ali koro meda wagepu epalia. Ipumare raimi muma mo kogono naaki nipu waru luma nipu kogono waru nasurube naakinu raapu maa rubalia.

⁴⁷ Mo kogono naakimiri mo nipuna Mudu Ali-na kone adea pare nipumi Mudu Alina kogono napaliare Mudu Alimi ora puri waru paboma poteyaalia. ⁴⁸ Pare mo kogono naakimi nipuna Mudu Alina kone na-adea pare koe kedaa kogono pinaloma Mudu Alimi ogepusi poteyaalia. Gore enaalinu ele adaapu palimiri nimumi page ele adaapu wala mada abuleme. Go pea-le enaalinu ora ele adaapu mu aae-mere nimumi ora ele adaapu medaloma page abuleme lisa.

Yesu madaare enaalinu rugutalalo pisiimi

(Mat 10.34-36)

⁴⁹ Neme go su kamaa ipisuare repena marekaata ipisua. Go pea-le go repenare abi rena kone salo lisa. ⁵⁰ Neme kedaa pi kalu-ipa rado nona pi mealua pare nina lo robaa-para kedaa waru pia. ⁵¹ Gore nimimiri niri go su kamaa piri enaali epe-rupa mapiraalalo ipisua kone wimi pae? Neme pa su kamaa epe-rupa pirape kone namuma ipisua. Dia, pare enaalina rurunu marugulala ipisua. ⁵² Abi page werepe page enaali supu komea ada-para pitimiri nimu rugutalalo pama piralimi. Go puma ali repomere mo ali laapo-para yada lore ali aulalimi. Go-rupa puma mo ali laapomere mo ali repo-para yada lore ali aulalipi. ⁵³ Go rabu aaraame nipuna naakinu raapu yada lorealia. Go puma naakinumi nimuna aaraa-para yada lore ali aulalimi. Go page agimiri nipuna wanenu raapu yada lorealipi-pulu wanenumi nimuna aginu madaa yada lore ali aulalimi. Ayaa medalomame nipuna naakina were madaa yada lorealia-pulu go werenumi nimuna aayaanu madaa yada lore ali aulalimi lisa.

Koe kedaa riape di waru adalepape

(Mat 16.2-3)

⁵⁴ Yesumi go enaalinu-para page lakalisa: Nimi naare pabala aaya-nane mole meda rekaimana ademe rabu wagepu nimimi yai epolalo pia leme. Gore ora leme rabu yai ora mada epea. ⁵⁵ Go page no re-nane puri pale po rilipu epea rabu ademere abi pani pia leme. Gore ora leme rabu naare reade. ⁵⁶ Nimiri makirae enaalinu pimi. Nimimi yaa-para su laapona robore waru adoa makuaaeme. Go peme pare nimimi abi go yapi di meda sade elena re na-ademe lisa.

Ne adialalo paliade ali raapu agale epe-rupa tapape

(Mat 5.25-26)

⁵⁷ Gore nimimi ele ademe rabu nimimi ake paa-daa waru na-ado rekele peme? ⁵⁸ Ali medame ne kose laaoma adialalo palia-daare nipi pena pora pagina pulaaoma nipina agale ma-redepo yaaoma

pulupape. Go napaliri nipumi ne mo kose page ali piri-para maa palia. Gore kose pagape alimiri edali rili alinu mea katea. Go rabu edali rili alinumiri mo karapo ada-para mea mapaitaalimi. ⁵⁹ Go pea-le neme ne lagialo: Ne mo karapo ada-para wagepu mada na-kepealimi pare abala ririna oge yago abala mada abulaina lisa.

13

Enaalimi kone naperekeaayo saliare gore nipu koe su-para palia

¹ Go raburi enaali medaloma piruma Yesu-para Galili su-para piri alinu medaloma remaa lakalisimi. Go alinumiri nimumi Gote madaa mena yapi ele raapu kana reke madaa kirisimi rabu Pailat-me nimu lu makomasa. ² Gore Yesumi nimu-para agale gu-rupa lakalisa: Nipumi Galili alinu gu-rupa lu makomasa-pulu nimumi Galili su-para piri enaali medalomana pupitagi nape kone ma-oge yaasimi kone wimi pae? ³ Neme ora nimi lagialo. Ora dia-le nimi raayo pupitagi nape kone naperekealimiri nimu komisimi-rupa kama komalimi. ⁴ Gore abalade Siloam su-para piri ali 18-pela nimuna remaa napageme pae? Nimu kogono puma kaname warili adaalu ada meda nimu madaa lopoma lu makomasa. Go pisa-pulu nimumi mo Jerusalem su-para piri enaali medalomana pupitagi nape kone ma-oge yalisade kone wimi pae? ⁵ Dia-le nimi waru lagialo. Nimina pupitagi nape kone nagiyoma kone naperekealimiri nimi raayo go-rupa koe su-para kama palimi lisa.

Repena meda kili namadea madaa re-maa

⁶ Gore Yesumi saa pi agale meda gu-rupa lisa: Ali medame nipuna wain maapu rikirana repena fik poasa. Werepe nipu nape kili medaloma elea paleme adama ipisa pare na-elesa. ⁷ Go pisa raburi nipumi mo maapu surube ali gu-rupa lakalisa: Abiri maali repome go maapu-para repena kili elaana paleme asa pula epawa pare na-elaana. Go repena po rubape-le go repename mo suna ipa pa noma makoyaaripana lisa. ⁸ Mo maapu surube alimi agale gu-rupa lakalisa: Mudu Ali,

abi go maali komeare pa aainawa. Gore nipuna pitaa re-para aoma piriri puma gawa menana i mea awo pabalua. ⁹ Wala go ma-alimi kili matiare epe tea pare namaitiare gore po rubaina lisa.

Pomo mu Pirape Yapi di rabu Yesumi ena medana yaina ma-epeaasa

¹⁰ Pomo mu Pirape Yapi di meda rabu Yesumi lotu ada ru-nane piruma agale lakalisa. ¹¹ Go-para ena meda pirisa ena nipu madaa koe remo meda pirisa. Gore romome mo ena nipuri yaina maali 18-pela palisa rabu mo koau roboma nipu mada namaridulaasa. ¹² Yesumi go ena adomare gu-rupa yalisa: Go ena, nena yainare abala mea rubaaripude. ¹³ Nipumi mo enana kalu madaa ki wisa rabu wagepu mode ename koau maridulaaoma rekoma aasa. Go rabu ename Gote-na bi minasaasa. ¹⁴ Go raburi Pomo mu Pirape Yapi di yade. Go pea-le Yesumi go enana yaina ma-epeaanyaloma mo lotu ada surube ali mudumi koe kone yawesa. Go pisa rabu ali mudumi enaalinu gu-rupa lakalisa: Gore kogono pape yapi 6-pela wia. Nimimi yaina maperekeaina kone salimi-daare kogono pape di rabu ipulupape. Pare go kone salimiri Pomo mu Pirape Yapi rabu naipulupape. ¹⁵ Go raburi Mudu Alimi nipu gu-rupa lakalisa: Nere makirae agale le ali yana. Nimiru Pomo mu Pirape Yapi rabu nimina gawa mena-para donki mena-para gonumi ipa nenalo ada-para puma kepealalo peme. ¹⁶ Go peme pare go enare nipu kasua Abraham-na wane pia pare Satan-me maali adaapu (18) nipu madaa palisa. Go pea-pulu Pomo mu Pirape Yapi korome nipuna yaina adialape kope-rupa mada na-kepealua yapae? ¹⁷ Nipumi go-rupa lisa rabu nipuna lore alinumi yala polasimi. Go pea pare enaalinumi nipuna epe ele raayo madaa raaname waru komisimi.

Repena mastet madaa saa pi agale loma bret madaa sape yis-na agale lakalisa (Mat 13.31-32; Mak 4.30-32)

¹⁸ Yesumi gu-rupa lakalisa: Gote-na Surube Yapi di-ri ele madaa meano ya? Ake madaa mealua-daa epelea ya? ¹⁹ Go pi lano: Oge repena mastet kiliri ali medame

go kili muma nipuna maapu-para poasa. Gore werepe opoma lisana adaa repena opalia. Go rabu yaanuri go repenana palaa madaa nimu ada wari piralimi.

²⁰ Gore Yesumi wala lisa: Neme Gote-na Surube Su madaare ake lagiano ya? ²¹ Gurupa lagiano: Gore bret ma-adaa sape yis-rupa ena medame go yis muma palaoma ipa raapu adaa pe-para mea perekelisa. Go palaoma ora adaa salia. Go yapare Gote-na Surube Su adaa salia rabu enaalinu adaapu pitimi lisa.

Oge pora gaape (Mat 7.13-14, 21-23)

²² Yesumi oge adare-para page oge adare-nini page pamisa. Go rabu nipumi enaali medaloma agale mogeaa-ma puma nipu Jerusalem su-para pulalo pisa. ²³ Go rabu ali medame nipu lorapisa: Mudu Ali-ya, gore Gote-me enaali ogepusi ade abuna kagaa piramala mapuaalia ya? Go rabu Yesumi nimu go-rupa lakalisa: ²⁴ Abi nimimi oge pora gaape-para ora kodobata pulalo pulupape. Neme nimi lagialo. Enaali adaapu go pora gaape-para werepe kodobatalo palimi pare mada dia. ²⁵ Werepe mo ada surube alimi rekoma ada pora gaape po salia. Go palia rabu nima kamaa-nane epa rekaoma pora gaape luma gu-rupa lalima: Mudu Ali, naa epamono pora loba lalima. Go rabu nipumi nima-para gu-rupa tea: Nima adawade-le aa-para piruma epame pe ni maarea tea. ²⁶ Go rabu nimimi nipu gu-rupa lakeleme: Naare abalade ne raapu ipa no eda namade lalima. Neme abalade naana adare-para ipuma naa agale page lagiade. ²⁷ Pare nipumi nima gu-rupa tea: Nimiru aa-para piruma ipulumi palo gore ni maarea tea. Nima raayo pupitagi noae enaalinu pimi-le nima raayo ni piri-para giyoma pulupa tea. ²⁸ Gore Abraham-para Aisak-para Jekop-para Gote-na agale lakale ali raayo-para nimumiri Gote-na Surube Yapi-para pitimi. Go puma nimimi nimu adalimi pare nima kamaa-nane mapiraalia Go rabu nimimi kabulu regepe noma re lo piralimi. ²⁹ Go rabu pa enaalinuri naare opala aaya-nane page naare pabala aaya-nane page re lapone page

epalimi. Go raayore Gote-na reke madaa eda no piralimi. ³⁰ Go rabu abi aapu-nane pimi enaali medaloma riri-nane puma abala mudu piralimi. Go page abi mudu enaali medaloma pirimiri go rabu nimu ora werepe aapu-nane piralimi lisa.

Yesu Jerusalem suna re lisa
(Mat 23.37-39)

³¹ Oge-daa piruma Farisi alinu medaloma Yesu piri-para ipuma agale lakalisimi: Ali mudu Herot-me ne lu makomaatalo pia-le neme go su giyoma su rado-para pu lisimi. ³² Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Nimimi go kira yanana si-para gu-rupa puma laketapape: Abi-para ekeru laapore neme go koe remonu mea ruboma yaina kome enaalinu maperekeyatalo pi. Go puma kogono repome nina kogono dia yaalia-le puma laketapape lisa. ³³ Go rabu Yesumi nimu agale gu-rupa lakalisa: Pare abi ekeru rudane ni pamualua. Go puma Jerusalem su-para komea-para nimumi Gote-na agale lakale ali mada lu makomalimina.

³⁴ Go rabu Yesumi talo: Jerusalem su-para piri enaalinu-ya. Nimimi Gote-na agale lakale alinu lu makomaeme. Gote-me mea rapaae enaalinu page kaname lemede. Ora rana adaapu go su-para piri enaali raayo nina kimi mea kiritoma kupitalo pe. Gore yaa kakarega kebome nipuna sinu popaa rolo-para mea mapiraalade-rupa nimi kupiaatalo pe pare nimimi ni giyemedede. ³⁵ Pagalepa. Gote-me nimina su Jerusalem su-para abala giya aaya. Nimimi ni abi na-adalimi pare werepe ni mada adalimi. Nimimi mada adalimi pare abala gu-rupa teme: Mudu Ali-na bi mea ipisana aliri nipu ora puri mina teme lisa.

14

Yesumi to pabopae ali meda ma-epeaasa

¹ Pomo mu Pirape Yapi di meda rabu Yesu nipu Farisi alinuna ali mudu medana ada-para eda nola pisa. Go pisa raburi enaalinumi nipu ora waru adaba pirisimi. ² Go rabu ki age laapo pabopae ali medare nipu mo Yesu piri-para ipisa. ³ Yesumi go ali kodoma lisana mo rekena

agale tisaanu-para mo Farisi alinu-para agale gu-rupa misa: Naana rekena agale madaare Pomo mu Pirape Yapi di rabu yaina kome ali mada maperekeana yapae dia yapae? ⁴ Go lisa pare nimu agale nale pa pirisimi. Go pirisimi raburi Yesumi mo ali muma nipuna yaina ma-epeaoma nipuna ada penaalisa. ⁵ Go pumare nipumi nimu lakalisa: Ali komeamere nipuna mena gawa ipa naaku-para lopaliare nimimi Pomo mu Pirape Yapi di rabu kamaa-nane nayola salia ya? ⁶ Go lisa pare nimumi go agale mada na-abulisimi.

Ali medame nipuna kone rabuaniaaliare epelea

⁷ Yesumi eda nala pirisa rabu ali medaloma abala riri-nane reke madaa kama pirulalo pirisimi rabu Yesumi go-rupa adisa-pulu nipumi saa pi agaleme nimu gu-rupa lakalisa: ⁸ Gore ali medame nime ena rumaape eda yawe-para yateare abala ririna wi reke madaa napuma piralepa. Dia-le mo ne yateade alimi adaa bi wia page ali mudu meda go-pare epa pira tea rabu puma piruma agale pagaina. ⁹ Go rabu mo ne yateade alimi gu-rupa epa lagialia: Neme go riri-nane wia sekere mo ali mudu kala tea. Go rabu ne ora yala adaapu poloma nipuna reke minarepaoma koau-nane popali. ¹⁰ Go pea pare ali medame eda nola epape tea raburi reke koau-nane puma piralepa. Go raburi mo ne yaata alimi ne epa adoma gu-rupa lagialia: Adami aaya tea. Nere go riri-nane epa pira tea. Go rabu mo ne raapu eda no piralimi alinumi ne adaa bi gialimi. ¹¹ Gore enaali raayome nimuna bi minasaatalo palimiri werepe nipu yala poloma oge ali pitia. Go pea pare enaali raayome nimuna kone rabuaniaalimiri go enare nimuna bi minasaalia.

¹² Go rabu Yesumi nipu eda nola epapa laade ali gu-rupa lakalisa: Neme eda yawali raburi nena adami enaalinu-para amenu-para rurunu-para nena su medanu kana adaapu wimi enaalinu raayo-para naipulapape tapape. Dia-le nimumi ne yalaateme rabu nimuna ada-para eda nanalomare nena eda abuteme. ¹³ Dia, pare nime eda yawalimi rabu

gore naarali enaalinu-para koe enaalinu-para le rabuli enaalinu-para eda nenalo ipulapape tapape. ¹⁴ Go enaalinumiri nena eda mada na-abuteme pare nimu puri waru mealimi. Werepe Gote-me epe enaalinu tapa-para marekaaliade yapi di rabu Gote-me abutea lisa.

Eda adaae yawe-ai madaa saa pi agale lakalisa
(Mat 22.1-10)

¹⁵ Yesu go agale lakalisa rabu reke madaa piruma eda nisade ali medaa adoma Yesumi gu-rupa lakalisa: Enaalinumi Gote-na Surube Yapi-para ru-nane puma nipuna reke madaa piruma eda nalimi-daare nimuri rana rana komo piralimi lisa. ¹⁶ Pare nipumi saa pi agale gu-rupa lakalisa: Ali medame eda adaalepe yawolalo pisa rabu enaali adaapu-pe-para eda nola ipulupape lo lakalisa. ¹⁷ Gore eda nape yapi rudu lisa rabu nipumi kogono naakinu mea rapaaoma mo eda nenalo yalisade alinu ipulupa lo roboma lakelapa lisa. Eda raayo abala kiritao kiritaarima tapape lisa. ¹⁸ Pare mo enaali komea komea lo nimumi pa agale loma mada napalima lisimi. Ali medame agale gu-rupa lisa: Naa emaapu meda kabawale ni go adola palua lisa. Go pe-pulu ni ora kodo pia abi mada napalima. ¹⁹ Gore ali medame agale gu-rupa lakalisa: Naa mena gawa 10-pela kabawa-pulu pabola kuta-para maa pulu. Go kogono abi wia-daa kodo pia lisa. ²⁰ Gore ali medame agale gu-rupa lakalisa: Abi ni ena pena go ropopi-pulu ni mada napalipa lisa.

²¹ Go raburi mo kogono naaki nipu wala puma nipu ali mudu lakelalo pisa. Go rabu mo Mudu Alimi rono pagoma nipuna kogono naaki go-rupa lakalisa: Mogo adare-nane puma pora pagina page wagepu puma enaalinu mealepa lisa. Go pumare neme naarali onaalinu-para ne koe enaalinu-para le rabuli enaalinu-para nimu raayo nina ada ru-nane lamua epape lisa.

²² Werepe go kogono naakimi ipuma talo: Mudu Ali, nena agale abala pamu lawade pare pada medaloma pa pu pa wia lisa. ²³ Go rabu ali mudumi kogono

naaki gu-rupa lakalisa: Ne puma adaa pora kepa-nini puma mo maapu pora kepa-nini page pumare nina ada ora rubilina enaali raayo ora lamua epape lisa. ²⁴ Neme ne lagialo. Abalade enaali raayo neme yalawade enaalinumiri naa eda ora ogeasi page mada nanalimi lisa.

Ali medame Yesu raita maa palimiri abalana kone giyoma pulupape
(Mat 10.37-38)

²⁵ Enaali adaapu-pe Yesu raapu pamisimi rabu nipu perekeyoma nimu agale gu-rupa lakalisa: ²⁶ Gore enaali raayo ni raita maa epalimiri gore nimumi nimuna ama aapanu-para were-para nogo naakinu-para ame balinu-para nipuna kone-para ora giyoma epalimi. Go puma nimu naa disaipel enaalinu piralimi. ²⁷ Enaali raayome repena polopea waru mea ruma ni raita mea epalimi-daare gore ora nina disaipel enaali piralimi.

²⁸ Nimina enaali medame ada adaalupe meda palua kone saliare nipu piruma go ada mada pu ma-adiaalua palo waru piruma koneme makuaalia. ²⁹ Go napalia-daare nipumi ada pa puma kone abala nasalia-daare enaalimi nipu giri laalimi. Ake paa-daa ya? Kone waru nasuma ada paleme pea-pulu giri laalimi. ³⁰ Go rabu nimumi talo: Go alimiri mopo ada pulalo pea pare nipumi go ada mada nadia yaalia teme.

³¹ Gore ali mudu medame ali mudu rado meda raapu yada pula pulalo palia-daare nipumi kone waru makuaa piralia. Gore nipuna yada pape alinuri 10,000-pela pimi pare mo ali meda nipuna yada pape alinu 20,000-pela mea epalia. Go pea-pulu nipu mada raitalia kone suma giyalia. ³² Gore mo ali mudu nipumi mada naratia kone salia-daare gore nipumi agale lo moyape alinu ali mudu meda piri-para maa penaatea. Go puma naa yada giyoma epe-rupa pirapana lakela penaatea.

³³ Apo remaana re madaare Yesumi gu-rupa lakalisa: Nimina rikirana enaali medame epe kogono pape kone nasuma nipuna ele raayo-para koau nawateare go aliri nina disaipel enaali-rupa mada napiralimi lisa.

Kusa-na remaa
(*Mat 5.13; Mak 9.50*)

³⁴ Epe kogono napeo piralimiri ora koe kusa-rupa piralimi. Kusare ora epe ele wia pare mo aipa-na rede dia yaalia rabu naame ele puma nipuna epe rede wala mapaalima pae? ³⁵ Go pi kusare maapu-para poae ele page mada namaopaalia. Go puma mena gawana i re-para mea wimi page madaa namaopaalia. Enaali raayome go agalena re makuaaba piralimiri waru pagalepape lisa.

15

Mena sipsip alu pae remaa
(*Mat 18.12-14*)

¹ Koro medare takis mi mudu alinu-para riabo enaalinu medaloma Yesuna agale pagolalo epa kiritaoma pirisimi. ² Pirisimi rabu Farisi alinu-para rekena agalena tisaanu-parame rono page agale gu-rupa lisimi: Go alimiri koe alinu raapu piruma eda nala lisimi.

³ Go lisimi raburi Yesumi nimu-para saa pi agale meda gu-rupa lakalisa: ⁴ Gore nimina rikirana ali medame sipsip 100-pela punalia-daare go sipsip mena komea alupalia. Go palia raburi mo 99-pela su meda-para eda nalaina puni alimi mo komea alupaaripade asapama pumare mada pua mealia. ⁵ Gore nipumi ora puma adasaaoma mumare nipuna pasaa madaa maa ruma rana komo puma ria epalia. ⁶ Go puma nipuna ada-para epa opapalia rabu nipuna adami alinu-para nipuna ada komea-para ae alinu-para ipulupa tea. Nimu epa kirita pirinaloma nipumi nimu go-rupa laketea: Nimiri ni raapu ranaa komo piraminapa tea. Naa sipsip meda alupaaripa pare neme asapama puma adasaaoma meawa tea. ⁷ Neme go saa pi agalena re wala nimi lagialo: Enaali adaapumi gu-rupa 99-pela ora epe-rupa piruma wala kone lo robaa wala meda mada naperekealimi-pulu yaa-para nimumi raaname komeleme. Go peme pare koe ali komeame kone perekea rabu so yaa-para raana pia ora waru komalimi lisa.

Kana alupaena saa pi agale

⁸ Gore ena medame kana kili 10-pela salia pare komea ma-alupalia rabu nipu ake pali ya? Gore nipumi lam kewoma ada waru wasuma puma adoma mealia. ⁹ Nipumi abala adasaaoma mumare nipuna adami enaalinu-para ada komea-para ae enaalinu-para ipulupa tea. Nimu epa kirita pirinaloma nimu gu-rupa laketea: Nimiri ni raapu pedo pedo paminapa tea. Naa kana-re komea alupaaripa pare neme wala asa puma meawa tea. ¹⁰ Neme nimi-para go remaana re lagialo: Gote-na ensel-numi koe ali komea kone perekealia rabu rana komalimi lisa.

Penaalimi aaraa giyana saa pi agale

¹¹ Yesumi wala talo: Ali medame naaki laapo madu wia. ¹² Gore laapo pa naakimi aapa yaaloma talo: Nena moae-elenuri rumaaoma nina gili-rupare abi gi lisa. Go raburi aaraame ele raayo rumaaoma mo nipuna naaki laapo kalisa. ¹³ Gore mo naaki nipuna rumaaoma kale omo ale raayo kabenaloma kana mubisa. Go pumare su adaalu-para pisa. Go pumare nipu su adaalu meda-para puma pirisa. Go puma nipuna monedere nipuna pupitagi noma abala yoloma rubebe pisa rabu dia lisa. ¹⁴ Go pumare nipuna kana elede raayo pa rubebe pisa raburi werepe go su-para rea ada meda pabesa. Go rabu nipu ele ogesi-daa abuna meda nawisa. ¹⁵ Go pisa raburi nipu go su-para ae ali meda piri-para kogono asapulalo pisa. Go alimi kogono mumare mena surubainalo go kogono mea kalisa. ¹⁶ Mo menanu nimuri pesaa abu nisimi rabu go naakimi menana eda nalua kone wisa. Go pisa pare pa ali medame page eda nakalesimi.

¹⁷ Go pisa raburi nipuna kone abala makuaaoma gu-rupa kone wisa: Naa Aapana kogono naaki raayona eda adaapu su aayade kone wisa. Gore ni go ada su-para aomare ora reame ni go komalodaa kone wisa. ¹⁸ Neme go su giyoma nina aapa piri wala palua kone wisa. Gore neme aapa yaaloma gu-rupa puma toa kone wisa: Gote-na le-aga madaa page nena le agaa madaa page neme pupitagi no pirusuade toa kone wisa. ¹⁹ Abiri ni epe naaki-daa dia-le nina si pi nalape toa

kone wisa. Niri pa nena kogono naakirupa mapiraaina toa kone wisa. ²⁰ Go kone sumare nipu rekoma aaraa piri wala polalo pisa.

Go pisa pare nipu su adaalu-para pena ipulaina aaraame abala adisa. Go rabu aaraa nipuna lo robaa-para kodo ora waru komisa. Go puma aaraa nipu alo pumare mo si pua kupi palae suma nunu lisa. ²¹ Go rabu mo naakimi aapa yaaloma neme Gote madaa page ne-para page pupitagi nape ali-rupa pirawade. Niri neme nena si pi-daa nalape. Niri epe naaki-daa dia. ²² Go lisa pare aaraame nipuna kogono naaki yaaloma go-rupa lakalisa: Nimimi ora epe mamina adaalu maa ipuma epe adaalu-ai yamalepa. Go puma nipuna ki madaa rini meda maa mapiraalepa. Go puma age ada page maa maraatapa. ²³ Go puma epe kapa midi waru-ae gawa menana si mea ipuma lu yawalepa. Gore naame eda yawoma noma epe kone suma pedo pedo waru paminapa. ²⁴ Gore nina naakiri abala komaana kone wisuade pare wala epa papia. Abalare ora alupaaripade pare wala go adasaayo-daa. Go rabu nimumi pedo waru pu piruma eda no pirisimi.

²⁵ Go pisa pare nipuna mupaa naakiri maapu-nane pirisa. Werepe nipu wala ada ipuma re-para opapaoma rabialo-para yasa-para pagisa. ²⁶ Pagisa rabu nipumi kogono naaki meda yaaloma lorapisa: Apo ada-parare ake peme? ²⁷ Mo mupaa naakimi nipu lakalisa: Nena ame ada wala epa yade-le nena Aapame gawa kapa waru aayade lu yawea. Gore mo naaki abala alupasade wala nena ada-para epe-rupa epa pia-daa pedo pimi. ²⁸ Go lisa raburi mo naaki mupaa nipu rono pagoma nipu ru-nane napua kodobasa. Go pisa raburi nipuna aaraa kamaa-nane epenaloma ora runane bainalo kogelisa. ²⁹ Go lisa pare mupaa naakimi aaraa gu-rupa lakalisa: Paga. Maali adaapumiri ni nena kogono adili naaki-rupa piruma nena kogono pisuade. Neme nena agale rana komea-daa nagiyasuade. Go pede pare neme ake giae ya? Gore neme pa meme menasi meda gula

pisi yalore naa adami alinu raapu ranaa komo piruma mada yawo nola pisima pare go-rupa pisode. ³⁰ Pare go nena naakimiri nena elenu raayo koe enanu madaa apo rubebe pisa. Wala epaana rabu page nipu kodome komoma gawa epe ele apo lu yawaaripina lisa.

³¹ Go rabu aaraame nipu-para agale gu-rupa lakalisa: Go naaki-ya. Ade abuna yalo nere saana apo pipa. Go pea-le naa ele raayore ora nena yade. ³² Go pea pare abi naame eda yawoma pedo paminapa. Go nena amere abala komaana kone wisuade-le abiri wala go epe-rupa go epaana-daa. Gore ora alupasade pare abiri wala epaana-daa lisa.

16

Surube ali medame rome rudu maredepo elena saa pi agale

¹ Yesumi nipuna disaipel alinu gu-rupa lakalisa: Ali mudu meda nipuna kana ele surubape ali meda mapirasa. Go rabu ali medaloma mo ali mudu piri ipuma agale meda gu-rupa epa lakalisimi: Nena kana ele surubape alimiri nena ele mea mabebolaaripa lisimi. ² Go raburi mo ele surube ali nipu-para nipu loma lakalisa: Nemere yada paina lame-le ali pae? Nemere nina ele raayo surubenede-le ele puma yarepea lisa. Go pumare nere nina ele wala nasurubaina lisa.

³ Gore mo kogono ali nipuna konere gu-rupa: Nemere ake palua kone wisa. Mudu Alimi abi ni raitalo pia. Go pea-le neme su awape kogono wala meda papere neme pa enaalinu meda-para eda ele gialepa lapere yalame komalua kone wisa. ⁴ Pare neme ora go palua kone wisa: Go paluare nina kogono mada mea raitaliade rabu adami enaalinumi nimuna ada-para epe-rupa mada palua kone wisa. ⁵ Piruma kone gu-rupa wisa mo surubape alimi nipuna ali mudu yago wi enaalinuri komea komea lo rumaasa. Go raburi nipu piri ipisimi. Gore ali komeare nipu abala epenaloma mo kana surube alimi nipu lorapisa: Naa ali muduna yagore neme akepu mea ya? ⁶ Gore nipumi talo: Wabala repenare 100 dram misuade lisa. Go

rabu surube alimi nipu gu-rupa lakalisa: Neme go yago tape pepare abi meano ne pa wagepu piruma yago 50 dram abulape lisa. ⁷ Werepe ali meda epenaloma mo ele surubape alimi nipu lorapisa: Nena yagore akepu raapu ya? Gore nipumi talo: Neme wit-na kiliri bek 100 misua lisa. Go rabu nipu go-rupa lakalisa: Neme go yagona pepare wi-le gore neme medaloma giyoma 80 bek abulape lisa.

⁸ Gore go surube alimi su kamaa kone suma go-rupa kogono pisa. Go pisa-pulu werepere mo ali mudumi makirae surube ali kana bi minasaasa. Gore pa su kamaa piri enaalinu nimumi yago madaa kogono pumare ali-kone suma peme. Go puma nimumi epe paa-para piri enaalinu maki-raoma nimuna kogono peme-rupa ma-oge yaeme lisa.

⁹ Go rabu Yesumi wala go-rupa lisa: Gore neme nimi lagialo. Go suna kana mu surube alinuri nimina adami enaalinu raapu piralepape. Go puma kana dia yaalia raburi nimi adae abuna pirape adapa-para epe-rupa mada piralimi.

¹⁰ Oge elesinu kalenaloma enaali raayome waru epe-rupa surubalimi-daare gore adaa elenu page nimumi waru surubalimi. Go-rupa page enaali raayome oge elenu epe-rupa napaliare ele adaa page epeala palia. ¹¹ Nimimi go su kamaa piruma go su kamaa wia ele waru nasurubaemere nimimi ora adaa ele mada nasurubalimi. ¹² Go page nimimi enaali medana ele waru nasurubalimiri aapimi nimina meape ele mada gialia ya?

¹³ Kogono naaki medare nipumi ali laapona kogono mada napalia. Dia-le nipumi ali meda epe kone masaaoma meda ralu yaaoma nipumi meda madaare ora raaname komoma-le medare giyape kone salia. Nimimiri Gote-para kana kogono laapo raita raana raapu mada napalimi.

Yesumi agale meda lakalisa

¹⁴ Mo Farisi alinuri ora kana madaa raaname komoma-le Yesuna agale raayo pagisimi rabu nipu-para ero agale lisimi.

¹⁵ Go lisimi raburi Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Nimina kogono pa puma

enaalinuna le agaa madaa epe-rupa pirulalo makiraeme. Nimimi go-rupa peme pare Gote-me nimina lo robaa-para adea. Enaalinumi pa ele madaa pedo peme pare Gote-na le agaa madaare go ele ora ramea lisa.

¹⁶ Gore Gote-na agale lakale alinuna agale-para Moses-na rekena agale-para go laapore Jon namadisa rabu page pagisimi. Pare mo Jon maita yapi di-na ipumare abi page Gote-na Surube Su madaa Epe Agale su raayo-para abala pageme. Go peme-pulu enaalinu raayo Gote-na pape ru-nane kodobatalo peme.

¹⁷ Gore su yaa laapo ora wagepu mada dia yaalia pare rekena agalena kunisi-daa page ora mada nadia yaalia lisa.

¹⁸ Ali raayome were giyoma rado mealimi-daare ena paake yole ali pitimi. Go page ali raayome raluli ena rumaalimi-daare nimu ena paake yole ali-rupa pitimi lisa.

Kamo le ali mudu-para Lasarus laapona remaa

¹⁹ Abalade kamo le ali meda piruma nipumi adae abuna epe kale mamina kama maraoma epe mamina page yamoma epe eda kama no aasa. ²⁰ Gore nipuna ada pora gaape resi-para ali Lasarus naarali meda nimumi ria ipisimi. Go alina to madaare rere putipe pirisa. ²¹ Gore Lasarus nipumi mo kamo le kana ada reke rolo-para lope ele eda purupi wasu nolalo pirisa. Go pisa rabu yana medaloma ipuma mo nipuna rere-re epa pete pete puma sala pisimi.

²² Gore werepe mo Lasarus nipu komenaloma yaa madaa ensel-numi go alina wasa maa ria puma Abraham raapu so yaa-para mapiraasimi. Werepe mode kamope nipu page komisa rabu rogaasimi.

²³ Gore nipu koe naaku-para puma piruma nipu radaa adaae nisa. Go pirisa rabu nipumi ora so-pare Abraham adasaasa rabu Lasarus raapu pirisa. ²⁴ Go adasaasa rabu mo kamo le alimi gu-rupa yalisa: Aapa Abraham. Neme ni kodome komape lisa. Neme Lasarus wala epenaloma nipuna ki maalame ipa paitaoma nina eke madaa epa saena. Go puma nina eke madaa ogeasi kogorena lisa. Neme go

repena sulaa-para radaa ora adaae nalo lisa.

²⁵ Go lisa rabu Abraham-me gu-rupa lisa: Naa naaki. Neme kone narugulape. Abalade su kamaare ne epe-rupa piruma epe epe elenu kama meade pare Lasarus-ri no su kamaa piruma koe elenu mu pirisa. Go pisade pare abi go-para nipu epe-rupa pirina ne wala koe-rupa apo pinale-daa lisa. ²⁶ Gore ele meda page gu-rupa apo wia-daa lisa: Apone pimina ali-para one pima ali pare rikiranare Gote-me adaa kubu meda apo wisana-daa lisa. Go pisana-pulu naa-para nimi-para komea-para mada nakibu mapiralima lisa.

²⁷ Go rabu mo kamo alimi gu-rupa oge-lisa: Aapa, neme Lasarus su kamaa wala penaalo nina Aapana ada-para lakela penaala lisa. ²⁸ Naa ame supu pimi-le Lasaaraame nimu puri pale agale laketa penaaloma nimu page go radaa no piru aape su-para mada epalimi lo tapena lisa. ²⁹ Go raburi Abraham-me talo: Nena amenuri Moses-na agale remaa-para Gote-na agale lakale alinuna agale pagenawa lisa. ³⁰ Go rabu mo kamo alimi Abraham-para talo: Aapa Abraham dia. Go yapare mada napagalimi pare abala kome ali meda wala tapa madaa rekoma puma laketeare gore mada pagalimi. Go raburi paala komoma kone mada perekealimi lisa.

³¹ Go lisa pare Abraham-me nipu lakalisa: Gore Moses-na agale-para Gote-na agale lakale alinuna agale napagalimiri ali meda tapa madaa wala rekoma penaaloma go alimi pua tea agale madaa kone narulalimi lisa.

17

*Koe koneme kone rulaere makoyaaya
(Mat 18.6-7, 21-22; Mak 9.42)*

¹ Go raburi Yesumi nipuna disaipel alinu gu-rupa lakalisa: Pa epaliade ele koe ele raayomere enaalinu pupitagi manaalia. Go palia pare enaali medame go pupitagi nape ele palia-daare nipu madaa kodo waru pea lisa. ² Gore enaali medame oge nogo naakinuna kone rulaere mabebolalia-daare gore waru

adalepape. Go palimi-daare nimuna maa-para adaa kana maduma ipa le-para mea lopalimiri ora kolea lisa.

³ Go kone namogealimi-daare nimi waru adoba piralepape toa lisa. ⁴ Gore yapi komea madaare nipumi ne-para rana ki medane luma medane laapo koeyae palia pare nipu wala ipuma ne-para ni kodo pia lomare kone perekealia. Go tea-daare nipuna koe ele rana ki medane luma medane laapo maa rubape lisa.

Yesumi kone rulae kone madaa agale lakalisa

⁵ Aposel alinumi Mudu Ali-para gupa lakalisimi: Neme naana kone rulaere ora waru ma-adaa yape lisimi. ⁶ Go rabu Mudu Alimi nimu gu-rupa lakalisa: Gore nimina kone rulae konere go oge yamo kili-rupa yaalia go repena gu-rupa mada lakeleme: Nena pitaa yokoma no ipa solwara koauna pua aape te-daare go repe-name nena agale pagoma go-rupa mada palia lisa.

⁷ Yesumi wala talo: Gore nimi komeamere nimina kogono naaki medame maapu-para su awoma page mena sipsip punalia leme. Go puma nipu kogono giyoma adapa-para epalia raburi neme go naaki wagepu nena eda naina? ⁸ Gore dia-le neme nipu gu-rupa lakete: Naa eda abala mea rumaa te. Go pumare nena mamina yamoma neme eda abala no pirano pa adoma pira te. Ni abala no makomaaoma werepe ne naina te. ⁹ Gore nena kogono naakimiri nena agale pagalia-daa ora pili mada te ya? Mada dia nipu kogono napuma eda page nanaade. ¹⁰ Go palia-le nimimi page Gote-me lagiali elenu raayo pu dia yaoma gupa tapape: Naare pa kogono naakinu pima. Go puma naame ele pemare ora naana kogono pema tapape lisa.

Yesu yakilimi li ali 10-pela ma-epeaasa

¹¹ Yesu nipu Jerusalem su-para pora pagina pumare Samaria Galili su laapona robo rikirana pamisa. ¹²⁻¹³ Nipu oge adare meda-para pamisa rabu yakilimi li ali 10-pela nimu pora madaalisimi. Go rabu nimu ogesi-daa mo-para rekoma puri paloma gu-rupa yalisimi: Yesu, ne Mudu Ali-le naa madaa kodome komape

lisimi. ¹⁴ Gore Yesumi nimu adoma gu-rupa lakalisa: Nimina yogalere mo Gote-na lodo kira-ae alinu puma mea waalepa. Go lisa-pulu nimu pirisimi rabu nimuna rerenu kaapu yoma ora raayo epe lisimi. ¹⁵ Go rabu ali komea nipuna yogale wala epe lisa adisa-pulu nipu Yesu piri-para wala pumare Gote-na bi minasaasa. ¹⁶ Yesu piri-para puma Yesuna kibu repara wagepu lopoma nipu-para ora pili lisa. Go aliri nipu Samaria adare-para pirisa. ¹⁷ Yesu nipumi go ali adoma gu-rupa lisa: Nemere ali ki laapona yaina madia yaaru-pulu ali medalomare aa-para puame pae? ¹⁸ Go pora kimisu ali komeare wala Gote-para ora pili lo laketa epaana. Go ali medaloma aa-para pimi pae? ¹⁹ Go rabu Yesumi nipu gu-rupa lakalisa: Nere abalade kone rulaaripi-pulu nena yaina epeade-le rekoma adaa pu lisa.

*Gote-na Surube Yapi di werepe epalia
(Mat 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Gore Farisi alinumi Yesu gu-rupa agale lorapisimi: Gote-na Surube Yapi-na yapiri aa-rabo epalia yapae lisimi? Go raburi Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Gote-na Surube Su epaliade di raburi nimina pa elenu mada na-adalimi. ²¹ Enaalinumi Gote-na Surube Yapi Di-ri mogo-nane wia-le adalepa pi-daa mada nateme pare Gote-na Surube elere abala epa wia.

²² Go rabu Yesumi nipuna disaipel alinu lakalisa: Werepe epaliade di rabu nimimi kone gu-rupa salimi: Enaali Raapu Pirape alina Siri yapi komeare naame wagepu abi adamina leme. Pare nimimi mada na-adalimi. ²³ Gore nimina rikirana pimi enaali medalomame nimi gu-rupa lagialimi: Adalepa. Mogo-nane nipu mo aayadaa. Go-rupa lagialimi pare nimuna agale naraitalepape. ²⁴ So yaa-para kari-yapa pula popeade-rupa enaali Raapu Pirape alina Sina yapi di wagepu go-rupa epalia. ²⁵ Go palua pare neme kedaa adaapu abala ritua rabu go abi go piri enaalinumi ni madaa koau wateme lisa.

²⁶ Gore abalade mo Noa pirina nimu pirisimide-rupa abi ni enaali Raapu Pirape alina Si madaa page gu-rupa pal-

imi: ²⁷ Noa pirisa rabu enaalinu piruma nimumi eda ipa bia nama pu ena ropo pu puma mo Noa nipu ipinu-para puma kodobasa rabu page paoma pu pirisimi. Go rabu ipa adaalepe roma lisana enaali raayo tabisa. ²⁸ Lot pirisa rabu page komea-rupa pisimi. Nipu pirisa rabu enaalinumi ipa no eda no ele kaboma rumaama puaoma emaapu pua ada waru go-rupa pirisimi. ²⁹ Pare go ali Lot-me Sodom su giyoma pisa raburi ora go yapimi so yaa-para wi repena sulaa page kana meda pugu pi ele laapore yai su kamaa madu lopesa. Go puma go su ada enaali raayo raabisa. ³⁰ Apo pirisaderupare enaali Raapu Pirape Alina Si nina yapi di pename waatoa raburi gu-rupa wala palimi lisa.

³¹ Go di raburi enaalinu nimina ada kamaa-nane pa piralimiri gore nimina elenu ada ru-nane ena mada namula palimi. Go page enaalinu nimuna maapu-para pitimiri gore nimu ada-para ele wala namula palimi. ³² Nimimi Lot-na wereme pereke luma ele adisade remaa waru makuaalepape. ³³ Gore enaali raayome nimuna yogale surubolalo palimiri nimuna wasa page alupalia. Go palia pare enaali raayome nimuna yogale giyomare nimu adae abuna pa pitimi.

³⁴ Neme nimi lagialo: Go ribaare ali laapo komea reke madaa paitalipi pare Gote-me medare muma medare pa paitae ena giyalia. ³⁵ Go rabu ena laapome eda wariape kogono palipi pare Gote-me meda muma medare pa pirina giyalia. ³⁶ Gore ali laapo maapu-para kogono palipi pare Gote-me ali medare muma ali meda giyalia lisa. ³⁷ Go rabu disaipel alinumi agale gu-rupa lorapisimi: Ali Muduya. Gore aa-rabo palia yapae lisimi. Gore Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Paga, mo kome enaalina ro pa rogaabaayare yaa itaayama epa kiritaoma aalimi lisa.

18

Ena wasaana kose pagena saa pi agale

¹ Go rabu Yesumi nimu saa pi agale meda mogeaasa. Go agalena rere beten nagiyalepape lo lakalisa. Yesumi talo:

² Taun meda-parare kose page ali meda piriisa. Go kose page alimiri Gote madaa paalame nakomoma enaalinu madaa page kone waru namapiraasa. ³ Gore ena wasa medare go adare-para piruma adae abuna kose page ali piri-para ipuma gu-rupa epa lakelala pisa: Naa lore alimi ni madaa koeyae pea-le kose pagali rabu ni raba meape lisa. ⁴ Abala ririna go kose page alimi naraba mulalo pisa pare werepe nipuna lo robaa-para gu-rupa kone wisa: Nemere Gote page paala napea enaalinu page paalame nakome. ⁵ Go pea pare go ena wasaame ni rono mapaaya-le nipu kose madaa raba mealua kone wisa. Gore guma-daa napaluare nipu adae abuna kose madaa kama epalia rabu werepe ni ora waru komo palia kone wisa.

⁶ Go rabu Mudu Alimi gu-rupa lisa: Nimimi go kose page koe kana konere waru adalepa lisa. ⁷ Gore Gote nipuna enaalinumiri nipu-para adae abuna ribaa alebo page nipu yaaloma re lo pimi. Go pea pare Gote-me nimuna kose madaa epe-rupa naraba mealia ya? Nipumi adoba piraoma piraoma puma abi naraba mealia yapae? ⁸ Nipumi nimi wagepu epe-rupa raba muma beten pagalia. Go pea pare werepere ni enaali Raapu Pirape alina Si epalua rabu su kamaa piralimide enaalinumi kone rulalimi yapae?

Takis mi alinu-para Farisi alinu-para saa pi agale lakalisa

⁹⁻¹⁰ Gore enaali medaloma ora koe enaalinu kone wisimi. Go pisimi-pulu Yesumi saa pi agale gu-rupa lakalisa: Ali laapome beten talo lotu ada-para pisipi. Ali medare Farisi ali yade. Ali medare kana takis mi ali yade. ¹¹ Farisi aliri nipu agu raapu rekaoma beten gu-rupa lisa: O Gote, niri pa ali radonu-rupa napi-le neme ne-para ora pili talo. Nimumi ele paake no ena ralu mo go-rupa peme pare niri nimu-rupa napi. Go page abi mo kana takis mi ali go aaya-daa niri nipu-rupa napi-le ora pili talo. ¹² Gore sarere raayona ru-para yapi laapome eda madaa niti puma giyede. Gore neme ele raayo medalomare ruguluma ne pa gede. ¹³ Go lisa pare mo kana takis mi aliri mo-para

yola moneaaoma nipumi beten lisa rabu yala polasa-pulu na-adasaasa. Dia, pare nipuna aako luma beten gu-rupa lisa: O Gote, niri ora koe ali yaa-pulu neme ni madaa kodome komape lisa.

¹⁴ Yesumi talo: Neme nimi lagialo. Go takis mi aliri nipuna ada-para wala pisa rabu Gote-na le agaana nipu redepe le ali-rupa piriisa. Pare mo Farisi aliri pisa rabu redepe le ali-rupa napirisa. Enaali raayome nimuna bi minasaalimi-daare Gote-me go enaali rabuaanaalia. Pare enaali raayome Gote-na le agaana nimuna bi rabuaaniaalimi-daare go enaalina biri Gote-me nipuna bi minasaalia lisa.

Yesumi oge naaki nogonu agale mana kalisa

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Go rabu enaali medaloma nimuna adu nala piri nogo naaki nimu Yesu piri maa ipisimi. Yesumi nipuna kimi kalu madaa waraainalo maa ipisimi. Go pisimi pare disaipel alinumi go kone adisimi rabu nimu-para rono lisimi. ¹⁶ Go lisimi pare Yesumi mo nogo naakinu re-para ipulupa loma talo: Nimimi apo nogo naakinuri ni piri-para epenaapa. Gote-na Surube Yapi-para go pia nogo naaki adalimi. ¹⁷ Pagalepa. Enaali raayome Gote-na Surube Su go oge nogo naaki-rupa namu piralimiri ora mada na-adalimi lisa.

Kamo ali meda madaa remaa lakalisa
(Mat 19.16-30; Mak 10.17-31)

¹⁸ Juda ali mudu medame Yesu agale gu-rupa lisa: Epe tisaa-ya. Neme adae abuna kagaa piraomala pope konere ake puma mealua yapae? ¹⁹ Gore Yesumi nipu agale gu-rupa lisa: Niri ake paa-daa epe ali lae ya? Gote komeare ora epelea. ²⁰ Nemere rekena agale abala pagemedede. Neme ena paake nayolape. Enaali meda nalu mako-maape. Neme paake nanape. Neme ali meda-para makirae agale nalape. Nena ama Aapana bi minasaasa agale waru pagape lisa. ²¹ Gore ali mudumi talo: Abala ni oge naaki rabu page abi go rabu page neme rekena agale raayo waru pagoma rate lisa. ²² Yesumi go agale pagoma nipu go-rupa lakalisa: Ora lale pare ne apo agalena pora komea nakurili: Nena ele

madaa mi kana-re enaali naarali pabenu pua rumaama kalape. Go pali raburi so yaa-para nena epe yoto rado ora puma meaina. Go pumare ni raita mea ipu lisa. ²³ Gore mo ali mudumi go agale pagoma nipuna lo robaa-para kedaame ora waru komisa. Ake paa-daa ya? Nipu ele adaapu wisa-pulu.

²⁴ Yesumi nipuna kedaa pi kone adoma talo: Kamo enaalinuri ele adaapu wimi-le Gote-na Surube Yapi-para polalore kedaa peme. ²⁵ Gore mena kamel-me noae kego nona pia-para palia-daare kedaa waru palia. Gore ora kedaa kogono yapare kamopenu Gote-na Surube Su adola pulalore apo agalere ma-oge yaaya. ²⁶ Enaalinumi go agale pagoma nimumi talo: Go laede-le adae abuna kagaa pirape kone popo aapimi mada mealia yapae lisimi. ²⁷ Yesumi talo: Go-rupa piralimi-daare enaalinumi mada napalia kone wi elere Gote-me mada palia lisa.

²⁸ Gore Pita-me talo: Paga. Naame ne raita mea epolalo naana elenu-para adanu-para abala giyoma epama lisa. ²⁹⁻³⁰ Yesumi nimu go-rupa lakalisa: E, yapare nimi lagialo: Enaali raayome Gote-na Surube Su kone madaa rulaoma nimuna su adarenu-para enaalinu-para amenu-para ama aapa laapo nu-para nogo naakinu-para giyoma epalimi-daare gore abi gore yoto waru mealimi. Go puma werepe kagaa di rabu page Gote-me adae abuna kagaa pirape kone kalo abutua lisa.

Yesu nipu komoma wala rekalu lo rana repopa lakalisa

(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)

³¹ Yesumi nipuna 12-pela disaipel alinu mo-para kama agu raapu maa pumare nipumi talo: Abiri naa Jerusalem su-para baina. Go su-parare abalade Gote-na agale lakale alinumi enaali Raapu Pirape alina Si madaa lakeloma pepa madaa lisimide agalere gore ora opolalo pia. ³² Go su-parare nimumi ni pa ruru radonu lamu kaleme. Go puma nimumi ni madaa giri laaoma ero agale loma supi raa pialimi. ³³ Go puma nimumi ni repena kulimi kudu lumare mada lu makomalimi. Go palimi pare wala yapi repo dia naloma wala

rekalu lisa. ³⁴ Go agale lakalisa pare disaipel alinu nimumi go saa pi agalena re namakuaasimi.

Yesumi ele kogele ali medana le ma-epeaasa

(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)

³⁵ Yesu Jeriko su-para pisa rabu le rabuli ali meda pora pagi-nane piruma enaalinu-para kana kogeyo pirisa. ³⁶ Gore nipumi enaali adaapu epeme remaa pagisa-pulu nipumi enaali medaloma agale gurupa lorapisa: Gore apo enaalinumi ake leme pae? ³⁷ Gore nipu go-rupa lakalisimi: Nasaret ada-para aede Yesu epe-rupa leme lisimi. ³⁸ Gore nipumi puri paloma gurupa yalisa: Yesu, nere Devit-na si yade. Neme ni madaa kodome komape lisa. ³⁹ Gu-rupa yalisa rabu abala riri-nane pisimide enaalinumi nipu-para ape gurupa lisimi: Nena agale lora lisimi. Pare nipumi agale wala ora puri paloma yalisa: Nere Devit-na si-le neme ni kodome komape lisa. ⁴⁰ Go rabu Yesu nipu pa aoma nimu lakalisa: Apo aliri ni piri-para lamua ipulupa lisa. Nipu re-para ipisa raburi Yesumi nipu lorapisa: ⁴¹ Neme nere ake pano kone sale? Nipumi talo: Mudu Ali, nina le ma-epe aape lisa. ⁴² Go rabu Yesumi nipu gu-rupa lakalisa: Nena leme ele ada. Neme kone rulaaripi-pulu nena le ma-epeaato lisa. ⁴³ Go lisa rabu wagepu nipuna leme ele adisa. Go puma nipumi Yesu raita maa puma Gote-na bi minasaasa. Enaalinumi page go-rupa adoma Gote-na bi minasaasimi.

19

Sakius-na remaa

¹⁻² Yesu nipu Jeriko su-nane pisa rabu ali meda nipuna biri Sakius nipu go-para pirisa. Go aliri takis mi alinuna ali mudu piruma nipu kana adaapu wisa. ³ Go alimiri Yesuri aapi yapae kone suma waru adolalo pisa. Go pisa pare enaali adaapu rekaoma ma-ebesimi-pulu nipu ora rudu alisi-le Yesu adaape-rupa maaresa. ⁴ Gore nipu wagepu riri-nane abala puma Yesu adolalo repena meda puma rumaasa. Yesu go riri-nane epalia kone suma ruma pirisa. ⁵ Gore Yesu nipumi mo pora pagina

puma so Sakius pirisade-para adasaaoma gu-rupa lakalisa: Sakius, ne wagepu kilip-ima ipu. Abiri nena ada-para pirapana lisa. ⁶ Go lisa rabu nipu wagepu kilip-ima pedo puma nipuna ada-para lamua pisa. ⁷ Go pisa pare enaali raayome go kone adomare rono pagoma gu-rupa lisimi: Nipuri ali koe medana ada-para paitula pula lisimi.

⁸ Go rabu Sakius nipu rekaoma Mudu Ali gu-rupa lakalisa: Mudu Ali pagape, abiri nina ele raayo rikirana rumaoma medalomare enaali naralinu katoa. Go page abalade neme makiraoma enaali medana ele paake meala pawa-airi go yagore rana maalapu pa abutua lisa. ⁹ Yesumi nipu gu-rupa lakalisa: Abiri go nena ada-para piri enaalinu madaare adae abuna kagaa pirape kone mealimi. Ne go ali page Abraham-na ruruna si piraena. ¹⁰ Ni enaali Raapu Pirape alina Siri neme alu pae enaalinu asa puma raba mulalo ipisua lisa.

Yesumi kana meape kone madaa saa pi agale lakalisa

(Mat 25.14-30)

¹¹ Nimumi go agale pago pirisimi enaalinuri Yesumi saa pi agale rado meda lakalisa. Go rabu nipu Jerusalem su repara pisa-pulu nimumi Gote-na Surube Yapi-na di abala epena kone wisimi. ¹² Go kone wisimi rabu Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Epe ali mudu meda su adaalu-para pulalo pisa. Go su-parare nimumi nipu ali mudu mapiraanaloma werepe wala nipuna enaalinu puma surubalia. ¹³ Gore nipu pulalo pisa rabu nipuna kogono naaki 10-pela yaalomare nipumi 800 kina komea komea lo rumaoma kalisa. Go puma nimu gu-rupa lakalisa: Ni apo su-para pitua rabu go kana-re rome pa kama pu piralepape lisa.

¹⁴ Pare mo nipuna ada komea-para piri enaalinumi nipu giyalalo rono waru pagesimi. Go pumare nipu abala penaalomare ali medaloma wala werepe maa penaaalisimi. Gonu nimumi mo mudu mapiraape alinu-para go ali naana ali mudu mada napiralia lisimi. ¹⁵ Pare apo su-para nipu ali mudu mapiraanaloma

nipuna adaa re-para wala werepe ipisa. Go rabu nipumi abalade kana kalisade kogono naaki-para wagepu ni piri-para ipulupape lo agale rapasa. Nipumi nimuna kode mone-me akepu raapu saapimi palo adano kone wisa.

¹⁶ Gore ali medame abala ririna kana misade aliri nipu ipuma lisa: Mudu Aliya. Neme gode 800 kina giside pare neme rome pa kama pumare wala kana kode 8000 kina meda page meawa lisa. ¹⁷ Gore ali mudumi nipu gu-rupa lakalisa: Nere ora epe kogono pape naaki. Neme nina oge elenu page waru surubaina-pulu abi neme adare 10-pela mada surubaina lisa.

¹⁸ Gore naaki laapo ipuma epa talo: Mudu Ali, neme nena 800 kina rome pa kama pirusua pare wala 4000 kina meda pa kode maa sawa lisa. ¹⁹ Gore ali mudumi talo: Epe lea-le nere adare supu mada surubaina lisa. ²⁰ Gore mo naaki meda ipuma epa talo: Mudu Ali, nena rudu madaare go-para wia-le neme abalade hankisip-mi rogaoma pagasaawa lisa. ²¹ Nere ora puri pale ali yaa-pulu ele waru muaayede pima ni paala komoma nena kana pagaa saaripu. Neme enaali radonuna ele mu pa enaali radome eda poamedere neme aoma melede lisa.

²² Gore mo ali mudumi go kogono naakiri gu-rupa lakalisa. Nere ora kogono naaki koe yana. Neme go laede agale madaa kose lape. Niri ora puri pabe ali lore neme ade pae? Pa ele pa enaali radome saapiri-ai gore neme mede lae? Eda pa enaali radome poae-airi awede lae? ²³ Go paena-le neme nina kana-re abalade mo kana kiritape ada-para nasaaripi pae? Go pula pisi yalore ni wala ipumare medaloma raapu epa mula pawa-le ake paa-daa gu-rupa napaaripi pae? ²⁴ Go rabu nipumi mo epa rekasimide enaalinu-para gu-rupa lakalisa: Nimimi go saapirana kana 800 kina-re muma mo 4000 kina saapi naaki maa kata pa lisa. ²⁵ Go lisa rabu mo enaalimi nipu lakalisimi: Mudu Ali, nipuri 8000 kina kode abala go misa-daa lisimi.

²⁶ Gore nipumi talo: Pagalepa. Enaali raayome ele saapitimi-daare neme medaloma wala katoa lisa. Yapare enaali

medalomame ele waru nasaapitimi-daare go nimuna saapimi oge elenu page wala mealua lisa. ²⁷ Pare nina lore alinuri ni nimuna ali mudu napirina kone nimi-le go enaalinuri go-pare mea ipuma nina le-aga mada epa lu makomalepape lisa.

Yesu Jerusalem su-para ali mudu-rupa pisa

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Jon 12.12-19)

²⁸ Yesu nipumi go agale lomare Jerusalem su-para pora pagina abala pisa. ²⁹ Nipu Betepasi su robo ru-nane pumare Betani adare re-para pisa rabu nipu Rudu Oliv re-para pisa. Go pumare nipuna disaipel ali laapo abala penalisa. ³⁰ Go ali lapo-para gu-rupa lakalisa: Nipiri mogo adare mo-nane aaya-para pulupape. Go-para pumare mena donki mena si-daa abalade ali meda nipuna koauna napirina kope pua koyoma maa ipulupape. ³¹ Gore ali medame go mena donki ake paa-daa nipimi lidi kepealepa teare nipimi agale gu-rupa laketapape: Mudu Ali-na kogono wia-daa mula pulupapa la tapape lisa.

³² Yesumi nipu laapo mea rapasa raburi mo nipumi lakalesa-rupa ele raayo gu-rupa adisipi. ³³ Nipumi mo donki mena kope koyala pirina mo donki menana aaraanumi nipu gu-rupa lakalisimi: Ake paa-daa nipimi go donki mena si koyalape pae lisimi. ³⁴ Nipumi talo: Mudu Ali-na kogono wia-daa pipa lisipi.

³⁵ Gore nipumi mo donki mena si Yesu piri mea ipisipi rabu nimuna mamina meda mo donki mena madaa madu wisipi. Go puma Yesu nipu mo mena donki mena koauna mapiraasipi. ³⁶ Gore nipu mo donki mena koauna piruma pisa rabu enaali raayo nimuna mamina-nu pora pagina saapisimi. ³⁷ Nipu Oliv Rudu-nane pe pora rugulaniaoma re-para ipisa rabu nipuna disaipel enaali adaapumi pedo pisimi. Nimumi abalade mo napi kogono adisimi-pulu nimumi puri paloma Gote-para ora pili loma nipuna bi minasaoma pu yaloma pu pirisimi. ³⁸ Go rabu nimumi gu-rupa yalaasimi: Mudu Ali-na bi mea epe ali muduna bi minasalimina lisimi. Gote so yaa madaa epe-rupa piana alina bi kalamina lisimi.

³⁹ Go rabu Farisi alinu medalomare mo enaalinu raapu pirisimi. Go alinumi Yesu-para gu-rupa lakalisimi: Tisaa-ya, nena disaipel-nu agale loraalepa lo lakela lisimi. ⁴⁰ Gore Yesumi agale gu-rupa lakalisa: Pa-galepa. Nimuna agale loraala peme yalore gore mo kana Gote-na bi minasaainapa lisa.

Yesumi Jerusalem su madaa re lisa

⁴¹ Yesu nipu Jerusalem su-para re-para pisa rabu nipumi adoma re lisa. ⁴² Re lisa rabu nipumi talo: Go su-para piri enaalinu-ya, abi go yapi di madaa nimimi epe-rupa pirape kone mada namealimi. Go pea pare nimimi na-ademe. ⁴³ Werepe yapi medame lore alinumi ipuma yada pape epa kutapuba piralimi. Go pumare nimi mada napogola palimi. ⁴⁴ Go rabu nimumi go nimina adare Jerusalem su-para kana pape komea komea lakepe rubalimi. Nimimi raba meape yapi di na-ademe-pulu go pape ru-nane piralimi enaali raayo lu makomalimi lisa.

Yesumi lotu ada-para ele ropo pape alinu ralisa

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Jon 2.13-22)

⁴⁵ Go puma Yesu nipu lotu ada-para puma kodobaoma mo rome pape kogono pi alinu puma ralu lisa. ⁴⁶ Go rabu nipumi nimu go-rupa lakalisa: Gote nipuna buk madaa gu-rupa lu wisa: Naa adare beten lape adaae yade lo lisana. Go pea pare nimimi go epe kone giyoma paake ne alinuna kaledape ada-rupa wariamena lisa.

⁴⁷ Go puma Yesu ade abuna lotu ada-para enaali agale mogealisa. Go pisa-pulu Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agalena tisaanu-para enaalinuna ali mudu-para nimu raayo kiritaoma Yesu lu makomaatalo yada robesimi. ⁴⁸ Go pirisimi pare enaali raayome Yesuna agale waru pago pisimi-pulu ali kalunumi go rabu mada nalisimi.

20

Yesu nipu aapimi go puri gisa palo agale lorapisimi

(Mat 21.23-27; Mak 11.27-33)

¹ Koro meda Yesumi lotu ada ru-nane enaalinu Epe Agale lakalisa rabu Gote-na lodo kira-ae alinu-para rekena agalena tisaanu-para kone makuaae alinu-para nimu raayo Yesu nipu piri-para ipisimi. ² Ipisimi rabu nipu gu-rupa lakalisimi: Neme naa lagiali. Nena go kogonore aapimi mogeaaripae-daa neme go kogono pamu pe lisimi. ³ Gore Yesumi nimu-para agale gu-rupa lakalisa: Neme page nimi agale meda agaa mealua-le nimimi ni lagialimina lisa: ⁴ Jon Baptais-mi kogonore Gote-me kalisa palo pa enaalinumi kalisimi pae? ⁵ Gore nimuna kiritaoma agale gu-rupa lisimi: Naame ake tema pae? Gore naame Gote-me kalisa tema-daare nipumi gu-rupa tea: Nimimiri ake paa-daa Jon madaa kone narulaeme pe lagialia. ⁶ Gore naame pa enaalinumi kalisimi tema-daare go piri enaali raayome kaname naa tyalimi. Go piri enaalinumi Jon-re ora Gote-na agale lakale ali kone waru rulaeme. Go pea-le pa enaalinumi Jon kogono kalisimide mada natema lisimi. ⁷ Nimumi Yesuna agale abulisimi rabu naare Jon-na kalu-ipa kogonore aapimi kalisa pe maarea lisimi. ⁸ Go rabu Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Gore nimimi maarea lamede-le neme go kogonore aapimi puri ni go aaya-daa pe palo nalagialua lisa.

Koe enaalinumi maapu surubeme re-maa

(Mat 21.33-46; Mak 12.1-12)

⁹ Go rabu Yesumi enaalinu-para saa pi agale meda gu-rupa lakalisa: Ali medame nipu wain maapu poasa. Go pumare nipuna maapuri yoto meape alinumi surubenaloma nipu pora kimisu adaalu-para pisa. ¹⁰ Gore ora epe kili elesa raburi nipumi kogono ali meda maapu surubape alinu maapu-para eda kilinu mula penaalisa. Go pisa pare maapu surubape alinumi go ali ripinaaoma luma wala penaaalisimi pare ele nakalasimi. ¹¹ Go pisimi-pulu mo maapuna aaraame kogono naaki meda penaalisa. Go pisa pare mo alinumi nipu page ero agale loma nipu luma ele nakalasimi. ¹² Go pumare mo alimi kogono ali repo mea rapasa.

Gore maapu surubape alinumi go naaki nipu page radaa kaloma pape kamaanane puma lu rubisimi. ¹³ Go pirisimi raburi mo wain maapuna aaraame talo: Neme ake palua ya? Gore nina epe naaki komea mea rapaalua raburi nipuna agale mada pagalimi kone salo lisa. Go puma nipuna si mea rapasa. ¹⁴ Go pisa pare mo maapu surubape alinumi mo nipuna naaki ipisa adisimi rabu nimumi go-rupa lisimi: Go naakimiri werepe aaraana moae-elenu mealia-le naame lu makomaamina lisimi. Go pumare go maapu naana mada surubamina lisimi. ¹⁵ Gore mo naaki pape ru-nane epenaloma nimumi lu makomaoma kamaa-nane pua rubisimi. Go puma go maapuna aaraare nipumi ake palia pae? ¹⁶ Nipumi gu-rupa palia lo lagialo: Nipumi ipuma mo maapu surubape alinu epa lu makomaoma go wain maapuri pa alinu medalomame surubenaloma maa katea lisa. Gore go enaalinumi go Yesuna agale pagoma nimumi talo: Dia, nipumi go-rupa napalia lisimi.

¹⁷ Go lisimi rabu Yesumi nimu adaba suma talo: Dia leme pare Gote-na buk-mi sade agalena re madaa ake leme ya?

Pagalepa lisa: Kamda kogono pi alinumi kana meda mea rubisimide.

Pare go kanare ora epe Mudu Ali-na aaya-daa lisa.

¹⁸ Enaali raayome go kana madaa palega tabalimiri nimu ogegepu rugula tyabebe palia. Go kaname enaali meda palega tabama lopaliare go aliri aasaluma rugula palia lisa.

Sisare tagisi kana kateme palo lo-rapisimi

(Mat 22.15-22; Mak 12.13-17)

¹⁹ Yesumi go saa pi agale lakalisa rabu rekena agalena tisaanu-para Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para naa madaa go agale tea kone wisimi. Ora go raburi nimumi nipu ripinaalalo pirisimi. Go pirisimi pare enaalinu madaa paala komoma giyasimi.

²⁰ Go pumare nimumi nipu ripinaalalo waru adapaba aasimi. Go puma go alinumi pa ali medalomana kana kalanaloma makirae kone suma Yesu piri penaaalisimi. Nimumi Yesu agale loralo pirisimi pare

nipu kolisimi. Go pumare mo namba wan gavman-na purimi kose pagenalo pirisimi. ²¹ Go makirae alinumi Yesu agale go-rupa lakalisa: Tisaa, nena agalere ora epelea. Neme enaali raayo epe agale mogelele. Neme Gote-na pora madaa ora agale kama mogeaaye rabu ali kalununa biri paalame nakome. ²² Go pele nemere ake kone sale pae? Naana rekena agale madaare naame Rom suna ali mudu Sisar-para takis kalamina yapae dia yapae lisimi. ²³ Pare Yesumi nimuna makirae agale madaare makuaama misapulu nipumi nimu lakalisa: ²⁴ Kana meda ni mea waalepa. Go kana madaa pia piksa-para bi laapore aapina yapae? ²⁵ Gore nimumi talo: Sisar-na lisimi. Go lisimi-pulu Yesumi nimu-para gu-rupa lakalisa: Sisar-na elere nipuna katapape pare Gote-na elere Gote nipuna katapape lisa. ²⁶ Gore makirae alinumi enaalinuna le agaa madaa Yesu namakiraeme-pulu nimu agale loraoma pa pirisimi. Go page nipuna agale madaa kone adaapu wisimipulu agale nale pa aasimi.

Sadyusi enaalimi kome enaali wala narekalimi lisimi
(*Mat 22.23-33; Mak 12.18-27*)

²⁷ Sadyusi alinu medaloma Yesu nipu piri ipisimi. Mo Sadyusi alinu nimuna konere kome enaalinuri wala mada narekalimi kone wisimi. ²⁸ Gore nipu lorapisimi: Tisaa-ya, Moses-me agale meda naa-para gu-rupa lisana: Ali meda ena rumaaoma komalia pare nogo naaki meda namade saaya. Go pumare go ena wasaame kome alina nogo naaki matia-daare go kome alina ameme go ena mada meaalia ya? Moses-me gu-rupa lisana lisimi. ²⁹ Gore ameaya ki medane luma medane laapo pirisimi. Abala mupaamere ena raapu pisa pare nipuna nogo naaki namaduma nipu komisa. ³⁰ Gore laapopa alimi mo ena wasa nipu misa. ³¹ Wala go alina koau-nane alimi repome page go-rupa pisa. Go pama pumare mo ameaya ki medane luma medane laapo nimumi mo ena komea misimi pare nimu nogo naaki namaduma pa komisimi. ³² Werepe go ena page

komisa. ³³ Gore abala kome enaali wala rekalmide raburi go ena komeare aapina were ora pitia ya? Mo ali ki medane luma medane laapome go ena abala komea rumaasimide lisimi.

³⁴ Gore Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Abi go rabu su kamaa pimi enaalimiri repaya pitimi. ³⁵ Pare werepe kome enaali wala rekoma piralimide enaalinumiri nimu rapaaya aulape kone nasalia. ³⁶ Nimu Gote-na ensel-rupa piralimi-pulu nimu wala mada nakomalimi. Gote-me nimu tapa-para marekaalia-pulu nimu Gote-na si wane-rupa ade abuna piralimi. ³⁷ Kome enaali tapa-para wala rekapere Moses-me page abala lisaaya. Go bukri repena sulaa roape remaa lakalisa rabu nipu Ali Mundu-ri ora Abraham-para Jekop-para Aisak go repena Gote pa pia-daa lisa. ³⁸ Go agalena re gu-rupa lisa: Gote-re kome enaalinuna Gote-daa dia, pare nipu kagaa piramala pope enaalinuna Gote yaade. Enaali raayo wala rekalmi lo go agale lakalisa.

³⁹ Nipumi go-rupa lisa raburi rekena agale tisaanumi gu-rupa lisimi: Tisaa, neme ora waru lae lisimi. ⁴⁰ Go lisimi pare nipu wala agale meape paalame komisimi pare pa ora lae lisimi.

Gote-na Mea Rapaae Ali madaa lorapisimi

(*Mat 22.41-46; Mak 12.35-37*)

⁴¹ Yesumi nimu go-rupa lakalisa: Gore nimumi enaali Raapu Pirape alina Siri nipu Devit-na si piraliala leme. Go agalena re ali ya? ⁴² Buk Sam madaare Devit nipuna agale gu-rupa lisa:

Gote-me nina Ali Mudu-para gu-rupa lakalisa:

Naa popeke ki-nane ali mudu mapiraalia lisa.

⁴³ Werepe neme lore alinu nena age rolo-para marabuainaalua lisa.

⁴⁴ Gore Devit-mi naa Mudu Ali nipu lakalisa. Go lakalisa-pulu enaali Raapu Pirape alina Siri Devit-na si-daa napiraliala lisa.

Rekena agalena tisaanuna kone

(*Mat 23.1-36; Mak 12.38-40; Luk 11.37-54*)

⁴⁵ Go enaali raayome pa piruma Yesuna agale pago pirisimi rabu Yesumi nipuna disaipel alinu gu-rupa lakalisa: ⁴⁶ Rekena agale tisaanuna kone waru adalepape. Nimumi mamina epe yamoma maket-na puma enaalinumi abi piralepape leme rabu raaname komeleme. Go alinumi miri Juda alinuna lotu ada-para page eda yawaeme-para page pada riri-nane nimu abala pua pimi. ⁴⁷ Go alinumiri ena wasaana ele paake no peme. Go puma nimumi beten adaalupu yoloma leme rabu enaalinu makiraeme. Go peme-pulu werepe Gote-me kose talia rabu nimuna koe kedaa ora adaalepe mealimi lisa.

21

Ena wasaame oge kana ofa-rupa lopasa (Mak 12.41-44)

¹ Yesumi adisa rabu kamo le alinumi lotu ada-para kana wi pe-para kana epa lopaeme. ² Go rabu naarali pabe ena wasa meda nipuna oge kana ipa laapo epa lopasa. Go kana-re ora ogeasi gu-rupa 2 toea yade. ³ Go pisa pare Yesumi talo: Neme nimi lagi alo. Go naarali piri ena wasaame kana lopata rabu nipumi enaali medalomana kana ma-oge yaoma rabunaaya. ⁴ Medalomamere kana adaapu wimi-pulu pa kode meda muma go kana epa lopasimi pare mo ena naaralimiri nipuna eda kabape kana raayo epa lopasa.

Yesumi lotu ada kilipialimi lo lakalisa (Mat 24.1-2; Mak 13.1-2)

⁵ Enaali medalomame lotu ada madaa agale lala pirisimi. Nimumi go lotu adana kana aulaoma Gote repara katemedede elenu epetea lisimi. Go rabu Yesumi talo: ⁶ Abi nimimi go adaleme elenuri werepe yapi di epaliade rabu go adaa lakepe rubalimi-pulu kana komeade page na-ralapatia lisa.

Yesumi kedaa adaapu epalia lisa (Mat 24.3-14; Mak 13.3-13)

⁷ Gore nimumi Yesu nipu agale gu-rupa lisimi: Tisaa, nena laede elenuri aa-rabo epalia ya? Naame ele adalima rabu go elena yapi di epalia mada makuaaoma makuaalima lisimi. ⁸ Yesumi talo: Nimimi

waru adalepape. Makirae enaali adaapu ipuma nina bina gu-rupa lagialimi: Niri enaali Raapu Pirape Alina Si yade lalimi. Medalomamere go epaliade yapi di abi go epaana-daa lalimi. Pare nimu naraita maa pulupape. ⁹ Werepe nimimi yada pape remaa-para koe-rupa pogolasaape remaa pagalimiri paalame nakoma piralepape. Go elenu abala palia pare su yaa perekele di-ri go-daa dia.

¹⁰ Yesumi agale meda wala gu-rupa lisa: Go raburi ruru rado radonu yada palimi. Go-rupa gavman adaa su robo rado radonu page yada palimi. ¹¹ Go raburi su rado rado-para suminini lewa lewa adaa puma reae adaa paboma koe yainanu page epalia. Go raburi so yaa-parare koe ele adaapu puma koe ele epape di page epalia.

¹² Pare go ele raayo abi na-epalia. Dia, abala nimumi nimi ripinaaba piruma koe kedaanu gialimi. Nimi mo lotu adanu runane maa puma kose loma karapo ada mapaitaalimi. Go pumare nimumi nina kogono enaali rabuaniaalalo palimi rabu nimiri kadipinu-para adaa ali mudunu nimuna le agaa madaa maa palimi. ¹³ Go rabu nimimi nina Epe Agale lakeleme-daa go-rupa palimi. ¹⁴ Nimumi nimi kose-na maa palimi raburi ni ake lano yapae agalere kone abala namasalepape. ¹⁵ Dia-le neme agale-para epe kone-para lagialua rabu nimina yada lore ali raayome nimina agale mada nagiyoma ritalimi.

¹⁶ Go rabu nimina ama aapanu-para ame balinu-para nena ruru-para adami alinu-para nimumi lore alinu maa kateme. Go puma nimumi nimi medaloma lu makomalimi. ¹⁷ Nimi nina agale ralimi-pulu enaali raayome nimi-para ora rono pago giyalimi. ¹⁸ Go palimi pare nimina kalu-para ae iri meda mada ora napudia alupalimi. ¹⁹ Nimimi puri paloma adoba piralimiri ade abuna kagaa piramala palimi lisa.

Yesumi Jerusalem siti-ri koyalia lo lakalisa

(Mat 24.15-21; Mak 13.14-19)

²⁰ Gore nimimi soldia alinu so Jerusalem su epa kuta pina adalimiri go su adare

pabo tyape yapi di go opapa yada. ²¹ Go rabu Judia piri enaalinu nimiri ora rudu-nini kana apedaa-para pogola pulupape. Enaali medaloma ada-para piralimiri pogola pulupape. Go page pa su mopare ae enaalinu wala adare-para na-epa kodobalepape. ²² Gore Gote-na buk madaa wi agale raayore ora go raburi Gote-na ronore go enaalinu madaa koyaalia rabu koe keda yapi di maa salia. ²³ Go raburi nogo naaki padaa piri enanu-para adu nalae-para wagepu napalimi-le ora kodo pea. Go su madaare ora adaa kedaape meda epalia-le Gote-me go su kamaa piri enaalinu madaa ora rono waru pagalia. ²⁴ Go rabu nimumi enaali medalomanu rai kudumi luma medaloma lore alinumi adi rulubaoma ruru radona rikirana puma mapiraalimi. Go rabu page pa enaali ruru rado medame Jerusalem mabebolaama pumare werepe go koe yapi di dia yaalia.

Enaalina Siri ora epalia

(Mat 24.29-31; Mak 13.24-27)

²⁵ Go raburi naare suba kubanuri rado rado aalimi. Go su kamaa enaalinu raayona lo-parare adaa keda mu piralimi. Go ipa solwarama agale loma ralia-daa paalame waru komalimi. ²⁶ Enaali adaa-pumi go su-para ele meda ipula kone suma pu robaa-para paala waru komalimi pare le-para page lemelalu mapaalia. Gore so yaa-para kuba kedo ele lewa lewa palia-daa paalame waru komalimi. ²⁷ Go pinaloma enaali Raapu Pirape alina Siri yaa mole raapu ipulaina puri adaae adalimi. ²⁸ Gore werepe gode elenu ripia epalia rabu wagepu rekoma nimina kalumi waru adalepape. Go raburi Gote-me nimina ade abuna kagaa Pirape Yapi di-ri go maa epea-daa lisa.

Repena fik madaa saa pi agale lakalisa

(Mat 24.32-35; Mak 13.28-31)

²⁹ Go rabu Yesumi nimu saa pi agale meda gu-rupa lakalisa: Nimimi repena fik madaa pa repena medanu page adalepape. ³⁰ Kagaa ma-pulaoma yo palia-daare gore pane puma naare ralia kone salepape. ³¹ Go-rupa elenu adalimi-daare gore Gote-na Surube Yapi-na di abi re-para go epea-daa kone salepape.

³² Go agale pagalepa: Abi go pimi enaali nakomalimi pare go elenu abala epenalo adalimi. ³³ Su yaa raayona elere abala dia yaalia pare nina agale adae abuna pa salia lisa.

Waru adaba piralepape

³⁴ Gore nimimi waru adalepape. Nimimi adae abuna eda adaapu nayawoma ipa bia noma makeae ali-rupa napiralepape. Go page go su kamaa yogalena elenu madaa kone adaapu nasalepape. ³⁵ Go yapi di-ri nimi piri ora wagepu epalia-le gu-rupa napiralepape. Go yapi di epalia rabu konape-rupa enaalinu madaa perekelema tyaboma palia. ³⁶ Go palia-pulu nimi ade abuna adoba piralepape. Go puma Gote-me nimi puri gina ora yalo beten tapape. Go palimiri koe elenumi nimi piri epalia pare nimimi puri muma enaali Raapu Pirape Alina Si raapu epe-rupa mada piralimi lisa.

³⁷ Ade abuna Yesumi enaali lotu adapa puma lakalisa. Go puma ribaale-para nipu mo Oliv Rudu madaa pitalo pumare lotu ada wala ribaa reko epala pisa. ³⁸ Go pisa rabu enaalimi Yesuna agale pagolalo ipisimi.

22

Yesu talalo yada robesimi

(Mat 26.1-5, 14-16; Mak 14.1-2, 10-11; Jon 11.45-53)

¹ Bret-para yis nasape Pasova Yapi di-ri abala rudu lisa. ² Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para rekena agalena tisaanu-para nimumi Yesu talalo pirisimi. Go pisimi pare enaalinu madaa paalame komoma pagaa wi kone su pirisimi.

³ Go raburi Satan-me Judas-na lo robaa-para puma kodobasa. Mo Judas-na bi medare Iskariot leme. Go ali nipu mo 12-pela disaipel ali ru-nane pirisa.

⁴ Satan nipuna lo robaa-para kodobasa-pulu Judas nipu puma Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para mo lotu ada surube surube alinu-para agale nimu raapu pua lo pirisimi. Nipumi Yesu nimumi linalo yada robisa. ⁵ Go raburi nimu pedo pedo waru pumare nipu kalape kana medaloma kirita su pirisimi. ⁶ Gore Judas

agale pagoma epelea lisimi. Go pumare nipuri ake pua mada mea waatoa pe kone suma kone kone adaapu mu pirisa. Nipumi rana meda enaali adaapu raapu napitimide rabu nimu waatoa kone wisa.

Yesu raapu disaipel alinu komea rabu Pasova eda nisimi
(*Mat 26.17-25; Mak 14.12-21; Jon 13.21-30*)

⁷ Olode rabu bret-para yis nasape di rudu lisa raburi Pasova eda kirape sipsip mena si meda talalo pirisimi. ⁸ Go rabu Pita-para Jon laapo Yesu nipumi rapaoma agale gu-rupa lakalisa: Nipimi naana Pasova eda namina ele puma kiritaoma salepape lisa. ⁹ Gore nipumi agale gu-rupa misipi: Naame aa-para puma kiritao suma namina yapae lisipi. ¹⁰ Gore Yesumi nipu gu-rupa lakalisa: Pagalepa. Nipimi adare-para palipi rabu ipa norili ali meda madaalipi. Go ali nipu raita maa pulupape. Go puma kodobaliade ada-para pulupape. ¹¹ Go pumare nipimi go adana aaraa gu-rupa lakelapape lisa: Tisaa-me ne agale meape laa: Nipuna disaipel alinu raapu Pasova eda nalima-pulu neme go eda kiritape ada rum meda waalape lo robaama agale meape lisa. ¹² Go tepe raburi mo alimi nipi adaa so madaa-nane maa puma epe au pi ada rum-aepara mea waatea. Go-parare reke madaa ele kiritao salepape lisa. ¹³ Go agale lakenaloma mo ali laapo puma nipumi lakalisade-rupa adisipi. Go rabu nipu laapome Pasova eda kiritoma sasipi.

Yesumi nipuna disaipel alinu eda kalisa
(*Mat 26.26-30; Mak 14.22-26; 1Kor 11.23-25*)

¹⁴ Eda nape di raburi Yesu nipuna disaipel alinu raapu rapaluma madaa pirisa. ¹⁵ Gore nipumi nimu gu-rupa lakalisa: Neme go edare nime raapu nolalo ora raaname waru komalo. Gu-rupa noma werepere neme kedaa pi elenu ritua lisa. ¹⁶ Neme nime lagi alo: Neme eda wala meda nime raapu nanalua pare Gote-na Surube Yapi di rabu elaana re adalimina lisa.

¹⁷ Go rabu nipumi kap-para madaa pira palae wain muma Gote-para ora pili

loma nimu-para kalataoma talo: Nimimi go kap-para muma rumaoma nalepa. ¹⁸ Neme nime lagi alo: Abi neme nime raapu wain ipare wala nanalua. Dia, pare Gote-na Surube Su madaa go elena re adoma nalua lisa. ¹⁹ Go pumare nipumi bret muma Gote-para ora pili loma piribli-isa. Go puma nimu kalaoma talo: Go bre-tre nina yogale-le nime raba minalo giallo. Nimimi ni madaa kone suma nalepape lisa. ²⁰ Go pumare werepe abala no kiriti-nalao ipa wain pira palae muma kalaoma talo: Go koyaape kap-parare wain-ri nina yaapimi nime raba minalo koyaato. Gore Gote raapu pogalu pirapena nime madaa komalua lisa. ²¹ Yapare adalepa. Ni yada lore alinu mea kalape aliri abi ni raapu go reke madaa komea-para eda go no pima-daa lisa. ²² Enaali Raapu Pirape alina Siri Gote-na agale raluma komalua lisa. Go pea pare mo ni lore alinuna ki-nane mea kateade aliri ora kedaa waru mealia-daa kodome komalo lisa. ²³ Nipumi go-rupa lisa raburi nimumi aapimi palia yapae lala pisimi.

Disaipel alinuri aapi ora pia lo ape pisimi

²⁴ Disaipel alinumi ape puma nimuna rikiranare ali muduri aapi ora yapae lisimi. ²⁵ Gore Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Ruru radona ali mudunu nimumi puri paloma nimuna ruru enaalinu surubeme. Go pumare mo surube enaalinumi bi enaalinuna raba mi alinu lo bi ma-aeme. ²⁶ Pare nime gu-rupa napiralepape. Dia-le ali meda nimina rikirana ali mudu abala piralia-daare gore nipu pora poma madina ali-rupa abala piralia. Nimina mudu pirape aliri abala kogono puma nimina raba mi ali-rupa piralia. ²⁷ Gore ali medame eda pa nolalo piru aaya pare ali medame kogono puma eda rumaaya. Gore mo eda abala nolalo pia aliri nipu ali mudu yana. Pare ni nimina rikirana piru aayo rabu nime raba muaayo.

²⁸ Neme kedaa ru aayo rabu nime ni raapu piruma nagiyasimide. ²⁹ Gore neme su raayo surubenalo Aapame nipuna puri gisa. Go pea-le neme page nime surube

kogono gialua. ³⁰ Gore nina Surube Yapi-para piruma nimi naa reke madaa piruma eda namina. Go puma nimi epe reke madaa piruma Israel su-para piri ruru 12-pela enaalina kose agale pagolalo piralimi.

Yesumi werepe Pita-me ni koau waatea lo lakalisa
(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Jon 13.36-38*)

³¹ Ora Saimon, neme pagape. Gore wit poape alimiri nipuna edare epelea palo kolea palo eda waru adalia. Go yapare neme puri kalisua-pulu Satan-me nimi kotalalo epalia. ³² Yapare Saimon neme kone rulaere nagiyalimalo neme ne raba mulalo beten loaayo. Werepe neme ni madaa kone wala perekea suma nena amenu puri kalape lisa.

³³ Gore Pita-me go-rupa lisa: Mudu Ali, niri ne raapu abi bainalo karapo ada page ni ne raapu mada komalua kone salo lisa. ³⁴ Gore Yesumi talo: Pita ne lagialo. Abi go ribaare yaa kagarama e talo palia rabu neme Yesu ni na-ade rana repo te lisa.

Kana paus-para nu-para rai kudu-parana agale lakalisa

³⁵ Go rabu Yesumi nimu gu-rupa lakalisa: Nimiru abalade mea rapaaripude raburi nimina kana paus-para mainu-para age ada go elenu namuma pisimide. Go pisimide-le nimi ele meda rudu lisa pae? Gore nimumi talo: Naa mu aaema lisimide. ³⁶ Gore nimu gu-rupa lakalisa: Abiri enaali raayome kana paus-para mainu-para saapitimiri maa pulupape. Enaali raayome nipu adaalu rai kudu nasalimiri nimina mamina madaa kana muma rai kudu kabalepape. ³⁷ Gore nimi lagialo: Gote-na buk madaa ni-para gu-rupa lisa: Nipu enaali koae aunu raapu page mapiraaeme lo lisana. Go agalena re-re werepe ni madaa epalia-le adalimina lisa. ³⁸ Go rabu disaipel alinumi talo: Mudu Ali, neme ade. Naame adaalu rai kudu laapo go saapima lisimi. Gore nipumi talo: Apo saapimi mada lisa.

Yesumi Getsemani su-para beten lisa
(*Mat 26.36-46; Mak 14.32-42*)

³⁹ Nipu kamaa puma lisana nipuna ade abuna puala pi-rupa Oliv Rudu madaa puma pisa. Go rabu nipuna disaipel alinumiri nipu raapu pisimi. ⁴⁰ Mo Oliv Ruduna pumare nipuna disaipel alinu gu-rupa lakalisa: Koe eleme nimi namakolinalo beten tapape lisa. ⁴¹ Go lomare nimu giyoma ogesi-daa pumare rumu pege puma beten lisa. Nipu pisade-rupare kana mea lopalema-rupa mada pisa. ⁴² Go rabu nipumi talo: Aapa, neme kone saliri ni radaa nape pe kap maa pu. Yapare nina kone giyoma nena raana raitano lape.

⁴³ Go rabu yaa-para piri ensel meda nipu piri-para ipuma nipu epa puri mapalaasa. ⁴⁴ Yesu nipu madaa kedaa adaalepe ritinalo pisa-pulu nipumi beten puri paboma wala lisa. Go pumare nipuna puduri yaapi-rupa kilipima su kamaa popesa. ⁴⁵ Nipumi beten abala loma lisana rekaoma nipuna disaipel alinu piri-para pisa. Nipumi puma adisa pare nimuna lo robaa-para kedaa waru pisa-daa u palisimi. ⁴⁶ Gore nimu gu-rupa puma lakalisa: Nimiru ake paa-daa u paita piruaeme? Nimi madaa koe eleme nakolinalo beten lo piralepape lisa.

Yesu adialalo ipisimi

(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Jon 18.3-11*)

⁴⁷ Yesu nipumi agale pa lakelalana enaalinu adaapupe meda ipisimi. Gore Juda alinu riri-nane epena enaalinu nipu raita mea ipisimi. Go aliri disaipel alinuna ru-para pirisa. Nipu re-para ipuma Yesu-para nunu tyalo ipisa. ⁴⁸ Go pisa pare Yesumi Juda alinu gu-rupa lakalisa: Neme enaali Raapu Pirape alina Si nunu loma mea waaloma yada lore alinu kalalo pae?

⁴⁹ Gore disaipel alinu nipu raapu pirisimi alinu mo ipisimide adoma nimumi talo: Mudu Ali, naame nimuri go adaalu rai kudumi tyamono ya? ⁵⁰ Go rabu disaipel ali medame kogonome adili naaki meda rai kudumi lisa. Go naakiri Gote-na lodo kira-ae alina kogono pisa. Lisa rabu mo popoke-nane kale poaina tyaboma lopesa. ⁵¹ Go pisa pare Yesu nipumi go-rupa adoma talo: Go yada

giyalepa. Nipuna kimi muma mo kale wala mea masaa.

⁵² Go pumare mo alinumi Yesu ripinaalalo ipisimi. Gore Gote-na lodo kira-ae ali kalunu-para lotu ada surube alinu-para ali mudu medalomanu-para ipisimi. Ipisimi rabu nipumi talo: Nimina rai kudunu-para repena kulinu mea epamena-le gore nimimi ni paake ne ali kone suma tyalalo epame pae? ⁵³ Ade abuna niri nimi raapu lotu ada-para pimade pare nimimi ni tima kone nasalimide. Go pemedede pare abi go yapi di raburi ora nimina puri-para ribaana purimi rabuaata lisa.

Pita-me talo: Niri Yesu na-ade lisa
(Mat 26.57-58, 69-75; Mak 14.53-54, 66-72; Jon 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Go pumare nimumi Yesu epa adiala Gote-na lodo kira-ae ali muduna adapara maa pisimi. Go pirisimi raburi Pita nipumi nimu raita maa pisa pare nipu ogesi-daa mo-pare puma pirisa. ⁵⁵ Go rabu ali medalomame epe pokaalo ada runane repena adola kirisimi-pulu Pita nipu page nimu raapu puma pirisa. ⁵⁶ Gore kogono ena medame Pita repena re-para pirina adisa rabu go ename Pita nipu-para go-rupa lisa: Go ali page abalade Yesu raapu pirisa lisa. ⁵⁷ Pare Pita-me talo: Go ena ni-daa dia-le go ali-daa ni na-ade lisa. ⁵⁸ Pare wala ogesi-daa piruma ali medame wala nipu adoma talo: Ne page Yesu raapu piriside lisa. Gore Pita nipumi talo: Go ali ni-daa ora dia lisa. ⁵⁹ Werepe ogesi-daa adaalupu piruma ali medame agale ora puri paloma gu-rupa lisa: Go ali nipuna adare Galili yaa-pulu nipu abalade Yesu raapu pirisa. ⁶⁰ Go lisa pare Pita-me talo: Nemere go laede go ali ora ni na-ade lisa. Nipumi go-rupa pa lalaina yaa gulame abala wagepu rekoma agale lisa. ⁶¹ Go rabu Mudu Alimi perekea luma Pita ada monelisa. Go pisa rabu Pita-me Mudu Ali abalade nipu-para lakalaade agale wala makuaasa. Abala Yesumi gurupa lakalisade: Go rabu yaa kakarega abi rekoma agale tea pare neme ni rana repo abala giyali lakalisade. ⁶² Go raburi Pita

nipu so kamaa-nane puma re puri palo pua pirisa.

Yesu ero agale loma lisimi
(Mat 26.67-68; Mak 14.65)

⁶³ Go rabu Yesu surube alinu nimumi nipu epa ripinaabaoma ero agale loma nipu lisimi. ⁶⁴ Nipuna le laplap-me kepuma nipu agale gu-rupa misimi: Nere aapimi taa pa lisimi. Nere Gote-na agale lakale ali ya-pulu agale lagiape lisimi. ⁶⁵ Go pumare nimumi ero agale rado rado lakalisimi.

Yesu nipu kaunsil piri maa puma kose la lisimi
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Jon 18.19-24)

⁶⁶ Werepe yapi lapaasa raburi Israel enaalina ali kalunu-para Gote-na lodo kira-ae alinu-para mo rekena agale tisaa-nu page epa kiritasimi. Go pumare Yesu nipu kaunsil piri maa puma agale gu-rupa misimi: ⁶⁷ Nere enaali maa Rapae Alina Si yapae dia pe lisimi. Gore nipumi nimu lakalisa: Gore mada lagialua pare nimimi ni kone narulalimi. ⁶⁸ Go page neme nimi agale medaloma mealuare nimimi agale mada na-abuteme. ⁶⁹ Abi page werepe page ni enaali Raapu Pirape alina Siri so yaa-para puri pale Gote-na popo ki-nane ade abuna pitua lisa.

⁷⁰ Go raburi nimu raayome talo: Gore nere ora Gote-na Si yapae lisimi. Nipumi nimu go-rupa lakalisa: Naa bi go laede lisa. ⁷¹ Gore nimumi talo: Naame ali wala tema ya? Naame nipuna agale go pagema-pulu pa adasae alinuna agale medaloma giyalima lisimi.

23

Yesu Pailat piri-para maa pisimi
(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Jon 18.28-38)

¹ Go rabu kaunsil raayo wagepu rekoma Yesu ali mudu Pailat piri maa pisimi. ² Go pumare nimumi kose gu-rupa laa lisimi: Go alimiri naana kone rado moga-gema Sisar-para kana takis nakatapape laa lisimi. Go page niri ora ali mudu Keriso laa lisimi. ³ Go rabu Pailat-me nipu lorapisa: Nere Juda enaalina Mudu Ali

yapae lisa. Yesumi talo: Nena go laede lisa. ⁴ Go rabu Pailat-me Gote-na lodo kira-ae Mudu Alinu-para enaali raayo-para gurupa lakalisa: Neme apo alina koe kone meda pename na-adalo-le ake paa-daa koe kedaa katoa pe lisa. ⁵ Go lisa pare nimumi agale puri paloma gu-rupa lisimi: Nipumi enaalinu-para agale mogeaaya rabu nimu koe-rupa pogolasaasimi. Go kogonore pa kama puma Galili su-para puma Judia su-para puma abi go su-para page epa pia lisimi.

Yesu nipu Herot piri kose talo maa pisimi

⁶ Pailat-me go agale pagoma nipumi agale gu-rupa lisa: Go ali nipuna suri Galili ya? ⁷ Gore nimumi e lisimi-pulu Pailat-me Yesu Herot piri-para maa penaalisa. Gore Herot-mere Yesu madi su surubisa-pulu go-rupa pisa. Go rabu Herot nipu page Jerusalem-para pirisa.

⁸ Herot-me Yesu adoma raaname waru komisa. Yesu madaa remaa abalade pagisa-pulu nipumi Yesu adolalo pisa. Herot nipuna konere Yesumi napi kogono pinalo palia rabu adalua kone wisa. ⁹ Go rabu Herot nipumi Yesu nipu agale rado rado lorapisa pare Yesu nipumi agale meda na-abulisa. ¹⁰ Go rabu Gote-na lodo kira-ae Mudu Alinu-para rekena agalena tisaanu-para nimumi rekaoma Yesu madaa puri pale kose agale lo pirisimi. ¹¹ Go rabu Herot-para nipuna soldia alinumi Yesu-para makiraoma ero agale waru lisimi. Nimumi ora au eperupa pi adaalu mamina meda muma Yesu madaa yamasimi. Go puma Pailat piri lamua pirisimi. ¹² Abaladere Herot nipumi Pailat raapu lore ali-rupa pirisa pare wala go rabu kone komea suma adami ali-rupa wala pirisipi.

Yesu repena polopea madaa nil tyalepa lisa

(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15; Jon 18.39-19.16)

¹³ Go rabu Pailat-me Gote-na lodo kira-ae Mudu Alinu-para Juda alinuna Mudu Ali medalomanu-para enaali raayo page yaaloma makiritaasa. ¹⁴ Go rabu nimu gu-rupa lakalisa: Nimimi abalade go ali ni piri lamua epame yade. Nipumi koe

pora rado enaalinu mea waatea lamede. Go agale madaare nimina le-aga madaa nipu apo agale meawade pare nimimi mo nipu kose talo pimi pare go ali nipumiri go koeyae meda napaa kone salo lisa. ¹⁵ Herot-me page go alina koeyae meda na-adisa. Pare na-adea-le wala naa piri-para go epenalana. Pagalepa. Go alimiri abalade nipumi koeyae meda napana-daa naame nipu madaa nalu makomalimina. ¹⁶ Go pea-le neme repena kulimi nipu mea kudu lumare nipu mea rapaano lisa. ¹⁷ Gore adae abuna eda yawe nape Pasova Yapi Su rabu Pailat-me karapo ada piri ali komea ma-asaata pisa.

¹⁸ Go rabu mo piri enaali raayome puri paloma gu-rupa yalaasimi: Apo aliri lu makomamina. Go ali Jisas Barabas-re naana wala wasama epenala lisimi. ¹⁹ Jisas Barabas-me abalade go adarepara yada meda marekaaoma ali meda lu makomaa nipu karapo ada-para mapaitaasimi ali-para lisimi. ²⁰ Gore Pailat-me Yesu wala ma-rapaalalo kone suma enaalinu-para agale wala yalisa. ²¹ Go pisa pare nimumi ora puri paloma gurupa lisimi: Repena polopea madaa mea tyaminapa. Repena polopea madaa tyaminapa lisimi. ²² Go lisimi pare Pailat-me wala rana repo gu-rupa lakalisa: Go alimiri nipuna koe ele meda akeane pana? Neme koe ele meda ora na-adawade. Go pea-pulu neme repename nipu luma maa kepealua lisa. ²³ Go lisa pare nimumi ora puri paloma Yesu repena polopea madaa lu makomamina lisimi. Go puma nimumi Pailat-na agale rabuaniaa lisimi. ²⁴ Go puma Pailat-me Yesu tyalepa loma nimuna agale ralisa. ²⁵ Nimuna koe ali Jisas Barabas maa rapaasa. Go alimiri abala enaali koe-rupa mapogolasaaoma ali meda lu makomasa rabu nipu karapo ada-para mapaitaasimi. Go pisa pare Pailat-me Yesu mo enaalina agale pagoma nimuna pinalo maa kalisa.

Yesu repena polopea-para nil lisimi

(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Jon 19.17-27)

²⁶ Nimumi Yesu nipu maa pisimi rabu pa ali meda madaalisimi. Go alina biri

Saimon nipuna su Sairini giyoma ipuma no adare-para pulalo pisa. Go rabu nimumi repena polopea nipuna pasaane mariaasimi. Nipumi mea rumare Yesuna koau-nane raita maa pisa.

²⁷ Go pumare ora enaali adaapumi Yesu raita maa pisimi. Nimuna riki-ranare ena medalomame re loma kodo pia lama pisimi. ²⁸ Pare Yesu nipumi wala pereke luma nimu gu-rupa lakalisa: Nimiri Jerusalem enanu-yo. Ni madaa re natepape pare nimi madaa page nimina nogo naaki madaa re lo piralapape lisa. ²⁹ Pagalepa. Werepe kedaa meape di epalia rabu nogo naaki namaduma adu nakale enanuri wagepu mada pogola palimiri ora epelea lee lisa. ³⁰ Go di raburi enaalinumi mo rudunu-para gu-rupa lakeleme: Naana koau-nane lopomanaa lu makomaape leme. Gore wala oge rudunu-para gu-rupa laketeme: Naa makaledaape leme. ³¹ Abiri ora pane piadaa go kedaa pia peme-le werepe koe yai epalia rabu ele kedaa ora komalimi ya?

³² Go rabu nimumi pupitagi ne ali laapo page lamua puma Yesu raapu nil talo pisimi. ³³ Nimu puma su meda Kalu Rogaae su lemede go-para puma aasimi. Go-para Yesu repena polopea madaa nil lisimi. Mo koe ali laapo page nil-mi luma meda pare Yesuna popoke-nane luma medare koya-nane lisimi. ³⁴ Gore Yesumi talo: Aapa, nimumi kone nasuma pimi-le nimuna koe ele maa ruba lisa. Go pimi aliri nimumi go elena re na-adoma pimi lisa. Go rabu go alinu nimumi Yesu nipuna mamina koyo muma satu lu pirisimi.

³⁵ Go rabu pa enaalinumi pa rekaoma adapaba pirisimi. Go pirisimi pare mo Juda ali kalunumi Yesu-para ero gu-rupa lisimi: Nipumi abalade enaali medaloma raba mu aaripa-le nipuna gole nipu raba mea lisimi. Gore Gote-me nipu Mea Rapaae Ali yaa-pulu mada palia lisimi. ³⁶ Soldia alinumi page nipu-para ero agale lisimi. Nimumi Yesu re-para ipuma roero pi ipa wain epa kalalo pirisimi. ³⁷ Gore nimumi gu-rupa lisimi: Nere ora Juda alinuna Mudu Ali yaalia-daare gore nena gole raba muma no suna nipu lisimi. ³⁸ Pepa

meda so repena polopea kuni madaa lu saabaasimi: Go aliri Juda alinuna Mudu Ali yade lo lisimi.

³⁹ Mo ali koe laapo abalade lu mudiasimide medame Yesu-para ero agale gu-rupa lisa: Ne Enaali Raapu Pirape Alina Si laede-pulu ne page saa page raba mea lisa. ⁴⁰ Go rabu mode mudiasimide ali medame ali-para gu-rupa arere lisa: Naame kedaa komea-rupana meamadele nere Gote paala napea pe lakalisa. ⁴¹ Saana kedaare saana komea-aena ora mada gialeme. Pare abi go aliri nipumi abalade koeyae meda nawisa lisa. ⁴² Go puma nipumi Yesu-para talo: Yesu nere Mudu Ali pirali raburi ni madaa kone saena lisa. ⁴³ Gore Yesu nipumi nipu gu-rupa lakalisa: Neme ora ne lagialo. Abiri nere ni raapu so Gote-na epe maapu-para pirapana lisa.

Yesu nipu le kadupilisa

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Jon 19.28-30)

⁴⁴ Go naare paame naare kudunoma ribaa yoma su raayo keapuma naare nogo-nane pabola popesa. ⁴⁵ Go pisa raburi mo lotu ada ru-nane mudiabaaya adaa mamina so kuni-nane riripitaabomane kuni-nane puma riripi tabisa.

⁴⁶ Yesu nipumi puri paloma gu-rupa lisa: Aapa, nina kone popo nena ki-nane madaa apo salo-daa lisa. Nipumi go-rupa lisa rabu pu imu kudinasa.

⁴⁷ Mo soldia alinuna Mudu Alimi go adisa-pulu nipumi Gote-na bi minasaoma talo: Ora yana go aliri ora epe ali yana lisa.

⁴⁸ Enaali adaapumi nipu pia adolalo epa adoba pisimi-pulu nimuna aako luma ada wala pirisimi.

⁴⁹ Yesuna adami alinu raayo-para enanu medaloma abala so Galili su-para piruma Yesu nipu raita mea ipisimi. Nimu ogesidaa mo-para rekaoma mo ele raayo adoba kiritasimi.

Yesu tapa-para mea rogaasimi

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Jon 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ali meda nipuna biri Josep pirisa. Nipuri Juda alinuna adare meda biri Arimatea su-para piruma nipu ora epe

ali piruma Gote-na Surube Su epenalo adolalo pirisa. Gore nipumi kaunsil raapu pirisa pare Yesu lu makomamina lisimi rabu nipumi dia lisa. ⁵² Go ali nipu Pailat piri puma Yesuna rore nina mea ria pono lisa. ⁵³ Go puma nipuna ro mea rumare mamina yaako pimi roгаа palae maa pisa. Go puma nipu kana apedaa meda-para puma roгааa. Go-parare abalade ali meda abi narogaasimi. ⁵⁴ Go yapi di-ri Pomo mu Pirape Yapi rudu lisa rabu ada koro rabu madaa nape edanu ma-redepo yaasimi.

⁵⁵ Enaalinu abalade Yesu nipu Galili su giyesa rabu nimumi nipu raita mea ipisimi. Nimumi Josep raapu puma mo kana apedaa tapa-para Josep-me roгааa-rupa adisimi. ⁵⁶ Go puma nimumi adoma nimuna ada wala puma epe kaa pi elenu Yesuna ro madaa sainalo kiritao pisimi.

24

Yesu wala rekesa

(Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Jon 20.1-10)

¹ Gore adaa koro rabu kogono mu-paa yapi di rabu mo enaalinu tapa-para pisimi. Nimumi mode kaa pide elenu-para abala kirtao suma mea madisimi. ² Tapa-para ipisimi rabu mode pora gaape kana abala maa rubuma lobapaina adisimi. ³ Go pea nimumi no tapa apedaa-para puma adisimi pare Mudu Ali Yesu nipuna rode nasaaya. ⁴ Go puma nimu pa rekaoma kone adaapu su pirisimi rabu ali laapo nimu re-para wagepu opapasipi. Go ali laapore nipuna mamina-nu ora yaako pi-ai maraasipi. ⁵ Enanu nimuri paalame komoma su adainaaoma pirina ali laapome nimu gu-rupa lakalisipi: Nipimiri ake paa-daa tapa-para go ali asa peme pae? Go ali ora pa pia-le go-para mada na-adalimi lisipi. ⁶ Nipuri go-paradaa napia nipu abala rekaade. Abalade nipu so Galili su-para pa piruma nimi lagisade agale wala makuaalepa. Abala gu-rupa lagisa: ⁷ Enaalina Si Mea Rapaae Aliri koe enaalina ki madaa mea kaleme rabu nipu repena polopea madaa lu makomalimi. Go pea pare wala

yapi repo dialenaloma wala rekalu lo lagisade lisipi.

⁸ Go rabu enanumi Yesu nipuna abalade lakalisade agale makuaasimi. ⁹ Go rabu nimumi mo tapa apedaa giyoma wala pisimi. Go rabu nimumi pa enaali medaloma-para disaipel ali 11-pela raayo piri-para puma mo nimumi adisimi elenu raayo puma lakalisimi. ¹⁰ Tapa-para puma adisimide enanuna biri gu-rupa: Maria nipuna su Magadala-para Jon-para Jems-na agi Maria-para go enanu nimumi go ele adisimi. Go enaalinu-para pa ena medaloma-para mo agalere mo-geaee alinu lakalisimi. ¹¹ Lakalisimi pare aposel kogono alinumi mo enanu pa kama po rilipu agale pa teme kone wisimipulu nimuna agale madaa kone narulalisimi. ¹² Pare Pita nipu rekoma tapa-para wala wage adola pisa. Nipumi no kana apedaa tapa-para puma adainaaoma mamina komea adisa. Nipu wala ada-para puma kone adaapu suma gore ake pana pe kone wisa.

Emeus pora pagina Yesu adisipi

(Mak 16.12-13)

¹³ Go raburi mo disaipel alinu ipa laapo Emeus su-para pulalo pisipi. Nipu Jerusalem su giyoma Emeasa pora pagina ogesi-daa adaalu pu pisipi. ¹⁴ Nipu go pora pagina pulaomare mo abalade adisipide remaa laaoma pisipi. ¹⁵ Nipu laapome agale laaoma pula pirina Yesu nipu ipuma nipu raapu pirisimi. ¹⁶ Go nipu laapome nipu adisipi pare ora Yesurupa namakuaasipi.

¹⁷ Go rabu Yesumi nipu laapo lakalisa: Nipimiri ake laaoma pula pipi?

Nipumi go-rupa lisa rabu nipu laapo pa rekabaoma nipuna kone pu raba-para kedaa puma le agaa-para kodo pina aasipi. ¹⁸ Go ali meda nipuna biri Kliopas go alimi agale gu-rupa lisa: Jerusalem su-para palemede alinu-para lapade pare enaalinu-para kimisu enaalinu-para nimumi ademe-le ne komea-mare abalade go-aina remaa napage aa-para piruma lae pae? ¹⁹ Yesu nipumi nipu agale gu-rupa lorapisa: Ali madaa tyape pae? Nipumi nipu gu-rupa lakalisipi: Nasaret

Yesuna remaa-para lapade. Go aliri ora Gote-na agale lakale ali piruma Gote-na le agaa-para ena raayona le agaa-para ora puri pale agale madaa kogono laapo pea. ²⁰ Pare naana lodo kira-ae Mudu Alinu-para naana Mudu Ali medalomanu-parame kaunsil mea kalamede lisipi. Gore nimumi nipu lu makomaape lakenaloma nipu repena polopea madaa tyamede lisipi. ²¹ Gore abalade naame go alimiri Israel enaalinu naa wala minalo maa rapaae ali kone wima.

Gonu raayo paleme raburi abiri yapi repo abala go popaade. ²² Abiri naana ruru ena medalomame naa mapogolasaarimi. Ora abalade yapipu nimu tapa kana apedaa-para adola puame ya. ²³ Pare Yesu nipuna ro na-adame ya. Go puma nimu wala ipuma naame ensel medaloma adama lo lagiame. Gore ensel-numi Yesuri abala rekoma eperupa pia lo lagiame lame. ²⁴ Naana ruru ali medalomame tapa-para puma mo enanumi epa lagiamede-rupa puma adaame pare nipu na-adameya lisipi.

²⁵ Go rabu Yesumi nipu gu-rupa lakalisa: Gore nipiri pa kone nasalepape. Nipina lo-parare mo Gote-na agale lakale alinumi lagisimide remaa madaa kone ora ogepusi rulaarina. ²⁶ Nipi namakuaaepe? Gote-na enaalinu wala minalo Mea Rapaae Alimi abala ririna radaa noma epe paana puri mealia lo napagapena? ²⁷ Gore Yesumi Moses-na agale madaa mea ririnaoma Gote-na agale lakale alinuna remaa raayo lakeloma Gote-na buk madaa wi agaleme nipu madaa lea-rupa go raayo lakalisa.

²⁸ Nimu agale laaoma puma mo ali laapo nipuna pulalo pisipi adare re-para opapasimi. Go rabu Yesu nipuna raaname ogesi-daa wala pa palima kone wisipi. ²⁹ Go puma mo ali laapome nipu-para talo: Adoba. Ogesi-daa pa piramina. Naare pabola pea-le nere saa raapu piramina lisipi. Go rabu nipu ada ru-nane puma nipu raapu komea-para pirisimi. ³⁰ Gore eda nolalora Yesu nipu raapu rapaluma madaa pirisipi. Go rabu nipumi bret muma Gote-para ora pili loma piribima mo ali laapo kalisa. ³¹ Nipumi go-rupa pisa

rabu nipu laapome le rupaoma lo robaa-para paa ipisa rabu waru adisipi. Go pisipi pare go rabu Yesu pa wagepu pisa-le wala na-adisipi. ³² Gore go ali laapome talo: Saa abala pora pagina epapade rabu nipumi saa Gote-na agale mogeaaripa-daa saana pu robaa-para rekataba lisipi.

³³ Nipu laapome go-rupa lomare wagepu rekoma wala Jerusalem su-para pisipi. Nipumi mo aposel kogono ali 11-pela page pa adami ali medaloma page nimu kiritaba pirina adisipi. ³⁴ Gore mo alinumi nipu gu-rupa lakalisimi: Mudu Ali ora rekaa yade lisimi. Saimon-me nipu ora adaa yaade lisipi. ³⁵ Go raburi go ali laapome mo enaalinu-para mo pora pagina pisade remaa lakalisipi. Go puma Mudu Ali nipumi bret maa piribiaoma naa kalisa rabu saame waru adapa lakalisipi.

Disaipel alinumi Yesu adisimi

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Jon 20.19-23)

³⁶ Nimumi go agale lala pirina Yesu wagepu nimuna rikirana epa rekesa. Go rabu nipumi nimu-para talo: Nimuna lo robaa-para epe kuma pi kone su piralepa lisa. ³⁷ Pare nimumi remo meda adoma kone wisimi-pulu nimumi paalame komisimi. ³⁸ Gore nipumi nimu gu-rupa lakalisa: Nimiru ake paa-daa pogolasaarimi ya? Nimina lo robaa-para kone adaapuri ake paa-daa saleme pae? ³⁹ Gore ora ni yade-le nina ki age raayo adalepa. Nimina kimi naa yogale kuli lapo-para waraatepa. Remore gupa-daa dia yade lisa. ⁴⁰ Nipumi go-rupa lomare nipuna ki age laapo nimumi adenalo mea waalisa. ⁴¹ Nimumi pedo ora waru puma kone adaapu wisimi-pulu nimumi kone narulasimi. Go raburi nipumi nimu lo-rapisa: Nimiru eda medaloma saapimi pe lisa. ⁴² Nimumi abala kirabae wena piribili mea kalisimi. ⁴³ Gore nimumi adabaaina nipumi muma nisa.

⁴⁴ Nipumi nimu go-rupa lakalisa: Abalade ni nimi raapu pa pirisuade rabu nimi go ele madaa abala lagelisude. Gore mo Moses-na rekena agaleme page Gote-na agale lakale alinumi page buk Sam-para page ni madaa loma lisimi yaade. Go

remaana re ora adalimina lagiawade lisa. ⁴⁵ Go rabu nipumi nimuna lo robaa-para paa ma-epasa-pulu nimumi mo Gote-na agale waru adisimi. ⁴⁶ Go rabu nipumi Gote-me enaalinu wala minalo Mea Rapaae Alimiri kedaa adaae meda ruma tapa-para piruma yapi repo dialenaloma kome su giyoma rekalia lo wi yade lisa. ⁴⁷ Nipuna bina purimi su raayona piri enaalinumi kone perekeaminalo agale laketapape lisa. Go pumare Gote-me enaalinuna koe ele mea rubaliale agale laketapape lisa. Go kogonore so Jerusalem-para ripimaa puma su raayona pinalo lakelapa. ⁴⁸ Yesumi apo agale lo kiraloma nimu-para wala talo: Nimimi go adalemade elenu madaa remaa laketapape. ⁴⁹ Abalade Gote-me puri gialua lo lagisa-pulu neme ora maa rapaalua. Pare nimimi so yaa-para wi puri nimi madaa epenalo Jerusalem siti-para adobalepape lisa.

*Yesu yaa-para maa pisa
(Mak 16.19-20; Kog 1.9-12)*

⁵⁰ Go rabu nimu go adare giyoma nipu Betani su-para lamua pisa. Go-parare nipuna ki minasaoma nimu-para epe puri minalo agale lakalisa. ⁵¹ Nimu-para lakeloma puma nimu piri-para giyesa. Go puma Gote-me nipu yaa-para maa pisa. ⁵² Gore nimumi nipuna bi minasaoma Jerusalem su-para wala pisimi. Pisimi rabu pedo waru puma raaname komoma pirisimi. ⁵³ Go pumare adae abuna nimu lotu ada-para piruma Gote-para ora pili lo pirisimi.

Jon Ripili Agale

Abala ririnare Jon-me remaa lapat-alore Yesumi napi-ainu kogono madaa remaa lisa-pulu naame Yesu Gote-na ora gialua loma Raba Meape Ali adade lo makuaaema. Enaali medalomame Yesu madaa kone rulasimi pare medaloma nipuna lore ali-rupa piruma nipu kedaa waru mea kalisimi. Sapta 13-17 remaa adalimi raburi Yesu nipuna disaipel alinu raapu pirisa rabu soldia alinumi nipu adialalo ipisimi. Go puma kedaa kalisimi pare Yesumi disaipel alinu epe agale lakeloma nimu puri kalisa. Sapta medalomana remaare Yesu adima kose laaoma repena polopeana lisimi. Go pirisimi pare tapa-para wala rekenaloma nipuna disaipel alinumi nipu adisimi.

Ena paake rume remaare Jon-na lisade buk medaloma-para nawia pare medaloma Sapta 8-para tyapa wia.

Jon-me buk-narupare Yesu enaali raayo kagaa ade abuna piraoma laari pope kone wasupana agale lagisa. Gore pa kamaa gea-pulu abi page werepe page pa piru-alima. Go pea pare naame Yesu nipuri pora ora ria page ora agale ria page ade abuna pirape kone wasupa nipu yaade lo koneme naa kagaa mapiraalia. Jon-me elenu waru adoma agale lapaaya. Nipumi bret-para paa-para sipsip-para ipa waini-para epe eda kili page go raayo madaa remaa lapaaya.

Robonu gu-rupa adamina:

Jon-me agalena re lapaaya (1.1-18)

Jon Baptais page Yesuna disaipel alinuna remaa page (1.19-51)

Yesu nipuna kogono pisa remaa (2.1-12.50)

Yesu Jerusaleme su-para piruma ada runane pirisa remaa (13.1-19.42)

Yesu tapa-para wala rekena loma enaalinumi nipu adisimi remaa (20.1-31)

Ma-dia yaa-ae remaa Yesu Galili su-para ipisa remaa (21.1-25)

Agaleme ali aulaoma naana rikirana epa pia

¹ Abalade su yaa laapo nawarili rabu Gote-na Agale* abala pirisa. Go Agalere nipuna nipu Gote-rupa pirisa. ² Abala ririnare go Agale nipu Gote raapu pirisipi. ³ Gote-me ele raayo go Agaleme warisapulu wariape ele meda pa-rupa na-opapalisa. ⁴ Go pirisa Agalere nipuna kagaa piramala pope kone wisa-pulu nipumi go kone su kamaa mea ipuma enaalia lo robaa-para paa mea kalisa. ⁵ Go pare ora ribaale-para roasa-pulu ribaana koe elenumi go paa nama-kudunaaya. ⁶ Gote-me ali medana bi Jon lemenalo mea rapasa. ⁷ Go alimiri go epe paa madaa agale lakelalo ipisa. Lakelalo ipisa pare enaalinumi go agale pagoma Yesu madaa kone rulaminalo ipisa. ⁸ Go aliri nipu gu paa meape ali-daa dia yapare nipumi mo paa madaa agale lakelalo ipisa. ⁹ Ora go epe pare su kamaa madisa rabu enaali raayona lo robaa-para makuaa adenalo paa kalalo ipisa.

¹⁰ Go Agalere su kamaa ipisa. Gote-me warisa elere go Agaleme warisa. Nipu epa Agale pirisa pare enaalinumi go Agale waru na-adisimi. ¹¹ Go Agalere nipuna adare-para epa pirisa pare nipuna enaalinumi nipuna agale giyoma napa-gesimi. ¹² Go rabu enaali medalomame nipuna pora raluma nipu madaa kone rulaeme. Go peme-pulu Gote-me nimu ora nipuna nogo naaki-rupa mapiraaya. ¹³ Nimu Gote-na nogo naaki-rupa piru aaeme agi aaraa laapome madina nogo naaki napiruaeme. Dia, nimuna aaraare Gote komeame madisa-pulu rado-rupa piru aaeme.

¹⁴ Go Agalere nipu yogale ma-aoma saba ali-rupa pirumare naana rikirana epa pirisa. Nipuri nipuna Aapana Si komea yaa-pulu Aaraana puri paa mu pirina adema. Naana rikirana pirisa rabu ora

* **1:1:** Ora abade ele meda nawi rabu Agale abala pirisa. Go Agale madaare Gote-me go su yaa lapo page ele raayo page ma-opaasa. Go Agale nipu go suna ipuma epa komoma wala rekoma naa raapo go pia-daa go Agalere Yesu Krai yaade.

agale-para raba meape kone page nipuna lo robaa-para rubitabesa. ¹⁵ Jon-me nipu madaa gu-rupa lakalisa: Go ali madaare neme abalade agale gu-rupa lakesuade: Nipuri nina koau-nane epalia pare nipuna purimi ni ma-oge yaalia. Nipu ali mudu piralia pare ni abi namadele raburi nipu abala pa pirisa lagiasuade.

¹⁶ Nipuna epe raba meape kone-para kodome komea-para rubilina nipumi naa komea komea lo epe raba meapa kone page titame komea page gisa. ¹⁷ Gore Gote-me rekena agale kalisa rabu Moses-me mea ipisa. Go pisa pare epe kone-para ora agale-parare Yesu Keriso-me mea ipisa. ¹⁸ Ali medame Gote ora na-ademe. Ora dia. Mo nipuna naaki nipu komea Gote raapu meda-rupa pipi. Go naakimi nipuna Aapana agale naa piri-para mea ipuma waatea.

*Jon Baptais-mi agale lapedepelisa
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)*

¹⁹ Jerusalem su-para piri Juda alinumi Gote-na lodo kira-ae alinu-para Livai ali-para nimu raayo Jon piri-para mea rapaasimi. Go puma nimumi Jon agale gu-rupa misimi: Nere aapi ya? ²⁰ Go rabu Jon-me agalena pagae wi redepo le agale gu-rupa lakalisa: Niri Keriso-daa dia lisa. ²¹ Go rabu nimumi talo: Gore nere Keriso-daa dia yaana-le nere Elaija yapae lisimi. Dia lisa. Gore ne Gote-na agale lakale ali ya? Dia lisa. ²² Go rabu nimumi wala lapopa Jon-para talo: Gore nere aapi yapae lisimi. Naame mo naa mea rapaarimi alinu-para agale waru ipuma laketema-pulu ne-parare naame ake leme ya? ²³ Go rabu Jon-me Aisaia-na agale mogeaoma lakalisa: Niri gu-rupa polalo pi: Neme enaali napiri su-para agaleme yaalano: Mudu Ali-na pamuape pora ma-redepo yaatapape lo lisa.

²⁴ Go agale mulalo pirisimi alinuri Farisi alinuna rurumi rapaasimi. ²⁵ Nimumi Jon agale meda wala agale gu-rupa misimi. Gore nere Keriso-daa dia laede. Go page nere Gote-na agale lakale ali-daa dia laede. Go page ne Elaija dia laede. Go

pea-le neme enaalina kalu-ipa ake peadaa kate pe lisimi. ²⁶ Go lisimi rabu Jon-me gu-rupa lisa: Neme pa ipame kalu-ipa meaalu pare nimina rikirana ali meda rekaaya pare nimimi na-ademe. ²⁷ Go aliri nina koau-nane epalia pare nipu ora epe ali aaya-pulu nipuna age ada wasama kege radepera palua lisa. ²⁸ Apo agalere Betani su-para pisa. Go suri ipa Jordanna mone pane go su-para Jon-me kalu-ipa kalaaoma piruma lisa.

Yesuri Gote-na sipsip mena-rupa pirisa

²⁹ Ekera-nanere Jon-me Yesu ipisa rabu adoma talo: Adalepa. Gote-na sipsip si-rupa yaa-pulu nipumi su kamaa piri enaali raayona pupitagi ne kone koe raayo mea rubaalia. ³⁰ Go ali madaare abalade neme gu-rupa lisuade: Naa koau-nane ali meda epalia pare nipuri ni namadisa rabu nipu abala pirisa-pulu nipu adaalepe pia. ³¹ Neme abalade nipu na-adisua pare Juda enaalinumi nipu adenalo kalu-ipa mula ipisuade lisa.

³² Jon agale gu-rupa lakalisa: Neme abala Holi Spirit yaa biyaa ipuma Yesuna kaluna epa pirisa rabu adisua. ³³ Go raburi niri Yesu yapae lo waru namakuaasua pare Gote-me ni gu-rupa lagisa: Holi Spirit yaa biyaa ipuma ali meda madaa epa piri ali ali Holi Spirit-na kalu-ipa meala epalia lisa. ³⁴ Jon-me wala talo: Neme ora adawa pare nipu Gote-na Si kama yaade lisa.

Yesumi nipuna disaipel ali medaloma abala mapiraasa

³⁵ Ekera-nane Jon nipuna disaipel ali laapo raapu pirisimi. ³⁶ Go rabu Yesu pamualaina adoma nipumi talo: Nipu adalepa. Go aliri Gote-na sipsip mena si yaade lisa. ³⁷ Mo disaipel ali laapome go agale pagoma Yesu raita maa pisipi. ³⁸ Raita maa pisipi rabu Yesumi pereke luma nipu adisa-pulu agale gu-rupa misa: Gore nipiri ali asapipi? Nipu laapome talo: Rabai, nere aapina ada-para pili? Go bi Rapaaina re-re tisaa leme. ³⁹ Go rabu nipumi talo: Epa adalepa. Go lisa-pulu nipu raapu puma nipu piri ada-para puma pirisimi. Go yapi raayo nipu raapu

pirisimi. Ada-para pirina naare nogonane pabola popesa.

⁴⁰ Gore ali laapome Yesuna agale pagisipi go ali medare Yesu raapu pisipi. Go alina biri Andru nipu Saimon Pita-na ame pirisa. ⁴¹ Go rabu Andru-mi ame Saimon adasaaoma agale gu-rupa lakalisa: Naame Mea Rapaae Ali abala adama lisa. Mea Rapaae bina re gu-rupa Mesaia Keriso leme. ⁴² Go rabu Andru-mi ame Yesu piri-para mea ipisa. Yesumi go ame adoma talo: Nere Jon-na si Saimon yapare werepere nena bi Sifas† leme lisa. Go bi perekeaere Pita lemema pare go bina re-re kana yaade.

Yesumi Nataniel-para Filip lapopare ipulupa lisa

⁴³ Ekeranane Yesu nipu Galili su-para pulalo pisa-pulu nipumi Filip adasaaoma talo: Saana bana lisa. ⁴⁴ Filip nipu madisa suri Betsaida. Go adare-re Andru Pita laapona adare-para piriisipi. ⁴⁵ Gore Filipmi Nataniel asa pumare gu-rupa lakalisa: Moses-me abalade rekena agale madaa remaa lisade aliri naame abala adasaarima. Gote-na agale lakale alinumi page go ali epalia lo pepa madaa lu wisimide. Go aliri Nasaret su-para piri Josep-na si yaade lisa. ⁴⁶ Go lisa-pulu Nataniel-me agale gu-rupa lorapisa: Gore epe elenuri Nasaret su-para mada epena ya? Filip-mi agale gu-rupa lisa: Adola bana lisa.

⁴⁷ Gore Yesumi Nataniel nipu piri ipisa rabu nipu agale gu-rupa lakalisa: Go aliri nipu ora Israel ali meda yaade. Nipumi makirae agale nale ali yaade lisa. ⁴⁸ Go rabu Nataniel-me nipu-para agale gu-rupa misa: Niri aa-rabo makuaaripi ya? Gore Yesumi talo: Abalade Filip nipi repena fik re-para piralaina adawade. ⁴⁹ Go lisa rabu Nataniel-me talo: Tisaa, ne ora Gote-na Si yaade. Ne ora Israel enaalina Mudu Ali pili lisa. ⁵⁰ Go lisa rabu Yesumi talo: Neme nere mo repena fik re-para pira lawadele go madaa kone rulaaripi ya? Werepe adali elena purimi go abi adae elenu mao ge yaalia lisa. Werepe ele medalomame nina puri waru mea waatea. ⁵¹ Yesumi nimu-para talo: Neme ora ria lagialo.

Werepe yaa-para pora lobenaloma Gote-na ensel-nu ni nipuna enaalinu Raapu Pirape Alina Si madaa epala puala palia-daa adalimina lisa.

2

Ali medame Kena su-para ena ropopisa

¹⁻² Wala yapi laapo dialenaloma ali medame Galili su ru-nane piruma Kena adare-para ena rumaasa. Nipumi ena rumaasa-pulu Yesuna agi-para nipuna disaipel alinu-para yalaasimi rabu adola ipisimi. ³ Nimumi yawe eda abala noma werepere wain ipa dia lisa rabu Yesuna agimi nipu-para talo: Nimuna ipa wain dia yaade lisa. ⁴ Gore Yesumi talo: Go ena, nina kogono ali neme agale meda abi nakalape. Naa kogono pape yapi di-ri abi na-epea. ⁵ Go pisa rabu Yesuna agimi disaipel alinu gu-rupa lakalisa: Nipumi gu-rupa palepape teare nimimi go-rupa ora palepape lisa.

⁶ Go ada kaname warili ipa pe ki medane luma ki medana egali wisa. Go kana pe komeare wabola piralade pe dila wisa. Juda alinu nimuna rekena kone wisimi-pulu ade abuna nimuna waswas tyape ipa pe mea wisimi. ⁷ Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Mogo kana pe madaa ipa nalepa lisa. Go lisa-pulu nimumi no rubiaoma palala puma wisimi. ⁸⁻⁹ Go rabu Yesumi nimu-para talo: Abi go ipa meda noria puma mo eda surube ali puama katapa. Nimu mo ipa maa puma kalisimi rabu mo alimi mo ipa rede pea paleme mea nadesa. Go elere abalade pa ipa pirisa pare abi ipa wainle go eda surube alimi ipa ali-para meape loma namakuaasimi. Yapare ipa no pabe kogono alinu nimumi adisimi. Go peapulu mo eda surube alimi mo ena lamulalo pi ali-para lakeloma ipu lisa. ¹⁰ Go rabu nipumi talo: Ali medalomame epe ipa wain abala rumaainaloma enaalinumi adaapu nenalomare wala werepe koe wain rumaasimi. Go peme pare neme epe wain werepe mea rumaaripina lisa.

† 1:42: Sifas-na biri adaa agale Arameik madaa maasimi. Gupa pea pare Grik enaalina adaa agale mada bi Pita maasimi. Go bi lapo raitana re-re kana leme.

¹¹ Go puri pale kogonore Yesumi Galili su robo ru-nane aaya Kena adare-para abala ripia pisa. Go adare-parare Yesumi nipuna epe paana puri walenaloma nipuna disaipel alinumi nipu madaa kone rulasimi.

¹² Go pumare Yesu-para nipuna agi-para amenu-para disaipel alinu-para mo Kaperneam adare-para puma pirisimi.

Yesu Juda alinuna adaa lotu ada-para pisa

(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ Gore Juda alinuna Pasova eda ne adaa yapi di rudu lisa-pulu Yesu Jerusalem su-para pisa. ¹⁴ Lotu ada ru-nanere alinumi maket puma gawa sipsip yaa madaa yoto mealaina Yesumi adisa. Go puma kana sens pape alinu reke madaa pirina adisa. ¹⁵ Yesumi kope muma waruma mo mena-para mena puni alinu-para lotu ada kamaa-nane ralu lisa. Go page mo kana misimi alinuna rapuluma musaaoma kana lakepe rubebe pisa. ¹⁶ Go rabu mo yaa madaa yoto mealae alinu-para Yesumi talo: Go yaanu kamaa maa pulupa. Naa Aapana lotu ada namabebolelalepa. Dia nimina stua ada-rupa namaaulapape lisa. ¹⁷ Go lisa rabu nipuna disaipel alinumi Gote-na agale wi buk madaa kone wala rulasimi. Mo buk madaa agale gu-rupa wisa: Gote, nena lotu ada madaare neme kone mapiraae-pulu nina lo robaa ora rekoaaya.

¹⁸ Go rabu Juda alinu Yesu agaa gu-rupa misimi: Naame nena puri waru adamono ake pi kogono pali-daa adalima pe lisimi.

¹⁹ Yesumi nimu agale gu-rupa lakalisa: Nimi go Gote-na ada kilipialimi rabu neme yapi repena ru-para wala wariabalua.

²⁰ Go lisa rabu nimumi pogolasaoma Yesu-para agale wala gu-rupa lakalisimi. Neme go ada yapi repena ru-para mada wariali ya? Go lotu ada warisima di-ri maali 46-pela ru-para warisima lisimi.

²¹ Yapare Yesumi lotu ada wariialua agale lakalisa rabu nipuna to yogale go-rupa palia lo lakalisa. ²² Gore werepe Gote-me Yesu tapa madaa marekaainaloma nipuna disaipel alinumi

mo lisade agale wala makuaasimi. Go rabu nimumi Yesuna agale-para Gote-na buk madaa wi agale-para kone rulasimi.

Yesumi enaali raayona kone adoma makuaaya

²³ So Jerusalem su-para Pasova eda ne adaa yapi di wisimi rabu Yesu page pisa. Go rabu Yesumi napi kogono pisa-pulu enaali adaapumi nipu madaa kone rulasimi. ²⁴ Pare Yesumi enaali raayona kone adisa-pulu pa enaalinu raapu piru-apena kone narulasa. ²⁵ Nipumi enaali raayona lo robaa-para ado kone misa-pulu pa enaali medame nipu kone makuaae meda nalakelesimi.

3

Yesu Nikodemus raapu agale lisipi

¹ Farisi ruruna ali medana biri Nikodemus laminyare nipu Juda alinuna ali mudu pirisa. ² Go alimi koro meda ribaa Yesu piri-para ipuma gu-rupa lisa: Tisaa, nere Gote-na agale mogeainalo mea rapasa. Go konere naame makuaaema pare Gote ne raapu pia-pulu neme napi kogono epe-rupa pe lisa.

³ Yesumi saa pi agale gu-rupa lisa: Neme ne ora lagialo. Ali medame agina lo robaa-para wala napiralia-daare Gote-na Surube Su mada na-adalia lisa. ⁴ Go rabu Nikodemus-me talo: Akea puma ali meda lo robaa-para wala mea matia ya? Ali meda agina lo robaa-para wala piralia rabu rana laapo mada namaitia.

⁵ Go lisa rabu Yesumi talo: Neme ora lagialo. Ali medamere nipu ipa-para Holi Spirit-para namuma piraliare Gote-na Surube Su mada na-adalia. ⁶ Enaalina yogaleme madi enaaliri yogale pa wia. Go page Holi Spirit-mi madina enaaliri Holi Spirit raapu pia. ⁷ Go pea pare ne kagaa opainalo remaa lagiawade-le kone adaapu nasape. ⁸ Po rilipu nipuri aa-para popea palo madaa na-ade. Naame nipuna kete-daa pagema raburi aa-para epelea pe aa-para pea palo naame na-adema. Holi Spirit-mi madina enaalimiri po rilipu-rupa go elena re madaa ademe.

⁹ Go lisa rabu Nikodemus-mi talo: Go agale madaare ake palia ya? ¹⁰ Yesumi

talo: Nere ora Israel enaalinuna profet yaa-pulu neme go agale namakuaate? ¹¹ Neme ne lagialo. Naame agale lema rabu naana ade ele-para page agale lema pare nimi raayome go agale giyaleme. ¹² Neme go su kamaa elenuna re lagialo rabu kone narulaeme. Go pea-pulu werepe yaa madaa elenuna re lagialua rabu page kone ora narulalimi. ¹³ Gore pa enaali meda yaa-para abi napeme. Enaalinu Raapu Pirape Alina Siri ni komea yaa-para piruma su kamaa ipisuade lisa. ¹⁴ Abaladere Moses-me enaali napiri su-para puma repena kuni madaa kero ro-gaaoma minasaasa. Go yapare werepe nimumi enaalinu Raapu Pirape Alina Si mea luma pitaalimi. ¹⁵ Go pea-pulu enaali raayome ni madaa kone rulalimiri go enaali raayo ade abuna kagaa piramala palimi.

¹⁶ Gore Gote-me su kamaa piri enaali raayo madaa ranaame komisa-pulu ora nipuna Si komea mea rapasa. Go peale enaali raayome ni madaa kone mapi-raalimiri nimu ora nakomalimi pare ade abuna kagaa piramala palimi. ¹⁷ Go pea-pulu Gote-me ni nipuna Si su kamaa kose agale pagenalo namuma rapasa. Dia, pare enaali epe pora mea walenalo mea rapasa. ¹⁸ Enaali raayome ni madaa kone rulalimiri nipu kose agale natea. Yapare enaali medalomame ni madaa kone narulalimiri nimu kose madaa abala popalimi. Go enaalinuri ni Gote-na Si komea madaa kone narulaeme-pulu kose madaa koe kedaa mulalo pimi. ¹⁹ Go kose lena re-re gu-rupa: Epe paa go su kamaa abala ipisa pare enaalinumi koae-aunu pu pimi. Nimumi go epe paa giyoma ribaa madaa raana komoma pimi. ²⁰ Go koeyae peme enaalinuri epe paame nimuna koe elenu penaame waatea lo go paa koau-nane mea roto lu ruboma pimi. Go puma nimu epe paa roaaya-para na-epeme. ²¹ Go pea pare ipuma peme enaalinuri Gote-na agale pago pimi-pulu paa-para peme epe kogono walenalo epeme lisa.

Jon-me Yesuri go nasamina alimi kogono palo enaali lakalisa

²² Werepe Yesu nipuna disaipel alinu raapu Judia su robona ru-nane pirisimi. Go su-parare Yesu nimu raapu piruma kalu-ipa kalisa. ²³ Go rabu Jon-me Ainon su-para ipa adaapu popesa-pulu kalu-ipa go-para puma kalisa. Haran suri Salim su re-para aasa. Enaalinu nipu pirisa-para epenaloma kalu-ipa kalisa. ²⁴ Go raburi Herot-me Jon karapo ada abi nama-paitasa.

²⁵ Go rabu Jon-na disaipel ali medalomame Juda ali meda-para ipame radepele rekena agale madaa ape lisimi. ²⁶ Ape lisimi rabu nimu Jon piri ipuma talo: Tisaa, ali meda abalade ne raapu ipa Jordanna mone pane pisipide kone makuaate? Go ali madaa agale abala lagisi. Go aliri abi kalu-ipa kale ali yaa-pulu enaali raayo nipu piri-para puma kalu-ipa meme lisa. ²⁷ Go rabu Jon-me talo: Gote-me enaalinu ele nakateare nimumi mada namealimi. ²⁸ Nimimi nina agale abala pagisimi rabu neme agale gu-rupa lisuade: Niri ora Gote-na Mea Rapaae Ali-daa dia yapare Gote-me ni abala mea epenalisade. ²⁹ Ali medame nipuna ena rumaalalo paliare go ena ora nipuna were piralia. Go rabu go alina adami alinumi pago piralimi. Go adami alimi ena rumaalalo alina agale pagalia rabu raaname komalia. Go konere nina raaname komape kone go-rupa ora epelea. ³⁰ Gore Yesuna biri ora sone minasalimina pare nina biri su kamaa pa rabuaniaalimina.

³¹ So yaa-para piru aaya epe aliri naa raayona ali mudu pia. Su kamaa madina enare ora su kamaa enaali yaa-pulu su kamaa agale madaa lakeleme. Go pea pare so yaa-para piruma none epe wi aliri ele raayona ali mudu pia. ³² Nipumi adoma pagea ele madaa agale lakelea pare enaalinumi nipuna agale madaa kone narulaeme. ³³ Go pea pare enaali raayome nipuna agale madaa kone rulaeme-pulu Gote-re ora agale le ali yaade. ³⁴ Gote-me epenalisa aliri Gote-na Holi Spirit lo robaa-para marubotabaaya-pulu go alimiri Gote-na agale lakelea. ³⁵ Gore Aapame nipuna naaki madaa ranaame komoma nipuna puri kalenaloma ele raayo surubea. ³⁶ Go pea-pulu enaali raayome

Gote-na Si madaa kone rualimi-daare ade abuna kagaa piramala palimi. Yapare enaali raayome Gote-na Sina agale yokalimiri ade abuna napiralimi. Dia, pare Gote-na rono page konere go enaal-inumi ade abuna mealimi.

4

Yesu Samaria su-para piri ena raapu agale lisipi

¹ Farisi alinumiri Yesumi nipuna disaipel enaali adaapu muma kalu-ipa katalo pagisimi. Go pisa-pulu Yesuna disaipel enaalinumiri Jon-na disaipel enaali mago yaasa-daa pagisimi. ² Yapare Yesumi kalu-ipa nakalisa pare nipuna disaipel alinumi kama kalu-ipa kalisimi. ³ Yesumi go agale pagoma Judia su giyoma Galili su-para wala pisa. ⁴ Gore Judia su giyoma Galili su puaoma pumare Samaria su-para puma opopasa.

⁵ Mo Samaria suna adarena bi medare Sikar lisimi. Go adare-re abalade Jekop-me nipuna si Josep rumaaoma kalisade su maapuri go adare-para aasa. ⁶ Go su-parare abalade Jekop-me ipa nape naaku awesade. Yesu nipu pora puma paalame komisa-pulu mo ipa naaku re-para puma pomo mu pirisa. Go puma pirisa naare lere ki lapo pegepuma ki medane lapo rabu pirisa.

⁷ Go rabu Samaria ena meda ipa nola ipisa rabu Yesumi nipu-para talo: Ipa meda no gi lisa. ⁸ Go raburi nipuna disaipel alinuri abala mo adare-para eda kabolalo pisimi. ⁹ Go lisa rabu Samaria ename Yesu-para talo: Nere Juda ali yapare niri Samaria ena yaa-pulu ake peadaa ni-para ipa nano gi lae ya? Gore Juda alinuri Samaria enaali raapu eda meda-para nanisimide. ¹⁰ Yesu nipumi mo ena-para agale gu-rupa lakalisa: Neme Gote-me pa giape ele makuaaoma go ipa nano gi lea alina bi pagola pae-daare gore ni agaa mula pe yaalore ora ipa yokea-rupa epe agale mada lagula pawa. ¹¹ Mo ename talo: Mudu Ali-ya, nena ipa

nape pe nasana. Go ipa naaku ora no-para pia-le go epe ipa yokea-rupa aa-para meali ya? ¹² Naana kasua Jekop-me go ipa nape naaku waru gisa. Gore nipumi page sinumi page mena gawa sipsip-numi page go ipa no aema. Go pea-le nere Jekop rabuanaaoma pi ya? ¹³ Yesu nipumi talo: Enaali raayome go ipa nalimi-daare werepe nimuna pedo kaapu yaalia rabu wala nolalo epalimi. ¹⁴ Yapare enaalimi nina gulalo pi ipa nalimi-daare ora mada teme. Naa ipare enaalina lo robaa-para ipa yokea-rupa mapiraalua-pulu pa ipa meda nane. Go ipame ade abuna kagaa piramala palimi. ¹⁵ Go lisa-pulu ename talo: Mudu Ali, go laede ipa giaina ni werepe go ipa naaku-para wala nanola epalua.

¹⁶ Go lisa rabu Yesumi nipu-para talo: Nena aali abala puma yaaloma one ipulu-pape. ¹⁷ Ename talo: Ni ali meda napia lisa. Yesumi talo: Nena aali napia lalere gore ora lale. ¹⁸ Nere ali supu piside pare go abi ne raapu pipi aliri ora nena aali-daa dia. Go nena agalere ora lale. ¹⁹ Go lisa rabu ename talo: Mudu Ali-ya, abi neme nere adalo pare ne Gote-na agale lakale ali yaana. ²⁰ Naana Samaria* kasuanumi go rudu madaa rumuma kiritaoma Gote-na bi minasaasimi. Go pirisimi pare nimi Juda alinumiri no Jerusalem su-para Gote-na bi minasalimina leme lisa.

²¹ Yesumi nipu-para talo: Ena, naa agale waru paga. Werepe epaliade yapi di rabu enaalinumiri go rudu madaa page Jerusalem su-para page Gote-na bi naminaasalimi. ²² Nimi Samaria enaalinuri nime kone nasuma bi minasaame pare naa Juda enaalinumiri bi makuaaoma minasaama. Ade abuna pirape konere Juda alinumiri mea ipisimi. ²³ Pare abi page werepe epaliade yapi di rabu page enaalinumiri Aapana bi kama epe-rupa minasaalimi. Nipuna bi epe-rupa minasaame enaalinuri Aapame raaname komea. ²⁴ Gote-re nipu ora Holi Spirit pia-pulu enaalinumiri nipuna bi minaasaalimi-daare nimuna kone wasaapuni-para ora

* **4:20:** Go enaalinumiri lotu lape rabu so rudu Samaria madaa lisimi. Go ruduri Gerisim su-para aasa. Nimu go su rudu madaa puma lotu puma lala pisimi pare Juda enaalinumiri Jerusalem su-para lotu puma lala pisimi. Luk 9.53 page adape.

agaleme lotu loma bi minasalimina. ²⁵ Go rabu ename Yesu-para talo: Gote-na Mea Rapaae Ali nipuna bi meda Keriso-re nipu epalia lisimi-daa makuaato lisa. Go ali epalia rabu naa ele raayona re lagialia lisa. ²⁶ Yesumi talo: Go aliri ni yaade. Abi ne raapu agale go tapa-daa lisa.

²⁷ Go lalaina Yesuna disaipel alinu ipuma Yesu pa ena meda raapu agale lakelala aaya-le kone adaapu wisimi. Pare disaipel alinumi paala komoma nalakelesimi: Neme ake puma go ena rakelae nalisimi. ²⁸ Go rabu go ename nipuna ipa pe giyoma mo adare-para puma enaalinu-para gu-rupa pua lakalisa: ²⁹ Go ali meda epa adalepa. Nipumi nina pisuade-alenu raayo epa lagiala-pulu nipu Gote-me Mea Rapaae Ali yapae lisa. ³⁰ Go lisa rabu nimu su adare giyoma Yesu piri-para adola ipisimi.

³¹ Go ipisimi raburi mo disaipel alinumi nipu-para talo: Tisaa, ne eda na lisimi. ³² Pare Yesu nipumi talo: Naa eda medaloma wina nimimi na-ademe. ³³ Go lisa-pulu disaipel alinumi nimuna lala piruma gu-rupa lisimi: Ali medame nipuna eda epa kalame ya? ³⁴ Yesumi nimu-para talo: Nipumi ni maa epenalisadere nipuna agale pagoma kogono pu kiritaaayo. Go kogonore nina eda yaade.

³⁵ Nimina saa pi agale gu-rupa leme: Suba 12-pela pirumare eda nape awalimi. Naa saa pi agale pagalepa. Mo maapu-para adalepape. Mo maapu-para nape eda adaapu elea-le ralalimina. ³⁶ Maapuna eda kiritape aliri yoto abala mea-pulu edamere ade abuna kagaa piramala mapuaalia. Go pea-pulu eda poale enaalipara eda aawae enaali-para nimu raapu raaname komalimina. ³⁷ Saa agale meda gu-rupa leme: Ali komeame maapu-para eda wai poaaya pare ali medame eda awoma nalia leme. ³⁸ Apo saa pi agalena re gu-rupa lisa: Nimi go maapu-para e napoaeme pare aawalimina. Enaali medalomame go maapu eda poasimpulu nimimi nipuna kogono madaare eda mealimina.

³⁹ Gore mo adare-para Samaria enaali adaapumi mo enana agale pagisimi-pulu Yesuna agale madaa kone rulasimi. Mo

ename abala gu-rupa lisa: Naa abalade pisuade koe ele raayo lagiaa lisa. ⁴⁰ Gore Samaria enaalinumi Yesu piri-para ipuma talo: Naana adare-para pa piramina. Go lisimi rabu Yesu nipu yapi laapome go su-para pirisimi. ⁴¹ Yesumi epe agale lakalisa-pulu enaali adaapumi nipu madaa kone rulasimi. ⁴² Go pirisimi rabu mo ena-para gu-rupa lakalisimi: Abi kone rulalema pare nena agale kama-daa komea madaa kone narulatema. Dia, pare nipuna agale pagemade-pulu enaali raayona Raba Meape Ali yaanaloma kone rulaema lisimi.

Yesumi surube ali muduna sina yaina ma-epeaasa

⁴³ Yesu yapi laapo dialenaloma Galili su-para puma pirisa. ⁴⁴ Go puma Yesumi gu-rupa lisa: Gote-na agale lakale aliri nipuna madina su-parare nipuna bi naminasaaeme lisa.

⁴⁵ Go pea-pulu go su-para giyoma Galili su-para pisa raburi enaalinumi nipuna ki muma raaname komisimi. Abalare nimumi Juda alinuna eda yawo ne adaa yapi di rabu Jerusalem su-para Yesu pisa-daa adisimi.

⁴⁶ Gore Yesu Kena adare-para wala ipisa. Go adare Galili su ru-nane aaya pare nipumi go su-para kagaa ipa wain abala warisaaya. Go su-parare gavman surube ali meda pirisa. Nipu Kaperneam su-para piri naakiri yaina komisa. ⁴⁷ Gore go alimiri Yesu Judia su giyoma Galili epaade remaa pagisa-pulu Yesu piri ipisa. Pisa rabu nipuna naaki le kadupitalo pisa-pulu Yesu Kaperneam su-para ipuma nipuna naakina yaina ma-epeaanalo lo-rapisa. ⁴⁸ Yesumi nipu-para talo: Nimumi napi kogono rado rado na-adalimi-daare ni madaa kone narulaeme. ⁴⁹ Bosboi-mi Yesu-para talo: Mudu Ali, nina naaki abala le kadupia-le wagepu bana lisa. ⁵⁰ Yesumi nipu-para talo: Ne pu, nena naakiri abala rekoma pia lisa. Go lisa rabu mo alimi Yesuna agale madaa kone rulaoma ada pisa.

⁵¹ Nipu pora-nane pulaina nipuna kogono naakinumi pora madoma talo: Nena naakiri abala rekoma pa pia lisimi. ⁵² Go lisimi raburi nipumi nimu agale gu-rupa

misa: Aa-rabu yaina diaaya pae? Nimumi talo: Abala alebo bero raburi diaayoma nipuna riripu dia yaade lisimi. ⁵³ Go lisimi raburi mo naakina aaraame ora go rabu Yesumi nena naaki pa pia lakeladaa makuaasa. Go agale makuaaya-pulu go alimi page nipuna ena nogo naakinu page Yesu madaa kone rulasimi. ⁵⁴ Yesumi Judia su giyoma Galili su-para pisa rabu napi kogonore nipumi rana laapo pisa.

5

Yesumi ali meda ipa Betesda le paginane ma-epeaasa

¹ Gore apo napi kogono dia lisa raburi werepere Juda alinuna eda nape olode yapi di rudu lisa rabu Yesu Jerusalem su-para pisa.

² So Jerusalem su-para adarena pape rikirana pora gaape meda wisa. Go pora gaapena biri sipsip menana pora gaape lisimi. Go pora gaapena re-parare oge ipa le meda wisa. Go ipa lena pagi-parare pokaalo ada supu aasa. Juda alinuna adaa agale madaare go ipa le biri Betesda leme. ³ Go pokaalo ada ru-nanere yaina kome enaali adaapu epa pirisimi. Nimuna yainare le rubu pi enalinu page age koe enalinu page pora napami enalinu page epa pirisimi. Nimu mo ipame etoto piarupa adolalo pirisimi. ⁴ Go puma Gote-na ensel medame no ipa le-para puma kodobaoma mo ipa ma-lewa lewa mapaasa. Go palia rabu ali medame abala no lewa piade ipa le-para kodobaliare nipuna yaina dia yaalia.

⁵ Gore ali meda mo pokaalo ada-para nipu yaina pa winare maali 38-pela palisa.

⁶ Yesumi mo alina yaina maali adaapu palisa adisa-pulu nipu-para talo: Nena konemere yaina maperekealua kone wi?

⁷ Yaina kome alimi talo: Mudu Ali, mogo ipame lewa palaina ni no ipa-para makodobape aliri meda dia ya. Naa ipa-para kodobatalo pe rabu pa ali meda abala ipa-para puma kodobaaya lisa. ⁸ Yesumi nipu-para talo: Ne rekoma nena yapara mea ruma pora pamua lisa. ⁹ Go lisa rabu mo alina yaina wagepu pua nipu rekomo yapara mua pora pamisa.

Mo alina yaina epeaasa raburi Pomo mu Pirape Yapi di ipisa. ¹⁰ Go raburi Juda alinumi mo marekaaripa ali-para talo: Abiri Pomo mu Pirape Yapi di yaade. Nena yapara rili kogonore naana rekena agale rugulaede lisimi. ¹¹ Go alimi talo: Mo nina yaina maperekeae alimi ni-para talo: Nena yapara mea ruma pora pamua laade lisa. ¹² Go lisa rabu nimumi nipu-para talo: Gore nena yapara mea ruma pora pamua lore aapimi lagiaa ya? ¹³ Go lisimi pare yaina maperekeae alimi Yesu leme waru na-adisa. Go pokaalo ada ru-nane enaali adaapu abala pisimi-pulu Yesu pisa rabu mo alimi waru na-adisa.

¹⁴ Werepe Yesumi mo ali Juda alinuna lotu ada-para adisa. Go raburi Yesumi talo: Paga, abi nena yogalere epe-rupa aaya. Go pea-le ora adaa keda meda ne mada epalia-le nena pupitagi ne kone giyape lisa. ¹⁵ Go rabu mo Juda ali piri-para puma Yesumi ni marekaaripa lo re-maa puma lakalisa.

¹⁶ Go lisa rabu Yesumi Pomo mu Pirape Yapi di madaa go ali maperekeasa rabu Juda alinumi koeyae puma Yesu kedaa kalalo pirisimi. ¹⁷ Go pisa-daa Yesumi nimu lakalisa: Naa Aapame ade abuna kogono pala pia-le neme page go pora raluma pe. ¹⁸ Go lisa rabu Juda alinumi nipu ora tima kone wisimi. Nimuna konere Yesumi Pomo mu Pirape Yapi di korona rekena agale yokesa. Go page Yesumi Gote-re nina Aapa lisa-pulu nipuri Gote pia-daa Juda alinumi lu makomaat-allo pisimi.

Gote-na Siri kogono pape puri wia

¹⁹ Go kone wisimi rabu Yesumi nimu-para talo: Gore neme ora lagialo. Naa kogono pa kamaa nape. Ni Aapana Si ora ria yaalo Aapana kogono pe. Naa Aapame kogono pea-rupa adoma pe. Aapame pea-rupa adoma moge aayo. ²⁰ Go pea-le nina Aapame ni nipuna naaki madaa ranaame komoma nipuna pape kogono ni waalea. ²¹ Go pea-pulu Aapame kome enaali marekaaoma ade abuna mapiraalia-rupa go kone mogeaoma nina kone suma enalinu ade abuna kagaa piramala mapualua. ²² Go page Aapame kose lape agale enaali

madaa natea pare ni nipuna naaki go puri gisa-daa neme palua. ²³ Go palua-pulu enaalinumi Aapana bi minasaaemepurupa nina bi page minasaalimina. Yapare enaalinumi nina bi naminasaalimiri ni mea rapasa Aapana bi page naminasaaeme.

²⁴ Neme ora lagialo: Enaali raayome nina agale pagoma ni mea epenalisa Aapa madaa kone rualimiri ade abuna kagaa piramala palimi. Go enaali madaare kose lape agale natoa pare nimu komape kone abala giyoma ade abuna kagaa piramala palimi.

²⁵ Neme ora lagialo lisa: Abi go yapi di rabu page werepe epaliade di rabu page kome enaalinumi Gote-na Sina agale pagalimi. Pagalimi-pulu ade abuna kagaa piramala palimi. ²⁶ Gore Aapare ade abuna kagaa pirape konena re piapulu nipumi nipuna naaki ni page go mapiraape re gisa. ²⁷ Niri enaalinu Raapu Pirape Alina Si yaa-pulu Aapame ni kose lape agalena puri gisa. ²⁸ Go agale madaare kone adaapu nasalepape. Gore yapi di meda epalia rabu tapapara rogaae enaalinumi nimu yaatea rabu pagalimi. ²⁹ Pagalimi-pulu nimu tapa su giyoma kamaa epalimi. Go pea-le enaali medaloma epe-rupa palimi-nuri marekaaoma ade abuna kagaa piramala mapuaalia. Pare enaali medalomame koeyae palimiri marekaaoma kose lape agale loma koe kedaa katoa lisa.

Enaali medalomame Yesuri aapi yapaelisimi

³⁰ Go elere neme kama raapu napalua pare Gote-me lagialia kose lape agale toa. Go pea-le nina kone kama namogele pare ni mea rapasa Aapana kone rale. Go peapulu nina kose lape agalere ora redepe le yaade.

³¹ Pare neme nina agale lagere maki-rae agale le kone saleme. ³² Yapare ali medame ni madaa agale lakelea rabu ora lea kone salimi.

³³ Gore nimimi Jon piri ali medaloma agale mea rapaainalo penaaalisimi rabu nipu ora agale madaa lakalisa. ³⁴ Gore neme enaali medana agale madaa kone

namapiraayo pare Gote-me enaali raba minalo go agale nimi lagialo. ³⁵ Jon-re epe paata nona pi ipuma nipuna roasa paa enaalinu kalisa-pulu nimi Juda alinumi nipuna paa adoma ranaa komo pirisimi.

³⁶ Jon-me ni madaa puri pale agale lakalisa pare nina Aapame gisa kogono pe rabu Jon-na agale ma-oge yaato. Go kogono palua rabu Aapame ni mea epenalisa-daa madaa adamina. ³⁷ Gore Aapame ni mea rapaasa-daa neme lagula ipisua. Nimimi nipuna agale napagoma nipuna le agaa na-ademe. ³⁸ Nipumi ni mea rapaoma nipuna agale lo robaa-para nasalimi-pulu ni madaa kone narulaeme.

³⁹ Nimumi ade abuna kagaa piramala pulalo kone nimi-le Gote-na buk yarepeleme. ⁴⁰ Go peme pare nimi ni piri ade abuna kagaa pirape kone-daa namula epeme.

⁴¹ Niri enaalinu pedo puma agale pagoma raana komenalo nale. ⁴² Go pea pare nimina kone ade. Nimina lo robaa-para Gote madaa kone narulaeme. ⁴³ Ni ipisuade rabu Aapame mea rapaoma puri gisa pare nimimi ni ora giyeme. Go pea pare ali meda nipuna puri mea epalia-daare nimimi nipu madaa epe kone suma mealimi. ⁴⁴ Nimina konere pa pedo pedo pala pimi. Yapare Gote-na pedo pi agalere kone nasalimi-pulu ake pea-daa kone rualimi ya?

⁴⁵ Pare nimina kose lape agale Aapa laketoa kone nasalepape. Dia, nimimi Moses madaa kone rulasimi-pulu nipumi nime kose lape agale madaa lea. ⁴⁶ Pare nimimi Moses-na agale madaa kone waru rulasimi-daare Moses-me ni madaa pepa lisa-le ni madaa page kone mada rulasimina. ⁴⁷ Pare nipuna lisade agale madaa kone narulaeme-pulu nina agale madaa page kone mada narulalimi lisa.

6

Yesumi enaali 5000 eda kalisa (Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Go agale lakeloma Yesu nipu Galili ipa le mone pane wala pisa. Go ipa lena bi medare ipa Taiberias leme. ² Go

raburi enaali adaapumi Yesuna puri pale kogonome yaina kome enaali marekaasadaa adisimi-pulu nimumi nipu raita maa pisimi. ³ Go rabu Yesu-para nipuna disaipel alinu-para nimu rudu meda rumuma pirisimi. ⁴ Go rabu Juda enaalinuna Pasova eda ne adaa yapi di rudu lisa. ⁵ Go rabu Yesumi enaali adaapu nipu piri epenalo adisa-pulu nipumi Filip-para talo: Gore mo enaali adaapu epa pimi-le nimuna nape edare aa-para kabalima ya lisa? ⁶ Nipumi Filip-na kone adolalo go agale lisa pare Yesu nipuna pape kone abala makuaasa.

⁷ Go agale lisa rabu Filip-mi talo: Go enaali raayome eda ogepusi nalimi lisa. Naame bret kabape kana ora adaapu rubuma kabalima lisa. ⁸ Gore Saimon Pita-na ame Andru-mi talo: ⁹ Naaki ogeasi meda go pia-le nipuna bret supu-para wena laapo-para saapia. Go pea pare go enaali adaapu pimi-pulu mada nanalima lisa. ¹⁰ Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Go enaalinu mapiraalepa lisa. Go suna rilipu adaapu epa aasa. Go rilipu aasa-para enaali raayo pirisimi. Go puma nimu 5000-rupa pirisimi.

¹¹ Go rabu Yesumi bret muma Gote-para ora pili loma rilipu madaa piri enaalinu wena maa rumaasa. Mo wena oge-ai laapo piribinaloma enaalinumi mo eda raapu nisimi. ¹² Eda noma purupi rubisimi rabu Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Nimimi eda purapina nu raayore makiritaalepa. Medaloma narubalimina dia. ¹³ Go lisa-pulu bret supuna purupina basket 12-pela madu wisimi.

¹⁴ Enaalinumiri Yesuna napi kogono adisimi-pulu gu-rupa lisimi: Go aliri Gote-na agale lakale ali su kamaa epa yaade ali lisimi. ¹⁵ Go lisimi rabu mo enaalinumi Yesu nipu ali mudu mapiraalalo pisimi. Pare Yesumi go kone adisa-pulu nipu wala so rudu madaa kama puma pisa.

*Yesu ipa koauna pamisa
(Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)*

¹⁶⁻¹⁷ Ora alebo raburi nipuna disaipel alinu mo ipa le mone pane Kaperneam su-para polalo ipinu madaa piruma pirisimi. Go puma ribaa yabaasa pare Yesu nimu

piri-para abi napisa. ¹⁸ Go raburi po rilipu adaapu ipuma ipa le madaare erepea erepea laari ipisa. ¹⁹ Gore mo disaipel alinumi ipinu madaa piruma ipa oge-daa adaalu-para modo kepaame ade eleme ipa apeama pisimi. Gu-rupa polalo pisimi rabu Yesu ipa koauna pamisa-daa nimumi nipu adoma paalame komisimi. ²⁰ Go rabu Yesumi nimu-para talo: Nimimi paala nakomalepape. Gore ni yaade. ²¹ Go lisa rabu nimumi nipu ipinu madaa epa pirina kone wisimi. Go puma go ipinu pulalo pisimide su-para wagepu maa pisa.

Enaalinumi Yesu asa pu pirisimi

²² Ekera-nanere ipa le mone pane pirisimi enaalinumi ipinu komea abala ena adisimi. Gore Yesu nipuna disaipel alinu raapu ipinu madaa napirina disaipel alinu nimuna pisimi-daa enaalinumi makuaasimi. ²³ Go pea pare ipinu medaloma Taberias su giyoma ipa le pagi-nane wisa. Go ipa pagi-nanere Yesumi abala-rupa bret madaa ora pili loma rumaainaloma enaalinu adaapu nisimi. ²⁴ Gore enaalinumi Yesu-para nipuna disaipel alinu-para nimu raapu napirina adisimi. Go-rupa puma nimimi mo Taiberias su polalo pi ipinu madaa piruma Kaperneam su-para Yesu asa polalo pisimi.

Yesu enaalinuna ade abuna nape eda mada pia

²⁵ Gore enaalinumi Yesu ipa le mone pane puma adomare agale gu-rupa misimi: Tisaa, go-parare aa-rabo epae ya? ²⁶ Yesumi talo: Neme nimi ora lagialo. Neme napi kogono pawade rabu nimimi ni asa pulalo epame ya? Dia, pare nimimi bret abala noma robaa rubitaba-daa nimimi ni asa pulalo epamena. ²⁷ Go edare ramuaalia-le nimimi go eda madaa kogono napipape. Dia, pare ade abuna noma kagaa pirape eda madaa kogono palepape. Eda go-rupare ni enaalinu Raapu Pirape Alina Si yaade pare Gote nina Aapame ni madaa pedo puma mea rapasa-pulu neme go eda gialua lisa.

²⁸ Go rabu nimumi nipu-para agale gu-rupa misimi: Naame ake pua Gote-na

kogono madaa palima ya? ²⁹ Yesumi agale gu-rupa abulisa: Gote-na kogonore gu-rupa wia lisa: Niri nipumi mea epenalisa-le ni madaa kone rulaalepape lisa.

³⁰ Nimumi talo: Naame na-adema ele meda mada pali ya lisimi? Gore ali kogono pali ya? Naame nena napi kogono adalima-daa ne madaa kone rulalima. ³¹ Naana kasuanumi enaali napiri su-para eda nisimi. Go madaare Gote-na buk madaa agale gu-rupa wia lisimi: Nipumi yaa-para wisade bret eda kalisa-pulu nisimi. ³² Yesumi wala talo: Neme nimi ora lagialo. Moses-na bret nisimidere ora yaa-para wi bret-daa dia lisa. Dia, nina Aapame ora yaa-para sade wi bret go aaya. ³³ Naa Aapame go aaya bret-re neme yaa madaa giyoma su kamaa ipuma nimi enaalinu ade abuna mapiraape kone raapu gialua. ³⁴ Nimumi nipu-para gu-rupa lisimi: Adaa Ali, go ade abuna kagaa mapiraape bret naa ora giape lisimi. ³⁵ Yesumi nimu-para talo: Niri ade abuna kagaa piruae bret yaade. Enaali raayo ni piri-para epalimiri ade abuna reaeme nakomalimi. Enaali raayome ni madaa kone rulalimiri nimuna lo robaa-para ipa mada roalia.

³⁶ Gore nimi abala lagiawade. Nimimi ni ali ademe pare kone narulaeme. ³⁷ Naa Aapame enaali raayo ni gea-pulu ni piri-para epalimi. Go puma enaali ni piri-para epalimiri nagiyalua. ³⁸ Naa Aapame ni su kamaa mea epenalisare nina kogono pinalo namuma epenalisa. Ora dia yapare nipuna gisade kogono palua. ³⁹ Nipumi ni kogono Go maa pisa kogono gu-rupa palua. Nipuna giape enaalinuri ora nalupalimina pare werepe epaliade yapi di rabu nimu raayo tapa-para marekaaoma ade abuna mapiraalua. ⁴⁰ Naa Aapana kone gu-rupa wia. Enaali raayome niri Aapana Si adomare ni madaa kone rulalimiri ade abuna epe-rupa kagaa piramala palimi. Go pea pare werepe porapo yapi di madaare neme nimu marekaalua lisa.

⁴¹ Yesu nipu yaa-para wi bret epawa lisa rabu Juda alinumi mumu agale loma arere lisimi. ⁴² Go raburi nimumi talo: Go ali Yesuri ora Josep-na si yaade. Naame nipuna agi aaraa laapo page ademede.

Gore ake pea-daa yaa-para giyoma ipisua ta?

⁴³ Yesumi agale gu-rupa abulisa: Nimimi mumu agale nalala piralepape. ⁴⁴ Enaali meda ni piri-para pa mada na-epalimi. Dia, Aapame enaali meda mea epena kone saliare mada epealimi. Go Aapamere ni page epenalisa. Go pea-pulu werepe go yapi epalia raburi neme nimu tapa-para marekaalua. ⁴⁵ Abala Gote-na agale lakale alinumi buk madaa agale gu-rupa lisimide: Enaali raayore Gote-me nimu mogealalo pea agale gu-rupa lisimide. Enaali raayore nina Aapana agale pagoma nipu kone mapiraalimiri ni piri-para mada epalimi.

⁴⁶ Go agale lagialo pare enaali komeame page Aapa abi na-ademe. Dia, ni Gote raapu piruma ipisuade-pulu neme kama Aapa ade lisa. ⁴⁷ Neme nimi ora lagialo. Enaali raayome ni madaa kone rulalimiri ade abuna epe-rupa kagaa piramala palimi. ⁴⁸ Nemere enaalinu ade abuna kagaa mapiraoma nape bret yaade. ⁴⁹ Nimina kasuanumi yaa-para wi bret eda enaali napiri su-para nisimi pare nimu abala komisimi. ⁵⁰ Pare yaa-para piruma su kamaa epaawade bret enaalinumi go bret nalimiri nimu nakomalimi. ⁵¹ So yaa-para piruma su kamaa epawa bret-re ni yaa-pulu ni ade abuna pirulalo nape bret yaade. Enaalinumi go bret nalimiri ade abuna kagaa piramala palimi. Gore nina yogalere bret ele yaa-pulu neme go yogale enaali nimu gialua-pulu go su kamaa piri enaalinuri ade abuna piralimi.

⁵² Go lisa-pulu mo Juda alinumi koe arere lo piruma gu-rupa lisimi: Gore ake puma nipuna yogale naame namonolo mada gialia ya lisimi.

⁵³ Go rabu Yesumi nimu-para talo: Neme nimi-para ora pi lagialo. Ni enaalinu Raapu Pirape Alina Si yaa-pulu nimimi nina yogale yaapi laapo namuma nalimiri nimi epe-rupa ade abuna mada napiralimi. ⁵⁴ Pare enaali raayome nina yogale mea nalimiri nimu epe-rupa ade abuna yaalo piralimi. Go puma werepe epaliade porapo yapi di rabu neme nimu tapa-para

marekaalua. ⁵⁵ Go lano-le nina yogale-para yapi laapore ora eda ria yaade. ⁵⁶ Enaali raayome nina yogale-para nina yapi laapo nalimiri nimu ni raapu piralimi ni page nimuna lo robaa-para pitua. ⁵⁷ Naa ade abuna kagaa pirape Aapame ni mea rapasa. Gore nipuna purimi ni raba minaabala ade abuna piru aayo. Go yapare enaali raayome ni nalimiri nimu ade abuna piralimi. ⁵⁸ Yaa-para suma none epe-ae bret-re abalade kasuanumi nisimide bret nona piale dia go bret rado yaade. Kasuanumi nisimi bret-re noma komisimi pare enaali raayome nina bret nalimiri ade abuna kagaa piralimi. ⁵⁹ Go agalere Yesumi Kaperneam lotu ada-para aoma lapedepelisa.

Yesumi ade abuna kagaa pirape agale madaa agale lakalisa

⁶⁰ Gore nipuna disaipel ali medalomame go agale pagoma talo: Go agalere ora kedaa pia. Aapimi go agale pago raitalia ya? ⁶¹ Ali medame Yesu agale nalakalisa pare nipuna disaipel alinumi go agale madaa mumu agale lisimi-daa nipumi nimu-para talo: Go agalemere nimina kone makoyaaoma ni giyalimi ya? ⁶² Gore ni enaalinu Raapu Pirape Alina Siri nipuna piruma epe-para wala palia rabu nimimi ake leme ya? ⁶³ Holi Spirit-mi ade abuna kagaa pirape kone wasa nipumi gu-rupa aaya-le pa yogaleme naa madaa naraba mealia. Go nima lagi-alo agalemere nima Holi Spirit-para ade abuna kagaa pirape kone-para mealimi. ⁶⁴ Pare nimuna rikiranare enaali medalomame kone narulaeme. Gore abala ririna enaali medalomame nipu madaa kone narubitalo pisimi-daa makuaasa. Go page ali medame nipuna koe makirae ali pirisadaa adisa. ⁶⁵ Nipumi agale meda gu-rupa lisa: Gore neme abala lagiawade. Ni madaa kone narulaliare enaali medame nina Aapame naraba mina ni piri-para mada ma-epaalia.

⁶⁶ Go kedaa pi agale lakalisa-pulu Gote-na disaipel enaali adaapumi Yesu koau walaoma nipu raapu wala napamisimi. ⁶⁷ Go pisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel

ali 12-pela go-rupa lakalisa: Gore nima page ni giyoma palimi ya?

⁶⁸ Go lisa raburi Saimon Pita-me Yesu-para agale gu-rupa abulisa: Mudu Ali, naare aapi piri pomonalo lae ya? Nena agaleme naa ade abuna kagaa pirape ele guaalia. ⁶⁹ Gore naame abi ne madaa kone rulaarimaade. Nere Gote-me nipuna epe naaki komea epenalisa-daa makuaaema.

⁷⁰ Yesumi agale gu-rupa lakalisa: Gore ake lano ya? Neme nima 12-pela ali mada misuade pare nimina rikirana ali meda nipu ora koe remo medana si pisa. ⁷¹ Nipumi Judas madaa lakalisa. Judas-re Saimon Iskariot-na si pirisa. Gore Judas-re nipu disaipel ali ru repena rikirana pirisa pare werepe nipumi Yesu linalo yada roboma pirisa.

7

Yesuna amenumi nipuna agale napagesimi

¹ Yesu nipu Galili su robo ru-nane pamisa. Go pisa pare Juda alinumi Yesu lulalo pisimi-pulu Yesu Judia su robo ru-para giyoma napamisa. ² Go rabu Juda alinuna olodere pokaalo ada wari eda nape yapi di olode rudu lisa. ³ Go rabu Yesuna amenumi nipu-para talo: Nena disaipel alinumiri napa kogono adenalo go su giyoma Judia su-para pope lisimi. ⁴ Ali medame kogono pulalo palia-daare nipumi ele kudiripu napea. Gore neme go napa kogono pe rabu su kamaa pima enaali raayome adenalo go kogono mea waalale lisimi. ⁵ Gore nimuna amenu page nipu madaa kone narulasimi-pulu go agale lisimi. ⁶ Yesumi nimu-para talo: Enaali raayome ni adape yapi di-ri abi nape pare nimina di ade abuna pa wia. ⁷ Enaalinumi nima madaa yada lore ali aulape kone nasalimi pare ni madaa go-rupa peme. Neme nimuna koeyae madaa agale lakele-pulu go koe yada lore ali kone wimi. ⁸ Nimina apo eda yawo ne adaa yapi di adola pulupa lisa pare nina popede yapi di-ri abi na-epaa-daa abi napalua lisa. ⁹ Nipumi nimu go-rupa lakeloma Galili su-para pa pirisa.

Pokaalo ada-para eda nape yapi di opisa-daa Yesu adola pisa

¹⁰ Pare nipuna amenu eda yawe nape yapi adola abala pirisimi rabu Yesumi page adola werepe pisa. Pisa rabu nipu kaleda-ma puma oge pora pagina pisa.

¹¹ Gore Juda alinumi eda yawo ne adaa yapi di rabu su-para pirabana na-adisimipulu Yesu nipu aa-para pia pe lisimi.

¹² Enaali adaapumi page Yesu madaa mumu agale lo piru aasimi. Go puma medalomame nipu epe ali yaade loma medalomame dia lisa rabu nipumi makirae agale lea lisimi. ¹³ Go lisimi pare enaalinumi Juda enaali madaa paala komoma pa mumu agale lisimi.

¹⁴ Go eda yawo ne adaa yapi di rabu Yesumi lotu ada-para puma kodobaoma enaalinu-para agale moge riaasa. ¹⁵ Mogealisa rabu Juda alinumi kone adaapu suma talo: Akea puma go alimi kone adaapu wia pe loma nipu skul aa-para puma laa ya? ¹⁶ Yesumi talo: Neme mogeaayo agalena re-re nina agale-daa dia. Gote-me ni mea epenalisapulu nipuna agale moge aayo. ¹⁷ Enaali raayome Gote-na agale waru pagalimidaare nina agale gore ora nina agale yapalo Gote-na agale yapalo mada waru makuaalimi. ¹⁸ Ali medame pa nipuna kone madaa agale tea-daare gore nipuna bi minasaatalo pea. Pare nina Aapame ni mea epenalisa-daa neme ora agale loma makirae agale meda na-toa.

¹⁹ Gore Moses-me rekena agale gisade pare nimina rikirana ali medame go rekena agale naralea. Gore ake pea-daa nimimi ni lu makomaatalo pimi. ²⁰ Go lisa-pulu mo enaali raayome nipu-para gorupa lisimi: Koe remo meda nena koau madaa pia. Nere aapimi lu makomalia ya? ²¹ Yesumi talo: Neme abalade napi kogono pawade rabu nimimi pogolasaasimi. ²² Moses-me abalade yogale ruguli agale mana lagisa-pulu nimimi Pomo mu Pirape Yapi di rabu naakinuna yogale rugulimi. Pare nimina kasuanumi go kone abala gisimi-le Moses-me abala nagisa. ²³ Gore nimimi Moses-na rekena agale giyoma pisimiri Pomo mu Pirape Yapi di rabu

oge naakinuna yogale kepelisimide. Go pea pare neme Pomo mu Pirape Yapi di rabu ali medana yaina marekaayo rabu nimimi ni rono ake pea-daa pagalimi ya? ²⁴ Nimi kose lape agale-rupa leme rabu pa kone suma leme. Gu-rupa napiape yapare redepo le kone suma kose lape agale-rupa tapape.

Go aliri Gote-na Mea Rapaae Ali yapae lisimi

²⁵ Jerusalem su-para pirisimi enaali medalomame talo: Go aliri nimumi lu makomaatalo peme ya? ²⁶ Gore adalepa. Nipumi pa enaalina le agaa madaa lalaina nimumi nipu madaa agale meda natlme. Go pea-le mo ali kalunumi go aliri ora Gote-na Mea Rapaae ali ya-daa kone wimi? ²⁷ Pare go alina adare-re naame adema-pulu nipu-daa dia. Gote-na Mea Rapaae Ali epaliade raburi nipuna adare-re ali medame mada na-adalia lisa.

²⁸ Yesu adaa lotu ada-para agale mogeaoma puri pale agaleme talo: Nimimi ni-para nina adare-para waru ademe kone wimi? Gore nina kone suma naipisuade. Dia, pare Aapame ni mea epenalisare nipu ora agalena aaraa pia. Nimimi nipu na-ademe. ²⁹ Yapare nipumi ni epenalisapulu nipu piri-para giyoma ipisuade.

³⁰ Go lisa rabu nipu karapo ada adialalo pirisimi pare nipuna yapi di naipisadaa kimi naripinaasimi. ³¹ Pare go kiritasimide enaalina rikiranare enaali adaapumi nipu madaa kone rulaoma talo: Gore Gote-na Mea Rapaae ali epalia raburi go alina napi kogono mada ma-oge yaalia ya?

Yesu karapo ada maa penaalo polis-mi mulalo ipisimi

³² Farisi alinumi Yesu madaa mumu agale lisimi-daa pagisimi. Go pisimipulu nimu-para Gote-na lodo kira-ae ali mudunu-para nimumi Yesu karapo ada patinalo polis medaloma mea rapaasimi.

³³ Gore Yesumi talo: Abi ni nimi raapu rudupu pirumare wala nipumi ni mea epenalisade ali piri-para wala palua lisa.

³⁴ Go rabu ni asapalimi pare nimimi ni na-adasaalimi. Ni pitua su-parare mada na-epalimi. ³⁵ Go lisa rabu Juda alinu

nimuna agale gu-rupa lo pirisimi: Nipu aa-para palia rabu naame asapu piralima ya? Gore Grik adare-para kimisu palia ya? Go-parare Juda alinu piruma nipumi Grik enaali mogeleme-pulu go-para palia ya? Go kone su pirisimi. ³⁶ Yesumi talo: Nimimi ni asapalimi pare nimimi ni mada na-adasaalimi. Go page nipumi talo: Naa palua su-parare nimi mada na-epalimi. Go lisa-pulu go agalena re-re akepu ta pae kone wisimi.

Yesuna agale enaalina lo robaa-para sumare ipa madaa epalia

³⁷ Gore mo eda yawo ne adaa yapi di komeare ora mudu yapi di yaade. Go rabu Yesu rekoma puri pale agale gu-rupa lakalisa: Enaali meda nimu ipa nalame komalimi-daare nimi ipa giano ipulupape. ³⁸ Gote-na buk madaa gu-rupa lisana: Enaali raayome ni madaa kone rulalimi-daare nimuna lo-parare ade abuna yokala pia ipa popea-rupa pimi. ³⁹ Nimumi Yesu madaa kone rulalimi-pulu Holi Spirit mealimina-le Yesumi Holi Spirit madaa go saa pi agale lakalisa. Go raburi Gote-me Yesu wala namarekaaoma epe paana puri abi nakalisa-pulu enaalinumi Holi Spirit abi namisimi.

Juda enaali yada rugutalalo pisimi

⁴⁰ Gore mo Yesuna agale pagisimi-pulu nimumi talo: Go aliri ora Gote-na agale lakale ali yaade lisimi. ⁴¹ Medalomame talo: Nipuri Gote-na Mea Rapaae Ali yaade lisimi. Pare medalomame talo: Gote-me Mea Rapaae Aliri Galili su-para mada na-epalia. ⁴² Gote-na buk madaare Gote-na Mea Rapaae Ali Devit-na ruru piralia pare Devit madisade su adare-para epalia. ⁴³ Go agale rado rado Yesu madaa lisimi-pulu enaali raayo yada rugulala paoma pisipi. ⁴⁴ Medalomame nipu kose laaoma adialalo pisimi pare namula pisimi.

Juda ali kalunumi Yesu nipu madaa kone narulalisimi

⁴⁵ Go raburi polisman-nupara Gote-na lodo kira-ae ali mudunu-para Farisi alinu-para wala pisimi. Gore nimumi mo alinu-para gu-rupa lisimi: Ake paa-daa mo ali nalamua epame ya? ⁴⁶ Plisman-numi

talo: Gore abalade go alimi agale lakelarupadaa wala ali medame gu-rupa mada nalemede. ⁴⁷ Go lisa-pulu Farisi alinumi nimu-para agale gu-rupa misimi: Go alimi nimi page makiraaripa ya? ⁴⁸ Gore naana ali mudu komeame page Farisi ali komeame page nipu madaa kone ru-laemedede remaa pageme ya? ⁴⁹ Go kiritape enaalinumi Moses-na rekena agale napageme-pulu Gote-me koe kedaa katea.

⁵⁰ Gore go enaalinuna rikiranare ali meda Nikodemus pirisa. ⁵¹ Nipuri abalade Yesu adola pisa. Nipumi enaalinu-para talo: Naana rekena agalemere pa enaali-para kose lape agale tema-daare nipuna agale abala pagoma nipuna koe kone makuaamona lisa. ⁵² Go lisa-pulu enaalinumi nipu-para arere agale gu-rupa lisimi. Gore ne page Galili piri ali ya? Rekena agale yarepema makuaali. Gote-na agale lakale aliri Galili su-para mada na-opalia lisade. ⁵³ Go puma enaali raayo nimuna adarenu-para pirisimi.

8

Farisi alinumi paake yole ena adisimi

¹ Go raburi enaali raayo nimuna ada pirisimi pare Yesu Oliv rudune pisa. ² Ekeranane yapi lapaasa raburi Yesu nipu rekoma lotu ada ru-nane wala pisa. Go rabu enaali adaapu nipu piri-para kiritainaloma Yesumi piruma nimu agale moge riaasa. ³ Go rabu rekena agalena tisaa-nu page Farisi alinu page nimumi ali paake nalania adisimi-pulu mo enaali piri-para go ena mea ipuma waalalo rikirana ma-rekaasimi. ⁴ Go alinumi Yesu-para talo: Tisaa, go ename ali paake nalaina rabu adema. ⁵ Naana rekena agale madaare Moses-me gu-rupa lisa: Ena medame ali paake nalalia-daare kana muma lu makomatepape lo buk madaa gu-rupa lu wisa. Gore nemere ake le pe lisimi. ⁶ Go makirae agale madaare nimumi Yesu kose lape agale kotalalo pirisimi. Yapare Yesumi kubunaoma nipuna ki maalame su madaa pepa-rupa lisa.

⁷ Nimu paboma aoma lorapisimi rabu Yesumi rekoma nimu-para talo: Gore nimina rikiranare pupitagi nane ali meda pia ya? Go-rupa piri aliri nipumi ena kaname abala lina lisa. ⁸ Go lomare wala kubunaoma ki maalame su madaa peparupa lisa. ⁹ Nimumi go agale pagoma nimu komea komea laatapu popesimi rabu ali mudunu abala penaaloma ali medalomanu werepe pisimi.

¹⁰ Nimu penaalomare Yesumi rekoma ena-para talo. Go ena, mo alinuri aa-para pimi? Ali medame ne raapu kose lape agale-daa nalea? ¹¹ Ename talo: Adaa Ali, raayo abala puame. Yesumi talo: Gore neme page kose agale nalano. Abi paina yapare pupitagi wala nanape lisa.

Yesuri go su kamaa piri enaali raayona epe paa

¹² Yesumi nimu wala gu-rupa lakalisa: Niri su raayona pimi enaali raayona epe paa yaade lisa. Enaali raayome ni madaa kone rulalimi-daare nimu ribaale-para napamualimi pare nina paamere nimuna ade abuna pirama pope pora waatoa lisa. ¹³ Go rabu alinumi nipu-para talo: Gore abi nere agale te-pulu nena go te agalere ora agale-daa dia lisimi. ¹⁴ Yesumi agale gu-rupa abulisa: Gore nina agale lagedere neme ipisuade su-para wala paluade su page ade-pulu ora agale lagialo. Gote ni aa-para palua palo aa-para ipisua palo nimimi na-ademe. ¹⁵ Nimina kose lape agalere go su kamaa kone madaa leme. ¹⁶ Pare neme kose lape agale toa-daare ni komeame natoa dia. Nina kose lape agale ora lagialua. Aapame ni epenalisare ni raapu pia. ¹⁷ Nimina rekena agale madaa gu-rupa lu sade: Ali laapome ele meda madaa komea agale tepere nipu laapona agale ora epelea toa. ¹⁸ Go pea-le neme nina agalere lagialo rabu Aapame ni mea epenalisa-le nipumi ni madaa agale page lagelea.

¹⁹ Go lisa-pulu nimumi nipu agale mulalo pirisimi: Nena Aapare aa-para pia ya?

Yesumi talo: Nimimiri ni-para nina Aapa page na-ademe. Pare nimimi ni ademe-rupa Aapa page ademe lisa.

²⁰ Yesu nipu adaa lotu adana kana paus kiritape ada ru-nane piruma go agale lakalisa. Gore go-rupa lisa rabu nipuna yapi di narudu lisa-pulu pa ali medame nipu na-adialalo pisa.

Yesumi talo: Ni palua su-parare nimi mada na-epalimi lisa

²¹ Yesumi nimu-para wala talo: Ni palua-pulu nimimi ni asapalimi pare nimina pupitagi nape kone pa saapimi-pulu nimi komalimi. Ni palua su-parare mada na-epalimi. ²² Go lisa rabu Juda alinumi talo: Nipuna talo ni palua su-para mada napalima ta-le ake paa-daa ta pe lisimi? Go agalena re-re nipuna kope nalia ya? ²³ Yesumi talo: Nimiri go su kamaa pimi enaali yapare niri sogo yaa-para piruma ipisua. Nimiri su kamaa madina enaali yapare niri su kamaa ali-daa dia. ²⁴ Go pea-pulu nimina pupitagi nape kone saapiruma komalimi-daa abala lagiawade.

²⁵ Go lisa rabu nimumi nipuna agale mulalo pirisimi: Nere aapi ya? Yesumi talo: Abala ririna nimi lisuade niri go te yaade. ²⁶ Nimina pupitagi nape kone wimi madaa neme agale adaapu lagialua. Go palua pare nipumi ni maa epenalisadere nipu ora pia-pulu nipuna agale pagaliminaldo lagu aayo lisa.

²⁷ Mo saa pi agalere Aapame lakale agale yapare namakuaasimi. ²⁸ Go pea-pulu Yesumi nimu-para talo: Werepe nimimi ni enaalinu Raapu Pirape Alina Si minasaalimi rabu niri go agalena re yaa-pulu mada makuaalimi. Go rabu nimimi nina koneme ele napawa pare Aapame lagi agale nimi lagnaayo-daa makuaalimi. ²⁹ Nipumi ni epenalisadere abala ni raapu pia. Nipuna kone ade abuna mogeaayopulu Aapame ni madaa pedo palia. Go pea-le ni kama agu raapu napiruaayo. ³⁰ Yesumi go agale lisa rabu enaali adaa-pumi nipu madaa kone rulasimi.

Ora le agaleme enaali epe-rupa mapi-raalia

³¹ Juda medalomame Yesu madaa kone rulasimi-daa Yesumi nimu-para talo: Gore nimiri nina agale pago mogealimiri

nimi ora nina disaipel enaali piralimi. ³² Nimimi ora agale makuaalimi rabu ora agaleme nimi epe-rupa ma-piraalia. ³³ Go lisa-pulu nimumi talo: Gore naare Abraham-na si wane kasuanu pima-pulu naare ali medana kogonome adili ali-rupa napirama. Go pea-pulu neme ake pea-daa naa kode mapiraalua lae ya?

³⁴ Yesumi nimu-para talo: Enaalinumi pupitagi ne kone saapiralimiri nimuri pupitagina kogonome adili enaali-rupa pimi lisa. ³⁵ Kogono adili ali meda nipuna kogono pi aaraana ada-para ade abuna napiralia. Dia, alina siri ade abuna kode mada piralia. ³⁶ Niri Aapana Si yaa-pulu neme nimi kepealuame nimi ade abuna kode enaali-rupa piraalua pi.

³⁷ Ni makuaayo, nimiru Abraham-na si kasuanu yaade. Pare nina agalere nimina lo robaa-para nawia-pulu nimimi ni lu makomaatalo pimi. ³⁸ Aapame ni maa waalisade ele madaa lagialo pare nimimiri nimina aapanumi lagisade-ale pa peme.

³⁹ Nimumi nipu-para talo: Naana Aapare Abraham pirisade lisimi. Yesumi talo: Nimi Abraham-na sinu pirisimi rabu nipuna pisade kogono mogeleme. ⁴⁰ Pare neme Gote-na lagi agale nimi ora agale ade abuna lagu aayo. Neme lagu aayo pare nimumi ni lu makomaatalo peme. Go konere Abraham page nawisa. ⁴¹ Go konere nimina Aapame pisade-ae peme. Nimumi talo: Naana Aapa Gote komea pia. Go Aapare Gote yaa-pulu naa pa paake ali yoloma madina naakinu-daa dia lisimi. ⁴² Yesumi nimu-para talo: Gore Gote-re nimina Aapa ria yaalore ni madaa raaname komola pame. Akepa-daa? Ni Gote raapu piruma go su kamaa epawa. Nipumi ni mea epenalisa rabu ipisua pa kamaa nina kone suma naipisuade.

⁴³ Go lagialo agale ake puma mada namakuaaeme? Gore nina agale giyoma napageme-pulu namakuaaeme. ⁴⁴ Nimi Satan-na sinu yaa-pulu nimina Aapana kone mogealalo pimi. Nipuri ora abalade enaali lu makomaa-ae ali pirisade. Nipuri ora agale nale ali yaa-pulu nipuna kone

suma ora agale le ali pia. Nipumi makirae agale tea rabu nipuna kone suma mogeaaya. Nipu makirae agalena le ali piruma makirae agale raayona aaraa pia-pulu go kone mogeaaya. ⁴⁵ Neme ora agale lagialo pare nimimi ni madaa kone narulaeme. ⁴⁶ Nimina rikiranare ali medame nina pupitagi nape kone meda adea? Diale neme ora agale lagialo-le ake pea-daa ni madaa kone narulaeme? ⁴⁷ Gote-na si wanenumiri nipuna agale pageme pare nimi Gote-na sinu-daa dia yaa-pulu nina agale napageme lisa.

Yesumi talo: Abraham napirina ni abala pirisua lisa

⁴⁸ Go lisa-pulu Juda alinumi Yesu-para talo: Ne Samaria su-para piri ali loma nena raapu remo meda pia lama-le ora lama pae? ⁴⁹ Yesumi talo: Remo-daa nina koana napia. Neme Aapana bi minasaayo pare nimimi nina bi rabuaniaaeme. ⁵⁰ Neme nina bi napamu minasaayo dia. Ali medame nina bi minasaatalo pia-pulu go aliri ni madaa kose lape agale epe-rupa mada lea. ⁵¹ Neme nimi-para ora talo: Enaali raayome nina agale pagoma saapiralimiri ade abuna nakomalimi pare kagaa piralimi.

⁵² Go lisa-pulu Juda alinumi Yesu-para talo: Abiri nena koau-nane remo pia-daa naame waru adema. Enaali raayome nina agale pagalimiri ade abuna nakomalimi laede. ⁵³ Go lae pare Abraham-para Gote-na agale lakele ali-para komisimi. Nere naana Aapa Abraham mada ma-oge yaate lisimi? Gore Gote-na agale lakale alinu page komisimi-le ne aapi nona pi piri ya?

⁵⁴ Yesumi talo: Neme nina bi puma nina minasaalua dia. Pare nina Aapame nina bi minasaaya-le go Aapare naana Gote komea abala lamede go yaade. ⁵⁵ Nimimi nipu na-ademe pare neme nipu ade. Neme nipu na-adolape yaalore ni nimi makirae agale le alinu piru aayo. Pare neme nipu ade-pulu nipuna agale mogeaayo.

⁵⁶ Nimina kasua Abraham ni madina adolalo pisa-pulu ranaa komo piri. Gore adisa rabu ora raaname waru komo

pirisa. ⁵⁷ Go raburi Juda alinumi nipu-para talo: Ne madina di-ri maali 50 dia yaa-pulu ake pea-daa neme Abraham ade lae ya? ⁵⁸ Yesumi talo: Neme ora talo. Abalade Abraham namadisa rabu ni abala pirusuade.

⁵⁹ Go raburi nimumi kana muma nipu tyalalo pisimi pare Yesu nipu kaledoma adaa lotu adaa giyoma kamaa pisa.

9

Yesumi le rubu pi ali ma-epeaasa

¹ Yesu pora pamisa raburi nipumi le rubu pi ali meda adisa. Go aliri agimi le rabu pu palae madisa. ² Go ali adisa rabu disaipel alinumi Yesu nipu agale gu-rupa misimi: Tisaa, go le rubu pi ali yaa-pulu aapimi pupitagi noma le rubu mapaasa ya? Go ali nipuna pupitagi nisa palo nipuna agi aaraa laapome pupitagi nisipi-daa pisa pae lisimi. ³ Yesumi talo: Go alina lere nipuna pupitagi page agi aaraa lapo pupitagi page go madaa nanisa. Dia, pare nimimi Gote-na kogono adenalo agina robaa-para pupalae madisa. ⁴ Abi naare rea raburi naame nipuna le epeaina Aapana kogono pamina. Werepe ribaa yaalia rabu kogono madaa napalima-pulu Aapana kogono abi pamina. ⁵ Ni su kamaa enaali raapu pa pi rabu nimu paa mea katoa lisa.

⁶ Go lomare Yesumi supi raa kirasa. Mo sopere su raapu medale yaoma sabaoa mo alina le paa suma palae kimi maa waraasa. ⁷ Go rabu nipumi agale gu-rupa lisa: Go Siloam ipa pia-para pu lisa. Go ipa Siloam-na biri adaa agale meda madaa maa penaalisa leme. Go lakalisa rabu go ali ipa puma le radepea wala ipumare le epe-rupa ruma ele adisa.

⁸ Gore nipuna adare-para piri enaali medalomame nipu ele ogetalo adisimipulu agale gu-rupa misimi: Abalade go alimiri ele oge muma gialepa lala pirisa lisimi. ⁹ Enaali medalomame talo: E, go ali yaade lisimi. Pare enaali medalomame talo: Dia, nena pi alina yago yaade lisimi. Go lisimi-pulu go alimi talo: Gore ni yaade lisa.

¹⁰ Nimumi nipu lorapisimi: Nena lere ake puma epea pe lisimi. ¹¹ Gore alimi talo: Nimina ali Yesu lemede alimi supi su raapu mokopea nina le-para pepeminuma go rabu nipumi ni-para ne no ipa Siloam le madaa ipa isula pu laa. Go laa rabu waswas tula puaware le rupaoma ele waru adawa. ¹² Nimumi lorapisimi: Mo alina adare aa-para pia ya lisimi. Nipumi maarea lisa.

¹³ Go raburi mo le rubu pi ali Farisi alinu piri-para maa pisimi. ¹⁴ Gore Yesumi mo alina le-para kege mokopea ma-epeaaripa di-ri Pomo mu Pirape Yapi rabu pa lisimi. ¹⁵ Go rabu Farisi alinumi go ali-para talo. Nena lere ake puma wala epea pe lisimi. Nipumi nimu-para talo. Nipumi nina le-para kege tanaloma nina le agaa radepeaoma abi neme ele epe-rupa ada lisa. ¹⁶ Farisi ali medalomame talo: Nipumi rekena agale ralu Pomo mu Pirape Yapi di madaa kogono pea-pulu Gote-me go ali namuma epenalisa lisimi. Medalomame talo: Pupitagi ne alimiri go napi kogono mada pea pa lisimi. Apo agaleme nimu rugutalalo pa pirisimi. ¹⁷ Mo ali wala lorapisimi: Gore nipumi nena le maepeaaripa-daa lae-pulu nemere nipu madaa ake le ya? Go alimi talo: Nipuri Gote-na agale lakale ali kone salo lisa.

¹⁸ Yapare Juda alinuna konere nipu abala le rubu pi ali piruma pare abi nipuna le ma-epeaaripa-daa dia kone yaalisimi. Go kone wisimi-pulu nimumi go alina agi aaraa yalaasimi. ¹⁹ Go puma nimumi agaa gu-rupa misimi: Go naakiri nena ya? Neme madisi raburi le rubu pi madu wi si palo lagi. Gore ake puma nipumi abi ele mada adea? ²⁰ Go puma nipuna agi aaraa laapome talo: Ora saana si yaade. Go page agimi le rabupu palae madu wisa. ²¹ Pare abi nipuna lere ake puma rupaaripa lisa rabu saa namakuaaepa lisipi. Go page aapimi nipuna le marupaaripa palo nipu puma agale mealepa. Nipu oge naaki-daa dia yaa-pulu nimi mada lagialia lisipi. ²² Agi aaraa nipu laapo Juda alinu paalame komisipi-pulu nipumi go-rupa lisipi. Abalare Juda alinumi agale gu-rupa robesimi: Ali medame

Yesuri Gote-na Mea Rapaae Ali mo lotu ada-para leme-daare so kamaa rasamina lisimi. ²³ Go lisimi-pulu agi aaraame talo: Nipu adaa ali yaa-pulu nipu puma agale lorapealepa lisipi.

²⁴ Go rabu mo le rubu pi ali wala yaaloma nipu-para talo: Gote-me ne adea-le neme so yaa madaa loma ora agale lape. Go nena le marupa-ae aliri pupitagi ne ali-rupa makuaatema. ²⁵ Go alimi talo: Nipu pupitagi nea palo epe ali yapalo ni maarea. Pare komea ele-daa makuaato. Abalade nina amame ni madisa raburi le rubu pi ali pirisuade. Go pea pare abi nina le epelea-daa pi lisa.

²⁶ Nimumi talo: Nipumi ne mada ake paa? Nena lere ake puma ma-epeaaripa pe lisimi. ²⁷ Gore nipumi talo: Neme nimi abala mo lagiawade pare nina agale napagoma wala agale mealimi: Gore ake pea-daa wala pagalimi? Gore nimi nipuna disaipel ali-rupa piralimi pe lisa.

²⁸ Go lisa-pulu nimumi nipu-para ero agale gu-rupa lisimi: Ne komeare go alina disaipel ali pi. Naare Moses-na disaipel alinu pima. ²⁹ Naare Gote-me abalade Moses agale lakalisa-daa makuaaoma go aliri aa-para epa palo naa maarea lisimi. ³⁰ Go raburi mo alimi talo: Go leme agalere ora rado meda. Go aliri ali-para epa palo nimimi na-ademe pare nina le nipumi ma-epe jaaripa. ³¹ Gore naame ademe-le Gote-me pupitagi ne enaalin-una beten mada napageade. Dia, pare enaalinumi nipuna bi minasaoma nipuna agale mogalimi-daare go enaalina beten-re Gote-me pagea. ³² Ora su yaa warisa rabu enaalinu komala ralala puma abi page ali medana agimi le rabula palae-rupa nipuna le ma-epe jaaripade remaa napageme. ³³ Gore Gote-me go ali-daa namuma epenala pisa yaalore nipumi go kogono mada napula paa lisa.

³⁴ Nimumi agale go-rupa abulisimi: Nena amame nere pupitagi noma maitaana. Gore neme naa agale lagiالي ya? Go lomare go ali lotu adaa kamaa-nane ralisimi.

Kone rulae elena saaba pimi enaaliri le rubu pi pimi

³⁵ Gore nimumi mo ali lotu ada kamaa-nane ralisimi rabu Yesu go remaa pagisa. Go rabu mo ali asa puma adasaaoma agale go-rupa lorapisa: Ne enaalinu Raapu Pirape Alina Si madaa kone rulaale pe lisa. ³⁶ Go alimi talo: Tisaa, go aliri aapi ya? Neme ni lagiالي-daare neme nipu madaa kone rulano. ³⁷ Yesumi nipu-para talo: Neme nipu ade-le abi saa laapo agale tepa lisa. ³⁸ Go rabu go alimi talo: Mudu Ali, neme kone rulaato. Go lomare nipuna rumu pege puma Yesu re-para pirisa.

³⁹ Go rabu Yesumi talo: Ni go su kamaa ipumare kose lape agale lamulalo pi. Go puma le rubu pi enaalinumi ele mada adalimi pare ele ademe enaalinuri le rubu pi enaalinu piralimi lisa. ⁴⁰ Go lisa-pulu Farisi ali medaloma nipu raapu pirisimi rabu go agale pagomare agale gu-rupa misimi: Gore naa le rubu pi ali-rupa pima lae pe lisimi. ⁴¹ Yesumi talo: Nimi le rubu pula pea yaalore nimi pupitagi nape kone nasula peme. Go pea pare nimimi naana lere epelea leme-pulu nimina pupitagi nape kone pa saapitimi lisa.

10

Yesuri sipsip menana epe surube ali

¹ Yesumi nimu-para talo: Neme ora lagiالي. Ali medame mena sipsip-na pape ru-nane pulalo paliare nipumi pora gaape abala lobalia. Go pea pare pape abulalia-daare nipu paake ne ali yaalo pea. ² Gore pora gaape-para kodobaoma ru-nane poape aliri nipu sipsip puni ali yaade. ³ Go pea-le pora gaape surube alimi pora lobalia. Go rabu mo alimi sipsip nimuna bi komea komea lo yaaloma kamaa-nane maa penaatea. ⁴ Go pumare sipsip puni alimi kamaa maa pumare nipu abala palia. Go puma sipsip puni alina agale pageme-pulu raita maa palimi. ⁵ Sipsip amena adobalia ali komeana agale pagalimi-pulu pa ali medana agale pagoma pogola peme lisa. ⁶ Yesumi nimu saa pi agale lakalisa pare go agalena re namakuaasimi.

Yesuri mena sipsip epe-rupa punili ali-rupa pia

⁷ Yesumi agale wala talo: Neme nimi ora lagiālo. Niri sipsip mena-na pora gaape pi. ⁸ Abala ririna ipisimi enaalin-uri paake ne enaali ipisimi. Go pirisimi pare mena sipsip-numi nimuna agale nāpagesimi. ⁹ Niri pora gaape yaa-pulu pora gaape lobanolomare enaalinu runane mada kodobaoma ade abuna eperupa kagaa piramala palimi. Go pea-pulu nimu ru-nane kodobaoma kamaa puma go-rupa eda nalimi.

¹⁰ Go pea pare paake ne alimi ele paake nolalo ipuma sipsip lu makomaatalo epelea. Enaalinumi ni raita mea ipumare ade abuna kagaa piramala palimi. Ni ipisuare enaalinuna lo robāa-para ade abuna kagaa pirape epe kone mea kaloma rubitabenalo ipisua. ¹¹ Niri sipsip eperupa punili ali yaa-pulu nina sipsip-nu nimu madaa komaluame pi. ¹² Pare kana kogono pi ali medare nipu sipsip-na aaraa dia-le koe yana epenalo adaliare go aliri pogola palia. Go pea-pulu koe yaname sipsip ralu noma ralu rubebe palia. ¹³ Go aliri nipu pa kana yoto kogono pi ali yaa-pulu nipumi sipsip madaa kone waru nawia pare koe yana epalia rabu pogola palimi lisa.

¹⁴⁻¹⁵ Go pea pare niri ora sipsip eperupa puni ali yaade. Go kone madaare neme sipsip ade-rupa nimumi ni ademe. Nimumi ni mada timi pare neme nimu punulalo piru aayo. Gore Aapame ni adea-rupare neme Aapa ade. Gore neme nina sipsip raba mulalore nimu madaa komaluame pi. ¹⁶ Naa pa sipsip medaloma page pimi pare go pape ru-nane napimi. Go pea-le nimu page ru-nane maa epalua. Go rabu nina agale pagena loma komea kuta-para kiritinaloma nimu surubalua. ¹⁷ Go pea-le nimu madaa komaluame pipulu Aapame ni madaa ranaame komea. Nimumi ni lu makomalimi rabu neme wala rekoma eperupa pitua. ¹⁸ Pa enaalimi ni mada nalu makomalimi. Dia, nina kone suma ni mada linalo gyalua. Naa ade abuna kagaa pirape kone wasupare nimumi lina toa page neme wala mealua page nina palua. Aapame go agale abala lagisa-pulu go-rupa palua lisa.

¹⁹ Juda alinumi go agale pagisimi-pulu nimu rikirana rugulalapa maa pirisimi. ²⁰ Enaali medalomame talo: Nipuna koauna remo pia-pulu nipu makeyaaya lisimi. Ake pea nimimi nipuna agale pageme lisimi. ²¹ Pare enaali medalomame talo: Dia, remome koauna pirumare agale go-rupa mada natea. Ake pea remome le rubu pi alina le ma-epearipa ya lisimi.

Juda enaalimi Yesu koau waalisimi

²² Gore Jerusalem su-para Pomo mu Pirape Yapi di rudu lisa. Go yapi di raburi abalade nimuna lotu adana pora gaape lobesimi. ²³ Go rabu Yesu mo lotu adāpara puma Solomon-na robele rum-para pamisa. ²⁴ Go raburi Juda alinumi Yesu piri-para epa kutapubaoma nimumi gurupa lakalisimi: Ake pea neme naana pu marekaaripi ya? Go puma go agale lagiāli ya? Nere Gote-na Mea Rapāae ali yaalo agale waru lagiāpe lisimi.

²⁵ Yesumi talo: Neme abala lagiawade pare nimimi go agale napageme. Aapana purina kogono pe rabu naa bi ma-adaa ademe. ²⁶ Ademe pare nimirini nina sipsip dia yaa-pulu ni madaa kone narulaeme. ²⁷ Naa sipsip-mi ni adoma nina agale pagoma ni raita maa epeme. ²⁸ Neme nimu ade abuna pirama pope kone wasa kale-pulu ora mada nakomalimi. Go puma nina sipsip nina surubaayo-le pa enaali medalomame mada napaake mealimi. ²⁹ Naa Aapare enaali raayona mudu ali yaa-pulu nipumi nimu surubena pa enaali medalomame mada napaake mealimi. ³⁰ Aapa saa laapore ora komea-rupa pipa.

³¹ Go lisa rabu Juda alinumi kana muma nipu talo pisimi. ³² Yesumi nimu-para talo: Aapame napanolo kogono adaapu go aaya-pulu gore nimu abala waalawade wala ele kogono madaa kone suma kaname ni lu makomaalalo palimi pe lisa.

³³ Juda alinumi agale gu-rupa abulisimi: Nena epe kogono madaa kaname nalu makomalima yapare ne Gote-para ero agale lae-pulu kaname lu makomalima

lisimi. Nere pa agaleme ake pea-daa ne Gote piri ali pe lisimi.

³⁴ Yesumi talo: Gore nimina rekena agalena buk madaare Gote-me gu-rupa lisa: Nimiri Gote pimi lo lu wisa. ³⁵ Gore Gote-na buk-ri ade abuna ora agale lo aaya-daa pageme. Gore Gote-me nipuna agale enaali lakeloma nimi Gote pimi lakalisa. ³⁶ Niri Aapame nipuna saba piruma su kamaa mea rapasa. Go pisa-le neme Gote-para ake pea-daa ero agale toa lo lame ya? Niri Gote-na Si lawa-daa lame ya?

³⁷ Neme Aapana kogono napaayo kone suma ni madaa kone narulaeme. ³⁸ Pare nipuna kogono paluare go napi kogono madaa kone rulala peme. Go pea-pulu Aapa saa laapo komea-rupa pipa-le makuaamina lisa.

³⁹ Go rabu nimumi wala adialalo pisimi pare mada naripinaasimi.

⁴⁰ Go raburi Yesu nipu wala ipa Jordan kenaoma mone pamisare abalade Jon-me enaali kalu-ipa kalisade-para puma pirisa.

⁴¹ Go rabu enaali adaapumi nipu piri-para ipuma talo: Jon-me go napi kogono napisa pare nipumi go ali madaa lagisade agalere ora yaana lisimi. ⁴² Go raburi enaali adaapumi Yesu madaa kone rulasimi.

11

Lasarus komisa

¹ Ali medana biri Lasarus nipu Betani su-para piruma yaina komisa. Go adare-parare nipuna bali Maria Marta laapo raapu pirisa. ² Go Maria-mere abalade epe kaa pi wabola medame Yesuna age laapo madaa koya sumare nipuna irimi makaapu yalisa. ³ Go enana bali Lasarus yaina komisa-pulu nipuna bali laapo Yesu piri-para agale laketa pisipi. Nipumi talo: Abi nena epe adami aliri yaina komea lisipi. ⁴ Yesumi go agale pagoma gu-rupa lakalisa: Lasarus-re ora le kadupiapa yaina-daa dia. Gote-me nipuna epe paana puri werepe adaminalo abi yaina komea. Go yaina madaare Gote-me nipuna naaki page epe bi gialiminalo meapana lisa.

⁵ Yesumi Marta-para aki-para bali Lasarus-para ranaame komisa. ⁶ Go pisa-pare nipumi Lasarus yaina komea remaa

pagisa rabu yapi laapome nipu su-para pa pirisa. ⁷ Pirumare nipumi disaipel ali-para talo: Naa wala Judia su-para baina. ⁸ Mo disaipel alinumi talo: Tisaa, go su-parare Juda alinumi kaname ne lu makomaalalo pamede-le ne go su-para ake pea-daa pali pa? ⁹ Yesumi saa pi agale gu-rupa lisa: Naare ralade rabu ali meda pora go rabu paame nipu raba mealia-pulu pora-nani namagalataboma lopalia. ¹⁰ Pare ribaa pora pamualimi go alina lo robaa-para paa nawia-pulu go ali pora-nane magalataboma lopalia.

¹¹ Go lomare Yesumi wala go-rupa lakalisa: Naana adami ali Lasarus-ri abala u paitaade pare neme nipu wala marekaata palua lisa. ¹² Mogo alinumi talo: Gore nipu u paitaare epelea-le nipuna mada rekalia lisimi. ¹³ Pare Yesumi go saa pi agalena re-re Lasarus pa le kadupiaade lakalisa pare disaipel alinumi pa u paitana kone wisimi. ¹⁴ Go kone wisimi-pulu Yesumi go saa pi agalena re gu-rupa lakalisa: Lasarus le kadupia yaade lisa. ¹⁵ Pare neme nipu piri-para napirawa-le epelea. Nimumi ni madaa kone rulalimi-daare abiri nipu piri pal-ima.

¹⁶ Tomas-na bi medare Didimus nipumi disaipel ali medaloma-para talo: Tisaa, nipu raapu bana-le le komamona lisa.

Yesuri wala rekapena page kagaa pirapena page re yaade

¹⁷ Gore Yesu Betani su-para puma puua adisa pare Lasarus yapi maalapu tapa-para rogaabasaaya. ¹⁸ Gore Betani su oge-daa mo-pare aoma Jerusalem su-para oge-daa mo-para aasa. Go pisa-daa Juda enaali adaapumi Lasarus le kadupia remaa pagomare nimu Maria Marta laapo piri-para ipisimi. ¹⁹ Go pumare go ena laapona lo robaa-para makumaa palalo komaa-daa ipisimi.

²⁰ Marta-me Yesu epea remaa pagisa rabu nipu pora-nane madaata pisa pare Maria ada-para pirisa. ²¹ Marta-me Yesu-para talo: Mudu Ali, ne go su-para pirula epola pae yaalore nina bali mada nako-mala paa. ²² Gore abi page neme ele meda

Gote-para beten te-daare nipumi mada gialia-daa makuaali lisa.

²³ Yesumi talo: Nena baaliri wala rekoma piralia. ²⁴ Go ename talo: Gore wala werepe epaliade yapi di rabu nipuna rekalia-daa makuaato lisa. ²⁵ Yesumi talo: Gore niri enaalinu wala marekaape re page nimuna kone wasa ade abuna kagaa mapiraapena re page pi. Enaali raayome ni madaa kone rulalimi-daare komalimi rabu nimuna kone wasupa ade abuna kagaa piramala palimi. ²⁶ Go pea-le enaali raayome piruma ni madaa kone rulalimiri ora mada nakomalimi. Neme go agale madaa kone rulaale pe dia ya?

²⁷ Marta-me talo: Mudu Ali, neme ne madaa kone rulaayo. Nere Gote-na Mea Rapaae Ali yaade. Nere Gote-me su kamaa mea rapaasa-pulu ne ora Gote-na Si kone suma kone rulaayo lisa.

Yesumi re lisa

²⁸ Marta-me gu-rupa lakeloma lisana nipuna aki Maria-para pawasi yaaloma lakalisa: Tisaa epa piruma ne yaata pulade lisa. ²⁹ Maria nipumi go agale pagoma Yesu wagepu madaaoma pisa. ³⁰ Yesu nipu adare-para abi na-opapesa pare abala Marta nipu laapo madaasipi-para aasa. ³¹ Gore Maria rekoma pisa rabu Juda alinumi nipuna pu robaa-para makumaa patalo pisimi-pulu Maria raita maa pisimi. Nimumi Maria tapa-para re ta polalo pula kone wisimi.

³² Maria Yesu pirisa-nane puma nipu adomare kibu ripinaaba piruma talo: Mudu Ali, ne go su-para epa pirula pe yaalore nina bali mada nakomala paa kone salo lisa.

³³ Yesumi Maria-para Juda alinu nimu raapu piruma re lala pirina adisa. Go puma nipuna lo robaa-para kedaa puma nipuna pu kolisa. ³⁴ Go raburi nipumi nimu-para talo: Nipu aa-para rogaarimi pae? ³⁵⁻³⁶ Nimumi talo: Mudu Ali, epa ada lisimi. Yesumi re lisa-daa mo Juda alinumi talo: Adalepa. Mo kome ali madaa pedo puma re ta lisimi. ³⁷ Pare ali medalomame talo: Gore nipumi le rubu pi alina le mapeaaripa. Go pea-le ake pea-daa nipumi Lasarus komaade mada namarekaalia ya?

Yesumi Lasarus wala marekaasa

³⁸ Gore Yesuna pu robaa-para wala koyaasa-daa nipu tapa-para pisa. Go tapare ora kana apedaa-para aasa pare adaa kaname pora gaape garulalisimi. ³⁹ Go raburi Yesumi talo: Go pora gaape garulaarimide kana pane mealepa lisa. Mo kome alina bali Marta-me talo: Mudu Ali, nipu rogaabaina yapi maalapu popea-pulu abiri nipuna ro pugu palia. ⁴⁰ Yesumi nipu-para talo: Gore abalade neme lagiawade. Neme kone rulali-daare Gote-na epe paana puri mada adaina lawade. ⁴¹ Go lisa raburi kana kapea mu pasa. Go rabu Yesumi yaa-para adasaaoma talo: Aapa, nina agale waru pagele lalo-daa ora pili lalo. ⁴² Ade abuna nina agale page pare go enaalinu madaa apo lalo-daa. Go lalole nimumiri neme ni go su kamaa maa rapaasi-daa kone rulalimi lo talo lisa.

⁴³ Nipumi go-rupa loma lisana puri paloma gu-rupa yalisa: Lasarus, ne rekoma kamaa-nane nipu lisa. ⁴⁴ Gore mo abala kome ali rekoma ipisa rabu nipuna ki agenuri abalade rogae mamina ralapaita palae ipisa. Nipuna le agaa page laplap-me rogae-rupa pa roгаа palae ipisa. Go rabu Yesumi nimu-para talo: Nipu pora pamina kepealepa lisa.

Ali kalunumi Yesu tyalo yada robesimi (Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Go rabu Maria adola ipisimide Juda enaali adaapumi Yesuna pisa adomare nipu madaa kone rulasimi. ⁴⁶ Pare ali medaloma Farisi-numi alinu piri-para puma mo Yesumi pisa elenu puma lakalisimi. ⁴⁷ Go lisimi-pulu Farisi alinu-para Gote-na Lodo Kirae Ali mudunu-para nimumi kaunsil alinu piri-para puma kiritaoma yada robesimi. Go raburi nimumi talo: Go alimi napi kogono adaapu pia-le naame ake pamina ya? ⁴⁸ Nipumi ade abuna go-rupa paliare enaali raayome nipu madaa kone rulalimi. Go palimiri Rom suna surube alinumi ipuma naana lotu ada epa kilipima naana rurunu raayo page yada puma lu makomali lisimi.

⁴⁹ Go lisimi pare nimuna rikirana ali meda pirisa. Go alina biri Kaiafas nipu go maali komeame Gote-na lodo kira-ae

ali mapiraasimi. Go alimi ero agale gu-rupa lisa: Nimiru ora kone nasuma agale pa leme. ⁵⁰ Gore ali komeame enaali raayo madaa komaliare ora epelea. Pare naana rurunu lu makomalimiri kolea lisa.

⁵¹ Go agale lisa pare go agalena re namakuaasa. Yapare nipu Gote-na lodo kira-ae ali mudu go maali napirisa-pulu nipu Gote-na agale lakale ali-rupa piruma lakalisa. Go lakalisade agalena re-re Yesumi Juda enaali madaa komoma raba minalo lakalisa. ⁵² Yesumi enaali raayo madaa komali-pulu Gote-na enaali raayo ruru komea-para mapiraalimino go agale Kaiafas-me lakalisa.

⁵³ Go lisa-pulu go yapimi ripima pumare Juda surube ali alinumi Yesu lu mako-maalalo yada robo pirisimi. ⁵⁴ Go pisa-pulu Yesu Judia su-para mada nawisa pare go su giyoma adare meda-para puma pirisa. Go adarena biri Efraim. Go-parare nipuna disaipel alinu raapu pirisa.

⁵⁵ Juda alinuna eda yawe nape Pasova Yapi Su abala napena mo su kale-nane adare-para piri enaali adaapu Jerusalem su-para ipisimi. Go pirisimi rabu nimuna yogale Gote-na le agaa ma-epeaalalo puma kiritasimi. ⁵⁶ Go rabu enaalimi asa pulalo pisimi. Nimu lotu ada ru-nane epa kiritaoma agale gu-rupa lisimi: Ake kone saleme pa? Nipuri go eda yawo ne Pasova Yapi di adola epalia pe lisimi? ⁵⁷ Farisi alinu-para Gote-na Lodo Kirae Ali kalunumi agale gu-rupa lakalisimi: Ali medame Yesu nipu adalia-daare naa lagialepa lisimi. Nimumi Yesu adialalo pisimi-pulu go agale lakalisimi.

12

Maria-me Yesuna age madaa wabola koyosa

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Gore yapi di ki medane luma medane kina egali abala dia naloma Juda alinuna Pasova ne yapi di sula palimi-pulu Yesu nipu Betani su-para pisa. Go suri Lasarus komisa rabu Yesumi nipu tapa-para marekaatalo pisade su yaade. ² Go adare-parare nimumi Yesuna eda yawasimi-pulu Marta-me eda panapu kalisa rabu

Lasarus-para enaali medaloma Yesu raapu eda no pirisimi. ³ Go rabu Maria nipu wabola pe raayo maa ipumare Yesuna age mada koyo suma pisa. Koyomare nipuna kalu irimi makaapu yalisa. Go wabolana epe kaa piri ada ru-nane rubitabesa. ⁴ Go pisa pare Yesu nipuna disaipel ali medare Judas Iskariot werepe Yesu giyaliade ali nipumi talo: ⁵ Ake pea go wabola madaa kana 1,200 kina nameape ya? Go puma kana-re ali naralinu kalamina. ⁶ Go lisa pare nipumi naralinu madaa kone nawisa. Dia, pare nipu kana paus surubape ali pirisa pare medaloma paake no pisa. Nipuri paake ne ali yaa-pulu apo makirae agale lisa.

⁷ Go lisa rabu Yesumi talo: Pinawa. Nipuna wabola koyaade konere werepe komalua rabu rogaalimide enaalinumi nipuna kone madaa agale loma piramina. ⁸ Gore naralimi kome enaalinuri ade abuna nimi raapu piralimi pare ni nimi raapu ade abuna napitua lisa.

Gote-na lodo kira-ae alinumi Lasarus talo pirisimi

⁹ Yesu nipu mo Betani su-para pirisa rabu Juda Mudu enaali adaapumi remaa pagoma Betani su-para ipisimi. Nimu Yesu komea adola pisimi pare Yesumi Lasarus tapa-para marekaasade ali page adola ipisimi. ¹⁰⁻¹¹ Lasarus marekaasa-pulu Juda adaapumi nimuna ali mudu giyoma Yesu madaa kone rulasimi. Go puma Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi Lasarus lu makomaape yada robesimi.

Yesu Jerusalem su-para ali mudu-rupa pisa

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Ekerare eda yawo ne Pasova Yapi Su epalia-pulu enaali adaapumi Yesu Jerusalem su-para epalia lo remaa pagisimi. ¹³ Pagisimi-pulu nimumi repena yonu mumare Yesu epape pora-nane sulalo ria pirimi. Pa ipulaoma gu-rupa yalaasimi: Gote-na bi minasalimina lisimi. Go aliri Gote-na bi madaa ipula-le Gote-me raba mina lisimi.

¹⁴ Gore Gote-na buk madaa wisa-rupare raluma Yesumi donki mena adibae muma

go donki menana koauna pirisa. Gote-na buk madaa agale gu-rupa wisa: ¹⁵ Su adare Saion enaalinu paalame nakomalepape. Nena ali mudumi donki menana koauna piruma epelea-le adalepa. ¹⁶ Pare go raburi Yesuna disaipel alinumi go buk madaa wi agale namakuaasimi. Pare werepe Yesu nipu epe paana puri mula rekena loma disaipel alinumi apo buk madaa wi agalere abala pisimi-daa wala makuasimi.

¹⁷ Abalare Yesumi Lasarus tapa-para marekaasa rabu enaali adaapumi adisimipulu go remaa laari pisimi. ¹⁸ Go pisimipulu enaali adaapumi Yesuna napi kogono madaa remaa pagisimi-pulu nimumi nipu pora-nane madaala pisimi. ¹⁹ Go rabu Farisi alinumi gu-rupa lisimi: Gore su kamaa enaali raayome Yesuna pora ralemele naame agale madaa nayokalima lisimi.

Grik enaali medalomame Yesu adolalo ipisimi

²⁰ Enaalinu Jerusalem su-para ipuma Gote-na bi minasaata pisisimi rabu nimuna rikiranare Grik enaali medaloma pisisimi. ²¹ Nimu Filip piri-para ipuma talo: Naame Yesu adamono lisimi. Go Filip-na ada Galili su ru-nane aasa. Go suna biri Betsaida lisimi. ²² Filip-mi Andru puma lakeloma nipu laapome Yesu lakela pisipi. ²³ Yesumi nipu-para talo: Abiri enaalinu Raapu Pirape Alina Siri nipuna epe paana puri meape di-ri epaade. ²⁴ Neme nipi ora lagialo: Witna kili komeare su kamaa poame pare na-o-pe pa saliare ora epelea-daa dia. Pare go kili su-para poainaloma kaapu yomare wala opoma kili adaapu madialia. ²⁵ Ali medame nipuna yogale kone wasupaa madaa ranaa komo piraliare madaa nasaapiralia. Pare ali medame su kamaa piruma yogale waru ele-daa kone dia salia-daare nipu ade abuna kagaa piramala palia. ²⁶ Enaali raayome nina kogono palua leme-daare ni raita mea ipulupape. Go pea-pulu enaali medame nina kogono raba meape enaali piraliare ni nipu raapu pitua. Ali medame nina

kogono paliare nina Aapame go kana bi minasaalia lisa.

Yesumi nipuna komape di madaa agale lakalisa

²⁷ Yesumi talo: Abiri neme kone adaapu lo robaa-para muma kedaame komalole neme ake lano ya? Aapame abi go di ni madaa giyena toa. Gu-rupa lano ya? Dia, go-rupa natoa-le ni madaa go kedaa ginalo ipisuade. ²⁸ Aapa, nena bi madaa puri mapalaaina. Go lisa rabu yaa-para agale meda gu-rupa ipisa: Naa bi madaare puri masaaoma werepe page masaalua lisa. ²⁹ Gore re-para piri enaali raayome go agale pagoma gu-rupa lisimi: Yaa-para kari kululu ta lisimi. Pare enaali medalomame talo: Ensel medame nipu-para agale ta lisimi.

³⁰ Pare Yesumi nimu-para talo: Go lea agalere ni pagape agale-daa dia. Nimi raba mulalo pagaliminalo epaa lea. ³¹ Abiri go su kamaa enaali madaa kose lape agale ipula. Abiri go su kamaa ali mudu Satan rabuaanaalia. ³² Pare ni su kamaa piranore repena polopea madaa maa luma pitabalimi* rabu neme enaali raayo page raba muma maa palua lisa. ³³ Apo agalena re-re nipumi kedaa ruma komaliade madaa ta lisa.

³⁴ Enaalinumi Yesu-para talo: Naana rekena agale madaa gu-rupa pagema lisimi: Gote-na Mea Rapaae Aliri ade abuna piralima lo buk madaa luma wia lisimi. Gore ake puma nimumi enaali Raapu Pirape alina Si mea mudiadali mi ya? Go aliri aapi yapae?

³⁵ Yesumi saa pi agale gu-rupa abulisa: Oge rudu yapina nimi raapuri ni paa pitua. Go pea-le nimi paa raapu eperupa piralepape. Go palimiri ribaame nimi nakepeapalia. Enaalimi ribaale-para pamualimiri aa-para pora pamualimi palo na-ademe. ³⁶ Go pea-pulu paa raapu piralimi raburi go paa madaa kone rulalimina. Go pare nimina lo robaa-para epenala lisa.

Juda alinu adaapumi Yesu madaa kone narulalisimi

* **12:32:** Yesuna pisa kogono-para saa agale page ma-oge ele nona pisa-daa Yesumi gupa lisa: Abiri ni go suna go aayo-da lisa. Wala werepe oge-daa pirumare repena madaa luma mudiabalimi raburi enaali raayo go pora-para yola popalua lisa.

Yesumi go agale loma lisana nimu piri-para giyoma lisana kaleda pirisa. ³⁷ Yesumi abalade napi kogono pisa-daa adoma nipu madaa kone narulalisimi. ³⁸ Go pisa-daa Gote-na agale lakale ali Aisaia-me nipuna agale moyaa penaalo go-rupa pisimi. Nipumi agale gu-rupa lu wisa: Mudu Ali, naana lakale agale madaare aapimi kone rulaaya? Mudu Alina puriri aapi-para maa waatea yapae?

³⁹ Gore nimumi kone mada narulasimirupare Aisaia-me agale abala lu wisapulu go-rupa pisimi. Agale go-rupa lu wisa: ⁴⁰ Gote-me nimuna le abala kepisa. Nipumi nimuna pu robaa-para kana ma-aulaomaa nimuna kone ma-dia yalisa. Go pisa-pulu nimuna leme ele waru nademe. Nimuna lo robaa-para paa napepena-le ni kone naperekeleme. Go peale neme nimu mada nama-epealua lisa. ⁴¹ Apo agalere Aisaia-me Keriso-na epe paana puri adisa-pulu nipumi go agale mada lo wisa.

⁴² Go rabu page Juda alinuna ali kalunumi Yesu madaa kone rulasimi pare Farisi alinu madaa paala komisimi-pulu agale kudiripu lisimi. Go rabu Farisi alinumi nimu lotu ada kamaa-nane ralu timi loma pisisimi. ⁴³ Nimuna konere enaalina pedo pape agale loma Gote-me nimu raaname komea kone nawisimi.

Yesuna kose-me enaalinu rumaalia

⁴⁴ Gore Yesumi puri paloma agale gu-rupa lisa: Enaali raayome ni madaa kone rulalimi nimumi ni madaa komeadaa narulalimi. Dia, pare nimimi ni maa rapaasade Aapa madaa page kone rulalimi. ⁴⁵ Enaali raayome ni ademe rabu nimimi ni mea rapaasade ali page ademe. ⁴⁶ Neme go su kamaa ipisuare pea-rupa ipisua-pulu enaali raayome ni madaa kone rulalimiri ribaale-para mada napiralimi. ⁴⁷ Enaali raayome nina agale pagoma yokalimiri neme nimu madaa kose lape agale natoa. Dia, neme su kamaa piri enaali raapu kose talo naipisua pare nimi raba mulalo ipisua. ⁴⁸ Enaali raayome ni giyoma naa agale napagalimiri nimuna kose pagape ali meda pa pia. Gore werepe yapinu dia yaalia rabu nina lagialo agaleme nimuna kose agale

pagalimi. ⁴⁹ Naa koneme agale palano kone suma nalage. Ni maa rapasa Aapame ni lagisa agale nimi lagu aayo. ⁵⁰ Nipuna lagialia agalemere ade abuna kagaa piramala pope kone gia-daa makuaato. Go pea-daa Aapame lagisade agale toame pi.

13

Yesumi nipuna disaipel alinuna age radepeasa

¹ Mo Juda alinuna Pasova ne yapi di-ri wala yapi di meda popenaloma epalia. Go raburi Yesumi nipu go su giyoma Aaraa piri-para wala palua kone makuaasa. Nipumi nipuna su kamaa enaali raayo madaa ade abuna ranaa komape kone kalo kiritu wisa-pulu abi page go kone wia. ² Gore werepe alebo Yesu nipuna disaipel alinu raapu eda nisimi. Go rabu Saimon Iskariot-na si Judas-me Satan-na kone kalisa rabu Yesu madaa yada robo pirisa. ³ Gote-me Yesu nipu puri raayo kalisa. Go pisa-pulu Yesumi nipu Aaraa raapu abala piruma ipisua-para palua kone suma makuaasa. ⁴ Go pea-le Yesumi nipu eda nane giyoma rekisa rabu nipuna mamina koyo wisa. Go pumare nipuna mamina meda muma kego madaa yamesa. ⁵ Go pumare nipumi kopo-para ipa koyo pabomare nipumi moge ria-ae alinuna age radepeasa. Go pa kamaa pumare nipuna mamina taul mumare kumama pisa.

⁶ Go pumare nipu Saimon Pita piri ipisa rabu Pita-me talo: Mudu Ali, nemere nina age radepetalo pae? ⁷ Go lisa rabu Yesumi nipu-para talo: Abiri namakuaate pare werepe mada makuaali lisa. ⁸ Pita-me talo: Naa age naradepeape lisa. Yesumi talo: Neme nena age-daa naradepealuare ne nina disaipel ali-rupa mada napirali lisa. ⁹ Go rabu Saimon Pita-me talo: Mudu Ali, gore nina age kama naradepeape pare nina ki agelu page raayo radepeaina. ¹⁰ Yesumi saa pi agale gu-rupa lisa: Ali medame nipuna to raayo abala radepealiare nipuna koto madaa wala ipa naisalia. Nipuna age kama radepeaalia. Nimi raayo koto pea pare age komea kotonu pea. ¹¹ Yesuna aposel kogono ali

medame yada roboma abala adisa-pulu nipumi nimi raayo koto pi-daa napimi pare ali komea koto pia lakalisa.

¹² Gore Yesuna disaipel ali raayona age radepea kiritasa. Go puma nipuna mamina mea maraoma nipuna eda nape siaa madaa puma piruma nimu agale gu-rupa lorapisa: Gore abi neme nimi madaa pawade-aina re-re makuaaeme pae? ¹³ Nimimi niri Tisaa-para Ali Mudu-para leme. Go leme pare ni ora go-rupa pi. ¹⁴ Niri Tisaa page Mudu Ali page yapare nimina age apo radepeaato. Go pea-le nimimi nimina amenuna age page radepealepape. ¹⁵ Neme nimi waalalo kone muma nimimi go-rupa raitalepape. ¹⁶ Neme nimi-para ora lagialo. Kogonome adili alimiri nipuna kogono surube ali wala narabuaaya. Go page agale wai lo rapaae alimiri nipuna mea rapasa ali narabualia. ¹⁷ Abi ora agale page pare go agale pagoma kogono palimi-daare raaname komalimi.

¹⁸ Neme nimi raayo-para nolalo. Dia, nina mapiraaripude alinu-para talo. Pare go agale madaare Gote-na buk madaa gu-rupa adalimina: Ali meda ni raapu eda nalipa pare go alimi ni rabuaanaalia. ¹⁹ Abi go elenu abi napea pare agale lagialo-le go di epaliade raburi nimimi ni mea rapaae Ali madaa kone rulaalepape. ²⁰ Neme ora agale lagialo. Ali medame neme mea rapaato enaalinu mealimiri ni page mealimi. Go pea-le nimimi ni mealimi rabu nimumi ni maa rapaa wisade Aapa page mealimi lisa.

Judas-me Yesu yada lore alinu ora maa katea

(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Yesumi go-rupa lomare nipuna lo robaa-para kedaa pisua-daa agale gu-rupa lisa: Neme nimi-para ora talo. Ali medame nimina rikirana piruma ni yada lore alinu maa waatea. ²² Go lisa rabu nimuna le agaa-para one adala mone adala pisimi-daa aapi-para ta pae kone wisimi. ²³ Disaipel ali meda Jon-re Yesu re-para pirisa. Yesumi nipu raaname komisa. ²⁴ Go pisa-pulu Saimon Pita-me

ni-para le pobolo ridipiaoma aapi-para lama palo agaa muma lagisa. ²⁵ Go pisa rabu nipumi neme Yesu ora re-para puma piruma talo: Mudu Ali, nemere aapi-para lae ya? ²⁶ Yesumi talo: Neme oge bret sapalae katoa aliri go ali yaade. Go lomare oge bret muma Judas kalisa. Go aliri Saimon Iskariot-na si pirisa.

²⁷ Judas-me mo eda misa rabu Satan wagepu nipuna lo robaa-para pua kodobasa. Go rabu Yesu nipu-para talo: Neme yada pulalo pali-daare wagepu pape lisa. ²⁸ Go lisa pare nimumi go agalena re waru napagesimi. ²⁹ Judas nipu kana paus surube ali yaa-pulu nimumi Yesumi Judas ekeru yawape eda kabola penaalo laketa kone wisimi. Gupi ta paleme medalomame Yesumi Judas madaa naarali enaalinu ele kata penaalo ta kone wisimi. ³⁰ Pare Judas go eda muma lisana kamaa-nane wagepu pisa. Go rabu ribaa mogolisa.

Yesumi rekena agale kagaa moge ria-ae alinu lakalisa

³¹ Judas penaaloma Yesumi talo: Abiri ni enaalinu Raapu Pirape Alina Siri nipuna epe paana puri maa waatea-daa adalimina. ³² Gore Gote-me nipuna epe paana puri ni madaa waatea-le ni enaalinu Raapu Pirape Alina Si mada adalimina. Ora abi go nipumi waatea lisa. ³³ Go rabu Yesumi talo: Naa naakinu, abi oge rudupu yapi di-na piramina. Werepe nimimi ni asapalimi pare ni paluade su-para mada na-epalimi. Go agalere abalade Juda enaalinu page lagelisuade. ³⁴ Abiri neme nimi kagaa rekena agale lagialo. Neme nimi madaa raana komalo kone wiarupare nimina yagonu raapu kone komea go-rupa suma piralepape. ³⁵ Nimimi enaali madaa ranaa komo raana komalimiri pa enaali raayome nimiri nina disaipel ali-rupa pirualimi lisa.

Pita-me Yesu nipu koau walaoma giyalia

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ Saimon Pita-me Yesu-para talo: Mudu Ali, nere aa-para pali pae? Yesumi talo: Ni palua-parare neme ni mada naraita mea

epali pare werepe mada raita mea epali.
³⁷ Go lisa rabu Pita-me agale gu-rupa misa: Mudu Ali, ne raapu abi mada napalipa ya? Nimumi ne lu makomalimiri ni page lina lisa.

³⁸ Yesumi talo: Neme ni madaa ora mada komalua lo ora lale palo maarea. Neme ne ora lagialo: Yaa gula mupaa narekena neme nina bi rana repo ni namakuaayo te lisa.

14

Yesuri Aapa piri-para pope pora ria yaade

¹ Yesumi nipuna disaipel alinu-para talo: Nimina lo robaa-para kone adaapu nasuma kedaame komape kone page nasalepape. Nimimi Gote madaa kone rulaoma ni madaa page kone rulaalepape.

² Naa Aapana ada adaapu aaya-le nimina ada robe ameke puma kiritao saata palua. Neme makirae agale nalagialo.

³ Nimina pirape su puma makiritaoma sumare nimi mulalo epalua. Go pea-le naa raapu piramina. ⁴ Ni palua-para nimimi pora mada adoma epalimi.

⁵ Tomas-me Yesu-para talo: Mudu Ali, ne pali-parare abi namakuaatema. Akea puma naame adoma pamualima ya?

⁶ Yesumi nipu-para talo: Niri nimina epape pora page ora agalena re page ade abuna kagaa piraamala popena re page. Ni komea go-rupa pe-pulu enaali medame pora rado meda asa pumare Aapa piri-para mada napalia. ⁷ Nimimi ni adempulu nina Aapa page mada adalimi. Gore abi ripia pumare nimimi Aapa adoma nipu makuaaba piralimi.

⁸ Filip-mi Yesu-para talo: Mudu Ali, neme Aapa naa walaina naame nipu komea adoma raaname komamona.

⁹ Yesumi talo: Nimi raapuri koro adaapu piruaaripude. Gore Filip neme ni waru na-adae lisa. Ali medame ni adea rabu Aapa page adea. Go pea-le ake peadaa neme ni Aapa waalaina lae ya?

¹⁰ Gore Aapa saa meda pipa-para kone narulaaye? Neme lagiawade agalere nina agale-daa dia. Aapa ni raapu piruma nipuna kogono pea. ¹¹ Aapa saa komea-para pirapa lo lagiawade-le go-ai madaa

kone narulalimiri gore napi kogono neme pisuade madaa kone rulaalepape.

¹² Neme nimi-para ora lagialo. Enaali raayome ni madaa kone rulalimiri neme pe kogono-rupa palimi. Nimumi go-rupa pumare kogono adaapu rado meda page mada palimi. ¹³ Nimimi nina bi madaa ali agale mealimiri go elenu mada gialua. Gore Aapana epe paana puri nipuna Si mada epenalea-le adalimina. ¹⁴ Nimimi nina bimi beten lemere neme ele mada gialua lisa.

Yesumi Holi Spirit epenatoa lo lakalisa

¹⁵ Nimimi ni madaa ranaame komalimiri nina agale mana waru raitalepape.

¹⁶ Neme aapa-para agale mealua-le nipumi nimi raba meape ali meda mea epenalea. Go aliri ora agalena Holi Spirit yaa-pulu ade abuna nimi raapu komea-para piralia. ¹⁷ Pa su kamaa enaalinumi nipu na-adoma namakuaaeme-pulu mada namealimi. Pare nipu nimi raapu piru lo robaa-para rubitabilia-pulu nimimi nipu mada adalimi.

¹⁸ Gore ni palua rabu nimi kama niralimi. Niri nimi piri-para wala epalua.

¹⁹ Wala werepe oge-daa go su kamaa enaalimi ni wala na-adalimi pare nimimi ni mada adalimi. Go rabu neme ade abuna pitua-pulu nimi page go-rupa ade abuna piralimi. ²⁰ Go di raburi nimimi ni Aapa raapu piralipa-daa adalimi. Nimi ni raapu piralimiri ni page nimi raapu piramina. ²¹ Enaali raayome nina kagaa agale mana pagoma mogealimiri nimumi ni madaa ranaame komalimi. Go puma ni madaa raaname komape enaalinuri Aapame page nimu ranaame komea. Go puma neme nimu madaa ranaame komoma nina kone mea waatoa.

²² Go rabu Judas medame nipu Judas Iskeriot ali-daa dia nipumi talo: Mudu Ali, nena kone naa-para mea waalale pare ake pea-daa pa su kamaa pimi enaalinu page nawaale? ²³ Yesumi talo: Gore ali medane ni madaa raaname komalia-daare nipumi nina agale mogealia. Go palia-pulu Aapame page go ali madaa ranaame komalia. Go pea-le Aapa saa go ali nipu piri-para puma nipu raapu piralipa. ²⁴ Enaali

raayome ni madaa ranaame nakomalimiri nina agale napageme. Go pea pare go pagamede agalere ora nina-daa dia yapare Aapame ni mea rapaaoma lagisa.

²⁵⁻²⁶ Go nimi raba meape aliri Aapame ni madaa alopae ali meda epenalea. Go aliri Holi Spirit yaa-pulu nipumi nimi ele raayo mogeoma neme abala lagi agale page nimina kone-para maa saapiralia.

²⁷ Niri nimi giyoma nimi kuma pi kone lo robaa-para winalo gialua. Neme go kuma pi kone giallo pare go su kamaa piri enaalinumi nimi guaaeme-rupa naguaayo. Go pea-le kone adaapu nasu paalame nakomalepape. ²⁸ Ni palua pare nimi piri-para wala epalua lagiawade agalere abala pagemedede. Nimimi ni madaa ranaame komola peme yaalore ni Aapa piri-para palua-pulu nimi ranaame komalimina. Naa Aapa ali mudu yaa-pulu nimimi go madaa pedo peme. ²⁹ Gore abi agale go lagialo-le apo epapede di epalia rabu nimi ni madaa kone rulalimi.

³⁰ Go su kamaa nimi raapu agale adaapu nayoloma lagialua. Dia-le go su kamaa piri enaalinuna ali mudu Satan epalia. Go pea pare nipuna purimi ni madaa narabuainalia. ³¹ Gore neme Aapana agale raayo moge aayo pare su kamaa piri enaalimi neme Aapa madaa ranaame komalo-daa makuaamina. Yapare baina rekalepa. Naa go su giyoma baina.

15

Yesuri repena wain-na re yade

¹ Yesumi talo: Niri ora wain. Naa Aapare nipu pia pare nina wain kope surubape maapuna aaraa pia. ² Gore nina kope palaa raayome kili namaitiare Aapame go kope palaa pona lu rubea. Pare medalomame kili adaapu elea-pulu Aapame go palaana rikilinu raayo yadea. Go pumare go palaame epe-rupa aoma kili ora adaapu matia. ³ Neme nimi-para agale abala lagisuade-pulu nimi repena palaa koe-rupa aalimina yado rubuma maa epe aaripude. ⁴ Ni nimi raapu pirumare naa ade abuna epe-rupa piramina. Naa gu-rupa napiralimare nimi kili namaitimi. Go palaare repena madaa waru

na-opaliare nipuna kili page madaa ma-elaalia. ⁵ Niri repena ria pi pare nimiri go repenana palaa pimi. Ali meda ni raapu piralia-daare go alimi nina agale pagoma nipuna kili madea. Go puma nimimi go kogono komea raapu napalimi. ⁶ Ali medame saa raapu napiralipadaare go aliri pa repena palaa-rupa yado rubalia. Go pumare kaapu lenalomare nimu maa puma kiritaoma repena sulaa-para kiralia.

⁷ Go pea pare nimi ni raapu piruma nina agale pago piralimiri gore nimina raana madaa beten leme ele mealimina. ⁸ Gore nimi opoma kili waru maitialimi rabu nina Aapana bi minasaalimi. Go palimiri nimi nina disaipel enaali-rupa piramina. ⁹ Aapame ni madaa ranaame komea-rupare neme nimi madaa page go kone mapiraayo. Nimimi go kone muma saapiralepape. ¹⁰ Nimimi nina agale pago piralimiri nina ranaa komape kone ru-para pimi. Gore neme Aapana agale pago nipuna ranaa komape kone muaayo-rupa mealimina. ¹¹⁻¹² Naa agale manare gurupa: Neme nimi madaa ranaame kome-rupa nimina ame balinu madaa page ranaame komape kone mealepape. ¹³ Ali medame nipuna adami ali madaa ranaa komo raana waru komaliare adami ali lu makomaatalo palimi rabu page nipu tyalepa teare gore ora epelea pea. ¹⁴ Gore nimimi nina agale pagalimi-daare nina adami enaali piramina. ¹⁵ Go pea-le pagalepa. Kogono pi alinuri nimumi nimuna surube alina kone na-ademe. Go pea pare Aapame ni lagi agale raayo nimi lagiawade-pulu neme nimi-parare adami alina bi toa.

¹⁶ Nimimi ni abalade namapiraasimi pare neme nimi abala nina epe kogono mapaaoma kili adaapu madialiminalo mapiraasuade. Go epe kogonona kilinu ade abuna pa madu aalia. Go pea-le nimimi nina bi madaa beten lemere Aapame go ele gialia. ¹⁷ Go pea-le neme go agale mana lagialo: Nimina ame balinu madaa ranaame komalepape.

Moge riae alinuna agale pageme enaalimi yada loralimi

¹⁸ Gore su kamaa enaalinumi nimi madaa pu nimu-para koe rero pi kone salimiri nimumi ni madaa page go kone abala wisimi-le makuaalepa. ¹⁹ Gore nimi go su kamaa enaalina ruru pimi-daare nimumi ora raaname komena nimuna si wane-rupa piramina. Yapare nimi su kamaa pirisimi rabu neme nimi yaaloma rado-rupa mapiraasua-pulu go enaalinumi nimi madaa koe kone wimi. ²⁰ Neme abala lagiawade agale pagalepa: Gore kogono alimiri nipuna Mudu Ali mada narabuainaaya. Go pea-le nimumi ni taelo pisimi-pulu nimi page taelo palimi. Nimumi nina agale pagalimiri nimina agale page mada pagalimi. ²¹ Gore nimirini nina kone rulae enaali yaa-pulu nimumi nimi page tyalo palimi. Naa Aapame ni mea rapaasa-daa namakuaaoma peme.

²² Neme nimu-para agale nalakeloma pola pisua yaalore nimuna pupitagi ne kone nasaapiruma peme. Yapare ni ipuma lakalisuade-pulu nimuna pupitagi ne kone saapiruaeme. ²³ Gore ali medame ni madaa yada lore ali aulaalia-daare naa Aapa page go-rupa yada lore ali aulaalimi. ²⁴ Neme nimu piri nipi kogono ora rado-rupa napula pisua yaalore nimuna pupitagi ne kone nasaapiramala palimi. Pare nina kogono adisimi pare nimumi ni-para naa Aapa saa raapu yada lore ali auloame. ²⁵ Yapare go-rupa pea-le nimuna rekena agale madaa abala lisimide-rupa abi epaade: Nimumi pa kamaa ni madaa rono page kone su aame pepa madaa lisa.

²⁶ Gore nimina raba meape aliri Aapa raapu piruma epalia. Nipu ora agalena Holi Spirit yaa-pulu Aapame maa rapaalia rabu nimi piri-para epalia. Neme nipu Aapa piri-para maa penaatoa-pulu nipumi ni madaa agale lagiاليا. ²⁷ Gore nimi page abala ririna ni raapu piruma abi page go-rupa pima-pulu nimimi page ni madaa agale lakelapape lisa.

16

¹ Nimimi epe kone rulae agale nagiyaliminalo agale abi lagiawade. ² Werepe nimumi nimi lotu ada kamaa ralu timi. Werepe yapi di meda epalia rabu nimi lu

makomalimi-daa ora naame Gote-na kogono pema kone suma palimi. ³ Nimumi Aapa saa laapo na-ademe-pulu go lawadepulu palimi. ⁴ Pare neme go agale lagiyalopulu nimuna palimide yapi di epalia rabu nimimi go agalena re makuaaba piramina lisa.

Holi Spirit-na kogono pea-rupa

⁵ Abala ririna nimi raapu epa pirusuade rabu go agale nalagisuade. Pare abi nipumi ni abalade maa rapaasade-para palua. Go palua pare nimina rikiranare ali medame ne aa-para pali palo agale nameme. ⁶ Abala lagiawade-pulu nimina lo robaa-para kedaame komoma pimi. ⁷ Yapare neme nimi ora agale lagiyo: Neme nimi giyoma paluare epelea. Ake pa epelea toa ya? Gore ni napaluare raba meape ali na-epalia. Pare ni palua-le nipu nimi piri-para mea epenatoa. ⁸ Gore nipu epalia rabu su kamaa piri enaalinumi pupitagi ne kone-para redepo le kone-para Gote-na kose lape agale-para go raayona re makuaaliminalo nipumi mea waatea. ⁹ Gore su kamaa piri enaalinumi ni madaa kone narulaeme-pulu nimimi pupitagi nape konena re na-ademe. ¹⁰ Go puma ni Aapa piri-para ponoloma nimimi ni na-ademe-pulu nimumi redepo le konena re na-ademe. ¹¹ Go puma go su kamaa piri ali mudu Satan madaa kose lape agale abala lakalisade-pulu nimumi kose lape konena re na-ademe. ¹² Nimi agale adaapu lagiاليا pare nimimi mada napagalimi.

¹³ Yapare ora agale le Holi Spirit epalia rabu nipumi ora agalena re raayo mea waatea. Nipumi agale lagiاليا rabu nipu agale natea. Dia, pare agale lagiاليا rabu nipumi pagaliade agale-para werepe epaliade ele-para lagiاليا. ¹⁴ Nipumi nina agale pagoma nimi lagiاليا-pulu nipumi nina bi minasaalia. ¹⁵ Aapana ele raayore nina saapiruaayo-pulu neme nimi abala gu-rupa lawade: Neme Holi Spirit lakale agalere nipumi nimi maa lagiاليا-daa makuaalimi.

Robaa-para keda saliare epe agale pagalimiri raana pia

¹⁶ Yapi di rudu rabu nimimi ni nadalimi pare wala werepe ogesi-daa piruma nimimi ni wala adalimi lisa. ¹⁷ Go lisa-pulu disaipel ali medalomame nimuna yagonu-para agale gu-rupa lisimi: Go lea agalena re-re ake pu lea pae? Nipumi gu-rupa laade lisimi: Werepe ogesi-daa piruma nimimi ni na-adialimi laade pare werepe wala nimimi ni adalimi laade lisimi. Go page nipumi gu-rupa laade: Naa Aapa piri-para palua-pulu go agale lagialo laade lisimi. ¹⁸ Go laade-le go agalena re akepu ya? Go agalena re naa maarea lisimi.

¹⁹ Yesumi nipu agale mulalo pisimi-daa adisa rabu nipumi nimu gu-rupa lakalisa: Gore werepe nimumi ni ogesi-daa piruma na-adalimi pare werepe wala nimimi ni mada adalimi lawade. Apo agale madaa agale mulalo pimi pae? ²⁰ Neme nimi-para ora lagialo. Nimimi kodo adaa komoma re adaa leme pare go su kamaa piri enaalimiri raaname komalimi. Nimina lo robaa-para kedaa palia pare werepe nimina lo robaa-para wi kone perekelema wala raaname komalimi. ²¹ Go-rupa lisa: Nogo naaki madialimi rabu enanumi nimuna madini di rudu lea rabu enanuna pu robaa-para kedaa pea. Pare nimumi mo nogo naaki madu sumare pedo pedo puma kedaa pi kone nasalimi. ²² Go-rupa abi nimuna lo robaa-para kedaa palia pare neme nimi wala adalua rabu nimi raaname komalimi. Gore nimimi raaname komalimi rabu ali medame go raana komape kone mada namu palimi. ²³ Go yapi di epalia raburi nimimi ni-para ele meape agale nateme. Neme nimi ora lagialo: Nimimi aapa-para nina bina beten lemere Aapame go ele gialia. ²⁴ Abaladere nimimi nina bi madaa beten nalisimide. Go pisa pare abi agale mealimina go ele gialia rabu nimina lo robaa-para raaname waru komalimi.

Go su kamaa wia koe elemere nimi mada narabuanaalia

²⁵ Neme saa pi agaleme abala lisuade. Go pea pare werepere saa pi agale madaa natao. Go rabu Aapana ora agaleme lagialua. ²⁶ Go yapi di epalia raburi

nimimi nipu-para nina bimi beten lamina. Gore nimimi beten leme rabu nimi raba minalo neme beten ake pea-daa toa ya? ²⁷ Aapare nipu nimi madaa ranaame komea-pulu nimi nagialia. Nimimi ni madaa raaname komena ni Aapa piri-para ipisua-daa kone rulaarimi-pulu Aapame go kone wia. ²⁸ Gore Aapa piri giyoma su kamaa ipisuade-le abiri su kamaa giyoma Aapa piri wala palua.

²⁹ Go rabu nipuna disaipel alinumi nipu-para talo: Abiri neme saa pi agale nalae pare agale epe-rupa lagiaede. ³⁰ Abiri neme ele raayo lagiade-ai makuaatema. Go pea-le ali medame agale wala mada namealia. Go pea-pulu ne Gote raapu piruma giyoma ipiside-ai kone rulaema. Yesumi talo: Abi kone waru narulaeme lisa?

³¹⁻³² Pagalepa. Abi yapi di apo rudu yaladaa nimimi ni piri-para giyomare nimina ada komea komea pogola puma piralimi. Go rabu ni kama raapu pitua. Yapare Aapa saa pipa-pulu ni komea napi. ³³ Gore nimi ni raapu piruma nimina lo robaa-para kuma pi kone winalo apo agale lagiawade. Go su kamaa piri enaalinumi nimi kedaa waru gialimi-le paalame nakomalepape. Neme go su kamaa piri enaalinuna koe kone mea rubalua lisa.

17

Yesumi nipuna disaipel alinu beten lakalisa

¹ Yesumi agale loma lisana so yaa-para adasaaoma talo: Aapa, nina yapi di rudu yala. Neme nena Si ni-para epe paana puri gialili neme page ne puri gialua. ² Gore neme su kamaa enaali raayo surubape kogono giside-pulu nena giside enaalinu ade abuna kagaa piramala pope kone kalaayo. ³ Ade abuna kagaa piramala pope agalena re-re gu-rupa: Enaalinumi ne ora Gote komea kone rulaoma neme ni rapaaside Yesu Keriso madaa page kone rulaeme.

⁴ Neme nina kogono pu kiritasua-pulu nena epe paana puri mea waalisuade. ⁵ Aapa-ya, abala su yaa laapo wari pirisipa-rupare nina epe paana puri misuade-rupa abi wala giaina.

⁶ Go su kamaa piruma nena disaipel enaalinuri neme ni giside-pulu neme nena bi lakelalo kiritasuade. Nimu nena enaalinu yapare neme abala rumaaoma giside. ⁷ Gore nimumi nena agale pago mogesimi-pulu neme ni ele raayo gisidaa abi makuaaeme. ⁸ Neme agale ni gisidere nimu abala lakalisua rabu nimumi go agale madaa kone rulaeme. Abalade ne raapu piruma ipisuade-pulu nimumi ora agale makuaaoma neme ni mea epenalaside-daa kone rulaeme.

⁹ Neme nimu madaa beten gu-rupa laalua: Neme pa su kamaa enaali madaa beten na-laato pare neme giside enaalinuri nena enaalinu yaa-pulu nimu madaa beten loaayo. ¹⁰ Neme kone rulae enaaliri neme surubano-le neme nina kone rulae enaali page surubaina. Go pea-le abi go enaalinumi nina bi minasaame.

¹¹ Abiri ne piri epalua-le ni su kamaa piri ali dia yapare go enaalinuri su kamaa pimi. Ora epe Aapa-ya, nena puri pale bimi nimu surubape. Saa pirapaderupare nimu page naa komea-rupa piramina. ¹² Nena bi giside-le enaali raapu pirumare neme nena bina purimi surubisuade. Neme nimu surubisua-pulu nimu komea-daa na-alupalimi. Nena buk madaa abala lisa-rupare ali komea nipu abala alupasa. ¹³ Abiri ne piri epalua pare go su kamaa piri enaalina lo robaa-para ni madaa raana waru komalimi-pulu go agale lagialo.

¹⁴ Neme kone rulae enaalinu-para nena agale lagsuade rabu go su kamaa enaalinumi rono pagesimi. Gore kone rulae enaalinuri ni raapu pimi-pulu go su kamaare ora nimuna adare-daa dia. ¹⁵ Gore abi neme kone rulae enaalinu so yaa-para maa epainalo ne agale go-rupa nalorapealo. Dia, pare neme nimu waru surubaina Satan-me nimu mada nama-bebolaainalo beten loaayo. ¹⁶ Ni page nimu page naana ora adare go su kamaadaa dia-le naana adare ora yaa-para aaya. ¹⁷ Nena agalere ora agale ria yaa-pulu go agaleme nimu ne raapu mada mapi-raalia ¹⁸ Abalade neme ni su kamaa maa rapaaside-rupa neme nimu su kamaa piri enaali-para epe agale lakelapape loma lag-

isuade. ¹⁹ Neme nimu ora nena si wanenu piramina kone suma ni maa pu lo ne lagialo.

²⁰ Pare neme go enaali komea madaa beten nalaayo. Dia, pare enaali raayome epe agale pago ni madaa kone rulaeme-daa beten loaayo. ²¹ Aapa-ya, saa pirapanare nimu page piramina. Go pumare su kamaa enaalimi neme ni maa epenalisi-daa kone rulalimi. ²² Neme ni giside epe paana puri komea-rupa nimu kalisua-pulu saa komea pirisiparupa nimu page lo robaa komea-rupa su piralimi lo beten loaayo. ²³ Saame nimu raba muma pirina labana. Saa pipa-rupare nimuna lo robaa komea-rupa su pirina lapana. Go pea-pulu su kamaa enaalinumi neme ni mea epenalaside makuaalimi. Go page neme ni madaa ranaame kome-rupa nimu madaa go kone saena.

²⁴ Gore Aapa-ya, Nemere abala go enaalinu ni giside. Go pea-le ni piri-para epalimi rabu nimu saa raapu piramina kone salo. Go rabu neme epe paana puri ni giside-daa go paa ade. Gore su yaa nawarisua rabu neme ni madaa ranaame komiside. ²⁵ Gore redepo le Aapa-yo, su kamaa enaalinumi ne na-ademe. Go pea pare neme ne ade-rupa kone rulae enaalimi page ne ademe. ²⁶ Neme nena kone-rupa muma nimu laketalo pu pitua. Go pumare ni madaa ranaa komo raana komape-rupa nimu page mogeleme. Go pumare ni nimu raapu pitua.

18

Yesu adialalo ripinasimi

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Yesumi beten abala lomare nipuna disaipel alinu raapu go su giyoma oge ipa Kidron pua kenaasimi. Go suparare maapu meda wisa-le Yesu nipuna disaipel alinu raapu go maapu-para pisimi. ² Yesuna disaipel alinu raapu mo maapu-para abala kiritasimi-pulu Yesu madaa koe makirae ali Judas-me page mo maapu abala adisa. ³ Juda ali medaloma maapu-para lamua pisa. Go ipisimi alinuri soldia alinu-para lotu ada

surube plisman-nupara nimu Judas raapu pisimi. Go surube alinuri Gote-na lodo kira-ae ali mudunu-para Farisi alinumi page maa rapaasimi. ⁴ Yesumi ele raayo nipu madaa nipumi adisa-pulu nipumi go aasimi alinu-para talo: Gore nimimi aapi asapimi?

⁵ Nimumi talo: Nasaret su-para piri ali Yesu lisimi. Nipumi talo: Ni yaade lisa. Go rabu yada robe ali Judas nimu raapu pirisa. ⁶ Gore Yesumi ni yaade lisa rabu nimu pogolasaoma lisimina su kamaa lopesimi.

⁷ Yesumi nimu wala agaa misa: Nimiri aapi asapimi pae lisa. Nimumi talo. Nasaret su-para piri Yesu lisimi. ⁸ Yesumi talo: Nimiri ni asapimi-daa lagiawade. Nimimi ni adaarimi-le go disaipel alinu maa penaatapa. ⁹ Yesumi gu-rupa lisa: Aapa, neme giside enaalinuri ora komea na-alupalimi. Nipumi nimu go abala lakale agalena re ora adaminalo nimu maa penaatapa lo lakalisa.

¹⁰ Go raburi Saimon Pita-me nipuna rai kudu muma Gote-na lodo kira-ae ali muduna kogonome adili naaki meda nipuna kale popo ki-nane pona lu rubisa. Go kogono adili naakina biri Malkus. ¹¹ Go pisa-pulu Yesumi Pita-para agale gu-rupa lakalisa: Neme mo rai kudu nipuna adapa-para wala paba. Naa Aapame ni maa gi kap-na kedaa pi elere mada nanalua kone sale ya?

Yesuri Anas piri maa pisimi

¹² Go raburi soldia alinuri nimuna surube ali mudu page Juda alinuna plisman-nu page nimumi Yesu ripinaaoma kopeme rogaasimi. ¹³ Go puma Anas piri-para maa pisimi. Go maali ru-nanere Kaiafas nipu Gote-na lodo kira-ae ali mudu pirisa. Nipuri Anas-na kasua pirisa. ¹⁴ Go alimiri abala Juda alinu-para gu-rupa lakalisa: Ali medame enaali raayo raba mulalo nipu komalia-daare ora epelea lisa.

Pita-me talo: Yesuri ni na-ade lisa
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Saimon Pita Jon saa laapome Yesu raita maa pisipa. Gote-na lodo kira-ae ali mudumi nipu abala waru adisa-pulu ni

Yesu raapu ni Mudu Ali-na ada perali pua pirisipa. ¹⁶ Go pisa pare Pita kamaa-nane pora gaape regepea pirisa. Go rabu nipu Gote-na lodo kira-ae ali mudumi adisa-pulu nipu kamaa-nane wala puma mo pora gaape surube ena agale lakalisa. Go rabu nipumi Pita ru-nane maa ipisa. ¹⁷ Go rabu pora gaape surube ename Pita-para gu-rupa lakalisa: Ne page mogo Yesuna disaipel ali kone salo. Pita-me talo: Nidaa dia lisa. ¹⁸ Go rabu ora kupaa pisa-daa kogono alinumi page plisman-numi page repena meda kirita adisimi. Go pea-pulu Pita nipu nimu piri-para puma rekaoma repena adola pisa.

Gote-na lodo kira-ae ali mudumi Yesu lorapisa

(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)

¹⁹ Go raburi Gote-na lodo kira-ae ali mudumi Yesu-para nipuna disaipel alinu madaa nipuna moge ria-ae agale page lorapisa. ²⁰ Yesumi talo: Neme pagaa wi kone nawi. Naa disaipel alinu agalere lotu ada-para Juda alinu kiritasimi rabu go-para lakalisua. ²¹ Go pawa-pulu ake peadaa ni agale lorapae la? Agale pagemedede enaalinu agaa meape. Abalade nimumi nina agale pagisimi-pulu nimu agale lorapea.

²² Yesumi go-rupa lisa rabu polisman medame Yesu kimi paara luma lisana talo: Ake pea Gote-na lodo kira-ae ali mudu-para ero agale lae pae? ²³ Yesumi talo: Neme agale koe laware go piri enaalinu-para go agale laketapape. Yapare neme ora agale lakelawa-le niri ake pea-daa tyae ya?

²⁴ Go lisa rabu nipu pena adibaina Anas-me Gote-na lodo kira-ae ali Kaiafas piri-para maa pisa.

Pita-me Yesu ni na-ade lo rana laapo lisa
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)

²⁵ Pita piruma repena adola pirina go pirisimi ali medalomame nipu-para talo: Go ali page nipuna disaipel ali kone wima lisimi. Pare Pita-me makirae agale gu-rupa lisa: Ni-daa dia lisa.

²⁶ Go puma Gote-na lodo kirae ali muduna kogono ali medame Pita adoma talo: Nere neme adawade rabu nipu raapu mo maapu aaripide kone salo lisa. Go lisade aliri abalade Pita-me kale pon-apo lu rubisa alina ruru piri ali yaa-pulu adisa. ²⁷ Go rabu Pita-me wala talo: Ni-daa dia lisa. Go lisa rabu yaa kokolo rekoma agale lisa.

Yesu ali mudu Pailat piri maa pisimi

(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)

²⁸ Go rabu nimumi Yesu mumare Kaiafas-na ada giyoma mo nambawan gavman-na ada maa pisimi. Gore ora yapi lapaasa rabu Juda alinumi yogale koto napinalo ruru rado piri gavman madaa niti puma ru-nane napisimi. Yogale koto pi yaalore Juda alinumi Pasova eda mada naneme. ²⁹ Go pirisimi rabu ali mudu Pailat-me nimu madaala puma kamaa-nane aaoma talo: Go aliri ake pea-daa adialalo pimi pa lisa? ³⁰ Nimumi talo: Go alimiri koe ele meda napula pa yaalore ne piri-para mada nama-epola pama lisimi.

³¹ Pailat-me nimu-para talo: Gore nimimi nimina nipu maa epame-rupa nimina kose lape agale nipu madaa tapape. Gore nimina kogono lisa. Pare Juda alinumi talo: Gore naame ali meda lu makomapienare rekena agale wia-pulu mada natalima lisimi. ³² Go agale madaare abalade Yesumi nipuna komape agale lo mapaitasa lisa-rupa lakalisa-pulu abi go agale ora ya talo pisa.

³³ Go raburi Pailat gavman ada ru-nane wala puma Yesu-para talo: Nere Juda alinuna ali mudu? ³⁴ Yesumi talo: Go laede agalere ora neme lae palo ali medalomame lagiame-daa lae ya? ³⁵ Pailat-me agale gu-rupa abulisa: Niri Juda ali pi kone sale ya? Gore nina ruru-para nimuna lodo kirae Ali mudunu page nimumi ne ni piri-para maa epame yaade. Go pea-le abalade neme ake pisa pae?

³⁶ Yesumi talo: Naa surubape suri go su-daa dia. Go su kamaa enaali surubola pulape yaalore naa disaipel enaalinumi ni raba minaloma yada pula peme. Go pula pema pare Juda alinumi ni madaa namealimi. Dia, su kamaare nina surube

su-daa dia lisa. ³⁷ Go lisa-pulu Pailat-me agale gu-rupa misa: Nere enaali raayona ali mudu yapae lisa. Yesumi talo: Nena laede-le ni ali mudu pi. Gore neme ora agale lakelalo pare amame ni maitana rabu go su kamaa epa piruma go kogono komea pe. Go puma enaali raayo ora agalena pora mogealimiri nina agale pageme lisa. ³⁸ Go raburi Pailat-me talo: Ora agalere ali ya?

Ali mudu Pailat-me Yesu repena polo-peana tyamina lisa

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Go raburi Pailat kamaa-nane puma Juda enaalinu piri-para puma talo: Neme go alina koae meda na-adawade. Ake pea lu makomalepape toa ya? ³⁹ Go raburi nimumi aapa kasuanuna kone moge Pasova Yapi di rabu karapo ada pali ali meda penalo pisimi. Go pea-le Pailat-me talo: Go Yesu Juda alinuna ali mudu kepeano yapae abi tyapa lisa. ⁴⁰ Go rabu nimumi puri paloma gu-rupa lisimi: Go ali ora dia. Mo ali Jisas Barabas kepe rapaaina. Go ali Jisas Barabas-re nipumi pora pamuma enaali luma ele paake no pisa pare go ali kepe rapaa lisimi.

19

¹ Go lisimi rabu Pailat-me Yesu mea epenalisa rabu aipuyame kudu lisimi. ² Go rabu soldia alinumi kope keto-keto raguna meda waruma Yesuna kalu madaa ma-adipasimi. Go pumare nimumi mamina kale-ai muma Yesu madaa maraasimi. ³ Go puma nimumi nipu-para talo: Juda alinuna ali muduri abi epe-rupa pirape lisimi. Go lomare mo Yesu nipu ki paarame puma lisimi.

⁴ Pailat-re nipu ada giyoma wala kamaa puma lisana talo: Adalepa. Nipu madaa koe elenu meda na-adalo-pulu nipu kamaa-nane lamua epalua-daa adamina lisa. ⁵ Gore Yesu nipu kamaa pumare nipuna kope keto-keto raguna ma-adipae-para kale mamina-para page maraasa. Go rabu Pailat-me enaalinu lakalisa: Go ali adalepa lisa.

⁶ Gore Gote-na lodo kira-ae ali mudunu-para plisman-nupara go raayome Yesu

adoma gu-rupa lisimi: Nipu repena polo-pea madaa nil-mi taminapa. Nipu repena polopeana nil-mi taminapa lisimi raburi Pailat-me nimu-para talo: Gore nimina kogono-le muma repena polopea madaa nil-mi tyalepa. Nipu madaa koe ele meda na-ade-le nimina mea tyalepa lisa. ⁷ Juda alinumi talo: Naana rekena agale madaare go ali nipu Gote-na Si lea-pulu naame rekena agalena pora raluma nipu lu makomalima lisimi.

⁸ Pailat-me go agale pagomare paalame waru komisa. ⁹ Nipuna gavman ada runane pumare Yesu-para talo: Nena suri aa-para piruma epae? Pare Yesumi agale na-abulisa. ¹⁰ Go puma Pailat-me nipu-para talo: Ake pea ni agale nalagiae ya? Ni ali mudu yaa-pulu ne mada mea rapaao ne repena polopea madaa tyaminalo page neme mada toa lisa.

¹¹ Yesumi talo: Gote-me ni surubenalo puri gula pisa yaalore neme go-au mada pula pisua. Go pea-le abalade ni ne piri-para mea epamede aliri nipuna pupitagi ne kone ora adaalepe saapia. ¹² Pailat-me go agale pagoma kone adaapu suma Yesu rapaalua kone wisa. Pare Juda alinumi gu-rupa yaaloma talo: Neme go ali rapaaliri ne ora nambawan gavman Sisar-na adami ali-daa dia lisimi. Go aliri nipu ali mudu laa-pulu nipuri Sisar-na yada lore ali pia lisimi.

¹³ Pailat-me go agale pagomare nipumi Yesu so kamaa-nane lamua ipisa. Go pumare nipuna kose pagape siaa madaa pua pirisa. Go pirisimi su madaare biri Kaname Warili Pora lisimi. Juda alinuna Hibru agale madaare Gabata bi maasimi. ¹⁴ Go pirisimi rabu naare rikirana aaina ekeradaa eda Pasova nape yapi di epalia. Go rabu Pailat-me Juda alinu-para talo: Nimina ali mudu adalepa lisa. ¹⁵ Nimumi puri paloma gu-rupa yaaloma talo: Nipu tyamina nipu tyamina pu lisimi. Repena polopea madaa nil-mi tyaminapa lisimi. Pailat-me nimu agale gu-rupa lakalisa. Gore nimimiri nimina ali mudu repena polopea madaa lu makomamina kone saleme? Go lisa rabu lodo kira-ae ali kalunumi talo: Ora ali mudu komea pia go aliri Sisar yaade lisimi. ¹⁶ Go rabu Pailat-

me Yesu maa puma kalisa rabu repena polopea madaa tyalo maa pisimi.

Yesu repena polopeana nil-mi lisimi
(*Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43*)

¹⁷ Go puma nimumi Yesu maa pisimi. Maa pisimi rabu Yesu repena polopea mariaoma lamua pisimi. Go pumare nipu su rado-para maa pisimi. Go pirisimi suna biri Ali Kalu Rogae Su leme. Go suri Hibru agalemere Golgota bi maasimi. ¹⁸ Go su-parare nimumi nipu repena polopea madaa nil-mi lisimi. Lisimi rabu koe ali laapo page repena polopea madaa luma Yesuri rikirana lisimi.

¹⁹ Go rabu Pailat-me pepa meda luma so repena polopea kunina mudiasa. Go pepa madaa agale gu-rupa luma mudiasa: Nasaret su-para piri Yesuri Juda alinuna Mudu Ali yaade. ²⁰ Gore Yesu nipu lisimi-parare adare adaalepe meda re-para aasa-pulu Juda adaapumi mo pepa yarepeal-isi. Go pepare Pailat-me Juda agale-para Rom agale-para Grik agale-para lisa. ²¹ Gu-rupa linaloma lodo kira-ae Juda ali kalunumi Pailat-para talo: Gore nipu Juda alinuna ali mudu lo pepa madaa nalu saabape lisimi. Pepa gu-rupa tyape lisimi: Go alimi talo: Ni Juda alinuna Mudu Ali yaade laa tyape lisimi.

²² Go lisimi pare Pailat-me talo: Mo pepa madaa tyawade agalere naperekealepape lisa.

²³ Mo soldia alinumi Yesu abala repena polopea madaa lu makomaoma lisimina mo Yesuna mamina rekelepuma malaapu rumaasimi. Go puma edali rili ali maalapu pirisimi. Nimumi nipuna mamina misimi pare go mamina rabula pala yai-daa dia. ²⁴ Go pea-le soldia alinumi talo: Go mamina-re adaalupe yaa-pulu nariripiamina. Go mamina satu luma ali komeame mina lisimi. Go pisimi-daa Gote-na agale wi buk madaa agale gu-rupa wisa: Nimumi nina mamina ele maa rumaaoma go madaa satu luma misimi. Pepa madaa gu-rupa lisa-pulu soldia alinumi go-rupa pisimi.

²⁵ Lisimi rabu go alinu nimu Yesuna repena polopea re-para puma rekaasimi. Yesuna agi-para nipuna papa-para nipuna

agina yago Maria laapo page go raayo pirisimi. Go yago laapo medare komea Klopas-na were pirina medare nipuna bi Maria Makdala bi ma-aasimide ena pirisa. ²⁶ Gore Yesumi nipuna agi aaraa Jon laapo adoma agi-para talo: Go ena gore nena naaki lisa. ²⁷ Go lomare Jon-para talo: Go enare nena ama pia. Go lisa-pulu neme nipuna agi nina ada-para lamua puma pisua.

Yesu le kadupilisa

(*Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49*)

²⁸ Go raburi Yesumi nipuna kogono dia lisa-daa go-rupa lisa: Ni ipa nalame komalo lisa. Nipuna agale abala Gote-na buk madaa wisa-pulu go agale lakalisa. ²⁹ Go lisa rabu rero pi ipa meda kap-para pira palae wisa. Soldia alinumi lubi koma-ae ele meda muma go eleme oge kap-para rero pi ipa meda puma kalisimi. Go pumare nimumi repena kuli madaa rukaluma Yesu nipu nenalo manaasimi. ³⁰ Yesumi rero pi ipa noma talo: Naa go su kamaa kogono ora dia yaade lisa. Go loma lisana nipuna kalu adainaaoma nipuna le kadupilisa.

Yesuna perali ramame awesimi

³¹ Go raburi Juda alinumi Pailat agale gu-rupa misimi: Naame mo repena poloopa madaa li alinuna ali kuli rodope lumare mo ali ro mapomono lisimi. Gore ekeran-nanere nimu Pomo mu Pirape Yapi kone wisimi-pulu apo ali ronu repena poloopa-para pa saabaliare koeyaalia kone wisimi. ³² Pailat-me e lisa-pulu soldia alinumi mo Yesu raapu nil lisimide ali laapona kibu rodope lisimi. ³³ Go puma nimu Yesu nil tyabae-para kibu rodopeta ipisimi. Go pisimi pare nipu abala le kadupilisa-daa adisimi. ³⁴ Go pisa pare soldia ali komeame nipuna ramame Yesuna perali-para awisa rabu yaapi-para ipa laapo* wagepu raa kilipisa. ³⁵ Ni Jon-re neme waru adisua-pulu lagialo. Gore naame nipu laketema agale ora agale kone suma makuaamina. Go

puma nipumi page kone madaa rualimi. ³⁶ Soldia alinumi go pisimi-auri Gote-na buk madaa gu-rupa wisa: Nipuna kuli meda madaa narodopetalimalo buk madaa gu-rupa wisa-daa agale ralisimi. ³⁷ Gote-na agale meda buk madaa gu-rupa wia: Enaalinumi nimina ramame awede ali adalimina lu wia.

Yesu kana apedaa tapa-para rogaasimi

(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Gore Yesu maa rogalalo adare Ari-matea su-para piri ali Josep nipumi Pailat lakeloma Yesu nipuna ro ria pono lisa. Go Josep-re nipumi no Juda alinu madaa paalame komea-pulu nipumi pagaa wi kone suma Yesu madaa kone rulas. Pailat-me e lisa-pulu nipumi ria pisa. ³⁹ Gore Nikodemus-mi page go ali abalade ribaa Yesu piri-para ipisade aliri nipu Josep raapu pisa. Nipumi repena ipaa-para repena yo rado meda-para go ele laapo maa pisipi. Go elenuna kedaare 30 kilo maa pisipi. ⁴⁰ Go ali laapome Yesuna ro muma apo repena ipaa yo laapo sapalae mamina-para rogaaoma ruma pisipi.

⁴¹ Mo Yesu repena poloopa madaa lisimide re-para maapu meda saabaasa. Go maapu-parare kana apedaa tapa kagaa meda wisa. Go kana apedaa-para ali meda abala narogaasimi. ⁴² Gore Juda alinuna Pomo mu Pirape Yapi di-ri ekeran-rupa yaapulu Yesu ro go re-para wisa kana apedaa-para rogaasimi.

20

Yesu wala rekisa

(*Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Gore adaa koro rabu ribaa pa yabaina Makdala su-para piri Maria mo kana apedaa tapa-para ipisa. Go rabu nipumi go kana apedaa pora gaape abala lobapaina mo-pare aoma adisa. ² Go rabu Maria-me wagepu ipuma Saimon Pita-para ni Jon Yesuna raaname kome disaipel ali saa-para talo: Mudu Ali-na rodere

* **19:34:** Yesuna perali-para ramame awesimi rabu yaapi-para ipa kaga rekele-ai lapo koyalaina adisare Yesu nipuna kone mapiraaoma raana komisa-daa alimi adolalo pisa. Gore Jon 19.26-27 agaleme page wia-rupa adape.

abala maa ria puamena-le aa-para puma ru wimi palo maarea lisa.

³ Go lisa rabu Pita saa laapo nipu giyoma mo kana apedaa tapa-para adola pisipa. ⁴ Gore Pita saa laapo alo pisipa pare neme Pita werepe ma-aaoma abala alo pisua. ⁵ Ni mo apedaa-para puma none paitabaoma rogaae mamina adisua pare no ru-nane na-adola pisua. ⁶⁻⁷ Pare Saimon Pita-re werepe aapu-nane ipumare mo apedaa-para ora kodobaoma puma adisa. Nipumi rogaae mamina komea wina adisa. Go puma mo mamina medaloma raapu nawisa pare nipu pakipu pale wisa. ⁸ Go rabu kana apedaa-para ni abala alo puma neme kodobaoma ru-nane puma adisua-pulu kone rulasua. ⁹ Gore Gote-na bukmi Yesu wala rekalia lisa pare saame namakuaasipa. ¹⁰ Go pumare saa disaipel ali laapore ada wala pisipa.

Makdala su-para piri Maria-me Yesu adisa

(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)

¹¹ Maria kana apedaa pagi-nane puma rekaoma relala aasa. Re epa lala aoma lisana nipu kubunaoma kana apedaa ru-nane adainaasa. ¹² Go rabu nipumi mamina kaake pi maarae ensel laapo adisa. Go ensel laapore Yesu ro rogaasimi-para pirisipi. Medare kalu-nane pirina medare ke-nane pirisa. ¹³ Go ensel laapome Maria-para talo: Go ena, ake pea-daa re lae? Ename talo: Naa Mudu Ali mea ruma piamena-le aa-para mea ru wimi pae? ¹⁴ Go lomare nipu wala pereke lumare Yesu rekasa-daa adisa pare go ali Yesu lo namakuaasa.

¹⁵ Yesumi nipu agale gu-rupa lisa: Go ena, neme ake pea-daa re lae? Nere aapi aasa pili? Maria-na konere go ali mo maapu surube ali kone suma nipu-para talo: Mudu Ali, nipu aa-para ria puame? Naa mea ria pono ni lagi. ¹⁶ Yesumi nipu-para talo: Maria lisa. Go lisa-pulu Maria pereke luma Juda alinuna agaleme Rabonai yalisa. Go bina re-re ada agaleme tisaa lisimi. ¹⁷ Yesumi nipu-para talo: Naa Aapa piri-para abi nape-pulu ni nasaapirana-le nina amenu gu-rupa puma

lakelape: Ni so yaa-para pumare naana Aapa piri wala palua. So yaa-parare naana Aapa Gote piri palua lo lakelape.

¹⁸ Go lisa-pulu Makdala su-para piri ena nipu pumare naa disaipel alinu-para gu-rupa epa lagisa: Neme Mudu Ali adawa. Nipuri naana Gote piri-para palua lagia.

Disaipel alinumi Yesu wala adisimi

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Go adaa koro rabu naare pabola pulaina naa disaipel alinuri Juda alinu paala komisima-pulu ada ru-nane kiritaoma pora gaape garulaoma pirisima. Go rabu Yesu nipu pa ipuma naa piri-para epa aoma talo: Nimina lo robaa kuma puma epe kone su piralepape. ²⁰ Go loma lisana nipuna ki laapo-para per-ali page mea waalisa. Go rabu naame Mudu Ali adisima-pulu raaname komoma pedo pirisima. ²¹ Go raburi Yesumi naa-para wala lagisa: Nimina lo robaa epe kumapu ena piralepape. Aapame ni mea epenalisa-rupa neme enalinu piri-para mea rapaalua. ²² Go loma lisana nipuna popome naa madaa ma-paama paboma talo: Nimimi Holi Spirit mealepa. ²³ Enaali raayona koe elenu raakepe rubalimiri go koe elere ora dia yaalia. Go puma narakepe rubalimiri go koe elere namuma rabuniaalia lisa.

Tomas-me Yesu adisa

²⁴ Yesu naa piri-para ipisa rabu disaipel ali komea-mare napirisa. Go aliri Tomas pare nipuna bi medare Didimus. ²⁵ Go ali napirisa-pulu naame nipu lakelesima: Paga, naame Mudu Ali adama lisima. Pare Tomas-me talo: Gore nipuna ki madaa nilmi lide kodo page nipuna perali-para nilmi lide kodo waraalua-daare go rabu kone rulalua lisa.

²⁶ Wala sarara meda penaaloma naa disaipel alinu ada ru-nane pirisima. Go rabu Tomas naa raapu pirisima. Naame pora gaape garulasima pare Yesu naana rikirana epa opapaoma talo: Nimina lo robaa kuma pu piralepape. ²⁷ Go loma lisana Tomas-para talo: Nena kimi nina ki kodo wara. Ora waraoma adape. Gore waraomare nena ki ridulaoma nina

perali-para lide kodo page waraape. Nere kone laapo nasape. Ni madaa kone rulape. ²⁸ Go rabu Tomas nipumi talo: Naa Mudu Ali loma nina Gote lisa. ²⁹ Yesumi nipu-para talo: Neme ni adale-pulu ni madaa kone rulaali? Enaalinumi ni na-adoma kone rulalimide enaaliri nimu raana komoma piralimi lisa.

Go yarepe-ae buk-na re

³⁰ Yesu napi kogono medaloma pisa rabu naa disaipel alinumi adisima. Go pisa pare go buk madaa raayo nalu wima. ³¹ Pare go buk-para sade agalere nimimi Yesu ora Gote-na Si page ora Gote-na Mea Rapaae Ali kone rulaminalo lisuade. Go puma go kone nimuna lo robaa-para makodobaaoma nipu madaa kagaa pira-mala palimi.

21

Disaipel ali ki medane luma medane laapo nimumi Yesu adisimi

¹ Werepe naa nipuna disaipel alinu ipa le Taiberias pagi-nane pirisima rabu Yesu ipisa-daa naame nipu adisima. ² Naa piri-para gu-rupa ipisa. Yesu nipuna disaipel alinu Saimon Pita-para Tomas nipuna bi meda Didimus-para Nataniel-para pirisima. Go ali Nataniel nipuri Galili adaa su robo ru-nane Kena adare-para madina ali pirisa. Gore nipu-para Sebedi-na naakinu-para ali meda laapo-para naa raayo meda-para pirisima. ³ Go rabu Saimon Pita-me naa-para talo: Neme wena mula pulu lisa. Go lisa rabu neme talo: Naa page baina lisima. Go lomare naa ipinu madaa puma pisima. Go pisima pare go ribaa wena komea-daa meda namisima.

⁴ Gore naare opapatalo palaina Yesu nipu no ipa pagi-nane epa rekaoma aasa. Reka aasa pare naame Yesu kone-daa nawisima. ⁵ Go rabu nipumi naa lorapisa: Nopo naaki-repaaya, nimimi wena medaloma meame? Naame talo: Nameama lisima. ⁶ Go rabu nipumi talo: Nimina wena agona mo ipinu popo ki-nane lopatepa lisa. Go pumare go agona-para wena rubitaboma wenana

kedaa pisa rabu ipinu ru-nane mada nay-olasaasima.

⁷ Go raburi neme Jon Pita-para lakalisua: Go aliri Mudu Ali lisuade. Gore Saimon Pita-me nipuna mamina koyo ruboma kogono pala aasa. Yapare nina agale pagomare nipuna mamina maraoma ipa-para puma pogoloma ki mogema puma Yesu aasa-pari pisa. ⁸ Naa disaipel ali medalomare ipinu madaa pirumare mo wena agona yola pisima. Naa ipa pagi adaalu pu napirisima-pulu disaipel alinumi mo wena agona ogeasi adaalu (gu-rupa 100 mita) yolapisima.

⁹ Naa ipa pagi-nane ipisima rabu repena meda rala aasa-daa adisima. Go-para wena-para bret-para go repena sulaa-para kiraba aasa-daa adisima. ¹⁰ Go rabu Yesumi naa-para talo: Meamede wena medaloma mea ipulupa. ¹¹ Go lisa-pulu Saimon Pita nipu mo ipinu madaa puma lisana mo wena agona yola ipisa. Go wena agona-parare wena ora rubitabesa pare agona narugulatabisa. Gore wena diminasima pare wena 153 pirisa-ya.

¹² Go rabu Yesumi naa-para talo: Epa nalepa. Go lisa pare naame nere aapi yapae lo gu-rupa nalisima. Ora Mudu Ali makuaasima-pulu agale nalisima. ¹³ Go rabu Yesumi bret muma naa gisa. Mo wena page go-rupa maa gisa.

¹⁴ Yesu tapa madaa abala rekoma pumare naa piri-para rana repo ipisa-daa adisima.

Yesu Pita laapo agale lisipi

¹⁵ Naa eda abala nomare Yesumi Pita-para talo: Nere Jon-na si Saimon yaade. Ni madaa pedo pi kone gaaayere go kone-mere disaipel alinuna go kone rabuaaye? Pita-me talo: Mudu Ali, neme ne madaa pedo waru pe lisa. Yesumi nipu-para wala lakalisa: Naa sipsip sinu surubuma eda kalape lisa.

¹⁶ Wala rana laapo Yesumi talo: Jon-na si Saimon-re neme ni madaa ranaa kome kone waru sale pae? Pitame talo: Mudu Ali, neme ne madaa pedo waru pe-daa adele lisa. Yesumi nipu-para talo: Gore neme nina sipsip menanu eda kalape lisa.

¹⁷ Wala rana repo Yesumi Pita-para talo: Saimon ne Jon-na si nemere ni madaa

ranaame komele ya? Gore Yesumi rana re-popa agale lorapisa-daa Pita-me kodome komoma talo: Mudu Ali, neme ele raayo ade-le neme ne madaa ranaame komoma makuaate lisa. Yesumi nipu-para talo: Gore nina sipsip menanu surubuma eda kalape.

¹⁸ Ne-para ora agale lagialo. Ne pe-naali pirisi rabu nena kone suma aako ramu laapo yamoma pora pamisi. Pare ne yomagae pirali rabu nena ki ridu-lainaloma ali medame ki adiala nipuna kone suma ne maa palia. ¹⁹ Yesumi go saa pi agale lisa-daare werepe Pita-na komape di rabu nimumi ki adiala lu makomalim-inaloma Gote-na bi minasaalia lisa. Go rabu Yesumi Pita-para talo: Ni raita mea nipu lisa.

Yesu Jon laapo agale lisipi

²⁰⁻²¹ Abalare ni Yesu re-para piruma eda nisipa rabu Pita-me agale gu-rupa misa: Mudu Ali, nena koe makirae aliri aapi yapae? Gore abi Pita-me pereke luma ni adisa rabu nipumi talo: Go ali madaare ake palia ya? ²² Yesumi talo: Gore nipu pa pirina epalua kone sanore nena kogono ya? Ne-para lawade ni raita mea nipu. ²³ Yesumi go agale lisa-pulu ni mada nakomaluade remaa lakalisa pare Yesu gu-rupa nalisa. Dia, nipu pa pirina epalua kone saluare nena kogono yapae lo gu-rupa lisa.

²⁴ Ni Jon neme go elenu madaa remaa lagisuade. Neme page pepa madaa lisua. Go agale madaare Yesu ora agalena re adema.

²⁵ Pare Yesumi kogono medaloma adaapu pisa. Go kogono raayo rado rado pepa talo palimare go su kamaa buk ora rubitabilia kone salo. Ni Jon go buk lisuade. Go yaade.

Aposel Alinuna Kogono Ripili Agale

Go buk Aposel alinuna kogonore Luk-na agale oge-aisi-daa wala laapopa lu saaya. Go buk page Luk-mi lisa. Go buk-para adalima elere gore Holi Spirit-mi Aposel alinu pora waalisa rabu Yesuna Epe Agale pamu lakalisimi. Gore Jerusalem su-para page Judia su-para page Samaria su-para page ora su raayona page pamu lakalisimi (1.8).

Buk Aposel-mere Keriso-na lotu ada Juda alinuna rikirana rekataboma werepere adare raayona page su raayona page pisa remaa lisa. Luk-mi go-rupa mea waalalo pisa: Keriso-na kogono-para enaalinuna kone wasupame Yesu raita-ae laapore, Gote-me abalade Israel enaali lakalisaaya-rupa waalalo pisa.

Adaa ele meda Buk Aposel-me talore Gote-na Holi Spirit-na kogono. Abala ririnare Holi Spirit-ri Pentikos yapi di rabu disaipel alinu piri ipisa. Wala werepere Holi Spirit-mi nimuna kone maredepo yaaoma puri kalisa.

Go buk madaare agale adaalupenu Aposel-numi pa enaalinu lakalisimi page wia. Naame adalema. Enaali adaapumi go Epe Agale ritalimi rabu lotu ada adaa.

Moge ria-ae alinuna kogono madaare Aposel alinuna remaa adaapu wia pare agale adaapuri Pita-para Pol laapona kogono pi-rupa page wia. Pita-re Yesu raapu pami disaipel yaade. Go yapare Pol-mere abala ririna Yesu naraita maa pamisa. Dia, Yesuna lotu leme enaalinu rabuaanaalalo kogono pisa. Pare Yesumi Pol yaaloma nipuna kogono neme abala riri-nane paina palimina lisa.

Go buk-na meda-para Luk-mi Pol madaa pia remaa tyalore: Naame pema-ai lea. Makuaae Mudu enaali adaapumiri Luk page Pol raapu pamisana kone wimi.

Robonu gu-rupa adamina:

Yesumi agale lakeloma yaa-para pisa (1.1-11)

Judas-na kogono ali medame misa (1.12-26)

Jerusalem su-para epe agale madaa kogono pisimi (2.1-8.3)

Judia su-para Samaria laapo raitana epe agale lakalisimi (8.4-12.25)

Pol pamuma su adarenu raayona epe agale pamu lakalisa (13.1-28.31)

¹ Yesa Tiofilus:* Naa abala pepa komea madaare neme abala Yesuna pisade kogono-para nipuna agale-para apo pepa madaa luma rapaasuade. ² Nipuna kogono ripia pa kamaa puma so yaa-para penaalo go agale raayo pepa luma rapaasuade. Go puma Yesumi Holi Spirit-na purimi nipuna mapiraasade aposel kogono alinu-para agale mana lakeloma sone pisa. ³ Gore abala komenaloma yapi di 40 popenaloma aposel kogono alinu raapu epa kiritaoma pirisa. Nimu raapu pirisa rabu nimumi nipu ora pa pia kone winalo ele adaapu pisa. Go puma epe kogono radonu pu Gote-na Surube Su madaa agale adaapu lakalisa. ⁴ Aposel alinu raapu kirita pirisa rabu Yesumi nimu agale gu-rupa lakalisa: Nimimi Jerusalem suri nagiyalepape. Naa Aapame giliade ele mealiminapa adoma piralapape. Go ele madaare neme agale abala lagisuade. ⁵ Gore Jon-me enaalinu pa ipame kalu-ipa measa pare wala ogesidaa pa piruma Holi Spirit-na puri mada kalu-ipa mealimina lisa.

⁶ Aposel alinumi Yesu raapu kiritasimi rabu nipu agale gu-rupa lorapisimi: Mudu Ali, naa Israel enaalinuri aa-rabo naame go su-para suruba piralima yapae? ⁷ Yesumi talo: Aapana yapi dinu nipuna wia-rupa mada na-adema. Aapa nipuna di wia-pulu ni namakuaayo. ⁸ Yapare Holi Spirit nimi madaa epenalea rabu puri mealimi-pulu nina pisuade remaa Jerusalem su-nane page Judia Samaria laapona apo ipanu popea-nane su raayona lakela pulupape lisa.

⁶ Aposel alinumi Yesu raapu kiritasimi rabu nipu agale gu-rupa lorapisimi: Mudu Ali, naa Israel enaalinuri aa-rabo naame go su-para suruba piralima yapae?

⁷ Yesumi talo: Aapana yapi dinu nipuna wia-rupa mada na-adema. Aapa nipuna di wia-pulu ni namakuaayo. ⁸ Yapare Holi Spirit nimi madaa epenalea rabu puri mealimi-pulu nina pisuade remaa Jerusalem su-nane page Judia Samaria laapona apo ipanu popea-nane su raayona lakela pulupape lisa.

*Yesu yaa-para pisa
(Mak 16.19-20; Luk 24.50-53)*

* **1:1:** Go kogono alinuna buk-ri Luk-mi luma wisa. Buk meda Luk nipuna page lisa. Go puma nipuna yago meda Tiofilus piri-para luma rapaasa.

⁹ Nipumi go agale loma nimumi adapaba pirina Yesu yaa-para puma mole kaaka medame nipu maa puma kepisa. ¹⁰ Yesu so yaa-para pisa rabu aposel kogono alinumi adaba pirina ali laapo nipu raapu rekasipi. Go ali laapona mamina-re kaake pi maraasipi. ¹¹ Nipu laapome talo: Galili alinu-ya, ake paa-daa yaa-para adaba pimi pae? Go puade Yesuri wala werepe go-rupa wala epalia lisipi.

Judas-na kogono ali medame minalo mada misimi

¹² Go puma aposel kogono alinu Rudu Oliv kilipima wala Jerusalem su-para pisimi. Rudu Oliv-ri Jerusalem su-para siti re-para gu-rupa wan kilomita-rupa adaalupu aasa. ¹³ Jerusalem su-para pumare nimuna so ada rum-aepara puma pirisimi. Go puma pirisimi alinuna biri go-rupa: Pita-para Jon-para Jems Andru laapo page Filip Tomas laapo page Bartolomyu Matyu laapo page Jems medare Alfius-na si page Saimon-re nipu Selot-repaa page Juda-re Jems medana si page nimu raayo pirisimi. ¹⁴ Go alinu raayo nimuna kone komea-para suma beten lala pirisimi. Go ena raapu page Yesuna agi ame balinu page beten lala pirisimi.

¹⁵ Go puma yapi medaloma pisa rabu kone rulae enaalinu kiritasimi. Enaaliri gu-rupa 120 kiritasimi. Go rabu Pita-me rekoma agale gu-rupa lisa: ¹⁶ Ame balinu, pagalepape. Gote-na pepa madaa Holi Spirit-mi Juda enaalinuna kone Devit abala kalisa-pulu nipumi pepa madaa lisa. Go Juda-re Yesu giyoma lore alinumi linalo yada robisa. ¹⁷ Go pisa pare Judas-re ora naa raapu piruma naana kogono raba minalo Yesumi Judas mapiraasa.

¹⁸ Yapare go alimi yada roboma kana misa. Go mone-mere su meda kaboma werepe kope noma lopoma robaa rugulataboma lo koyapape puma komisa. ¹⁹ Jerusalem su-para piri enaalinu pagoma go suna biri Akeldama maasimi. Go bina re ali yaapi wi su leme.

²⁰ Go madaare Buk Sam-para go ali madaa agale gu-rupa lisimiya: Nipuna

ada pa rai aina. Ali medaloma go adapara mada napirina lisa. Go page lisa: Ali medame nipuna kogono mina lisa.

²¹ Go pea-le abiri naame ali meda meamina. Go ali nipuri naa raapu ade abuna Yesumi agale mogealisa rabu page naa pamisima rabu page go raayo adoba kiriti ali adoma meamina lisimi. ²² Jon-me Yesu kalu-ipa mea kalisa rabu page Yesu komoma rekoma wala yaa madaa pisa rabu page go raayo adoba piri ali meamina lisimi. Go nasamina ali muma naa raapu Yesuna komoma wala rekese-le pamu lamina lisimi.

²³ Pita go-rupa lisa rabu ali laapo mada minalo gu-rupa lisimi: Medare Josep nipuna bi medare Barsabas page Justus page lemede. Ali medare nipuna bi Matias leme. ²⁴ Go rabu beten gu-rupa lisimi: O Mudu Ali, ne enaali raayona kone ade. Go ali laapo naame makeme talo palima ali neme ali komea mea waalape. ²⁵ Go pumare go alupaleme alimi Judas-na kogono mina. Go ali Judas-re nipuna yoto muma ora koe su-para puade lisimi. ²⁶ Go loma nimumi ali laapo adoma Matias madaa raana komisimi. Go ali kogono ali 11 raapu aasimi.

2

Holi Spirit epenalisa

¹ Yapi di Pentikos rudu lisa rabu kone rulae enaalinu ada meda-para epa kiritasimi. Kiritasimi enaalinuri 120 pirisimi.

² Go Pentikos yapi rabu ele medame yaa madaa mu mu loma lisana wagepu adaa po rilipu-rupa ipisa. Go rabu nimu piri ada-para epa rubitabesa. ³ Go pisa rabu nimumi repena sulaa-rupa rugula rugula pisa rabu nimumi adisimi. Rugula rugula puma rabu repena sulaa elere nimu madaa komea komea lo epa pirisa.

⁴ Go pisa rabu nimu madaa Holi Spirit-mi epa rubitabesa-pulu adaa agale rado rado lisimi. Go agalere Holi Spirit-mi nimu kalisa.

⁵ Go pisa rabu Juda alinu medaloma Jerusalem su-para epa pirisimi. Gote madaa kone rulae alinuri adare su raayona page giyoma epa pirisimi. ⁶ Gore

enaali raayome go po rilipu ele pagisimi rabu nimu raayo adola kiritasimi. Go puma nimuna adaa agale pagisimi rabu nimu ora paala komisimi. ⁷ Go puma nimumi kidipaa ragi luma gu-rupa lisimi: Go adaa agale leme alinuri ora Galili su-para piri enaalinu yaade lisimi. ⁸ Go pea pare nimumi agale lalaina pagaleme rabu naana adaa agale pagalima lisimi. ⁹ Naana suri Partia-para Midia-para Elam-para Mesopotemia-para Judia-para Kapadosia-para Pontus-para Esia-para ¹⁰ Frigia-para Pamfilia-para Isip-para mo adaa su Libia-para Sairini su page piruma epama. Gore naa medalomare Rom page pima lisimi. ¹¹ Naare ora Juda-para ruru rado enaalinu lotu komea tema enaali page pima. Naa medalomare su Krit Arebia laapo page pima. Go pea pare kone rulae enaalinumi agale leme rabu nimu raayome naana adaa agale pagoma Gote-na epe kogono madaa pagamade lisimi. ¹² Go pisa-pulu alinuri ora pogolasaoma ki wage alo puma agale gu-rupa lo pirisimi: Go elere ake yapae lisimi. ¹³ Go lo pirisimi pare pa ali medalomame giri laaoma gu-rupa lisimi: Go alinuri ipa wain (bia) noma makeateme lisimi.

Pita-me agale lapedepelisa

¹⁴ Go rabu Pita aposel kogono alinu 11 raapu rekaoma enaali raayo-para agale puri paloma gu-rupa lisa: Juda enaali-para, Jerusalem su-para enaalinu-ya, nimimi go agale pagalepa. ¹⁵ Nimina konere mogo alinu ipa bia noma makeateme* kone saeme pare abi naare pena ipulaina pa 9 klok rabu aema lisa. ¹⁶ Ribaa rabu ipa bia nemedede. Go kone madaare Gote-na agale lakale ali Joel-me Gote-na buk madaa abala agale gu-rupa lu wisaya: ¹⁷ Gote-me talo: Werepe su yaa dia yaali-ade rabu neme gu-rupa palua: Naa Holi Spirit enaali raayo madaa mapiraalua. Go puma nimina nogo naakinu nina agale lakeleme. Go puma nimina alinumi ele adalimi. ¹⁸ Go di rabu neme nina kogono enaalinuri Holi Spirit-na puri katoa. Katoa rabu nina epe agale lakeleme. ¹⁹ Go

puma neme so yaa-para ele radonu maa salua. Go puma su kamaa ele radonu maa salua rabu yapi page repena sulaa page koe lodo page ma-opasaalua. ²⁰ Go Mudu Ali epaliade yapi di madaare naare abala kudinina toa lisa. Go puma subare yaapi pi ma-aalia. ²¹ Go rabu enaali raayome Mudu Ali-na bi madaa agale loma kone rualimiri ade abuna kagaa piramala palimi lisa.

²² Pita-me lisa: Israel enaalinu-ya, go agale pagalepape: Neme Nasaret ali Yesu madaa lalo. Yesuri Gote-me nipu mapiraoma puri kalisa-pulu kogono waru pisa. Go-rupa puma nipumi puri pale kogono-para ora epe kogono rado rado-para Gote-na puri maa waalisa-daa makuaaeme. ²³ Yesuri Gote-me kone mapiraasa-pulu koe kimisu enaalinumi repena poloopa madaa linalo maa rapasa. ²⁴ Go pirisimi pare komape ele kepenalo Gote-me nipu marekaasa. Gore komape eleme Yesu tapame naripinaasa. ²⁵ Go madaare Devitmi Yesu madaa abala gu-rupa lisa: Ali Mundu-ri ade abuna ni raapu pipa-daa ade.

Go puma ni raba mea-le ni paala nakomalu lisa.

²⁶ Go pea-pulu epe koneme lo robaa-para rubitabea-daa pedo pi.

Naa yogale tapa-para rogaalimi pare Nina kone wasupa ade abuna kagaa piralia.

²⁷ Neme nina kone wasupare Komape su-para napenalo surubape. Naa epe kogono alina yogale mada naramualia.

²⁸ Neme epe pora waaloma go pora ade abuna

Kagaa pirape pora yaa-pulu Ne raapu raana komona pitua lisa.

²⁹ Ame balinu-ya, naana kasua Devit-na agale epe-rupa lagialo. Nipu komenaloma tapa-para rogaasimi. Go puma nipu rogae kana apedaa go su-para aaya. ³⁰ Nipu Gote-na agale lakale ali piruma Gote-na ora agale waru makuaasa. Gote-me yaa madaa makuaa loma lisana gu-rupa lisa: Devit madi su-para ora Mudu Ali

* **2:15:** Pitame go agale lakelisare re wia-daa lisa. Ake paa-daa ya? Juda enaalinuri ribaareko eda noma ipa bia page nanisimi-daa lisa.

meda piralia lisa. ³¹ Devit-mi Yesuna pa-peanu werepe epaliade elenu adisa-pulu nipu rekape-ai agale lakalisa. Go puma Keriso kome enaalina su-para napiruma yogale page naramualua lisa. ³² Pagalepa. Gote-me go ali Yesu Keriso marekaasadaa naame leme adisima. ³³ Gore Yesu marekaasa rabu Gote-na popo ki-nane puma pirisa. Go puma Gote-me ora agale loma Holi Spirit gialua lisa. Go lisa-pulu nimimi abi go ademedede elere Holi Spirit nipumi mea epenalade. ³⁴ Gore Devit-ri Yesu pisa-rupa so yaa mada napirisa. Devit-mi talo:

Gote-me Mudu Ali Yesu-para.

Naa popo ki-nane piraina lisa.

³⁵ Lore alinu nena rolo-para mapiraalua lisa.

³⁶ Israel su-para piri enaali raayore ora Gote-me go Yesu Mudu Ali mapiraasade kone makuaalepape. Go Yesuri nimi repena polopea madaa lisimi pare Gote-me nipu ora makuaa loma Mea Rapaae Ali yaade lo lakalisa.

³⁷ Enaalinu go agale pagisimi rabu nimuna lo robaa-para kedaa pisa-daa nimumi Pita-para aposel kogono ali medaloma-para go-rupa lisimi: Amenu, naa ake palima ya? ³⁸ Pita-me lakalisa: Nimi komea komea lo kone pereke yoma Yesu Keriso-na bi madaa kalu-ipa mealepa. Go puma nipumi nimina pupitagi marabuaaoma Holi Spirit nimi pa gialia lisa. ³⁹ Gote-na ora agalere nimi-para nimina sinu-para su raayona lo kiritasimi. Go enaali raayore naana Adaa Gote-me nipu raapu mapiraalia lisa.

⁴⁰ Go puri pale agale Pita-me nimu lakalisa. Go puma agale mana adaapu loma gu-rupa lisa: Abiri pupitagi ne enaali adaapu pimi-le nimir nimu giyoma koe kone nasalepape lisa. ⁴¹ Go lisa rabu enaali adaapu nipuna agale madaa raaname komoma pagoma kalu-ipa misimi. Go yapi di rabu enaali 3000 disaipel enaali raapu epa pirisimi.

Enaalinu raayo lo robaa komea wisimi

⁴² Nimumi moge ria-ae alinuna agale pagoma epe-rupa piruma kone komea suma eda noma beten lo pirisimi. ⁴³ Go

puma aposel kogono alinumi napi kogono page epe rado kogononu page pisimi-pulu enaali raayome paala komoma pirisimi. ⁴⁴ Go puma kone rulae enaali raayome kone komea suma nimuna elenu kiritasima rumaaoma pirisimi. ⁴⁵ Go puma pa enaalinumi mo kone rulae enaalinuna ele kabenalo nimumi kana muma pa piri enaali rumaaoma kaloma nimu raayo epe-rupa pirisimi. ⁴⁶ Go puma nimumi kone komea suma yapi meda meda lo lotu ada-para kiritasimi. Go page nimuna ada-para eda noma ora raaname komo pirisimi. ⁴⁷ Go puma nimumi Gote-na bi minasaasa piruma enaali raayome talo: Nimi epe-rupa pimi enaali. Go puma ade abuna Gote-me kone rulae enaali raapu enaali medaloma adaapu mapiraasa.

3

Pora napami alina age ma-epeaasa

¹ Gore beten lape di rabu Pita-para Jon nipu laapo alebo lotu ada-para pisipi. ² Pisipi rabu go epe lotu adana pora gaape-nane pora napami ali meda pirisa. Go aliri agimi age koeyae pale madu wisa. Ade abuna epe pora gaape temede kamaanane ria ipuma mapiraasimi. Go alimi lotu ada-para kodobalimide enaalinu-para kana ele meda ogenalo mea mapiraasimi. ³ Pita Jon laapo lotu ada ru-nane kodobatalo pisipi rabu go alimi ele meda gialepa loma ogelisa. ⁴ Go lisa rabu mo ali laapome pora napami alina le agaa waru adaba suma Pita-me talo: Saa adape lisa. ⁵ Gore pora napami ali nipumi kone gu-rupa wisa: Ora ele gialipi kone wisa-pulu go alimi waru adaba wisa. ⁶ Go rabu Pita-me nipu go-rupa lakalisa: Ni kana ele nasabaayo-pulu ele meda gialuame pi lisa. Nasaret su-para piri Yesuna bina purimi ne marekaaluame talo lisa. ⁷ Go loma go alina ki mina marekaasa. Marekaasa rabu go alina age galo puri pasa. ⁸ Go ali raana komomare rekoma pora pamisa. Go puma nipu page Pita Jon raapu epe lotu ada-para pisimi. Pisimi rabu go alimi ora pogolaari puma Gote-na bi minasaasa. ⁹ Nipu pamuma Gote-na bi minasaasa rabu enaali adaapumi

nipu adisimi. ¹⁰ Go ali ade abuna epe pora gaape-nane piruma kana ogelisa-pulu enaalinumi nimuna le agaame adisimi. Gore nipu abi pora epe-rupa pamuma ru-nane ipisa-daa go enaalinumi paala komoma ki wagepu pirisimi.

Pita-me epe lotu ada-para agalena re lakalisa

¹¹ Go lotu adana pokaalo ada meda aasa. Gona biri Solomon-na pokaalo ada lisimi. Mo alimi Pita Jon laapo waru kupima go pokaalo ada aasa-para enaali adaapu nipu wagepu adola pisimi. ¹² Pita-me enaali raayo adoma agale gu-rupa lakalisa: Israel enaalinuri ake paa-daa nimimi ki wagepu puma pimi pe lisa. Gore ake paa-daa saa adoba wimi pae? Nimi ake kone wimi pae? Saame epe kone suma saana purimi go ali ma-epeaaripa ya? Ora saana purimi-daa dia. ¹³ Gore Gote-me paa. Ora naana kasua Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote-me go ali ma-epeaaripa. Nipumi nipuna raba mi naaki Yesuna bi minasaatalo paa. Go Yesuri nimimi apo kadipi Pailat-na le agaana yada roboma koau waalisimide. Pailat-mere Yesu rapaalua kone wisa pare nimimi go agale napagesimide. ¹⁴ Go puma Yesu ora Gote-na epe redepo le ali pirisa pare nimimi nipu giyoma Pailat-para enaali lu makome ali epenala lisimide. ¹⁵ Go puma nimimi ade abuna kagaa pirapena re Yesu yapare lisimide. Lisimi pare Gote-me tapa-para marekaasa. Naame go raayo adoma lalema. ¹⁶ Go Yesu nipuna bimi go pora napami ali ma-epeaaripa. Nipumi Yesu madaa kone rulaasipi-daa Gote-me nipu puri kalisa. E, gore nimimi go ali adaba pimi. Go alimi Yesuna agale lo robaa-para makodabaripa-pulu nipu epe-rupa pia lisa.

¹⁷ Naa ame balinu, nimi page nimina ali kalunumi page Yesu-para pisimide elere namakuaaoma pisimi yaade. ¹⁸ Go pea pare Gote-me nipuna agale lakale alinu-para gu-rupa lakalisa: Keriso Me-saia radaa noma komalia lakalisa. Go alinumi agale lakenaloma go agalena re makoyatalo pisimi.

¹⁹ Go pimi-le kone pereke yoma Gote-na kone muma nimina pupitagi giyalimina go rabu nipumi mea rubaalisa. ²⁰ Gote-me kagaa puri ginalo go-rupa palepape. Go puma Gote-me Yesuri makuaa loma Mea Rapaae Ali yaa-pulu abala mada muma mea rapa lisa. ²¹ Pare nipu abi yaa-para ora piruma werepe su kamaa ipuma kagaa elenu masaalia. Go madaare Gote-me nipuna agale lakale alinu lakenaloma nimumi lisimi lisa.

²² Go madaare Moses-me abala gu-rupa lisa: Gote-me ni nipuna kogono panolo mapiraasa lisa. Go pea-le nipuna lakale alina agale raayome pagalepape. ²³ Go puma enaali raayome nipuna agale napagalimi-daare Israel su giyoma ora nimu komabalimina. Moses-me agale gu-rupa lisa. ²⁴ Pita-me wala talo: Gote-me agale lakale ali Samuel madaa piruaama ipumare agale lakale alinumi raayo go agale komea gu-rupa lisimide. Nimuna agalena re abi go yaade lisa.

²⁵ Gote-me kasuanu raapu kana waraaoma agale lakale alinu agale lakalisa. Go ora agalere ora nimina pagoma meape agale yaade. Gote-me Abraham-para agaleme pogalulalo gu-rupa lisa: Nena madi si kasuanumi su kamaa piri enaali raayo puri kainalo mapiraalua lisa. ²⁶ Go lisa-pulu Gote-me naa raba meape ali Yesu mea epenalisa. Gote-me Yesu marekaaoma nimi piri-para abala epenalisa. Go puma nimimi pupitagi ne kone koau walanalo epe puri mea epenalisa.

4

Nimumi Pita-para Jon laapo adilisimi

¹ Pita-para Jon laapome enaali agale lakalisimi rabu alinumi nipu laapo adialalo ipisimi. Alinu gu-rupa ipisimi: Gote-na lodo kira-ae alinu page lotu adana Mudu Ali polis page Juda alinuna page Sadyusi ruru alinu page adialalo ipisimi. ² Gore Pita Jon laapome enaalinu-para Yesu tapa-para rekoma pia lisipi. Go lisipi-pulu enaalinumi kome enaalinu page wala rekoma piralimi. Go lisipi-pulu mo alinumi rono waru pagoma adialalo

pisimi. ³ Go puma adilisimi pare ribaa lisa rabu ekeru kose lemena lisa. Go puma kose nalo pi ada-para surubisimi. ⁴ Go pirisimi pare enaali adaapumi nipu laapona agale pagoma kone rulasimi. Go rabu Mudu enaali adaapumi gu-rupa 5000 kone rulasimi.

⁵ Wala ekeru-nane kaunsil-na ali mudunu page kone makuaae alinu page rekena agale tisaa-nu page Jerusalem su-para kiritasimi. ⁶ Gote-na lodo kira-ae alinuna mudu Anas-para Kaiafas-para Jon-para Aleksader-para lodo kira-ae Mudu Ali raayo kiritasimi. ⁷ Go puma nimumi aposel kogono ali laapo lorapisimi. Nipina kogonore aapina bi madaa puri mealepa lisimi.

⁸ Go lisimi rabu Pita madaare Holi Spirit kodobasa-pulu gu-rupa abulisa: Enaali raayona mudunu page kone makuaae alinu page nina agale pagalepape lisa. ⁹ Gore nimimi agale mulalore saame pora napami ali raba muma ma-epearipade agale laketepa lisimi. ¹⁰ Go madaa waru pagalepape. Go rekoma pia aliri Nasaret su-para piri Yesu Keriso-na purimi nipu ora ma-epearipa. Go Yesuri nimimi repena polopea madaa nil-mi lisimide pare Gote-me nipu tapa-para marekaasa. Nipuna purimi pisa. ¹¹ Gote-na buk madaa wi agaleme Yesu madaa saa pi agale gu-rupa wisa: Nimi kamda kogono pulalo meme kanare giyasimide pare go kana abi ora riri-nane ali lisa. ¹² Gore nipu komeame ade abuna kagaa piraamala pope kone wasupa mada gialia. Su raayo-para pimi enaalinumi Yesuna bi komeame naa epe-rupa mapiraalia leme lisa.

¹³ Go lisa rabu kaunsil piri alinu paala komisimi pare Pita Jon laapome puri pale agale lisipi. Go ali laapome skul nalo agale mana waru napage ali lapo-le puri pale agale lisipi-daa adisimi. Nipu Yesu raapu pirisipi-daa adisimi. Go puma mo alinumi kone adaapu wisimi. ¹⁴ Yapare pora napami ali pereke yoma nimu raapu pirisipulu nimumi Pita Jon laapo-para agale nabulisimi.

¹⁵ Go puma nimumi go ali laapo kaunsil ada giyoma kamaa maa pulupa lisimi. Nimumi nipu laapo madaa kose lape agale

mea robesimi. ¹⁶ Go ali laapo madaare ake palima ya? Nipuna puri pale napinu kogono Jerusalem su-para enaali raayome pagamede. Go pea-le naame go ali laapome ne koe ali nama-epearipiri mada natema lisipi. ¹⁷ Yapare go agale su raayome puma pagena-le go ali laapo-para Yesuna remaa enaali medaloma nalakelaina lisimi. ¹⁸ Go loma go ali laapo ru-nane mea ipulupa loma lisana agale mana gu-rupa lisimi: Yesuna agale-para nipuna bi-para enaali medaloma nalakelape lisimi.

¹⁹ Go lisimi pare Pita Jon laapome agale gu-rupa abulisipi: Nimimi tapape. Nimina agale pageme palo ora Gote-na agale pageme palo tapape. Gote-me lisa adeale nimimi tapape. ²⁰ Gore saame adoma pagisipa-pulu agale mada tepa lisipi.

²¹ Go lisipi rabu kaunsil alinumi nipu-para yada malue tyape agale wala loma mea rapaasimi. Enaali raayome go ali laapona kogono madaa Gote-na bi minasaasimi rabu kaunsil alinumi nipu laapo nalisimi. ²² Mo wala yaina perekele aliri nipuna madina maaliri 40 piri.

Go-te-na kone rulae enaalinumi puri minalo beten lala pirisimi

²³ Rapaasimi rabu Pita Jon laapome adami enaali piri puma Gote-na lodo kira-ae ali mudu-para kone makuaae alinu-para nimumi pisimide agale puma lakalisipi. ²⁴ Go enaalinumi pagisimi rabu Gote madaa kone komea suma agale talo: Aapa, ne ora adaa. Neme su yaa laapo page ipa page ele raayo page warisi. ²⁵ Nena Holi Spirit-mi naana kasua Devit agale lakalisa rabu nipumi pepa madaa gu-rupa lisa:

Ake pea ruru rado enaalinu rono pagoma koe agale lo pimi?

²⁶ Su raayona ali kalunumi au puma mudu ruru kiritasimi. Nimumi Gote-para nipuna Raba Meape Ali madaa page rabuaalalo kirita pirisimi lisa.

²⁷ Devit-mi gu-rupa lisa-le abi Herot page Pontius Pailat page go ali mudu ruru rado enaalinu page Israel su-para piri enaalinu page nimu raayo kiritaoma

nena raba mi ali Mesaia mapiraasimi. ²⁸ Gote neme abala kone wina go mada palimi-pulu nimu kiritalo pirisimi. ²⁹ Gote abiri neme nimuna yada palimiri waru adobaina. Go puma naare nena raba mi enaalinumi nena agale puri paloma lakelamona puri giape. ³⁰ Nena koneme enaalina yaina ma-epeaaoma epe kogono mapaaoma puri pale kogononu rado pamonona puri giape lisimi. Nena Epe Raba Meape Si Yesuna bimi giape lisa. ³¹ Go beten lo kiritasimi rabu nimu piri-para pururu aasa. Go puma Holi Spirit-mi nimu raayo rubitabenaloa Gote-na epe agale puri paloma lakalisimi.

Kone rulae enaali kone komea wimi

³² Kone rulae enaalinumi kone komea suma nimuna elenu lamulalo komea-rupa pirisimi. Ali medamere nipuna kama raapu saapitua kone nawisa. ³³ Go puma aposel kogono alinumi Mudu Ali Yesu tapa-para abala rekese-daa agale puri paloma lakalisimi. Ora go-rupa puma nimu madaare Gote-na epe raba meape kone mea wisa. ³⁴ Go puma kone rulae enaalinuna rikiranare naarali enaali meda ora napirisa. Dia, enaali raayome su ada laapo yoto misimi rabu aposel kogono alinu kalisimi. ³⁵ Go puma nimumi ele diale enaalinu-para mea rumaasimi.

³⁶ Go pisimi rabu ali medalomame Josep nipuna su kabesimi. Go aliri nipu Livai-repaa su Saiprus madina ali pirisa pare aposel kogono alinumi bi Barnabas maasimi. Adaa agale madaare go biri epe kone sape ali. ³⁷ Go aliri yoto muma aposel kogono alinu kana puma kalisa.

5

Ananias Safaira rapaaya pirisipi

¹ Kone rulae enaalinu ele gu-rupa ru-maasimi pare Ananias Safaira repaaya lapo pirisipi. Ananias-me nipuna su meda madaa kana yoto misa. ² Go rabu nipumi medaloma paga suma medalomare aposel kogono alinu kalisa. Go konere nipuna wereme kalisa. ³ Go pisa rabu Pita-me talo: Ananias, ake paa-daa Satan-me ne makirae kone maa gia pa. Go pea-le neme Holi Spirit-para makirae

agale lae. Kone gu-rupa saere su rudu yoto medaloma nena pa pagaa saama lisa. ⁴ Go suri ora nena su yaade. Gore yoto meae kana page nena yaade. Ora-le ake paa-daa ne kone laapo suma kana pagaa wi pae? Ne pa enaalinu-para makirae agale nalakelae pare neme ora Gote-para makirae agale lakelaede lisa. ⁵ Ananias-me go agale pagoma lisana nipu lopoma ora komisa. Go puma enaali medalomame go remaa pagomare paalame komisimi. ⁶ Go pisa rabu penaalinu ipuma Ananias-na ro mea ruma tapa-para puma rogaasimi.

⁷ Wala werepe ogesi-daa piruma Ananias-na were Pita piri-para ipuma mo pisana remaa napagesa. ⁸ Pita-me mo ena lorapisa: Ne page nena aali laapo mo su madaa kana go-rupa meapede lalo pare akepu meape lisa. E, meapade pare medaloma dia yaade lisa. ⁹ Go lisa rabu Pita-me lakalisa: Ake pea nena aali raapu koe kone suma Gote-na Holi Spirit-para makirae agale lakelapape pae? Nena aalina ro rogaae alinu riri-nane pimi-le nena yogale page go enaalinumi rogaalimi lisa. ¹⁰ Go lisa rabu go ena Pita-na age re-para lopoma komisa. Go puma alinumi ipuma go enana ro ria puma aalina tapa re-para puma rogaasimi. ¹¹ Gore Yesuna disaipel enaalinu page enaali medalomanu page apo remaa pagoma ora paala komisimi.

Aposel alinumi puri pale kogono-para epe rado kogono-para pisimi

¹² Aposel alinumi enaalina rikirana napi kogono page epe rado kogononu page pisimi. Koro meda aposel kogono alinu-para enaali medaloma Solomon-na pokaalo ada-para puma kiritasimi. ¹³ Go rabu pa enaali medaloma nimu raapu nakiritasimi pare kone rulae enaalinu pala komoma nimu raapu nakiritasimi. ¹⁴ Go pisa rabu Mudu Ali madaa kone rulae enaali adaapu nimu raapu meda-para pirisimi. ¹⁵ Aposel alinumi kogono waru pisimi-daa enaalinumi yaina kome enaali pora-nane ria puma reke madaa page yapara madaa page mapiraasimi. Go puma Pita pamisa rabu nipuna wasupame yaina wi enaali madaa kabulisa rabu

kome enaali ma-epeaanalo mapiraasimi. ¹⁶ Go puma Jerusalem su mone pane piri yaina wi enaali page remo pabo piri enaali page ma-epeaanyalo mea ipisimi. Go pirisimi rabu aposel kogono alinumi nimu maperekeasimi.

Aposel alinumi radaa nisimi

¹⁷ Go pirisimi rabu Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi page Sadyusi alinu page nimumi aposel kogono alinu madaa koe kudipa kone wisimi. Go rabu nimumi ralu waru yawesimi. ¹⁸ Nimumi aposel kogono ali mapaitaalalo koe enaali piri karapo ada-para maa pisimi. ¹⁹ Go pirisimi pare go ribaa Gote-na ensel medame karapo adana pora loboma aposel kogono ali meda kamaa-nane maa puma agale gu-rupa lakalisa: ²⁰ Epe lotu ada-para puma enaali raayo Yesumi kagaa kone gina lake-tapape lisa. ²¹ Go lisa rabu aposel kogono alinumi ensel-na agale pagoma yapi la-paasa rabu epe lotu ada-para puma agale pamu mogelisimi. Gote-na lodo kira-ae mudu-para nipuna kogono alinu-para nimumi mo Juda alinuna kaunsil raayo kiritainalo yaalasimi. Go rabu karapo ada-para agale rapaoma disaipel alinu mea epenalo lakalisimi. ²² Go pisa pare polis karapo ada ru-nane puma kodobasimi rabu aposel kogono alinu napirisimi. Na-adisimi rabu nimu kaunsil piri-para agale gu-rupa puma lakalisimi: ²³ Naa karapo ada adola puaama pare pora gaape ora loko luma polis adaba pirina lisima. Go puma pora gaape loboma ru-nane puma go alinu-daa naame na-adama lisimi.

²⁴ Epe lotu adana mudu polis page Gote-na lodo kira-ae ali mudunu polis page Gote-na lodo kira-ae ali mudunu page nimumi go aposel kogono alinu pa puamede remaa pagomare kone adaapu wisimi. ²⁵ Go kone su pirisimi rabu ali medame ipuma talo: Pagalepa. Apo paleme alinumiri lotu ada-para piruma enaalinu agale mogeaeme lisa. ²⁶ Go lisa raburi plisman-nu nimuna mudu raapu aposel kogono alinu mula puma wala ipisimi. Go

pirisimi pare enaalinumi nimu kaname tyalimi kone suma pawa mea ipisimi.

²⁷ Go puma aposel kogono alinuri ru-nane maa puma kaunsil piri-para ma-aainalo Gote-na lodo kira-ae alimi agale mulalo pisa: ²⁸ Yesuna bi madaare agale nalakelape abala lamade. Go lamade pare nimimi ora pa leme-daa adema. Go Jerusalem su-para raayome nimina lakale agale pageme. Go pea-le lu mako-maape kone naa madaa masaatalo peme. ²⁹ Go lisa rabu Pita-para aposel kogono alinu medalomame agale gu-rupa abulisimi: Naa Gote-na agale mana pagoma makuaaema. Go puma ali medaloma agale mana napageme. ³⁰ Naana kasuana Gote-me tapa-para Yesu marekaasa. Go pisa pare nimimi abala repena polopea madaa nil-mi lu makomasimide. ³¹ Go pirisimi pare Gote-me Yesu marekaaoma ki popa ki-nane piruma ora Mudu Ali page enaali Raba Meape Ali mapiraasa. Nipumi Israel enaali raayo koe kone perekeamina koe kone rabuaamina puri pasa. ³² Naame page go kogono abala adisima. Go pea-le Gote-me Holi Spirit-na puriri nipuna agale pagemedede enaalinu-para kalisa lisa.

³³ Kaunsil alinumi go agale pagisimi rabu ralu waru yawoma aposel kogono alinu tyamono kone wisimi. ³⁴ Go kone wisimi rabu Farisi ali medare nipuna bi Gamaliel* pirisa. Go aliri kaunsil alinu piri-para puma rekesa. Go aliri rekena agale mogeasa-pulu enaali raayome nipuna bi minasaasimi. Nipumi rekoma talo: Go aposel alinu kamaa maa pulupa lisa. ³⁵ Kamaa pisa rabu kaunsil-nupara go-rupa lakalisa: Israel alinu, nimimi go ali laapore ele palima kone saleme. ³⁶ Abaladere Theudas ipuma ni ora Mudu Ali yaade lakalisa. Go lisa-pulu enaali adaapu go-rupa 400 nipu raapu pisimi. Go pisa pare lu makomasimi rabu nipuna disaipel ali raayo pogola pirisimi rabu nipuna kogono dia lisade. ³⁷ Wala werepe nimumi enaalinuna bi tyalo ipisimi rabu Galili ali Juda epa pirisa. Go puma enaali adaapumi nipuna agale pagisimi. Pag-

* **5:34:** Aba ripima Pol nipu Yesu madaa kone abi narulasa rabu Gamaliel nipu Pol-na tisaa pirisa. Moge Riae Alinuna Kogono 22.3 go-para wia.

isimi pare komenaloma nipuna disaipel enaali pa giyoma pisimi. ³⁸ Go pisa-pulu abi neme agale lagialo. Go ali laapo madaa kose natepape. Go ali laapo giyalepa. Nipuna pulalo pi kogonore go pa su kamaa kogono-rupadaa ora dia yaalia. ³⁹ Yapare go alinumi Gote-na kogono peme-pulu nimimi mada nayokalimi. Nimimi ora Gote madaa koeyae puma kogono makoy-aalimi lo talo lisa.

Go lisa rabu kaunsil alinumi Gameliel-na agale pagisimi. ⁴⁰ Go pisa rabu aposel kogono ali linalo ru-nane wala mea ipuma agale mana puri pale go-rupa lakalisimi: Yesuna bi mada agale natepape loma rapaasimi. ⁴¹ Go rabu aposel kogono ali laapo kaunsil giyoma pisipi. Giyoma pisimi rabu nimumi Yesuna bi madaa kedaa risimi-pulu nimu ora raana komoma pirisimi. ⁴² Go pumare yapi raayome aposel kogono alinu lotu ada-para page enaalinuna ada-para page Gote-na Mea Rapaae Ali Yesu madaa Epe Agale mogeasimi.

6

Ali ki medane luma medane laapo raba meape ali madaa misimi

¹ Go raburi disaipel enaalina ruru adaa ya-maoma pisa. Gore mo disaipel enaali Grik agale lisimi rapaame mo Hibru agale le rapaa rono pagesimi. Go lisimi: Nimimi eda wasa enanu nakaleme. Dia pare naana wasa ena eda nakaleme-pulu epe-rupa nasurubeleme lisimi. ² Go lisimi rabu aposel-na 12 page disaipel enaali raayo makiritaaoma gu-rupa lisimi: Naame Gote-na agale giyoma eda ele rumaalima-daare go kone ora ko yaalia. ³ Amenu, go-rupa pamina. Nimina rikirana ali 7 ele rumaaina mapiraalepape. Go mapiraalimide alinuri epe bi mealimi rabu nimu Holi Spirit waru mu redepo le kone waru su ele surubenalo mapiraalepa. ⁴ Go palimiri naame ade abuna beten loma Gote-na agale laketema lisimi.

⁵ Aposel alina agale pagoma nimumi raana komoma pirisimi. Go puma alina bi Stiven-re Gote-na agale page Holi Spirit page nipuna lo robaa-para rubitabesa.

Nipu ma-paamisa. Go puma Filip-para Prokorus-para Nikanor-para Timon-para Parmenas-para Nikolas-para go raayo madaa misa. Nikoas-re Antiok su piruma abala Juda alinu raapu kone rulae abala misa. ⁶ Go kone rulae enaalinumi mo disaipel ali 7-pela maa ipisimi. Go pirisimi rabu aposel kogono alinumi beten loma lisimina go alinu kalu madaa ki saasimi.

⁷ Go raburi su raayona enaali adaapumi Gote-na agale pagoma kone rulasimi. Go puma Jerusalem su-para kone rulae enaali adaa yoma adaapu pirisimi. Go page Gote-na lodo kirae enaali adaapu nimumi Yesuna agale waru pago kone rulasimi.

Juda alinumi Stiven adilisimi

⁸ Gore Stiven-re Gote-na raba meape kone page Holi Spirit-na puri page waru misa-pulu nipumi enaali piri-para puri pale kogono-para epe rado kogononupara puma pisa. ⁹ Go pisa pare enaali medalomame Stiven raapu agale ape pula pisimi. Go enaalinuri Juda enaalinuna lotu ada medana bi kepena alinu lisimi. Go enaalinu page lotu adare Sairini suna Juda enaalinu page Aleksandria suna Juda enaalinu page Silisia Esia su laapo piri Juda enaalinu page Stiven raapu agaleme ape pisimi. ¹⁰ Go pirisimi pare Stiven-re Holi Spirit-na puri-para nipuna makuaae kone page adoma lisimina nipuna agale mada naralisimi. ¹¹ Mada naralisimipulu ali medaloma kana kaloma gurupa tapape lisimi: Stiven-me Moses-para page Gote-para page ero agale leadaa pagema tapape lisimi. ¹² Go puma lakenaloma kone makuaae enaalinu-para rekena agale tisaanu-para nimuna kone koe-rupa ma-rekaasimi. Go puma nimumi Stiven piri ipuma kaunsil-na ada-para adiala ria pirisimi. ¹³ Go puma nimuna makirae agale le alinumi ru-nane maa penaaloma makirae agale gu-rupa lisimi: Go aliri ade abuna naana Gote piri lotu ada-para nipumi Moses-na agale madaa ero agale lo aaya lisimi. ¹⁴ Gu-rupa pagisima lisimi: Go alimi talo: Nasaret su-para piri Yesumi epe lotu ada kilipima Moses-me naa gisade rekena agale perekealia laasimi. ¹⁵ Go loma makirasimi rabu

kaunsil alinumi Stiven-na le agaare ora ensel-na le agaa-rupa adisimi.

7

Stiven-me agale lisa

¹ Go lisimi rabu Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi Stiven lorapisimi: Nimumi ne-para lamede agalere ora leme pe lisimi. ² Stiven-me go remaa gu-rupa abulisa: Amenu aapanu, pagalepape. Naana kasua Abraham Haran su-para na-pirisa rabu epe paa pi Gote-me Mesopotemia su-para opapaoma agale gu-rupa lakalisa: ³ Nena su-para piri ruru giyoma su rado-para pope. Go suri neme waatoa. ⁴ Go lisa-pulu Abraham Kaldia su giyoma Haran su-nane pisa. Go puma nipuna aaraa komenaloma Gote-me nipu go su-para ma epenalisa. Nimi abi go pimi su madaa talo. ⁵ Go rabu Gote-me Abraham nipuna surubape su kalisa. Dia, nipuna kama agu raapu pirape oge regepele su-daa nakalisa. Yapare Gote-me werepe Abraham nipuna sinu-para rurunu-para minalo ora agale lakalisa. Gote-me gorupa lakalisa raburi Abraham-me naaki meda abi namaitisa. ⁶ Gote-me gu-rupa wala lakalisa: Nena werepe madi naakina rurunuri pa kimisu naakinu ruru piruma nimu ora kogono madaa adili alirupa piralimi. Go puma nimu ora maali 400 koe-rupa piralimi lisa. ⁷ Gore Gote-me Abraham-para wala lakalisa: Apo ada kimisu-para piri gavman-mere nena naakina rurunu kogono madaa adiala surubalimi. Go palimi pare neme koe kedaa abulanoloma nena madina rurunu ne piri-para nina bi minasaatalo epalimi lisa. ⁸ Go loma lisana Gote-me Abraham yogale ruguli kone kalisa. Go pisa-pulu Abraham-me Aisak madisa rabu yapi 8 piruma go naakina yogale rugulisa. Go puma werepe Aisak Jekop madisa. Jekop-mere naana kasua 12 madisa.

⁹ Stiven-me agale gu-rupa lakalisa: Jekop-na sinumi Josep-para koe kone suma Isip yoto muma kimisu kogono alirupa maa puma yoto misimi. Yapare Gote-me Josep raapu piruma kedaa epalia lo surubisa. Go rabu Fero ora Isip-na ali mudu pirisa. Go puma Josep kabesimi

rabu Gote-me Josep epe makuaae kone kalisa. ¹⁰ Nipumi go kone kalisa-pulu Fero-me Josep-para epe kone suma Josep ora Isip su raayona namba wan gavman ali mapiraasa. Go puma nipuna ada page surubenalo surube ali mapiraasa.

¹¹ Go pisa-le Isip su-para Kenan su laapo-para reae adaa paboma sapi e poape giya komisimi. Go pisimi rabu naana kasuanu eda asa pisimi. ¹² Go pisa rabu naana kasua Jekop-me Isip su-para eda salo remaa pagoma nipuna sinu rana komea pora kimisu-para ma rapasa. ¹³ Rana laapo pisimi rabu Josep-me ameaya-para nipuna kone lakalisa rabu Fero-me Josep nipuna ruru adisa. ¹⁴ Go pisa rabu Josep-me nipuna aaraa Jekop-para agale rapaoma nipuna ruru Isip su-para ipulupape lo lakalisa. Go pisa rabu enaali 75 no-para puma ipisimi. ¹⁵ Go pisa rabu Jekop Isip su-para puma komenaloma naana kasuanu page go su-para puma komisimi. ¹⁶ Komenaloma nimuna ronu Sikem su-para mea ria puma rogaasimi. Go suri Abraham-me ali rogaape tapa kabenalo Hamo-na naakinu kana kalisa.

¹⁷ Go pisa pare Gote-me Abraham-para pogalu pirape agale kalenalo di rudu lisa rabu naana ruru enaali adaapu Isip su-para kimisu puma pirisimi. ¹⁸ Go-para pirisimi pare werepere Isip-na ali mudu meda piruma go alimi Josep naadisa. ¹⁹ Go ali mudumi naana ruru yala mapolaaoma kasuanu radaa mapaaoma nimuna nogo naaki pa komenalo su kamaa-nane mea mapiraasa. ²⁰ Go rabu Moses-na agimi nipu madisa. Go naakiri le-wili kaapu epe-rupa ae naaki yaa-pulu agimi suba repo ada-para madu saapirisa. Go pisa pare werepe nipu kalae naaki-rupa pirisa. ²¹ Go rabu ali mudu Fero-na waneme muma ora nipuna si-rupa surubisa. ²² Go rabu Isip kone makuaae alinumi nipu mogealisimi. Go pisa-pulu Moses-ri nipu yaba yapipi le ali piruma puri pale agaa-para kogono-para puma ali mudu-rupa pirisa.

²³ Wala werepe Moses-na maali 40 palinaloma nipumi Israel su-para piri amenu

adaluwa kone wisa. ²⁴ Go pisa rabu Moses-me Isip ali medame ame ralu talaina adisa. Adisa-pulu nipumi ame raba mulalo puma nipumi Isip ali lu makomeama rudu abulisa. ²⁵ Go pisa rabu Moses-me kone gu-rupa wisa: Gote-me ni puri ginalo neme amenu raba mealua rabu adalimi kone wisa. Go kone wisa pare amenumi kone gu-rupa nawisimi. ²⁶ Wala ekeran-nanere ame laapome yada pisipi rabu Moses adoma yada napipape lo agale gu-rupa lakalisa: Ame laapo, nipiri ora ameaya-le nipimi ake paa-daa makoy-aaripi ya? ²⁷ Go lisa pare mo alimi rono pagoma go Moses warolo paoma talo: Aapimi ne ora ali mudu-rupa mapiraaripa ya? ²⁸ Abala go Isip ali meda tyaderupa ni tyalalo pi pae? ²⁹ Gu-rupa pagisa rabu Moses paala komoma Midian su-para pogola puma yada tyape ali-rupa puma pirisa. Go puma werepere nipumi naaki laapo madisa.

³⁰ Maali 40 palisa rabu Moses enaali napiri su Rudu Sainai re-para puma ensel meda adisa. Adisa rabu repena sulaa ralaena adisa. ³¹ Moses-me adisa rabu nipumi pala komoma rabu nipu re-para puma adolalo pisa. Go rabu nipumi Mudu Ali-na agale gu-rupa pagisa: ³² Niri nena kasuanuna Gote yaade. Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote yaade lisa. Go lisa rabu Moses paala komoma pururu pisa pare Gote piri-para nadisa. ³³ Go pisa rabu Gote-me nipu-para talo: Nena age ada koyape. Abi ne rekoma aate suri ora Gote-na epe su yaade lisa. ³⁴ Neme nina Isip su-para piri enaalinuna koe radaa pi kogono-daa ora ade. Nimuna re pagoma nimu raba mulalo epawa. Go pea-le ne rekoma ne Isip su-para painalo pi lisa.

³⁵ Go Moses komeare Israel su-para piri enaalinumi abala giyoma gu-rupa lisimi: Aapimi ne ali mudu-para kose pagape alirupa mapiraaripa pae? Go lisimi pare Gote-me Moses ali mudu-para raba mi alipara pirinalo mea rapasa. Go repena sulaa ralaena-para pirisa ensel-me Moses raba minalo Gote-me Moses puri mapabaasa. ³⁶ Moses-mere Isip su-para napi kogono

page rado kogononu page pisa. Nipumi enaalinu Kale Ipa kenaoma enaali napiri su-para maali 40 nimu surubisa. ³⁷ Moses-miri Israel su-para piri enaali abala gurupa lakalisa: Gote-me ni mapiraasaurupa nimina rikirana agale lakale ali meda mapiraalia. ³⁸ Moses-re Israel su-para piri enaalinu kiritasimi rabu nipumi raba misa. Nipumi ensel raapu Rudu Sainai madaa piruma agale lakalisa. Go ensel-me kasuanu page agale lakalisa. Apo ade abuna mapiraape agale pagisimi rabu nimi page pagalimainalo lagisa.

³⁹ Go pisa pare go Moses-re naana kasuanumi koau rilalisimi. Nimimi nipu giyoma wala Isip su-para palima kone wisimi. ⁴⁰ Go puma nimumi Aron gurupa lakalisimi: Remo medaloma wari lisimi. Go puma nimumi pora walenaloma werepe pomona. Moses-re naa Isip su-para mea epaade pare nipu aapara puma palo maarea lisimi. ⁴¹ Go lisimi rabu nimumi remo mena gawarupa warisimi. Nimumi pa kimi warili mena gawa madaa gote ma-aulaomaa rana ranaa komo pirisimi. ⁴² Go rabu Gote-me nimu yaa-para aatade kuba kedonuna bi minasaainalo giyesa. Go madaare Gote-na agale lakale alinumi buk madaa gu-rupa lu wisimi: Nimi Israel su-para piri enaalinu-ya. Nimimi maali 40 su kamaa piruma mena gawanu luma lodo kirisimide-le gore ni-para pisimi pae? Ora dia. ⁴³ Nimimi mo remo Molek-na mamina warili abala mea kilipima ria pisimi. Go raapu mo remo Refan-na kuba kedo page minasaasimi. Go remo wasaare nimimi waria kiritasimi. Go pumare neme nimi Babilon su-para maa pua mapiraalua lisa. Profet alimi buk madaa apo agale lu wisa.

⁴⁴ Stiven-me agale pena lala lisa: Naana kasuanuri enaali napiri su-para piruma lotu ada sel laplap-me warisimi. Go adare Gote-me Moses-para wariape lo robo wisa-rupa warisimi. ⁴⁵ Werepe go laplap-me warili adare kasuanumi sinu-para kalaama puma kasuanumi kilipimaru pisimi. Go puma Josua-me ruru radonu raita maa pisa rabu kasuanu sel ada go-para ma ria pisimi. Go pulalo pisimi

rabu Gote-me lore alinu abala ralu rubesa. Go su-parare Devit madisa rabu page sel ada wisa. ⁴⁶ Devit-ri Gote-me epe ali kone wisa-pulu nipumi Gote-para ne ora kasua Jekop-na Gote yaa-pulu nena pi-rape lotu ada warialuame pi lo beten lisa. ⁴⁷ Go beten lisa pare Devit-na naaki King Solomon nipumi go lotu ada warisa.

⁴⁸ Yapare so Adaa Gote-re pa kimi war-ili ada-para napia. Go madaare Gote-na agale lakale alimi gu-rupa lisa: ⁴⁹ Mudu Alimi gu-rupa lisa: Yaa-parare ora nina piri siaa yaade. No suri ora nina age wi-para yaade. Go pe-le nimimi nina adare ake pu palimi yapae? Go page nina Pomo mu Pirape su yaade. ⁵⁰ Neme go elenuri nina kimi waritu lisa.

⁵¹ Stiven-me kaunsil gu-rupa lakalisa: Nimiri pupitagi no raa-para piri enaali pimi. Nimina kale poaoma Gote-na agale napageme. Nimiri nimina kasuan-umi Holi Spirit giyasimide-rupa peme. ⁵² Profet ora komea nimina kasuanumi radaa nakalasimi ya? Go page nimina kasuanumi epe redepo le ali madaa pora mea waalape ali lu makomasimi. Go puma abi page nimimi nipu koe maduma lu makomasimi. ⁵³ Nimiri ensel-me Gote-na rekena agale mea lagisa. Go pisa pare nimimi go agale yokoma napagaeme.

Nimumi Stiven kaname lu mako-maasimi

⁵⁴ Kaunsil piri alinumi Stiven-na agale pagomare waru rono pagesimi-pulu nimuna kabulu regepe no pirisimi. ⁵⁵ Yapare Stiven-re Holi Spirit nipuna lo robaa-para rubitabesa-pulu nipumi so yaa-para Gote-na epe paa adisa. Yesu Gote-na popo ki-nane pirina adisa. ⁵⁶ Adalepa. So yaa lobapaina Gote-na ki popa ki-nane enaali Raapu Pirape alina Si so pia-daa lo Stiven-me gu-rupa lisa.

⁵⁷ Go lisa rabu nimumi ali-ya loma nimuna kale pora poaoma Stiven wagepu adialalo pirisimi. ⁵⁸ Nimumi nipu adare kamaa-nane raita maa puma kaname lisimi. Go puma nipu lu makomaape alinumi mamina kaloma penaali meda mea kalisimi. Go alina biri Sol yaade. ⁵⁹ Nimumi kaname talaina Stiven-me Gote-para beten gu-rupa lisa: Mudu Ali

Yesu, nina wasupa mea lisa. ⁶⁰ Go lisa rabu rumu pege puma agale puri paloma lisa: Mudu Ali, go alinuna pupitagi koe kedaa na-abulape. Go loma nipu komoma u palisa.

8

Sol-me Gote-na kone rulae enaali kedaa kalisa

¹ Stiven lisimi go raburi Jerusalem su-para piri kone rulae enaalinu madaa koe kedaa yapi di marekaasa. Go pisa-pulu nimu su rado rado-para yada tya rekoma pisimi. Nimu Judia Samaria su-para yada tya pisimi pare aposel kogono alinu komea napisimi. ² Go raburi Gote madaa kone waru rulae ali medalomame Stiven-na ro rogaaoma re lo pirisimi. ³ Yapare Sol-me Gote-na ruru kedaa kalalo makoy-aasa. Nipu ada komea komea lo pu-para pamuma kone rulae enaalinu aditama karapo ada-para mapaitaasa.

Samaria su-para Gote-na epe agale lakalisimi

⁴ Yadatape pirisimi kone rulae enaalin-umi su raayona puma epe agale la yokes-imi. ⁵ Filip-ri nipu su Samaria adare-para puma apo piri enaalinu-para Gote-me Mea Rapaae Kana agale mogealisa. ⁶ Nipumi napi kogono pisa rabu enaali adaapumi nipuna agale pagoma kone rulasimi. ⁷ Go pisa rabu Filip-mi remo pabo piri enaali adaapuna remo kamaa mapisa. Go remo pisa-daa agale puri pale lisimi. Go puma pora napami ki koe enaalinu page yaina komo pa wi enaalinu page ma-epeaasa. ⁸ Go rabu Samaria su-parare enaalinumi ora raaname komisimi.

⁹ Go adare-parare ali meda nipuna bi Saimon pirisa. Go aliri nipu yaina pia ali yaa-pulu Samaria su-para piri enaali raayome nipu paala komisimi. Nipumi ni ora ali mudu lisa-pulu enaalinumi nipuna puri adoma paala komisimi. ¹⁰ Samaria su-para piri enaali raayo ora ali mudunu page riabo enaalinu page go yaina pi alina bi waru minasaasimi. Go ali madaa gu-rupa lisimi: Nipu Gote-na puri wia-pulu bi Ora Puri lamina lisimi. ¹¹ Ora raana adaapu nipuna yaina pi kone adoma enaalinumi nipu waru pagisimi. ¹² Go

pirisimi pare Filip-mi Gote-na Surube Su madaa Yesu Keriso-na bi madaa Epe Agale lakalisa rabu Samaria su enaalimi agale madaa kone rulaoma kalu-ipa misimi. ¹³ Go yaina pia ali Saimon page kone rulaoma kalu-ipa muma lisana Filip repara pisa. Go puma nipumi puri pale kogono-para kogono radonu-para adisa rabu paala komoma ki wakepu lisa.

¹⁴ Samaria enaali Gote-na agale lo robaa-para misimi rabu Jerusalem su-para piri aposel kogono alinumi remaa pagisimi. Go puma nimumi Samaria sunane Pita Jon laapo maa penaaalisimi. ¹⁵ Go ali laapo ipisipi rabu nipumi kone rulae enaalinu Holi Spirit minalo beten laasipi. ¹⁶ Holi Spirit enaalimi abalade namisimipulu nipumi go-rupa pisipi. Nimu kalu-ipa misimi rabu Yesuna bi madaa pagoma misimi. ¹⁷ Go pisa-pulu Pita Jon laapome nimuna kalu madaa ki winaloma Holi Spirit misimi.

¹⁸ Aposel ali laapome kalu madaa ki wisipi rabu go yaina pi ali Saimon-me enaalinu Holi Spirit misimi rabu adisa. Adisa rabu Pita Jon lapo-para mone-me kabano tapa lo agale gu-rupa lakalisa: ¹⁹ Go puriri ni gialepa. Naa kimi pa enaalinuna kaluna sanoloma Holi Spirit mealimi lisa.

²⁰ Go lisa pare Pita-me agale gu-rupa abulisa: Nena kana raapu koe repena sulaa-para pope. Neme Gote-na pa kama gea elere mone-me kabalua kone nasape. ²¹ Nemere kogono pulalo naa raapu kogono ali mada napirali. Nena lo robaa-para epe redepe le kone napia. ²² Pare nena lo robaa-para kone ma-epaaoma Ali Mudu-para beten lape. Go puma koe kone marabuaaina beten lape. ²³ Gore ne kudipa kone suae ali-rupa adalo lisa. Go koneme ne karapo ada mapiraaya. ²⁴ Go lisa-pulu Saimon-me Pita Jon lapo-para talo: Aya, nena lae-rupa ni mada koe elenu na-epena beten tapape lisa.

²⁵ Go puma Jon Pita laapome Mudu Alina agale kone polao mogeaoma Jerusalem su-para wala pisipi. Pora kepa pisipi rabu Samaria su-para piri enaalinu Gote-na Epe Agale lakalisipi.

Filip-mi Itiopia su-para piri ali agale lakalisa

²⁶ Werepe Gote-na ensel medame Filip agale gu-rupa lakalisa: Nena omoale yarera puma no-nane pumare Jerusalem su wadioma Gasa su lapona pora pope lisa. Go porare enaali napiri su-para go popesa. ²⁷ Go lisa rabu Filip-mi omoale yarera puma pisa. Go pisa rabu Itiopia su-para piri ali meda nipuna ada wala polalo pisa. Go aliri naaki namade abe ali yapare ora ali mudu piruma Kwin ena muduna kana surubisa. Go enana biri Kadasi nipu Itiopia piri enaalinu surubisa. Itiopia alimi Jerusalem su-para Gote-na bi minasaoma ada wala polalo lotu ta pisa. ²⁸ Nipu hos-me yole kaaris madaa piruma popesa. Pira pale pulaaoma agale lakale ali Aisaia-na pepa madaa yarepeama pisa. ²⁹ Go puma Holi Spirit-mi Filip lakalisa: Mogo hos-me yole kaaris re-para puma aasa. ³⁰ Go lisa rabu Filip go ali piri-para wagepu puma agale lakale ali Aisaia-na buk yarepealaina pagisa. Pagoma agale gu-rupa misa: Go yarepeale agalena re makuaae pa? ³¹ Go alimi talo: Ali medame go agalena re nalagialiadere ake puma makuaalua yapae? Itiopia surube alimi Filip gu-rupa loma lisana hos-me yole kaaris madaa ni raapu epa pira lo lakalisa.

³² Mo yarepelisade agalena re gu-rupa lakalisa: Gore nipu tyape mena sipsip-rupa nimumi nipu maa pisimi. Oge mena sipsip-ri iri podetalo rogaaoma pemedet-rupa agale lorainaloma nipu maa pisimi. ³³ Gore nimumi nipu ora rabuaanaoma nipu maria-ae kose agale lisimi. Gore nipu nogo naakinu page meda ora napiri. Go puma nimumi nipu lu makomainaloma so yaa-para pisa. Go agalere Aisaia-na buk madaa apo-rupa lu wisa.

³⁴ Apode alimi Aisaia-na buk yarepeari Filip-para agale gu-rupa misa: Go agale lakale alina agalere aapi madaa lo aaya pae? Ora nipu madaa lea pae pa ali meda madaa lea pae? ³⁵ Go lisa rabu Filip-mi Epe Agale adaapu mogealisa. Go ali madaa abala yarepelisa agalena re lomare Yesuna Epe Agale mogealalo pisa. ³⁶ Go puma pora pulaomare Itiopia surube alimi ipa le meda adisa. Go puma nipumi

talo: Go ipa ada. Ake pea neme kalu-
ipa namealua yapae lisa. ³⁷ Filip-mi nipu-
para talo: Nena pu lome kone waru rulali-
daare kalu-ipa mada meali lisa. Go lisa
rabu go alimi talo: Abi Yesu Keriso-re ora
Gote-na Si yaade kone rulaayo lisa.

³⁸ Go rabu mo alimi hos-mena yole
kaaris maloraoma nipu Filip laapo no
ipa-para pisipi. Go puma Filip-mi kalu-
ipa kalisa. ³⁹ Ipa koauna giyoma ipisipi
rabu Holi Spirit-mi Filip pane maa pisa.
Mo alimi Filip wala na-adisa pare nipu
pora-nane pisa rabu nipuna lo robaa-
para raana ora waru pisa. ⁴⁰ Filip-mi
kone muma nipu Asdot su-para pa epa
pirisa. Nipumi adare raayona Epe Agale
lakelaama pumare Sisaria su-para puma
pirisa.

9

*Sol kone perekeyo suma Gote-na agale
lo robaa-para makodasa
(Kog 22.4-16; 26.9-18)*

¹ Yapare go rabu Sol-me koe agale lala
puma Gote-na aposel kogono alinu lu
makomaalalo pisa. Go puma nipumi
Gote-na lodo kira-ae ali mudu piri puma
adisa. ² Go ali mudumi pepa linalo laketa
pisa. Go puma Damaskus su-parare Sol-
me Juda alinuna lotu ada ru-nane pulalore
Gote-na pora raati enaali lotu ada-para
madaa wasala pea. Go puma nipumi nimu
Jerusalem su-para karapo ada adialalo
maa pisa. ³ Gore Sol puma Damaskus
adare resi-para pamisa rabu nipu piri-
para so yaa-para wi paame nipuna le
agaa-para pea-rupa ipisa. ⁴ Go rabu Sol
nipu su kamaa lopoma agale meda gu-
rupa pagisa: Sol Sol, neme niri ake paa-
daa makoyaate pae? ⁵ Gore Sol-me talo:
Mudu Ali, nere aapi ya? Agale gu-rupa
abulisa: Niri Yesu yaade. Nemere ni ade
abuna makoyaaye. ⁶ Yapare ne rekoma so
adare-para pu. Neme werepe pali ele ali
medame lagialia lisa.

⁷ Go agale lisa rabu ali medaloma Sol
raapu pisimiri pa rekaoma agale nal-
isimi. Nimumi go agale pagisimi pare
pa ele meda na-adisimi. ⁸ Sol su madaa
rekesa pare le-para ribaa pa yabaasa. Go

pisa-pulu nipuna adami alinumi ki mina
muma Damaskus su-para mea lamua
pirisimi. ⁹ Gore yapi repome Sol-na le-
para ribaa pa yabaina eda nanisa.

¹⁰ Go puma Damaskus su adare-para
Gote-na agale lae disaipel ali meda Anana-
ias pirisa. Nipumi upaa adisa rabu Gote-
me agale gu-rupa lakalisa: Ananaias-ya
lisa. Nipumi talo: Mudu Ali, ni go pi lisa.

¹¹ Gote-me nipu-para talo: Ne rekoma go
pora-para pu. Mo porana biri Redepo le
Pora, go pora-para pope. Ne Juda alinuna
ada puma Tasas su-para piri ali Sol asa
pape. Abi go ali Sol-me beten lala pia.

¹² Nipuna kone-parare ali meda ne Anana-
ias nipuna ada-para puma kalu madaa
ki epa saena kone saapia. Go pali rabu
nipuna le wala rupaloma kone saapia.

¹³ Ananaias-me gu-rupa lisa: Mudu Ali,
enaali adaapumi go alina koe kone adoma
ni lagiame. Jerusalem su-parare nipumi
nena epe kone rulae enaali madaa koe
kedaa mea kalisa. ¹⁴ Gote-na lodo kira-
ae ali nimu nipu pepa kalisimi-pulu go
ali Damaskus su-para ipumare nena bi
minasaa-ae enaali adialalo pea. ¹⁵ Mudu
Alimi nipu-para talo: Abi pu. Neme
nipu nina epe raba mi ali mapiraayo.
Nipumi nina bi su raayona maa puma
ruru radonu page nimuna ali mudunu
page Israel enaalinu page nimumi page-
nalo maa palia. ¹⁶ Naa kogono madaare
neme nipuna radaa nape elenu mea waa-
toa.

¹⁷ Go lisa-pulu Ananaias puma go ada
ru-nane puma kodobaoma Sol-na kaluna
nipuna kimi warisa. Go puma nipumi
talo: Ame-ya Sol, abala ne pora-nane pa-
muma Mudu Ali Yesu adaede. Nipumi
nena le rupaoma Holi Spirit nena lo robaa-
para rubitabenalo ni mea epenala lisa.

¹⁸ Go lisa rabu Sol-na le madaa kepisa ele
rakepe pasa rabu le wala rupasa. Go pisa
rabu nipu rekoma kalu-ipa misa. ¹⁹ Go
puma eda noma yogale-para puri wala
misa.

²⁰ Nipu Juda alinuna lotu adanu-para
puma kodobaoma Yesuna bi madaa agale
lakalisa. Gore gu-rupa lisa: Yesu ora
Gote-na Si yaade lisa. ²¹ Go enaalinumi
pagomare kidipaa wake lu piruma agale

gu-rupa lisimi: Go aliri abala Jerusalem su-para maa piruma Gote-na bi minasaa-ae enaali lu makomasade ali yaade. Go aliri go-para ipuma nipumi Gote-na pora raali enaali adialalo ipisa. Go puma Gote-na lodo kira-ae ali mudunu piri-para maa polalo pi lisa.

²² Go lisimi pare Sol-me agale mo-gealisa rabu puri meaa-ma pu pirisa. Nipumi Damaskus piri Juda alinu-para Yesu ora Gote-na Mea Rapaae Ali yaade lakenaloma agale mada na-abulisimi.

²³ Go puma koro medare Juda alinumi nimu kiriti piruma Sol tyalalo yada robes-imi. ²⁴ Pare Sol-me nipu tyalalo pirisimi remaa abala pagisa. Go puma Juda alinumi Sol tyalo pirisimi rabu ada pora gaapenu ora ribaa page alebo page kaleda pirisimi. ²⁵ Go pisa pare Sol disaipel enaalinumi nipu lamu muma adaa nu basket-para kaleda mapiraasimi. Go puma pape rarane basket-para maduma puma mea lopaasimi.

²⁶ Sol Jerusalem su-para puma disaipel alinu raapu pirulalo pisa. Go pisa pare nimumi nipu Gote-na disaipel ali diana kone suma paala komisimi. ²⁷ Go rabu Barnabas-me nipu raba muma disaipel alinu piri lamua pisa. Go puma Barnabas-me Sol pora pamisa rabu Mudu Ali adisade remaa lakalisa. Go puma Barnabas-me Mudu Ali Solo-para agale lakalisade remaa lakalisa. Sol Damaskus su-para pirisa rabu Yesuna agale puri paloma mogeasade page remaa lakalisa. ²⁸ Go lakalisa-pulu Sol-me disaipel alinu raapu piruma ora paala nakomisa pare Jerusalem raayona puma Mudu Ali-na bi madaa puri pale agale lakalisa. ²⁹ Go puma nipumi Grik agale le Juda alinu-para ape agale lo pirisa rabu nimumi nipu tyalalo pirisimi. ³⁰ Go disaipel alinumi go remaa pagomare nimu Sol Sisaria su-nane lamua pumare Tasas su-para penaaalisimi.

³¹ Go pisa rabu Judia su robo-para Galili su robo-para Samaria su robo-para kone rulae enanu epe-rupa pirisimi. Go puma Holi Spirit-mi puri kalisa-pulu Gote-na ruru adaa yoma puri palo pisimi.

Go puma Gote-na ruru piri enaalinumi nipuna bi waru minasasa pirisimi.

Pita-me Ainias-na yaina ma-epeaasa

³² Pita nipuri su raayona pamuma agale mogealisa rabu koro medare Lida su-para piri kone rulae enaalinu adola pisa. ³³ Go-parare ali meda nipuna bi Ainias-re nipu pora napami ali yaa-pulu reke madaa pa pirisa. Go yainare nipu maali 8 ru-nane pirisa. ³⁴ Pita-me nipu-para talo: Ainias, Yesu Keriso-me ne ma-epelea-le rekoma nena yapara lodea ma-redepoaya lisa. Go lisa rabu Ainias wagepu rekisa. ³⁵ Nipu rekoma pisa-pulu Lida Saron su laapo piri enanumi nipu adoma nimuna kone pereke yoma Gote-na agale ralisimi.

Pita-me kome ena Tabita marekaasa

³⁶ Mo Jopa su-para Gote-na disaipel ena meda pirisa. Nipuna biri Tabita yapare Grik agale madaa Dorkas lisimi. Go bina re-re ora wagepu pope ele-daa leme. Go enare ade abuna epe kogono puma narali enaalinu ele kalala pisa. ³⁷ Go rabu nipu yaina meda muma le kadupilisa. Gore nipuna to radepea ada rum sone maa ria puma wisimi. ³⁸ Gore adaa kagure Jopare su Lida repara aasa. Go puma Jopa su-para piri disaipel alinumi Pita Lida su-para pia remaa pagisimi rabu ali laapo rapaoma agale gu-rupa lakalisimi: Naa piri wagepu epape lo lakalisimi. ³⁹ Pita-me pagoma go su giyoma nimu raapu wala pisa. Opapasa rabu so ada rum ae madaa-nane lamua pirisimi. Go puma ena wasa raayome Pita kutapu ma-awabaaoma re lo pirisimi. Nimumi Dorkas nipuna war-ili mamina-nu elenu Pita mea waalisimi. ⁴⁰ Pita-me enaali raayo kamaa pulupa lomare rumu pege puma beten lisa. Beten lomare go enana ro wi-para leme nipu adoma gu-rupa lisa: Tabita, nere rekoma. Go lisa rabu ename nipuna le rupoma Pita adoma rekoma pirisa. ⁴¹ Go rabu Pita-me nipuna ki muma marekaasa. Go rabu nipumi kone rulae enaali-para ena wasanu-para yaaloma go ena epa adalepa lisa. ⁴² Go remaare Jopa su one mone lakelalo kiritasimi-pulu enaali adaapumi Gote-na agale madaa kone rulasimi. ⁴³ Go puma Pita nipu Jopa su-para yapi adaapu

piruma nipu Saimon raapu pirisipi. Go Saimon-re mena gawana yogaleme ele warili ali.

10

Pita Kornilius laapona kogono

¹ Ali meda nipuna bi Kornilius-ri nipu Sisaria su-para pirisa. Nipuri Rom suna ali mudu piruma nipumi soldia ali 100 surubisa. Gore nipuna soldia alinuri nimu madi suri Itali yaa-pulu go bi Itali-repaa lisimi. ² Go surube aliri nipu ade abuna lotu lo nimu raapu Gote-na bi minasaaeme. Nipumi kana ele Juda alinuna naraali enaalinu kaloma ade abuna Gote-para beten lala piralia. ³ Koro medare naare alebo ta pulaina 3 klok rabu nipumi upaa-rupa puma ele adisa. Adisa rabu Gote-na ensel meda ipuma epa talo: Kornilius-ya. ⁴ Nipumi mo ensel paala komoma pa adabaaoma talo: Mudu Ali, ake palua ya? Go rabu ensel-me gurupa abulisa: Nena beten-para ele raba mi kone-parare Gote-me adaba pia. ⁵ Abiri neme agale maa pope naaki medaloma Jopa su-para penaala. Nimumi ali meda lamua ipulupape lo laketapape. Go adola palimide alina biri Saimon yapare nipuna bi meda Pita leme. ⁶ Go aliri nipuna bi komea-rupa ne ali medana ada-para piralia. Nipuri mena gawana yogale raapu kogono pi ali yaade. Nipuna adare no ipa solwara kuni-nane aaya-daa lisa.

⁷ Ensel-me Kornilius agale gu-rupa lakeloma pisa. Kornilius-mi nipuna kogono naaki laapo-para soldia ali meda page nimu yalisa. Mo soldia ali medare nipu lotu agale pagoma nipumi ade abuna Kornilius raapu piruma raba meape kogono pisa. ⁸ Kornilius-mi go ali repo-para ensel-na remaa lakeloma mo Jopa su-para maa penaalisa.

Pita-me upa-rupame yada adisa

⁹ Nimu puma pora-nane paluma yapi lapisa raburi wala pumare Jopa su re-para puma opapasimi. Go rabu naare rikirana aina Pita-me ada koauna beten tea pisa. ¹⁰ Go ada koauna pirisa rabu nipu reame komoma eda nolalo pisa. Gore nimumi eda kiritao kiritasimi rabu Pita-me upaa

ele meda ado sa. ¹¹ So yaa-para pora gaape lobenaloma nipumi ele meda adisa. Adaa mamina elere nimumi kuni maala ripinoma lopataina adisa. ¹² Go mamina-na ru-nanere mena yaa yapa waalisa kero ele pabo pirisa. ¹³ Go rabu agale meda gurupa pagisa: Pita, ne rekoma mogo elenu lu nape. ¹⁴ Pare Pita-me talo: Mudu Ali, ni mada dia. Naana rekena agale wia-pulu neme koe edanu-daa nanalua. ¹⁵ Gore wala rana lapopa agale gu-rupa lakalisa: Gote-me eda ele ma-epeaayare neme go koe edanu-daa nalape. ¹⁶ Go agalere rana repo loma lisana mamina ele so yaa-para wagepu maa pisa.

¹⁷ Gore Pita-me kone adaapu suma apo upaame adalo elere ali yapae kone wisa. Go kone saapiralaina Kornilius-mi mo maa epenalisa alinumi agale meaoma ipumare Saimon-na ada pora gaape-nane epa rekesimi. ¹⁸ Nimumi gurupa yaalasi: Saimon nipuna bi medare Pita. Go aliri go ada-para pia pae napia pae lisimi. ¹⁹ Pita-me nipuna upaa pa makuuaya pirina Holi Spirit-mi gu-rupa lakalisa: Pora gaape-nanere ali repome ne go asapeme-daa lo lakalisa. ²⁰ Go peale ne rekoma nimu raapu pope. Neme go alinu maa epenalawa-le kone adaapu nasape pare wagepu pope lisa.

²¹ Go lisa rabu Pita ada-para puma alinupara talo: Nimimi asapuaarimide aliri ni yaade. Nimi ake pula epame pea lisa. ²² Nimumi agale gu-rupa lisimi: Surube ali Kornilius-mi pulupa laa-daa epama. Go aliri epe ali piruma Gote-na bi minasaa-ae ali yaade. Juda enaali raayome nipu-para epe kone wimi. Go ali-parare Gote-na ensel medame gu-rupa lakalisa: Neme Pita-na agale maa rapaape. ²³ Go agale pagomare Pita-me nimu ada ru-nane lamua puma eda kalo surubisa. Wala ribaa reko Pita-me onale yarera puma nimu raapu pisa. Jopa su-para piri kone rulae amenu medaloma page pisimi.

Pita nipu Konilias-na ada-para pisa

²⁴ Nimu pumare pora meda kura palae pumare Sisaria su-para puma opapasimi. Gore Kornilius-mi nimu adaba pirisa-pulu

nipuna ruru-para nipuna adami enaalinu-para yaaloma adola kiritasimi. ²⁵ Pita ada ru-nane abala ririna kodobasa rabu Kornilius Pita-na kibu re-para puma lopisa. ²⁶ Go pisa pare Pita-me nipu marekaaoma talo: Ne reka. Ni page pa nena yago yaade. ²⁷ Go puma Pita Kornilius laapo agale laari puma ada ru-nane kodobasipi. Go ada ru-nanere enaali adaapu kiritasipi.

²⁸ Pita-me nimu-para talo: Nimimi ademe. Juda enaalinuri pa ruru enaali radonu raapu mada napitimi. Naa Juda alinuna rekena agaleme gu-rupa lea: Neme ruru radonu-para koeyae pi ena-rupadaa natao. Dia-le Gote-me ni-para go kone giyala. ²⁹ Go pea-le nimimi ni lamua ipisimide rabu neme agale nagiyasuade pare agale pagoma ni epawa. Gore neme nimi abi agale mealo: Ni ake paa-daa yala simi?

³⁰ Kornilius-mi talo: Gore numumare rabu naare pereke luma aina ada-para piruma beten lala pirisua. Go rabu ali meda nipu epe kaake pi mamina maaroma ni piri-para epa rekaoma talo: ³¹ Kornilius, Gote-me nena beten-para ele kalaina kogono-para adobaaya. ³² Neme ali meda no Jopa su-para penaaloma ali Saimon Pita lamu mula penaalawa. Go aliri bi komea ne yagona ada-para piri-rina go ada ipa solwara repale-para aaya. Yagore mena gawa yogale warili ali. ³³ Go lisa rabu neme ali medaloma wagepu ne piri epena lawa. Ne waru pagoma epae-le naa raayo abi Gote-na le agaa-para epa pima. Go agalere ake ya? Gote-me ne lagi agale manare naame pagolalo adoba pima.

Pita-me Kornilius-na ada-para piruma agale lakalisa

³⁴ Pita-me agale abala gu-rupa la yokisa: Gote-me ruru raayo madaa kone meda wia-daa makuato. ³⁵ Go puma enaali raayome Gote-na bi minasaoma nipu madaa epe kone rulaeme-daare Gote-me nimu raaname komea. Su raayona piri enaalinu madaa epe kone wia. ³⁶ Abala Gote-me naa Israel su-para piri enaalinu-para Yesumi epe-rupa pirape agale lalinu me rapasa. Yesuri enaali raayona

Mudu Ali pia. ³⁷ Nimimi Jon-me abala Epe Agale mogeaoma kalu-ipa kalisa-daa pageme kone salo. Werepe Yesumi Galili su-para agale lakelomare Juda su raayona Epe Agale mogealisa. ³⁸ Nimimi Gote-me Yesu Holi Spirit-para puri kalisade remaa pageme kone salo. Gote-re Yesu raapu piri-rina-pulu nipumi su raayo pamuma epe kogono pisa. Go puma enaali raayo Satan-na puri rolo pimiru Yesu-mi nimu maa rapasa. ³⁹ Naame Yesuna kogono raayo adema. Juda su-para Jerusalem su-para page enaalinumi Yesuna kogono adema. Go pisa pare nimumi go ali repena polopea madaa lu makomasimi. ⁴⁰ Go piri-rina-pulu pare yapi repo tapa-para piri-rinaloma Gote-me nipu tapa-para wala marekaasa. ⁴¹ Go puma naame adamonolo Gote-me marekaasa. Naame kama adaminu namarekaalisa pare enaali medalomame page adenalo pisa. Nipu tapa-para rekoma ipisa rabu naa nipu raapu meda-para eda no piri-rina-pulu. ⁴² Go puma Yesumi naa-para epe agale puma laketapape lisa-pulu go epe agalere enaalinu pamu laketema. Gote-me nipu komea kose pagape ali mapiraasa-pulu naame go agale laketema. Gore ora pa pitimi enaalinu page abala kome enaali page Yesumi nimuna kose pago rumaalia. ⁴³ Gote-na agale lakale alinumi Yesu madaa agale lakalisimi. Enaali raayome Yesu madaa kone rulalimiri Yesuna bina purimi nimina pupitagi ralu rubalia.

Enaali ruru rado medanumi Holi Spirit misimi

⁴⁴ Pita-me go agale lalaina Holi Spirit nipuna agale pago piri-rina-pulu alinu raayo madaa ipisa. ⁴⁵ Go puma kone rulae Juda alinuri Pita raapu piruma paalame komisimi. Gote-me nipuna Holi Spirit ruru rado enaalinu-para kalisa-pulu Juda alinumi ki lagi luma paalame komisimi. ⁴⁶ Gore ruru rado enaalinumi adaa agale rado rado lo Gote-na bi minasaasimi rabu Juda alinumi paalame komisimi. Go puma Pita-me adoma talo: ⁴⁷ Go alinuri Holi Spirit meamedere naame page go-rupa misima, Go pea-le aapimi madaa rekena salia ya? Kalu-ipa mada mealimina lisa.

48 Go lisa rabu Pita-me agale mana gu-rupa lakalisa: Yesuna bi madaa kalu-ipa katapape. Go puma Pita-me mo alinu nimuna kone muma yapi medaloma nimu raapu pirisa.

11

Pita-me Jerusalem su-para piri kone rulae enaali apo remaa lakalisa

1 Go pisa rabu Judia piri disaipel alinu-para kone rulae alinu-para nimumi pa ruru radome page Gote-na epe agale pageme remaa pagisimi. 2 Go puma Pita Jerusalem su-para wala pisa rabu oge naakina yogale rugutalo peme alinumi Pita-para rono komoma rono pagesimi. 3 Nimumi Pita-para talo: Ne abalade ruru radonu yogale naruguli ali raapu eda no pirisimide.

4 Go lisimi rabu Pita-me go agalena re waru gu-rupa lakalisa: 5 Niri Jopa adare-para piruma beten lala pirusua. Go rabu nina kone maa perekema upaa meda adisua. Go puma ora mamina ele meda nipuna kuni ripinaaoma yaa-para epa kilipima ni piri epa wisa. 6 Gore neme mamina ru-nane waru adisua rabu neme ku-yarinu-para keronu-para yaa yapanu ele raayo adisua. 7 Go rabu agale medame ni gu-rupa lagisa: Pita, neme rekoma mo yarinu lu nape. 8 Pare neme gu-rupa lawa: Mudu Ali, neme madaa dia. Neme abalade rekena wi arinu madaa eda-rupadaa ora nanisuade. 9 Pare yaa-para agale wala lagisa: Gote-me ele raayo ma-epeaaya-le koto pi ele kone nasape. 10 Go agalere rana repo paganoloma mo yarinu ele raayo wala so yaa-para yola pua.

11 Ora go raburi Sisaria piri ali repo ni lamua pulalo nina ada-para epa opapasimi. 12 Holi Spirit-mi ne nimi raapu pu lo gu-rupa lagisa-pulu neme kone adaapu nawisua. Go ali ni raapu Sisaria su-para pumare Kornilius-na ada-para pisima. 13 Gore Kornilius-mi ensel meda nipuna ada-para pirina adisa remaare naa lagisa. Go ensel-me nipu lakalisa: Neme Jopa su-para ali maa rapaaoma Saimon lamua ipulupape. Go ali nipuna bi laapopare Saimon Pita leme. 14 Go ali nipumi epe agale

lagialia rabu ne-para nena ada-para piri enaalinu-para nimi ade abuna kagaa pira-mala pope remaa lagialia. Go ensel-me gu-rupa lisa. 15 Gore neme agale pena lalano Holi Spirit nimu madaa ipisa. Abalade naa madaa ipisade-rupa ipisa. 16 Ipisa rabu neme Mudu Alimi agale lagsade-rupa kone-para wala wisua. Nipumi abala gu-rupa lisa: Jon-mere enaalinu kalu-ipa kalisa rabu pa ipame kalisa pare nimiri Holi Spirit-na kalu-ipa mealimina lisa. 17 Naame Mudu Ali Yesu Keriso madaa kone rulaoma Holi Spirit misima. Go puma Abiri go ruru rado enaalinu komea-rupa misimi. Gore komea-rupa misimipulu neme Gote-na kogono mada nama-koeyaalua kone wisua.

18 Gore nimumi Pita-na agale pagomare nimuna rono agale giyoma Gote-na bi minasaasimi. Nimumi talo: Gote-me ruru rado enaalinu page ade abuna kagaa piramala paliminalo kone perekeape pora waalisa.

Antiok su-para piri enaalimi kone rulasimi

19 Stiven lisimi rabu adaa kedaa maa kalisa-pulu kone rulae enaalinu pu pa yabesimi. Go puma Fonisia su-para Saiprus su-para Antiok su-para page epe agale lakalisimi pare nimumi Juda enaalinu kama agale lakalisimi. 20 Go pisimi pare Saiprus Sairini su laapo piri kone rulae ali medaloma Antiok su-para puma ruru rado enaali-para Mudu Ali Yesuna Epe Agale pua lakalisimi. 21 Go puma Mudu Alimi puri kalisa-pulu enaali adaa-pumi Epe Agale madaa kone rulaoma Gote-para kone perekelisimi.

22 Go pirisimi rabu apo Jerusalem su-para kone rulae enaalinumi remaa pagisimi-pulu Barnabas mo Antiok su-para penaaalisimi. 23 Barnabas nipu puma opapasa rabu nipumi Gote-me go enaalinu raba mina adoma raaname komoma agale gu-rupa lakalisa: Go epe agale nagiyoma Mudu Ali raapu puri paloma kogono pu piralepape. 24 Barnabas ora epe ali piruma nipumi Gote-na agale waru pagoma Holi Spirit nipu madaa waru rubitabisa. Go rabu enaali adaapumi Mudu Ali-na agale madaa kone rulasimi.

²⁵⁻²⁶ Go puma Barnabas-me Sol mo Tasas su-para asa pula pisa. Nipu abala adasaaoma mo Antiok su-para lamua ipisa. Go puma maali komeamere mo Antiok su-para Gote madaa kone rulae enaali raapu piruma enaali adaapu mogeasipi. Go Antiok su-parare nimumi disaipel enaalinu Keriso-na bi* abala kalisimi.

²⁷ Go rabu Gote-na agale lakale ali medaloma Jerusalem giyoma Antiok su-para pisimi. ²⁸ Pisimi rabu agale lakale ali meda Agabus page ipisa. Holi Spirit-mi su raayona rea ora adaae pabenalo go alina kone-para mea kalisa. Go puma Agabus-me enanu gu-rupa lakalisa. Gore werepe ali mudu Sisa Klodius pirisa rabu reame waru komisimi. ²⁹ Go agale pagisimi rabu disaipel enaalinu Judia su-para piri ame bali enaalinu-para eda kabape kana maa pena kone wisimi. Nimuna kone suma kana komea komea kaloma gu-rupa raba misimi. ³⁰ Nimumi go-rupa puma Barnabas Sol laapo kana kalenaloma lotu ada surube alinu-para maa pisipi.

12

Kone rulae enaalinu radaa pi elenu wala misimi

¹ Go rabu ali mudu Herot-me Gote-na ruru medaloma-para kedaa waru mea kalisa. ² Nipumi Jon-na ame Jems rai kudumi lu makomasa. ³ Go pumare Juda alinumi nipu madaa pedo pisimi. Go pisa-pulu Herot-me Pita page karapo mapaitaasa. Go pisa yapi di-ri olode raburi bret ma-adaa yis nasape di rabu pisa. ⁴ Pita adiala karapo ada-para soldia 16 nimumi Pita surubisimi. Go pirisimi pare maalapumi surubenaloma maalapumi rado medame surubisimi. Herot-na konere go olode Pasova dia naloma Juda alinu piri-para Pita maa palua kone wisa. ⁵ Go pulalo pisa-pulu Pita karapo ada-para waru surubisimi. Go rabu Gote-na rurumi Pita raba minalo Gote-para beten waru laasimi.

Ensel-me Pita karapo ada-para pane mea rapasa

* **11:25-26:** Barnabas-para Pol laapome Gote-na Epe Agale lakelisipi rabu enaalinu lo robaa perekema Yesuna ruru pirismi. Go enaalinuna biri Kristen misimi.

⁶ Go ribaa raburi Herot-me Pita ekera-nane kose talo pisa. Go puma go ribaa rabu Pita nipu soldia ali laapona riki-rana palisa. Nimu hankap adaalepe laapome adima plisman-numi karapo ada pora gaape-para surubisimi. ⁷ Ora go rabu Mudu Ali-na ensel epa aasa rabu karapo ada-para nipuna paa kewo aasa. Ensel-me Pita-na pasaa luma marekaasa. Marekaaoma gu-rupa lisa: Ne wagepu ipu. Go lisa rabu hankap su kamaa koy-ataboma lopisa. ⁸ Ensel-me talo: Aako let yamoma age ada maara lisa. Pita-me go-rupa pisa rabu ensel-me talo: Nena mamina maraoma ni raita mea epape. ⁹ Pita go ensel raita maa puma karapo ada giyesa pare go ensel-me pisare Pita maaresa. Nipuna konere pa upaa pi kone wisa. ¹⁰ Pare nipu laapo puma polis komea pirina popesipi wala laapo pa pora gaape-para pirina popesipi pare puri pale pora gaape-para pisipi. Go pora gaapere nipu pulaina nipuna pa lobesa. Nipu kamaa pumare pora-nane pisipi rabu ensel-me Pita wagepu giyoma pisa.

¹¹ Go rabu Pita nipuna kone epa lobaitaboma gu-rupa kone wisa. Abiri neme go paede elere ora neme makuaato. Mudu Alimi nipuna ensel mi epenal-pulu go ensel-me Herot-na puri giyanolo epenalisa. Go pea-le Juda rurumi ni madaa pulalo palemedere mada napalimi lisa. ¹² Nipumi go kone suma Mariana ada-para pisa. Go enare Jon-na agi pirisa. Jon-na bi medare Mak. Gore enaali adaapu go ada-para piruma beten lala pirisimi. ¹³ Go rabu Pita-me kamaa pora gaape tyaara kogono ena Rodame pora lobolalo ipisa. ¹⁴ Nipumi Pita-na agale pagomare lo robaa-para raana komisa-le pora gaape nalobe ru-nane wagepu wala pisa. Gore Pita ada pora gaape-para epa aaya-le nimi rekalepa lisa. ¹⁵ Go nogome nimu gu-rupa lakalisa rabu nimumi talo: Nere makeyatepa pe lisimi. Pare nogome talo: Ora lawade lisa. Go puma enaalinumi talo: Gore Pita-daa dia yapare nipuna ensel yaade lisimi.

¹⁶ Go agale lisimi rabu Pita-me awoma kimi pora gaape luma adobaasa. Go puma ru-nane piri enaali ipuma pora gaape loboma Pita-na le agaa adisimi-pulu paalame komisimi. ¹⁷ Go raburi Pita-me nipuna ki musaoma wa loma agale maloraasa. Go puma mo karapo ada-para Mudu Alimi nipu mea rapaaripa remaa lakalisa. Go puma Pita-me talo: Nimi Jems-para nipuna amenu-para go remaa laketapape lisa. Go loma ada giyoma wala su rado-para pisa.

¹⁸ Gore naare rapasa raburi Pita napirisa-pulu mo soldia alinumi pogolasaoma agale adaapu lisimi. ¹⁹ Gore ali mudu Herot-me puri pale agale lakenaloma asapisimi pare na-adasasimi. Go puma ali mudumi mo surube alinu agale mulalo ipulupa lisa. Nimuna agale pagomare apo surube alinu puma lu makomaalepa lo lakalisa. Go rabu Herot Judia su giyoma mo Sisaria su-para puma pirisa.

Herot nipu komisa

²⁰ Gore Herot-me Tair Saidon su laapona piri enaalinu-para rono pagisa. Go pisa rabu go su laapo piri enaalinu nimumi Herot adola pirisimi. Nimumi kiritaoma ali Blastus-me nimu raba minalo yaalisimi. Go aliri nipumi Herot-na adana surube ali pirisa. Go pirisa rabu Herot piri-para puma naa epe-rupa piramina puma lisimi. Herot-na Surube Su raayo madaa nimuna eda misa-pulu go agale lakalisimi.

²¹ Enaalinumi gu-rupa lakalisimi-pulu Herot-me agale pagape yapi raburi nipuna epe au pawa nipuna epe pirape siaa madaa piruma enaalinu-para remaa lakalisa. ²² Go agale lisa rabu enaalinumi lalaaoma gu-rupa yalaasimi: Go agalere ora Gote-na agale ta-le ora pa ali medana agale-daa dia lisimi. ²³ Go lisimi rabu Herot-me Gote-na bi namakuaasa-pulu ensel medame Herot lu makomasa. Go puma ora komenalo kolaimi nipuna yogale waru nisimi.

²⁴ Go pisa pare Gote-na epe agale puri paboma su raayona pisa.

²⁵ Barnabas Sol laapome kogono pu kiraluma Jerusalem giyoma go ali Jon Mak maa puma Antiok su-para pisimi.

13

Barnabas Sol laapona kogono

¹ Antiok su-para piri enaalinuna lotu ada-parare Gote-na agale lakale alinu-para tisaa-nu page pirisimi. Nimuna biri go-rupa: Barnabas-para Simeon nipuna bi medare Niger-para Sairini su-para piri ali Lusius-para gavman adaa ali Herot-na ame Manain-para Sol-para nimu raayo lotu ada komea-para pirisimi. ² Go alinuri koro meda lotu ada-para kiritaoma Gote-para beten loma eda adaaoma pirisimi. Go rabu Holi Spirit-mi nimu-para talo: Go ali Barnabas Sol laapore neme kogono madaa mapiraayo-pulu go ali laapome kogono palipinalo laketape lisa. ³ Go lisa rabu kiritape alinumi eda wala giyoma beten medaloma nimuna kimi kaluna suma nipu laapo maa penaaalisimi.

Aposel alinumi Saiprus su-para epe agale la yokesimi

⁴ Holi Spirit-mi Barnabas-para Sol laapo maa penaaloma ali laapo no Selusia su puma Saiprus su pulalo ipa sip kaboma pisipi. Go Saiprus suri ipa solwara rikirana aasa. ⁵ Go Saiprus su opapasipi rabu Salamis adare-para pisipi. Go rabu nipu Juda alinuna lotu ada-para puma kodobaa-ma Gote-na epe agale la yokesipi. Mogeasipi rabu Jon Mak-me mo ali laapona kogono raba misa.

⁶ Nimu go ipa solwara rikirana wi su Saiprus pamuma lakalisimi rabu Pafos su adare-para pisimi. Go su-para pisimi rabu nimumi yaina pi ali meda adisimi. Go Juda alinuna biri Bar Jisasre nipumi ni agale lakale ali pi loma enaalinu makiralisa. ⁷ Go yaina pi aliri nipu mo ipa solwara rikirana wi su-para gavman-na mudu ali raapu pirisa. Ali mudu nipuna bi Sergius Paulus loma kone makuaae ali lisimide. Apo ali mudumi Gote-na epe agale pagenalo Barnabas-para Sol laapo ipulupape lo lakalisa. ⁸ Go pisa pare yaina pape alimi aposel kogono ali laapona kogono makoyaatalo pisa. Go yaina aaraana

biri Bar Jisas yapare adaa agalemere Elimas lisimide. Nipumi gavman-na ali mudumi Mudu Ali-na epe agale lo robaa-para makodobalia lo agale mabebolaasa. ⁹ Go pisa pare Sol-re nipuna bi meda Pol Holi Spirit-na puri nipu waru rubitabisa-pulu nipumi Elimas-na le agaa waru adabaaoma talo: ¹⁰ Nere ora Satan-na si yaade. Nere epe kone raayona yada lore ali. Nere makirae ali piruma neme Gote-na ora redepo le pora makoyaalalo paina. ¹¹ Neme gu-rupa pe-pulu Gote-na kimi ne abi lina. Abi ne le rubu pi ali piruma naare mada na-adali. Gu-rupa lisa rabu Elimas-na le-para pobere mole eleme le epa keapisa. Go pisa-pulu nipumi enaalina ki ripinaalalo waalisa. ¹² Gore gavman-na ali mudumi go ele adisa rabu nipumi epe agale madaa kone rulasi. Nipumi Mudu Ali-na epe agale pago pirisa-pulu nipu ora paala komisa.

Pol Barnabas laapo Pisidia Antiok su lapo-para pisipi

¹³ Pol nipuna ame raapu ipa sip madaa pua piruma Pafos su giyoma Perga adare su-para pisimi. Perga adare-re Pamfilia su robo ru-nane aasa. Go pisisimi pare Jon Mak-me nimu giyoma Jerusalem su-para wala pisa. ¹⁴ Nimumi su Pega giyoma pumare Antiok suri Pisidia su robo ru-nane puma opapasimi. Go puma oge koro rabu Juda alinuna lotu ada-para puma pisisimi. ¹⁵ Go Juda alinuna lotu ada-para piri ali kalunumi Moses-na rekena agale yarepema Gote-na ali lakale agale yarepeare nimumi Pol-na amenu piri-para agale meda gu-rupa penaaalisimi: Amenu, nimimi enaalina lo robaa-para puri mapalaape agale saliare meda lagialepape lisimi.

¹⁶ Go lisa-pulu Pol rekoma ki wageoma pagalepa loma lisana talo: Israel enaalina nimimi pagalepape. Gote-na bi minasaaeme ruru rado enaalina nimimi page pagalepape. ¹⁷ Gore Israel su-para piri enaalina Gote-me naana kasuanu mapiraaoma nimu Isip su-para yadala pe alinu pisisimi rabu nipumi puri kalisa. ¹⁸ Go puma nimu maali 40 enaali napiri su-para pamuma kedaa mu pisisimi. Go

rabu Gote-me nimu pa adabaasa. ¹⁹ Go puma Kenan su-para pisisimi rabu Gote-me enaali ruru 7 lu bebolasa. Go puma nipumi nimu go su kalenaloma maali adaapu gu-rupa 450 go su-para pisisimi. ²⁰ Go puma werepere nipumi kose pagape alinu mapiraoma pumare agale lakale ali Samuel pisisimi rabu dia lisa.

²¹ Go puma Israel enaalina ali mudu meda mulalo pisisimi rabu Gote-me Sol mapiraasa. Solo-re nipu Kis-na si ora Benjamin-na ruru ru-para pisisimi. Nimuna ali mudu maali 40 pisisimi. ²² Go puma Gote-me nipu raluma Devit ali mudu mapiraasa. Go ali madaare Gote-me nipu remaa gu-rupa lakalisa: Go ali Jesi-na si Devit-ri nina kone mogealalo pia-le nipumi nina kone raayo adoma palia. ²³ Gote-me kana waraaoma lakalisa-pulu ali Devit-na madina sinu Israel enaalina raba minalo lakalisa. Go lakalisa-pulu Yesu Devit-na ruru raapu pisisimi.

²⁴ Gore Yesu naipisa rabu Jon abala ipuma Yesuna pora maredepo yaasa pisa. Go puma nipumi Israel su-para piri enaalina-para pupitagi ne kone pereke yoma kalu-ipa mealepape lo lakalisa lisa. ²⁵ Jon-na kogono dia talo pisa rabu nipumi enaalina-para talo: Nimimiri ni aapi kone wimi? Niri mo nimina ada paba pimi ali-daa dia-le pagalepape. Go aliri nina koau-nane epalia pare ni raba mi ali yaa-pulu nipuna age ada kepema kege radepe yaala palua.

²⁶ Go loma Sol-me wala talo: Amenu page Abraham-na madina sinu page ruru rado Gote-na bi minasaaeme enaalina page pagalepape. Gote-na agale naa raba minalo nipuna epe agale naa re-para epenalisa. ²⁷ Go Jerusalem su-para piri enaalina page nimina ali kalunumi page Yesu ora raba mi ali lo na-adisimi. Go page ade abuna Pomo mu Pirape Yapi rabu Gote-na agale lakale alinuna buk yarepema giyoma napagesimi. Go peme pare Yesu madaa kose lape agale lisimi rabu nimumi Gote-na agale lakale alina agale ora yaana lo adisimi. ²⁸ Gore nimumi Yesuna koe elenu page meda na-adisimi pare Pailat-para Yesu linalo agale mulalo pisisimi. ²⁹ Gore nimumi

Yesu madaa buk-para wisade agale raayo nalisimi. Go puma nipu repena polopea madaa kilipima kana apedaa-para rogaasimi. ³⁰ Go pirisimi pare ora komape su-para pirisa rabu Gote-me nipu wala marekaasa. ³¹ Go puma abala Galili su giyoma Jerusalem su-para nipu raapu pora pamisimide alinumi nipu rana adaapu adisimi. Go adisimide alinumi abi pa pimi Juda enaalinu-para agale lakeleme.

³² Naa go-para epa pimare Gote-na Epe Agale nimi lagula epama. Go Epe Agalere Gote-me abala naana kasuanu lakalisa. ³³ Go lakalisade agalere naana kasuanumi Si Yesu tapa-para marekaasa-daa madaa pisa. Go madaare Buk Sam madaa agale gu-rupa wisa:

Nere nina si.

Abiri neme kogono giallo lisa.

³⁴ Gote-me Yesu nipu tapa-para marekainaloma nipuna yogale mada naramualia. Go madaare Gote-me buk-para gu-rupa lisa: Neme Devit-na epe raba meape puri ora gialua lisa. ³⁵ Go puma Buk Sam-na agale meda gu-rupa lu wisa: Nena ade abuna epe-rupa pirape alina yogale mada naramualia lisa. ³⁶ Go Devit piruma Gote-na kogono puma nipu komeame enaali raba mulalo pisa. Go puma komisa rabu nipuna ro kasuanauna tapa kamaa rogaoma yogale ramisa. ³⁷ Go pisa pare Gote-me marekaasade aliri nipuna yogale naramisaaya. ³⁸ Go pea-le amenu pagalepape. Neme go ali Yesuna bi madaa lagialo. Nipumi enaalinuna pupitagi nape kone rakepema rubalia. ³⁹ Go puma enaali raayome nipu madaa kone rulaoma pupitagi ne kone madaa giyalimi. Moses-na rekena agaleme go pupitagi ne kone mada namarakepeaasa pare Yesumi ora pisa. ⁴⁰ Gore waru pagalepape. Abalade Gote-na agale lakale alinumi lakalisimi-daa nimi piri-para epalia lo lisa. Nimumi gu-rupa lisimi: ⁴¹ Nimi ero le alinuri paalame komoma waru adalepape. Gore nimi abi pimi rabu neme epe kogono pe. Neme go kogono pe pare ali medame go elena re mea waateare kone mada narulalimi.

⁴² Barnabas Pol laapome go remaa lakeloma Juda alinuna lotu ada kamaa

pisipi. Go puma enaali medalomame talo: Wala Pomo mu Pirape Yapi rabu naa kiritaminaloma go agale medaloma epa lagialepape lisimi. ⁴³ Go lotu ada giyoma pirisimi Juda enaalinu page ruru rado kone rulae enaalinu page Barnabas Pol laapo raita maa pisimi. Go rabu ali laapome talo: Gote-na raba meape kone waru saapiruma nipu madaa kone ru-laalepape lisipi.

⁴⁴ Go puma wala Pomo mu Pirape Yapi di rabu adare-para piri enaali raayo epa kirtaoma Gote-na epe agale pagolalo ipisimi. ⁴⁵ Go pirisimi pare Juda enaalinumi go enaali adaapu epa kirtaoma adisimi rabu nimuna lo robaa-para kudipa kone wisimi. Go puma nimumi Pol-na agale rabuaalalo ero agale lo pirisimi. ⁴⁶ Go pirisimi pare Pol Barnabas nipu laapomere Gote-na agale puri paloma gu-rupa lakalisipi: Saame nimi Gote-na agale abala lagisipade pare giyamede. Go giyamede pare nimimi go agale giyoma naa ade abuna kagaa piramala pope kone mada napalima leme-pulu adalepa. Abi saa ruru rado meda-para palipa. ⁴⁷ Mudu Alimi saa pi agale mana gu-rupa lagia: Neme ne ali ruru rado madaa kewape paa maa salua. Go pea-le su raayona piri enaalinumi epe agale pagoma kagaa piramala paliminalo nina paa nana pi piramina lisa.

⁴⁸ Gore ruru rado piri enaalinumi go remaa pagisimi rabu nimu raaname komoma Gote-para epe agale madaa ora pili lisimi. Gote-me abala ade abuna mapiraalalo mada misade enaalinumi epe agale madaa kone rulasimi. ⁴⁹ Go puma go su-parare enaali raayome Mudu Alina agale pago kirtasimi. ⁵⁰ Go pisa rabu Juda alinumi go adare-para piri lotu leme alinu-para epe enaalinu-para mudu enaali medaloma page koe-rupa ma-rekaasimi. Go puma go enaalinumi Pol Barnabas laapo kedaa kaloma pa su meda-nane ralisimi. ⁵¹ Go pisimi pare aposel kogono ali laapome enaalinu nimuna koe-rupa peme-daa kone winalo age kege radepe-sipi. Go puma nipu wala Aikoniam su-para pisipi. ⁵² Go puma aposel kogono al-

inuri Holi Spirit-na puri nimuna lo robaa-para rubitabesa rabu raaname komisimi.

14

Pol Barnabas laapome epe agale Aikoniam su-para mogeasipi

¹ Go puma abala mogeasipi-rupa Pol Barnabas laapo Aikoniam su-para Juda alinuna lotu ada-para puma mogesipi. Go pisa rabu Juda enaali adaapu page ruru rado enaali adaapu page epe agale madaa kone rulasimi. ² Go pisa pare kone narulae Juda enaalinumi ruru rado enaalinuna kone makoyaasimi rabu ame balinu madaa koe kone wisimi. ³ Go pisa-pulu Pol Barnabas nipu laapo go su-para yapi adaapu pirisipi. Pirisipi rabu Mudu Ali madaa agale puri paloma lisipi. Go rabu Gote-me ora nipuna raba meape kone madaa agale lakenalo waalisa. Go puma go ali laapome napi kogono page epe rado kogononu page pinalo puri kalisa. ⁴ Go pisa pare go adare-para piri enaalinuri kone laapo suma rugulalapa pirisimi. Enaali medalomame Juda alinuna pora raitalalo pirisimi pare enaali medalomame aposel kogono alina pora raitalalo pisimi. ⁵ Go rabu ruru rado enaalinu-para Juda alinu-para surube alinu page nimumi aposel kogono alinu madaa koe kone suma kaname tyalalo pisimi.

⁶ Go pisa pare aposel kogono alinumi go remaa pagisimi rabu nimu Listra Derbe su laapo adare-para pogola pisimi. Go adare laapore Likonia su robo ru-nane aasa. Go su raayona page pogola pisimi. ⁷ Go su-paranu nimumi Epe Agale mogealisimi.

Pol adare Listra pirisa rabu kaname lisimi

⁸ Go adare Listra-parare pora napame ali meda piruma nipuna age laapo koma-pasa. Agimi madisa rabu ali koeya palae madu wisa-pulu pora mada napamisa. ⁹ Gore Pol-me agale lakalisa rabu go alimi waru pagisa. Pol-me nipu waru adabaaoma nipuna lo robaa-para yaina

perekele kone adisa. ¹⁰ Go pisa-pulu nipumi puri paloma talo: Waru rekape lisa. Go lisa rabu mo ali wagepu rekoma pora pamisa.

¹¹ Gore go-para piri enaali adaapumi Pol-na kogono adoma nimumi adaa agale Likioniame gu-rupa lisimi: Sogo yaa-para remonu-rupa pirisimi pare yaa giyoma none ipuma ali-rupa pipi lisimi. ¹² Go loma nimumi Banabas-na bi Remo Sus* bi maasimi. Go pumare Pol-na bi Remo Hermes maasimi. Gore Pol agale adaapu le ali pirisa-pulu nimuna Hermes remo kone wisimi. ¹³ Go puma Remo Sus-na adarena pora gaape-nane aasa. Go remo Mudu Ali repame mena gawana madaa repena kaladina kili suma ipisimi. Nimumi kolo ria ipisimi rabu enaali adaapuna konemere mena gawa luma aposel kogono alinu kalema kone wisimi.

¹⁴ Go pisa pare Barnabas Pol laapo go remaa pagisipi rabu nipuna yagaa iri pudia enaalinu piri rikirana wagepu puma yaalisipi: ¹⁵ Go konere ake paa-daa wimi pae? Saa ora nimi pa ali laapo pipa. Saame Epe Agale lagula epapa. Nimimi komape remonu giyoma ade abuna piri Gote madaa kone rulalimina. Gote-mere su yaa ipa page nipuna piri ele page warisa. ¹⁶ Abasadere go pirisimide kasuanu nimuna kone ele rado wisimi rabu Gote-me nimuna go-rupa ora pa pina kone wisa. ¹⁷ Go pisa pare nimimi kone adaliminalo epe kogono pu pirisa. Go puma nipumi epe maapu ele waru openalo yai ma-epeaasa. Go pisa-pulu nimimi eda mada noma lo robaa-para epe kone su pirisimi. ¹⁸ Go agale lisipi pare enaalinumi mena gawa aposel kogono ali laapo kalalo pode pisimi. Go pisimi pare nipumi rono lisipi. ¹⁹ Go pisa rabu Antiok Aikoniam su lapo-para piri Juda enaali medaloma Pol piri-para ipisimi. Go puma go Juda alinumi enaalinu-para kaname Pol tyalalo kone kalisimi. Nimumi Pol luma adarenu su kamaa mea yoloma rubisimi. Nimumi Pol ora komena kone wisimi. ²⁰ Go pisimi pare disaipel enaalinumi Pol piri-para

* **14:12:** Grik enaalimi gote adaapu pia kone wisimi. Guma puma Pol-para Barnabas laapona agale waru namuma nimumi Pol-re gote Hermes lisimi. Barnabas-re gote Sus lisimi. Go remo raayona re go ali lapo-rupa lisimi.

kiritainaloma Pol ora rekoma adare-para wala pamisa.

²¹ Go puma ekera-nanere Pol Barnabas laapo Derbe su-para pisipi. Pol Barnabas laapome Derbe su-para Epe Agale mogesipi rabu enaali adaapumi Gote-na pora ralisimi. Go puma nipu Listra su-para wala pumare wala Aikoniam su-para pumare wala Antiok su-para pisipi. ²² Nipumi kone rulae enaalina lo robaa-para puri mapalaasipi. Agale mana gurupa lakalisipi: Nimiri epe agale waru surubuma mealepape. Gote-na Surube Su pope pora madaare kalai puma kedaa pi ele ria puma adalimina. ²³ Go puma nipumi lotu ada komea komea lo surube alinu mada mulalora beten lo eda nano pirisimi. Go puma nipuna Gote-na purimi go alinu surubenalo beten lisipi.

Pol Barnabas laapo Antiok Siria su-para wala pisipi

²⁴ Werepe nipu laapo Pisidia su robo ru-nane puma giyomare Pamfilia su-para opapasipi. ²⁵ Go puma nipumi epe agale Pega su-para piri enaalinu Gote-na agale mogeaoma no Atalia su-para pisipi. ²⁶ Sip mumare wala Antiok su-para pisipi. Go su-parare lotu surube alinumi nipu laapo Gote-me surubenalo beten loma penaa-lisimi. Go pula penaa-lisimide kogonore abi dia lisa. ²⁷ Gore Antiok su-para opapasipi rabu Gote-na ruru enaalinu kiritainalo yaalisipi. Go puma Gote-na kogono madaa agale lakalisipi. Gote-me ruru rado piri enaalinu-para epe agale kone rulainalo pora mea waaloma remaa lakalisipi. ²⁸ Go puma yapi adaapu mo kone rulae enaali raapu pirisipi.

15

Enaalinu Jerusalem su-para kiritasimi

¹ Ali medalomare Judia su giyoma Antiok su-para ipuma Keriso-na enaalinu-para gu-rupa mogealisimi: Moses-na rekena agale madaare nimimi yogale kuni narugulimi-daare Gote raapu ora mada napitimi. ² Go lisimi rabu Pol Barnabas laapo nimu raapu ape loma ape pisimi. Go pisimi-pulu Pol Barnabas laapo page Antiok su piri ali medaloma

page Jerusalem su-para pulalo pisimi. Go puma nimumi aposel kogono alinu-para lotu surube alinu-para yogale ruguli kone madaa agaa mulalo pisimi.

³ Go puma Yesuna pora rali enaalinumi nipu maa penaa-lisimi. Go puma Fonisia su-para Samaria su-para pumare agale gurupa lisimi: Adaa ruru rado enaalinumi koe kone pereke yoma Gote-na epe agale lo robaa-para makodasimi. Go lisimi rabu Keriso-na enaalinumi raana komisimi.

⁴ Go puma Jerusalem su-para opapasimi rabu Gote-na ruru-para aposel kogono alinu-para lotu surube alinu-para nimu raayome nimu ki muma ora raana komisimi. Go rabu nimumi nimu-para Gote-na pisade kogono madaa remaa lakalisimi. ⁵ Go rabu Farisi kone rulae ali medalomame rekoma talo: Gore apo ruru rado alinumi page yogale kuni rugutapape leme. Nimumi Moses-na rekena agale go-rupa pagaliminalo laketapape lisimi.

⁶ Go lisimi-pulu aposel kogono alinu-para lotu ada surube alinu raapu kiritaima apo agale madaa kone meda sulalo wisimi. ⁷ Go agale loma yoloma kiritainaloma Pita-me rekoma talo: Ame balinu, Gote-me ni abala mada misa-daa adisimide. Go pea-le neme Gote-na epe agale ruru radonu-para mogeasua. Nimimi pagoma kone rulaliminalo mogeaayo. ⁸ Gore Gote-me enaali raayona lo robaa-para adea-le nipumi ruru rado enaali nagieyeme yapare Holi Spirit misimira ada ruru rado enaalinumi page misimi. ⁹ Gote-me naa Juda ruru enaalinu mo ruru rado enaalinu kone komea suma Holi Spirit gisa. Nimumi kone rulasimi-pulu Gote-me nimuna pupitagi ne kone rakepema rubaasa. ¹⁰ Go pisa-pulu ake paa-daa naame ruru rado-para Moses-na kedaa pi kone mogealima ya? Abalare naa-para kasuanu-para go kedaa pi kone mada nawaatema. ¹¹ Dia, naame Mudu Ali Yesu madaa kone rulaema rabu nipumi nipuna epe raba mi koneme naana lo robaa-para paa ginaloma ade abuna ka-gaa piraamala palima. Ada ruru rado nimumi page go kone komea salima.

¹² Go agale lakelenaloma enaalinumi agale na-abulisimi. Dia, pare Barnabas Pol laapome Gote-na puri pale kogono-para kogono radonu-para lakalisipi rabu waru pagisimi. Go remaare ruru rado piri enaalina su-para pisipi rabu lakalisipi.

¹³ Gore agale lakelenaloma Jems-me talo: Amenu, nina agale pagalepape.

¹⁴ Gore Gote-me ruru rado enaalimi nipuna bi pagenalo mapiraasa. Go madaare Simiono-me naa-para go abala pisade alinuna remaa lagisa.

¹⁵ Go madaare Gote-na agale le alinumi go pora adoma nimumi buk madaa gu-rupa lu wisimi: ¹⁶ Mudu Alimi talo: Werepe ni wala epalua. Go puma neme Devit-na sinumi kilipili ada marekaalua. Wala marekaalua rabu puri katoa lisa. ¹⁷ Ruru rado raayona enaalinumi ni Mudu Ali asapalimi. Go ruru raayore ora nina kone rulae enaalinu mapiraalua lisa. ¹⁸ Mudu Alimi gu-rupa lisade agalere ora abalade nipuna kogono waalalo go agale lakalisa.

¹⁹ Jems-me wala talo: Naa konere ruru rado piri enaalinumi Gote-na agale lo robaa-para makodabalimiri nimu kone kedaa nakatema. ²⁰ Dia, pare naame nimu-para agale meda gu-rupa luma rapaaeme. Nimumi remo yawoma kale eda nanalepape lema. Go page ena paake yolape kone giyoma mena yapa maa erepele yariri nanalepape lema. Go page yaapi nanalepape lema. ²¹ Gore ora abalade abi page tisaanumi Moses-na rekena agale madaa adare raayo-para piruma ade abuna Pomo mu Pirape Yapi rabu rekena agale yarepealimi.

Jerusalem su-para kone rulae enaalinumi ruru rado enaalinu-para pepa luma rapaasimi

²² Go rabu aposel kogono alinu-para lotu ada surube alinu-para piri enaalipara go nimu raayome kone komea suma ali medaloma mada muma Antiok su-para penaalisimi. Go puma nimumi Pol Barnabas laapore ali medaloma raapu penaalisimi. Go puma epe ali mudu laapo Judas Sailas laapo page mada muma penaalisimi. Judas-na bi medare Barsabas.

²³ Maa pisimi rabu pepa luma kalisimi:

Naa aposel kogono alinu page lotu surube alinu page naame nipi Antiok su-para Syria su-para Silisia su-para ruru rado amenu epe-rupa piralepape lo rapaatema. Naame go agale lo rapaatema.

²⁴ Gore naame remaa meda gu-rupa pagisima. Naana ruru piri ali medalomame agale mana epaloma nimi mareko koyaarimi. Go pagisimi pare naame go agale mana nalakalisima. ²⁵ Pare go-rupa lisimpulu naa kiritaoma agale laketema ali medaloma muma maa penaatema. Go naana epe adami alinu Barnabas Pol laapo nimu raapu epalimi. ²⁶ Go ali laapore naana Mudu Ali Yesuna kogono pisipi rabu lore alinumi nimu ora lu makomasimi. ²⁷ Go puma mea rapaarimade aliri Juda Sailas laapo penaatema. Go ali laapore naana agale muma nimina le agaa-para piruma go agale wala lagialimi. ²⁸ Gore Holi Spirit-mi naa agale lagisapulu naame kedaa pi pora medaloma nalagialima. Dia, pare go rekena agale kama lagialima: ²⁹ Gore remo yawoma kale eda nanalepape. Gore yaapi page nanalepape. Go page mena yaa yapa maa erepele-ai page nanalepape. Go page ena paake yolape kone nasalepape. Apo rekena agale maalappu mogeaalepape. Go koe elenu-daa giyalimiri ora epe-rupa mada piralimi. Abi patalepape.

³⁰ Go rabu agale lakale alinu maa penaaloma Antiok su-para pisimi. Go su-para opapasimi rabu kone rulae enaalinu makiritaoma pepa kalisimi. ³¹ Go puma mo enaalinumi go pepa yarepema go remaa madaa raaname komisimi. ³² Juda Sailas laapore ora Gote-na agale lakale ali yaa-pulu Keriso-na enaalinu-para agale lala pirisipi. Go puma nimuna robaa puri mapalainalo agale lala pirisimi. ³³ Go puma koro meda nimu raapu piruma wala rapaasimide enaalinu piri wala pulupape lisimi. Nipu pulalo pisipi rabu nimi epe-rupa piru paitalepape lisipi. ³⁴ Pisipi rabu Sailas nipuna konere pa pitua kone wisa. ³⁵ Gore Pol Barnabas laapo Antiok su-para page piruma enaali adaapu raapu Gote-na epe agale mogeaasipi.

Pol Barnabas laapo pu roba komea-para nawisipi

³⁶ Wala werepere Pol-me Barnabas-para talo: Gore abala Mudu Ali-na epe agale lakalisipa su raayona wala bana. Go puma nimu epe-rupa pimi palo adola bana lisipi. ³⁷ Go lisa pare Barnabas-mere Jon Mak raapu maa palipa kone wisa. ³⁸ Go lisa pare Mak-me Pol Barnabas laapo abala giyoma Pamfilia su-para kogono napula pisa. Go pisa-pulu Pol-me dia lisa. ³⁹ Go rabu ape loma agaleme ape puma rugulala pasipi. Go puma Barnabas-me Mak muma wala Saiprus su-para sip madaa piruma pisipi. ⁴⁰ Go rabu Pol-re Sailas raapu pisipi. Go rabu Keriso-na enaalinumi Gote-me nipu raba minalo lakalisimi. ⁴¹ Go puma Pol-me Siria Silisia su laapo pamuma kone rulae enaalinuna lo robaa-para puri mapalaasa.

16

Timoti page Pol Sailas laapo raapu pora pamisimi

¹ Pol nipu Derbe su-para adola puma lisana wala Listra su-para pamisa. Go su-parare nipumi disaipel ali Timoti adisa. Go Timoti-na kone rulae agiri Juda ena yapare nipuna aaraare Grik su-para pirisa. ² Go Listra Aikoniam su lapona piri Keriso-na enaalinumi Timoti-ri epe agale lea lisimi. ³ Go puma Pol-re Timoti nipu raapu palipa kone suma Pol-me Timoti-na yogale kuni rugulasa. Go konere nipu laapo pora pamualipide su-parare mo Juda alinumi Timoti-na aaraare Grik ali remaa pagalimi lo yogale rugulasa. ⁴ Go adarenu-para pamisipi rabu abalade so Jerusalem su-para piri aposel kogono alinu lotu ada surube alinu nimumi abala lisimide remaa lakalisipi. Nipumi kone rulae enaalinu-para go rekena agalena pora raitalepape lo lakalisipi. ⁵ Go lisipi raburi Gote-na ruru enaalinumi Gote-na agale lo robaa-para waru mapira-ma pirisimi. Go rabu nimu raapu enaali adaapu ralaama pisimi.

Troas su pirisa rabu Pol-me upaa puma ali meda adisa

⁶ Gore nimu Frigia Galesia su lapo-para pamuma Gote-na epe agale mogealisimi. Go-para sone Esia su-para epe agale lakela pisipi rabu Holi Spirit-mi go su-para napulupape loma dia lisa. ⁷ Go puma nipu Misia su robo ru-nane pisipi rabu nipuna konere Bitinia su-para polalo pisipi. Go pisa pare Yesuna Holi Spirit-mi wala rekena wisa. ⁸ Go pisa rabu nipu Misia su giyoma Troas adare-para pua pirisipi. ⁹ Go su-parare ribaa Pol-me Masedonia su-para piri ali upaame adisa. Go alimi rekoma Pol-para puri paloma gu-rupa lisa: Naana Masedonia su-para ipuma neme naa raba mea lisa. ¹⁰ Gore Pol-me go upaa pinaloma naa wagepu Masedonia su polalo pisima. Niri Luk page pisua. Naana konere Gote-me naa mo Masedonia su-para piri enaalinu epe agale lakela pomonalo lakalisa.

Ena Lidia-me kone perekelisa

¹¹ Go pea-le naa ipa sip madaa piruma mo Troas su giyoma puma Samotres su redepe le pora madaa puma opapasima. Gore ekerana-nane Neapolis su-para pisima. ¹² Go ipa repale-para wisa su giyomare go suna ru-nane pumare Filipai su-para puma opapasima. Go Filipai suri Masedonia suna ru-para aasa. Go Filipai su-parare abalade Rom su enaali epa pirisimi. Gore naa yapi medaloma go su-para pirisima. ¹³ Go puma naame Juda alinuna beten lape su meda apo popea ipa repale-para aaya kone wisima. Go pisa-pulu Pomo mu Pirape Yapi Di-ri go su adarena popea ipa repale-para puma pirisima. Go rabu naame kiritasimide enaalinu epe agale lakalisima. ¹⁴ Go kiritasimi ena medana biri Lidia nipu pirisa. Go enare Taiataira su-para piruma nipumi dolo le mamina-nu suma bisnis kogono pisa. Go enare abala nipumi Gote madaa kone rulas. Go puma Pol-me agale lisa rabu agale pagenalo Mudu Alimi nipuna kone malobaasa. ¹⁵ Go rabu nipu-para nipuna ada-para piri enaalinu page kalu-ipa misimi. Go puma nipumi naa-para talo: Nimi ali kone wimi pae? Neme Gote madaa kone rulaayo kone salimiri nina

ada-para epa piralepa. Nipumi go agale puri pale lisa-pulu nipuna agale pagisima.

Pol-para Sailas laapo Filipai su-para karapo ada mapaitaasimi

¹⁶ Koro meda naa beten lape su-para pisima rabu kogono nogo pora-nane madaasima. Go nogore nipuna koauna koe remo pirisa-pulu go nogome werepe epaliade kone agaleme pa lakalisa. Go werepe epaliade agale lakalisa rabu nipuna kogonona aaraanumi kana yoto adaapu misimi. ¹⁷ Go nogome Pol naa raapu raita mea ipuma gu-rupa yalisa: Go alinuri so yaa madaa Gote-na kogono pi alinu yaalisa. Nimumi ade abuna kagaa pirape pora ma waateme. ¹⁸ Go nogome ade abuna nimu yalisa-daa naa gu-rupa raita mea ipuma yaalisa rabu Pol-na koneme adisa-pulu perekeyoma nogona remo-para go-rupa lakalisa: Neme Yesu Keriso-na bi madaa talo: Go nogona koauna abi rakepe pu lisa. Go lisa rabu remome go nogo giyoma wagepu rakepema pogola pisa.

¹⁹ Gore nogona aaraanumi nimuna kana yoto mi yaade kone suma Pol Sailas laapo kopeme adibasimi. Nimumi adibasimi rabu maket kamaa ae ali mudunu piri-para maa pisimi. ²⁰ Go-parare Rom su gavman-na ali mudunu piri maa puma talo: Go alinuri Juda yaade. Nimuri naana adare su mabebolaame. ²¹ Nipumi naa Rom su-para piri alinu-para pora rado mogetape pare go agale madaa rekena yalaaya-pulu mada namogealima. ²² Go lisimi rabu enaali adaapumi page Pol Sailas laapo-para koe agale lisimi. Go puma ali kalunumi Pol Sailas laapona mamina koya paoma repena kudu tamina lisimi. ²³ Gore patame kudu tyabebe puma karapo ada-para mea mapaitaasimi. Go rabu karapusa ada surube ali-para waru surubape lisimi. ²⁴ Go karapo ada surube ali go agale mana pagomare mo aliri kedaa pi repename age rikirana ma rogaasa.

²⁵ Go pisa pare ribaa rumu rumunare Pol Sailas laapome Gote-para beten loma yasa lo pirisipi. Go raburi nimuna mo karapo yagonumi pago pirisimi. ²⁶ Go

pisa pare ora puri pale sumininimi karapo adana adaa repena raayo mayogapape pisa. Go puma pora gaape wagepu lobapama mo alinu adili kope sen page kepepisa. ²⁷ Gore mo karapo ada surube ali rekoma mo karapo ada pora gaape raayo lobapa wisare adisa. Nipumi karapo alinu kamaa pogola puamena kone suma rai napi muma nipuna nipu lu makomalalo kepetalo pisa. ²⁸ Go pisa pare Pol-me yaaloma gu-rupa lakalisa: Nena ne natyape. Naa raayo pa pima. ²⁹ Go rabu mo surube alimi lam mea ipulupa lisa. Nipumi mumare Pol Sailas piri-para wagepu pumare paalame komoma nipuna kibu re-para lopisa. ³⁰ Go puma nipumi nimu kamaa-nane maa puma talo: Adaa ali laapo-yo, Gote-me ni raba minalo neme ake palua ya?

³¹ Nipumi go-rupa lisipi: Neme Mudu Ali Yesu madaa kone rulape. Go paliri Gote-me ne raba muma ne-para nena nogo naakinu page ade abuna piralimi lisipi. ³² Go rabu nipu laapome Gote-na epe agale mo ali-para nipuna ada-para piri enaalinu-para page mogeasipi. ³³ Go rabu ora go ribaa kama mo ali laapo muma nipuna rere radepeasa. Go pumare nimurepaa kalu-ipa misimi. ³⁴ Go puma karapo ada surube alimi Pol Sailas laapo nipuna ada-para maa puma eda kalisa. Go rabu go ali-para nimu-repaapara Gote-na agale lo robaa-para ma misimi-pulu raaname komisimi.

³⁵ Gore yapi lapaasa rabu Rom ali kalunumi plisman-na ali kalunu-para agale gu-rupa rapaasimi: Apo ali laapo mea rapaape lo lakalisimi. ³⁶ Go agale pagisa rabu karapo ada surube alimi Pol-para talo: Bosboi alinumi ne Sailas laapo abi pulupape lo lagiame-pulu pawa pulupa lisa. ³⁷ Go lisa pare Pol-me polismana ali kalunu-para talo: Nimimi koeyae meda papa-daa adaame pae? Nimimi enaalinuna le agaana pote jaarimide saa tyamede. Go pumare saa karapo ada-para mapaitaarimide. Abiri go kone madaa wala pagaa wi kone suma saa rapaalimi ya? Dia, saana adare Rom su yaa-pulu mo surube ali nimuna go-para ipuma saa

rapaalimina lisa.

³⁸ Gore plisman-numi Pol-na agale Rom su gavman alinu lakalisimi. Gore gavman alinumi Pol Sailas nipuna adare Rom su pagisimi rabu paalame komisimi.

³⁹ Nimu paalame komoma pua talo: Naa kodome komelema. Go rabu nimu kamaa lamua ipuma talo: Abi go adare giyalepape lisimi. ⁴⁰ Go rabu Pol Sailas laapo karapo ada giyoma mo Litiana ada adola pisipi. Go puma nipumi Keriso-na enaalinu adoma epe agaleme nimuna lo robaa puri mapalaatalo agale lakeloma pisipi.

17

Tesalonaika su-para Pol Sailas laapo tyalo pisimi

¹ Pol Sailas laapo Amfipolis su-para pamuma pumare wala Apolonia su-para puma giyomare Tesalonaika su-para pisipi. Go su-parare Juda enaalinuna lotu ada meda aasa. ² Gore Pol-me nipuna pirupa mo lotu ada-para pisa. Go puma Pomo mu Pirape Yapi repome nipumi Juda alinu raapu Gote-na buk madaa wi agale lala pisimi. Go rabu Pol-me Juda alinu raapu agaleme ape pirisimi. ³ Go puma agale lakalisa rabu Gote-na buk madaa yarepeamina lakalisa. Pol-me gu-rupa lisa: Go Yesu nipu ora Gote-na Mea Rapaae Ali Keriso yaade. Nipumi enaalinuna kedaa ruma tapa-para nipu wala rekesi-daa go agale lagialo lisa. ⁴ Go puma enaalinu medaloma kone rulaoma Pol Sailas raapu pisimi. Go puma kone rulae Grik enaali adaapu page ena mudu medaloma page Pol-para Sailas laapo raita maa pisimi.

⁵ Go pisa pare Juda alinumi koe kudipa kone suma pa piri riabo alinu medaloma yaaloma enaali adaapu makiraatasimi. Go puma adare-para piri enaali raayome mapogolasaaoma Jeson-na ada kutapu ma-aasimi. Gore nimumi Pol Sailas laapo asa puma mo kiritape enaalinu lamu katalo pisimi. ⁶ Gore asa puma napirisipi rabu Jeson-para kone rulae amenu medaloma adiala gavman-na surube ali piri-para maa pisimi. Nimumi

go-rupa pumare puri paloma gupa yaalisimi: Go alinuri mo su raayona koae-aunu adaapu pamu peme rabu enaalinu koe-rupa mapogolasaala pipi. Abiri naana adare-para page epa pipi lisimi. ⁷ Go Jeson-me nimu eda kalo wamo pu aaya. Nimumi nabawan gavman ali muduna rekena agale ralimi. Nimuna ali mudu rado meda pia nipuna biri Yesu leme. ⁸ Go agale lomare enaali raayome page gavman ali mudunu page go agale pagomare nimu ora pogolasaasimi. ⁹ Go rabu surube alinumi Jeson-para go ali lapo-para kose kabalepa lisimi. Go puma nimumi ma rapaasimi.

Beria su-para pirisimi rabu

¹⁰ Gore ribaa lisade raburi amenumi Pol Sailas laapo wagepu mo Beria su-para penaaalisimi. Nipu go su-para opapomare Juda alinuna lotu ada-para pisipi. ¹¹ Mo Beria su-para piri Juda enaalinumi nimuna lo robaa-para epe kone suma mo Tesalonaika su-para piri enaalinu-rupa napisimi. Go Beria su-para piri Juda enaalinumi epe agale pagisimi rabu raana waru komoma pago pirisimi. Go puma ade abuna Gote-na buk-para enaalinumi waru yarepea lakelalo pirisimi. Gore mo ali laapona agale ora yaana palo dia palo adolalo kone suma buk yarepelisimi. ¹² Go pisimi-pulu enaali adaapumi epe agale madaa kone rulasimi. Go puma Grik mudu enanu page Grik alinu page epe agale madaa kone rulasimi.

¹³ Go pisa pare Tesalonaika su-para piri Juda alinumi Pol epe agale Beria su-para mogeaala epelea lo pagisimi. Pagisimi rabu nimu Beria su-para piri enaali makoyaalalo ipisimi. ¹⁴ Go raburi Kerisona amenumi Pol wagepu no nabisi su-para maa penaaalisimi. Go pisa pare Sailas Timoti laapo mo Beria su-para pa pirisipi. ¹⁵ Go rabu Pol lamua pisimide alinu Pol raapu puma Atens su-para puma opapasimi. Go puma mo alinu Beria su-para wala puma Pol-me Sailas Timoti laapo ni piri wagepu ipulupape lo agale rapaasa.

Pol Atens su-para pirisa rabu

¹⁶ Pol-me Sailas Timoti laapo Atens su-para pa adoba pirisa. Go raburi Pol-me

go adare-para piri enaalinuna ribu robake koe remona kapa adisa-pulu nipuna lo robaa kolisa. ¹⁷ Go pumare nipumi Juda alinuna lotu ada-para piri enaalinu-para ruru rado Gote-na bi minasaaeme enaalinu raapu yada loro pirisimi. Go puma nipumi maket su-para piruma pora pamuala-ae enaalinu page agale lakalisa. ¹⁸ Gore Pol-me Yesu-para nipuna wala marekaape yapi di madaa agale lakalisa. Go lakalisa-pulu mo Epikurius alinu-para Stoik agale maalape alinu page Pol-para ero agale gu-rupa lisimi: Go aliri nipu agale loboma agale le ali yaa-pulu ake talo pia? Medalomame gu-rupa lisimi: Go alina agalere pa su rado-para piri enaalinuna yaa-para piri yakilinu madaa ta pae lisimi. Gore Pol-me Yesu tapa-para rekesa-para pa yakinu-para agale lo aayadaa kone gu-rupa lisimi. ¹⁹ Go pisa-pulu nimumi Pol kaunsil piri maa puma rudu Areopagus madaa kiritasimi. Nimumi maa puma gu-rupa lisimi: Neme abala pamu laede kagaa agale pagamona wia lisimi. ²⁰ Nena agale medalomame ora rado pi agale yaa-pulu go agalena re-re ora waru pagamono lisimi. ²¹ Go Atens su-para piri enaalinumi page go su adolalo pora kimisu enaalinumi page ade abuna piruma kagaa agale madaa yada robesimi-pulu Pol-para mo remaa lisimi.

²² Go rabu Pol nipu mo rudu Areopagus madaa piruma kaunsil alinuna rikirana rekoma gu-rupa lakalisa: Atens alinu, nimir neme adawade rabu nimimi lotu lape-rupa kone waru raitalepape. ²³ Ni go nimina adare pora-nane pamuma nimina bi minasaame elenu waru ade. Go puma neme kana reke meda ade. Go reke madaa agale gu-rupa lu wisa: Go kana sekere pa na-ade yaa-para piri Gote-na yaade. Abiri neme go na-ademe Gote madaa agale la-giano pagalepape lisa.

²⁴ Gore Gote-me su kamaa wi elenu-para su raapu warisa. Go Gote-re su yaa laapona Mudu Ali yaa-pulu enaalinumi warili adanu-para napia. ²⁵ Go puma go yakili gote-me alinu warili ele madaa kone nawia. Gore nipumi enaalinu raayo kone wasupa go pomo page ele raayo gu-rupa go aaya. ²⁶ Gote-me naana kasua komea

wari raayo go kasuame madisa. Nipumi enaali su raayo-para mapiraoma nimuna pirape su robo kalo nimuna komape di kalo pisa. ²⁷ Go enaalinumi Gote asa puma nipu adaliminalo go-rupa pisa. Go pisa pare Gote naa raapu re-para pia. ²⁸ Gore nimina pepa tyape alimi gu-rupa lisa: Naa Gote raapu pima. Nipuna purina piruaema. Go nimina kone makuaae alinumi page pepa madaa gu-rupa lisimi: Naa page ora nipuna si yaade lisimi. ²⁹ Naa Gote-na si pima-pulu nipuna kone wasupare epe gol kaname page epe kana silva-para pa kaname warili ele-para go kone nasamina.

³⁰ Abaladere enaali nimu kone waru nasu ribaa-para pirisimi rabu Gote-me waru na-waru adabasa. Go pisa pare abiri nipumi su raayona piri enaalinumi koe kone perekeaminalo agale mana lagu aaya. ³¹ Go madaare nipumi su raayona enaalinuna kose lape agale pagolalo di meda abala mada misa. Go epaliade yapi di rabu nipuna mapiraae alimi redepo le kone suma yoto rumaalia. Nipumi go ali marekaasa-le apo epaliade yapi di madaa agale pagoma kone rulao piramina.

³² Gore Pol-me go enaali piri-para wala marekaasade remaa lakalisa rabu enaali medalomame ero agale-daa loma giri laasimi. Pare medalomame gu-rupa lakalisimi: Gore nena go remaa wala pagamono lisimi. ³³ Go raburi Pol-me nimu kiritae-para giyoma pisa. ³⁴ Go puma enaali medalomame Pol raapu piruma epe agale pago kone rulasimi. Nimuna rikiranare rudu Areopagus madaa kaunsil piri ali Dionisius-mi kone rulasasi. Go ena Damaris-para medalomanu nimumi page kone rulasimi.

18

Pol Korin su-para agale lisa

¹ Go pisa raburi werepe Pol-me Atens su giyoma Korin su-para pisa. ² Go su-paraare nipumi Juda medana biri Akwila adisa. Nipuna agi madina suri Pontus yapare oge-daa abalade Itali su giyoma nipuna were Prisila raapu Rom su-para ipisa. Gore gavman ali mudu Klodius-mi Juda enaalinu raayo Rom su giyalepape

lo lakalisa-pulu Akwila Prisila laapo Korin su giyoma ipisipi. Go rabu Pol-me nipu adola pisa. ³ Pol nimuna kogono pisimi-pulu nimu raapu piruma mamina rabulape kogono pu ma-dia yaoma kana yoto misimi. ⁴ Go puma ade abuna Pomo mu Pirape Yapi rabu Pol nipu Juda enaalinuna lotu ada-para piruma nimu raapu agale lala pirisimi. Nipumi mo Juda enaalinu-para Grik enaali nu-para nimumi Gote-na bi minasaa minalo agale lakalisa.

⁵ Go Sailas Timoti laapo Masedonia su giyoma ipisipi rabu Pol-me enaalinu-para epe agale ade abuna lakelalo pirisa. Nipumi Juda enaalinu-para Yesuri ora Gote-na Mea Rapaae Ali yaade lo lakalisa. ⁶ Go pisa pare Juda alinumi mo agale yokoma nipu-para ero agale lisimi. Go raburi Pol-me nipuna mamina-na koto radepea talo: Nimina koto adalepa. Gore abi neme nimi giyoma ruru radonu lakela palua pare abala lagiaade lo nimi kone masaalua lisa. ⁷ Go loma Pol-me giyoma ali Titius Jastus-na ada-para pua pirisa. Go aliri ruru rado piri ali yapare Gote-na bi minasaae ali yaade. Nipuna adare Juda alinuna lotu ada resi-para aasa. ⁸ Go rabu go Juda alinuna lotu adana ali mudu Krispus-para nipuri paa nimumi Mudu Ali Yesu madaa kone rulasimi. Go puma Korin su-para piri enaali adaapumi epe agale pagoma kone rulaoma kalu-ipa misimi.

⁹ Go puma koro meda ribaare Pol-me upaa palaina Mudu Alimi nipu-para talo: Neme paala nakomape pare agale waru lakelape. ¹⁰ Niri ne raapu komea-para pipa. Go pea-pulu pa ali medame ne mada natia. Dia-le go adare-parare nina enaali adaapu pimi. ¹¹ Go pisa-pulu Pol nipu Korin su-para pirinare maali komea paluma suba waraapu popesa. Go raburi nipumi nimu Gote-na epe agale moge riasa.

¹² Gore werepe Galio nipu Akaia suna namba wan gavman surubalalo pisa. Go rabu Juda alinu kiritaoma Pol aditalo kose lalala maa polalo gu-rupa lisimi: ¹³ Go alimiri enaalinuna kone mabebolaoma Gote-na bi minasaasa agale lo mogeaaya. Go rabu naana rekena agale yokesimi. ¹⁴ Gore Pol-me agale laketalo pisa pare

Galio-me Juda enaalinu-para talo: Go ali pupitagi noma koe ele piare neme pawa piruma pagolalo pi. ¹⁵ Pare nimina yadana binu rekena agalenu leme-le nimina kose tapape. Neme kose go-rupa napa-galua. ¹⁶ Go lisa rabu nipumi nimu kamaa mea ralisa. ¹⁷ Go pisa rabu enaali medaloma lotu adana ali mudu Sostenes maa ripinuma kose pagape ada re-para maa pua lisimi. Go lisimi pare Galio-me linawa kone wisa.

Pol Antiok su-para wala pisa

¹⁸ Go puma Pol Keriso-na enaalinu raapu yapi medaloma go Korin su-para pirisa. Go puma walare nipumi Prisila Akwila laapo muma go su giyoma ipa sip madaa piruma Siria su-para pisimi. Gore Pol mo Senkria su-para pirisa rabu Gote-para agale lisa-pulu kalu iri napodelisa. Werepe nipuna kogono dia lisa rabu kalu iri wala podelisa. ¹⁹ Gore nimu Efesus su-para opapasimi raburi Pol Juda alinuna lotu ada-para puma nimu raapu agaleme ape pisa. ²⁰ Go puma Juda alinumi Pol-para naa raapu yapi medaloma piramina lisimi pare Pol-me mada dia lisa. ²¹ Go puma nimu-para abi paitalepape lakeloma talo: Gote-me e tea-daare wala epalua. Go puma nipumi ipa sip madaa piruma Efesus su giyoma pisa. ²² Pol sip madaa piruma Sisaria su-para puma lisana wala Jerusalem su-para piri kone rulae enaalinu epe-rupa piralepa lo lakalisa. Go loma ogeasi piruma Antiok su-para pisa.

²³ Antiok su-para ogeasi pirumare giyoma Galesia Frigia su laapona oge adarenu-para puma kone rulae enaalinuna lo robaa-para puri mapalaaoma pamisa.

Apolos nipumi Efesus Korin su laapo-para epe agale mogealisa

²⁴ Go Juda ali meda nipuna bi Apolos-re nipu madi su Aleksandria-para pirisa. Go ali Efesus su-para epa pirisa. Nipu agale waru le ali piruma Gote-na buk wi agale raayo yarepeama makuaasa. ²⁵ Enaalinumi nipu abalade Mudu Ali-na pora madaa mogealisimi. Nipumi Yesuna agale lakalisa rabu puri paboma ora waru

epe-rupa lakalisa. Go pisa pare nipuri Jon-na kalu-ipa misa komea abala makuaasa. ²⁶ Gore nipumi Juda alinuna lotu adapara puma puri paloma lakalisa. Go rabu Prisila Akwila laapome nipuna agale pagomare nipuna ada maa puma Gote-na disaipel agale ma-redepo lakalisipi. ²⁷ Go puma werepere Apolos nipu Grik su Akaia-para polalo pisa. Go rabu Efesus su-para piri Keriso-na enaalinumi Grik su-para piri Kristen enaali-para pepa luma rapaasimi. Go pepa madaare go ali Apolos raba mu ki waru mealepa lo rapaasimi. Apolos Grik su-para ipisa rabu Gote-na epe raba meape kone makuaaoma kone rulae enaalinu-para puri waru kalisa. ²⁸ Go Juda alinu maket-para ipisimi rabu Apolos-me enaalinuna le agaana ape waru pisa. Go pisa rabu nipumi Yesu ora Gote-na Mea Rapaae Ali waalalo Gote-na buk yarepelisa. Go rabu Juda alinumi agale waru na-abulisimi.

19

Pol-me Efesus su-para epe agale la yok-isa

¹ Apolos Korin su-para pirisa rabu Pol nipu mo adaa su robo ru-nane puma pamumare Efesus su-para opapasa. Go su-parare nipumi kone rulae enaali medaloma adisa. ² Adisa rabu agale gu-rupa misa: Abaladere epe agale madaa kone rulasimi rabu Holi Spirit page misimi ya? Nimumi agale gu-rupa abulisimi: Dia, Holi Spirit piare naa napagema. ³ Go rabu Pol-me talo: Gore nimina baptais-ri ake pi-ae misimi ya? Nimumi talo: Jon-na kalu-ipa misima lisimi.

⁴ Gore Pol-me talo: Jon-na baptais-ri enaalinumi pupitagi ne kone perekelalo misimi. Go pea pare Jon-me Israel enaalinu kalu-ipa kalalaina agale gu-rupa lakalisa: Naa koau-nane epaliade ali Yesu madaa kone rulaalepape lakalisa. ⁵ Mo Efesus piri alinumi Pol-na agale pagomare nimumi Mudu Ali Yesuna bi madaa kalu-ipa measimi. ⁶ Go puma Pol-me nimuna kalu madaa ki sanaloma Holi Spirit nimuna lo robaa-para ipisa. Go rabu nimumi adaa agale rado rado loma lisimina Gote-na agale le ali-rupa

pirisimi. ⁷ Go-rupa lisimide alinuri 12 pirisimi. ⁸ Gore Pol nipumi Juda alinuna lotu adapara Gote-na epe agale mogeala pirinare suba repo popesa. Nipumi Juda raapu agale puri palo piruma Gote-na Surube Su madaa lakalalo pirisa. ⁹ Go pisa pare enaali medaloma nimuna pu-para rero pisa-daa kone narulalisimi. Go rabu nimumi enaali raayona le agaana Mudu Ali-na agale madaa koe ero agale lisimi. Go lisimi-pulu Pol-me aposel kogono alinu muma nimu giyoma pirisimi. Go puma ade abuna nipu Keriso-na enaali raapu piruma Tiranus-na skul adapara agale lo pirisimi. ¹⁰ Gore nipumi maali laapome epe agale lakelala pirina Esia su-para piri enaali raayome Mudu Ali-na epe agale pagisimi. Go puma Juda enaalinu page ruru rado piri Grik enaalinu page epe agale pagisimi.

Sipana sinuna remaa

¹¹ Go rabu Gote-me Pol napi kogono pinalo raba misa. ¹² Go pisa rabu enaalinumi Pol-na agisup-para kogono pi mamina-nu yaina kome enaalinu maa kalisimi-daare nimuna yaina dia ayo nimuna remonu rakepema pisimi.

¹³ Go pisa pare kimisu su-para piri Juda alinu medaloma kana yoto pe elenu mulalo enaalinuna koe remo raakepesimi. Gu-rupa raakepelalore Mudu Ali Yesuna bimi pirisimi. Nimumi gu-rupa lakalisimi: Go ali Pol-me Yesuna bimi rakepeade-rupa go bina lamina lisimi. ¹⁴ Gore Gote-na lodo kira-ae ali mudu Skeva-na si ki medane luma medane laapo nimumi remo raakepetalo gu-rupa pisimi. ¹⁵ Go alina sinumi apo agale leme rabu koe remome nimu-para talo: Yesuri naa adema Pol page naa adema pare nimiru aapi ya? ¹⁶ Go rabu mo koe remo pabo piri aliri mo si ki medane luma medane laapona rikirana epa pogolisa. Go puma mo ali tyalo pua ora waru lisa-pulu nimuna yogale makoyaasa. Go rabu nimuna mamina page raayo riripilinaloma kamaa pogola pisimi. ¹⁷ Go pisa rabu Efesus su-para piri Juda enaali page ruru rado enaali page nimumi go remaa pagisimi. Go puma nimumi paalame komoma Mudu

Ali Yesuna bi waru minasaasimi. ¹⁸ Go rabu kone rulae enaali adaapu ipuma nimuna abalade pagaa wi koea-aunu la yokesimi. ¹⁹ Go puma medalomare romo maalu pi enaalinu epa pirisimi. Go rabu nimuna koeyae pi buk mea kiritaoma enaalinuna le agaana repena sulaa-para kirisimi. Go buk-na rudu yoto yarepema gu-rupa 600,000 kina-me kabesimi. ²⁰ Go yapare Mudu Ali-na epe agale puri paloma pisa-pulu enaali adaapumi page pagoma adisimi.

Efesus su-para piri enaalinumi yada marekaasimi

²¹ Go puma werepe Pol Jerusalem su-para polalore nipumi mo Masedonia Akaia su laapo abala adola pisa. Nipumi kone gu-rupa wisa: Go-para abala adola pumare werepe Rom su page adola palua kone wisa. ²² Go rabu nipu Esia su-para piruma nipuna kogono ali laapo Timoti Erastus laapo Masedonia su-para maa rapasa.

²³ Gore Pol-me Yesuna pora madaa agale mogeasa-pulu enaali adaapumi e rui loma yada ma-rekaasimi. ²⁴ Go remaana re gu-rupa wisa. Go epe kana silva warili ali meda Dimitirius piruma mo enaalinu koe-rupa marekaasa. Go alimiri epe kana meda silva-me remo ena Artemis-na oge remona piksa-rupa ele waria bisnis kogono pisa. Go puma nipumi go ele wariape enaali adaapu rudu yoto minalo kogono kalisa. ²⁵ Gore Pol pirisa rabu apo surube alimi kaname ele silva warili kogono alinu yago page makiritaasa. Go rabu nipumi talo: Pagalepa. Naana kana silva kogono go bisnis epe yoto memade lisimi. ²⁶ Go pea pare nimimi Pol-na agale pagoma makuaaeme pae? Go ali Pol-me enaali remo mada maa wariyalimi loma naana warili gote-daa dia yaalia. Go lea-pulu go Efesus su-para piri enaali adaapumi page Esia su robo ru-nane piri enaali adaapumi page Pol-na agale pagoma naana ele nakabalimi lisimi. ²⁷ Go kone agale laapo kolea-le naana bisnis kogono makoyaalia. Go page ena remo Artemis-na ada mabebolaoma go remona puri ma-dia yaalia. Go remore

Esia su-para piri enaalinumi page su raayona piri enaalinumi page Artemis-na bi minasaaeme-le ake palima ya?

²⁸ Nimumi go agale pagomare nimuna lo robaa-para ora koe kone suma koe-rupa pogolasaoma gu-rupa lisimi: Naana remo Artemis-ri nipu Efesus su-parare ora mudu yaade. ²⁹ Go lisimi rabu go su-para piri enaali raayome e rui loaasimi. Go erui agale le enaalinumi Pol Masedonia su piruma raba mi ali laapo Gaius Aristarkus laapo adima ria puma mo kiritape ada-para wagepu pisimi. ³⁰ Go rabu Pol-na konere enaali rikirana polalo pisa pare Keriso-na enaalinumi nipu ripinaalisimi. ³¹ Go page Esia gavman-na ali mudu medaloma Pol-na adami alinu nimumi pepa luma Pol piri-para rapaoma gu-rupa lisimi: Ne tyalimi-li no kirita ada-para napope lo rapaasimi.

³² Go rabu kiritape ada-para piri enaalinumi ora erui loaasimi. Go puma nimuna kone agale laapore rado rado pupa yabesimi. Go pisa pare enaali adaapumi epa kiritasimi pare ake pulalo epa kiritasimi palo namakuaasimi. ³³ Go rabu Juda alinumi ali meda Aleksandria enaalinuna rikirana maasimi. Go rabu Aleksandriame ki musaaoma mo enaalinuna agale giyenalo pisa. ³⁴ Go pisa pare mo enaalinumi nipu Juda ali-rupa adomare raayome agale komeame yaaloma gu-rupa lisimi: Remo Artemis-ri naa Efesus su-para piri enaalinuna remo mudu yaade. Go lalaina naare le laapo popesa.

³⁵ Werepe mo Efesus su adarena kuskusmi enaalinu epe-rupa mapiraasa. Go rabu nipumi talo: Efesus enaali pagalepa. Su raayona piri enaalinumi go Efesus su adare-para naa remo Artemis-na ada surubema lo namakuaaeme. Go page nipuna piksa kana yaa-para wi epa lope-naloma surubema-daa enaali raayome pageme lisa. ³⁶ Go agale madaare pa ali medame mada nayokalimi-li nimi raayo pawa piralepa. Gore werepe kodo komape pora giyalepape lisa. ³⁷ Go nimimi abalade go alinu mea epame pare naana remo ada-para wi elenu meda napaake nemedede. Go page naana remo ena Artemis-para

ero agale nalemede. ³⁸ Go Demitrius-para nipuna yago kogono alinu-para nimumi go alinu adialalo agale leme-daare go kose lape di lamina. Gore kose pagape ali page pia. ³⁹ Go pea pare nimimi pa ele medaloma madaa leme-daare nimina kiritape yapi di rabu tapape. ⁴⁰ Go abiri yada pode marekaarimide-le naa mapaitaatalo kose lape agale mada leme yapae? Gore naa koe-rupa pogolasaa-ae kone madaa ora agale mada natema. Go pea-le kose lape agale lemere ake lano ya? ⁴¹ Gore kuskus-mi go-rupa loma go kiritape enaalinu-para pulupa.

20

Pol-me Masedonia Grik su laapona wala pamisa

¹ Mo nimuna agale loraasimi rabu Pol-me disaipel enaali makiritaasa. Go rabu nimina lo robaa-para puri mapalaainalo agale lakeloma paitalepape lisa. Go rabu Masedonia su-para polalo pisa. ² Gore nipu oge su-para epe agale lakeloma pisa rabu enaalinuna lo robaa-para puri mapalaasa. Go puma walare Grik su-para pisa. ³ Go su-parare suba repome pirisa. Go puma werepe nipu Siria su-para pulalore sip mula pisa. Go pisa pare Juda alinumi nipu tyalo yada robesimi-pulu Pol-me Masedonia su-para wala pono kone wisa. ⁴ Go raburi Beria piri ali meda Sopata nipu Pirus-na si piruma nipu Pol raapu pisa. Ali medaloma Pol raapu pirisimi alinu go rupa: Tesalonaika su-para piri ali Aristarkus Sekundus laapo page Derbe su-para piri ali Gaius page Timoti page Esia su-para piri ali Tikikus Trofimas laapo page nimu raayo Pol raapu pisimi. ⁵ Go alinu abala pumare naa Troas su-para pua adoba pirisimi. ⁶ Gore olode medana biri Bret Nama-adaae yapi go yapi dia lenaloma naa Filipai su giyoma sip madaa piruma yapi supu pisima. Go pumare Troas su-para naame apo alinu nimu madaasima. Go rabu sarere komea pirisima.

Pol Troas su-para wala pisa

⁷ Gore wala oge koro rabu ribaa naame eda nola kiritasima. Go raburi Pol eker

palia-le enaalinu agale lakelama puma ora ribaa page agale adaalu yoloma lakalisa. ⁸ Go pisa rabu naa so kiritape ada runanere lam adaapu madisimi. ⁹ Go rabu Pol-me agale lakelalaina penaali meda Yutikus nipu widoa re-para pirisa. Pirisa rabu nipuna le-para u ipisa-daa u palisa. U palisa rabu ada ora sone robele repena piruma lopisa. Go rabu nimu puma pua misimi pare nipu abala le kadupilisa. ¹⁰ Go pisa pare Pol-me nipu puma mo ali madaa pua kubunaoma enaalinu-para talo: Nimimi ora paalame nakomalepape. Nipuna pu nimu nakuduna-ae pa wia. ¹¹ Go rabu Pol wala so ada rum ae repo madaa puma bret piribima nimu raapu nisa. Go puma Pol nipumi nimu-para agale adaapu lakelala pirina yapi lapaasa. Go raburi Pol pisa. ¹² Go rabu nimumi go Yutikus nipu pa pirisa-daa mea lamua puma raaname komisimi.

Pol Troas su giyoma Miletus su-para pamisa

¹³ Pare naa Asos su polalo abala puma sip madaa pirisima. Naame Pol go Aso su-para madaalalo pisima. Pol-me naa yapi di laguma nipu pora-nane epalua lisa-pulu go-rupa pirisimi. ¹⁴ Go-rupa Pol-me naa Asos su-para ada muma nipu naa raapu sip madaa pamisima. Go pumare naa Mitilini su-para puma pisima. ¹⁵ Naa Mitilini su giyoma sip madaa piruma yapi komeame Kios su mone pane puma opapasima. Go puma eker Samos su pumare wala eker-nane Miletus su-para pua pirisima. ¹⁶ Gore Pol-me Esia su-para yapi adaapu napitua kone wisa-pulu Efesus su giyesa. Nipuna konere Jerusalem su-para wagepu adola pisa. Go rabu nipu Juda alinuna Pentikos yapi di olode adolalo pisa.

Pol-me Efesus su-para puma lotu surube ali agale lakalisa

¹⁷ Naa Miletus su-para pirisima raburi Pol-me Efesus su-para agale abala gu-rupa rapasa: Lotu ada surube alinu ni piri-para ipulupape. ¹⁸ Nimu ipisimi rabu nipumi nimu-para talo: Nimimi nina kone ademe. Abala ririna ni mo Esia su-para

ipisua yaade rabu ade abuna nimi raapu pirisimade. ¹⁹ Neme Mudu Ali-na kogono pisuadere nina bi minasaaminalo nape. Dia, pare apo Juda alinumi agale ralu kogono mabebolaaeme rabu neme kedaa ruma re page loaayo. ²⁰ Go pisa pare neme nimi raba meape agale nalagiape lame pare lagisuade. Go puma neme agale mogeasuade rabu pa enaalinuna le agaana page nimina ada-para page mogeaaripude. ²¹ Go puma nina puri pale agalemere Juda enaalinu-para Grik enaalinu-para agale gu-rupa lagisuade lisa: Nimina pupitagi ne kone giyoma Gote-na kone muma Mudu Ali Yesu madaa kone rulaalepape lisuade. ²² Go puma Holi Spirit-mi ni lagia-pulu abi Jerusalem su-para paluame pi. Go su-parare nimumi ni-para ele palimi palo maarea. ²³ Go pea pare Holi Spirit-mi ni agale lagia: Pa adare raayo adola pali raburi neme karapo ada paita kedaa adaapu page meainalo lagia.

²⁴ Go pea pare Mudu Ali Yesumi Gote-na raba meape kone ni Go Epe Agale laketapape lo kogono gisa. Go pisa rabu go kogono pama puma lakelalo kiritaluare nimimi ni timi page kone adaapu nasalo lisa.

²⁵ Go pea pare neme nimina rikirana ipuma Gote-na Surube Sina agale epa lagisuade. Gore nimimi nina le agaa wala na-adalimina kone salo. ²⁶ Go pea-pulu abi neme lagiano pagalepape. Abiri pa enaali meda alupaliare ni madaa agale na-epalia. ²⁷ Dia-le neme Gote-na kone agale raayo lagiape nimi pala pururu nape. ²⁸ Nimi waru piralepape. Gore enaalinu medaloma surubaliminalo Holi Spirit nimi madaa mapiraasa. Go enaalinuri Mudu Ali nipuna yaapimi kabesa-pulu nimimi nipuna sipsip waru surubuma nape ele waru kalatepape. ²⁹ Gore ni palua rabu ali medalomanu nimina rikirana epa piralimi. Go alinumiri koe yanarupa ipuma Gote-na sipsip makoyaalimi. ³⁰ Go puma nimi Keriso-na enaalinuri werepe nimina rikiranare ali medalomame makirae agale loma makiralimi. Go puma Keriso-na enaali medaloma nimuna agale raitaliminalo makiralimi. ³¹ Go pea le waru surubalepape. Nimimi go madaa

kone waru salepape. Gore maali repome neme ribaa page yapipu page nimina kone komea komea marekaaliminalo pawade. Go puma kedaa ruma neme agale mogeaayo.

³² Abiri Gote-na surube kone meamina. Nipuna epe agaleme nimi raba mu nimi puri ginalo. Go puma nimi page Gote-na epe kone rulae enaali raapu piramina.

³³ Go neme pa enaalinuna kana sekere mamina-nu kepaame kome kone nawisua. ³⁴ Gore abala ademe nina pora pami alinu raapuri nina kimi kogono puma naana ele abulisua. ³⁵ Go puma naame kogono waru puma narali enaalinu raba mulalo pema-daa go pora raitaliminalo mogeasuade. Naame gu-rupa palima rabu Mudu Ali Yesuna agale makuaamina. Nipumi gu-rupa lisa: Ele mealima rabu raana komalima pare ele kalema-rupa meape kone madaa raana palia.

³⁶ Pol-me go agale abala lomare nipumi nimu raapu rumu pege puma beten lisa.

³⁷ Go rabu nimumi Pol kupima re loma ki muma abi pope lisimi. ³⁸ Nimuna pu lo-parare kedaa waru pisa. Gore Pol-me werepe nimina le agaa mada na-adalua lisa-pulu kodome komisimi. Go puma nimumi Pol sip adibae-para maa pisimi.

21

Pol Jerusalem su-para pisa

¹ Go rabu naame enaalinu patalepape loma sip madaa piruma pisima. Naa sip madaa pirisima rabu redepo yabo puma mo Kos su-para opapasima. Go puma ekera-nane go Kos su giyoma Rodes su-para puma pirumare wala Patara su-para puma opapasima. ² Go su Patara-parare Fonisia su pisa sip meda muma nipu madaa piruma pisima. ³ Go puma naame Saiprus su adomare go su-para none pumare Siria su-para opapasima. Go suna adare Tair-re sip-mi madi kako-nu go adaa maa sulalo pisima. ⁴ Go su-parare naame Gote-na disaipel enaalinu medaloma adola pisima. Go puma nimuna adare sarere komea pirisima. Gore Holi Spirit-mi mo Keriso-na enaalinu kone kalisa-pulu nimumi Pol-para

Jerusalem su-para napope lo lakalisimi. ⁵ Go pisa pare naana pora pamuape di madaare Tair adare giyoma pulalo pisima. Pisima rabu apo su-para piri Keriso-na alinu nogo naakinu-para naa raapu pamuma adare-para su ogege pora-para lamua pirisimi. Go puma naa sip i-para puma ipa rugi-nane rumu pege puma beten lisima. ⁶ Gore nimumi naa-para abi patalepape loma nimuna ada wala pisimi. Go naame page patalepape lomare sip madaa pisima.

⁷ Naa sip madaa piruma pua Tair su giyoma Tolemes su-para opapasima. Go rabu naame kone rulae enaali adoma ki muma yapi komeame nimu raapu pirisima. ⁸ Ekeranane go su giyoma Sisaria su-para puma opapasima. Go rabu naame epe agale lakale ali Filip-na ada-para puma pirisima. Go aliri mo Jerusalem su-para kogono ali ki medane luma medane laapo pirisimi-na komeare nipu pirisa. ⁹ Go alina maapua nogo maalapu Gote-na epe agale pagoma ralisimi.

¹⁰ Gore naa mo alina ada-para koro medaloma piraminaloma Gote-na agale lakale ali meda Agabus ipisa. Nipu Judia su giyoma Sisaria su-para ipisa. ¹¹ Nipu naa piri ipumare Pol-na aako let muma nipuna ki age laapo rogaasa. Go puma nipumi talo: Holi Spirit-mi gu-rupa lagi lisa: Neme pawade-rupare Jerusalem su-para pimi Juda alinumiri go aako let-na aaraa rogaalima. Nimumi gu-rupa rogaoma ruru rado ali medaloma mea kaleme.

¹² Naame go remaa pagisima-pulu go enaalinu-para naame Pol madaa re loma puri paloma talo: Ne Jerusalem su-para napope. ¹³ Go rabu Pol-me talo: Nimimi ake paa-daa nina lo robaa-para kedaa mapaitaalo go-rupa leme pae? Gore nimumi Jerusalem su-para nina ki age laapo rogaalimiri pinawa. Gore ni Yesu Keriso-na kogono madaa timi-daare mada pa komalua. ¹⁴ Gore Pol-na koneme nipu ora palua kone wisa-pulu naame agale loroma go-rupa lisima: Mudu Ali-na kone nipuna palia-le pinawa lisima.

¹⁵ Go yapi medaloma dia naloma naana elenu kiritita suma Jerusalem su-para pisima. ¹⁶ Go puma Sisaria su-para piri Keriso-na enaali medaloma naa raapu pisima. Nimumi naa Neson-na ada-para puma piraminalo lamua pirisimi. Go aliri Saiprus su piruma nipu ora abalade Gote-na pora ralisa.

Pol-me Jems adola pisa

¹⁷ Naa Jerusalem su-para pisima rabu Keriso-na enaalinumi naa raaname komoma misimi.

¹⁸ Go puma ekeranane Pol nipu naa raapu Jems adola pisima. Go rabu lotu ada surube alinu page epa kiritasimi. ¹⁹ Pol-me nimu-para abi epama lomare nipuna pisade kogono raayo madaa agale lakalisa. Gore ruru rado enaali piri-parare Gote-me Pol raba misa-daa remaa meda meda lo lakalisa.

²⁰ Go alinumiri remaa pagomare Gote-na bi minasaasimi. Go rabu nimumi Pol-para talo: Ame, ne ade. Juda enaalinuri ora adaapumi Gote madaa kone rulaarimi. Go enaali raayome Moses-na rekena agale waru pago raluma mogeleme. ²¹ Go Juda enaalinumi nena agale madaa pageme. Nimuna konere neme Juda alinu ruru radonu raapu pirimiri Moses-na rekena agale giyalepape lo kone wimi. Juda alinuna kone naraitalima kone wimi. ²² Go kone wimi-pulu ne abi epaede remaa pagalimi. Gore abi naame ake palima ya? ²³ Go abi neme naana agale pagape. Abiri ali maala piruma imaa niti kogono peme. ²⁴ Gore ne go alinu lamu mua pu. Nimu raapu puma Juda alinuna kone mogeaoma imaa niti puma epe-rupa piramina. Go puma Juda alinuna kone mogeaoma nimuna sipsip kabenalo kana kalape. Go puma Juda agale mogeanalo nimuna iri pudiape. Go rabu neme Juda alinuna rekena agale mogeali-daare abala pagisimide remaa madaa kone nasalimi. ²⁵ Go puma mogo ruru rado kone rulae enaalinumi adenalo nimu pepa lu rapaasima. Go pepa madaare agale gu-rupa lakalisima: Nimimi remo yawe eda nanalepape lo gu-rupa lisima. Nimumi mena yaapi-para mena yapa maa ruguli

ele-para nanalepape lo gu-rupa lisima. Nimumi enaali raayome kone nasalepape lo gu-rupa lama. ²⁶ Go rabu Pol-me mo maalapu ali mapuma ekeru Juda alinuna epe lotu ada-para mapisa. Go pumare Pol-me enaalinu-para go imaa niti pima lakalisa. Go yapi di-ri dia lenaloma mena luma enaalinu ma-epeaainalo Gote-para kalasimi. Go pisa rabu Juda alinuna kone mogeaasa.

Pol lotu ada-para pirina Juda alinumi adialalo ipisimi

²⁷ Gore yapi ki medane luma medane laapo pode dia talo pisa rabu Esia su-para piri Juda enaali medalomame Pol nipu lotu ada-para adisimi. Go raburi nimumi enaali raayo pogolasaaoma Pol ripinaa palae adialalo pisimi. ²⁸ Nimumi ripinaaoma gu-rupa yalaasimi: Israel enaali, naa raba mealepa. Go aliri nipu su raayona pamuma enaali agale gu-rupa pamu lakela lisimi: Israel ruru-para Moses-na rekena wi agale-para lotu ada-para nimu raayo giyalepa gu-rupa lakelea. Go peapulu abi nipumi ruru rado Grik enaali go epe lotu ada-para mea ipisa. Go puma go epe ada makoyaaya. ²⁹ Go Efesus su-para piri ruru rado ali Trofimius Pol raapu pirina adisimi-pulu go-rupa lisimi. Gore Pol-me go ali lotu ada-para maa pula kone wisimi.

³⁰ Go rabu Jerusalem su-para piri enaalinu nimuri ora koe-rupa pogolasaasimi. Go puma enaalinumi wagepu epa kiritoma Pol ripinaa palae suma lotu ada kamaa-nane kola pisimi. Go puma lotu adana pora gaape raayo poasimi.

³¹ Go enaalinumi Pol tyalo pisimi rabu Rom soldia alinuna surube alimi Jerusalem su-para piri enaalinu pogolasaasimi remaa pagisimi. ³² Go rabu surube alimi nipuna soldia alinu-para nipuna yada ali kalunu-para yaaloma enaalinu piri-para wagepu pisimi. Gore Pol lisimi enaalinumi mudu surube ali soldia alinu adisimi rabu Pol giyomana nalisimi. ³³ Go raburi mudu surube alimi Pol adialalo soldia alinu gu-rupa lakalisa: Nimiru nipu kope sen laapome adialalepape. Go rabu nipumi enaalinu agale gupa lisa: Go aliri aapi ya? Nipumi

agaa mea pae? ³⁴ Go raburi enaali adaapu piruma agale rado rado loma yaalasimi. Agale adaapu lisimi-pulu mudu surube alimi go yadana re waru na-adisa-pulu nipuna soldia alinumi Pol ada maa penaalo lakalisa. ³⁵⁻³⁶ Gore soldia alinumi Pol mo ada reke madaa maa penaalisimi rabu enaalinumi Pol ralu tyalo pisimi. Go enaalinumi nipu raita maa ipuma gorupa laari ipisimi rabu gu-rupa yalaasimi: Go ali lu makomamina. Go rabu soldia alinumi Pol ria pisimi.

Pol-me agale lakalisa

³⁷ Nimumi Pol soldia ada ru-nane lamu pisimi rabu Pol-me mudu surube ali-para lalo: Ni agale mada pagali ya? Go lisa rabu Pol-me Grik agale lisa-pulu surube alimi lorapisa: Nere Grik agale le ali ya lisa. ³⁸ Gore nere Isip su-para madi ali kone sawade. Abalade neme 4000 soldia edali rili alinu maa ipuma yada marekaaside kone sawade. Go puma neme nimu enaali napiri su-para maa pisi kone sawade. Pare ne mo ali dia yaa-daa adalo. ³⁹ Pol-me surube ali-para talo: E, ni go ali-daa dia. Niri Juda. Naa amame ni madi suri Tasare Silisia su ru-nane aasa. Niri mudu adare-para piri ali yaade. Gore neme enaali-para lakelanowa. ⁴⁰ Gore Bosboi-mi lakalisa-pulu Pol nipu mo rapuluma madaa opasaaoma rekasa. Gore Pol-me ki wagepu puma wawa lisa rabu enaali raayome agale loraasimi. Go rabu Pol Juda agaleme enaalinu-para agale lakalisa. Nipumi go-rupa lisa:

22

¹ Aapanu amenu, nimina agale abulano pagalepape. ² Pol Juda agaleme lisa rabu nimumi agale ora loroboma pagisimi.

Go rabu Pol-me talo: ³ Niri ora Juda yaade. Naa amame ni madi suri Tasas adare-para madisa. Go suri Silisia ru-nane aaya pare ni Gameliel-na skul loma pisua rabu Jerusalem su-para adaa yabesua. Nimumi naana kasuana rekena wi agale waru mogealisimi. Niri nimi abi Gote-na kone waru ralu pimi-rupa ni go-rupa

pisuade. ⁴ Enaali medaloma Gote-na disaipel enaalinu neme medaloma makoyoma lu makomisuade. Neme enaalinu adiala ria puma karapo ada-para mapaitasuade. ⁵ Go pisuare mo Gote-na lodo kiraae ali mudu page kaunsil page adamedaa neme ora talo. Gore go ali kalunumi pepa ginaloma neme Damaskus su-para piri Juda katea pisua. Go puma neme kone rulae enaali adialalo puma sen-me Jerusalem su-para mapaitaala pisua.

Pol-me Gote-na agale pagoma kone perekele remaa lakalisa
(Kog 9.3-19; 26.12-18)

⁶ Go naare paame bero rabu ni Damaskus adare-para ipisua. Go rabu ni piri-para epe paa meda ipuma nina lepara epa royo pisa. ⁷ Go rabu ni su kamaa lopoma agale meda gu-rupa pagisua: Solya, Neme niri ake paa-daa makoyaaripi ya? ⁸ Go rabu neme talo: Mudu Ali, nere aapi ya lisua. Niri adare Nasaret-para piri Yesu yaade lisa. Neme ni kedaa Go makoyaaripide lisa. ⁹ Go rabu enaali ni raapu pirisimiri nimumi yaa-para paa royo pisa pare so agale napagesimi.

¹⁰ Go rabu ni Pol-me agale gu-rupa misua: Mudu Ali, neme ake paluaaya su. Go rabu Mudu Alimi ni-para talo: Ne rekoma Damaskus su-para pu. Go adare-para ali medame Gote-na giliade kogono raayo lagialia lisa. ¹¹ Go rabu neme so adaa paa adisua rabu le rubu pi ali-rupa aasua. Go pisa rabu nina adami alinumi naa ki ripinaaoma Damaskus su-para mealamua pisimi.

¹² Go su-parare ali meda Ananias pirisa. Go aliri naana rekena agale waru pagisa-pulu Damaskus su-para piri Juda enaalinumi nipu ora epe ali lisimi. ¹³ Go aliri ni piri-para ipuma talo: Naa ame Sol, leme ele wala adaina. Ora go rabu nina le kiya puma neme nipu adisua. ¹⁴ Go puma nipumi talo: Naana kasuana Gote-me nipuna kone makuaalalore ne nipuna ali mapiraasa. Go puma neme nipuna pe redepo raba meape Si adoma nipuna agale pagainalo mapiraasa. ¹⁵ Gore neme enaali raayo-para nipuna agale puma lakeloma abala pago ade ele raayo laketapape lo

lakalisa. ¹⁶ Gore ake paa-daa ne adoba pabae pae? Ne rekoma nipuna bi madaa beten loma kalu-ipa meali-daare nena pupitagi marubalia.

Gote-me Pol ruru rado enaali piri-para penaalisa

¹⁷ Gore neme Jerusalem su-para wala puma lotu ada-para beten lala piruma upaa pi nona puma eleda adisua. ¹⁸ Go rabu Mudu Ali adisua pare nipumi ni-para talo: Jerusalem su-para wagepu giyoma pope. Neme go su-para nina agale lakete rabu napagalimi. ¹⁹ Go rabu neme gorupa lakalisua: Mudu Ali, abalade neme lotu ada raayona pamuma ne madaa kone rulae enaalinu adiala lisuade. Go remaa abala pagisimide. ²⁰ Gore abalade nena agale disaipel ali Stiven lu makomasimi rabu neme adabaaoma nina lo robaa-para epelea kone misuade. Go raburi neme nipuna makomaa-ae alinuna mamina elenu wamo pisuade. Go remaa page pagisimide. ²¹ Gore Mudu Alimi ni-para talo: Nere su adaalu-para ruru radonu enaalinu raba meainalo rapaalua lisa.

²² Gore mo enaalinumi Pol-na agale pena pagalaina mo ruru rado raba meanolo agale lisa rabu nimumi puri paloma gu-rupa yaalasimi: Nipu lu makomaaminaapa lisimi. Go aliri su kamaa epe-rupa mada napiralia-le lu makomamina lisimi. ²³ Go lisimi rabu nimumi rono pagesimi-pulu yagaa iri pudi rubuma rai gaapinu wage alo pisimi. ²⁴ Go rabu Rom-na soldia surube alimi soldia ada-para maa pumare nipu patame tyalepa lisa. Gore mo Juda enaalinumi Pol madaa pogolasaa lisimi-daa surube alimi go yadana re asapisa. ²⁵ Go puma soldia alinumi Pol kopeme rogoma patame tyalo pisimi. Go rabu Pol-me Rom surube ali agale gu-rupa lisa: Nimimiri Rom ali madaa kose mada lini ya?

²⁶ Go surube alimi go agale pagisa rabu ora surube ali mudu piri puma agale gu-rupa mulalo pisa: Neme ake pali ya? Go aliri nina su Rom yaade laa. ²⁷ Go lisa-pulu mudu surube alimi Pol piri puma agale gu-rupa puma lisa: Abi la. Nere Rom ali yapae ni lagiali. Pol-me talo: E, niri Rom

ali yaade lisa. ²⁸ Go rabu mudu surube alimi talo: Neme kana adaapu kalomare ni Rom su-para pirulalo rubisua. Gore Pol-me talo: Ora lae pare niri amame Rom su robo adare Tasas-para madisaaya. ²⁹ Go pagisimi rabu Pol-na agale mulalo ipisimide alinumi Pol wagepu pisimi. Gore mudu surube alimi paala komoma pirisa. Gore Pol-re ora Rom su-para piri ali-le nipu sen-me adilisa rabu rekena agale ralisa.

Juda kaunsil alinu Pol-me agale lakalisa

³⁰ Gore mudu surube ali mudumi Juda alinumi Pol kose madaa adialalo pisimi agalena re asapisa. Go kone suma ekeranane Pol-na sen wala kola paasa. Go rabu surube alimi Gote-na lodo kira-ae alinu-para kaunsil alinu-para epa kiritatepape lo lakalisa. Go rabu nipumi Pol kaunsil-na le agaana maa pisa.

23

¹ Go rabu Pol-me mo kaunsil alinu waru adaba suma nipumi talo: Naa aapa amenu, ni ade abuna Gote-na le agaana epe-rupa piruma abi page. Naa pu robaa-para epe kone wi. ² Go lisa rabu Gote-na lodo kira-ae ali Ananias-me Pol repara aasimi alinu-para talo: Go alina agaa tyalepa lisa. ³ Gore lisimi rabu Pol-me nipu-para talo: Gote-me ne page tyalia. Nena lo-parare epe agale nawia pare tona au paina eleme epelea lisa. Ne Moses-na rekena agaleme ni-para kose agale laina. Gore neme ni tyalepa agale lakelae-pulu nemere rekena agale ralisade.

⁴ Pol-me go-rupa lisa rabu re-para pirisimi enaalinumi Pol-para talo: Gore neme Gote-na lodo kira-ae ali mudu-para ero agale le ya lisimi. ⁵ Go rabu Pol-me talo: Amenu, go Gote-na lodo kira-ae ali mudu kone nasawade. Go Gote-na buk madaa gu-rupa lu wisa: Nimina ali mudu-para ero agale natapape lisa.

⁶ Go puma Pol nipumi kaunsil ali medalomare Sadyusi alinu-para medalomare Farisi ruru alinu pirisimi-daa adisa. Go adisa-pulu kaunsil-nupara gu-rupa lakalisa: Naa amenu, niri Farisi rurumi madina yaa-pulu ni Farisi ruru ali pi lisa. Neme abala kome enaali rekalmi lo go

madaa kone rulaayo. Go kone laayo-pulu nimimi abi ni madaa kose lape agale leme.

⁷ Go agale lisa raburi Sadyusi Farisi ruru laapo alinumi ape loma rugula lapa pirisimi. ⁸ Gore Sadyusi alinumi abala kome enaalinu tapa-para narekalimi loma ensel-nu page remonu page napimi loma kone rulaeme. Go peme pare mo Farisi alinumi kome enaalinu rekalmi loma ensel-nu remonu page pimi loma kone rulasimi. ⁹ Gore Pol-me go yaa madaa makuaae agale lisa raburi enaalinumi e rui loaasimi. Go rabu rekena agalena tisia medaloma nimu Farisi alinuna ruru raapu pirisimi. Go alinumi rekoma agale puri pale lisimi: Naame go ali adema pare koe elenu meda nawia. Naana konere ensel medanumi yapae remo medanumi yapae nipu-para agale lakeleme kone wima. ¹⁰ Go lisimi rabu ora pogolasaasimi-pulu soldia alinuna surube ali mudumi kone gu-rupa wisa: Aya, go aliri nimumi nipu yolala puma nipuna yogale rugula tyabalia. Nipumi kone gu-rupa wisa-pulu surube alimi soldia alinu lakelaasa rabu mo ruru laapona rikirana Pol muma soldia ada-para maa pisimi.

¹¹ Gore wala ekeranane ribaare Mudu Alimi Pol piri-para ipuma gu-rupa talo: Pol, kone lo robaa-para kedaa nameape. Neme abala nina agale mo Jerusalem su-para lakalisi-rupa go Rom su-para page wala lakelaina lisa.

Juda alinumi Pol tyalalo yada robesimi

¹² Gore yapi lapaasa raburi Juda alinumi epa kiritaoma agale roboma gu-rupa lisimi: Naame ora so yaa madaa loma Pol ora tyamina lisimi. Edanu ipanu ele abi nanaoma Pol abala tyamina lisimi. ¹³ Go agalere ali 40-pela alinumi tyalo lisimi. ¹⁴ Go puma nimumi Gote-na lodo kira-ae alinu-para kone makuaae alinu-para puma talo: Naame niti puma ora eda ipa nanaoma Pol nipu abala tamina lisimi. ¹⁵ Gore nimi ali kalunu-para kaunsil alinu-para nimimi mo Rom surube alimi Pol mea epena tapape. Go pagaa wi konere nimimi Pol-na agale wala epe-rupa pagola puluma loma kaleda piruma nipu pena epalia raburi lu makomaalimina.

¹⁶ Go yada robesimi pare Pol-na awame mo Juda alinuna remaa pagisa. Go pisa rabu nipu soldia ada-para Pol asa puma lakalisa. ¹⁷ Pol-me remaa pagisa rabu surube ali yaaloma nipu-para talo: Go naakiri surube ali mudu piri neme lamua pu. Nipu madaa agale wia-le nipumi lagialia. ¹⁸ Go rabu nipumi naaki muma surube ali mudu nipuna ada-para lamua pisa. Go puma nipumi talo: Mo karapo ada piri-para ali Pol-me ni yaaloma go naaki lamua pu laa-daa mea epawa. Nipu agale meda wia-le ne lagialia.

¹⁹ Gore surube ali mudumi go naaki nipuna ki mina muma nipu laapo kama raapu pumare agale gu-rupa lisa: Niri ake agale lagiali ya lisa. ²⁰ Go naakimi talo: Juda alinumi gu-rupa lame. Ekerare Juda alinumi Pol kaunsil piri maa painalo lagialimi. Nimuna makirae agalere Pol madaa kose lape agale medaloma pa ma-aarimi. ²¹ Go epa lagialimi pare nimuna agale napagape. Nimuna ali 40-pela Pol lu makomaatalo gu-rupa kaleda piralimi. Abalade nimumi ora yaa madaa makuaa loma eda ipa niti puma Pol lumare namina lisimi. Abiri pa kaleda piruma nena puri pale agale madaa adoba pimi. ²² Go raburi surube ali mudumi mo penaali maa penaaloma agale puri palo gu-rupa lakalisa: Neme go lagiae agalere ali meda nalakelape.

Pol nabawane gavman Feliks piri pe-naalisa

²³ Go raburi surube ali mudumi soldia surube ali meda laapo ipulupa lisa. Nipumi nipu lapo-para talo: Nipimi soldia 200-pela rumaaoma maa pulupape. Go page ali 70-pela hos koauna pirina tapape. Go page rai kudu rama laapo ripinaale ali 200-pela rumaaoma mea katapape. Nimi raayo Sisaria su-para pulalore abi go ribaa klok nain giyoma pulupape. ²⁴ Gore Pol nipu pirape hos page mealepape. Pol-re nipu nambawan gavman Feliks piri-para epe-rupa maa pulupape. ²⁵ Go raburi surube ali mudumi loma rapaape pepa meda gu-rupa luma kalisa:

²⁶ Yesa, Feliks nere nambawan gavman epe-rupa pirape. Niri Klodius Lisias-me go

pepa apo lu rapaato. ²⁷ Juda alinumi go ali ripinaaoma nipu lu makomaatalo pisimi. Go pisimi pare neme nipu Rom su-para madi ali yaa-pulu nina soldia alinumi nipu kepema apo maa ipulumi-daa. ²⁸ Neme Juda alinumi nipu kose laaoma adialalo pisimi remaa pagisua. Go puma neme nipu kaunsil piri-para maa pisua. ²⁹ Gore nimuna kose lape agalere nimuna rekena agale madaa Pol-para agaleme ape pisimi. Go pirisimi pare nimumi go ali karapo ada mapaitaape page lu makomaape kone page neme dia lisua. ³⁰ Go Juda alinumi nipu tyalo pimi remaa pagawa rabu neme ne piri-para wagepu mea rapaaripu. Go rabu nipu kose lape alinumi ne-para remaa mada lagialimi. Mo pepa madaa agale gu-rupa loma lisa.

³¹ Gu-rupa lisa rabu mo soldia alinumi mo surube ali muduna agale ralisimi. Nimumi Pol lamua pumare ribaa Antipatris su-para pisimi. ³² Go puma yapi lapaasa rabu soldia alinumiri nimuna ada wala pisimi. Go rabu hos koauna piruma soldia alinuri Pol raapu pisimi. ³³ Gore Sisaria su-para puma opapasimi rabu nimumi nambawan gavman piri-para pumare apo pepa Pol laapo mea kalisimi. ³⁴ Go rabu gavman-na ali mudu alimi mo pepa muma adomare Pol-para agale gu-rupa lisa: Nena adare aa-para aaya? Pol-me Silisia su lakalisa. ³⁵ Go rabu go alimi Pol-para talo: Ne kose lape alinu epalimi rabu nena remaa pagalua. Go puma nipumi talo: Go aliri gavman ali Herot-na adaa ada-para waru adabaaoma mapaitaape lisa.

24

Juda alinumi Pol kose laasimi

¹ Gore werepe yapi supu dia naloma Gote-na lodo kirae ali mudu Ananias Sisaria su-para pisa. Nipu pisa rabu kone makuaae ali medaloma page ali meda nipuna bi Tertulus page nimu raapu pisimi. Go Tertulus aliri nipu yada loaayarupa pirisa. Go puma nimu raayo nambawan gavman Feliks piri-para puma Pol adialalo kose lape agalena re lakalisimi. ² Go rabu Tertulus nipu kose page lo aayae

ali yaa-pulu nipumi agale abala lisa. Go alimi Pol adialalo kose lape agale gu-rupa lakalisa: Epe ali mudu Feliks, neme epe ali mudu kogono puma yada makumaa pisi-pulu adaalupu epe-rupa pima. Go puma naana su raayona epe poranu pamu bisnis marekaasi-pulu go su robo ru-nanere ora epe aaya. ³ Go pea-pulu naana lo-parare ade abuna naame ne madaa ora pili lema.

⁴ Gore ne ali mudu yaa-pulu neme agale adaapu nayolo pirapana. Neme oge remaa lagialo-le neme epe-rupa mada pagaina. ⁵ Gore naame go ali nipu koe kone adaapu wina adama. Nipumi Juda alinu piri-para su raayona yada marekaari-paa. Nipu Nasaret enaalinuna ali mudu pia-daa adema. ⁶ Nipumi adaa lotu ada makoyaalalo pisa rabu naame nipu adialalo pisima. Gore naame rekena agale madaa kose lape agale talo pisimi. ⁷ Go rabu mo soldia alinu surube ali mudu Lisias-mere nipu ipuma mo ali puri paloma maa rapasa. ⁸ Go raburi Lisias-me Pol adialape enaalinu piri-para maa pulupa lisa. Gore neme go alina agale meali-daare nipuna kone madaa ora agale nata-pulu adali. Apo agalere Tertulus-mi lisa.

⁹ Go agale lakenaloma Juda alinumi ora lea lo pisimi.

Pol-me Feliks-na agale abulisa

¹⁰ Go rabu nambawan gavman alimi Pol-para le pobolo ridipiasa-pulu Pol-me talo: Nere ni ade. Neme go su-para maali adaapumi kose page ali piri-si. Go pea-pulu nina konemere nena agale pagapere ni ora raana pia. ¹¹ Gore abala yapi di 12-pela popesa raburi ni Jerusalem su-para pumare lotu ada-para beten lea pisua. Ora lalo-le nimu-para agale meape. ¹² Go rabu nimumi ni enaali raapu agaleme ape puma koe-rupa mapogolasua-daa nadisimi. Dia, neme enaali raapu lotu ada-para page epe lotu ada-para page su adare-para page koe-rupa napirisima. Juda alinumi gu-rupa na-adisimi. ¹³ Go pea pare abi ni kose talo pimi pare go madaare ora agale mada nalagialimi.

¹⁴ Pare go kose lape agale madaare neme ora agale lagianolore naana kasuana Gote-na bi minasaoma nipuna pora raitalimina. Neme Juda alinuna kone moge Moses-na rekena agale-para Gote-na agale lakale alinuna buk-para go ele madaa kone rulaayo. Pare nimumi go kaga porare ora pora-daa dia leme. ¹⁵ Gore go alinuri naame Gote-para kone komea rulaema. Go konere abala kome enaali raayo Gote-me marekaalia. Go puma epe enaalinu-para koe enaalinu-para raayo Gote-me marekaaoma kose lape agale lea. ¹⁶ Go pea-pulu nena lo robaa-para koe kone nasuma Gote-na le agaa-para enaalinuna le agaa laapo madaa epe-rupa pitua.

¹⁷ Gore neme maali adaapu Jerusalem su-para giyoma su rado-para pirusuade. Jerusalem su-para wala ipisua rabu nina ruru raba mulalo kana ele maa pisua. Go rabu page Gote madaa ora pili lo yawape ele kirita pisua. ¹⁸ Gore neme go kogono polalore lotu ada-para pirano nimumi ni adasaasimi. Go lotu ada-para pirusua rabu neme Juda alinuna rekena agale raluma koto radepea epe-rupa pirusua. Go rabu enaali adaapu napiruma koe-rupa nama-pogolasaasima. ¹⁹ Yapare go rabu Esia su-para piri Juda medaloma mo lotu ada-para epa pirisimi. Go alinuri nimumi ni madaa koe ele adomare nimumi ni kose lalalo peme. ²⁰ Gore ni kaunsil raapu piri alinu nimumi naa koeyae pawade kone ake puma ademe pae? ²¹ Yapare neme koe kone meda salo. Ake peadaa? Neme nimuna rikirana rekoma Gote madaa kone rulaayore kome enaali raayo wala rekalmi lisuade. Go kone rulaayopulu ni abi kose madaa ipuluri go madaa pimi.

²² Pol-me go remaa lisa rabu Feliks-mi kose lapere giyesa. Feliks-ri Gote-na pora waru adisa-pulu Feliks-mi nimu-para talo: Gore nena kose madaare agale lagialua pare soldia surube ali Lisias abala epenaloma lamina. ²³ Go rabu Feliks-mi Pol-na yada surube ali-para gu-rupa talo: Go aliri waru surubaina adami alinume raba mulalo eda ele kabama kana page kateme-daare ora mada palimi lisa.

Pol karapo ada-para pa pirusa

²⁴ Gore yapi medaloma dialenaloma Feliks nipuna were Drusila raapu ipisipi. Drusila nipu Juda ena pirisa. Go rabu Feliks-mi Pol lamua ipuma Pol-me Yesu Keriso madaa kone rulae agale lakenaloma pagisa. ²⁵ Go rabu Pol-me eperupa piru aape kone-para lo robaa-para surubape kone-para werepe epaliade kose yapi-para agale lakelenaloma Feliks-mi paala komisa. Paala komomare gu-rupa lisa: Abi pope lisa. Ni kogono meda nasalia rabu neme ne yaaloma wala pagalua. ²⁶ Yapare Filiks-na kone rado wisa. Kone medare Pol-me ni ma-rapaato rabu kana gialia kone wisa. Go pea-pulu ade abuna nipumi nipu loma agale lala pirisipi.

²⁷ Go puma Feliks-mi Juda alinu madaa pedo pisa-pulu Pol karapo ada-para pa paitina lisa. Werepe maali laapo paituare Porsius Festus-mi Filiks-na kogono misa.

25

Pol-me Sisar-para nina kose pagaina lisa

¹ Go raburi Festus nipu Sisaria su robo-para nambawan gavman piri-para ipisa. Gore yapi repome pirumare Jerusalem su-para pisa. ² Go su-parare Gote-na lodo kirae ali kalunu-para Juda alinuna ali mudunu-para nimumi Pol adialalo kose lape agale laketa ipisimi. Go raburi nimumi Festus-para agale gu-rupa lakalisimi. ³ Gore rome agale-rupa loma Pol Jerusalem su-para maa pena agale lakalisimi. Gore nimuna pagaa wi konere nimumi kaledoma Pol pora-nane lu makomalima kone wisimi. ⁴ Go rabu Festus-mi agale gu-rupa lakalisa: Pol-re Sisaria su-para karapo ada-para surubeme-pulu ni werepe ogeasi Sisaria su-para adola palua lisa. ⁵ Go rabu nimina ali mudunu ni raapu Sisaria su-para palima. Go-parare go ali kalunumi Pol madaa kose lape agale leme. Go puma nipumi koe ele pea pa adainalo lisa.

⁶ Festus nimu raapu Jerusalem su-para pirina yapi 8-pela yapalo 10-pela yapi popenaloma Sisaria su-para pirisimi. Ekera-nane Festus ali mudu kogono pulalore kose pagape ada-para puma siaa

madaa pirisa rabu Pol maa ipu lisa. ⁷ Gore Pol mea ipisa raburi Jerusalem su-para piri Juda alinu Pol re-para epa rekoma nimumi Pol-me rekena agale raita lo agale lisimi. Go lisimi pare nimuna agalere Festus-mi makirae agale leme kone wisa. ⁸ Go raburi Pol-me nipuna agale go-rupa lisa: Gore neme Juda alinuna rekena agale koayae meda napawade. Neme lotu ada nabebolaoma Rom su-para piri nambawan ali mudu Sisar madaa page koeyae napawade.

⁹ Pare Festus-mi Juda alinu-para komeleme polalo pisa. Go raburi nipumi Pol-para talo: Gore nena kone akepu sae? Jerusalem su-parare nena kose pagenalo pali ya? ¹⁰ Pol-me nipu-para talo: Niri nambawan gavman ali Sisar-na kose agale lape ada-para piranoloma go ada-para kose pagaliminalo lisa. Ne makuaate. Neme Judanu-para koeyae meda napawa. ¹¹ Go page neme ora koeyae pula pe yaalore ni mada lu makomaala peme. Go pula pe yaalore ni napogola palua. Yapare nimumi ni madaa pa makirae agale leme-pulu ni nimumi mada namua palimi. Abiri nambawan gavman ali Sisar-me nina agale pagenalo lalo. ¹² Go rabu Festus-mi nipuna kaunsil alinu raapu abala agale lala pirumare Pol-para gu-rupa lisa: Nambawan Sisar-me nena kose pagena laede-le mo Sisar piri-para maa palimi lisa.

Festus nipumi King Agripa-para Pol lo-rapisa

¹³ Yapi medaloma dia naloma ora Juda alinuna su raayona ali mudu King Agripa-me Festus adola ipisa. King Agripa-na were Banis page ipisipi. ¹⁴ Nipu Sisaria su-para yapi medaloma pirisipi rabu Festus-mi mo ali mudu King Agripa-para Pol-na remaa raayo lakalisa. Nipumi talo: Karapo ada-parare ali meda pirina Feliks-mi mapaitaasa. ¹⁵ Ni Jerusalem su-para pisuade rabu Gote-na lodo kirae ali kalunu-para Juda alinuna makuaae alinu-para nimumi Pol madaa kose laaoma adialalo pisimi. Go puma neme Pol mapaitaanolo agale lagisimi. ¹⁶ Pare nipumi

agale gu-rupa talo: Rom su-para piri alinumi kose leme-rupare pa kamaa napema lisuade. Dia, pare kose lape nipumi abala nipuna kose lape ali raapu rekoma nimuna agale rabuaalalo pea lisua.

¹⁷ Gore nimu kiritainaloma neme wagepu kose marekaaoma ekeranane kose pagape ada-para pisua. Go rabu mo ali mea ipulupape lisua. ¹⁸ Gore mo kose madaa adisimide alinumi rekoma remaa lagisimi. Go puma mo alimi ora koe ele pina kone suma lagismi. Pare gu-rupa nalagisimi. ¹⁹ Nimuna ape ero agalere rekena agale-para kome ali Yesu-para ape pisimi. Go abala kome aliri Pol-me pa kagaa pia le lisimi. ²⁰ Gore ni go pi agale pagomare ora riripu pi kogono kone wisua. Go pea-pulu neme Pol-para agale mulalo pisua. Nena kose-re Jerusalem su-para pagena pali yapalo agale misua. ²¹ Pare Pol-me go agale pu-para lo yoloma nipumi gu-rupa lisa: Soldia alinumi ni Rom su-para lamua palimiri nambawan Sisar-me nina kose agale waru pagalia. Go lisa-daa neme nipu pa surubalepa loma werepe Sisar-na ada-para maa palua lisua. ²² Go raburi King Agripa-me Festus-para talo: Neme go alina agale paganowa lisa. Gore Festus-mi talo: Ekeranane pagaina.

²³ Go ekeranane King Agripa Banis laapo nipuna au waru loma enaalinu pirina ipisipi. Go ipisipi rabu nipu laapo soldia ali mudunu-para adare ali mudunu-para nimu raapu kiritape ada-para pedo puma ipisimi. Go puma Festus mea ipulupa lo agale lakalisa rabu Pol ru-nane mea ipisimi. ²⁴ Go rabu Festus-mi talo: Ali mudu King Agripa page enaalinu naa raapu pimame page go ali adalepape lisa. Go su-para piri Juda alinu page Jerusalem su-para piri Juda alinu page nimumi nipara go alina koe ele madaa agale talo ipisimi. Nimumi puri paloma agale loma gu-rupa yaalasimi: Go ali lu makomalima lisimi. ²⁵ Go lisimi pare neme lu makomaape konena re na-ade. Gore go alimi ali mudu Sisar-na lo robaa yola misa-pulu neme Rom su-para mea rapaalua kone wisua. ²⁶ Go palua pare Rom su ali mudu Sisar-parare neme ake loma pepa tyalua ya? Agale nawia-daa ne ali mudu King

Agripa-para page nemi piri-para page maa epawade. Go puma nimimi nipuna kose agale lagialimiri neme Sisar-para pepa mada rapaalua. ²⁷ Gore neme adili ali meda Sisar piri-para pa rapaalua-rupa mada dia. Nipuna koe elenu pepa madaa luma nipu raapu rapaalua.

26

Pol-me King Agripa agale abala lakalisa

¹ Go raburi King Agripa-me Pol-para talo: Nena agale pagano laa. Go rabu Pol nipuna ki minasaoma nipumi talo: ² Adaa King Agripa, nina kose madaa abulale agalere ne piri-para ipuma lalore ora epelea kone salo. Go Juda alinu nimuna kose laarimide agale madaa lalo. ³ Go neme Juda enaalinuna kone poranu makuaaoma nimuna ape lape agale page pagisi. Go paa-daa neme agale lano pawa pagaina kone salo.

⁴ Gore Juda ali raayome ni naaki pira-ma pua abi page naa ruru raapu Jerusalem su-para pi-daa ademe. ⁵ Neme ora abala ririna rekena agale moge ni Farisi ruruna kone rali. Go Farisi ruru naame Moses-na rekena agale waru moge aaema. Juda alinumi go-rupa ademe pare agale mada lagialimi palo maarea. ⁶ Gore Gote-me kasuanu-para wala marekaape agale lakalisa-daa neme go agale madaa kone rulaayo. Go paa-daa abi nimumi ni madaa kose lape agale lamenalalo piralo. ⁷ Werepe naana ruru 12-pela go kome enaalinu marekaape agalena re adawe kone suma Gote-na bi minasaame. Ali mudu, paga. Neme go agale madaa kone rulaayo-pulu Juda enaalinumi ni kose talo pemere go agale madaa yaade. ⁸ Go pea pare Juda alinuri ake paa-daa kone gu-rupa wimi pae? Gore Gote-me abala kome enaali wala marekaalia-daare go madaa ake paa-daa kone narulalimi ya?

⁹ Abalade neme gu-rupa kone wisua. Neme Nasaret su-para piri ali Yesuna bi rabuaaniaalua kone suma nipuna disaipel enaali page kedaa maa kalisua. ¹⁰ E, neme Jerusalem su-para go-rupa pisuade. Mo Gote-na lodo kirae ali kalunumi ni puri gisimi-pulu neme Gote-na ruru enaali

medaloma karapo ada-para mapaitaasua. Go puma Juda alinu nimu lu mako-maalepa lisimi rabu neme page go kone misuade. ¹¹ Gore yapi adaapu nimu Juda alinuna lotu ada-para piruma nimumi Gote-para ero lemenalo koe kedaa kalisua. Go puma neme ora rono pagoma pa adare-para kimisu pora puma raita maa pisuade.

Pol-me nipu kone pereke yoma Keriso-na pisade remaa lakalisa
(Kog 9.3-19; 22.6-16)

¹² Pol-me wala go-rupa lisa: Go puma neme mo lodo kirae alinuna bi madaa Damaskus su-para pisua. Go pisua rabu Gote-na lodo kirae ali kalunumi ni pepa ginaloma go agale raita maa ipisuade. ¹³ Gore naare paame pora-nane pisua rabu so yaa-para wi paa meda ipisa-daa adisua. Mudu Ali waru pagape. Go ora paa adaalepe ipuma naare ma-ogeasa. Go paa royo palaina ni raapu pisima alinumi page adisimi. ¹⁴ Go raburi naa raayo su kamaa lopalamona Hibru agaleme gurupa lisa: Sol, Sol-ya, neme niri ake paa-daa makoyaate lisa. Neme ne-ae ale one tya mone tya puma nena nere ake paa-daa makoyate? ¹⁵ Go lisa rabu neme talo: Mudu Ali, nere aapi ya lisua. Gore Mudu Alimi talo: Niri Yesu yaade. Neme ni radaa guaaye-daa lawade lisa. ¹⁶ Pare abi ne reka. Neme ne kogono pape ali mapiraayo. Neme ni go abi adaede-le enaali puma laketapape. Go puma werepe nina agale ne waatoa rabu go page enaalinu lakelaina. ¹⁷ Neme ne Israel su-para piri enaalinu-para ruru radonu-para maa rapaalua pare neme ne raba mealua-pulu nimumi ne madaa natimi. ¹⁸ Abiri nimuna lo robaa-para ribaa pa yabaaya pare neme nimuna le maloboma lo robaa-para paa epenalape. Go rabu nimumi Satan-na puri giyoma Gote-na kone muma ni Yesu madaa kone rulalimi. Go raburi neme nimuna pupitagi ne kone raakepe rubainaloma nimu Gote-na epe mapiraape enaalinu raapu piralimi lisa.

Pol-me nipuna kogono madaa remaa lakalisa

¹⁹ Gore mudu King Agripa neme yaa-para go pisa ele adomare neme

go agale naraitawade. ²⁰ Neme agale mogearipude rabu nimuna kone pereke yoma Gote madaa kone rulaoma epe agale raitalepape lo mogeasuade. Go puma pa enaalinumi nimi kagaa kone raitalimi rabu adalimi lisuade. Go agalere neme Damaskus su-para Jerusalem-para puma lakelomare Judia su raayona pu lakelomare ruru radonu-para page lagelisuade. ²¹ Go epe agale talo ni lotu ada-para pirusua rabu Juda alinumi ni ripinaa palae maa puma ni lu makomaalalo pisimi. ²² Yapare nina raba mi ali Gote-me ni raba misa-pulu abi go-pare aoma nimi go agale lagialo. Gore neme agale talo rabu ali mudunu-para riabo alinu-para lagialo. Naa agalere Moses-para Gote-na agale lakale alinumi werepe epaliade ele madaa lakalisimi-rupa go meda-rupa lagialo. ²³ Go agalere Gote-na Mea Rapaae Aliri radaa adaalepe noma komomare nipumi ora abala tapa-para wala rekesa. Go puma nipumi naa Juda alinu-para page ruru radonu-para page epe paana re lakela palia. Go agalere lagisimide.

²⁴ Pol-me agale apo-rupa lisa rabu Festus-mi Pol-para puri pale agaleme lakalisa: Pol, nere makeyae ali pi. Nere skul adaapu loaaye-pulu ne makeyae ali pi kone salo. ²⁵ Gore Pol-me talo: Ali mudu, ni namakeyaayo. Neme ora kone suma waru talo. ²⁶ Gore King Agripa-me naa remaa raayo pagoma apo ele raayo madaa pagisa-pulu neme page pala nakome la yokalua. ²⁷ King Agripa nemere Gote-na agale lakale alina agale madaa kone rulaaye ya? Naa konere go agale madaa kone rulaale kone salo.

²⁸ Go raburi King Agripa-me Pol-para talo: Ne ake kone sale pae? Go oge di rabu ni Keriso-na enaali pitua ya? ²⁹ Go lisa rabu Pol-me talo: Ora oge yapi di rabu yapae ora werepenu yapalo maarea. Pare neme Gote-para agale gu-rupa talo: Ne King Agripa page pa pagemedede enaalinu page ni raapu mada piramina kone salo. Yapare go sen-me nimi aditalo kone nasalo.

³⁰ Go raburi ali mudu King Agripa page mo nambawan gavman ali Banis page medalomanu raapu rekoma pisimi.

³¹ Pisimi rabu kamaa puma agale lala piruma gu-rupa lisimi: Go aliri ma-paitaape pora nawia lu makomaape pora page nawia lisimi. ³² Go rabu King Agripame Festus-para talo: Go ali nipu mada pena lalua pare nipu ali mudu Sisar-me nipuna kose abala pagena lisa.

27

Pol sip madaa piruma Rom su-para pisa

¹ Gore naa Rom su-para sip madaa bainalo wisimi rabu Pol-para karapo ada piri ali medaloma-para maa pisimi. Go rabu soldia ali Julius-mi mo alinu surubisa. Julius nipuri Rom su soldia ali medalomana surube ali pirisa. Nipuna soldia alinuna biri Sisar-na kiritape yada robe alinu lisimi. ² Go rabu ipa sip medame Adramitium su-para giyoma ipisa-pulu naame muma pisima. Go sip-ri Esia su robona ipa solwara repale-nane adare raayo-para pulalo pisa. Go rabu ali meda nipuna bi Aristarkus naa raapu pisima. Go alina adare Masedonia adaa su robo Tesalonaika su robona ru-para aasa. ³ Ekera-nane naa Saidon su-para puma pirisima. Go raburi Julius-mi Pol madaa epe kone wisa-pulu Pol-me nipuna adaami enaalinu adola pisa. Go puma nimumi eda elenu kalo surubisimi. ⁴ Gore go su Saidon giyoma wala pumare po rilipumi maa pereke puma ora lopisa-pulu naa wala perekea luma Saiprus su-para po rilipu na-epea-nane popesima. ⁵ Gore naa puma pa ipa solwarana pora meda kenaoma Silisia Pamfilia su laapo re-para pisima. Go puma wala Lisia suna adare Maria-para puma opapasima.

⁶ Go su-parare soldia surube alimi ipa sip meda Aleksandria su-para giyoma Rom su-para polalo sip adisa. Nipumi adisa-pulu naa go sip madaa mapiraasa. ⁷ Gore po rilipumi kiru malaasa-pulu naa pawasi pula piramina yapi medaloma dia lisa. Go puma ora kedaa puma mo Nidus su-para puma opapasima. Gore po rilipumi naana pora rabulisa rabu naa popape-para maaresa. Go pisa rabu naa po rilipu na-epea-nane puma Krit su re-para puamare Salmone su-para

opapasima. ⁸ Go raburi naa solwara madaa piruma su repale-nane pamuma ora kedala puma su meda adisima. Go suna biri Ipana Epe Poranu leme. Go Poranu adare Lasea re-para aasa.

⁹ Gore kedaa pisa-pulu go su-para ora yapi adaapu go sip madaa piramina po rilipu waru rekataboma naa tyalalo pisa kone wisima. Go rabu page Juda alinumi eda niti pisimi-le olode abala dia lisa. Go rabu Pol-me sip surube alinu agale gu-rupa lakalisa: ¹⁰ Alinu, naa mo koe po rilipu aaya-nane palima rabu naa kedaa waru mealima. Go page naana kako-para sip-para makoyaaoma naa page komalima kone salo. ¹¹ Pol-me gu-rupa lisa pare soldia alinuna surube ali Julius-mi nipuna agale napagisa. Nipumi sip-na aaraa-para sip-na surube ali-para go ali laapona agale pagisa. ¹² Go page mo ipa solwarana ipa pora wisa pare koe po rilipu ipisa rabu go su-para mada napirisima. Go pisima-pulu sip surube Mudu enaali adaapumi solwara rikirana wala puma Finiks su-para palima kone wisimi. Go Finiks suri adaa su robo Krit suna ipa pora adare su aasa. Go suri naare pabala-nane pape pi aasa-pulu werepe po rilipu rabu piralima kone wisimi.

Ipa sip madaa pirisimi rabu po rilipu adaa ipisa

¹³ Gore werepere epe po rilipu komape ipisa-pulu mo Finiks suna ipa porana baina kone wisimi. Go rabu nimumi mo sip adili aene kope yoloma pirisimi. Go puma naa Krit su repale-nane pisima. ¹⁴ Go pisa pare ogepusi piruma puri pale po rilipu meda rekisa. Go po rilipu yai laapo ora adaalepe ipisa rabu mo ipa rikirana aasade pare su Krit-nane re-para mada pisima. ¹⁵ Go po rilipumi sip lisa-pulu sip po rilipu epea-nane mada nawisa pare pa po rilipuna kone raluma pa pamisimi. ¹⁶ Go puma naame ipa solwara rikirana aasa oge su meda-nane pisima. Go rabu po rilipumi sip waru nalisa. Go ipa solwara rikirana aasade suna biri Kauda leme. Go pisima rabu naame sip-na oge ipinu kedaa puma maa rogaasima. ¹⁷ Go puma adaa ipinu madaa yolasaoma

kopeme rogaasimi. Go rabu nimuna konere Libia su repale-nanere ipa mu kana laapo aasa-pulu tyalia kone wisimi. Go raburi nimumi sip mapopa-ae sel mamina yolanaasimi. Guma yolanaasimi rabu po rilipumi sip pa maa popesa. ¹⁸ Go po rilipumi malakepe pirasa-pulu wala yapi lapaasa rabu naame ipinu yapa pinalo mo kako ipa solwara-para mea rubisima. ¹⁹ Go puma wala yapi laapo dialenaloma nimuna kimi sip-na raba mi kope elenu page mea rubisimi. ²⁰ Go puma yapi adaapu naame suba-para naare-para kuba kedonu na-adisima. Go rabu po rilipu ora puri ipisa-pulu ora komalima kone wisima.

²¹ Gore yapi adaapumi alinu eda nanisimi-pulu Pol-me nimu adola puma gu-rupa lakalisa: Go alinu nimumi abalade nina agale yokoma Krit su-para napirisima. Go pisimide pare nina agale pagola pisimi-daare mo kako rubape kone-para sip mabebolape kone-para raayo madaa napula peme. ²² Go pea pare abiri paala nakomalepape. Nimina ali meda nakomalia pare sip komea makoyaalia. ²³ Gore niri Gote raapu piruma nipuna bi minasaayo. Go puma neme nipuna kogono ora pe. Go ribaa ensel medame ni piri-para ipisa. ²⁴ Go puma nipumi talo: Pol-ya, Paala nakomape lagia. Ne ali mudu Sisar piri-para madaa pua adali. Gote-me epe kone wia-le ne raapu pimi alinu page nakomalimi. ²⁵ Ensel-me go-rupa lisa-pulu paala nakomalepape. Gore apo lagia-rupa paliade kone rulaayo. ²⁶ Go pea pare po rilipumi naa ipa rikirana-ae su meda-para maa pena.

²⁷ Gore wala sarere laapona ribaare yai po rilipu laapome riaare naana sip mo adaa solwara Mediterenian ipana koau-nane maa popesa. Gore ribaa rumu rumunare sip-na kogono pi alimi su meda re-para opapamona kone wisimi. ²⁸ Go rabu nimumi kope muma kedaa pi ele rogaoma ipa ru lopanaasimi. Go puma nimumi mo ipa naaku-para maaka misimi rabu ogesi-daa adaalu (40 mita) yoloma rilisimi. Nimu wala oge si-daa puma ipa naaku-para mak wala muma wala

rudupu (30 mita) yoloma rilisimi. ²⁹ Gore naana sip-mi kana tia kone suma paalame komisima. Go puma nimumi mo sip-na koau-nane puma sip adili kope maalapu mea lopainaasimi. Go rabu naare epenalo adaba piralima kone wisimi. ³⁰ Go rabu sip-na kogono pi alinu medaloma sip giyalalo pagaa wi kogono pisimi. Nimumi oge ipinu mea no ipa madaa lopainaalalo pisimi. Go rabu ali medalomame nimu sip-na repale-nane kogono rado meda peme kone wisimi. Gore nimumi sip adili aen kope lopainaalima kone wisimi. ³¹ Go pisa pare Pol-me pagaa wi kone adoma soldia surube ali-para nipuna soldia alinu-para talo: Go sip-na kogono pi alinu pogola palimiri nimi page komalimi. ³² Go lisa rabu soldia alinuri mo oge ipinu-na kope rugula rapaasimi.

³³ Gore naare openaloma Pol-me go alinu agale gu-rupa lakalisa: Nimi sarere laapo ru-nane eda nanemade. ³⁴ Abi eda nalepape. Nalimiri puri muma mada piralimi. Gore naa ora komea page nakomoma ora oge radaa page nanalima. ³⁵ Go agale lomare Pol-me bret muma sip kogono pi alinumi adena nipumi Gote-para ora pili loma lisana bret nisa. ³⁶ Go rabu nimuna pu robaa-pare epe lisa-daa nimumi page eda nisimi. ³⁷ Gore naa sip madaa pirisima alinuri adaapu (gu-rupa 276) pirisima. ³⁸ Gore eda mada noma nimumi sip yapa pinalo wit-na kili no ipa solwara-para mea rubisimi.

Sip kolisa rabu

³⁹ Gore naare rapaasa rabu su adisimi pare sip-na kogono pi alinumi go su adomare namakuaasimi. Go rabu nimumi sip-na oge pora meda wina adisimi. Go-parare ora epe ipa mu wisa-pare nimumi sip mo ipa mu madaa makusaalalo pisimi. ⁴⁰ Go polalo kope aene raayo pon-aluma mo ipa solwara ru-nane pa wisimi. Go rabu page nimumi mo ipa apeape repenanu kepema wisimi. Mo repenanuri mo sip-na ma-redepo yaape wisa. Go pisa rabu nimumi ipa repale-nane sel mamina maridulaasimi. Go puma po rilipumi ipinu ipa repale-nane maa palia kone wisimi. ⁴¹ Go pirisimi pare sip-mi adaa ipa

mu luma su madaa popesa. Go puma ipa repale-nane kusabasa rabu napopelisa. Go rabu ipinu-na masaa-nanere ipa kaimi luma ipinu marugula tabisa. ⁴² Go soldia alinumi karapo ada piri alinu palimi lo ora tima kone wisimi. Nimumi ipa ki moge pogola palimi-daare ora tima kone wisimi. ⁴³ Yapare soldia alinuna surube alimi Pol raba mulalo mo alinu-para natalepape lakalisa. Go puma surube alimi talo: Ipa kimi mogealimi-daare nimi abala ipa-para pogoloma ipa repale-nane pulupape lisa. ⁴⁴ Ali medalomare nimi ipinu-na robele repena ripinaaoma pa su madaa pulupape. Gore go-rupa pisima rabu naa raayo ipa repale-nane epe-rupa puma pirisima.

28

Pol Malta su-para pisa

¹ Naa solwara repale-nane waru pogola pisima go suna biri Malta lisimi. ² Go su-para piri enaalinumi naa ora waru raba misimi. Gore yai ipuma kupa pisa-pulu nimumi repena kiriti naa re-para mea ipisimi. ³ Go puma Pol-me repena kulinu yarepema repena sulaa-para mea kirinaloma repena riripumi komoma kero meda ma-opatabasa. Go rabu kamaa-nane ipuma Pol-na ki madaa muma pa saabaasa. ⁴ Gore enaali raayome mo Pol-na ki kapura palae wisa adisimi rabu nimumi talo: Go aliri abalade enaali lu makomaa-ae ali yana lisimi. Gore ipa solwarame nipu nalisa pare koe ele pi ali yaa-pulu mada komalia kone wisimi. ⁵ Go pisa pare Pol-me ki mea pulaluma waiba repena sulaa-para mea rubisa. Go pisa pare Pol nipu epe-rupa pa pirisa. ⁶ Go enaalinumi Pol-na yogale pabolalo puma wagepu le kadupitalo pia kone suma adoba pirisimi. Pare nimumi adaalupu adoba pirisimi rabu Pol pa epe-rupa pirisa-pulu nimumi kone pereke yoma talo: Go aliri pa yakili remo meda yaana lisimi.

⁷ Gore go ipa rikirana-ae adare su-para piri enaalinuna ali mudu Publius pirisa. Gore go alimi e maapu adaapu surubisa pare nipuna su medane pirisima. Go puma nipumi naa adola ipuma naa

nipuna ada-para yapi repo mi surubisa. ⁸ Go raburi Publius-na aaraa yaina komoma pirisa. Nipuna yainare riripu yaina-para robaa kululu le laapo komisa. Go rabu Pol-me nipu piri-para puma beten lomare nipuna kalu madaa ki suma lisana ma-epeaasa. ⁹ Go pisa rabu go su-para piri yaina kome enaalinumi Pol piri-para ipisimi. Go rabu nimuna yaina ma-epeleaasa. ¹⁰ Go pisimi-pulu nimumi naa pa kode ele adaapu guma naana pope di ipisa rabu nimumi naana elenu maa puma sip madaa pua wisimi.

Pol Rom su-para pisa

¹¹ Gore naa go su-para suba repo piruma ipa sip madaa pirumare pisima. Go sip-ri abala Aleksandria su giyoma po rilipu yainu ipisa rabu naa piri-para epa aasa. Go sip-na biri Uba Kedo Laapo lisimi. ¹² Naa go sip madaa piruma Sirakyus adare-para yapi repome puma pirisima. ¹³ Go su giyomare sip madaa piruma adare mo Regium su-para puma opapasima. Go suri ekeranane po rilipu no-nane waru ipisa-pulu go po rilipumi yapi laapo ipinu raba muma wagepu mapopaasa rabu Puteoli adare-para pua opapasima. ¹⁴ Go su-parare naame Kerisona enaali medaloma adisima. Nimumi naa waru raba misimi-pulu sarere komea nimuna ada-para pirisima. Go pumare naa Rom su-para pua pisima. ¹⁵ Gore mo Rom su piri kone rulae enaali medalomame naa epeme lo pagisimi yaa-pulu naa madaala ipisimi. Nimumi Apius maket-na madaasima. Go-pare page pasidia ada ipa repo aasa. Pol nipumi nimu abala adoma nipuna pu robaa-para raana pisa-pulu Gote-para ora pili loma puri misa.

¹⁶ Gore naa Rom adare-para puma pirisima rabu Pol karapo ada napirisa pare nipuna ada rado-para pirina soldia ali medame nipu surubisa.

Pol-me epe agale Rom su-para lapedelisa

¹⁷ Gore yapi repo dia lisa rabu Pol-me mo su-para piri Juda ali mudunu nina ada-para kiritala ipulupa lisa. Nimu

epa kiritasimi rabu nipumi nimu go-rupa lakalisa: Amenu, neme naana ruru-para kasuanuna rekena agale-para nama-koeyaripu pare nimumi Jerusalem su-para Rom alinumi ni mapaitaalalo maa kalisimi. ¹⁸ Gore mo Rom alinumi nina kose pagomare ni maa rapaasimi. Nimumi ni lu makomaape kone-daa nadisimi. ¹⁹ Go pisa pare Juda alinumi nina bi ora rabuaasimi-pulu Sisar-me nina kose pagenalo lagelisuade. Go pirisimi pare neme nina ruru madaa agale medame kose-daa nawisuade. ²⁰ Gore Juda alinumi ni madaa kose gu-rupa lisimi-pulu neme nimi adoma agale lano kone wisua. Gore neme Israel su-para piri enaalinuna Mea Rapaae Ali madaa adoma kone rulaayo. Go pea-pulu nimumi ni kope sen-me adilisimi.

²¹ Go rabu nimumi nipu-para talo: Judia su-para piri alinumi pepa na-tya mone pisimi. Go page mo su-para piri Juda amenumi agale ne madaa remaa page koe agale page nalagiame. ²² Gore naame nena agale pagamona abi lagiape. Pare su raayona piri enaalinumi apo kagaa agale pagoma ape leme.

²³ Go rabu nimumi Pol-na agale pagoma yapi di suma lisana werepere enaali adaapu Pol-na ada-para pagola kiritasimi. Go rabu naare opaa-ma puma pabisa rabu page Pol-me Gote-na Surube Su madaa agale lakalisa. Go puma Pol-me nipuna kone perekelema kone rulasada remaa lakalisa. Go puma nimumi Yesu madaa kone rulaliminalo Moses-na rekena agale-para Gote-na agale lakale alina buk-para yarepeasa. ²⁴ Pol-me go-rupa pisa raburi enaali medalomame nipuna agale kone rulasimi pare medalomame kone narulalisimi. ²⁵ Gore nimumi agale rado rado loma pulalo pirisimi rabu Pol-me agale meda gu-rupa lakalisa: Go Gote-na agale lakale ali Aisaia-me agale waru lisa. Holi Spirit-mi nimina kasuanu agale lakalisa-pulu Aisaia-me buk madaa gu-rupa lu wisa: ²⁶ Go enaalinu-para puma lake-tapape: Nimina kaleme agale pago piralimi pare ora koneme namakuaalimi. Makuaaoma adoba piralimi pare ora nadalimi. ²⁷ Go enaalinuna pu robaa-para

ora koe kone lisimi. Nimuna kale poasa. Nimuna le rubu pisa. Go-rupa napitimiri nimuna leme mada adalimi. Go pemepulu go-rupa pimi. Nimuna kaleme mada pagalimi. Nimuna pu robaa-para kone mada salimi. Go puma nimuna kone mada perekealimi. Go palimi-daare Gote-me nimu ma-epeaalia.

²⁸ Pol-me apo Aisaia-na agale yarepea wala talo: Pagalepape. Gore ruru rado enaalinumi Gote-na epe-rupa pirape agale mada pagalimi-pulu nimu piri-para mea rapasa. ²⁹ Pol go agale lisa rabu Juda alinu ada giyoma agale laari pirisimi.

³⁰ Gore maali laapome Pol nipuna kabesade ada-para piruma enaalinumi nipu adola ipisimi rabu Pol-me epe kone kalisa. ³¹ Go rabu Pol-me Gote-na Surube Su madaa agale raayo lakalisa. Go page Mudu Ali Yesu Keriso-na madaa agale waru lapedepelisa. Nipumi agale lisa rabu pagaa wi kone nasuma mogealisa. Dia, pare nimumi nipu kedaa nakalisimi-pulu nipumi agale puri lapedepelisa.

Rom Ripili Agale

Pol-me go pepa lisare nipu mo Rom su-para piri Kristen enaalinu adola pope raaname komoma lisa. Nimu raapu pa rudupu yapi di-na piruma mo Spen su-para Epe Agale mogeaata pulalo pisa. Go pepa madaare Pol-me lapaoma lagiala. Gore Keriso-na Epe Agale-para Yesu raleme enaalina pi-aenu madaa lagiala.

Riri-nanere Pol Rom adare-para piri Kristen enaalinu-para epe yapi di lo rapaata. Go puma nimu madaa neme Gote-me nimi raba minalo beten lo aayo. Werepe go pepana agalere go-rupa lisa: Kone rulae elena pora madaare naa Gote-na le agalere redepe le enaalinu opalima. (1:17) Pol-me gu-rupa lisa: Enaali raayo, Juda ruru page pa ruru medanu page, koeyae pi enaalinu yaade. Go pea-le Gote-me nimi kodome komoma nimu wala mina lisa. Ali meda Yesu Keriso kone rulalia-daare Gote-me nipu wala mealia. Go puma nipu Gote-na adami ali-rupa piruma ora Yesu Keriso-na ame piralia.

Gore Gote-me ali meda wala mealia-daare nipuna lo robaa kagaa opea. Gote nipu raapu piruma nipuna Holi Spirit page nipu madaa rubitabea. Go peapulu koe-para komape kone laapome nipu surubuma nipu rabuaape puri meda nasalipi. Go sapta 5 madaa puma sapta 8 madaa ma-dia yaaliare Pol-me Gote-na rekena agalena re-para Holi Spirit-na puri Yesu Keriso kone rulae enaalinu maa waalea-rupana agale lisa.

Go sapta 9 madaa ipuma sapta 11 madaa ma-dia yaaliare Pol-me nipuna kedaa adaa medana remaa lisa. Pol-re Juda ruru yaade. Go enaali rururi abalade Gote-me nipuna enaali-rupa mapiraasa. Yapare adaapumi Yesu koau waalisimi. Pa ruru meda-nane epe enaalinuri Yesuna disaipel pirisimi pare Juda rururi ora dia. Pol-me gu-rupa lisa: Juda alinu nimuna koeyae peme lisa. Go yapare Pol-me gu-rupa kone wisa: Werepe Juda enaali page Yesuna ruru piralimi kone wisa.

Pol-me agale ma-dia yaatalore Kristen enaalina pape-ae madaa remaa lisa. Yago raaname komapena agale adaapu lisa. Gote-na kogono papena page agale adaapu lisa. Go puma gavman-na rolo-para piruma yago raba meapena page agale lisa.

Robonu gu-rupa adamina:

Go buk-na re madaa agale (1.1-17)

Enaali raayome pupitagi neme (1.18-3.20)

Gote-na kagaa piraoma laari poape pora (3.21-4.25)

Gote-me naa ma-redepe yaasa (5.1-8.39)

Gote-me Israel enaali nipuna loma mada misa (9.1-11.36)

Kristen enaalinuna epe pora (12.1-15.13)

Pol-me go agale mana ma-dia yaare enaalinu-para abi patalepape lisa (15.14-16.27)

Pol-me Rom su-para piri enaalinu-para pepa rapasa

¹ Ni Pol-re Yesu Keriso-na aposel kogono ali piruma go pepa luma rapaayo. Gote-me nipuna Epe Agale mogeanolo yaaloma ni mapiraasa.

² Go Epe Agalere abasade Gote-me ora gialua lisa-pulu nipuna agale lakale alinumi Epe Buk madaa lisimi. ³ Go Epe Agalere Gote-na Si madaa buk lu wisimi. Go Si Yesu Keriso-re naana ora Mudu Ali pia. Yesu su kamaa madisa rabu Mudu Ali Devit-na ruru-para pirisa. ⁴ Nipu Gote-na epe kone su pirisa-pulu Gote-na adaa purimi tapa-para marekaasa. Go pea-pulu naame nipu ora Gote-na Si ora pia-daa adema. ⁵ Yesumi ni raba minalo Gote-me ni aposel kogono ali mapiraasa. Go puma neme su raayona piri enaalinu-para Gote-na agale waru pagoma Yesu madaa kone rulaliminaldo mogeaayo. ⁶ Go pea-le nimi Rom su-para piri enaalinu page Gote-me nimi Yesu Keriso raapu komea-para piraaminalo ni yaaloma mapiraasa.

⁷ Go pea-le neme nimi Rom su-para piri enaalinu-para pepa lu rapaato. Gote-me nimi madaa ranaame komoma nimi Yesu Keriso raapu mapiraalalo yaalisa. Go puma naana Aapa-para naana Mudu Ali

Yesu Keriso laapome nimi epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora pili loma beten lisa

⁸ Gore su raayona piri enaali raayome nimi Yesu madaa kone rulaeme-daa pageme. Go pea-le neme nimi madaa Yesu Keriso-na bimi Gote-para beten loma ora pili loaayo. ⁹ Neme Gote-na Si madaa Epe Agale mogeaayo rabu neme kone waru suma nipuna kogono moge aayo. Go puma Gote-me ni adea-pulu neme ora agale lagianolo adea. Neme beten le rabu ade abuna nimi makuaaoma beten loaayo. ¹⁰ Go puma Gote-me nipuna epe kone suma pora maa waalea-daa neme nimi adolalo epalua. Go pea-pulu neme Gote-para beten loaayo. ¹¹ Gore neme Gote-na agaleme puri nimina lo robaa mapalaalua-me neme nimi ora adola epalua. ¹² Nana-daa dia, yapare naame epe raba meape kone ropo pamina. Go puma ni kone rulaeme nimi raba muma puri gialua rabu nimimi go kone komearupa salimina.

¹³ Naa ame balinu pagalepape. Rana adaapu nimi adolalo pe pare ele medalomame ni pa saapia. Neme nimu ruru rado raba misua rabu nimumi Gote madaa kone rulasimi-rupare nimi page go-rupa raba mulalo pi. ¹⁴ Gore neme enaali raayo kodome komoma enaali raayo raba mulalo pi. Go puma ora epe-rupa piri enaalinu page raa-para piri enaalinu page kone makuaae enaalinu page kone nasalimi enaalinu page raba mulalo pi. ¹⁵ Go pea-le neme nimi Rom su-para piri enaalinu page Epe Agale mogealuame pi.

Epe Agalere Gote-na puri wia

¹⁶ Neme Gote-na Epe Agale madaa kone komea wi-pulu yala napotea. Go Epe Agale Gote-na puri wia-pulu abala Juda enaalinumi page wala pa ruru radonu page go agale madaa kone rulaoma nimu ade abuna kagaa piramala palimi. ¹⁷ Go Epe Agalemere Gote-me enaalinu ma-redepo yainalo go pora maa waalea. Gore ririna pu piralimi-daare Gote-na agale lo robaa-para maa saabaoma redepo le enaali piralimi. Gote-na buk-mi gu-rupa

lea: Gote-me enaalinu ma-redepo yaali-ade enaali raayomere Gote-na agale lo robaa-para maa saabaoma ade abuna pa kagaa piramala palimi.

Su kamaa piri enaali raayome pupitagi noma Gote koau waalisimi

¹⁸ Gore yaa-para piri Gote-mere nipuna rono pagape kone pupitagi ne enaalinu madaa mea waalea. Go enaalinumi koe kone saabaoma ora agale rabuaanaaempulu Gote-me ora rono pagea. ¹⁹ Gote-me nipuna kone epe-rupa mea waalisa-pulu enaalinumi Gote epe-rupa mada adisimi. Gore Gote nipuna go kone pename mea waatea. ²⁰ Gote-me abala su yaa wariaalaoma puma abi page enaalinumi Gote-na pagaa wi kone-para nipuna puri-para nipuna pa rado epe kone-para waru ademe. Enaalinumi Gote-na warili ele ademe rabu Gote nipuna puri page ademe. Go ademe-pulu naame Gote-na kone-daa na-adoma agale gu-rupa mada natema.

²¹ Nimumi Gote-na kone ademe pare nimumi Gote nipuna bi naminasaaoma go page nimumi nipu-para ora pili-daa nalisimi. Dia, gu-rupa nalisimi pare nimuna makeae kone suma nimuna pu robaa-para page ribaa pa yabaasa. ²² Nimuna konere naa ora makuaae enaalinu pima lisimi pare nimu ora makeae enaali-rupa pirisimi. ²³ Nimumi ade abuna kagaa pirapede Gote-na bi naminasaaeme pare nimumi pa enaali-para yaa-para paaka-para mena-para yapa-para go ele warili elena bi minasaaeme.

²⁴ Gore makeae enaali-rupa pimi-pulu Gote-me nimu giyainaloma nimuna pu robaa-para wi koe ele madaa peme. Nimuna yogale madaa koe yala polape kone suma peme. ²⁵ Nimumi Gote-na ora agale giyoma makirae agale madaa pageme. Gote-re ele raayo warisa pare nipuna bi naminasaaeme pare nimuna pa warili elena binu minasaaeme.

²⁶ Gote-na bi komea naame ade abuna minasaamina. Enaalinumi go-rupa pempulu Gote-me nimuna koe yala polapealenu pina giyesa. Go puma enanuri alinu raapu epe-rupa napitimi pare ena yagonu raapu u paitape kone suma peme. ²⁷ Go page alinu medaloma page nimuna enanu

giyoma pa ali yogonu raapu yala pi kone suma peme. Alinumiri yala pia peme-pulu nimuna go koe elenu madaa koae yoto mealimi.

²⁸ Enaalinumi Gote makuaape kone giyeme-pulu Gote-me nimuna koe pugu pi-ainu pinalo giyesa. Gote-me nimu giyesa-pulu nimumi pupitagi pa no piruma nagiyisimi. ²⁹ Go puma nimumi ora koe elenu raayo gu-rupa peme: Nimuna koe elenu puma koe konenu suma kepaame komape kone page suma koeyae peme. Nimumi kudipa kone page enaali lu makomaape kone page yada pape kone page makirae agale lape kone page enaali medaloma mabebolape kone page nimumi koeyae abulape kone page wimi. ³⁰ Go puma nimumi enaali medalomana bi rabuaanaaoma Gote madaa ora koe kone wimi. Nimuri pugu pi kone suma rope pi kone suma nimuna agale adaapu leme. Nimuna konere naa ake puma koe kone rado meda salima pe kone suma nimuna agi aaraana agale page yokeme. ³¹ Go puma nimumi ena paake puma nimuna agale namogeleme. Go puma nimumi enaali medaloma kodome nakomalimi. ³² Gore Gote-na rekena agale madaare enaalinu go-rupa piralimi-daare madaa komalimi. Go pea pare enaalinu koeyae pala pimi. Go page mada dia, pare nimumi koeyae peme enaali medaloma-para page raaname komeleme.

2

Gote-na kose epe-rupa loma rumaalia

¹ Go pea-le Juda enaali nimumi pa enaali medaloma-para kose lape agale madaa nalakeleme ya? Nimimi enaali medaloma-para kose lape agale leme rabu nimimi page nimuna koe ele moge peme. Go pea-pulu nimuna madaa kose lala palimi. ² Gore naa Juda alinumi gu-rupa makuaaema: Go enaalimi go-rupa peme-le Gote-me nimu kose lape agale tea-daare ora epe aalia. ³ Pare nimi Juda alinumi gu-rupa kone wimi? Nimi enaalina pea-ai madaa kose lape agale lemere Gote-me nimi madaa kose lape agale natea ya? Dia, nipumi nimi madaa page kose

lape agale mada tea. ⁴ Gote-me epe kone suma pawa piruma wagepu rono napa-gaaya. Go konere nimimi namakuaaeme? Gote-me epe kone su pia rabu nipuna konemere nimina koe kone perekealim-inalo epe pora maa waatalo pia. ⁵ Go pea pare nimina lo robaa kolea-pulu koe kedaa mealimina. Gote-me nimi madaa ora rono pagoma nipuna werepe epaliade yapi di rabu koe kedaa epa rumaalia. Go raburi Gote-me nipuna redepe le kose lape agale pename waatea. ⁶ Go rabu Gote-me enaalinuna kogono peme-rupa adoma nipumi yoto gu-rupa rumaalia. ⁷ Enaali medalomame epe kogono pama pu piralimiri nimumi Gote-na epe paa-para adaa bi-para ade abuna kagaa pirape kone mealimi. ⁸ Pare enaali medalomame ni kama raapu ora pitua kone suma epe pora giyoma koe pora pameme. Go peme-pulu Gote-me nimu rono waru pagoma ronome komalia. ⁹ Enaali raayome koe pupitagi nalimiri nimumi kedaa pi ele muma radaa mealimi. Go elere Juda alinuri abala minalomare wala ruru radonu page mealimi. ¹⁰ Go pea pare epe kogono pemedede enaali raayo-parare Gote-me epe paana puri-para adaa bi-para kuma pi kone-para katea. Go konere Juda alinuri abala minaloma wala ruru radonumi page mealimi. ¹¹ Go madaare Gote-me enaali raayo-para kone meda-ai suma kose lape agale epe-rupa laketea.

¹² Gore ruru radonumi Moses-na rekena agale napagesimi. Go pea-pulu nimumi pupitagi noma komalimi rabu rekena agalena pape mopare komalimi. Go pea pare Juda alinu nimumi Moses-na rekena agale pagisimi-pulu koe ele palimi rabu go rekena agaleme nimu madaa kose loma yoto rumaalia. ¹³ Juda enaalinumi rekena agale pa pageme rabu Gote-me nimu redepe le enaali kone nawisa. Dia, pare rekena agale ora pagoma raleme rabu redepe le enaali pimi. ¹⁴ Ruru radonu rekena agale namisimi pare nimuna koneme rekena agale wia-rupa raleme-daare go enaalinumi nimuna kone suma rekena agale pageme kone wisimi. Pare nimumi Gote-na rekena agale namisimi. ¹⁵ Namisimi

pare nimuna kone moge pora pameme rabu Gote-me nimuna pu robaa-para rekena agale mada adea. Go pumare nimuna lo robaa-para wi koneme Go-daa napipape tea. Go pea pare lo-pu meda-para wi koneme mada palepape tea. Go pea-le lo robaa-para wi koneme rekena agalena pora maa waatea. ¹⁶ Go paa-daa werepe epaliade yapi di madaare Gote-me Yesu Keriso-para laketea rabu nipumi enaalina pagaa wi kone madaa ado rekele puma kose lape agale tea. Go madaare neme Epe Agale moge aayo.

Rekena agale madaare Juda alinumi kone gu-rupa wisimi

¹⁷ Go pea-le nimiri ake palimi ya? Naa Juda loma rekena agale pagoma Gote madaa agale adaapu leme. ¹⁸ Go puma nimimiri Gote-na porare makuaaeme. Nimimi rekena agale pagoma epe kogono pulalo makuaaeme. ¹⁹ Go puma nimina konemere naame le rubu pi enaalina pora mada waatema. Go puma naame ribaale enaalina lo robaa-para paa maa kalema kone wimi. ²⁰ Go puma naame makeae enaalina epelea-ae moge nogo naakinu-para page kone kalema kone wimi. Nimuna konemere naame rekena agale madaare ora agale raayo-para makuaae kone raayo-para mu aema kone wimi. ²¹ Nimimiri enaali radonumi pagenalo agale mogeaame pare nimina go agale mogeleme? Enaalina-para nimimi paake nanalepape loma lakeleme pare-le nimimi paake neme ya? ²² Nimimi enaali radonu-para paake yole kone nasalepape lo lakeleme pare nimimi go-rupa peme ya? Nimimiri remonu-para ero agale leme pare nimimi nimuna adapa-para puma pa paake neme. ²³ Nimimi naa kama raapu Gote-na rekena wi agale mu saapima leme pare nimimi Gote-na rekena agale yokeme rabu nipuna bi rabuaanaalia. ²⁴ Nimina kone madaare Gote-na buk madaa agale gu-rupa wia: Nimi Juda alinuna kone madaare ruru rado enaalinumi go kone adoma Gote-na bi madaa ero agale leme.

²⁵ Gore nimimi rekena agale mo-gealimiri yogale kuni ruguape* konere epelea. Go pea pare nimimi rekena agale yokalimiri yogale abala ake paa-daa rugulisimi? ²⁶ Apo ruru rado alinuri yogale narugutimi pare nimimi rekena agale mogealimiri Gote-na kone-parare nimu ora yogale ruguli enaali-rupa pitimi. ²⁷ Go puma ruru rado enaalinumi nimi Juda enaalinuri kose lape agale mada lagialimi. Nimimiri rekena agale wi buk yarepea yogale rugutimi pare rekena agale pa yokeme. Go pea pare ruru rado enaalinumi rekena agale pageme pare yogale ora narugutimi. ²⁸ Gore ora yogale rugulape enaalinuri ora Juda alinu ya? Gore le agaa adoma ora Juda pima leme pare nimu ora Juda alinu-daa dia. Nipuna yogale ruguli elere resame rugutimi. ²⁹ Go pea pare ora Judare nipuna pu robaa-para yogale ruguli kone salia-daare go aliri ora Juda-rupa pia. Go alina lo robaa-para yogale ruguli kone wia-pulu resa-me nawisa. Dia, Gote-na Holi Spirit-mi pisa. Go pisa-le rekena agaleme nimuna kone naperekelisa. Gorupa piri enaalinuri enaali medalomame nimuna bi naminasaame pare Gote-me go kone adoma nimuna bi minasaaya.

3

Abala koneme epe kagaa kone mada narabuainalia

¹ Go pea-le Juda alinu pirapeme ali ora epelea? Go page yogale kuni ruguli konere Juda enaali madaa ake puma epelea pae? ² Gore abalare Gote-me Juda alinu nipuna epe agale surubenalo kalisa. Go peapulu kone raayo madaa Juda alinumi epe ele misimi. ³ Gore Juda medalomame kone rulae giyeme pare Gote-me go kone namogema nipuna agale nayokalia. ⁴ Dia-le enaali raayore makirae agale lala peme pare Gote-me ade abuna ora agale lea. Gote-na buk madaa agale go-rupa wia: Neme agale le rabu nimuna agale loraalimi. Enaalinumi kose lape agale leme rabu

* **2:25:** Yogane rugulina re-re Juda enaali nimuna rekena agale raluma pisimi nimu epe ali aatalo. Gotena le agaana page yogale rugulima waea pa pala pirisimi-nuri pa naruguli-rupa wala aasimi.

Neme nimuna agale rabuaanaalia.

⁵ Go pea pare naame koe ele pema rabu enaalinumi Gote-na redepo le kone adola peme yaalore gore ora epeaa pea. Go puma Gote-me naa madaa kedaa gialia rabu ora koeyae pi lema ya? Neme go agale leare su kamaa piri alinuna kone ma-redepo yaainalo loaayo. ⁶ Dia, go-rupa natema. Gote-re nipu redepo le kone su piru aaya. Go pea-le nipumi su kamaa piri enaali raayo kose lape agale mea katea. ⁷ Go pea pare neme makirae agale lagula pe yaalore enaalinumi Gote-na ora agale ria epe-rupa pagaliminalo lagula pe. Go pula pe yaalore ake paa-daa Gote-me ni pupitagi ne ali tea ya? ⁸ Go lea-le lamina: Naame koe-au pemare epe au epa alopalia. Enaali medalomame neme apo agale loaayo leme pare makiraeme. Go leme-le kose lape agale tea rabu nimuna koe kedaa mealimi.

Enaali raayore redepo le-rupa napimi

⁹ Go pea-le naa Juda alinuri ruru radona mudu piruma epe-rupa pima lema? Dia-le Juda page su ruru rado page koe eleme keapea. ¹⁰ Gote-na agale le buk madaa agale go-rupa wia:

Su kamaa piri enaali raayore redepo le enaali komea-daa napimi.

¹¹ Go puma kone makuaae enaali raayo ora komea-daa napimi.

Enaali meda Gote aasa pulalo napimi.

¹² Enaali raayome Gote koau waaloma ora pa-rupa piru aame.

Enaali raayome ora koe-au pu pimi.

Ora medame page epe kogono napeme.

¹³ Nimumi agale leme rabu tapa-para ro-gaamede

Ali rona pugu pi-rupa agale leme.

Nimumi koe kone suma ora koe makirae agale leme.

Nimumi koe agale leme rabu mugununa eke muma leme.

¹⁴ Nimuna agaleme koe rero pi agalere lo robaa-para rubitabea.

¹⁵ Nimumi alo pumare enaalinu radaa mapaaoma lu makomaalalo peme.

¹⁶ Ade abuna pora-nane pameme rabu nimumi ele makoyaaoma koe kedaa kaleme.

¹⁷ Nimumi epe-rupa pirape pora na-ademe.

¹⁸ Go puma nimumi Gote madaa paalame nakomalimi.

¹⁹ Gore Gote-me enaalinu-para nipuna rekena wisade pepa kalisa-pulu go enaalinumi rekena agale mogealiminalo gisa. Go pea-le su kamaa piri enaali raayome Gote-na le agaa madaa pa agale mada na-abuteme. Dia go rekena agaleme enaali raayo Gote-na kose lape agale pagaliminalo maa gisa. ²⁰ Gote-na rekena agale mogealia-pulu go aliri Gote-na le agaa madaa redepo le ali-rupa napia. Dia, rekena agalena kogonore ali medame pupitagi nalia-daare maa waatea.

Gote-me enaalinu ma-redepo yaalia

²¹ Pare Gote-me enaalinu ma-redepo yaalia rabu go porare ora rekena agalena kogono-daa dia. Moses-me rekena agale lisa rabu page Gote-na agale lakale alinumi agale lakalisimi rabu page nimumi Gote-na ma-redepo le kone madaa lisimi.

²² Enaalinumi Yesu madaa kone rulaeme-pulu Gote-me nimu ma-redepo yaaya.

²³ Enaali raayome pupitagi neme-pulu nimumi Gote-na ade abuna mapiraape kone na-ademe. ²⁴ Pare Gote-me epe raba meape kone suma enaalinu epe-rupa ma-redepo yaasa-pulu nimu Yesu Keriso raapu epe-rupa mapiraasa. Go pea-pulu nipumi nimu madaa natia. ²⁵ Gote-me Yesu mea rapasa rabu naana kone kedaa komenalo gisa. Go rabu naame Yesu madaa kone rulalima rabu naana koe ele mea rubalia. Enaalinumiri Gote-me Yesu maa gisare enaalinu nipu raapu epe-rupa pirinalo pisa. Abaladere Gote-me pawa piruma enaalinuna koe elenu pa adaba pirisa. ²⁶ Pare abi Gote-me enaalinu nipu raapu epe-rupa mapiraanalo makuaaeme-pulu Gote-me enaalina koe-aunu waru adea. Go pea-le Gote-me nipuna epe redepo le kone maa waatea. Go puma enaali raayome Yesu madaa kone rulalimiri nipumi go enaalinu ma-redepo yaalia.

²⁷ Go paa-daa naa Juda alinu ake paa-daa agale adaapu lema ya? Naa rekena agale mogealima rabu naame agale adaapu mada lema ya? Dia, pare

naame Gote madaa kone rulaema rabu agale adaapu mada lema. ²⁸ Gore go-rupa pagamina: Enaalinumi Gote madaa kone rulalimi-daare Gote-me go enaalinu ma-redepo yaalia. Enaalinumi rekena agale mogeaeme-daare nipumi nimu nama-redepo yaalia.

²⁹ Go Gote-re naa Juda enaalinuna Gote kama pia? Enaali ruru radonuna Gote page napia? E, nipu ruru radona Gote page pia. ³⁰ Gote-na kone ora komea wia. Juda alinumi nipu madaa kone rulalimi rabu Gote-me nimu ma-redepo yaalia. Go page ruru radonumi kone rulalimi rabu Gote-me nimu page ma-redepo yaalia. ³¹ Go pea-le naame kone rulalima rabu rekena agale yokalima ya? Dia, naame kone rulalima rabu rekena agale puri waru mapalaalima.

4

Abraham epe ali pirisa

¹ Go pea-le naana kasua Abraham madaa ake lamina ya? ² Abraham-me kogono puma Gote-na le agaa madaa redepo le ali-rupa pirula pisa yaalore nipumi agale adaapu madaata pisa. Go pea pare gu-rupa napisa-pulu Gote-na le agaa madaa agale adaapu nalisa. ³ Gote-na buk madaa agale gu-rupa wia: Abraham-me Gote madaa kone rulaoma go kone nipuna lo robaa-para wisa-pulu Gote-me nipu kone redepo le ali mapiraasa. ⁴ Ali medana kogono puma kana yoto mealia. Go paa-daa nipuna kana pa kama kale-aidaa dia yapare nipuna kogono puma mu aaya. ⁵ Pare pa ali medame rekena agalena kogono napea pare nipumi Gote madaa kone rulaaya. Gote-me koe kone saapiri enaalinu ma-epeaayare Gote-me mo alina kone rulae adoma go enaali ma-redepo yaalia. ⁶ Devit-miri Gote-me ali medana kogono na-adisa pare ma-redepo yainalo la yokesa. Gote-me go-rupa pisa-pulu go ali raaname komalia. ⁷ Go madaare Devit-mi agale abala loma mapaitaasa:

Gote-me enaalinu medalomana koe ele raakepe ruboma

Nimuna pupitagi ne kone marabuaanaayama

Go pea-pulu go enaalinuri ora raaname waru komalimi.

⁸ Enaalinuri Gote-me nimuna koe elenu Madaa kone nasalia-daare go enaalinu raaname waru komalia.

⁹ Gore Devit-mi raaname kome agale lisadere mo abalade nimuna yogale ruguli Juda alinu kama madaa lisa ya? Dia, go konere yogale naruguli ruru radonumi page meme. Go pea-le Gote-na buk-para go-rupa adoma leme: Abraham-me Gote madaa kone rulaoma go kone mapiraasa-pulu Gote-me nipu redepo le ali kone wisa. ¹⁰ Abraham-re aa-rabo Gote-me nipu epe ali kone wisa ya? Nipuna yogale rugulisimi rabu yapae nakepesimi rabu yapae go kone aa-rabo wisa: Gore nipuna yogale nakepesimi rabu Gote-me nipu redepo le ali kone abala wisa.

¹¹ Abraham-na yogale werepe rugulisimi-pulu Gote-me nipu abala redepo le ali kone wisa-daa enaalinumi go kone adisimi. Go pisa-pulu Abraham-re yogale naruguli kone rulae ali raayona kasua pia. Nimuna yogale narugulisimi pare Gote-me nimu redepo le enaali mapiraasa. Gore nimumi Gote madaa kone rulaoma go kone lo robaa-para makodasimi-pulu nipumi nimu redepo le enaalinu mapiraasa. ¹² Go pea pare Abraham-re yogale ruguli alinuna kasua page pirisa. Gore nimuna yogale narugulisimi rabu nimumi Gote madaa kone rulaoma Abraham-na kone muma pirisimi. Abraham-na yogale narugulisimi rabu nipu Gote madaa kone rulaoma pora pamisa. Go puma yogale ruguli enaalinuri Gote-me nimuna pora pami kone adisa.

Enaalinumi kone rulaeme rabu Gote raapu pogalu pirape agale meme

¹³ Gote-me Abraham-para nipuna si wane-para nimuna su raayo mealiminaloma kana waraoma agale lakalisa. Abraham-me rekena agale pagisa-daa ora pogalu pirape agale nalakalisa. Dia, pare nipumi Gote madaa kone rulasapulu Gote-me nipu redepo le ali mapiraoma epe su gialua lakalisa. ¹⁴ Gore Gote-me nipuna ora agale-para rekena agale page Juda enaalinu kama nakalisa. Dia, enaalinu medalomame Gote madaa kone

rulaoma mealimi. Go pumare Gote raapu ora pogalu pirape agaleme enaalinuna kone rulae puri mapalaaya. ¹⁵ Rekena agalena kogonore Gote-na rono pagape kone maa epea. Go pea pare rekena agale nawi yaloré go enaalinumi rekena agale nayakoma peme.

¹⁶ Go pea-le naame kone rulalima rabu go pogalu pirape agale mealima. Gote-me naa kone rulae enaali raba muma nipumi naa raayore Abraham-na si wane mapirainalo pogalu pirape agale pa go aaya. Gore Gote-na rekena agale pageme enaalinu kama nakatea pare enaalinumi Abraham-na kone moge kone rulaemere go enaalinu page katea. Gore Abraham-re naa kone rulae enaali raayona kasua pirisa. ¹⁷ Go pumare Gote-na agale bukmi gu-rupa lea: Ni Gote-mere Abraham su adaapuna aaraa mapiraayo lisa. Go pea-le naa kone rulae enaalinuri Gote-na le agaana Abraham-na si wane pima. Gote-mere kome enaalinu wala marekaaoma puri pale agale katea rabu abala nimu kagaa piralimi.

¹⁸ Abraham-me kone rulaoma adoba pirisa-pulu Gote-me ali gialia kone wisa. Go pisa-pulu nipuri su robo radona aaraa pirisa. Go paa-daa Gote-na buk madaa lea: Abraham nena si wane ora adaapu piralimi lisa. ¹⁹ Go rabu Abraham-na maali 100 pirisa pare nipumi nipuna yogale madaa keda wisa pare nipumi kone rulaayae nagiyasa. Nipuna yogalere igipi lisa rabu nipuna were page abe enaali pirisa. Go pisa pare Gote-na agale madaa kone mapiraasa. ²⁰ Gore pogalu pirape agale madaa nipu kone laapo nasuma kone rulaayae nagiyasa. Dia-le nipuna kone rulaeme nipuna lo robaa-para puri mapalaaoma Gote-na bi minasaasa. ²¹ Go pisa-pulu Gote nipumi mo abalade kana waraaoma lakalisade agalere Abraham-me ora agaledaa yaade kone wisa. ²² Go kone suma agale lo robaa-para kodesa-pulu Gote-na buk madaa gu-rupa lisa: Gote-me nipu redepo le ali mapiraasa.

²³ Apo agale nipu redepo le ali mapiraasade agalere nipu madaa kama-daa nalisimi. ²⁴ Dia, pare naa kone rulaoma redepo le enaali pirainalo go agale lisa.

Gote-mere naana Mudu Ali Yesu tapapara marekaasa-daa naame nipu madaa kone rulaema. ²⁵ Go Yesuri nimumi lore alinumi maa kalenaloma naana koe elenu madaa lu makomasimi. Go pisa pare Gote-me naa ma-redepo yaainalo nipuna Si marekaaoma ade abuna pa pia.

5

Gote-me naa ma-redepo yalisa

¹ Gore naame Gote-na agale lo robaa-para mea wima-pulu nipumi naa ma-redepo yalisa. Go pea-pulu naana Mudu Ali Yesu Keriso-me naa kuma pi kone gisa-daa Gote raapu epe-rupa pima. ² Yesuna agale madaa naame kone rulaemere Yesumi Gote-na epe raba meape kone naa piri-para mea ipisa. Go pea-pulu Gote-na epe paana puri medaloma ginalo naa raaname komoma adoba piramina. ³ Go puma keda epalia rabu go kedaame naana kone rulaere puri mapalaanalo raaname komamina. ⁴ Go puri paloma rekape konere Gote-me naa madaa epe kone su aaya. Go epe kone yalaaya-pulu naame epe-rupa adoba piramina. ⁵ Go adoba piralima raburi Gote-me naa epe kone gilia-pulu yala napotema. Gote-na pa ele gisare Holi Spirit naana lo robaa-para rubitabena sa. Go pea-le yala napole piramina.

⁶ Naa puri napale pirisima rabu Gote-me nipuna gole Yesumi pupitagi ne enaalinu raba minalo komena giyesa. ⁷ Gore ali meda epe ali raba mulalo komalia-daare mada yaade. Go pea pare pa ali medamere go-rupa mada palia ya? Nipu ora epe ali raba minalo mada komalia palo maarea. ⁸ Pare naa pupitagi ne enaali pirisima raburi page Gote-me naa madaa pedo puma raaname komisa-pulu Yesumi naa koe enaalinu madaa komaasa. ⁹ Nipu komisa-pulu nipumi Gote-na le aga madaare naa epe redepo le enaalinu rupa ma-aulaaya. Go pea-pulu werepe Gote-me rono pagape agale loma kose lape agale tea raburi Yesumi naa waru raba mealia. ¹⁰ Gore abalare naa Gote-na lore alinu pirisima pare nipuna Si komisa-pulu nipumi naa Gote-na adami enaalinu mapiraaya. Gore abi Gote-na adami enaalinu

pima Yesumi naa ade abuna kagaa pira-mala palia. ¹¹ Go pea pare gu-rupa kama-daa dia. Naana Mudu Ali Yesu Keriso-me naa Gote-na adami enaalinu mapiraasa-pulu naame Gote madaa ora raaname komamina.

Adam-me komape ele mea ipisa pare Yesumi kagaa pirape ele mea epea

¹² Ali komea Adam-me pupitagi nisa-pulu su kamaa piri enaali madaa komape ele mea ipisa. Go pea-pulu enaali raayome pupitagi nisimi-pulu su kamaa piri enaali raayome komape pora-para pirisimi. ¹³ Gore Moses-na rekena agale nawisa rabu go su kamaa pirisimide enaalinumi koe ele pisimi. Go pisa pare rekena agale nawisa-pulu Gote-me enaalinuna koe elenu nayarepeasade. ¹⁴ Pare Adam pirisa rabu page komaoma ipuma Moses pirisa rabu page komape kone-mere enaali raayo rabuaanaalisa. Adam-me Gote-na agale mana raluma komisa pare komape koneme pupitagi go-rupa nanisimide enaalinu page rabuaanaalisa.

Adam abala epenaloma Yesu nipu werepe su kamaa ipisa. ¹⁵ Nipu laapo kone rado rado wisipi pare Adam-re nipu werepe epaliade Yesuna piksa wasupa nona pirisa. Go pea pare apo ali laapo komea piale napirisipi. Dia-le Gote-na pa gi elere Adam-na koe ele madaa ora raayo mea kalisa. Go ali komeame pupitagi nisa-pulu enaali adaapu pa komape kone misimi. Yapare Gote-me kodo pi kone ora adaalepe wisa-pulu go ali Yesu Keriso naa raba minalo mea rapasa. Gote-me go pa kode gi elere enaali raayo mea kalisa. ¹⁶ Go pea-le Gote-na pa gi elere mo ali medana pupitagi nape kone-rupadaa dia. Go pea-le mo ali komeame pupitagi nenaloma Gote-me enaalinu-para koe keda mealimi lo lakalisa. Go pisa pare enaali raayome pupitagi adaapu no pirualimiri Gote-me mada tia pare nima ma-redepo ta pea. ¹⁷ Gore mo Adam-me pupitagi nisa-pulu komape koneme naa rabuaanaalisa. Go pisa pare go ali meda Yesu Keriso-me kogono ora adaalepe pisa rabu Gote-me naa waru raba misa. Enaali raayome Keriso-na raba meape

kone muma nipuna ma-redepo yape kone page pa mealimiri nimu ade abuna kagaa pira-mala palimi.

¹⁸ Go pea-le pupitagi nape kone komeame enaali raayo Gote-me komape elere mea kalisa. Go yapare Keriso-na epe kogono komeame enaali raayo mea kepenaloma ade abuna kagaa pira-mala palimi. ¹⁹ Go page ali komeame Gote-na agale ralisapulu enaali adaapumi pupitagi nisimi. Go yapare ali komea Yesumi Gote agale pagisa-pulu Gote-me enaalinu ma-redepo yalisa.

²⁰ Gore enaalinumi koe ele waru pisimidaa Gote-me Moses-na rekena agale lakalisa. Go puma enaalinumi pupitagi waru nisimi rabu Gote-me raba meape kone page waru gisa. ²¹ Go pea-le abala enaalinumi pupitagi noma komape kone saapiraama pisimiri abi Gote-me naa raba muma ma-redepo yaalia-pulu Mudu Ali Yesu Keriso-me naa ade abuna kagaa pira-mala pope kone gialia.

6

Naa koe ele madaa kome enaalinu-rupa pima pare Yesu raapu ade abuna kagaa pirape enaalinu pima

¹ Go lisa-pulu naame gu-rupa lamina ya? Gote-me nipuna epe raba meape kone naa waru gilia-pulu naame pupitagi pa no pira-lima ya? ² Dia, gu-rupa napamina. Naa pupitagi nape kone madaa kome enaali-rupa pima-le ake paa-daa pupitagi no pira-lima ya? ³ Go agale waru pagamina. Naa Yesu madaa kone rulaoma kalu-ipa muma Yesu raapu pira-sima rabu nipuna komape kone page mu pira-sima. ⁴ Go pea-le naa kalu-ipa muma naa Yesu raapu komisimade. Go puma nimumi naare nipu raapu rogaasimi. Go puma Aapana epe paana purimi Yesu kome enaali pira-para mea rekaasa-daa naame page kalu-ipa muma kagaa kone suma ade abuna kagaa pira-mala palima.

Naa Yesu raapu kagaa kone meamina

⁵ Gore naa nipu raapu komoma komea-rupa pira-sima-le nipu wala rekoma pira-sa-rupa naa page wala rekoma nipu raapu

kagaa piraamala palima. ⁶ Go pea-pulu naame gu-rupa makuaamina: Keriso repena polopea madaa komisa rabu naana abalana koe elenu nipu raapu komisa. Go pisa-pulu go abalana pupitagi nape konena puriri nipumi rabuaaniaasapulu pupitagi nape konena puri rolo-para wina lamina. ⁷ Go pea-pulu enaali meda komalia rabu pupitagi nape kone nipu mada nasalia.

⁸ Gore naame abala pupitagi nape kone Yesu raapu komisa-pulu nipu raapu kagaa piraamala palima-pulu nipu madaa kone rulaema. ⁹ Gore Gote-me Yesu kome enaali piri-para marekaasa-pulu nipu wala nakomalia-daa makuaaema. Go komape eleme Yesu mada naripinaalia. ¹⁰ Nipuna komisa konena re-re nipumi rana komea pupitagi ne enaalinu madaa komisa. Go pisa-pulu nipu abi pirape konere Gote raapu pa pia. ¹¹ Go agalena re-re nimimi pupitagi nape kone madaa naa komalima kone saaba piralimi. Go puma nimi Yesu Keriso raapu piruma Gote raapu naa pa piralima kone samina.

¹² Go pea-pulu nimina pupitagi nape konemere nimina yogale narabuaaniaalia. Go puma nimimi pupitagi nape kone namogealimi. ¹³ Go pea-le nimina ki agenu-para nimina yogale raayome koe ele napipape. Dia, nimi abala kome enaali-rupa pirisimi-daa Gote-me nimi marekaaoma ade abuna kagaa pirape kone gisa. Go pea-le nimimi ki age yogale raayo Gote kaloma kogono pamina. ¹⁴ Gore pupitagi ne koneme nimi mada nasurubena. Dia, nimi rekena agale rolo-para napiruma nipuna kose lape agale mada napagalimi. Dia-le Gote-na epe raba meape koneme nimi surubena.

Naa redepo le konena kogonome adili ali piraamina

¹⁵ Go pea-le naamere ake palima ya? Rekena agaleme naa-para kose lape agale nalagialia-pulu Gote-me naa-para epe raba meape kone gialia. Go pea-le pupitagi namina ya? Dia, gu-rupa napamina. ¹⁶ Go agale makuaalepape. Nimimi ali medana agale pagalimiri nipuna kogono adili ali-rupa piraamina.

Go pumare naame pupitagi nape kone mogealima-daare naa ora komalima. Go pea pare naame Gote-na agale pagalima-daare Gote-me naa redepo le enaali mapiraalia. ¹⁷ Pare Gote-para ora pili lamina. Abalare nimi pupitagi mi adili enaali-rupa pirisimi pare abi epe agale raayo lo robaa-para kodenaloma waru pageme. ¹⁸ Gote-me nimina pupitagi ne kone ma-keapisa-pulu abi redepo le kone madaa adili enaali-rupa pimi. ¹⁹ Ni go adili agale-para pa agale gu-rupa lalore nimina koneme abi na-adoma meme. Abaladere nimina yogale-para nimina kone-para pupitagi nape koneme rabuaanaalisa. Go puma nimi koe ele pape enaali piruma pupitagi nisimi. Go adili kogono madaa kone suma abi gu-rupa palepape. Abi nimimi epe kogono palimi-pulu epe redepo le koneme nimina koe kone rabuaanaalia.

²⁰ Gore nimi pupitagi noma nipuna adili enaali-rupa pirisimi raburi redepo le kone namisimi. ²¹ Go puma nimina abalana pisimi-ai madaare yala poteme-le go peme nimi raba misa ya? Dia-le go abala koeyae pisimide eleme komape ele gisade. ²² Pare abiri Gote-me pupitagi ne kone madaa maa keapisa-pulu nimi Gote-na kogonome adili enaali-rupa pimi. Go pea-pulu nimi epe-rupa piruma nimimi kogono raayo Gote madaa pamina. Go puma werepere nimi ade abuna kagaa piraamala palimi. ²³ Pupitagi ne konemere enaalinu rudu katea rabu komape ele mealimi. Go pea pare Gote-me kode pa gi elemere naana Mudu Ali Yesu Keriso raapu ade abuna kagaa pirape kone mealima.

7

Lo robaa kagaa mulalo kogono pamina

¹ Naa ame ainanu, neme lagialua agalere abala makuaaeme. Gore rekena agale abala makuaaemedede lagialua. Enaalinu pa pimi rabu rekena agale mada makuaalimi. ² Go pea-daa talo: Gore ena medare nipuna aali pa piraalia rabu rekena agaleme lea-rupa aali raapu pa piraalipi. Pare aali komalia rabu nipuna aali raapu napia-pulu rekena agale mada

giyalia. ³ Gore aali pa pirina ali rado paliare go enare paake lami ena leme. Pare aali abala komaliare mo rekena agale rolo-para napiralia. Go rabu nipu pa ena wasaa-le ali rado paliare alimi rube ena napiralia.

⁴ Go pea-le nana ame balinu, go rekena agale madaare nimi Yesuna ruru pimi-pulu go rekena agaleme nimi mada nama-komalia. Gore ena nipuna aali raapu pia-rupa Yesu raapu go-rupa piralepape. Yesu tapa-para marekaasa-le naame Gote-na pora pamuma kogono epe-rupa puma piramina. ⁵ Abaladere naana koneme koe-rupa mapiraoma rekena agaleme koe kone marekaasa. Go koe konemere naana pu robaa-para koe kone suma pa komape kone gisa. ⁶ Pare abiri naa Gote-na rekena agalena rolo-para napiraaminalo nipumi naa mea kepisa. Go rekena agaleme naa adili enaali-rupa saapirisa pare abi go agale madaa naa kome enaali-rupa giyoma kagaa pima. Abiri naame abala rekena wisade agalena pora namogelega pare Holi Spirit-na kagaa pora moge ri-aaya.

Rekena agale ratima rabu koe eleme rudu gisa

⁷ Go pisa-le abi naame ake lamina ya? Rekena agalere koe ele lamina ya? Ora mada dia. Rekena agaleme abalade ni koe ele namuma waata pisa-daare ni koe ele-daa namakuaala pisua. Gore rekena agaleme gu-rupa lea: Neme pa ali medana ele madaa kepaame komape kone nasape lea. Go lea rabu neme ele madaa kepaame komape kone abala makuaayo. ⁸ Gore rekena agaleme ni ele kepaame komape kone gisa-pulu ni pa kepaa pi kone adaapu suma pisua. Go pea-le rekena agale naleme-daare koe ele pape konere ora puri napatea. ⁹ Abalade neme rekena agale napagesua-pulu ni pa pisua. Go pisua pare rekena agale paganoloma pupitagi nape kone ora rekesa rabu ni pa komisua. ¹⁰ Go pea-le apo rekena agale epe-rupa mapiraape kone namuma ipisa pare nana komape kone gisa. ¹¹ Gore pupitagi nape koneme ni makiraasa-pulu

rekena agale maa gisa. Go puma go rekena agaleme ni lu makomaasa.

¹² Go pea pare Gote-na rekena agalere ora epe-rupa pirape le yaade. Go puma go rekena agale raayore ora epe ele-rupa redepo ne-para epe aaya. ¹³ Go pea-le epe rekena agaleme nana komape ele maa ipisa ya? Ora Dia, pare pupitagi nape koneme komape ele maa ipisa. Koe konemere epe rekena agale perekea luma naa lo robaa-para komape kone gisa. Go puma go pupitagi nape koneme epe ele kepuma komape kone maa gisa. Go pisa-pulu pupitagi nape konena re mada adamina. Go pea-le pupitagi nape konere rekena agale-para kaledesa-pulu ora koe ele-daa makuaamina.

Enaalinuna kone wasupa komape eleme surubea

¹⁴ Naame Gote-na rekena agale-para Holi Spirit pia-daa makuaaema. Go pea pare ni su kamaa piri ali yaa-pulu ni ora pupitagi mi adili ali-rupa pa pi. ¹⁵ Gore neme koeyae palua rabu neme go kone namakuaayo. Go rabu neme nana pulalo pi kone nape pare nana pape kone mogeaayo. ¹⁶ Gore neme giyape kogono palua rabu go konemere rekena agale epelea kone suma pe. ¹⁷ Go pea-pulu neme kama raapu go kone namogelega pare neme nana lo robaa-para koe pupitagi nape kone epea. ¹⁸ Gore neme nana abalana kone-para epe kone nawia-daa makuaayo. Gore neme epe kogono palua kone wi rabu ni puri napabe-pulu epe kogono madaa napalua. ¹⁹ Neme epe kogono namogelega pare giyape kogono mogeaayo. ²⁰ Go puma neme giyape ele mogeaayo pare neme kama raapu go kogono nape. Dia, pare nana lo robaa-para pupitagi nape koneme go giyape kogono yoto gialia.

²¹ Go puma neme go pora ade: Neme epe kogono pulalo pe rabu neme koe kogono kama pe. ²² Naa lo robaa-para wi konemere Gote-na rekena agale madaa raaname komea. ²³ Go pea pare nana yogale-para pora rado wia-daa ade. Go yogale-para wi poramere nana koneme polalo pe pora madaa yada pea. Go puma

nana to yogalena koe ele pape kone mo-geaayo rabu koe koneme ni pa saapiru-aaya. ²⁴ Gome nana kone kolea. Go to yogale-para wi koneme ni lu makomaaya-pulu aapimi ni go koe kone madaa ma-kepeaalia ya? ²⁵ Gore naana Mudu Ali Yesu Keriso-me ni ma-kepeaalia-pulu Gote-para ora pili loaayo. Go pea-le ni go-rupa pirano. Neme Gote-na rekena agale nana koneme mogealua. Go pea pare nana abalana koneme koeyae pape konena pora mogealalo pea.

8

Yesumi naa Holi Spirit-mi go koe elenu mea rubea

¹ Go pumare naa Yesu Keriso raapu pima-pulu koe kedaa namealima. ² Gore Holi Spirit-na kagaa porame naa Yesu Keriso raapu mapiraaya. Go pisa-le pupitagi nape pora-para komape pora-para Holi Spirit-mi naa kepema koe ele mea rubisa. ³ Gore naana abalana kone ora ko lisa-pulu rekena agaleme naa mada narabamisa. Dia, pare Gote-me pisa. Gore Gote-me nipuna Si mea epenalisa rabu naa koe enaali raapu epa pirisa. Naa su kamaa piri enaalinuna kone muma ipisa-pulu nipumi pupitagi nape kone madaa koe kedaa mea rubisa. ⁴ Go puma naame Holi Spirit raapu piruma abalana kone namogeamina. Go pea-le naame rekena agalena epe pora mada mogealiminalo Gote-me pupitagi nape kone madaa koe kedaa mea rubisa.

⁵ Go talo: Enaalinuri nimuna abalana kone nimiru go abalana kone ru-para pa pitimi. Go pea pare enaalinu nimuna lo robaa-para Holi Spirit muma pirinalo Holi Spirit-na agale mulalo mogeleme. ⁶ Gore abalana koneme nena lo robaa-para suma moge ria-airi ne pa komali. Go pea pare nena lo robaa-para Holi Spirit pirina nipuna agale mogealelere ne ade abuna kagaa pirape kone-para kuma pi kone-para meali. ⁷ Go pea-le enaali medame abalana kone pa saapitiare nipu Gote-na lore ali-rupa piraalia. Gu-rupa piraalia rabu nipumi Gote-na rekena agale mada napage-rupa piraalia. ⁸ Gore abalana kone

raapu pameme enaalinuri Gote-me nimu madaa pedo mada napalia.

⁹ Yapare nimiru abalana kone raapu pami enaalinu-rupa napimina. Gote-na Holi Spirit nimina lo robaa-para pi-are nimiru Holi Spirit-mi kone moge pia. Gore Yesuna Holi Spirit nimina lo robaa-para napiare nimiru Yesuna ruru napimi. ¹⁰ Gore Yesuri nimina lo robaa-para pia pare nimina yogaleme pupitagi noma koma paaya. Go pea pare Gote-me nimiru ma-redepo yaalisa-pulu Holi Spirit-mi kagaa ade abuna kagaa pirape kone go aaya. ¹¹ Gore Gote-na Holi Spirit-mi Yesu tapa-para marekaasa-pulu nipu nimina lo robaa-para pirina lamina. Go puma Gote-me Keriso marekaasa-pulu nimina komape yogale-para kagaa pirape kone gialia-le Holi Spirit ora ria pia.

¹² Ame balinu, go-rupa pea-pulu naame go-rupa waru pamina: Holi Spirit-na pora mogealima pare naana abalana kone wala namogeamina. ¹³ Gore nimina abalana kone moge piraalimiru nimina wasaanu pa komalimiru. Go pea pare nimiru Holi Spirit-na puri muma nimina koeyae pape kone lu makomalimiru nimiru ora kagaa ade abuna pirape kone wasupa mada meal-imi. ¹⁴ Gore Gote-na Holi Spirit-mi pora waalaade enaalinuri nimu ora Gote-na si wane pimi. ¹⁵ Gore Gote-na gisade Holi Spirit-mi nimiru paala komape kogono adili enaali-rupadaa namapiraaya. Dia, pare Holi Spirit-mi nimiru Gote-na si wane mapiraasa-pulu naame Gote-para naana Aapa mada lema. ¹⁶ Go puma Gote-na Holi Spirit-ri naana kone raapu makibumalia-pulu naa ora Gote-na si wane pima lo mada laketema. ¹⁷ Gore naa Gote-na si wane pima-pulu Gote-me epe puri nipuna ruru ginalo muaema. Go puma Gote-me Keriso-na epe ele saapiruaayare meal-ima. Gore kedaa nipu raapu ritimare nipu raapu epe paana puri page mealima.

Werepe epe pirape ele yaa-para meal-ima

¹⁸ Gore Gote-me epe paana puri naa-para mea waatea rabu ora epe aalia. Go pea-le abi naame kedaa pi ele ogesidaa ritima rabu kone adaapu nasamina.

¹⁹ Gote-me warisade elenuri raayo Gote-me nipuna si wanenu epa teade adolalo pimi. ²⁰ Gore Gote-me warili ele raay-ore koe kedaa katoa lo lakalisa-pulu go waria wisade elenuri koeyo aaya. Go elenuri nimu namakoyalalo pare Gote-me kone suma pisa. Go pisa pare go waria wisade elenuri go epe ele werepe openalo pea. ²¹ Go warili elenuri abi pa rabuaaya pare werepe Gote-me keapaalia. Go rabu go elenuri Gote-na si wanenu raapu epe paana puri mu piramina.

²² Gore ele warisaama ipuma abi page warili ele raayo kedaame komoma piru aaeme. Go kedaa pi konere ename naaki nogo madea rabu koau nalade-rupa radaa noaaeme. ²³ Go pea pare Gote-me warisade elenu kama raapu radaa nano piru aaya. Dia, naame Gote-me abala ririna gisade Holi Spirit misimade-pulu nipumi naa raba minalo adoba pima. Go pea-le Gote-me naa nipuna si wanenu mapiraalia rabu nipumi naana koma pe yogale madaa rugulinaloma ade abuna kagaa pirape kone mealima. ²⁴ Gore naa gu-rupa adoba pirisima rabu Gote-me naa ade abuna kagaa pirape kone gisa. Go pea pare naame adoba pirape ele abala adalimare gore ake paa-daa pa adoba piralima ya? Dia, ali medame abala ade ele madaa na-ado piru aaya. ²⁵ Go pea pare abalade na-ade ele madaa adoba piralima-daare epe kone suma pawa piralima.

²⁶ Go puma naa komapaina pima rabu Gote-na Holi Spirit-mi naa raba mulalo epea. Naame beten lema rabu naame epe beten waru namakuaaema. Dia, pare Holi Spirit-mi naa raba mulalora Gote-para beten loaaaya. Nipumi beten loma re adaapu laaya pare pa agalemere naame gu-rupa mada natema. ²⁷ Go palia rabu Gote-me naana lo robaa-para kone adoma Holi Spirit-na kone mada makuaaya. Gore Holi Spirit-mi Gote-para ele oge yaaya rabu Gote-na kone adea-pulu naa Gote-na ruru mada mapiraalia.

²⁸ Go pora raayo madaare Gote-me go enaalinu nipu madaa raana kome enaalinu raba mulalo pea. Gote-me nipuna epe kone suma go enaalinumi nipuna

kogono pinalo mapiraasa. ²⁹ Gore Gote-me nipuna abala mapiraasade enaalinu nipuna si wane-rupa piraminalo misa. Go puma Sina kone mogeleme-daa nipuna Si Yesu ora mupaa naaki-rupa pirisa. ³⁰ Go pea-pulu Gote-me kone suma mada mi enaalinu yaaloma mapiraasa. Go page nipumi go enaalinu ma-redepo yaaoma lisana nipuna epe paana puri go enaalinu rumaaoma kalisa.

Gote-me naa madaa ranaame komoma Yesu mea rapasa

³¹ Gore apo epe ele adema-le gu-rupa lamina: Gote-me naa raapu piruma raba mealiare enaali medame naa mada narabuaanaalimi. ³² Gore nipumi nipuna naaki nasaapirisa. Dia, pare Gote-me naa raba misa-pulu pa enaalinumi nipuna naaki nimuna kedaa madaa linalo pisa. Go pisa-pulu nipumi naa page ele raayo pa gialia.

³³ Go pea-le naare Gote-me enaali madaa misa-pulu pa enaalinumi naa madaa koe kose lape agale mada leme ya? ³⁴ Dia, enaali medame naa koe kedaa mada nagilimi. Yesu Keriso-me naa madaa komisa pare ora nakomisa. Dia, nipu wala rekoma Gote-na popo ki-nane puma pia. Go pea-le nipumi naa raba minalo beten tea. ³⁵ Go pea-le Keriso-me naa madaa pedo puma raaname komea pare pa enaali medame go epe kone naa mada na-epenalo rono leme ya? Dia-le naa madaa koe po rilipu epalia rabu page kedaa ritima rabu page radaa nalima rabu page reaeme komalima rabu page ele dia yaalia rabu page eleme naa makoyaalia rabu page naa lu makomalimi rabu page go elenu raayome naa Yesu raapu pirape mada narugulalia. ³⁶ Gote-na buk madaa gu-rupa lea:

Naare nena enaalinu pima-le yapi komea komea lo naa lu makomaata palimi. Naare sipsip lu makomaalalo peme-rupa pima.

³⁷ Go pea pare go elenumi naa mada narigitabilia. Dia-le nipu Yesumi naa madaa ranaa komo raana komisa-pulu naame go kedaa pi ele mada rabuaalima. ³⁸ Gote-me naa madaa ranaame komea-pulu elenumi

naa mada nama-rugulaalia rabu ora mada makuaayo. Gore komape eleme page pa pirape eleme page ensel-numi page yaa-para piri ali mudunu page su surube elenu page abi piri elenumi page werepe epaliade elenu page naa mada narugula-daa makuaayo. ³⁹ Go yaa-para piri elenumi page no su-para piri elenu page naa Gote-na ranaa komape kone mada narugulala palia. Gore Gote-me warili ele raayome page mada naminabalia-daa makuaayo. Go konere naana Mudu Ali Yesu Keriso-me naa gisa.

9

Gote-me Israel enaali nipuna loma mada misa

¹ Neme ora agale lagialo. Niri Keriso-na ali yaa-pulu neme makirae agale mada nalalo. Holu Spirit-mi naa pu robaa-para wi kone surubuma nipumi ni-para ora agale talo mogeaaya. ² Neme go-rupa lalo-le ora nana Juda ruru madaare ora nana yogale yaapi komea pima-le nana lo robaa-para kedaa waru puma naa pu robaa-para ade abuna radaa pea. ³ Gore neme naa ruru raba mulalore Gote-na koe kedaa mada muma Yesu raapu rugula lapa pitua pare mada dia. ⁴ Juda enaalinu Gote-me nimu ora mada misa. Go pea-pulu Gote-me nimu nipuna nogo naaki-rupa mapiraoma nipuna epe paana puri kalisa. Gote-me nimu madaa pogalu pirape agale* lakeloma rekena agale kalisa. Nimumi Gote-na bi minasaape kone waru muma Gote-na pogalu pirape agale pagoma misimi. ⁵ Juda alinuri abalade kasuanumi nimu madu wisimi. Nimuna ruru ru-nanere nimumi Keriso-na to yogale-rupa piruma madisimi. Go pea-le Gote-me enaali surubea-pulu naame ade abuna nipuna bi minasalimi. Go ora.

⁶ Neme Gote-me palua le agale napisadaa nalalo. Dia-le Israel enaali raayore Gote-me ora nipuna enaali loma namapiraasa. ⁷ Go page Abraham-na si wane raayore Gote-na si wane raayo-daa

napimi. Dia-le Gote-me Abraham-para gu-rupa lakalisa: Aisak-na madu salia de nogo naaki raayore nena nogo naaki pirina loaayo lisa. ⁸ Go pea-le pa aaraa radome madina nogo naakiri Gote-na si wanenu-daa dia. Dia, pare go enaalinu-parare Gote-me kana waraoma agale lakalisa-daa nimu ora nipuna nogo naaki pimi. ⁹ Gote-me Abraham raapu pogalu pirape agale gu-rupa lakalisa: Gore nana epe di epalia rabu ni wala epalua-le nena were Sara-me naaki Aisak madialia lisa.

¹⁰ Go komea agale kama-daa dia. Dia-le go ena Rebeka-na naaki laapona aaraare naana kasua Aisak-me madisa. ¹¹⁻¹² Go pisa pare Gote-me nipuna kone wisapulu nipumi naaki komea mada muma agi-para agale gu-rupa lakalisa: Mupaa naakimiri koau-nane piri naakina kogono palia lisa. Gote-me go-rupa lisa rabu agimi laapo madisa naaki laapome epe elepara koe ele-para na-adilisipi. Go pisa-le Gote-me go naaki laapona kogono adoma nipuna koneme mapiraasa. ¹³ Nimumi Gote-na agale wi buk madaa gu-rupa lisimi: Neme Jekop madaa ranaame komisua pare Iso madaa koe kone wisua.

¹⁴ Go pisa pare naame Gote-me koe kogono pisana lamina pae? Ora dia. ¹⁵ Nipumi Moses-para gu-rupa lakalisa: Neme nana kone suma enaali meda madaa kodome komoma raba mealua lisa. ¹⁶ Go pea-pulu pa enaali medame mulalo pea kone-para nipuna pulalo pea kogono-para page Gote-me na-adea. Dia, pare nipumi kodome komape kone maa salia. ¹⁷ Gote-na buk madaa King Fero-para agale gu-rupa lakalisa: Neme nana puri maa waaloma nana bi su kamaa piri enaali raayo-para maa pali-pulu neme ne enaali raayona mudu ali mapiraasua lisa. ¹⁸ Go pea-le Gote-me enaali madaa kodo komape kone salia-daa go palia pare nipumi enaali medana kone maa perekalo palia-daare go-rupa page nipuna palia.

Gote-me koe kedaa kalape kone-para kodome komape kone-para go laapo wisa

* **9:4:** Israel enaalinuri Goteme nipuna paa-para puri page maa waaloma nina nogo naakinu lisa. Go puma nipumi go-au ora pamina madaa agale rogaalisa. Go page pogalu pirape agale leme.

¹⁹ Go pea pare nimina ali komeame ni go-rupae pa lagiali: Gote-me go-rupa palia-pulu ake paa-daa Gote-me enaalinu-para koe ele peme tea ya? ²⁰ Go yapore nana adami ali, ake paa-daa neme Gote-para agale go-rupa lali ya? Gore sumi sospen wariliri ali-para agale mada tea ya? Neme niri ake paa-daa gurupa warisi tea ya? ²¹ Dia-le sospen sumi warili alimiri nipuna kone suma su muma warita. Nipumi su komea mada muma pe laapo mada warialia. Go puma sospen komeare epe le pabape wari yapare sospen medare koe ele pabape mada warialia. ²² Gore Gote-me enaalinu sumi warili sospen-rupa warita. Nipumi nipuna rono page kone page puri page mea wainalo warita. Go puma nipumi rono pagoma mea rubape enaalinu-para ora pawa piruma adisa. Go enaalinuri koe ele pabe sospen pimi.

²³ Go pea pare naa enaali medalomare epe ele pabe sospen pima. Go puma Gote-me naame nipuna epe paana puri mea waalaminalo pisa. Go puma nipumi naa madaa kodome komoma naa waru raba misa. Go pea-le nipumi naa nipuna epe paana puri meamanolo mapiraaya. ²⁴ Naa Juda alinu piri-para page ruru radonu piri-para page naare nipumi yaaloma mapiraasa. ²⁵ Gore go madaare profet Hosea-me Gote-na buk madaa gu-rupa lisa: Go enaalinu abala nana dia lisade enaalinuri ora natoa. Go su rado madaa abala ranaame nakomere gonuri ora nana ranaa komape enaalinu toa. ²⁶ Go puma abala su meda-para piri enaalimi gu-rupa lisimi: Nimi ora nana enaalinu-daa dia. Go su-parare ade abuna pa pia Gote-na si wanenu lalua lisa.

²⁷ Go page Aisaia-me Israel enaali gu-rupa lakalisa: Go Israel enaalinu nimiri ora ipa solwara mu wia-rupa piralimi rabu mada nayarepealimi. Go pea pare pa medaloma ade abuna kagaa piramala palimi pare raayo-daa dia lisa. ²⁸ Go pea-le Mudu Alimi wagepu kose loma su kamaa piri enaalinu madaa yago raayo mea katea lisa. ²⁹ Aisaia-me abalade page gu-rupa lisa: So yaa-para piri Adaa Gote-me naana madu wisade si wanenu namapiraa pisare

naa go koe su Sodom Gomora laapo enaalinu-para pirula pema.

Israel enaalimi epe agale namuma redepo le enaalinu napirisimi

³⁰ Go pea-le naame go-rupa lamina. Go ruru rado enaalinumi Gote-na redepo le kone-daa na-asapisimi. Dia, pare nimumi Gote-na agale lo robaa-para mea wisimi-pulu nipumi nimu redepo le enaalinu mapiraasa. ³¹ Go pisa pare Israel su-para piri Juda enaalinumiri rekena agale meda asapisimi. Nimu Gote-na le agaana redepo mayaatalo pirisimi pare go-rupa na-adisaasimi. ³² Ake pea go maredepo yape rekena agale na-adisaasimi ya? Gore nimumi asapisimi raburi Gote-na agale lo robaa-para namuma wisimi pare nimuna pa kogono pisimi. Go puma Yesu nipu kana-rupa pirisa-pulu Juda alinumi nipu madaa makiritaaboma lopisimi. ³³ Apo makiritaapape kana Yesu madaare Gote-na agale wi buk madaa gurupa wia: Adalepa, neme Saion su-para kana medame koyali suma mapiraasua. Nimumi go kana rabuaa lopalimi. Go pea pare enaali medame go kana mada kone rulaliare nipu yala mada napotea.

10

Israel enaalinumi Gote-na Epe Agale namisimi

¹ Naa ame balinu, Gote-me nana Juda enaalinu raba minalo nana lo robaa-para kedaa pi kone waru wima. Go puma nimi ade abuna kagaa piramala paliminalo Gote yaaloma beten laayo. ² Neme nimuna kone waru ade. Nimumi Gote madaa lotu kogono waru peme pare wala waru namakuaaeme. ³ Gore nimumi Gote-me enaali ma-redepo yape kone-daa namakuaaeme. Go puma nimuna pora raitalo peme. Go peme-pulu nimumi Gote-me enaali ma-redepo yape pora giyoma pirisimi. ⁴ Gore enaali raayome Yesu madaa kone rulaeme-le Gote-me go enaalinu ma-redepo yaaya. Go puma Keriso-me rekena agale ma-dia yalisa.

Gote-me enaali raayo-para ade abuna kagaa pirape kone mada katea

⁵ Gore Gote-me enaali ma-redepo yape kogono madaare Moses-me gu-rupa lisa: Ali medame rekena agale raayo waru pago kiritaliare nipu ade abuna kagaa piramala palia. ⁶ Go pea pare Gote-na agale lo robaa-para maa suma redepo le enaali pirape agale madaare go-rupa lu wisa: Nena lo robaa-para kone go-rupa nasape: So yaa-parare aapi mada palia ya? ⁷ Go lemere Yesu su kamaa none maa paliminalo. Go page lo robaa-para go-rupa kone nasape: No komape su-parare aapi mada palia ya? Go lemere Yesu tapa-para wala mada marekaalimi ya? ⁸ Gote-na buk-para gu-rupa su wia: Gote-na Epe Agalere nimi raapu wia-le go agalere nimina lo robaa-para enaali nimina agaleme leme. Go Epe Agalere naame nimimi lo robaa-para saliminalo mogeaemede. ⁹ Naame gu-rupa mogelema: Nimimi nimina agaleme Yesu ora naana Mudu Ali loma nimina lo robaa-para Gote-me Yesu tapa-para marekaasale kone rulalimiri ade abuna kagaa piramala palima. ¹⁰ Gore naana lo-parare kone rulaema-pulu Gote raapu naa redepo le enaalinu pima. Go puma naana agaleme Yesu ora Mudu Ali tema-pulu ade abuna kagaa piramala palima.

¹¹ Gore Gote-na buk madaa go-rupa wia: Kone rulae enaalinuri nimu yala mada napoteme. ¹² Go puma Judanupara Grik ruru radonu-para komea-rupa piruma yala napoteme. Gote-re ora enaali raayona Mudu Ali komea yaa-pulu enaalinumi nipu-para yaateme rabu nipumi nimu ora waru epe-rupa raba muma puri katea. ¹³ Gote-na buk-mi gu-rupa lea: Enaali raayome Gote-na bi madaa salimidaare nimu ade abuna kagaa piramala palimi.

¹⁴ Go pea pare nipu madaa kone narulaemere ake paa-daa nipumi naa yaatea ya? Go puma nimumi Epe Agale nappagemere ake paa-daa kone rulalimi ya? Go puma enaali medalomame nimu-para Epe Agale nalakelemere ake paa-daa Epe Agale mada pagalimi ya? ¹⁵ Go puma agale lakale ali namuma penaatemere ake puma Epe Agale mada mogealimi ya? Go madaare Gote-na buk-mi go-rupa

lea: Pora pamua-ae Epe Profet enaalinuna konere ora epelea wisa.

¹⁶ Go pea pare enaali raayome Epe Agale madaa raaname nakomalimi. Aisaia-me agale gu-rupa lisa: Ali Mudu-ya, enaalinumi saana agale madaa kone narulaeme. ¹⁷ Go pea-le enaalinumi Epe Agale pagoma agale lo robaa-para mada maa salimi. Go puma Keriso madaa Epe Agale mogealimidaare go agale mada pagalimi.

¹⁸ Go pea pare neme agale go-rupa mealua: Nimumi Epe Agale abala pagisimi ya? E, ora abala pagisimi-le Gote-na buk madaa agale go-rupa wisa: Nimuna lakale agalere su raayo-para piri enaalinumi pagisimide. Agale laama puma lakalisimi rabu su raayona piri enaalinumi pagisimi. ¹⁹ Neme agale wala mealo: Israel enaalinuri go agale namakuaaeme ya? E, nimu abala makuaaeme page Moses-me agale abala gu-rupa lisa: Neme nimimiri oge ruru rado madaa kudipa kone masaalua. Neme nimimiri su rado-para piri kone namakuaae enaalinu madaa rono mapagalua lisa. Gore Epe Agale pagisimi-pulu Juda alinumi go-rupa madaa kone wisimi. ²⁰ Go page Aisaia-me Gote-na agale lisa rabu puri pale agale go-rupa lisa: Abalade enaalinumi ni na-asapisimide pare go enaalinumi ni adasaasimi. Enaalinumi ni-para nipu lo nasimide pare ni nimuna rikirana puma opapisua lisa. ²¹ Pare Aisaia-me Israel enaalinu madaa pepa go-rupa lisa: Ade abuna nana ki ridulaoma nimu raba mulalo pisua pare go enaalinumi nana agale yokoma ni ora giyasimide.

11

Gote-me Israel enaalinu kodome komisa

¹ Go pea-le neme agale go-rupa mealo: Gote-me nipuna Juda enaalinu giyasa ya? Dia-le ni page Israel ali pi-le nimina kasia Abraham-me ni madisa. Go puma Benjamin-na ruru-para piruma ni madisa. ² Gote-mere nipuna ripima mapiraasade enaalinu nagiyasa. Gote-na buk madaa wi agalere nipuna agale lakale ali Elija-me Israel enaalinu madaa kodome komoma Gote-para agale gu-rupa lakalisa: ³ Mudu Ali, nimumi nena agale lakale alinu lu

makomeama nena lodo kira-ae kana reke page lakepe rubisimi. Go puma ni kama raapu go pi pare ni lu makomaatalo asa peme lisa. ⁴ Go lisa rabu Gote-me ipu-para agale go-rupa lakalisa: Neme nana enaalinu ora adaapupe go-rupa 7000 surube. Go enaalinumi koe remo Bal-na bi namakuaasimi lisa.

⁵ Go pisa pare abi page Gote-me enaali medaloma madaa kodome komoma yaaloma mapiraasa. ⁶ Gote-me mapiraasare nipumi nimuna kogono adoma napisa. Dia, pare nipumi kodome komoma raba misa. Gore Gote-me enaalinuna kogono adoma mapiraala pea yaalore nipuna kodo komape kone-daa ora nasalia pare enaalinuna kogono na-adea.

⁷ Go pea-le mo Israel enaalinumi Gote-na redepe le kone asapisimi pare na-adisimi. Na-adisimi pare Gote-me mapiraasade enaalinumi adisimi. Go puma enaali medalomanumi Gote-na yaa le-ai giyoma pa pirisimi. ⁸ Go madaare Gote-na buk-para agale gu-rupa lisimi: Gote-me nimuna kale pora poma nimuna le page kepisimi. Abi page nimuna leme na-adoma kaleme page napageme pare pa pimi. ⁹ Nimuna kone madaare Devit-mi gu-rupa lisa:

Nimumi eda yawalimi rabu waalisa kona madaa roalade-rupa pimi.

Nimu page go-rupa ripinaoma tamina.

¹⁰ Go rabu nimuna le-para ribaa yoma ele na-ademe.

Go pumare nimumi ade abuna kedaa rialimi-li Gote-me nimuna koau makoyaalia.

¹¹ Go pea-le Juda Gote-na pora giyoma lopesimi raburi ade abuna koe-rupa piralimi ya? Dia-le nimumi pupitagi nisimipulu Gote-me pa ruru radonu-para ade abuna mapiraape kone maa kalisa. Go puma Juda alinumi go kone adoma ruru radonu madaa koe kudipa kone wisimi.

¹² Juda alinumi pupitagi nisimi rabu go konemere su kamaa piri enaalinu ora epe pora maa waalisa. Go puma Juda alinumi Gote-na pora giyoma epe kone nawisimi rabu go konemere ruru radonu-para epe raba mi kone ipisa. Go pea-le Gote-me

Juda alinu raayo pape ru-nane mea epalia rabu su kamaa piri enaalinu waru raba mealia.

Gote-me ruru radonu raba misa-pulu nimu ade abuna kagaa piramala palimi

¹³ Abiri ni Pol nimi ruru radonu-para agale lagialua. Ni nimina aposel kogono ali piruma neme nimina kogono paayo rabu go madaa ni ranaa komo pi. ¹⁴ Ni go palua rabu nana Juda ruru enaali medalomame nimi madaa kudipa kone salimi. Go puma neme nimu raba muma nimu ade abuna epe-rupa piramina kone suma kogono pe. ¹⁵ Gore abala Gote-me Juda alinu giyesa rabu su kamaa piri enaali medaloma Gote-na adami enaalinu pirisimi. Go pea-le Gote-me Juda enaalinu wala maa pape ru-nane mapiraalia-pulu nimu kome enaali pirisimi pare wala ade abuna epe-rupa piralimi.

¹⁶ Gore abala bret Gote-na lodo kira-ae alimi piribima Gote katea-daare bret raayo page Gote-me nipu mada mealia. Go page repena pitaa yokema kateare mo repena palaanu to raayo page nipuna mada mealia. ¹⁷ Gore Juda alinuri nimu epe repena oliv-rupa pirisimi. Go pea pare ruru radonu nimu pa raa-para aaya-ae repena oliv-rupa pirisimi. Go puma Gote-me apo epe repena oliv-na palaa medaloma yado ruboma nipumi raa-para aatade repena oliv palaa medaloma muma mea rogaabasa. Go pea-le nimi ruru radonuri nimi raa-para repena palaa-rupa pirisimi pare abi nimi Juda alinuna epe kone-para puri-para muma nimi raapu epe-rupa piru aame. ¹⁸ Go pea-le nimimi ruru radonuri apo repena palaa yado rube madaa koe kone nasalepape. Gore ake puma nimina ranaa komo piralimi? Nimi ora pa repena palaa-rupa pimi-le nimimi repena pitaa nasabaame. Dia-le repena pitaa-mere nimi puri mapalaaya.

¹⁹ Go pea pare nimimi go-rupa leme ya? Gote-me mo repena palaa Juda alinu yado ruboma naa ruru radonu gona pada-para malopaasa. ²⁰ Ora lae pare nimumi Gote madaa kone narulaeme-pulu Gote-me nimu tyalo yado rubisa. Nimi kone

rulaeme-pulu go kone komeamere nimi epe-rupa mapiraasa. Go madaare alikone nasalepape. Dia, pare nimimi Gote madaa paala komalepape. ²¹ Gore mo Juda alinu nimu ora repena palaa-rupa pirisimi pare Gote-me nimu ora yadoma rubisa. Go pisa-pulu nipumi nimi page waru adalia. ²² Go madaare Gote-na epe kone-para nipuna rono pagape kone laapo waru adalepa. Gore pupitagi noma lopeme enaalinu madaare Gote-me nimu-para rono pagea. Go pea pare nimi-parare nipumi epe kone wia-le go epe kone mu piralimi. Go pea pare go-rupa napiralimiri nipumi nimi page repena palaa-rupa yado rubalia. ²³ Go puma mo Juda alinumi kone rulae pora giyalimiri Gote-me nimu abala pirisimi-rupa wala mapiraalia-le nimu repena oliv-na ora palaa-rupa wala piralimi. Gore Gote-me nimu wala mo repena palaa-para mada marogaabalia. ²⁴ Gore nimi ruru rado enaalinuri nimi raa-para aatade repena oliv-na palaa-rupa pirisimi. Go puma Gote-me nimi yadoma epe maapu aatade repena oliv-para rogaabaaya. Go pea-pulu Gote-me naana repena oliv palaa Juda alinu raapu muma rogaape-aire ora kedaa pi kogono-daa dia.

Gote-me naa raayo kodome komea

²⁵ Naa ame balinu, nimiru go ora agalena re waru pagaliminalo ltalo. Go kone salimiri naa ora kone makuaae enaali pima pi mada nateme. Go agalena rere gu-rupa: Go Israel enaalinumi yola mi kone wimi pare ade abuna gu-rupa nasalimi. Gote-me ruru rado enaalinu nipu raapu epa kiritainaloma Juda alinumi apo yola mi kone giyalimi. ²⁶ Go raburi Gote-me Israel enaali raayo ade abuna kagaa piramala pope katea. Go madaare nimumi Gote-na agale wi buk madaa agale gu-rupa lisimi: Saion su-parare ali meda nimi raba mulalo epalia. Nipumi Jekop-na ruruna pupitagi nape kone raayo mea rubolalo epalia. ²⁷ Gote-me lisa: Nimuna koe elenu mea rubaoma palua le alinu pu kiritalu lisa. ²⁸ Juda alinumi Gote-na Epe Agale giyasimi-pulu nimu abi Gote-na lore alinu piru aame. Go puma Gote-me nimi ruru radonu raba

minalo pimi. Go pea pare Gote-me Juda kasuanu mapiraasa-pulu Gote-me Juda alinu medaloma page nipuna adami enaali kone wisa. ²⁹ Go pea-le Gote-me go Juda medaloma mapiraoma raba misapulu nipumi kone maperekealia.

³⁰ Go pea pare nimi ruru radonuri abalade nimimi Gote-na agale ralisimi. Go pirisimi pare Juda alinumi Gote-na agale ralisimi-pulu Gote-me nimu kodome komisa. ³¹ Go puma Gote-me nimi madaa kodome komisa-rupare nipumi Juda alinu madaa page kodo komape kone wisa. Go pea-le Juda alinu madaa page Gote-me kodome komea. ³² Gore Gote-me enaali raayo agale yoke enaali mapiraasa. Go pisa-pulu Gote-me enaali raayo madaa kodome komape kone mea waatea.

Nimimi Gote-na bi minasaalimina

³³ Gote-na epe raba meape kone ora adaalepe suma ora epelea-pulu ipa solwara le-rupa wia. Go pea-le ali medame nipuna kone namakuaaya. Go page nipuna agale mana namakuaaoma nipuna pora mada na-adea. ³⁴ Go madaare Gote-na buk madaa gu-rupa wia: Gore ali medame Gote-na kone na-adea. Ali medamere ipu-para agale mana mada nalakelea. ³⁵ Enaalinumi Gote ele nakalemere nipumi nimu yago natia. ³⁶ Dia-le ele raayo nipumi wari mo ele raayo page nipumi surubenalo wia. Go pea-le naame ade abuna nipuna bi minasaala piramina. Go ora.

12

Naame Gote-na kogono madaare lodorupa kalamina

¹ Gore nana ame balinu, Gote-me naa madaa kodome waru komea-pulu gorupa paminalo puri paloma lagialo: Nimina to-para kone-parare lodo kira-ae ele-rupa Gote-para kalamina. Go puma nipuna kogono pinalo katapape. Go palimiri Gote-me raaname komalia. Nimimi nimina yogale-para kone-para gu-rupa kaleme-daare Gote-na bi waru minasaalimi. ² Go puma go su kamaa piri enaalinuna poranu naratalepape. Dia, pare Gote-me nimina lo robaa-para wi

kone pereke yoma kagaa kone masaainalo nimimi nipuna kagaa kone suma kogono palepape. Go kone suma kogono palimi rabu nimimi Gote-na kone mada makuaamina. Go puma nimimi nipuna epe pora mada adoma nipumi ranaa komo ale mada makuaaoma ora waru epe ele page mada adalimi.

³ Gote-me ni Pol madaa kodome komea-pulu ni aposel kogono ali mapiraasa. Go pisa-pulu nimi raayo lagialo: Nimi nimina yogale madaa kone adaapu nasalepape. Dia, pare nimina yogale mada kone eperupa suma Gote-me gisade kone waru adamina. Go puma nimi raayo komea komea lo nimina lo robaa-para wi epe agale adoma kone rumaaoma salepape. ⁴ Gore naana to yogale komea madaare kinu alinu elenu rado rado aaya-le kuni medame kogono rado rado wia. ⁵ Go page naa enaali adaapu piru su rado radonu page pima. Go pea pare naa raayo Yesu raapu yogale komea piramina. Go peale apo yogalena kuni-rupa naa makibum-abaoma pima.

⁶ Go puma Gote-me naa madaa raba meape kone gisa-pulu naa raayo go gisade kone rado rado suma kogono pamina. Go puma Gote-me naa-para nipuna ora agale lakale kone gisa-daare naame kone rulaoma lakelamina. ⁷ Gore Gote-me enaalinu raba meape kone gisa-pulu go kogono waru pamina. Gore tisaa kogono gisa-daare go kogono page pamina. ⁸ Go puma ali medame enaalinu ele pa katoa kone salia-daare nipumi ele rumaalia rabu yago mealua-daa natea. Go puma ali medame kone rulae enaali surubalia-daare go kogono waru pape. Go puma ali medame enaali meda kodome komoma raba mealia-daare nipumi raana waru komoma go kogono pina.

⁹ Gore nimimi ranaame komalimi rabu makirae kone nasalepape. Go puma koe kone ora waru giyoma epe kone suma piralepape. ¹⁰ Gore nimimi Keriso raapu ame bali madaa ranaame waru komalepape. Go puma nimina ame bali raapu agale waru loma epe kone salepape. ¹¹ Go puma kogono kedaa puma kogono giya nakomalepape. Gore nimimi Gote-na ko-

gono palimi rabu kogono waru palepape. ¹² Gore nimimi Gote adoba piralimi-le go kone madaa raana komoma piralepape. Go puma koe kedaa epalia rabu pawasi piruma ade abuna beten lo piralepape.

¹³ Go puma nimina ame balinu nimuna ele dia yaalia rabu nimu raba muma ele katapape. Go page pora kimisu enaali epalimi rabu nimimi nimu eda kaloma waru surubalepape.

¹⁴ Gore ali medalomame nimi kedaa gialimi rabu epe kone suma Gote-me nimu raba mina beten tapape. Go puma Gote-me go enaalinu lina natapape pare raba maa pena beten latepape. ¹⁵ Gore enaalinumi kodome komoma re teme-daare nimi page nimu raapu go-rupa piralepape. ¹⁶ Gore nimimi enaali raayo madaare epe kone komea suma piralepape. Go puma ali-kone nasalepape pare pa bi nami kogono raayo page palepape. Go puma naa ora makuaae enaalinu-daa kone nasalepape.

¹⁷ Gore ali medame nimi madaa koeyae palia-daare nimimi nipu koeyae yago natilepape. Dia, pare enaalinumi epe kone salimi-daare go-rupa palepape.

¹⁸ Gore nimina epe kone suma enaali raapu epe-rupa piramina. ¹⁹ Nimina ame balinuri lore alinumi nimi madaa koeyae palimiri nimimi go kone na-abutapape. Dia, pare Gote nipuna rono page kone mea abutea. ²⁰ Gote-na buk madaa agale meda gu-rupa wia: Nena yada lore ali reame komaliare eda kalape. Go puma nipu ipa nalame komalia page ipa page kalape. Go paliri nipu ora yala potea rabu nipuna lo radaa palia. ²¹ Gore koe eleme nimi keapulalo palia rabu nimimi epe kone suma epe kogonome koeyae rabuaanaaoma piralepape.

13

Naame gavman kogono page pa koe ele kone nasamina

¹ Enaali raayome gavman-na kogono waru aina madu pamina. Gore Gote-me surube ali raayo mapiraasa-pulu go abi

pimi surube alinu page Gote-me mapi-raaya. ² Go pisa-pulu ali medame gavman-na agale yokaliare Gote-na agale page yokalia. Enaali raayome go-rupa palimiri nipuna kose lape agale mea epalia. ³ Gore epe kogono peme enaalinumi surube Mudu Ali madaa paalame nakomlimi. Dia, pare koe kogono peme enaalinumi surube Mudu Ali madaa paalame komalimi. Go pea-le neme surube Mudu Ali madaa paalame nakomalua kone saliri epe kogono kama pape. Go paliri nipumi nena bi minasaalia. ⁴ Gore surube alinuri Gote-na kogono puma ne raba mealimi. Go pea pare neme koeyae pali-daare ne paala komainalo. Go pali rabu nipumi rai kudu sabaaya-pulu Gote-na rono pagape kone suma abutea. ⁵ Go pea-le nimimi surube alinuna agale pago piralepape. Go palimi rabu Gote-me naa madaa rono pagalia kone nasalepape. Dia, pare nimina lo robaa-para wi kone adoma epe kogono palepape.

⁶ Go madaare kana takis kalamina. Go surube alinumi kogono peme rabu Gote-me ni page raba minalo kogono peme. ⁷ Go pea-le nimuna kana raayo katapape. Go puma kana takis-ri nimimi kalo nimina su elenu madaa page katapape. Go puma nimimi Mudu Ali madaa epe kone suma nimuna bi minasaatepape.

Naa raayome yagonu raaname komamina

⁸ Gore nimimi enaalinuna rudu namealepape. Nimina rudu-rupa komeare nimimi ame balinu madaa ranaame komalepape. Gore enaali medame enaalinu madaa ranaame komalia-daare go enaalimi Gote-na rekena agale pago kiritalia. ⁹ Gote-na rekena agaleme abala gu-rupa lagisade: Neme ena meda nayolape. Neme ali meda nalu makomaape. Neme ele paake nanape. Neme ali medana elenu ora pea kone nakomape. Go rekena agalepara medalomanu page nimuna re-re go agale komeame lea: Nena ne ranaame komele-rupare nena ada yagonu raapu enaalinu madaa kone komali-rupa sape. ¹⁰ Ali medame nipuna adaa lapa piri ali madaa epe kone salia-daare nipumi go

ali madaa koe ele-daa mada namapalia. Go puma ranaame komaliri neme rekena agale raayo page waru raale.

¹¹ Gore abi go yapi di-ri kogono pape yapi di yaa-pulu nimimi go kone mo-gealepape. Abiri u pali enaali-rupa napi-ralepape pare rekoma epe-rupa piramina. Gore naame Gote madaa kone rulalimare nipu raapu ade abuna kagaa pirape yapi di epalia rabu piramina. Go pisa pare abi naana ade abuna kagaa piramala pope diri re-para epalia. ¹² Gore ribaa ora pode dia yaalia rabu yapi ora pode lapalia. Go pea-pulu naame ribaana koe ele giyoma Gote-na paa-para pima-le yada pape edali mu saapiramina. ¹³ Naa pora pamualima rabu naame ora paa-para pima enaali-rupa epe kone samina. Go puma naame koe pupitagi nape ele napuma ipa bia nanoma makeyamina. Go pea-le naame pua paake nayoloma koe koto pi kone nasamina. Go page naame yada napeo enaalinu madaa kudipa kone nasamina. ¹⁴ Dia, pare naana Mudu Ali Yesu Kerisona edali ralubi-rupa mea ripinaamina. Go pumare nimina koe kone nasuma giyalepape.

14

Name ame balinuna pi nalamina

¹ Gore ali medame kone waru narulaaya. Go pea pare nimina rikirana mea epalimi rabu nimimi nipuna kone rulae madaa agale na-laalepape. ² Gore enaali medalomamere puri paloma kone rulaoma ele raayo pa neme. Go peme pare kone waru narulaeme enaalinumi midi naneme. ³ Go pea-le eda raayo ne enaalinumi mo mena yari elenu-nane enaalinu madaa koe kone nasalepape. Go page padi raani eda ne enaalinumi eda raayo ne enaalinu madaa kose lape agale natapape. Dia-le Gote-me mo eda raayo ne enaalinu page wala misade. ⁴ Gore neme pa enaali medana kogono naaki madaa kose lape agale mada nalape. Dia-le go ali nipu kogono surube Mudu Alimi nipuna kogono adoma lina epe kogono painalo koe kogono painalo page nipuna tea. Go pea pare Mudu Ali nipuna naaki raba mealia-pulu nipumi kogono epe-rupa mada palia.

⁵ Gore enaali medalomame yapi di meda ora adaa yapi di kone suma pa pimi. Pare enaali medalomame yapi di raayo madaa kone komea suma pimi. Go pea-le enaali raayome go yapi di-ri komea komea lo waru yarera pamina. ⁶ Enaali medalomame yapi di medare ora epe di kone suma go rabu Gote-na bi minasaaeme. Ele eda raayo ne enaali page nimumi Gote-para ora pili loma neme rabu Gote-na bi minasaape. Go page eda raayo-nane enaalimi page Gote-para ora pili loma neme rabu Gote-na bi makuaaeme. ⁷ Go madaare naa raayo komalima page Gote nipuna yaade. Pa piralim page Mudu Ali raapu piralima. ⁸ Go puma naa komalima rabu page ora Mudu Ali madaa kone suma palima. Go pea-le pa piralima page komalima page ora naa Mudu Ali raapu piraamina. ⁹ Gore Yesu komoma wala rekisapulu nipumiri pa piri enaalinu-para abala kome enaalinu nimuna Mudu Ali pia.

¹⁰ Go pea-le nimimi nimina ame balinuparare ake kose lape agale teme ya? Go page nimimi nimina ame bali-para ake pea-daa giyoma pimi ya? Naa raayo Gote-na le agaa madaa piramina nipumi naa-para kose lape agale lagialia. ¹¹ Go paliale Gote-na buk madaa agale gu-rupa wia: Mudu Ali nipumi gu-rupa lisa: Ni ora pa pi-le enaali raayome ni madaa rumu pege palimi. Go puma raayome Gote ora pia leme. ¹² Go pea-le naa komea komea laalopuri naana pemade kogonore Gote lakelamina.

Nimina ame balinu koeyae mapaape kone nasamina

¹³ Go pea-pulu naame ame balinupara kose lape agale nalamina. Dia, pare naame gu-rupa pamina: Naame ele palima rabu ame balinumi koe kone masaalalo napipape. ¹⁴ Ni Yesu raapu pi-pulu neme ele raayo ora koe ele-rupa adawade. Go pea pare ali medame koe ele kone rulaliare go ele koe-rupa aaya. ¹⁵ Go puma nimimi ame koe kone masaalalo eda nalimiri nimimi nipu madaa ranaame nakomalepape. Gore eda nalimi rabu Yesumi raba mulalo komisade enaali go

edame nama-koeyaalia. ¹⁶ Gore nimimi epe kone suma eda neme-le enaali medalomame go madaa koe bi kateme yaalore go-rupa napiralepape. ¹⁷ Gote-na Surube Su-para ipa noma eda nape-daa dia. Nipuna Surube Su redepe le kone-para epe-rupa pirape kone-para raana komape kone-para salimina. Go kone raayore Holi Spirit-mi gialia. ¹⁸ Go puma enaalinumiri Yesuna kogono go-rupa palimiri Gote-me nimu madaa pedo palia. Go puma pa enaalinumi page nimu madaa epe kone salimi.

¹⁹ Go pea-le naame epe kone suma enaalinu epe-rupa piru pu robaa-para puri mapalaaina kogono pamina. ²⁰ Gore nimimi eda nape elenumi Gote-na kogono nama-koeyaalapape. Gore epa nape ele raayore mada nalimi pare edame ame bali meda koe kone masaaliare gore go eda nape konere ora kolea. ²¹ Gore nimina ame balinu madaa kone waru salepape. Go puma nimimi mena ari no ipa wain no ele meda kone salimi rabu mo ame bali koe kone masaalimi-le go-au napalepape. ²² Go pea pare go eda nape kone madaare nimimi Gote madaa kone suma palepape. Gore ali medame kone laapo nasuma eda noma lo robaa-para kedaa nasaliare nipu raaname komalia. ²³ Go pea pare go alimi kone laapo suma eda nalia-daare nipumi kone narulaoma nalia. Go pea-pulu go eda nalia rabu Gote-me nipu koe kedaa katea. Gore ali medana lo robaa-para Gote madaa kone narulaoma ele palia-daare nipumi pupitagi nea.

15

Naame Yesuna kone raluma nipuna pi-ainu raitamina

¹ Naa kone rulaoma puri paloma pima enaalinuri naame puri napabe enaalinu raba muma nimuna kedaa riamina. Go puma naana yogale madaa pedo napamina. ² Dia, pare naame kogono puma ame balinu madaa pedo puma raba meamina. Go palima rabu nimuna lo robaa-para puri mapalaalima. ³ Yesumi nipuna to yogale madaa pedo nawisa. Dia, pare Gote-na buk-para Yesu madaa agale gu-rupa

wia: Go enaalinumi ne-para ero agale lemere nimuna ero agalere ni madaa leme lisa. ⁴ Gore Gote-na buk madaa lisade agalere naa mogealalo lisimi. Naame go agale pagemare naa pawa piraminalo go epe agaleme naana lo robaa-para puri mapalaalia. ⁵ Go pea-le Gote-me nipu go pawa pirape konena re pia-le nipumi nimina lo robaa-para go kone Go puri mapalaalia. Go pea-le nimi raayo Yesu Keriso-na epe agale moge ame balinu raapu epe-rupa piramina. ⁶ Go pumare nimi raayo agale komea loma naana Mudu Ali Yesu Keriso-na Aapa Gote-na bi komea minasalimina.

Gote-na Epe Agalere ruru radonu page raba minalo lakalisa

⁷ Go pea-le Yesumi nimi misa-rupa nimimi ame balinu-para kone komea suma nimu raapu epe-rupa piralepape. Go puma nimimi Gote-na epe paana puri waalamina. ⁸ Gore neme go agale lagialo. Gote-me Juda kasuanu-para ora agale lisapulu Yesumi go agale ora agale lakenalo Juda alinuna raba mi ali-rupa epa pirisa. ⁹ Go puma Yesuri ruru radonumi Gote-na kodo komape kone muma nipuna bi minasaalalo paoma epa pirisa. Gote-na buk madaare agale gu-rupa wia: Ni ruru radona rikirana piruma nena bi minasaalua.

Nena bi madaa yalisa toa.

¹⁰ Gote-na buk madaare agale meda gu-rupa wia:

Nimi ruru radonuri Juda alinu raapu raana komoma piralepape.

¹¹ Gore mo buk meda madaare gu-rupa wia:

Ruru radonu page raayome Gote-na bi minasaatepape.

Enaali raayome nipuna adaa bi waru minasaatepape.

¹² Gore Aisaia-me page gu-rupa lisa:

Kasua Jesi-na si Devit-mi naaki meda werepe ma-tyalia.

Go rabu nipu ruru radonuna Mudu Ali piralia.

Go puma nimumi Yesu madaa kone rualimi lisa.

¹³ Gore Gote-re kone rulape konena re piralia. Go pea-le nimimi nipu madaa

kone rulaeme-pulu nipumi raana komape kone-para kuma pi kone-para nimina lo robaa-para mea rubilina gialia. Go pea-pulu Holi Spirit-na purimi nimina kone rulape ora madaa marula kiritalia.

Pol-me nipuna kogono madaa rana waru komisa

¹⁴ Naa ame balinu-ya, neme nimimi epe kogono paminalo kone wi. Nimina pu robaa-para makuaae kone rubitabea-le nimimi Gote-na agale mogeala piramina.

¹⁵ Go pimi pare go pepa madaare abala lagisuade agale madaa kone narugulaliminalo puri pale agale medaloma rapaayo. Gote-me ni go epe kogono gisa-pulu neme go puri pale agale lagialo. ¹⁶ Nipumi go kogono ni ruru radonuna raba mi ali mapiraasa. Go puma neme Gote-na Epe Agale mogeaayo rabu ni Gote-na lodo kira-ae ali-rupa pi. Go puma Gote-me ruru radonu madaa epe lodo-rupa minalo kogono pe. Go puma Holi Spirit-mi naa mapeaaya-pulu Gote raapu mada piramina.

¹⁷ Go puma ni Yesu Keriso raapu pipapulu neme Gote-na kogono ranaame komalua. ¹⁸ Gore neme pisuade kogono madaa agale lagialo rabu Keriso-me ni raba misa-daa ruru radonumi Gote pagisimi. Nimu raba mulalore agale loma kogono puma go madaa puri pale agale lagialo. ¹⁹ Go puma Holi Spirit-na purimi naade kogono-para puri pale kogono-para neme kogono pisua. Go puma neme Jerusalem su-para mo Ilirikum su-para pa kamaa pumare Yesuna Epe Agale lake-laama puma lo kiritasua. ²⁰ Go puma neme enaalinu Yesuna bi napagesimide su-para Epe Agale lakelalo pisua. Gore ali medame Epe Agale lakalisare neme nipuna kogono wala madaa napalua. ²¹ Go madaare Gote-na buk madaa agale gu-rupa wia: Nipuna agale nalakalisimide enaalinumiri nipu adalimi. Nipuna agale madaa napage enaalinumiri ora makuaalimi lisa.

Pol nipu Rom su-para piri enaali adolalo pisa

²² Go pea-le mo kogonome ni ade abuna nimi adola ipisua pare mada dia. ²³ Pare abi go su-para kogono dia yaade. Go puma

neme maali adaapumi nimi ora adola epulalo pisua. ²⁴ Go pea-pulu werepere ni Spen su paluade rabu nimi epa adalua. Go puma nimi raapu ogesi-daa pirano nimimi ni raba mealimina.

²⁵ Go pea pare ni abi Jerusalem su-para puma Gote-na ruru enaalinu raba mula palua. ²⁶ Gu-rupa palua-daa Masedonia su-para Akaia su-para go su laapona lotu ada-para piri enaalinumi kone suma enaali medaloma raba mealimi. Go puma Jerusalem-para piri enaali medalomare Gote-na ruru enaalinu piruma naralinu pimi-daa apo enaalinumi kana ele Go Jerusalem su-para enaalinu raba mulalo katea pu lame. ²⁷ Gote nipu madaa kone suma raba mealimi. Go pea pare nimumi go enaalinu madaa yago kone wisimi. Gore Juda alinumi ruru rado raapu Gote-na kagaa pirape kone maa gialia. Go pea-pulu ruru radonumi mo Juda alinu-para pa ele yago mada abulamina.

²⁸ Gore Jerusalem su-para kogono pu kiraloma nimuna mea kalape kana raayo kalomare Spen su pulalora nimi abala adalua. ²⁹ Go puma nimi piri epalua rabu Yesuna epe puri raayo maa epalua.

³⁰ Gore ame balinu-ya, neme puri pale agale lagialo. Naana Mudu Ali Yesu Keriso-na bi madaa loma go page Holi Spirit-na ranaa komape kone page lagialo. Go pea-le nimimi ni raapu kone meda-ae suma Gote-me ni raba minalo beten waru latepape. ³¹ Go puma Judia su-para pimi kone narulae enaalinumi ni nalina beten tapape. Go page neme Jerusalem su-para kana maa palua rabu Gote-na enaalinumi raana komena beten tapape. ³² Go puma Gote-me e laalia-daare neme nimi adola epalua. Go rabu nana lo robaa-para raaname komoma epe pomo mu mapi-raalua.

³³ Gore Gote-re ora kuma pi konena re yaa-pulu nipu nimi raapu pirina go ora yaade.

16

Pol-me enaali adaapu-para abi patalepape lo lakalisa

¹ Gore naana bali Fibi-ri waru su-rubalepa lo agale lagialo. Nipuri Senkria

su lotu ada-para piri enaalinu raba mu aaya. ² Nimiru Gote-na ruru piri enaalinu yaa-pulu Mudu Ali-na bimi nipuna ki mealepape. Go puma nipuna elenu dia yaaliare raba mealepape. Go enamere enaali adaapu ni page raba misa-pulu nimina rikirana mea mapiraalepape.

³ Gore neme Prisila Akwila repaaya-para epe-rupa piralepa lo agale rapaato. Nipu laapore ni raapu Yesu Keriso-na kogono komea pema. ⁴ Go laapomere ni Pol madaa kone suma kogono pisipi rabu nimumi nipu tyalalo pisimi. Go pea-le neme page ruru radonuna lotu ada-para piri enaalinu page ipu-para ora pili tapape. ⁵ Gore nipuna ada-para kiritaoma kone rulae enaalinu-para page epe-rupa piralepape agale lo rapaayo.

Naa epe adami ali Epinitas-para page epe-rupa pirape yapi lo rapaayo. Go aliri Asia raayo robo ru-nanere nipumi abala Yesu madaa kone rulasua.

⁶ Go ena Maria-re nimi raba mulalo kogono adaalepe epe-rupa pisa-le epe-rupa pirape lo laketapape.

⁷ Go page ni karapo ada-para pirisua rabu naa Juda yago laapo Andronikus-para Junias-para ni raapu pirisima. Gore nipu laapo-para epe-rupa piralepape yapi lo rapaayo. Gote-na aposel kogono alinumi go ali laapona bi waru pagisimi. Gote neme kone abala narulisua rabu nipumi abala kone rulasipi.

⁸ Nimimi Ampliatus-para waru pirape lo laketapape. Go aliri saa ora Mudu Ali naa adami ali pirisipa.

⁹ Go page naa raapu Keriso-na kogono pape ali Eban-para naa epe adami ali Stekis-para epe-rupa piralepape lo laketapape.

¹⁰ Gore Apeles page epe-rupa pirape lo laketapape. Nipumi Keriso-na agale waru pagoma nipuna pora ralisua-daa adisima.

Go page Aristobulus-na ada-para piri enaalinu epe-rupa piralepape lo laketapape.

¹¹ Go page naa Juda adami ali Herodian-para epe-rupa pirape lo laketapape. Go puma Narsisus-na ada-para piri Keriso-na amenu-para page epe-rupa piralepape lo laketapape.

¹² Gore ali laapore Trifina-para Trifosa laapo epe-rupa piralepape lo laketapape. Nipu laapome Mudu Ali-na kogono waru pepe.

Naa adami Persis-mi Mudu Ali-na kogono waru pisa-le epe-rupa pirape lo lake-tapape.

¹³ Neme Rufus-para page waru pirape yapi lo rapaayo. Nipumi Mudu Ali-na kogono ora waru pea. Go puma nipuna agi page laketapape nana ama-rupa pirina.

¹⁴ Go page Asinkritus-para Flegon-para Hermes-para Patrobas-para Hermas-para mo Keriso-na amenu nimu meda-para pimi-le epe-rupa piralepape lo laketapape.

¹⁵ Medare Filologus-para nipuna were Julia-para Nereus nipuna bali-para Olimpas-para Gote-na ruru nimu raapu piri enaalinu-para page laketapape.

¹⁶ Naa Gote-na ruru enaalimiri ame balinu raapu ki muma epe-rupa piralepape.

Gore Keriso-na lotu ada-para piri enaalinumimi nimi-para epe-rupa piralepape yapi lo rapaaema.

Enaali medalomame ne ruru ni ruru lo pimi

¹⁷ Ame balinu-ya, gore koe enaali medaloma waru adoma koau rialepape. Go koe enaalinumimi naame mogearima agale yokoma enaalinuna kone rulae mabebolaame. Go puma nimimi enaalinu marugulaala palimi-le nimimi nimu waru komeleme napipape. ¹⁸ Go nasamina enaalinumimi naana Mudu Ali Keriso-na kogono napeme pare nimuna koe kone pa mogealalo peme. Go pumare nimumi komeleme agale page pa epe makirae agale leme rabu epe kone saapimi enaalina lo-pu mealepape.

¹⁹ Nimimiri Epe Agale pagoma mogeleme-pulu enaali raayo go remaa pageme. Go pea-le neme nimi madaa raana waru pea. Go puma neme gu-rupa kone salo. Nimimi poranu waru adoma epe pora pamualepape gore koe pora ora giyalepape. ²⁰ Go palimiri Gote ora kuma pi konena re yaa-pulu nipumi Satan nimina age rolo-para rabuaaoma mapiraalia.

Naana Mudu Ali Yesuna raba meape konere nimuna lo robaa-para epelea-le meamina.

²¹ Timoti saare kogono komea puma ameaya pipa-pulu nipumi epe-rupa pirape nimi-para rapaata. Gore yagonuri Lusius-para Jeson-para Sosipater-para nimi epe-rupa piralepape.

²² Niri Tertius neme Pol-na agale pepa ru-para pirina loma Yesu raapu epe-rupa piralepape agale lo rapaayo.

²³ Gaius-re nipumi ni nipuna ada-pare lamua pea. Nipumi nimi epe-rupa piralepape lo rapaata. Go alina ada-parare Keriso-na enaali medaloma kiritaeme.

Go page Erastus-ri go adarena kana surube aliri naana ame Kwartus page epe-rupa piralepe agale lo rapaayo.

²⁴ Naana Mudu Ali Yesu Keriso-na epe raba meape agale waru mealepape. Go ora yaade.

Naame Gote-na bi kone mapiraoma minasalimina

²⁵ Naame Gote-na bi minasalimina. Nipumi nimina lo robaa-para puri mapalaalia-le nimi puri paloma kone rubitapape. Go madaare neme Epe Agale mogeaayo Yesu Keriso bi mada mogeaayo. Abalade enaalinumimi go pagaa wi agale dia yaalore na-adola pirisimi. ²⁶ Dia, pare Gote-na agale le alinumimi pepa madaa moge riaame. Go pisimi-pulu nipuna ora agale pename mea wisa. Go pea-le ade abuna kagaa pirape Gote-me agale lakalisa-pulu gavman rado rado surube sunu-para piri enaalinumimi nipuna ora agale madaa kone rulaoma mogeleme.

²⁷ Gore Gote ora komea piruma ele raayo makuuaya. Go puma Yesu Keriso-na epe paana purimi Gote-na bi ade abuna minasalimina.

Go ora yaade.

Korin Egali Ripili Agale

Pol pirisa raburi Korini-ri ora adaa adare meda aasa. Gore mo Grik su-parare Korin adare robo Akaia su robo re-para aasa. Pol nipuri ora riri-nane mo Korin su-para Yesuna agale lakele ali pirisa. Go puma go-para lotu ada marekaasa. Pol-me nimu giyoma su meda-nane kogono pa kama pisa raburi Korin-repaana lotu ada-para kedaa adaapu rekisa. Go pisa-daa go kedaanu waria nimu epe kone kalenalo go pepa Pol-me lu rapaasa.

Pol-me kone kedaa waru misa. Ake peaya? Mo Korin su-para pirisimi Kristen enaali agale rugulala pirisimi. Go puma nimuna epe kone marabuaanaasimi. Repaaya medalomame redepe le ratapena agale lisa. Enaalimi Gote-na Spirit-mi nimuna pora palememe-rupa namaredepo yaina leme rabu ipuma kedaa madaa page agale lisa. Lotu-na epeae-para Holi Spirit-mi Kristen-nu kalea elenu madaa page agale lisa. Kome enaali wala rekalmi-na agale page agale lisa.

Go agale raayome Korin enaali kedaa lakalisa. Pol-me nimu Gote-na raana makuaainalo nimu epe agale lakalisa. Kristen adaapumi raana komape agalere sapta 13 madaa wia. Go robo madaare yago raana komape-airi Gote-me ora riri-nane nipuna enaalinu katea lisa.

Robonu gu-rupa adamina:

Pol-me Korin enaali-para epe-rupa piralepape sa (1.1-9)

Korin lotu ada-para enaali epe-rupa napirisimi (1.10-4.21)

Enaalinu paake rumaape pope kone lotu ada-para pisimi (5.1-7.40)

Kristen kone raluma remo giyoma lotu leme (8.1-11.1)

Yesuna pora mogealema (11.2-14.40)

Yesu wala rekisa-pulu kone rulae enaali page rekalmi (15.1-58)

Kristen enaalinummi epe ele Judea enaali kalisimi (16.1-4)

Pol nipuna gole madaa yade loma agale garulasa (16.5-24)

Pol-me Korin su-para pepa egali luma rapasa

¹ Ni Pol-re Gote-me abalade Yesu Kerisona aposel kogono ali mapiraalalo yaalisa. Ni go pepa tyalo raburi naana ame Sostenes-re saa laapo pipa. ² Saa pirumare Korin su aaya lotu ada-para kiritapimi enaali nimi-para go pepa luma rapaalepa. Go enaalinuri Yesu Keriso raapu piraminalo Gote-me nipuna ruru mapiiraalalo yalisa. Gore nimi-para su raayona page naana Mudu Ali Yesu Kerisona bi minasaaema rabu gore nimimi Mudu Ali-na bi page minasaaeme. Go pemele nimu raayo-para go pepa lu rapaayo. ³ Naana aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu Keriso lapome nimi epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimina lo robaa-para masaaina.

Pol-me Gote-para ora pili lisa

⁴ Gote-me Yesu Keriso mea rapaoma nimi epe raba meape kone gisa. Go pisa-pulu go madaare neme ade abuna Gote-para ora pili loaayo. ⁵ Nimi Keriso raapu piruma nipuna kone adaapu misimi. Go puma nimimi Gote-na agale-para kone laapo nimina lo robaa-para maa wimi. ⁶ Gore neme Keriso-na agale lagisuade rabu nimina lo robaa-para puri paloma maa wisimi. ⁷ Go pea-le nimimi naana Mudu Ali Yesu Keriso epaliade yapi di adolalo adoba pimi. Adoba piralimi rabu nimimi Gote-na puri ora raayo mu aaeme. ⁸ Go pumare Yesu Keriso-me nimi puri mapalaama pumare werepe Mudu Ali Yesu Keriso epaliade yapi di raburi nimimi koe ele meda nasaapiralimi. ⁹ Gote-me abalade nimimi raapu nipuna Si Yesu Keriso naana Mudu Ali nimi raapu epe-rupa komea-para mapiraasa. Go pisa-pulu naame Gote nipuna ki madaa epe-rupa piraminalo nipumi naa puri mapalaalia.

Lotu ada-para kiritape enaali rado rado rugula puma pirisimi

¹⁰ Naa ame balinu-ya, neme naana Mudu Ali Yesu Keriso-na bina nimi agale gu-rupa lagialo-le nimi raayome agale komea-rupa tapape. Go pumare nimi rado rado rugula lapaoma napiralepape. Nimiri agale lo kone suma lo robaa-para

kone komea suma piralepape. ¹¹ E, gore nana ame balinu, mo Kloe ada-para piri enaalinumi abalade nimi rono pago pimi lo abala lagiame. ¹² Gore nimi komea lo agale rado rado lo pimi-daa go pina talo. Medaloma naare ni Pol-na moge enaalinu leme. Medaloma naare Apolona moge enaalinu leme. Medaloma naare Pita-na leme. Medaloma naare Kerisona moge enaalinu leme. ¹³ Gore ake lema ya? Keriso mada mea rugula rugula palima-daa go epali ya? Gore abalade ni Polo-me nimi madaa repena polopeana komisua ya? Nimimi ni Pol-na bimi muma kalu-ipa misimi ya? Ora dia yaade. ¹⁴ Nimina ruruna rikiranare Krispus-para Gaius laapore neme kalu-ipa kalisuade pare pa medalomare neme Gote-para pa ora pili lisuade. ¹⁵ Go pea-le nimina enaali medame abalade ni Pol-na bi madaa kalu-ipa muma nana moge enaali pi-daa mada nateme. ¹⁶ Gore ora neme Stefanana ada-para piri enaali komeare kalu-ipa kalisua pare pa enaali medalomare kalisua palo gore ni maarea. ¹⁷ Keriso-me niri enaali kalu-ipa kalanolo namuma rapasa. Dia, nipumi nipuna Epe Agale enaali raayo-para lakelanolo mea rapasa. Gore Epe Agale moge aayo rabu pa su kamaa piruma kone makuaae alinumi lemederupa nalaayo. Neme go-rupa toa raburi Keriso repena polopea madaa komisade pare gona puri rabuaniaalape. Go paluadaare enaalinumi nipuna puri na-adenalo palua.

Yesuri Gote-na puri

¹⁸ Gore enaali medalomame nimu alupalalo pimi-pulu repena polopeana kome agalere pa makeae agale leme. Pare naa Gote-na wala misade enaalinumi repena polopeana agalere ora Gote-na puri lema. ¹⁹ Gore Gote-na agale wi buk-mi gu-rupa lea: Gore neme kone makuaae enaalinuna kone makoyaalua. Neme buk adoma kone adaapu wi enaalinuna kone page makoyaalua. ²⁰ Go pea-le kone makuaae enaalinumiri ake palimi ya? Ali medalomame kone makuaae alinumiri ake palimi ya? Go su kama pa kamaa agaleme yada yaba alinumiri ake palimi ya? Gote-me

go su kamaa enaalinuna kone raayore ora makeae kone-rupa mea waatea.

²¹ Go pea-le Gote nipuna kone suma ele raayo waru makeae kone gu-rupa masaalua: Pa su kamaa enaalinumiri nimuna koneme Gote mada na-adola pisimi. Go enaalinumi naame laketema agalere pa makirae agale kone wimi pare go agalere enaali medalomame kone rulaminaloma Gote-me nimu kagaa piramala mapuaalia. ²² Gore mo Juda enaalinumi talo: Naame so yaa-para wi puri pale kogono adalimi-daare nena agale mada kone rulalimi. Pare Grik enaalinumi puri waru paloma kone waru wi agalena re asa peme. ²³ Pare naame nimu Yesu abala repena polopea madaa lisimide remaa puri paloma laketema. Go agalemere mo Juda alinu makoyaaya. Go page mo ruru rado enaalinumi nimina pa makeae agale leme. ²⁴ Pare abalade Gote-me yaaloma mapiraasade enaalinumiri mo agalena re Keriso pia-daa waru ademe. Go puma Judanu-para apo ruru rado Grik-nupara naame Keriso adema. Keriso-re Gote nipuna puri-para nipuna makuaae kone page yaade. ²⁵ Go su kamaa enaalimi gorupa kone wimi: Gote-na kone medalomare koe kone wimi. Go konemere kone makuaae enaali medalomana kone rabuaanaaya. Go page Gote nipu puri ora napabea leme pare nipuna purimiri su kamaa enaalinuna puri ma-oge yaaya.

²⁶ Gore ame balinu-ya, Gote-me nimi abala yaaloma ipulupa lisade madaare kone waru salepape. Go pisa rabu nimina rikiranare su kamaa enaalinumi nimi kone makuaae enaali kone nawisimi. Go page puri pale enaali adaapu napirisimide. Go page Gote-me nimina rikirana enaali yaaloma mapiraasa rabu mudu enaali adaapu napiruma pa enaalinu pirisimide. ²⁷ Gore su kamaa enaalinumi kone suma pa narali enaalinu leme. Go pea pare Gote-me abalade mo makuaae alinu yala mapolaalalo pispulu go narali enaalinu yaaloma mapiraasa. Gore su kamaa enaalinumi puri napabe enaali leme. Go pea pare Gote-me abalade puri pale enaalinu yala mapolaatalo pispulu go pa-rupa lemede puri

napabe enaali yaaloma mapiraasa. ²⁸ Go pumare go su kamaa enaalinumi naar-ali enaali loma giyoma bi nawi enaali lemede pare Gote-me yaaloma mapiraasa. Go puma pa enaalinumi epe enaalinu lemedere Gote-me nimu rabuaanaaya. ²⁹ Nipumi go-rupa pisa pare pa enaali medame nipuna bi Gote-na le agaa madaa naminasaalimi. ³⁰ Gote-me abalade nimiri Yesu Keriso raapu mapiraanoloma Keriso-me ora naa kone go aaya. Go puma nipuna le agaana naa redepo le enaalinu mapiraanoloma naa mea kepe rapaoma Gote-na ruru enaali epe-rupa piruaema. ³¹ Go madaare Gote-na agale wi buk-mi gu-rupa lea: Ali medame pedo pedo paliare go ali nipumi Mudu Ali komea pia-pulu go madaa pedo palia.

2

Abalade Pol-me repena polopea madaa enaali agale lakalisa

¹ Naa ame balinu-ya, abaladere ni nimina adare-para ipuma ora Gote-na pagaa wi agale nimi lagisuade. Go rabu neme pa agale yoloma kone makuaae alinumi leme-rupa nalagisuade. ² Dia, ni nimi raapu pirusua rabu neme Yesu Keriso komea madaa kone suma agale lagisua. Nipu repena polopea madaa komisa-daa go agale lagisuade. Go rabu neme pa ele meda madaa kone nawisuade. ³ Abalade nimi raapu pirusuade di rabu ni puri nawisua. Dia, pare ni paala pururu komoma pisuade. ⁴ Go puma neme su kamaa piruma kone makuaae ali-rupa piruma epe agale nalagisuade. Dia, pare Gote-na Holi Spirit-mi puri gisa-daa nimimi kone perekealiminalo ora agale ria lagisuade. ⁵ Neme go-rupa pedere nimimi pa enaalina makuaae kone rulaere madaa kone narulasimide. Dia, pare Gote-na puri madaa kone rulaeme.

Gote-na Holi Spirit-mi naa epe kone gea

⁶ Ora Gote-na kone muma abala puri paleme alinuri gore nimumi kone waru muma agale ria pagema. Go puma nana lakale agalena re go su kamaa nawia. Dia, go page go su kamaa ali muduna makuaae puri madaa dia. Go Mudu Ali nimuna puri

ora alupalia. ⁷ Dia, neme Gote-na kone lakele raburi abalade go pagaa wi konere Gote-me su kamaa piri enaalinu pename nawisade. Gote-me su yaa nawarisa rabu nipumi naa go epe paana puri gulalo yarare pisa-pulu nipuna makuaae konena re managola adema. ⁸ Gore abalade su kamaa ali kalunumi go konena re namakuaasimide. Dia-le nimumi pagola pisimi yaalore naana epe Mudu Ali repena polopea madaa nil-mi mada natya pisimi. ⁹ Go madaare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lea: Enaali raayome Gote madaa ranaa komo raana komalimi-daare Gote-me nimuna epe kone managola saasa. Go konere ora enaali raayome nameme pare enaali raayome Gote madaa kone suma raana komalimi go enaalinu mealimi. ¹⁰ Go konere nipumi abalade kudiri pu wisa pare Gote-na Holi Spirit-mi naa mea waalisa. Ora go Holi Spirit-mi ele raayo adoma Gote-na kone kudiri pu wi elenu page raayo adea. ¹¹ Ali medame pa enaali medana kone na-ademe. Dia, mo ali nipuna konenuri nipuna kone-para makuaaya. ¹² Go yapare enaali medame Gote-na kone na-ademe. Dia, Gote nipuna konenuri Holi Spirit-mi nipuna kone-para adea. Naame abalade go su kamaa piri enaalinuna kone namisima. Dia, Gote-na Holi Spirit naa madaa ipisa rabu misima. Go puma naame Gote nipuna maa gi kone raayona re mada makuaaema. ¹³ Go peale Gote-na pa kama gi konena re-re naame pa su kamaa enaalinumi nalamina. Dia, Holi Spirit-mi abalade naa mogeasa-pulu enaalinu Gote-na Holi Spirit nimuna lo robaa-para pia nipumi epe agalena re mogeaaya.

¹⁴ Pare enaali medaloma Holi Spirit napiralia-daare nimumi Gote-na Holi Spirit-na kone wia-rupa na-ademe. Nimumi go agale leme rabu ora makeae agale leme. Pare enaalinu Holi Spirit raapu piralimi-daare go enaalinumi kama go agalena re pago makuaaeme. ¹⁵ Holi Spirit enaali raapu pirimiri nimumi ele raayona re mada adoma rumaalimi. Go peme pare pa su kamaa enaalinumi Holi Spirit saapiri enaalina kose lape agale mada narumaalimi. ¹⁶ E, gore Gote-

na kone namakuaaeme madaare agale wi buk-mi gu-rupa lea: Gore pa enaali medame Mudu Ali-na kone raayo na-ado kiralia. Pa ali medame nipu agale mana mada nalakelea yapare naa Holi Spirit mu aaema enaalinuri Keriso-na kone meme.

3

Lotu kogono peme enaalinuri Gote-na kogono paeme

¹ Gore ame balinu-ya, abalade neme nimi agale lagisuade rabu nimi Holi Spirit raapu napirisimide. Go pisimide neme nimi su kamaa kone suma piri enaalinu lagisuade. Nimiru Keriso madaa kone rulaoma nogo naaki-rupa pimi. ² Neme abalade agale mana lagisuade rabu puri pale eda meda nagisua pare pa adu-rupa gisuade. Go raburi nimimi puri pale eda meda nanala pimi. Go pea pare abi page mada nanalimi. ³ Dia, nimimi su kamaa kone saapimi-pulu puri pale eda mada nanalimi. Gore abi page nimimi ame balinu-para kudipa kone suma ape leme. Go leme rabu go saapimi konere ora su kamaa piri enaalinuna kone suma abalana kone pa saapimi. ⁴ Gore ni kone suma ali medame talo: Niri Pol raapu pi-lena pare wala ali radome talo: Niri Apolos raapu pi tea. Go konenuri nimimi su kamaa piri enaalinuna kone raleme.

⁵ Go ali Apolo-para Pol laapore ake palipa ya? Saame nimi kone rulape pora mea waaloma Gote-na raba meape ali laapo pipa. Mudu Alimi saa laapo kogono rado gisa-pulu go kogono pulalo pepa. ⁶ Neme abalade eda kili wai poisua pare Apolos-me ipa kalisa. Go pisipa pare Gote nipumi go kili ma-opasa. ⁷ Gore kili wai poape enaalinu page ipa kaleme enaalinu page nimuna bi naminasaama. Dia, Gote nipu komeame eda ma-opaaya-pulu go nipu komea ora adaa piru aaya. ⁸ Eda kili wai poaaya enaalinu-para ipa katea enaalinu-para nimu bi komea-rupa meme. Gote-me enaalinuna kogono abala adoma go madaa yoto rado rado gialia. ⁹ Go pea-le saare komea-rupa kogono pepa pare nimiru Gote-na maapu-rupa pimi. Go page nimiru Gote-na ada-rupa pimi.

Lotu ada-para kogono peme enaalinuri nimu ada warili ali-rupa pimi

¹⁰ Gote-na kodo ni madaa gisa-pulu ni ora epe ada warili ali-rupa pi. Go pumare nemere ada abala su awoma pe. Ali medamere go madaa epa kibu maaoma go ada epa pea. Gore go ada epa palimi alinumiri waru adalepape. ¹¹ Gore abalade neme nimi-para Keriso madaa mogeaaripude rabu Yesu Keriso-re nimina ada daa mapiraasua. Gore ada daa rado wariape aliri meda napia. ¹² Gore enaalinumi go ada madaa Gote-na kogono pulalo palimiri medalomame puri pale golme warili nona pi-ai palimi. Medaloma epe kana silva-me warilimi. Medalomare ora yoto adaalepe pea kaname warialimi. Go pea pare enaali medalomame ada daa madaa Gote-na kogono warilimi rabu pa repena-para yagi-para pa kaapu le rilipu palaame page warilimi. ¹³ Go page werepe Keriso-me enaalinuna kogono pename mea waatea yapi di raburi go kogonona re waru adalia. Go rabu page repena sulaa opalia-le enaali raayo komea komea lo nimuna kogono repena sulaa mada adalimi. Go raburi kogono epelea palo kolea pea enaalinuna kogonona re adolalo palia. ¹⁴ Go page ali medame nipuna ada go ada madaa paare repena sulaa mada naralia-daare go madaa epe yoto mealia. ¹⁵ Go palia pare ali medana kogono koe ada-rupa paliare go kana yoto alupalia. Go kogono ali nipu epe-rupa piralia pare repena sulaame raa pula dia pi ali-rupa piralia.

Nimiru Gote-na epe ada ria yaade

¹⁶ Gore naare Gote-na epe lotu ada-rupa pima-pulu Holi Spirit-ri naana lo robaa-para epa pia. ¹⁷ Gore naa Gote-na epe lotu ada piramina Gote nipuna lotu adare ora epe-rupa aaya. Go pea-le pa enaali medame Gote-na lotu ada makoyaalia-daare Gote nipumi page go ali lu makomalia.

Naame pa su kamaa enaalinuna bi namakuaasaamina

¹⁸ Nimina gole nimi makiraalimi waru adalepape. Pa ali medame go su kamaa elenu madaa ni waru makuaayo tea-daare

go-rupa abala makeae pia. Go puma wala kone makuaae mada piralia. ¹⁹ Gote-me go su kamaa makuaae kone wi enaali raayona makuaa-ae kone raayo tea. Go pea-pulu Gote-me nimuna kone rabuaaya. Go madaare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lea: Nipumi pa nimuna makuaae koneme nimu malopaalia. ²⁰ Gote-na agale wi buk-mi page go-rupa lea:

Mudu Alimi makuaae alinuna kone abala adea:

Nipumi abala makuaaya. Ele raayo abala palua kone wimi pare mada nalia.

²¹ Go pea-le nimimi pa su kamaa piri enaalinuna kogono madaa agale adaapu nalo piralepape. Dia-le go su kamaa wi ele raayore ora nimina mealimina: ²² Ni Polpara Apolos-para Pita-para go su kamaa elenu-para epe-rupa pirape yapi di page komape yapi di page abi wi elenu page werepe adalimi elenu page go raayo nimina mealimina. ²³ Nimi Keriso-na enaalinu pimi. Go puma Keriso nipuri Gote-na mea rapaasade ali pia.

4

Mudu Alimi nipuna aposel kogono alinu mapiraasa

¹ Nimimi naa ademe rabu naare Keriso-na kogono raba meape alinu kone salepape. Naare Gote-na pagaa wi agale surubuma laguaaema. Go pea-le naa madaa kone komea salepape. ² Gore kogono surube Mudu Alimi naa surubape kogono giliare naame go kogono pu kiratalima. ³ Gore nimimi page pa enaalinumi page su kamaa kone suma kose lape agaleme nana kogono mea adolalo rumaaalimiri ora pinawa. Gore neme nana kogono madaa kose lape agale na-le. ⁴ Gore neme nana kogono madaa epe kone wi pare go kone madaare enaalinumi ni epe ali pi-daa mada tea. Dia-le Mudu Alimi nana kogono adoma ni madaa kose lape agale lagialia. ⁵ Go pea-le Mudu Ali-na wala epape yapi di abala epaliare nimimi su kamaa enaali madaa kose lape agale wagepu natapape. Dia, Mudu Ali epalia rabu enaali raayona lo robapara wi konere nipumi muma pename

mea waatea. Go puma Mudu Alimi enaali raayona pagaa wi kone adoma pename mea waatea. Go rabu Gote-me enaali raayona kone waru adomare epe bi rumaape kone salia-daare gore mada gialia.

Korin enaalinumi nimuna bi minasaasimi

⁶ Ame balinu-ya, go agalere Apolos saa madaa pa lagiawade pare go agalere nimimi kone suma go agalena re waru makuaalepape. Go agalere go-rupa leme: Pora epe-rupa raitalepape lo leme. Go puma nimimi enaali medana bi narabuaaniaala puma medana bi naminasata palepape. ⁷ Gore nimiri ali mudu-rupare aapimi mapiraasa pae? Gore nimina ele raayore Gote-me gu aaya. Gore ora pa gisa-le go agale-rupare natapape: Naana go elenu pa mu aema lo natapape.

⁸ E, gore nimiri epe eleme ora apo rubitabea-daa. Go page nimiri ele raayo suma epe-rupa pimi. Naa page rabuaaoma ora adaa kamo-rupa abala pimi. Gore kodo pia, nana raaname page kamope-rupa piramina kone salo. Go puma naa page nima raapu kamo piramina. ⁹ Nemere gu-rupa kone salo: Gote-me abalade naa aposel kogono alinupara kogono maa gisa rabu naa ora aapunane mea mapiraasa. Go puma naare pa enaalinuna le agaana lu makomaape enaalinu piruma su kamaa enaali raayopara ensel-nupara nimimi adabaaina lu makomaalalo peme. ¹⁰ Gore naame Keriso madaa agale mogelema-pulu enaalinumi naare makeae enaalinu leme. Go pea pare nimiri Keriso-na kone makuaae enaali-rupa pimi leme. Naare puri napalema pare nimimi naa ora puri pale enaalinu leme. Pa enaalinumi naana bi rabuaniaaeme pare nimina bi pa minasaaeme. ¹¹ Abalade page abi page naame Keriso-na kogono pema rabu ora reame komoma ipa nalame page komo piruaema. Naana mamina elenu page dia yaade. Nimimi naa repena kudumi tyalimi. Go page naa kimisu rado rado-para pamuaema. ¹² Naana ele kabape kana mealima-le naame kimi kedaa pu

kogono pu pima. Nimumi naa-para koe agale leme rabu naame koe agale na-abulaoma wala nimu raba mulalo beten lamina. Nimumi naa-para koe kedaa geme raburi naame pa adoba piruaema. ¹³ Nimumi naa-para koe ero agale leme rabu naame nimu-para pawa epe agale lema. Naare ora koe-rupa pima. Naare ali raayona koto-rupa pirama ipuma abi page go-rupa pa pima.

Korin su-para piri enaalinumi Pol-na agale pagisimi

¹⁴ Go agalere neme nimi yala mapo-laape agale kama-daa nalalo. Dia, yapare nimi nana nogo naakinu pimi-daa neme kodome komoma nimina kone ma-redepo yaatalo lagialo. ¹⁵ Gore nimumi nimi Keriso-na kone mogeleme tisaanuri gurupa 10,000 mada pitimi. Go pea pare nimina Aapa komea pia. Gore neme Epe Agale nimi piri-para mea ipisua rabu go agale madaa kone rulasimi-pulu ni komea nimina aapa-rupa pi lea. ¹⁶ Go paa-daa ni pora pamualo-rupa nimimi page pamualepape. ¹⁷ Go pora pamualiminalo neme Timoti nimi piri-para mea rapaalua. Gore Timoti-ri ora nana si-rupale neme raaname komalo. Nipumi Mudu Ali-na kogono waru surubea. Neme Yesu Keriso-na kone madaa mogealalo pe-rupa nipumi nimi go agale mana wala lagialia. Go agale manare neme su raayona Yesuna ruru enaalinu go-rupa moge aayo.

¹⁸ Gore nimina rikirana piri enaali medalomamere agale yokoma ni nimi piri-para na-epalua kone wimi. ¹⁹ Pare dia-le Mudu Alimi ni nimi piri epono kone salia-daare gore neme wagepu epalua. Go rabu mo enaalinumi agale mana raluma pa agale adaapu lemere nimununa puri adalua. ²⁰ Gore Gote-me nipuna Surube Suna remaa pa kamaa agale lape ele-daa nawarisa. Dia, pare nipuna surube suri enaalinu nipumi ora puri paloma surubea-le mo enaalina kone adalua. ²¹ Nimimiri ali kone madaa raaname komalimi ya? Nimi piri-para epalua rabu neme agale yoke enaali kudu tyalalo epalua palo epe kone adoma ranaa

komape kone suma pawa epalua palo nimimi tapape.

5

Ena paake yolala ali paake rumaala pi kone lotu ada-para saapirisimi

¹ Pagalepa. Nimina rikiranare koe kone suma ena paake rume kone wimi-daa neme remaa page. Nimimi ora kone rado meda suma peme-le ribaale-para pirulalo enaalinumi go-rupa napipape. Gore nimina ali medame nipuna aapana were raapu piruma mulalo pea remaa pagawa. ² Go pea-le abiri nimimi kone pogali ake paa-daa pa saapimi pae? Dia-le nimimi go koe kone madaa kedaa waru komalepape. Go koeyae pi aliri nimi raapu napirina nipuna rado-nane penaatapape.

³ Gore niri mo-para rado pi pare nana konere nimi piri-para epenaale. Go pea-le ni page nimi raapu pima-daa naana Mudu Ali Yesuna bimi abalade go koeyae pisaaya madaa kose lape agale lawade. ⁴ Neme abala gu-rupa lawade: Nimimi Gote-na bi minasaalalo kiritalimi rabu niri nimi raapu pi-rupa Mudu Ali Yesuna purimi gurupa palepape: ⁵ Go aliri nimimi raluma ora Satan kalamina. Go pumare Satan-me go alina yogale mada tia. Go palia pare Mudu Ali epalia rabu go alina kone wasu-pare Gote raapu kagaa piramala palia.

Korin su-para piri enaalimi koeyae pi ali ralu rubisimi

⁶ Gore nimimi koeyae pa adoma pogali kone saapimi-le gore epeao-daa napeme. Go saa pi agale abala pageme kone salo: Gore yis ogepusimi bret-re ma-adaa yaalia. ⁷ Go pea-le nimimi abalana yis-ri giyalepape. Go puma nimiri kagaa bret yis nawi nona pi piralepape. Ni makuuayo. Nimiri abala bret yis nawimirupa pimi. Ake paa-daa. Gore Yesu Keriso abala ofa-rupa luma kalisimi. Nipu sipsirupa Gote re-para lodo kirape ofa-rupa kalisimi. Gore Gote-me mo Israel enaalinu rapaasa-pulu naa ora epe-rupa mapiraasa. ⁸ Go pea-le abi eda nalema rabu abalana bret ma-adaa yaape yis namina. Dia, go abalana elemere pupitagi nape kone-para ena paake ne kone-para maa

wisa. Naame eda nalema rabu pa epe bret namina. Go bret-mere ora agale-para epe pirape kone-para mea wisa.

⁹ Pepa rado medare nimi-para abalade mea rapaasuade madaare gu-rupa lisuade: Nimiri koe paake ne enaalinu raapu napiralepape lisuade. ¹⁰ Gore neme go agale lagisua rabu go ribaale-para piri enaali raayo giyaliminalo nalagiawade. Dia-le apo ena yole alinu ali meda kepaame komalimi enaalinu agale ralisimi enaalinu pa remonuna bi minasaape enaalinu madaa nalalo. Go raayo giyoma palimiri nimimi go pa su kamaa page giyoma ora sone palimina kone salo. ¹¹ Pare go agalena re-re abalade neme lisuadere gu-rupa: Ali medame ni Keriso-na ame bali leme pare nimumi ali paake ali kone pa suma enaali medana elenu adoma kepaame komoma pa remonuna bi minasaame. Go page nimumi ero agale loma ipa bia noma makeaoma ele paake neme-pulu gonuri nimu raapu eda meda-para nanalepape. ¹²⁻¹³ Gore neme pa kamaa-nane aeme enaalinu madaa kose leme agale na-le. Pare mopare piri enare Gote nipumi koe kedaa katea. Dia, enaali nimina rikirana piruma Gote-na enaalinu kose lape agale mada tapape. Go pea-le Gote-na buk-para wi agale nagiyalepape. Go agalena re-re gu-rupa: Nimina rikirana piruma koeyae pi aliri maa ralu rubape lea.

6

Keriso-na enaalinumi nimina ame bali-para kose lape agale natapape

¹ Gore nimina rikirana enaali medame ame bali-para ape puma kose lape agale talo paa-daare Gote-na ruru enaalinumi go agale mada pagalimi. Gore pa su kamaa piruma kose pagape alimi apo agale rumaaliare ora yala poteme. ² Gore naa Gote-na ruru enaali naame su kamaa piri enaali raayo madaa kose lape agale pago rumaalima-pulu nimimi namakuaateme ya? E, gore mo su kamaa piri enaalinuna agale pago rumaalima-pulu ake paa-daa nimimi mo oge agale mada napagoma rumaalimi yapae? ³ Gore naame ensel-nuna

agale page pagoma rumaalima-le go page makuaaeme ya? E, gore nimuna agale pagoma yoto rumaalima-pulu go naana su kamaa agale elenu page raayo ora mada pago surubalimina. ⁴ Go pea-le nimi apo agale madaa agale loma rumaalimi-daare ake paa-daa Gote-na ruru napiri enaalinu surubena leme? ⁵ Neme nimi yala pote-menalo go agale lagialo. Gore nimina rikiranare mo naana ameayana agale pago rumaape makuaae ali meda dia lea ya? ⁶ Gore nimina ame medame ame rado-para kose lape agale lea-le makuaae alinu napimi kone salo. Go rabu kone narulae alinumi apo kose lape agale pagoma rumaalimi.

⁷ E, gore nimina amenu-para kose lape agale leme-pulu nimimi makoyaaeme. Go pea-le nimi madaa koe kedaa epalia pawa adoma piramina. Go rabu nimumi nimina bi rabuaaniaalimi rabu ake paa-daa kose lape agale leme pae? ⁸ Yapare nimimi gorupa peme rabu nimina koeyae puma ame balinuna bi rabuaniaaeme.

⁹ Makuaaeme-le pagalepa. Koe-ae peme enaalinuri Gote-na Surube Su mada na-adalimi. Nimuri makeae enaalinu kama pimi: Paake yole enaalinu-para pa remonuna bi minasaa-ae enaalinu-para ena yoke mi alinu-para ena ma-aulaaomaa ali yago raapu paake ne alinu page Gote-na Surube Su-para na-adalimi. ¹⁰ Go page enaali luma paake ne enaalinu-para enaali medana elenu kepaame komeleme enaalinu-para ipa bia adaapu noma makeae enaalinu-para ero le agaa ne enaalinu-para epe agale yoke enaalinu-para go raayore Gote-na Surube Su mada na-adalimi. ¹¹ Nimi enaali medaloma page go nasamina pirisimi pare Gote-me nimi epe-rupa piraminalo koeyae mea rubisa. Go puma nimi Gote raapu ora epe-rupa mea mapiraasa. Gore Mudu Ali-na bi Yesu Keriso madaa kone rulasimi-pulu Gote nipuna Holi Spirit-mi nimi ma-redepo yaaoma mapiraasa.

Naana leare Gote-na Holi Spirit-na ada yaade

¹² Go enaali medalomame gu-rupa leme: Ora ele raayore neme mada pe. Gore ora yapare ele raayome nimi naraba mea.

Ele raayore neme page mada palua pare go elena mogeape kone rolo-para mada napitua. ¹³ Enaali medalomame gu-rupa leme: Eda lo robaa-para pitia. Go edare lo robaa-para kirita pialia. Ora leme pare Gote-me laapo raita ma-dia yaalia. Gore enaalina yogalere paake no mapabaape to yaana kone wimi, pare dia. Dia, enaalina leare Mudu Alimi surubape to yaade. Go puma Ali Mundu-ri nipuna epe kone lo robaa-para rubitabenalo pea. ¹⁴ Gote nipuna purimi Mudu Ali tapa-para marekaasa-pulu naa page go-rupa marekaalia.

¹⁵ Nimina yogalere Keriso-na yogalena kuni yaa-pulu namakuaaeme pae? Gore nimimi go-rupa makuaaeme-le Keriso-na yogalere muma mo paake ali rumi enana yogale mada nasalepape. Gore ora mada dia yaade. ¹⁶ Pagalepa. Ali medame paake pora pami ena raapu piraliale gore nipuna yogale komea makibumalipi. Go ena ali laapo madaare Gote-me gu-rupa lisa: Nipuna yogale laapore komea makibumaape. ¹⁷ Pare ali medame Mudu Ali mada makibumaliare gore nipuna kone wasupa-para kone komea suma yogale komea-rupa pialia. ¹⁸ Go pea-le nimimi waipi li kone giyalepape. Koe pupitagi raayore tona kamaa-nane wia pare waipi li pupitagi komeare nimuna to ria makoyaaeme. ¹⁹ Go makuaaeme pare pagalepa. Go nimina yogalere Holi Spirit pirape epe ada-rupa pia. Go puma Gote-me Holi Spirit nimi abala gisa-le nimina yogale-para pia. Go pea-pulu nimiri nipuna enaalinu pimi. ²⁰ Gore abalade Gote-me nimi raba mulalore adaa yotome nimi kabisa. Go pea-le nimina yogaleme kongo puma Gote-na bi minasaatepape.

7

Pol-me repaaya aulaoma pirapena agale lisa

¹ Go nimimi abalade pepa madaa agale lorapisimide agalere abala lagiano: Ali medame ena narumaaliare gore epe aalia pa lisimide. ² Go pea pare nimimi ena mu ali pu palimiri gore walipi tyape kone nasalimi. Dia, yapare go-rupa peme rabu

nimina ena page ali page komea komea laatapu piramina. ³ Go pumare alina leare nipuna enana yaa-pulu alimi nagiyalia. Go page ename nipuna leare aalina yaa-pulu ename aali nagiyalia. ⁴ Enamere nimuna leare nipuna nasurubelea. Dia, nipuna aalimi surubea. Go pea-le alimi page nipuna to nasurubelea. Dia, nipuna ename nipuna aalina to surubelea. ⁵ Nipi abala repaaya pipiri aali were u paitalipi kone salimiri medame dia pi-daa natea. Dia, pare nipimi beten loma kone meda-ae suma ogesi-daa mada pa piralepa tepere mada piralepa. Go puma werepere nipi wala komea-para u patalepape. Gore nipimi go-rupa napalipiri Satan-me nipi koeyae mapaitaalo palia rabu paake nape kone rado rado suma piralipi. ⁶ Gore nimi-para abi go lagialo remaare ora nimi raba mulalo lagialo. Go pea pare neme agale mana loma nimimi rumaalepape pi-daa nalalo. ⁷ Gore nimi enaali raayore ni ena napia-rupa piramina kone wi. Yapare abalade Gote-me enaali komea komea lo epe puri pa kalisa. Go pea-le ali medamere puri rado meala medamere rado meala pisimi-le ali medalomame were narumaala peme.

⁸ Yapare alinu ena abi narumaa-aepara enanu ali abi nape-para ena wasanupara neme gu-rupa lagialo: Gore ni kama raapu pi-rupa piralimiri gore epelea. ⁹ Yapare nimina kone waru nasurubalimiri gore mada rumaalimina. Gore nimina lo robaa-para ena meaayo kone suma repena sulaa-rupa kiraliare ora kolea-pulu mada rumaalimi.

¹⁰ Go abalade ali puma piri enaalinuri go agale mana apo lagialo-daa. Go agalere Mudu Alimi ni lagisa-daa talo: Enanuri nimina aali nagiyalepape. ¹¹ Yapare nimina aali giyalimiri pa piruma ali rado meda napulupape. Gore pawasi wala pumare nimina aali raapu kone komea-para suma wala piralepape. Go puma yapare alinumi page nimina ena wala nagiyalepape.

¹² Gore enaali medaloma-para neme agale gu-rupa lagialo. Go agalere Mudu Ali-na agale mana dia yapare neme agale

meda lagialo. Gore Keriso-na ali meda piruma nipuna ena Gote madaa kone narulalia-daare go ena nipu raapu pirulalo paliare go alimi nipu nagiyape. ¹³ Go page Keriso-na ena medame nipuna aali Gote madaa kone narulalia-daare mo ali nipu raapu pirulalore gore mo ena neme nena aali nagiyape. ¹⁴ Go kone narulae ali medare nipuna wereme ora kone rulaaya-pulu wereme go ali Gote raapu epe-rupa mapiraaya. Go page ena meda nipu kone narulaaya pare nipuna aalimi kone rulaaya-pulu go ena Gote raapu epe-rupa mapiruaaya. Gupa-daa dia yaaliare gore nimina nogo naakinu ribaale-para piralimi pare abiri epe-rupa pimi. ¹⁵ Yapare ali medame Keriso madaa kone narulaoma nipuna were giyalalo paliare mada giyalia. Go palia-daare mo kone rulae enaali nipuna rado mada palia. Go pea-le Gote-me abalade nimi yaalisadere rabu nimi epe-rupa mapiraalalo yaalisa. ¹⁶ Ne Keriso-na enamere nena aali raapu pitiri nipu mada ade abuna kagaa piramala palia palo dia yapae gore ne namakuaaye. Go page ne Keriso-na alimi nena ena raapu pitiri nipu ade abuna kagaa piramala palia palo dia yapae ne namakuaaye.

Gote-me naa go-rupa piramina kone wia-rupa piramina

¹⁷ Gore lotu-na kirata-ae piri ena nimi-para talo. Nimi Mudu Alimi yaalisade alirupa aeme. Gore nimiri Gote-na enaali pitimi. Neme page agale mana go-rupa moge aayo. ¹⁸ Go pisade-le abalade ali meda nipuna yogale ruguli kodo wala napagaa salia. Go page ali meda abalade nipuna yogale nakepesa rabu Gote-me nipu yaanalomare gore rekena agale mogealalo nipuna yogale mada nakepeaalia. ¹⁹ Yogale nakepele-para yogale ruguli laapora pa ele meda nona pea. Go pea pare Gote-na agale mana waru pagoma mogealimiri gore ora epelea. ²⁰ Gore enaali raayome abalade kogono rado pu pirisimi rabu Gote-me naa yaalomare abalana kogono pa pu piramina lisa. ²¹ Gore abalade ne pa adili kogono-para piruma Gote-me ne yalisare go kogono au kedaame

nakomape. Dia, pare go nena adili kogono giyape pora pename waatea-daare neme go pora raita maa puma ruguli ali-rupa mada piraina. ²² Gore ali meda abalade pa adili kogono pu pirisira raburi Mudu Alimi nipu yaaloma nipuna pupitagi giyoma Mudu Ali-na ruguli ali-rupa piru aaya. Go pea pare Mudu Alimi ali meda yaanalomare nipu kode ali-rupa laaripare nipu Keriso-na kogono madaa adili alirupa piru aaya. ²³ Gote-me abalade nimi madaa adaa yoto Go kabesa-le nimi pa ali medalomana kogono madaa adili alinurupa napiralepape. ²⁴ Amenu, naame kogono rado rado pisima rabu Gote-me yaaloma go kogono pa puma Gote nipu raapu pa piramina.

Pol-me penaalinu-para ena maapuanu agale lakalisa

²⁵ Gore abi neme ena maapuanu pimi agale lagialo. Go agalere Mudu Alimi agale mana nalagisa pare nana kone-para wia agale lagialo. Abalade Mudu Alimi ni madaa ora kodome komoma ni raba misale nimimi nana ki madaa piruma agale pagalepape. ²⁶ Nemere go kone madaare epelea kone wi. Abi go raburi kedaa adaapu epelea-le nimina abalade pirisimirupa wala go-rupa piralepape. ²⁷ Gore abalade nimina ena raapu pirisipirupa abi page were giyape kone nasalepape. Go page nimimi ena abala namisimidaare ena meda mealua kone nasalepape. ²⁸ Yapare nimimi ena abala rumaalimidaare pupitagi nanalimi. Go page ename ali paare go page koe-daa dia. Yapare abala rumaasimide enaalinuri go su kamaa kedaa adaape muaaeme-le go madaa kone muma agale lagialo.

²⁹ Amenu go agalena re pagalepa: Gote-me ma-dia yaalia yapi di-ri abi rudu yaade. Go pea-le ena piri alinuri ena napiri alinurupa kone suma Gote-na kogono palepape. ³⁰ Abiri Gote-na kogono go-rupa palepape: Alinu re lo pimi alinuri wala re nalape kogono alinurupa piralimi. Ali medaloma pedo waru pi alinu page ranaa komo kogono pape alinurupa piralimi. Nimuri ele kabe alinumi page ele kaboma nasurube alinurupa piralepape.

³¹ Gore medalomame go su kamaa kogono peme-le go kogono komea madaa kone nasalepape. Gore go suri pereke yoma ora rado salia-pulu epe kone suma epe kogono palepape.

³² Nemere ele adaapumi nimina kone namabebolaana kone wi. Ali medame ena narumaaya-le gore nipumi Mudu Ali-na kogono madaa kone waru wia. Gore nipumi Mudu Alimi raaname komenalo kone adenalo pea. ³³ Go pea pare alimi enaali rumaomare go su kamaa wi ele madaa kone waru wia. Gore nipumi nipuna ename raaname komenalo pea. ³⁴ Go puma apo ali-rupare nipuna Mudu Ali madaa kone suma kogono pina. Go pea pare mo maapua ename Mudu Ali-na kogono madaa kone waru wia. Go puma nipu Mudu Ali raapu piruma lo robaa-para wi kone-para nipuna yogale laapo raita epe-rupa surubalua kone wia. Pare mo ena nipu ali pea raburi go su kamaa elenu madaa kone adaapu wia. Gore nipuna aalimi raaname komenalo mo wia kone ma-opaaoma pea. ³⁵ Neme go agale lalore nime waru raba minalo talo. Neme nime madaa pa rekenanu nasalo. Dia, pare neme nime ade abuna epe-rupa piruma Mudu Ali-na kogono paliminalo lagialo.

³⁶ Gore ali meda nipuna mako tape nogo abi narumaalia-daare go aliri go nogo madaa kone gu-rupa salia: Neme go nogo namealo kone suma lo robaa-para ora tepe-rupa mo ena rumaalalo palia-daare mada rumaalia. Go puma rumaalia-daare koeyae napea nipu pa rumaaina. ³⁷ Go pea pare ali medame nipuna koneme puri paloma kone suma ena narumaalia-daare go konere epelea. Go pea pare nipumi nipuna kone surubuma ena ora narumaalua kone saliare go kone ora epe aalia. ³⁸ Go puma mo maapua ena rumaomare go aliri epe kone wia. Yapare mo ali medame nipuna ena narumaala palia-daare nipumi ora epe-rupa palia.

³⁹ Gore ena medana aali pa pirinare go ena nipuna aali mada nagiyalia. Go pea pare nipuna aali komenaloare go ena nipu ali rado pulalo palia-daare go nipu mada

palia. Go palia pare nipu Keriso-na ruru ali piralia. ⁴⁰ Pare go ena nipu pa piraliare gore nipu raaname waru komalia kone salo. Go madaa kone mealo pare Holi Spirit-mi mogeaala-rupa lagialo.

8

Pol-me remo rado rado madaa eda kiraeme-daa agale lakalisa

¹ Abiri remo ada-para wi kana madaa ele yawoma kiritimi-daa go madaa agale lagialo. Gore naa raayome kone adaapu wima lemere ora lame. Go pea pare go kone adaapu pa sumare rope ipula kone su aame. Go pea pare ali medame enaalinu madaa ranaa komape kone page salia-daare nipumi enaalinu puri mapabalia. ² Gore ali medame neme ele raayo abala ade kone salia-daare nipumi go ele raayona re abi na-ado kiritia. ³ Go pea pare ali medame Gote madaa ranaame komalia-daare Gote-me go alina kone waru adobalia.

⁴ Go pea-le nimumi eda yawoma remo ada-para wi kana madaa lodo kiritimide madaa pagalepa. Mo kananu ora pa kamaa warisimi-le makuaalepape. Gore Gote komeare ora pia-le naame go eda pa namina. ⁵ Gore pa ribaale-para piri enaalinumi su kamaa-para yaa-para page remo adaapu pia leme. Gore ora pa gotenu kalu alinu go-rupa ora adaapu aeme. ⁶ Go pea pare naana Aapa Gote komea pia-daa adoma makuaaema. Nipu ele raayona re-le gore naare ora nipuna enaalinu pima. Go page Mudu Ali komea piare gore ora Yesu Keriso pia. Nipumi abalade ele raayo wari nipu raapu meda napia.

⁷ Go pisa pare naame makuaaoma remo ada-para kirisimide eda pa no pima. Go pea pare enaali medalomame abalade remona ada-para kana madaa eda yawesimide. Go pisa madaa abi page eda go-rupa nomare go edare ora remonu madaa lodo kirinalo kone suma neme. Nimuna lo robaa-para wi kone ora koma pea-pulu eda go-rupa neme rabu nimuna kone makoyaaya. ⁸ Go pea pare eda nape eleme naa Gote raapu namuma palia-daa makuaaema. Dia-le naame go eda nanalima-daare epe-rupa napiralima.

Go pea-le naame nalima-daare koe-rupa napiralima. ⁹ Go pea pare nimimiri waru adalepape. Go edare nimimi pa nalimi rabu enaalinu medalomame namakuaaoma kone waru narulaeme. Go pea-pulu nimina kone adoma mogeleme rabu nimumi pupitagi nelema kone salimi.

¹⁰ Gore nipu kone waru adaapu wi alimiri remo ada-para puma eda nalia-daare pa ali medame mada adalia. Go puma go kana pu robaa-para kone waru narulaoma ne nanalo adalia rabu gore nipumi page remo ada-para kirae eda nolalo palia. ¹¹ Gore kone waru narulae alimi ne remo ada-para yawe eda nanalo adola puma yaalore ake palia ya? Gore ne kone makuaae ali yaa-pulu neme nipu mabebolali-daare komalia. Go aliri nena ame Keriso-me ne raba mulalo repena polopea madaa komisa. ¹² Gore neme apo eda pa nali-daare nena ame balinuna lo robaa-para puri napale kone makoyaali. Go puma neme Keriso madaa page koeyae pali. ¹³ Go pea-pulu eda nape elemere nena ame pupitagi manaliaaare neme go eda wala meda ade abuna nanalua. Dia-le nana ame nalopoma nipuna kone mabebolalua-le go eda ora giyaayo.

9

Pol-me aposel kogono alinuna kogono madaa agale mana lakalisa

¹ Gore niri moge riae ali piruma kepele ali-rupa pi. Neme Mudu Ali adisu-pulu nimimi Yesu raitaliminalo pe. Go puma nipu madaa kone rulaliminalo pe. ² Gore enaali medalomamere niri moge riae ali-daa dia kone suma agale adaapu leme. Go peme pare nimimi ni moge kana kogono ademe. Ni ora aposel kogono ali pi-pulu nimi Mudu Ali raapu piru aame.

³ Gore enaali medalomame ni rabuanialalo agale leme rabu neme gu-rupa lakele: ⁴ Go neme aposel kogono pe rabu enaalinumi nape eda mada yoto gimalimi pae? ⁵ Go page neme Keriso-na kogono painalo enanu-rupa muma pora pagina pamualima ya? Go moge riae

ali medaloma-para Mudu Ali-na amenu-para Pita page nimumi pisimi-rupa mada napalima pae? ⁶ Go Barnabas saa kama raapumere epe agale mogelepa rabu eda kogono-rupa palipa ya? ⁷ Dia-le gore alinu soldia kogono puma nimuna eda mada nakabalimi. Go page alinumi nimuna eda wai poame-le go eda nape ele mada nalimi. Go page alinumi mena gawa surubeme rabu go gawana adu mada neme. ⁸ Neme pa ele madaa saa pi agale komea nalagialo-le Moses-na rekena agale pagalepa: ⁹ Gawa mename kuniga wit rabuaa tyalaara medalomare nipuna agale narogaape leme. Go agalere Gote-me mena gawanu komea madaa nalea. ¹⁰ Dia, pare apo agalena re naa madaa page lagisua. E, gore Moses-me go pepamere naa madaa page lisa. Go agalena re-re go-rupa: Ali laapome nipuna kogono rado puma maapu-para medame su awea pare medame eda madea. Go puma yapare kogono pisipi rabu go ali laapome eda medaloma mea nolalo kone suma pisipi. ¹¹ Go pea-le naame Holi Spirit-na kone nimina lo robaa-para wai-rupa poama-pulu nimina raba meape ele mealima. ¹² Gore ali medalomame nimina ele go-rupa mealimi-daare naame ora mada mealima. Ora mada mealima pare naame ele gialepa natema.

Dia, pare Keriso madaa Holi Spirit meme rabu nimi lopalimi lo kedaa nagisima. Naame naana kedaa risimade. ¹³ Makuaaeme-le pagalepa. Ali medalomame epe lotu ada-para kogono peme pare nimumi eda go epe lotu ada-para kirae meme. Go page ali medalomame mo kana reke madaa eda suma epe lodo kiraeme pare go eda medaloma mada neme. ¹⁴ Go peme pare Mudu Ali-na agale mana go-rupa lea: Alinu medalomame epe agale lakelemere gore enaalinumi raba meape elenu mada abuteme lisa.

¹⁵ Pare neme abalade apo pora naraluma ele meda go-rupa namisua. Abi page neme ele meape go-rupadaa kone nasuma pepa lu paayo. Dia-le ni abala pa komoma pi-le pa ali medame nana kogono madaa pedo pi agale mada narabuainalia. ¹⁶ Pare neme epe agale mogeaayore gore

go madaa nana pedo pape ele-daa pare Mudu Alimi ni kogono painalo agale mana lagisa. Go pea-le neme epe agale namogeala pe yaalore gore ni ora kedaame komape kone sula pawa. ¹⁷ Gore nana pa koneme suma go kogono pula pe yaalore gore neme yoto ele mada mulape. Pare nana koneme page ginalo palua? Dia, Gote-me ni go kogono gisa-pulu ora pa palua. ¹⁸ Go pea-le neme ele nasamina ake mealua ya? Gore neme Epe Agale mogeaaayo rabu enaalinumi ni ele gialepa nalalo. Mada toa pare Epe Agale disaipel kogono pere neme raaname komoma go kone ora nana epe yoto yaade.

Pol-re enaali raayona kogono ali-rupa pirisa

¹⁹ Gore niri pa ali medana kogono madaa adili naaki napi. Dia, pare neme enaali Keriso madaa kone rulainalo enaali raayona kogono adili naaki-rupa paayo. ²⁰ Go pea-le mo Juda alinu raapu kogono pe rabu ni ora Juda ali-rupa piru aayo. Go puma neme Juda alinu Keriso madaa kone rulaminalo pe. Go rabu neme Moses-na rekena agalena rolo-para napi pare go enaali raayomere rekena agale waru raluma peme. Nimi rekena agalena rolo-para pimi-daa neme mo enaalinu kone rulaliminalo rekena agale mogeaaayo. ²¹ Go page ruru rado enaalinu raapu pi rabu neme nimu-rupa piruma Juda alinuna rekena agalena rolo-para napisua. Neme go-rupa pe rabu go enaalinu kone rulaliminalo pe. Go rabu neme Gote-na rekena agale nageyeme. Dia, neme Keriso-na rekena agalena rolo-para piruma moge aayo. ²² Gore enaali medalomame kone rulaere lo robaa-para waru namuma wimi. Go pea-le nimu raapu piruma kone komea suma go enaalinu raba mulalo pe. Go puma neme enaali raayona kone muma neme nimu kagaa piramala penaalo kogono rado puma kone rado suma pe. ²³ Go kogono raayo neme pere gore Epe Agale minasaalalo pe. Go rabu go enaalinumi page Epe Agalena puri mada mealimina.

Naame wagepu alo pumare epe yoto puma meaoma

²⁴ Go agale abala pageme kone salo: Ali raayome alo puma agiralina peme pare ali komeame epe yoto pu mealia. Go pea-le nimimi page puri paloma alo puma kogono waru puma Gote-na epe yoto puma mealimina. ²⁵ Gore mo ali medare alo pulalore abala ririnare nipuna yogale puri mapalaalalo pea. Go pea rabu nipumi pa rumaape yoto mulalo pea. Go pea pare naame Gote-na kogono pemare ade abuna kagaa pirape epe yoto mulalo pema. ²⁶ Go pea-le ni age rali talo pe rabu wagepu redepe le pora madaa polalore le mini nape. Ni yada pape ali-rupa pi. Go puma ki mogome tulalore neme ki wage wage nape. ²⁷ Neme naa yogale puri paboma kone surube-pulu neme nana yogale ki mogome luaayo. Gore neme enaali medaloma go age rali lape pora ralinalo agale lakele. Go pea-le pa enaali medame ne puri napabe lemere naa yogale kone laapo puri mapalaayo.

10

Naa pupitagi noma lopalima waru adamina

¹ Ame balinu-ya, pagalepa. Gore naana kasuanuri Moses raita maa pisimide remaa madaa makuaalepape. Go pisimi rabu nimu raayo molena rolo-para pisimipulu nimu raayo pa pora puma werepe Kale Ipa puma kenaasimi yaade. ² Go puma nimu raayome kaake pi mole rolo-para piruma ipa kenaama pirisimi rabu kalu-ipa misimi. Go puma Moses raapu piruma kalu-ipa misimi. ³⁻⁴ Go puma nimu raayo abalade Gote-na Holi Spirit-mi kalisade eda-para kana madaa epe wi ipa nisimi. Go rabu nimumi kana-para epe wi ipa nisimidere ora Keriso nimu raapu pamisade. ⁵ Yapare nimuna rikirana piri enaali adaapuri Gote-me nimu madaa pedo waru napisa-pulu enaali napiri supara nimuna rono pa ramuaaina giyesa.

⁶ Go ele raayore naa moge riape adema. Naame nimuna koe kone adoma naame koe ele madaa epame nakomamina. ⁷ Nimumi remo ada-para kana wari gona bi minasaasimi-rupa abi go-rupa napami. Gore remonuna bi minasaasimide

madaare Gote-na agale wi buk-mi nimu madaa gu-rupa lea: Enaali raayomere ipa eda nolalo piruma wala rekoma mat pabesimi. ⁸ Go pea-le naame enaali paake yolaade kone nasamina. Abalade nimuna rikirana enaalinumi paake no pirisimi rabu yapi komea madaare Gote-me enaali 23,000 lisade. ⁹ Gore naame Mudu Ali page namakotamina. Abalade kasuanu medalomame Gote giyasimi rabu kero koeme nimu nisa rabu komabesimi. ¹⁰ Go page nimimi Gote-para rono komape kone nasalepape. Abalade nimuna rikirana-ae enaalinumi gu-rupa lisimi yaa-pulu enaali lu makomaa-ae ensel-me nimu raayo lu makomasaaya.

¹¹ Gore ele raayo abalade kasuanumi pisimide elenuri enaalinu piksa-rupa adenalo pisa. Gore Gote-na agale wi buk-miri naa agale mana ginalo lisimi. Abi naa pima rabu Gote-me go su yaa madia yaape di-ri rudu lea-le go ele madaa kone samina. ¹² Gore ali medame puri pale kone salia-daare nipu mada lopoma koe yaalia-le nipu waru adena. ¹³ Nimi kotalalo pi konere epalia. Go kone epalia rabu Gote-me nipuna ora agale nagiyalia. Dia, pare go koneme nimi kotalalo epaliade rabu Gote-me nimi raba mealia-pulu go koneme nimi mada narabuainalia. Dia-le Gote-me nimi puri gilia-daa epe-rupa mada rekalmi. Go palia-pulu nimi apo ko tape kone mada giyalimi.

Gote-para koe remo laapo raitama-daa lotu nalamina

¹⁴ Go pea-le nana adami alinu-ya, nimimi remonuna bi naminasaatepape. ¹⁵ Nimi kone waru wimi-daa neme go agale lagialo: Go pea pare go agale pagoma nimina kone suma rumaalepa. ¹⁶ Gore naame puri mulalo kap muma Gote-para ora pili leme. Go raburi Kerisona yaapimi naa puri Go raba minalo nelema. Go bret page naame piribitima raburi Keriso-na yogale raapu piruma naa

raba minalo nelema. ¹⁷ Gore go bret ipa komea yaa-pulu naa enaali raayome go bret ipa komea noma yogale komea ma-aulaaya. ¹⁸ Gore nimimi Juda alinuna kone madaa kone mealepape. Gote-na lodo kira-ae alinumi mo kana reke madaa wi eda nisimi rabu nimumi Gote raapu piruma nipuna kogono pisimi.

¹⁹ Go agalena re pagalepa. Remo page lodo kirape ele page ora puri napaita. ²⁰ Go pea-le mo ribaale-para piri enaalinumi eda kirita remonu kaleme rabu Gote-para napeme. Go peme-pulu nemere nimi koe remonu raapu komea-para kiratamina kone nawi. ²¹ Dia-le nimiri Mudu Ali-na kap-para koe remona kap laapo raita mudataoma mada nanalimi. Go page Mudu Ali-na reke-para mo koe remonuna reke-para laapo raita piruma eda komea-para mada nanalimi. ²² Gore Adaa alimi naa madaa kudipa kone winalo peme pae? Naana purimiri nipuna puri mada ma-oge yaalia pae? Ora mada dia.

Naa raayome Gote-na bi minasalimina

²³ Gore ele raayore naame mada pulalo pima lema. Ora leme pare go ele raayore epe ele-daa dia. Ele raayore naame mada palima leme pare go ele raayore naa raba meape ele-daa dia. ²⁴ Enaali raayome neme pi kogono epelea kone nasalepape. Dia, pare pa enaalinu raba mulalo pema kone suma piralepape.

²⁵ Mo maket-na kabape ele raayore mada kaboma* pa nalimina. Go palimi pare nimimi nolalore lo robaa-para wi kone abala nalorapape. ²⁶ Gore Gote-na buk madaa wi agaleme gu-rupa lea: Go su yaa rubitaboma raayore ora Mudu Ali-na yaade.

²⁷ Pare kone narulae ali medame ne yalea-daare gore nipu raapu eda nalua kone saliri nipumi ne eda ginaloma raayo pa nape. Go pea pare go eda madaa kone salimiri agale namealepape. ²⁸ Go pea pare pa ali medame ne-para go edare

* **10:25:** Juda alinumi raa-para piri yarinu pamu asapu luma makirae gote madaa epe roropo pi lodo kiraasimi. Guma pumare maket polalo page maa pisimi. Go agale madaa Pol-me go lakelisa: Go suna piri elenumi lodo kiraleme-pulu na Yesuna ruru alinumi page pa nalima lisa. Guma pea-le Gote-re ora pia-ga go elenumiri Gotena lodo kiralepape lisa. Pol-me 1 Korin 8.1-13-para gupa lisa: Go yarinu waru adoma nalepape lo lakelisa. Go puma Krai komea kone rulalimiri ora epeaalia lo lakelisa.

remona yaade tea-daare go eda giyape. Giyali rabu go alina lo robaa-para wi kone madaa giyalia. ²⁹ Gore nena lo robaa-para wi kone madaa nolalo pare mo alina kone madaa talo. Gore nimimi gu-rupa leme kone salo:

Ni eda raayo mada nalua-le ake paa-daa pa enaali radona lo robaa-para wi koneme ni pora mea waatea pae? ³⁰ Gore neme Gote-para ora pili loma eda mea naluare ora epelea. Go pea-le pa enaali radome ake puma rono agale lagialimi pae?

³¹ Gore nimimi ele nalimi rabu page kogono rado rado pu piralimi rabu page Gote-na bi minasaalepape. ³² Gore nimimi pora ora epe-rupa raitalepape. Go palimi rabu mo Juda enaalinu-para mo ruru rado enaalinu-para mo Gote-na ruru piri enaalinu page nimimi nimuna kone nama-koeyaalimi. ³³ Gore nana kone mogeaalepape: Neme page enaali raayome nana kogono adoma raaname komenalo pe. Neme raba meape kogono nape pare enaali adaapu raba minalo kogono pe. Go pe rabu Gote-me nimu medaloma ade abuna kagaa mapiraama laoma penaalo kogono pe.

11

¹ Gore ni Keriso raapu piruma nipuna kogono mogeaayo-rupa nimimi page go kone suma mogeaalepape.

Pol-me kalu pagaa suma beten lape kone madaa agale lakalisa

² Gore nimimi ade abuna ni madaa kone saabaoma mo neme mogeaayode agale raayo waru pagoma raitalepape. Go puma nimina bi page minasaayo. ³ Pare neme nemi pagaliminalo agale mana gu-rupa lagialo: Ena raayona muduri nimuna aali yaade. Go pumare ali raayona Mudu Aliri gore Keriso yaade. Go pumare Kerisona muduri Gote yaade. ⁴ Go pea-le ali medame beten loma Gote-na agale mogealia rabu nipumi kalu madaa laplap pagaa sula pea yaalore go alimi nipuna Mudu Ali madaa yala mapalaalia. ⁵ Go page ena medame beten loma Gote-na agale mogealia rabu kalu napagaa sula

pea yaalore ename nipuna aali yala mapalaalia. Ena medame go-rupa palia-daare nipuna kalu iri podeape kone-rupa suma piraalia. ⁶ Go ename nipuna kalu napagaa saliare gore nipuna kalu iri rudupu pa podenaoma. Pare ename iri rudupu pudia page raayo pudia rubea page go madaa yala mada potea-le gore nipuna kalu madaa laplap pagaa saina. ⁷ Alimiri Gote-na epe puri pale lepo aaya-le go kalu napagaa wina. Go pea pare enamere page nipuna alina epe puri lepo aatea.

⁸ E, gore Gote-me abalade ena namuma ali warisa. Dia, enare Gote-me alina kulimi warisa. ⁹ Go puma Gote-me ali muma ena raba minalo nawarisa. Dia-le Gote-me ali raba minalo ena warisa. ¹⁰ Go pea-le ensel-numi ena ademe-le ename Gote-na bi minasaalia rabu go enana aalimi nipu surubenalo waalea-pulu kalu keapina.

¹¹ Go pea pare naa Mudu Ali raapu piralima rabu ena ali laapo kama raapu mada napirapina. Dia, pare nipu laapo raba mulalo pirina. ¹² Gore Gote-me alina kuli muma ena warisa. Go pisa pare abiri enana yogaleme ali madea. Go pea pare Gote-re ele raayo warisa.

¹³ Go agalere nimina pagoma rumaalimina: Enaalinumi kiritalimi rabu ename nipuna kalu napagaa wi Gote-para beten leme-daare gore epe kone meme? ¹⁴ Dia-le enaalinumi nimuna kone gu-rupa wimi: Alimi kalu iri adaalupe aayare gore yala potea. ¹⁵ Go pea pare ename kalu iri adaalupe aayare gore nipuna epe au pe kone suma pedo pea. Gore abalade Gote-me kalu iri adaalupe mapaitaoma nimuna kalu iri napagaa winalo kone raapu mapiraasa. ¹⁶ Pare ali medame go agale pagoma kone-para ape pali-daare pagalepa: Naa aposel kogono alinu-para Gote-na lotu ada-para pagaa sape enaali medalomame page enana iri pagaa sape kone madaare agale rado meda natema.

Korin enaalimi Mudu Ali-na eda makoyaasimi

¹⁷ Gore neme abi nimi agale mana medaloma lagialua pare nimina bi naminasaayo. Go nimina kiritaeme lotu ada-

parare epe kone-daa nasala peme. Dia nimimi koe kone medaloma sala peme. ¹⁸ Go madaare pagalepa: Lotu ada-para kirita pitaa peme raburi nimi rumaama pala puma piruaeme. Gore neme remaa go pagoma ogesi-daa kone rulaayo. ¹⁹ Go lotu ada-para piri enaalinu rumaama pala puma pimi. Go peme pare nimina rikirana epe-rupa piri enaalinu mada adalimina. ²⁰ Go peme-pulu nimi raayo go-rupa kiritalimi raburi nimina Mudu Ali-na eda epe-rupa nanola kiritalimi. ²¹ Gore dia, nimi raayore komea komea lo nimina eda wagepu neme. Go peme-pulu medalomare pa reame koma pirina medalomamere ipa bia adaapu noma makeya enaali pimi. ²² Gore ake peme pae? Nimina eda nape ada meda na-aaya? Go peme rabu nimimi Gote-na ruru pirape koau walaoma narali enaali pimi-daa yala mapolaalia. Gore neme nimi-parare ake lagu aayo ya? Gore palaina nimina bi minasaalua ya? Dia-le go ele madaare ake paa-daa nimina bi mada minaasalua yapae?

Mudu Ali Yesumi nipuna aposel kogono alinu eda kili kalisa

(Mat 26.26-29; Mak 14.22-25; Luk 22.14-20)

²³ Go agale mana abalade nimi lagisuadere gore Mudu Alimi ni gisa. Go agale mana pagalepa: Juda alinumi Yesu lore alinu-para maa kalisa rabu Mudu Alimi bret misa. ²⁴ Muma lisana Gote-para ora pili loma rugulu puma gu-rupa lisa: Go bret-re nina to yogale laapo nimi raba minalo giallo. Nimimi ni madaa kone suma piralepape. ²⁵ Go puma nimumi go eda nala pirina Yesumi kap ipa wain pira palae muma komea-rupa go-rupa pisa. Go puma rabu nipumi talo: Go kap-para nana yaapi pia-pulu Gote-na kagaa pogalu pirape agale madaa nana yaapimi nimi mapogaayo. Ade abuna nimimi nalimi rabu ni madaa kone saabaoma nalepape lisa. ²⁶ Gore ade abuna nimimi go bret nomare go ipa kap-para pira palae nalimi rabu Mudu Alimi naa madaa komisade kone mea waateme. Go paoma pumare werepe Mudu Ali wala epaliade yapi di rabu kiritalimina.

Ali medame Mudu Ali-na eda makoy-aaliare nipu koe ele pa saapiralia

²⁷ Go pea-le abi ali medame koe-rupa piruma go Mudu Ali-na bret muma ipa kap-para pira pale pa nalia-daare gore Mudu Ali-na yogale yaapi laapo madaa makoyaaoma pupitagi pa saapiralia. ²⁸ Go pea-le enaali raayo nimina lo robaa waru adoma rumaama go Keriso raapu epe-rupa piramina. Go puma epe-rupa pirumare nimimi go bret-para ipa mada nalimi. ²⁹ Gore enaali raayome Mudu Ali-na yogalena re namakuaaoma pa kamaa eda-rupa nalimi-daare nimuna koe kedaa puma mealimi. ³⁰ Gore nimimi eda kili koe-rupa neme-pulu nimina rikirana enaali adaapu puri mada napaloma yaina komoma medaloma ora komalimi. ³¹ Gore naame go eda nolalora naana kone lo robaa waru adoma koe elenu waru yado regele muma rumamina. Go rabu Gote-me naa koe kedaa nagialia. ³² Pare naame go-rupa napalimare Ali Mundu-ri naana kone adoma nipumi koe kedaa go madaa rumaalia. Nipumi go kedaa gialiale nipumi su kamaa piri enaalinu koe kedaa rumaalia rabu naame nameamina. ³³ Go pea-le nana ame balinu-ya, nimi Mudu Ali-na eda nolalo epa kiritalimiri gore nimimi enaali medaloma waru surubalepape. ³⁴ Gore ali meda nipu reame komoma wagepu nalia-daare nena ada-para nola pope. Go pu palimi-daare Gote-me nimi koe kedaa nagialia.

Agale ruguli meda wiare werepe nimi piri epaluade raburi ma-redepo yaalua.

12

Pol-me Holi Spirit-na puri madaa agale lakalisa

¹ Ame balinu-ya, nimiri Holi Spirit-na puri adaliminalo lagialo. Go madaare agale pagalepa. ² Abalade nimi Gote-na pape mopare pirisimide raburi koe komape remonumi nimi makiraoma koe pora-para lamua pisimi. ³ Go pea-le waru pagalepa: Gote-na Holi Spirit-mi ali meda pora mea waatea-daare go alimi Yesu-para go-rupa napeape mada natea. Go

page Holi Spirit piri ali medame Yesuri ora Mudu Ali pia mada tea.

⁴ Holi Spirit-na puriri rado rado wia pare Holi Spirit nipumi raayo go aaya. ⁵ Naame Mudu Ali-na kogono puma enaali raba mulalo pemare pora rado rado wia-daa Mudu Ali komea raba mealima. ⁶ Go page kogono pape kone rado rado wia pare gore komea mere enaali raayo kone go aaya. Go pea-le enaalinumi nipuna kogono raayo mada palimi. ⁷ Holi Spirit-miri nipuna puri enaali raayo komea komea lo mea katea-pulu enaalinu medaloma raba minalo pea. ⁸ E, gore Holi Spirit-mi ali komea puri mapalaanialoma go alimi enaalinu Gote madaa makuaae kone lakelea. Ali medame page go Holi Spirit-mi puri kalenaloma elenuna re adoma enaalinu laketea. ⁹ Go Holi Spirit komeame ali meda puri pale kone rulape kone katea. Go puma go Holi Spirit-mi ali meda puri kalenaloma yaina kome enaalinu mada marekaalia. ¹⁰ Holi Spirit-mi puri gu-rupa go aaya: Ali medamere puri pale kogono pape puri meme. Medamere Gote-na epe agale laketapape puri mu aaya. Medamere puri adoma gu-rupa mada laketea: Go puriri ora Holi Spirit-na puri yapalo mo puri koe remonuna puri yapalo mada laketea. Ali medamere puri muma nipumi abalade napage adaa agale rado mada pagalia. Ali medamere puri muma abala napage adaa agale radona re mada laketea. ¹¹ Go-rupa puri mumare Holi Spirit komeame-le go kogono raayo mea rumaaya. Nipuna kone suma enaalinu puri rado rado kalaaoma pea.

Naa raayore yogale komea yapare rado rado ma-aulaaomaa pima

¹² Keriso-na leare yogale rado rado-rupa aaya. Go yapare naa to yogale komea piruma yapare kuni rado wia. Go puma Keriso-re ora naana to yogale komea-rupa pia. ¹³ Go pea-le naa raayome Holi Spirit komea misima rabu kalu-ipa muma komea ma-aulaaya-daa pima. Naa Juda alinu-para Grik alinu-para kepele alinu-para kogonome adili alinu-para go Holi Spirit komea muma komea-rupa pima.

¹⁴ Gore naana to yogale madaa aaya kuniri ora rado rado aaya. ¹⁵ Go puma nipumi gu-rupa mada tea: Niri ki-daa dia-le niri to yogalena kuni-daa dia. Go alina aliri nipu ni tona mada napi teare pinawale nipu yogalena kuni pa aalia. ¹⁶ Go page kaleme gu-rupa talo: Niri le-daa dia yaa-pulu niri to yogalena kuni-daa dia. Go tea pare kalere nipu yogalena kuni pa aalia. ¹⁷ Gore yogale raayore le yaalare ake paa-daa agale mada pagalima ya? Go page yogale raayore le komea yaalare ake puma mada kaa mealima ya? ¹⁸ Yapare yogalere go-rupadaa dia. Abalade Gote-me nipuna raana koneme yogalena kuni komea komea lo maasa. ¹⁹ Go yogale to raayona kuni komea-rupa kama yaalare gore ora to yogale-rupa na-aalia. ²⁰ Pare go-rupadaa dia. Yogalena kuni rado rado aaya pare ora yogale komea-rupa kama aaya. Go nasamina Gote-me kone rado rado gisa pare naa raayo nipuna yogale komea-rupa piruaaema.

²¹ Go pea pare leme ki-para gu-rupa mada nalakelea: Neme ni mada naraba muaaye-le rubalua tea. Go page kalumi aa-para gu-rupa mada nalakelea: Neme ni naraba muaaye-le rubalua. ²² Go rupa-daa dia, yapare naame naana yogale kuni meda puri napaita kone wima pare go dia yaaliare ora komalima. ²³ Gore naame naana to yogalena kuni medaloma madaa yala potema pare medaloma waru surubuma medaloma nasurubema. ²⁴ Go pema pare mo epe yogalena kuni medalomare go-rupa nasurubema. Go pea pare Gote-me yogale kuninu raayo makibumaaoma warisa. Go rabu ora epe kuni-daa dia kone wima pare nipumi go kuninu epe kogono kalisa. ²⁵ Nipumi go-rupa pea-pulu yogale madaare kunina robo-rupa na-aaya. Dia-le komeame meda narabunyaaya pare komea-rupa surubolalo aaya. ²⁶ Go pea-pulu yogalena kuni komea kedaa pea raburi gore yogale raayo page kedaa pea. Gore yogale kuni medame pedo mealiare yogale raayo page pedo mealimi.

²⁷ Go pea-le nimiru Keriso-na yogale komea-rupa aaeme pare kuni rado rado

pimi-le Gote-me kogono rado kalo kiritea. ²⁸ Go puma lotu ada-para Gote-me enaali medaloma gupiale mapiraasa: Abala ririna aposel enaalinu wala laapore Gote-na agale lakale ali enaalinu wala repore tisaa-nu mapiraasa. Walare nipumi yaina maperekeape enaalinu raba meape enaalinu nipuna kogono surubape enaalinu adaa agale rado lakale lape enaalinu mapiraaya. ²⁹ Gore nipumi aposel kogono alinu komea agale lakale alinu komea tisaa-nu komea-rupa mapiraaya? Go page nipumi enaali raayo napi kogono pinalo puri nakatya? ³⁰ Go page nipumi enaali raayore yaina kome enaali maperekeape puri nakatea. Go page nipumi enaali raayo adaa agale rado laminalo puri nakatea. Go page nipumi enaali raayo agale radonuna re mada perekele-nalo puri nakatea. ³¹ Go pisa-le nimimi kone waru suma ora ali muduna agale puri mulalo palepape. Go pea pare abiri go kone madaare neme nimi ora epe pora meda abi maa waatoa.

13

Rana komo raana komalima kone

¹ Gore neme enaalinuna adaa agalenu-para so ensel-nuna agale page laketoa pare go puri mada dia. Dia-le neme enaali medaloma madaa ranaa komo raana nakomaluare neme apo lagele agalere pa biugel-nurupa tyape. Go puma ru-para aledaa napiri repena ralia-rupa tyape. ² Gore neme puri muma Gote-na agale epe-rupa mogealua page makuaae kone la yokalua. Go page Gote-na pagaa wi kone raayo makuaalua page gore go raayo adoba kiritallua. Gore neme apo puri muma mo kone raayo palua pare neme enaalinu madaa ranaame nakomaluare mo pe kogono pa kamaa palua. Gore neme kone waru rubita pe yaalore neme apo rudunu rekoma pogola pu mada toa. Go pea pare neme enaalinu madaa ranaame nakomaluare niri pa koe ali-rupa pitua. ³ Gore neme omoale enaali naaralinu rumaaoma kale-pulu nana yogale repena sulaa-para renalo pula pe yaalore go koneme ni naraba mealia. Dia-le neme

enaalinu-para ranaame nakomaluare go kone ora komapaaya.

⁴ Naame ranaa komape kone salima-daare naa pawa piruma enaalinu raba mealima. Go kone sumare naame enaalinu raayo-para kudipa kone nasu rope pape kone nasu naana bi naminasaamina. ⁵ Gore ranaa komape kone salima-daare enaalinuna kone nabebolaoma elenu madaa epame komape kone nasamina. Go puma rono napagaaoma enaalinu raapu koeyae pemede kone nasaba piramina. ⁶ Rana komo raana komape kone salima-daare koe kone madaare pedo napema pare ora agale madaare raaname komalima. ⁷ Naame go epe kone salima-daare ade abuna kedaa raayo paru piralima. Go pumare ade abuna naame kone rulaoma Gote madaa adoba piruma epe kone suma pawa piramina.

⁸ Gore Gote-me naa ranaa komo raana komea kone ora na-dia yaalia. Go pea pare Gote-na ora agale lakale ali riare mada dia yaalia. Go pea-le adaa agale rado rado lemede page dia yaalia. Go page naame makuaae kone adaalepe mada mealima pare go page dia yaalia. ⁹ Gore abiri naame puri muma makuaae kone-para Holi Spirit-na agale lakale alina kogono page ora mada pamina. ¹⁰ Gore werepe go puri raayona re epaliade yapi di raburi go abi ogeasi pema kogono page alupalia. ¹¹ Apo agale madaare abalade ni oge naaki-rupa pirisua raburi gore oge naakinuna agale-rupa lisuade. Go rabu neme nogo naaki kone suma go-rupa makuaaoma pisua. Abi ni ora ali yaa-pulu neme wala nogo naakinuna kone nasalua. ¹² Gore abi naame Gote-na puri adema rabu wasaame naana le agaa ademaderupa go-rupa adamina. Go pea pare werepe naame Gote-na le agaa-para adalima rabu waru adola palima. Abiri neme elena re ora ogeasi ade pare werepe nipu adalua rabu ele raayona re adalua. Gote-me nana lo robaa-para raayo adea-rupa kone raayo adalua. ¹³ Gore Gote madaa naana kone repo wima. Abiri naame ade abuna kone rulape kone-para Gote madaa adoma surubape kone-para yago lo robaa kalape kone-para go ele repore ora naa

madaa ade abuna naa mada salia. Go yapare lo robaa kalape kone epe-airi ora yago madaa epe kone kalamina.

14

Holi Spirit-na pa gi ele medana agale medaloma

¹ Go pea-le nimimi ranaame komape kone waru muma piralepape. Nimimi kone waru suma Holi Spirit-na puri mulalo piralepape. Go palimi rabu abala ririna Gote-na ora agale lakale ali pirape puri abala mealepa. ² Gore ali medame abala napage adaa agale rado teare gore nipumi enaalinu-para agale nalakelea. Dia-le enaalinumi nipuna agale napageme-pulu nipumi Gote komea laketea. Go pumare nimumi Holi Spirit-na puri muma pagaa wi agalena re la yokesimi. ³ Pare ali medame Gote-na epe agale laketeare nipumi enaalinu raba muma nimu puri mapalaaoma epe kuma pi kone maa katea. ⁴ Go pea pare ali meda napage adaa agale rado tea rabu nipuna lo robaa puri mapalaalia. Go pea pare ali meda nipumi Gote-na agale lakelea rabu nipumi mo Yesuna ruru enaali raayona lo robaa-para puri mapalaalia. ⁵ Gore nimi raayome adaa agale rado namakuaaoma teme-daare ora epetea kone salo. Go pea pare nimi raayome Gote-na agale laketemere go puri ora waru epetea kone salo. Gore ali medame adaa agale rado namakuaaoma tea rabu ali radome go agale naperekealia-daare go konemere mo Yesuna ruru enaalinu naraba meme. Go pumare ali medame adaa agale rado namakuaaoma tea-daare epetea pare ali medame Gote-na agale laketea-daare nipumi epe puri mapalaape kogono pea. ⁶ Gore ame balinu, nimi napagape adaa agale rado epa tea pare naperekeyo lagialua-daare gore nimimi akepu pagalimi yapae? Go agalemere nimi akepu mada raba mealua ya? Nimi raba mulalora Gote-me ni waalape agalepara Gote-na agale la yoke agale-para nimi mogeape agalenu-para malaalua.

Naame adaa agaleme Gote-na agale lakelamina

⁷ Gore enaalinumi kudu-para gita-para go elenu page komea go-rupa nipuna agale madaa malaalimi. Gore enaali medalomame go elenuna agale waru napagalimiri yasanu waru nateme. ⁸ Go page soldia ali medame biugel-me agale waru nalalia-daare gore aapimi yada elenu managola pirula pea pae? ⁹ Nimi page go-rupa nimimi pa adaa agale meda namakuaaoma temena yaalora enaalinumiri ake puma go agalena re mada pagalimi ya? Dia, nimimi agale go-rupa leme-daare po rilipumi go agale ria palia. ¹⁰ Gore ora go su kamaa madaare enaalinumi adaa agale rado rado leme. Go pea pare go adaa agale raayona re wia. ¹¹ Go pea pare ali medame adaa agale tea pare neme go agalena re namakuaaliri go ali saa laapo ora kimisu ali laapo-rupa piralipa. ¹² Go pea pare Holi Spirit-na puri mulalo pimi-pulu Yesuna ruru enaalinu raba minalo puri mealepape.

¹³ Gore ali meda adaa agale rado namakuaaoma tea-daare gore nipumi puri muma go agalena re mulalo Gote-para beten tea. ¹⁴ Gore neme adaa agale radome beten toa-daare gore naa kone wasupa page pira palae beten toa. Go pea pare nana koneme pa makuaalua. ¹⁵ Go pea-le neme ake palua ya? Gore naa kone wasupami beten toa pare naa koneme page pa beten toa. Go pumare yasa toa rabu kone wasupame page koneme page go laapo raitame toa. ¹⁶ Gore nimina kone wasupame kama Gote-para ora pili leme-daare ake paa-daa pa kiritape ali medalomame go agale makuaaoma ora agale tea ya? Gore nena rado agale napagalia-pulu go ora agale mada natea. ¹⁷ Gore nimimi Gote-para ora pili lape beten loma epe-rupa mada leme-daare nimimi mo ali naraba mealimi. ¹⁸ Gore neme adaa agale rado loaayore neme nimi raba mi kone wi. Go madaare neme Gote-para ora pili loaayo. ¹⁹ Go pea pare enaalinumi mo lotu ada-para kiritaaoma Gote-na bi minasaaeme rabu neme enaalinu mogealalo adaa agale waru pagenalo laketoa. Gore ora agale ria yaa-pulu neme pa bi 5-nu enaalinu mada mogealua-daare ora epetea. Go pea-pulu ake paa-daa pa

napage agale rado loma bi 10,000 enaalinu laketoa ya?

²⁰ Ame balinu-ya, nimina konere oge nogo naakinuna kone-rupa nasu piralepape. Gore koe ele pape madaare oge nogo naaki-rupa mada piralepape. Go pea pare nimina konemere ora enaali-rupa kone su piralepape. ²¹ Gote-na buk madaare kone narulae Juda alinumi Gote-na puri adenalo agale go-rupa lu wisimi: Mudu Alimi talo: Go enaalinu-para agale laketoa. Go rabu neme kimisu alinuna agale radonumi laketoa. Go page apo kimisu enaalinumi nana agale lakeleme. Go palua pare go rabu page nana agale napagoma giyalimi lisa. ²² Go pade-pulu go agale rado lakale enaalinumi Gote madaa kone rulainalo pea. Go kone rulae enaalinumi Gote adenalo napea. Dia, pare Gote-na agale lakale enaalinumi Gote adenalo pea. Go pea-le kone narulae enaalinumi Gote-na adenalo agale radonu nateme.

²³ Gore kone rulae enaali raayome komea-para kiritaoma adaa agale rado rado leme-daare go kone ake yapae? Gore kone narulae enaalinumi page pa enaalinumi page lotu ada ru-nane ora epa kodobaema Gote-na puri na-adenalo gu-rupa leme: Nimuri makeae enalinu leme. ²⁴ Go pea pare kiritape enaali raayome Gote-na agale teme-daare pa enaali meda page kone narulae enaali page epa kodobaoma nimina agale pagalimiri gu-rupa palia. Gore go agale nipuna lo robaa-para mea kodobaoma nipuna koeyae mea waatea. Go pumare go pagaliade agaleme nipuna koe ele maa rumaalia. ²⁵ Go pumare nipuna lo robaa-para ado rekele puma wala pename maa salia. Go rabu nipumi Gote-na bi minasaalalo rumu pege palia. Go rabu nipumi gu-rupa lopalia: Gote-re nimina rikirana ora epa pia tea.

Lotu kogonore raayo epe-rupa palepape

²⁶ Go pea-le ame balinu-ya, nimirimi ake palimi ya? Nimi kiritaoma pimi raburi nimi raayo kogono peme. Ali medamere yasa temena medamere agale mogealimina medamere Gote-na agale mea temena medamere adaa agale rado

lemena medame go agalena re maa la-gialia. Go peme rabu go kogono raayome Yesuna ruru enaali raba mulalo peme. ²⁷ Gore ali medaloma kiritaoma adaa agale rado talo palia-daare enaali laapo repome agale rado mada teme. Go leme rabu nimu raapu agale komea-para natepape. Dia, pare komea komea lo temenalo enaali rado medamere go agalena re laketea. ²⁸ Go pea pare go agalena re lakale ali meda napiralia-daare enaali kiritalmi raburi apo agale rado lape alimi pa piralia. Go rabu nipuna Gote raapu agale komea mada tea. ²⁹ Gore Gote-na agale lakale alinuri laapo repome teme. Go teme rabu enaali medalomare agale pagoma koneme rumaalimi. ³⁰ Go pea pare ali medame agale lalaina Gote-me ali meda-para agale laketea-daare go agale abala pena lala-ae aliri nipuna agale loraina tea. ³¹ Go kone madaare nimi raayome komea komea lo agale mada leme. Go rabu enaali raayome kone waru makuaaoma puri mapalaalimi. ³² Gote-na agale lakale alinumiri nipuna agale surubuma laketea.

³³ Go kiritalmi rabu Gote-na konere enaalinumi epe-rupa pina kone wia. Go pea-pulu Gote-na ruru Yesuna ruru enaali raayo gu-rupa palepape:

³⁴ Gore lotu ada-para kiritalmi raburi enanumi agale loraoma pawa piralepape. Go puma Juda alinuna rekena agaleme tea-rupa enanumi lotu ada-para kogono napina. ³⁵ Gore ena medame agalena re pagolalo palimiri nimuna ada-para piruma aali agaa mealepape. Gore ename lotu ada-para kiritape enaalinu raapu agale mana tea-daare ora yalame komalimi. ³⁶ Go agale madaa kone adaapu saleme-pulu nimirimi Gote-na agalena re nimimi mea ipisimi pae? Go pea-le nimi abalade Gote-me agale abala lagisa ya?

³⁷ Gore pa ali medame niri Gote-na agale lakale ali pi kone suma ni Holi Spirit-na puri wi kone salia-daare nipumi abala waru makuaalia: Go agale nimi-para pepa madaa tyalore gore Mudu Ali-na agale mana lagialo. ³⁸ Go pea-le ali medame go agale napagaliare nipumi nimi agale la-gialia rabu napagalepape. ³⁹ Ame balinu,

nimimi Gote-na epe agale lakale alimiri nipuna agale waru surubuma enaalinumi adaa agale rado rado teme rabu Gote-me puri go aaya-pulu nagiyalepape. ⁴⁰ Gore nimimi Gote-na bi minasaalalo page lotu lape kogono pulalo peme rabu page epe redepe le kone suma palepape.

15

Yesuri abala komoma tapa-para wala rekesa

¹ Gore amenu, neme abalade nimi-para lagisuade Epe Agalere kone pereke yoma pagalepa. Gore nimi abalade go agale madaa kone rulaoma puri paloma pagaaba pimi. ² Go Gote-na epe agale neme nimi abala mogeaaripude. Gore pa kamaa kone narulasimide-le go epe agale pago piralepape. Go puma go agaleme nimi ade abuna kagaa pirape puri gialia.

³ E, gore ora abala go remaa pagomare neme nimi epe agale gu-rupa lagisuade: Keriso komisare naana koe elenu raayo mea rubalalo komisa. Go pisa alina remaare abalade Gote-na buk madaa lisimide. ⁴ Keriso komenaloma tapa-para rogaasimi. Abalade Gote-na agale wi buk madaa lisimi-rupa yapi repome tapa-para piruma wala rekesa. ⁵ Go puma Pita-me nipu adenaloma werepe aposel 12 page nipu adisimi. ⁶ Go puma wala werepe nipuna disaipel enaali 500 kiritoma pirisimi rabu page adisimi. Go enaali adaapupere pimi pare medaloma abala komisimi. ⁷ Go pumare wala werepe Jems-me nipu Keriso adisa. Go puma wala werepe aposel kogono ali raayome page nipu adisimi.

⁸ Go nimumi abala adoba kiritinaloa neme page nipu adisua. Neme adisua pare oge naaki-rupa matimi pare neme nipu werepe adisua. ⁹ E, gore apo aposel kogono alinuna rikiranare nimumi ni mao-ge yaasimi. Gore abalade neme Gote-na ruru enaalinu kedaa kalala pirisuade-pulu neme go epe agale raleme aposel kogono ali mabebola lisua. ¹⁰ Pare Gote-me ni raba meape kone gisa-pulu ni aposel kogono ali pi. Gore nipumi nipuna raba

meape kone pa kama-daa nagisa. Dia-le aposel kogono ali medaloma abalade kogono puri pale pisimide pare neme kogono kalai puma nimuna kogono mao-ge yaayo. Yapare nana kama komea kogono nape. Dia, pare Gote-na raba meape kone nana lo robaa-para saabaoma kogono puaayo. ¹¹ Go pea pare neme kogono pe rabu page nimumi peme rabu page go epe agale mogelema. Go puma nimimi go agale madaa kone rulaeme.

Gote-me kome enaali raayo wala marekaalia

¹² Gore naame Keriso komoma wala tapa-para rekesa-daa go remaa ade abuna lakelema. Go pea-le nimina rikirana piri enaalinumi abala kome enaalinuri wala narekalimi lemere ake paa-daa leme pae? ¹³ Gore kome enaali wala narekalimi yaalore abalade Gote-me Keriso page mada namarekaala pisa. ¹⁴ Gore Keriso tapa-para abala narekola pisa yaalore abalade Gote-me Keriso page mada namarekaala pisa. Gore Keriso tapa-para abala namarekaata pisa yaalore gore naame epe agale mada napagola pema. Go pula pea yaalore nimimi ele madaa kone rubita peme yapae? ¹⁵ Gore naame Gote-me Keriso tapa-para marekaasadaa laketema. Gore gu-rupa napula pisa yaalore naame Gote madaa makirae agale tema lo pisa. Go puma Gote-me abalade Keriso namarekaala pisa yaalore Gote-me kome enaalinu page namarekaala pisa. ¹⁶ Gore Gote-me ora kome enaali tapa-para namarekaa-ae yaalore gore Gote-me abalade Keriso page namarekaasade lamina. ¹⁷ Go pumare Gote-me Keriso tapa-para namarekaala pisa yaalore gore Gote-me nimina koe ele-daa namuma rubisa pare nimi pa kamaa kone ruleme. ¹⁸ Go page Keriso namarekaata pisa yaalore abalade enaali medalomame Keriso madaa kone rulaoma komisimidaare go nimu page ora komoma pa alupalima tea pema. ¹⁹ Gore naame su kamaa piruma Keriso madaa kone rulaoma werepe ade abuna napirula pema yaalore naame yalame komoma kodo komape kone waru meamina. Gore su kamaa piri enaali medaloma kodome

komalimina pare naame pa kamaa kone rubita pema yaalore naa-para kodome waru komalimina.

²⁰ Yapare go agale ora ria-daa diale Keriso abala komisa-daa Gote-me nipu wala marekaasa. Go pisa-pulu kome enaali raayona riri-nane nipumi marekaalia. Go pea-le Gote-me mo kome enaalinu raayo wala werepe marekaalia.

²¹ Gore komape konere ali komea Adam-me abalade go kone muma lisana su kamaa maa ipisa. Go pisa-le ali meda Keriso-me abalade kome enaali wala marekaape kone su kamaa maa waalisade. ²² Go agalena re gu-rupa: Naa raayo Adam-na si wanenu-le naa pa komalima. Go page naa Keriso raapu abi pima-pulu Gote-me naa raayo wala marekaalia. ²³ Go pea pare enaalinuna marekaape yapi di-ri naa komea komea laatapu rekomare ade abuna piralima. Abala ririna mupaare Yesu Keriso rekoma pisa-le wala werepere nipu wala su kamaa epaliade yapi di rabu naa nipuna ruru raayo wala rekalisa.

²⁴ Nipu epalia rabu ele raayo dia yaalia. Go rabu Mudu Alinu-para surube alinu-para go su kamaa wi puri raayo page ora Gote-na lore alinu piralimi-pulu Keriso-me mea rubalia. Go puma nipumi Gote-na surube puri wala Aapa katea. ²⁵ Gore Keriso mudu mapiraoma pirinare Gote-me lore alinu raayo marabuaaoma Kerisona age rolo-para mapiraalia ²⁶ Go kogono dialenaloma Keriso-me komape konena puri page lore ali-rupa rabuaaoma madia yaalia. ²⁷ Go agale madaare Gote-na buk-mi gu-rupa lea: Gote-me ele raayo nipuna age rolo-para maa salia. Go pepamere ele raayo lea-daa naame abala page-made: Gote-me ele raayo Keriso-me surubenalo lea-pulu Gote nipuna rolo-para napiralia. ²⁸ Gore Gote-me ele raayo Keriso-me surubenalo mea kalenalomare mo Siri nipuna Aapana surube rolo-para piralia. Go raburi Gote-me ele raayo nipu komeame surubalia.

²⁹ Pare go wala marekaape agale ora dia yaalore enaali medalomame abala kome enaali raba mulalo kalu-ipa muaeme-le ake paa-daa peme pae? Gore ora kome ali meda wala narekola peme yaalore gore

mo kome enaali raba mulalo kalu-ipa ake paa-daa mu aaeme pae? ³⁰ Go page wala marekaape agale dia yaaliare gore ake paa-daa naame radaa nape kogono ade abuna palima ya? ³¹ Amenu, neme ora lalo. Gore ade abuna ni tyalo pi kogono pe. Go pea pare naana Mudu Ali Yesu Keriso raapu pima-pulu neme nimi madaa pedo puma apo agale lagiawade. ³² Neme abalade Efesus su-para piri makeae yana alinu raapu yada pisua. Go pisua pare ora kome enaalinuri Gote-me wala namarekaala pisa yaalore neme ake paa-daa go yada pisua ya? Gore ali medalomame gu-rupa tea: Ekerare naa komalima-pulu palaina eda no ipanu page namina. Gore Gote-me kome enaalinu namarekaala pea yaalore apo agale ora ta pema.

³³ Go leme pare pa enaalinumi naa gu-rupa makiralimi: Naa koe alinu raapu pora pamualimade raburi naana epe kone makoyaalimi. ³⁴ Go pea-le nimina koe kone giyoma epe redepe le kone salepape. Nimimi koeyae wala napipape. Enaali medalomame nimi raapu piruma Gote nademe-le nimu yala mapolalo talo.

Enaalinu wala rekalmi rabu yogale ora rado mealima

³⁵ Pare ali medame agale gu-rupa mealia: Abala kome enaaliri ake puma wala rekalmi ya? Nimuri yogale ele nasamina muma wala piralimi yapae?

³⁶ Nimiri makeya enaalinu-le pagalepa. Repena kilinuri su-para poalimi. Go pea pare abala kaapu-daa na-ayaalia-daare gore nipu rado epe-rupa mada na-opalia.

³⁷ Go kilinuri nimimi poalimi rabu ora opaliade ele-rupadaa dia. Dia, go poape kiliri pa wit-na kili-para pa kili radonu page pa su aaya. ³⁸ Gore Gote-me go kili madaa nipuna kone suma au katea. Go puma Gote-me repena kili rado radore nimuna yogale-rupa au rado rado katea.

³⁹ Yogalere ele raayo komea nasamina kama-daa na-aaeme. Dia-le enaalinuna yogale komea-rupa aeme pare yaa yapana yogale rado aaya. Go wenana yogale page rado aaya. ⁴⁰ Gore so yaa-para ele page su kamaa ele page rado aaya. Go puma so yaa-para wia elenuna auri rado paaya

pare go su kamaa elenuna au page rado nasamina aaya. ⁴¹ So naare nipuna au rado-rupa pea pare kasua page nipuna au rado pea. Sogo kubanuna rikiranare nipuna aunu page rado rado pea.

⁴² Go au madaare mo kome enaalinu wala rekalmi rabu nimuna yogale rado muma piralimi. Go puma to yogale ro-gaaeme rabu ora abala ramea. Go pea pare wala marekaalia yogalere ora naramualia. ⁴³ Yogale naame rogaama rabu go nipu koma paoma ramea. Go pea pare yogale wala marekaalia raburi ora epe rado-rupa aoma puri palea. ⁴⁴ Yogale mo rogaamare pa su kamaa yogale yapare yogale wala marekaaliare ora epe rado-rupa muma piralima.

Gore go su kamaa yogale aema-le epe rado yogale muma rado-rupa piralima. ⁴⁵ Gote-na agale ria wi buk-mi gu-rupa lea: Ora abala mupaa pirisade ali Adam-re kone wasupa muma epe-rupa pirisa. Go pisa pare werepe pirisade Adam-re nipuna bi Keriso lema. Go aliri nipuna Holi Spirit-mi enaalinu puri Go ade abuna kagaa piramala palia. ⁴⁶ Go palia pare Gote-na Holi Spirit-mi ade abuna kagaa pirape kone abala na-epea. Dia-le go su kamaa kone dialenaloma Holi Spirit-na ade abuna pirape kone mada epalia. ⁴⁷ Gore mo mupaa pirisade ali Adam-re Gote-me go ali sumi warisa. Go pisa pare wala laapo pa Adam ali Keriso-re nipu so yaa-para piruma ipisa. ⁴⁸ Gore naa su kamaa pima enaalinuri naa sumi warisade alirupa pima. Go pea pare so yaa-para puma piri enaali raayore so yaa-para piruma ipisade ali pimi. ⁴⁹ Gore Abiri naa go sumi warili enaali pima naare yogale aema. Go pea pare werepe page so yaa-para pia ali mada piralima.

⁵⁰ Ame balinu-ya, neme apo agalena re waru lagialo: Naame su kamaa yogale aema rabu Gote-na Surube Su mada nadalima. Gore abi rumaape yogalere ora epe naramuape su-daa mada nadia yaalia. ⁵¹ Neme epe pagaa wi agale lagialua-le waru pagalepa. Naa raayore ora nakomalima pare Gote-me naa pereke yoma kagaa enaali-rupa mapiraalia. ⁵² Werepe biugel tia rabu wagepu ari yapa piya-rupa

abala kome enaalinu raayo wala rekalmi. Go puma nimu ade abuna piralimi. Go rabu Gote-me naa pa piralimade enaalinu ade abuna mapiraalia-pulu naana yogale rado-rupa ma-aulaalia. ⁵³ Go rabu naa naramuape yogalere wala perekea yoma epe-rupa ade abuna naramuape-rupa aalia. ⁵⁴ E, gore mo abala ramisade yogale rekoma ade abuna naramuape yogale ma-aulaalia. Go paliade raburi mo Gote-na buk madaa lisimide agalena re adalima. Go rabu enaalinu makomaape kone dia yaalia-pulu enaalinu ade abuna epe-rupa mada piralimi. Go madaare gurupa teme: ⁵⁵ Komape ele nena puri aapara wia pae? Go komape elere enaali mabebola tyalo puriri aa-para wia yapae?

⁵⁶ Gore enaalinumi pupitagi neme-le go komape yapi di madaa radaa nape puri wia. Go puma mo pupitagi-na puriri rekena agaleme kalo aaya. ⁵⁷ Go pea pare naana Mudu Ali Yesu Keriso-me naa puri mapalaaya-pulu naame apo pupitagina puri mada rabuaaniaaema. Go madaare Gote-para ora pili lamina.

⁵⁸ Go pea-le ora nana epe ame balinuya, nimimi puri waru paloma rekoma paalame nakomalepape. Go puma Mudu Ali-na kogono adaapu waru palepape. Nimimi Mudu Ali-na kogono meda palimiri go kogono na-alupalia.

16

Gote-na ruru enaalina kirita sae kana

¹ Abiri Gote-na enaali pa mea kalape kana madaare agale mana lagialo. Neme abalade go kogono pinalore Galesia su lotu adanu-para kiritape enaalinu remaa lakalisua-le nimimi page go-rupa palepape. ² Adaa koro raburi enaali raayome ele muma nimina kana yarepealepape. Go sarere madaa kogono puma mu aame kana-re medaloma waru pagaa salepape. Go puma werepe ni nimi piri-para epaluade rabu kana wala meda nakiritelimina. ³ Werepe ni epaluade raburi nimina ali medaloma mapiraalepape. Go puma neme nimuna pepa kaloma go nimina pa kiritape kana so Jerusalem su-para maa penaatoa. ⁴ Go

palua pare ni page pope yaaliare gore nimu raapu palua.

Pol nipu Korin enaali adola pisa

⁵ Gore ni Masedonia su-para abala pumare nimi piri wala werepe epalua. ⁶ Go palua pare nimi raapu ogesi-daa piruma ni wala werepe su rado-para pora pamualuare nimimi ni raba mealimina. Go pea pare koe po rilipu ipuma kupa palia rabu nimi raapu pa adaalupu page pitua palo ni maarea. ⁷ Gore ni Korin su epalua rabu nimi wagepu na-adalua. Dia, Mudu Alimi go-rupa lea rabu nimi raapu adaalupu page pitua. ⁸ Yapare ni Efesus su-para pirumare Juda alinuna eda yawe Pentikos yapi di adoba pitua. ⁹ Go su-parare neme kogono adaapu epe-rupa mada palua pare lore alinu adaapu page pa pimi.

¹⁰ Werepe Timoti nimi piri-para epalia-le nimimi nipu waru surubalepape. Neme Mudu Ali-na kogono pe-rupa nipumi page pea-le raba mealepape. ¹¹ Gore ali medalomame Timoti pa ali-kone suma koau nawaalepape. Dia, nimimi nipu raba muma werepe nipu pora-nane epe-rupa lamua pulupape. Go puma nipuri naana ame medaloma raapu ni piri-para epalia-pulu neme adoba pitua.

¹² Abiri naana ame Apolos madaa agale remaare gu-rupa lagialo. Neme abalade rana adaapu nipu nimi raapu paliminalo lakalisua. Go pisua pare nipu abi popere go kone nawia-pulu werepe epe yapi teade rabu nipu mada epalia.

Agale remaa medaloma

¹³ Nimimi ele waru adoma kone waru salepape. Go puma puri pabo aoma paala nakomalepape. ¹⁴ Nimimi kogono raayo palimi rabu ranaame komalepape.

¹⁵ Gore neme naa adami ali Stefanus page nipuna ena nogo naakinu nimu madaa remaa abala lagsuade. Nimumiri mo Akaia su-para Gote madaa kone abala rulasimide. Go puma nimumi Gote-na ruru enaali raba mulalo kogono waru pisimi. ¹⁶ Gore nimimi go nasamina alina kone mogeaoma pawa piramina. Go pumare enaali raayome nimu raapu

piruma nimuna kogono epe-rupa pina mogeaalepape.

¹⁷ Gore Stefanus-para Fortunatus-para Akaikus nimu abalade ni piri pare ipisimi rabu neme raaname waru komoma piru aayo. Gore nimu ni raapu mada naipisimi-pulu nimumi ni raba mu piru aaeme. ¹⁸ Gore abalade nimumi nimina lo-pu kuma pinalo nimumi page abi gorupa peme. Go pea-le nimimi nimu go nasamina alinu madaa epe kone salepape.

¹⁹ Gore Esia su robo-para aaya lotu-para kiritape enaalinumi nimi-para epe-rupa piralepape agale lo rapaatema. Go page Akwila-para Prisila repaayana adapa epa kiritaeme enaali raayome Mudu Ali-na bimi madaa epe-rupa piralepape lo rapaatema. ²⁰ Gore go-para piri Kerisona enaalinu raayo-para abi patalepape lo rapaatema. Nimi komea komea lo nimina ame balinu-para ki mealepape.

²¹ Niri Pol epe-rupa abi piralepape loma apo agale luma rapaato.

²² Pare ali medame Mudu Ali madaa ranaame nakomalia-daare Gote-me nipu koe su-para mea lo palia. Gore Mudu Ali ne ora abi nipu kone salo.

²³ Mudu Ali Yesu nipuna epe raba meape kone mealepa. ²⁴ Nimi raayo Yesu Kerisona ruru pimi-daa ni ranaa komo raana komaluame talo.

Go mada. Ni Pol yaade.

Korin Laapo Ripili Agale

Korin su-para piri enaali medalomame Pol koe agale lisimi rabu Pol nipu lo robaa kedaa misa. Go lo robaa perekeare Pol-me rana raapu piruma go pepa luma wala adenalo penalisa. Nipumi Korin enaali raapu agaleme redepo yaalalo pisa. Go pine go pepa lisare nipu wala ranaame komolalo lisa.

Abala ririna wia agalere Pol nipumi abala lakalisa-rupa puri pale agale pepa mada luma wala lakalisa. Go agalere wala natapea pare Pol nipu koe ali-rupa ma-aluaoma koe agale lisimi-daa waatalo lisa. Go pepa wala adomare nimuna lo robaa wala perekelisimi. Go rabu Pol nipu pedo pisa.

Go yapina re Juda su-para piri Kristen-nu koe-rupa pirisimi. Go pina Pol-me kana kiritaoma nimu piri maa pulalo pisa. Go pina sapta 8 page 9 laapo madaare Pol-me Korin enaalina lo robaa marekaaoma mogo kogonona kana kalape agale lisa. Agale medare Pol-me makirae agale Aposel-nu medaloma Korin su-para epa aoma Pol nipuna bi rabuaaoma nipuna Aposel kogono mabebola-ae agale lisimi-daa go madaa agale page lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Pol-me Gote-para ora pili lisa (1.1-11)

Enaalinuna rikirana epe agale kogono pisa-rupa (1.12-2.17)

Yesuna kodo kome-aimi enaali surubisa (3.1-7.16)

Naarali enaali perekale elenu pa kalisimi (8.1-9.15)

Pol-re kogono ali ora ria (10.1-13.10)

Ma-dia aaya abi piralepape agale (13.11-13)

Pol-me Korin su-para pepa laapopa pe-naalisa

¹ Niri Pol abalade Gote-me ada muma Yesu Keriso-na aposel kogono ali mapi-raasa. Naana ame Timoti saa laapo abi pipa rabu neme Korin su lotu adanu-para kirita pimi enaali nimina agale luma rapaato. Mo Grik su-para pimi Yesuna

ruru enaalinu piri-para go pepa luma rapaato. ² Naana aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu Keriso laapome nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gialia rabu epe-rupa piramina.

Pol-me ora pili lisa

³ Naame Gote-na bi minasaalimina. Gore nipuri ora Gote naana Mudu Ali Yesu Keriso-na Aapa piruma naa waru kodome komea-pulu nipumi naa raayo epe-rupa raba mu aaya. ⁴ Go puma naa madaa kedaa epea rabu nipumi raba muma ri-aaya. Go pea-pulu naame page nipuna kone muma kedaa rili enaali page raba meamina. ⁵ Gore naame Keriso madaa kone suma kedaa pi kone nipu raapu maa rialima. Go puma naame Keriso-na adaa raba meape kone maa suma piramina. ⁶ Gore naame kedaa meda mealima rabu nimi raba muma ade abuna epe-rupa piraminalo pema. Go puma naame raba meape kone mealima rabu nimi page raba mealiminalo pema. Go puma naa pawa piruma kedaa rialima-rupa nimimi page go puri mapalaaliminalo pema. ⁷ Go peale nimimi naa raapu kedaa rialimi-pulu Gote-na puri mealimi. Gore naame go raba meape puri mema-pulu nimi page mealimina.

⁸ Gore amenu pagalepa. Naame Esia su raayo-para kedaa pi ele riliaina. Go rabu ora adaa kedaapeme naa rabuaaniaasapulu naana puri page makuma pasa. Go pisa-pulu naare komalima kone wisima. ⁹ Gore naana lo robaa-para go-rupa kone wisima: Mo kose page alimi enaali lu makomaalalo palia-daare naa madaa opalia kone wisima. Go pisa pare naana puri madaa kone narulasima-daa go kedaa ipisa ya? Dia, pare Gote-me kome enaalinu raayo wala marekaaya-pulu naame nipuna puri madaa kone suma ora mada adalimi. ¹⁰ Gore Esia su-parare ele medame naa lu makomaalalo pisa pare Gote-me naa raba misa. Go pisa-le werepe page naa wala nipumi raba mealia. Gore nipumi naa waru raba muaaya-daa ni nipu madaa puri paloma kone rulaema. ¹¹ Nimimi page naa raba meape beten laatepape. Go puma Gote-me nimi enaali adaapuna beten pagoma

naa raba mealia. Go madaare enaali medalomame naa madaa kone suma Gote-para ora pili tema.

Pol-me Korin enaalinu makirae agale nalakalisa

¹² Naame nimina lo robaa-para ado rekele puma epe-rupa pema. Go madaare naame go su kamaa pora epe-rupa pamuma nimi raapu page epe-rupa piramina. Go puma naame go su kamaa wi kone nasuma pagaa wi kone nawisima. Dia, Gote-na epe raba meape kone suma nipuna puri muma epe-rupa piruma kone komea su pirisimade. ¹³ Go pea-le naame agale pepa madaa lu rapaatemare nimimi yarepema adaliminalo pema. Gore nimi raayome adoma kiritaliminalo kogono pe. ¹⁴ Gore Mudu Ali Yesu epaliade yapi di raburi naame nimi madaa ranaa komo piralima-rupa nimimi naa madaa page ranaa komo piramina. Go madaa abi ogesi-daa makuaaeme.

¹⁵ Gore naame epe kone suma nimi rana laapo epe kone mealiminalo nimi piri-para epolalo pima. Go puma neme nimi piri rana laapo abala epalua kone salo.

¹⁶ Rana komeare Mesopotemia su-para palua kone salo pare wala Mesopotemia su giyoma wala nimi piri-para epalua kone salo. Go kone wisima-rupare nimimi naa raba muma wala mo Judia su-para wala lamua palimina kone salo. ¹⁷ Gore go madaare neme kone laapo suma epolalo pisua? Gore neme epolalo pisua rabu naa bi minasaalalo pisua ya? Gore neme agale laapo loma e loma wala dia lo pisua ya? Nimi go agaleme makiraayo kone wisimi ya? ¹⁸ Gore Gote ora kone komea wia-le neme agale raayo e loma dia laapo raita nimi-para nalisuade.

¹⁹ Gore ni-para Sailas-para Timoti-para naame nimina rikirana piruma nimi agale lagisima-dere gore Gote-na Si ora ria lo Yesu Keriso madaa agale lagisimade. Gore Keriso-re nipumi agale laapo e loma dia lo natea. Dia, Yesu Keriso-re ora Gote madaa e kama le ali yaade. ²⁰ Gore Gote-me enaalinu-para ora go-rupa palua le agale lakelea-pulu Yesu Keriso-me go-rupa madaa e loma agale pagoma ralisa. Go pisa-le naame Yesu Keriso-na bi komeare

ora e loma Gote-na bi minasaalalo pema. ²¹ Gore Gote nipu komeame naa-para nimi-para Keriso raapu puri mapalaaya. Go puma abalade Gote komeame naa epe rado-rupa meda mapiraasa. ²² Go puma nipumi nipuna robosaaya-ai naa madaa puma Holi Spirit naana pu robaa-para mapiraasa. Go puma nipuna werepe gi-ape konere Holi Spirit-mi Go epe koneme palua pisade. Go puma naame agale laapo mada natema.

Pol Korin su-para abi napisa

²³ Gore Gote-me ni adea-pulu neme makirae agale natoa. Neme nimi kedaa pi agale-daa nalagialua pare Korin su-para wagepu naipisuade. ²⁴ Naamere nimina kone rulaa madaa agale natema. Dia, nimimi puri paloma kone rulasimide. Go pea-pulu naame nimi raapu raaname komoma nimi epe-rupa piraminalo kogono pema.

2

¹ Gore ni nimi piri-para wala ipuma kedaa gulalora ora na-epalua kone wisua.

² Dia, neme nimina kone-para kedaa mapaalua-daare nimimi nana lo robaa-para nama-epeaalimi. Gore nimimi ni-para go-rupa pemedele ake pea-daa neme nimi-para kedaa maa gialua ya?

³ Gore nimimi nana lo robaa-para raana masaape kone mulalo palimi-daare ni wala nimi piri-para ipuma kedaa pi kone namealua kone wisua. Go kone kedaa nagulalora neme pepa luma rapaayo. Gore neme raaname kome raburi nimimi page go madaa raaname komalimi-daa ade. ⁴ Gore abalade neme nimi piri-para pepa luma rapaaripude. Go rabu naa lo robaa-para kedaa muma neme nimi madaa re page lisua. Neme abalade go pepa lisuare gore nimina pu robaa-para kedaa masaatalo kama napisua. Dia, pare neme nimi madaa ranaame komape koneme nimi raba minalo pisuade.

Nimi koeyae palimiri epe-aime abulalepape

⁵ Ali medame enaali medana lo-pu kedaa pi kone mea kateare gore nipumi nana lo robaa page komea yaa-pulu kedaa namasaaya. Dia, pare nipumi nimi raayo

kedaa pi kone medaloma masaaya. Pare neme agale ora puri palo la yoke nalano-le enaalinu medalomana lo robaa-para meme kone namuma wimi-daa lagialo. ⁶ Gore go aliri nipuna pupitagi nisade rabu nimi adaapumi kedaa kalisimi-pulu gore abi go-ai mada kone salo. ⁷ Go pea-le abiri nimina kone perekea suma nipuna pupitagi kone giyoma nipuna pu robaa-para ma-epeaalimina. Go-au napalimi-daare nipuna lo robaa-para wi kone kedaame nipu rabuaanaalia. ⁸ Go paa-daa nimimi kodo pi kone suma raaname komape kone nipu maa waatemenana. ⁹ Gore abalade neme mo pepa lisuare neme nimi makoyatalo pisuade. Go rabu nimimi nana agale mana ralemena pae dia yapae adaluame lisuade. ¹⁰ Yapare nimimi enaali medana koe elenu maa rubuma raakepe palimiri neme page mea rubaayo. Gore go koe ele neme mea rubalua-daare neme Yesu Keriso-na le agaa madaa mea ruboma nimi raba minalo pisua. ¹¹ Go puma Satan-me naa makiraoma rabuaanaalia lo neme koe kone mea raakepe rubaayo. Gore nipuna kone abala adema.

Troas su-para Pol palua kone wisa

¹² Abalade Troas su-para puma Keriso-na Epe Agale lakelalo pisua rabu Mudu Alimi nipuna kogonona pora gaape lobo wisa. ¹³ Go pisa pare naana ame Taitus nadasaasua-pulu ni kone adaapu misua. Go puma ni mo Troas su-para piri enaalinu-para paitalepape loma ni Masedonia su-para nipu asa polalo pisua.

Gote-na puri muma yada pamina

¹⁴ Gote-me ade abuna ni raba mea-pulu neme ipu-para ora pili loaayo. Naa Keriso raapu piramina Gote-me Keriso-na purimi naana koe elenu lore alinu-rupa rabuaanaaya. Go pea-le naana kogono Gote-me enaali raayo-para Keriso madaa remaa lakelama pu aaya. Go rabu ora epe kaa pi agalere su raayo-para pea. ¹⁵ Gore naame kogono pema rabu Keriso ora epe kaa pi lodo-rupa Gote piri-para pisa. Gorupare ade abuna kagaa pirape kone mi enaali-para page koe su naaku-para palimi enaali madaa page puma kodobalia.

¹⁶ Gore koe naaku-para pope enaalinumi go kaa meme raburi nimu lu makomaaya. Go pea pare enaali medaloma ade abuna epe-rupa kagaa piramala pope kaa meme rabu nimu epe-rupa mapiraaya. Go pea-le go epe kaa kalape kogonore naa raayomere naana napema. ¹⁷ Gore Mudu enaali adaapumi Gote-na agale madaa kana meape kogono pemedede. Naame go-rupa napema pare Gote-me naa mea rapaasa-pulu nipuna le agaa madaa agale komea waru loma Keriso raapu piruma kogono pamina.

3

Kagaa agalena kogono ora palepape

¹ Pare abi go pageme agale madaa nana bi minasaalalo lagialo ya? Gore ali medalomame peme-rupa pepa kogono madaa bi waru meaminalo pi ya? ² Dia-le naana bi meape pepa enaaliri nimi pimi. Go pepare naana lo robaa-para wia-le enaali raayome nimi pepa adoma yarepealimi. ³ Go pepare Keriso nipuna linaloma naame nimi piri-para mea ipisima. Apo pepa madaa nipumi pepa tyape naluma pepa-rupa kana madaa nalisa. Dia, pare ade abuna kagaa pirape Gote-na Holi Spirit-mi enaalinuna lo robaa-para pipa-rupa lisa.

⁴ Gore Keriso-me naa raba misa-pulu naame Gote madaa kone rulaoma go agale adaliminalo adaapu lu wima. ⁵ Ora naana gole go kogono mada napula pisima. Dia, Gote komeame puri gea rabu naame go kogono mada pema. ⁶ Gore Gote nipumi naa kone go nipu raapu pogalu pirape kogono maa gisa-pulu mada palima. Go pogalu pirape agalere pa rekena agaledaa dia pare Holi Spirit-miri nipuna pea. Gore rekena agaleme enaali komape kone katea pare Holi Spirit-miri enaalinu epe-rupa mapiraape kone katea.

⁷ Gote-me rekena agalere kana madaa luma gisa rabu Gote-na epe paana puri raapu ipisa. Go pisa-le Moses-na le-parare paa waru roaaya-pulu mo Israel enaalinumi nipuna le agaa-para na-adisimi. Go pisa pare werepere go epe paana puriri nadia lisa. Gore rekena agalena kogonore

komape di-na puri mea ipisa. ⁸ Go pisa pare Holi Spirit-mi enaalinu ade abuna kagaa pirape puri go aaya-pulu go rekena agalena puri ma-oge yaaya. ⁹ Gore go rekena agale lisimide raburi koe kedaa mea ipisa pare go kogono madaa epe paana puri adisima. Go puma enaalinu ora epe-rupa mapiraape kogonore rekena agalena puri rabuaanaaya. ¹⁰ Go pea-le go kagaa agalena konena puriri abi ora waru epelea-pulu abalana lo robaana puriri mada yalisa. ¹¹ Gore go epe kogono madaa epe paana puri raapu koe kone ogepu aasa. Go pisa-pulu go ade abuna kagaa pirape kone madaa nipuna epe paana puri ora adaalupe su aaya.

¹² Naame go ade abuna kagaa pirape muma piruaema-pulu naame agale puri paloma waru laketema. ¹³ Naame Moses-me pisa-au napima. Gore mo Israel enaalinumi Moses-na le agaana wi paa apeluma dialenalalo nipu adisalimi-daa nipumi le agaana mamina kunimi kepisa. ¹⁴ Gore nimuna pu robaa-para rero pisa rabu pa naipisa pare abi page nimumi abalade rekena agale pa yarepema pitaa peme. Go peme-le mamina kuni eleme nimuna kone kepisa. Gore pa enaalimi raa namuma rubalimi pare Keriso raapu pitia rabu Gote-me go ele maa rubalia. ¹⁵ Gore abi page nimumi Moses-na agale yarepema pago pimi rabu mo mamina kuni eleme nimuna kone kepeabaaya. ¹⁶ Gore enaalinu kone naperekealimi rabu Gote-na bukmi agale go-rupa lea: Moses Mudu Ali raapu pirisa enaalina mamina kunimi le agaa kepealia. ¹⁷ Go agale madaare Mudu Alimi Holi Spirit madaa agale lea. Go pea-pulu Mudu Ali-na Holi Spirit ali meda madaa pitiare go alina koe ele madaa keapalia rabu nipu epe-rupa pa piralia. ¹⁸ Go pea-le raayo medame naana le agaa kepeape ele nawia. Go pea-le ipa-para ele lewa lewa pala-rupa enaalinumi Mudu Ali-na epe puri naana le agaa-para mada adalimi. Ade abuna naame go epe paana puri muma piruaema rabu Mudu Ali-na kagaa kone wasupa adape nona pima. Go madaare Ali Mundu-ri Holi Spirit yaa-pulu nipumi go kagaa konena puri page

naa go aaya.

4

Kogono alinuri sumi warili pe nona pea

¹ Gote-me abalade naa kodome komoma nipuna epe kogono pamonolo puri gisa. Go pea-pulu naame go kogono madaa nagiyalima. ² Dia, pare naame pagaa wi konena koe yala polape konenu page abala giyasimade. Abiri naame makirae agale meda naloma Gote-na agale page naame nabebolamina. Dia, naame ora agale raayo loma Gote-na le agaa madaa piruma enaali raayona lo robaa-para wi agale raitaliminalo kogono pema. ³ Gore naame epe agale go lagialima rabu namealiri gore ne repena ralae-para mea lopalimi. ⁴ Go su kamaa makirae Satan-me mo enaalinuna kone mea roгаа wia-pulu nimuna le page keapea. Go pisa rabu Keriso-na epe paana puri-para Epe Agaleme nimuna lo robaa-para mada na-epea rabu nimumi nipu na-ademe. Go peme pare Keriso-re ora Gote-na piksa pia.

⁵ Gore naame naana pa kama agaledaa nalagema. Dia, naame Yesu Kerisore ora Mudu Ali mogeama naare nipuna kogono ali pima lo lagema. ⁶ Gore abalade Gote-me go ribaale su-para paa opena lisapulu nipumi nipuna epe paare naana lo robaa-para page mea ipisa. Go pea-le abi naame Gote-na epe paana puriri Kerisona le agaa-para adema-pulu enaalinu go agale laketema.

⁷ Pare naame go epe paa madaa kone mealima rabu naa sumi warili pe piruma go purina paa mada saapiralima. Go pea-pulu enaali raayome Gote-na puri adoma naana puri madaa dia kone salima. ⁸ Gore kedaamere su raayona agale epe-rupa paare naa mada narabuainaaya. Koro yaalore naana lo robaa-para kone adaapu epe-rupa paare naana kone ora namabebolaaya. ⁹ Go page ali adaapumi rekoma naa koeyae pulalo peme pare Gote-me naa naminaa rapaaya. Gore alinumi naana yogale radaa waru manaoma koeyae peme pare naa ora nalu mako-maalimi. ¹⁰ Go puma ade abuna naana

yogale madaa epape elere naana kone-para Yesu komisa-daa makuaaema. Go pea-pulu enaalinumi nipuna kagaa kone wasupa naana kone-para muma adaliminaldo kogono pema. ¹¹ Gore naa ade abuna Yesuna kogono pema rabu ali medalomame naa lu makomaalalo peme. Go peadaa enaalinumi Yesuna ade abuna kagaa pirape kone wasupa adalimina naame kogono pema. ¹² Go agalena re-re komape koneme naana kone lu makomaalalo pamina. Go pea pare ade abuna kagaa pirape koneme nimi raba minalo kogono pema.

¹³ Naame Yesu madaa kone rulaemare abalade Gote-na agale wi buk madaa gorupa lisa-rupa pema: Neme Gote madaa kone rulaayo-pulu neme abala lisua. Gore naame page kone rulaema-rupa naame page agaleme lema. ¹⁴ Gote-me Mudu Ali Yesu wala marekaasa-daa naame abala makuaaema. Go puma Gote-me naa-para nimi-para marekaaoma Yesu raapu mea mapiraalia ¹⁵ Go lagialema agale raayore nimi raba minalo lagialema. Gore Gote-na epe raba meape konere adaapu mealimina. Go pumare go madaa nimimi beten adaapumi ora pili loma Gote-na bi minasaalimina.

Yesu madaa kone rulasimi

¹⁶ Go pea-le naame kogono nagiyamina. Gore ora naana yogalere kolea pare pinawa loma komea komea lo Holi Spiritmi naana pu robaa-para kagaa puri gu aaya. ¹⁷ Gore go kedaa naa madaa epaliare ora adalepe-daa dia madaa ritima. Go pea pare go kedaamere naa epe kone go ade abuna kagaa pirape yoto adaalepe maa gialia. Go pea-le mogo oge kedaasimiri naa narabuaayaaina lamina. ¹⁸ Gore naana leme ademare ele madaa na-adaba pima. Dia, naame na-ade kagaa elere waru adaba pima. Gore naame go leme ademare gore rudupu yapina salia. Go pea pare naame leme na-adema elere werepe mone mone sama palia.

5

¹ Gore naana yogalere naame su kamaae kabe ada pima. Go ada kilipitia rabu gore naana ada meda Gote-me warisa-daa makuaaema. Go pisa-daa go adare ali

medame abalade kimi nawisa pare so yaa-para aayare naana ade abuna pirape yogale gialia. ² Gore abi naa su kamaa pima rabu naame so yaa-para aaya ada ora mulalo pu rekena pima. Sogo yaa madaa yogale naana pumi raana pina pima. ³ Sogo yogale muma mamina-rupa yamalia rabu naana yogale naramualia. ⁴ Abi naana yogale kabe ada-rupa aaya-daa kedaa mu aema. Gore naame go su kamaa yogale kilipiare kone nasalima. Dia, pare naame kagaa yogale mulalo pima. Go rabu naana komape yogalere naa ade abuna pirape yogaleme alo paoma naa keapalia. ⁵ Gote-me naare so kagaa yogale meamonolo managolaaya. Go puma nipumi naa werepe gialiaade elenuri Holi Spirit gea-rupa ora gulalo agale lo mapaitaaya.

⁶ Go pea-le naame ade abuna lo robaa-para puri waru muma piramina. Abiri naana su kamaa yogalere naana ada pima-pulu naa go yogale-para mada pima. Go pea pare naare Mudu Ali raapu nipuna ada-para mada napiralima-daa makuaaeme. ⁷ Go puma abiri naame nipu madaa kone rulaoma piruma naame go ele abi na-adema. ⁸ Go pea-le naana lo robaa-para puri meamina. Naamere go su kamaa yogalere giyoma so yaa-para puma Mudu Ali raapu piruma kagaa yogale mulalo pema. ⁹ Go pea pare naana konere nipuna ada-para puma nipu raapu piralima palo go su kamaa ada-para piralima palo naame ade abuna Mudu Ali raana komenalo kogono pema. ¹⁰ Gore werepe Keriso-me naana kose pagaliade yapi di raburi naa raayo epa kiritalima. Gore naame koe kogono-para epe kogono-para palima-daare enaali raayo komea komea lo nimuna yoto go kogono madaa mealimi.

Gote-na adami enaali piramina

¹¹ Gore naame Mudu Ali madaa paalame komoma kone makuaaema-pulu enaalimi nipu madaa kone narulaoma agale laketema. Gore Gote-me naa ado rekele minaa-le nimimi page nimina pu robaa-para wi koneme naa ademe kone salo. ¹² Go agale madaare nimimi naana bi minasaaminalo nalema. Dia, pare nimimi naa madaa kone mealiminaldo lema. Go

puma nimimi enaali medalomana le agaa madaa naa pedo paliminalo agale lema. Gore enaali medalomame nimuna kogono madaa pedo puma lo robaa-para wi kone na-ademe. Nimumi nimi-para agale leme rabu nimina lo robaa-para wi kone madaa agale lakelema. ¹³ Gore go enaalinumi naa makeae enaali pima lemere naame Gote-na kogono waru pamina. Go page nimimi naa epe kone gema lemere gore nimi raba meape kogono palepape. ¹⁴ Gore Keriso-me naa madaa ranaa komo kodome komisa-le naa kone waru suma nimi raba minalo kogono pema. Go ali komeame enaali raayo madaa komisa-daa enaali raayo nipu raapu komisimi. ¹⁵ Gore nipu enaali raayo madaa komisa-pulu enaali abi pa pimi nimimi kone waru suma nimina pora pamuma kone waru mealepape. Dia, pare nipumi naa raba mulalo komoma wala rekese-daa naame nipu madaa kone rulaoma kagaa pora pamuamina.

¹⁶ Go pea-le abi naame enaalinuna kone adema rabu su kamaa wi koneme naru-maa samina. Gore ora abalade naame Keriso nipu pa yogale pirina kone suma go-rupa mea rumaasima. Go pisima pare abiri naame go kone giyoma go-rupa namuma rumaasima. ¹⁷ Gore ali medame Keriso raapu piruma kagaa kone mealiare nipu ora kagaa ali piralia. Go puma abalana koe kone raayore giyoma kagaa kone mu maapiramina.

¹⁸ Apo kagaa konere Gote-me Go abalana kone maa rubisa. Abaladere nipuna lore ali-rupa pirisima pare Keriso-na kagaa kone go Gote raapu komea-para adami enaalinu mapiraasa. Go puma nipumi naa enaali medaloma raba meamonolo kogono gisa. Go puma naame nipuna lore alinu medaloma Gote-na adami enaalinu ma-aulaalalo pema. ¹⁹ Gore Gote-me enaali raayo Keriso-na adami enaalinu mapiraasa-daa agale lagema. Go puma Gote-me nimuna koeyae pisimi madaa kone nasuma koe kedaa nasaapiruaaya. Gore enaali lore alirupa pirisima rabu Gote-me naa adami enaali mapiraasa. Go kone madaare naa kogono puma enaali laketema. ²⁰ Go pea-

pulu naame Keriso-na agaa buk muma nipuna agale lakelema. Go lema rabu Gote nipuna agale naame lagialema. Go puma naamere Keriso-na agale muma nimu-para puri paloma go-rupa lema: Gote-me nimi yada lore ali aulaoma adami enaalinu wala mapiraasoma yaa-pulu agale waru mealimi. ²¹ Keriso-me koeyae meda page ora nawisa yapare Gote-me naa Keriso raapu koe-rupa epa pirisima. Go pea-pulu nipuna redepo le kone meamonolo mapiraaya. Go rabu nipu koeyae pi ali-rupa ma-aulaasa. Go puma Keriso-me pisa-airi naa raayo nipu raapu komea-para piruma Gote-na redepo le kone muma epe-rupa piraminalo pisa.

6

Aposel kogono madaa kedaa rilisimi

¹ Naare Gote-na kogono paema-pulu nimi-para agale puri palo go-rupa lema: Nimimi Gote-na epe raba meape kone abala meme-pulu waru surubalepape. ² Go madaare pagalepape. Gote-me go-rupa ta: Abala nimi epe raba meape yapi di raburi nena agale pagisuade.

³ Gore naame kogono epe-rupa puma enaalinu wala lopalimi lopaliminalo napema. Go puma nimumi naana kogono madaa ero agale mada nateme. ⁴ Dia, yapare enaalinumi naa Gote-na kogono ali adaliminalo kogono pema. Go puma naame radaa no kogono pala piramonore kedaa riape kogono pu koeyae rado radome page rabualia-le kogono pawa pamina. ⁵ Go pala piraminare nimumi naa lisimi page karapo adapa mapaitaasimi rabu page naa koe-rupa piruaarima ainaloma pogolasaasima rabu page kogono pisima. Naare kogono madaa pu nimu-para yaapi pu radaa waru noma u waru napaluma reame waru komisima. ⁶ Go pisa pare naa abi epe-rupa pima-le kone waru makuaaoma pawa piruma enaalinu epe-rupa raba mema-pulu naare koro Gote-na kogono alinurupa ademe. Naamere Holi Spirit-mi kone ginaloma puri muma naame enaalinu madaa ranaame waru komoma Gote-na kogono pa kamaa pema. ⁷ Naame ora

agale lakelema rabu Gote-na puri mada kogono pema. Go puma naame epe redepo le kone wima-le naame Gote-na lore alinu tyalo pema rabu page nimumi naa tyalo peme rabu page ora agalena redepo le kone suma kogono pema.

⁸ Enaali medalomame naana bi minasaaeme pare medalomamere koeyae pimi leme. Medalomame naa-para ero agale loma koau waleme pare medalomame naa epe ali-rupa adoma remaa lakeleme. Nimumi naare makirae agale le alinu kone wimi pare naamere ora agale maa lakelema. ⁹ Gore enaali medalomame naana bi napagesimi pare enaali adaa-pumi naana bi waru pageme. Medalomame naa komape-rupa pirisima pare abi nimimi naa kagaa pa pina-daa ademe. Gore naa epe-rupa piraminalo Gote-me naa kedaa pi kogono maa gea. Go pea pare go eleme naa-daa nalu makomaaya.

¹⁰ Naare naana pu robaa-para kedaa mealima pare Gote-me naa raba muaaya-pulu ade abuna naame raaname komamina. Naare narali enaali-rupa pirula pisima pare naame Gote-na epe kone adaapu muma enaali adaapu page rumaaoma kalema. Gore naare onu alenu meda nasalima lema pare naame ele raayo adaapu saapima.

¹¹ Gore Korin enaali nimi-para epe agale-rupa apo lagialema pare nimina lo robaa-para wi kone raayo pename waatema. ¹² Naame naana lo robaa-para wi konere narogaa saapima. Dia, pare nimina pu robaa-para epe kone waru nasalimi-pulu nimimi naa madaa pu robaa-para wi kone pename nawaateme. ¹³ Gore abiri neme nimi lagialo aaraame nipuna si agale mana lakeloma gupa talo: Naame nimina lo robaa-para wi kone raayo pename waatema-daa go nimimi epe kone muma go-rupa palepape.

Naare Gote-na ada-rupa pima

¹⁴ Gote madaa kone narulae enaalini kone rado-rupa wimi-le nimu raapu pora napamualepape. Dia-le epe kone wi enaalini-para agale yoke enaalini raapu pora meda-para napamualepape. Go page naame abalana kone-para kagaa kone laapo meda-para mada nakibumalima.

¹⁵ Go page Keriso-para Satan laapona kone meda-para mada nasalipi. Gore mo kone rulae enaalini-para kone narulae enaalini raapu kone meda-para mada nasalima. ¹⁶ Go page Holi Spirit naa madaa pia-le naare Gote-na epe ada pima. Go pea-le naame remo yawo wi kana madaa kone mada nasalima. Gore naare ora pia Gote nipuna epe ada pima. Go pea-pulu abalade Gote-me go-rupa lisa:

Niri nimina lo robaa-para piruma

Nimi raapu komea-para pamuamina.

Go puma niri nimina Gote pitua-pulu

Nimiri nina ruru enaalini piralimi lisa.

¹⁷ Go pisa-pulu Mudu Alimi go-rupa lisa:

Nimiri nimuna rikirana giyoma ipulupape.

Go pumare nimimi remonuna koe kone naratalepape.

Go palimi-daare neme nimi raapu pitua.

¹⁸ Go puma niri nimina aapa ora ria pitua. Nimiri nina nogo naakinu piralimina.

7

¹ Gore nana ame balinu-ya, Gote raapu pogalu pirape agalere naa lagu aaya. Go pea-le ele raayomere naana kone-para lo robaa-para makoyaalia-daare mea ruboma epe-rupa piramina. Go pumare naame Gote madaa paalame waru komoma epe kagaa kone komea suma piramina.

Korin enaalimi Pol madaa pedo pisimi

² Naame abalade ali meda-para koeyae napuma ali meda nama-koyaaoma page naame abalade ali meda namakiraasima. Go pea-le nimimi naa madaare pu robaa-para kone epenaatapape. ³ Neme nimi-para maria-ae agale-daa nalalo. Dia, neme abala apo lawade. Naame nimi-para kone waru wima-daa nimi komalimi palo pa piralimi palo ni page nimi raapu piru aayo.

⁴ Neme nimi madaa kone mapiraaoma nimi madaa pedo waru pe. Gore kedaa pi kone raayo naa madaa epeleare gore nina pu robaa-para puri waru mapalaaya. Go puma naa raana kome konere lo robaa-para rubitabea.

⁵ Gore abalade naa Masedonia su-para epa opapasima rabu naa ogesi-daa pomo

mu napirisima. Dia, koe kedaanu ipisadaa enaalinumi ape loma naana lo-parare paalame komisima. ⁶ Pare ali meda nipuna pu robaa-para kedaa pea raburi Gote-me nimuna pu robaa-para epe kuma pi kone katea. Go pea-le Gote-me Taitus naa piri-para mea rapaasa-daa naana pu robaa-para puri mapalaaya. ⁷ Taitus naa piri-para ipisa rabu go-rupa kama naana pu robaa-para puri namapalaasa. Dia, pare nimimi Taitus nipuna pu robaa-para epe kone kalisimi-pulu nipumi go agale lagisa rabu naana pu robaa-para puri page mapalaasa. Taitus-mi nimimi ni ora adolalo palemede-daa lagialo lisa. Go page nimimi kodome komoma ni raba mulalo peme-daa lagialo lisa. Go pea-pulu neme ora raaname waru komisua.

⁸ Gore neme pepa luma rapaasuade rabu nimina lo robaa-para kedaa maa gisa-daare ni abi kodo napea. Yapare go pepa-me abalade nimina pu robaa-para oge rudupu kedaa mapaasa-daa kodome komisua. ⁹ Go pea pare abiri neme raaname waru komalo. Gore mo nimina lo robaa-para kedaa pi kone masasuade madaare raaname nakome. Dia, pare go kedaa pi kone suma wala nimi go kone madaa lo robaa perekealisimipulu go madaa raaname waru kome. Go kedaa pi kone madaare Gote-me nimina lo robaa ma-epeaasa-pulu naana agaleme nimina pu robaa-para nama-koeyaasa. ¹⁰ Dia-le kedaa nalima-ai lo robaa koe raapu rialima rabu Gote-me kogono pea-pulu go-rupa enaalinuna kone ma-epeaaoma ade abuna mapiraape kone gulalo pea. Go pea-le kone perekealima rabu lo robaa-parare ora epeteale kodome nakomamina. Go pea pare go su kamaa piri enaalinuna kedaa-para lo robaa koe mealima konemere nimu makoyaainaloma nimu komalimi. ¹¹ Gore lo robaa kedaa pi kone gisamere Gote-me nimi raba misa-daa waru adoba pimi. Go kedaa pi kone misimipulu nimimi wagepu rekoma kone maredepo yaalepape. Go puma ali medame koeyae pea rabu go madaare nimimirono pagoma Gote madaa paalame komoma naa waru adolalo peme. Go

pumare koeyae peme enaliri nimimi lo robaa marekaaoma nipuna kone maredepo yalepape. Go raayo madaare nimimi nimina konere pename epe-rupameme. ¹² Gore neme go pepa nimi pimi-para luma rapaasuade rabu neme go pupitagi nisade ali raba minalo kama-daa nalisuade. Go page go alimi enaali madaa koeyae pisa-daare go kama raapu madaa kone suma pepa nalisuade. Dia, pare Gote-na le agaa madaare nimimi naa kama raaname komoma makuaaliminalo go pepa luma rapaasuade.

¹³ Go nimina kone agale pagema raburi naame epe kone suma epe-rupa piruaema. ¹⁴ Gore neme abalade nimi piri-para Taitus-me agale adaapu puma lage-lisuade. Go pisua pare nimimi go agale madaare ni yala namapaasimi. Dia, agale raayo naame nimi-para lisimare gore ora agale lisima. Go pea-le naame nimi madaa Taitus-para agale adaapu loma epena lisima. Go raburi naame ora agale lagisima kone suma makuaaema. ¹⁵ Gore Taitus nipu nimi piri ipisa raburi nimimi nipu mulalore paala komalimi kone adaapu lisima. Go rabu nimi raayome nipuna agale pagoma mogeasimi-daa nipumi kone makuaabaaya. Go pisimide rabu nipuna pu robaa-para nimi kodome komoma raaname waru komo pia. ¹⁶ Go pea-le abi nimina kone-para epe-rupa palimi kone suma neme komea ora waru pedo pe.

8

Raba meape kogono

¹ Gore naame nimi lagulalo pima elere Gote-me Masedonia lotu ada-para kirita piri enaalinu epe-rupa raba mina muma kodo komenalo makuaalima. ² Go enaali nimumi kedaa adaalepe mea rilisimipulu go-aimiri nimuna kone rulasimi pare kedaa pisa. Go puma nimu naarali enaali-rupa pimi rabu nimi lo robaa-para raaname waru komalimi. Go enaalinumi kana ora adaapu kiritaoma kateme. ³ Neme adoma nimi lagialo. Gore pa nimuna ele adoma go kana kirita suma medaloma rumaape-rupa wisare waru rumaasimi. Go pisa pare nimumi go

kone page rabuaaoma adaapu wala maa kateme. ⁴ Go rabu nimumi agale puri palo loma mo Judia lotu ada-para page Gote-na ruru raba mina wisimi-pulu go kogono pisima. ⁵ Nimuna konere naame ora epelea kone wisima pare nimumi kana kogono kama-daa nakalasi. Dia, abalade nimuna kone raayo Ali Mudu-para kalisimi. Go puma nimumi Gote-na kone muma nimumi naa-para page kone kaloma raba misimi.

⁶ Go pea-le Taitus-mi go kogono abalade ririnaoma kana one ale kiritainalo lakalisima. Nipumiri nimina epe raana komape kogono raba minalo lakalisima. ⁷ Gore ele raayo madaare nimimi epe kone waru nimi-le Gote-para puri paloma kogono puma nimina raana komalimi konena kiliri kana katapape. Nimimi Gote madaa kone waru rulaoma agale epe-rupa lakeloma makuaae kone waru suma raba mulalo kone page waru wimi. Go puma nimimi naa madaa page kone waru wimi. Go pea-le abiri nimimi raana komape kogono meme rabu kone waru raluma palepape.

⁸ Neme nimi pa pora medaloma nalagialo pare enaali medalomame epe kogono pulalo peme raburi kone mea waatea-le adalepape. Go kogono madaare neme nimu kodo komoma lo robaa waalape kone waru adaliminalo lagialo. ⁹ Gore nimimi naana Mudu Ali Yesu Keriso-na epe kodo komoma raba meape kone madaa remaa pagisimide. Nipuri yaa-para Mudu Ali pirisa pare naa raba mulaloro nipu koeyae naarali epa pirisa. Nipumi ali narali pirulalo pisare nimi nipuna loma epe kone madaa raba mulalo pisa.

¹⁰ Abi nana konere omoale kirita sape kogono madaare nimi go-rupa lagialo: Go kogono abala maali komea dialenaloma ripinasimi-pulu abi pu kiritalepape. Go kogono madaare nimimi abala raana waru komoma polalo pisisimi. ¹¹ Go pea-le go kogono ora pu kiritalepape. Abalade nimimi wagepu kogono raaname komoma ma-rekaasimi go kogono abi page wagepu pubalepape. Gore nimina kiritape kana adoma palepape. ¹² Go paa-

daa nimimi ele katalo raaname komalimiri Gote-me go kone adoma raaname komea. Nipumi nimi gulalo pi ele madaa adoma raaname komalia. Nimimi kale ele nasaapimiri nipumi go madaa adoma rumaalia.

¹³ Neme ele adaapu muma enaali medaloma epe-rupa pirinalo ele nakale. Go pula pe yaalore nimina ele dia yalia. Neme nimi raayo komea-rupa piramina kone wi. ¹⁴ Abiri nimimi ele adaapu salimiri ele dia lea enaalinu medaloma katapape. Go pea pare nimi ele dia yalia rabu nimumi ele adaapu salimidaare gore nimi page raba mealimi. Go madaare nimi-para nimu raapu komea-rupa piramina. ¹⁵ Gore Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lea: Ali medame eda adaapupe mea kiritaaya pare rumaalalo pea rabu nipuna ora adaapu nawia. Gore ali medame ogepusi mea kiritali-daare rumaame rabu gore nipuna eda ogepusi nadia yalia lisa.

Pol-me Taitus Korin su-para mea rapaasa

¹⁶ Taitus-na konere naana kone raapu komea-rupa winalo nimi raba mulalo pea. Go puma nipuna kone madaa Gote-para ora pili lema. ¹⁷ Gore nipumi naana agale pagoma ratia pare nipuna go kogono pulalo kone muma nimi piri-para epalia. ¹⁸ Naana ame meda nipu raapu penaatema. Go amere Yesuna ruru enaali raayome Gote-na agale lake-tapape kogono madaare nipuna bi minasaame. ¹⁹ Go pea pare go-rupa kama-daa dia. Gore mo Yesuna ruru enaalinumi nipuri naa raapu penaalame. Nimumi nipu Gote-na agale kogono-para go kana surube kogono mea kalisimi. Go madaare naame raaname komape kogono puma naa Keriso-na enaalinu raba mu aema. Enaalinumi go epe pora adalimi rabu Mudu Ali-na bi mada minasalimina. ²⁰ Go kana adaalepe madaare pa ali medalomame ape elenu mada nalemdaare naame go ele epe-rupa surubema. ²¹ Naana konere Mudu Ali-na le agaa madaa kogono waru pamina. Yapare nipu madaa kama-daa napema. Dia, pare pa

enaalinuna le agaa madaa page kogono waru pamina.

²² Go puma kana epe-rupa surubalima-pulu naame naana ame meda page nimu raapu penaatema. Nipuri ade abuna naame kogono rado rado katema rabu nipumi puri paloma naa raba mulalo pea. Gore abi nimi madaa kone waru wia-pulu nipumi puri waru paloma go kogono mada palia.

²³ Gore Taitus-ri nipu naa kogono meda pi yago pirina saame nimi raba mulalo kogono pepa. Taitus raapu palimide amenuri nimu Gote-na ruru lotu adanupara piri enaalinu-repaa kogono pape alinu yaa-pulu enaalinumi nimuna kogono madaa Keriso-na bi minasaalimi. ²⁴ Go pea-le nimimi nimuna kogono madaa raaname komalepape. Go palimi rabu mo Gote-na ruru piri enaalinumi nimi madaa pedo puma madaa paliminalo leme.

9

Pol-me Gote-na ruru raba mealepape lo agale lakalisa

¹ Gore Judia su-para piruma Gote-na ruru enaalinu nimumi raba mulalo omoale pa kateme. Go remaa pageme-le neme nimi agale wala adaalupu naluma rapaalua. ² Nimina konere naame go kogono palima kone wimi-pulu neme mo Masedonia enaalinu nimi pedo pi agale go-rupa puma lakalisua: Abala palisa maali rabu Grik su-para pimi ame balinumi nimi raba mulalo piru aame lo lakalisua. Gore Masedonia su-para piri enaali adaapumi nimina kone adoma nimumi pora waru mea waalisimi. ³ Go puma naame nimi madaa pedo puma lisimade agalere pa agale nalisima pare go amenu penaatema. Go pea-le neme abalade nimi lagiasuade agale madaare nimimi omoale abala managolaba piralepape. ⁴ Naame abalade nimi madaa kone waru suma agale adaapu lisima. Go pea pare mo Masedonia su-para piri enaalinu ni raapu nimi kiritaoma epola peme-pulu ele nakirititalimi-daare naa yala potema. Go puma nimimi page yala waru poteme. ⁵ Go paa-daa neme go amenu nimi piri-para abala maa penalomare

nimina pa kaloma rumaape ele yarare palepape. Go puma pa maa rumaape ele yarare palimiri naa epalima rabu ora nimina kone suma kaleminalo adalima. Naame go kana ele yoloma mulalo-daa napema.

⁶ Go madaare nimi kone go-rupa pagamede makuaalepape: Ali medame nipuna eda wai ogepusi poaliare gore nipuna eda page ogepusi no paitalia. Pare ali medame e adaapu poaliare gore nipumi eda adaapu no paitalia. ⁷ Go pea-le nimi komea komea lo nimina kone waru sumare ele rumaaoma katapape. Go puma nimi ele katalo peme rabu kone laapo suma nakatapape dia, ora mea nipu neme pi natepape. Dia, ali medame ele kaloma waru raaname komeare Gote-me go ali madaa ranaame komalia. ⁸ Gore Gote-me nimi nipuna ele waru gaaayale nimimi mealimi rabu nimina ki-para rubitabalia. Go pea-pulu ade abuna nimimi mealimi rabu ele raayore madaa saapiru kirititalimi. Go pumare nimimi epe kogono raayo madaa pu kirititalimi. ⁹ Go yapare Gote-na buk-para agale go-rupa lea:

Go ali nipumi abalade naarali piri enaalinu-para elenu waru rumaaoma kalisa.

Nipuna epe konere ade abuna pa saapiraama palia.

¹⁰ Go puma Gote-me eda wai elenu mea katea rabu napenu page poame. Go pea-le eda kili go naliminalo adaapu madaa gialia. Go pumare nipumi nimi epe kone su waru kalape elenu mealminalo epe ele adaapu ma-opalia. ¹¹ Go puma nipumi nimi ele adaapupe maa gialia rabu ade abuna nimimi page ele adaapu mada kaleme. Go puma naame nimina pa gi elenu mea kalema rabu enaali adaapumi Gote-para go ele madaa ora pili mada leme. ¹² Gore nimimi go epe kogono palimi rabu Gote-na ruru enaali raba muma nimu ele rudu leme enaali raayo kalo kirititalimi. Go pea pare go-rupa komea dia. Go palimi rabu go madaare nimumi Gote-para raana waru komoma ora pili lema. ¹³ Go puma nimimi go kogono puma enaali adaapu raba mulalo ele ru-

maaoma kaleme-pulu nimimi Keriso-na epe agalena pora raitalimi-daare adalim-ina. Go puma nimimi pa enaali radonu raayo page kaleme-pulu enaali adaapumi Gote-na bi minasaalimi. ¹⁴ Go puma Gote-me nimi ora waru epe-rupa raba meape kone Go surubaaya. Go pea-pulu nimumi nimi adaalepe raaname waru komoma Gote-para beten leme. ¹⁵ Gore Gote-me naa pa kamaa go aaya elere gore naame ora nakabalima pare naame Gote-para go-ai madaare ora pili lo piruamina.

10

Pol-na kogono madaa marakepe-ae agale laasimi

¹ Niri Pol neme nimina kone ma-redepo yaalalo Keriso-na agale kone nimi lagialua. Nimina rikirana pimi enaali medalomame niri nimi raapu oge naakirupa pawa epa piru aayo leme. Go leme pare wala ni pisuade raburi nimi madaa puri pale agale pamu laayo leme. ² Gore neme nimi agaa go-rupa mealo: Wala werepe ni nimi piri-para epaluade raburi puri pale agale lagula epea leme ya? Go enaalinumi niri abalana kone suma kogono pamu palo leme-le nimu komea pirinaloma puri pale agale mada laketoa. ³ Ora naare su kamaa pima pare naame go su kamaa enaalinuna kone-rupa nasu piramina. ⁴ Gore naame yada pape elenu abala saapimare pa go su kamaa elenu saapima kone nasamina. Dia, yapare naame yada pema rabu Gote-na puri pale yada pape kone samina. Go puma naame lore alinumi yada pape abuloma piri pape maa yokalima. ⁵ Naamere nimuna yada pape makirae agalena re nagiyema. Go puma kone raayore enaalinumi Gote-na epe kone giyalalo pemere go page naame rugulalo paina leme. Naame enaali raayona kone marabuaanaaoma naa raayome Keriso-na epe kone muma nipuna agale pago ralu piramina. ⁶ Go puma nimimi naana agale raayo pagoma raitaliminalo lagema. Go pea pare enaali medalomame go agale raitalimiri naame puri pale agale loma nimumi makuaanalo elenu palima.

⁷ Gore nimimi go madaa kone waru salepape. Gore ali medame nipu Keriso-na ali pirulalo palia-daare nipuna lo robaa-para wi kone abala makuaaoma kone wala mealia. Gore nipu kama raapu Dia, pare naa page Keriso-na ruru enaalinu pima. ⁸ Gore Mudu Alimi naa-para puri gisa-pulu neme go kogono madaa ranaa komo piru aayo. Pare neme pa bi mulalo pa kamaa agale nalisuade. Pa-galepa. Nipumi puri gisare nimina lo robaa-para puri mapalaainalo gisa. Gore neme go purimi nimi nama-koeyaalua pare go pe kogono madaare neme yala napotoa. ⁹ Pare nimina koneme neme go agale nimi paala masaalalo rapaaripuna kone nasalepape. ¹⁰ Gore nimi medalomame go piale agale pa leme: E, gore Pol-na pepare agale puri pale kedaa pi agale wia leme. Yapare nipu naa raapu pa epa pia pa epa komapaaya pare nipuna agalere pa agale wia leme. ¹¹ Gore go agale leme enaalinu nimimiri kone gorupa makuaalepape: Naare su adaalu-para piruma page nimi raapu pima rabu page pepa rapaape kone-para page kone salima page ora komea kone suma pema.

¹² Gore enaali medalomame naana bi minasaame leme-daare nimu raapu napiralima pare paalame komalima. Pa enaalinuri nimi kone waru nasalimi. Nimuna pa piru aame enaalinuri nimuna bi minasaape kone suma nimuna kone epelea loma rumaalimi pare waru adalimina. ¹³ Pare naame naana bi mada naminasalima. Dia, abalade Gote-me naa mea waalisade kogono madaa naame makuaaoma pedo puma kogono pema. Go gisade kogonore nimimi page go peme-daa. ¹⁴ Gore go kogono madaare naame nimi piri-para ipuma Keriso madaa Epe Agale lagisima rabu go gisade kogono pa pisima. Pa ali medana kogono rado meda yaalore mada napula pisima. ¹⁵ Go pea pare ali medalomamere nimuna kogono rado peme rabu naame go alinuna kogono madaa nimuna bi minasaalalo napema. Dia, Gote-me naa kogono gisadaa naame nimina kone rulaere puri waru palenaloma adoma pima. Go puma nimina rikiranare naame Gote-na gisade

kogono ora adaminalo kogono pamina. ¹⁶ Go pumare naame nimina koau-nane* piri enaalinu medanu-para Epe Agale lakela palima. Go puma naame ali medaloma nimuna peme kogono madaa bi namealo pema.

¹⁷ Go madaare agale go-rupa wia: Ali medame pedo pedo palia-daare gore nipuna Mudu Ali ora pia-daa go madaa pedo palia. ¹⁸ Gore ali medame nipumi nipuna bi minasaaliare go konere epe kone-daa dia. Dia, yapare Gote-me ali meda madaa pedo paliare go ali komeare ora nipuna bi wia.

11

Pol-me makirae alinuna kogono go-rupa napipape lisa

¹ Gore neme pa makeae agale lalo-le agale loraoma pagalepape. Gore pa ogeasi piruma pagamina. ² Gote-me nimi madaa kudipa kone wia-rupare neme page nimi madaa go kone wi. Gore nimiri epe maa-pua ena-rupa piruma epe ali meda ora palima kone wimi. Go epe kurili aliri nipu Keriso yaade. ³ Pare neme nimi paalame waru kome. Abala mo makirae kone Satan kero-para piruma koeyae puma go enana kone makoyalisade. Gore go-rupa nimina kone-para koyalialo nimimi Keriso giyalalo peme rabu neme go madaa paalame kome. ⁴ Gore pa ali medaloma nimi piri ipuma makirae Yesu radona agale epa lagialimi rabu nimimi raaname waru komoma kone rulaeme. Gore naame abalade go rado makirae Yesuna agaledaa nagisimade. Go pea pare nimimi makirae epe remo madaa page epe agale rado madaa page pa pageme. Go peme pare abalade naame agale mogelisima rabu Holi Spirit-na epe agale lagisimade pare rado agale-rupa ma-aulasimide.

⁵ Pagalepa. Gore mo nimina epe aposel kogono alinuna rolo-para ni pa pide. Go kone wimi ya? ⁶ Gore nana lagede agalere naaki-rupa kone suma pa kama-daa natema. Dia, pare neme makuaalim-inalo kone waru suma loaayo. Gore ade

abuna nimi raapu pima rabu naame go kone raayo nimi mea waalisimade.

⁷ Neme abalade Gote-na Epe Agale lagisuade madaare neme kana yoto namisuade. Go kone madaare neme nimi epe enaalinu mapiraalalo nimina kone marekaasuade. Gore neme go pisuana-airi ake paa-daa go koeyae pisuana?

⁸ Neme nimi raapu piruma kogono pisua rabu Yesuna ruru enaali medalomame ele gisimi. Gore nimi raba mulalore apo nimi surubeme enaalinuna ele paake nolalorupa madaa pisuade. ⁹ Abalade ni nimi raapu pirisima raburi naa kana dia lisade pare ni raba mealepa lo kedaa nagisuade. Dia, mo naana amenu Masedonia su giyoma mo Korin su-para ipisimi rabu ni madaa dia lisa elenu raayo maa ipisimi. Gore abaladere nimimi ni raba minalo kedaa ogesi-daa page meda nagisuade. Go puma werepe page ade abuna ni go kogono palua. ¹⁰ Gore neme Keriso-na ora agale ria yaa-pulu neme kana yolape kogono-daa ora napalua. Go pea-pulu gore ora mo Grik su robo raayo-para pia ali medame page nana kone mada narabuainalia. ¹¹ Gore neme go-rupa palua ya? Neme nimi madaa ranaame nakome-pulu go-rupa palua ya? Dia, Gote-me nimi raaname komanolo go kogono pe.

¹² Gore pa aposel kogono ali medalomamere nimuna bi minasaalalo kone suma naame pema-rupa kogono pinalo epa leme. Go paa-daa neme nimuna puri rugulape kogono kama pala pitua.

¹³ Gore mo alinuri makirae agale aposel kogono alinu-le nimumi nimuna kogono madaa makirae agale medaloma page leme. Nimuna koe kone suma pa yogalemere Keriso-na ora aposel kogono alirupa ma-aulaaomaa piru aaeme. ¹⁴ Gore naame go madaa makuaamina. Satan-me page nipuna yogale waru ma-aulaaomaa ensel-rupa piruma naa makirilalo pea. ¹⁵ Go pea-pulu nipuna kogono alinumi nimuna kone maa perekelenaloma pa enaalinumi nimu nipu ora epe kogono pape alinu kone salimi. Go palimi raburi naame go kogono madaare makuaamina.

* **10:16:** Pol-me nimina koau-nane aaya adare naare pabala-nane aaya adare Korin-para Rom-para Spen-parana agale lakelisa. Gore pa wi su meda-para Pol-me polalo pisa.

Gore werepe nimuna kogono madaa koe kedaa ora puma mealimi.

Pol-me aposel kogono puma kedaa adaapu misa

¹⁶ Abala lawade pare wala apo lalo: Ali medamere niri pa bi minasaape agale loma makeae ali kone nasalepape. Pare nimimi niri makeae ali kone salimiri gore palainawa. Go pea-le ele ogeasi madaa page pedo palua. ¹⁷ Abi pedo palua pare neme Mudu Ali-na go pi agale raluma nalagiade. Dia, neme pedo pi agale lagialo rabu ni makeae ali nona pi agale lagiale leme. ¹⁸ Gore ora Mudu enaali adaapumi go su kamaa enaalinuna kone suma nimuna pedo pi agale leme-pulu neme page go kone suma ogeasi lagialua. ¹⁹ Nimimi ora epe kone wimi-le nimimi ake paa-daa pa makeae le alinu raapu piruma raana komalimi? ²⁰ Gore pa ali medame nimi puri pale agale lagu nimina kana mea rubo nimina elenu sabaoma nipumi nimi pa kone suma nimina le agaa ki paarame luma nimimi piruma agale naleme. ²¹ Gore go peme-ae pape puriri napisima-pulu neme mada yala pole.

²² Gore nimi Juda alinu pimi-rupa ni page go-rupa pi. Gore nimu Israel alinu pirimi-rupa ni page go-rupa pi. Gore nimu Abraham-na kasuanu pimi-rupare ni page go-rupa pi. ²³ Gore nimu Kerisona kogono alinu pimi ya? Abiri neme nana bi minasaalalo makeae le ali lemepura lagialo. Go pea pare neme Kerisona kogono madaare neme nimi re-para abala ririna lagede. Naa kogono kalai puma neme nimu go-rupa ma-werepe aayo: Karapo ada-para rana adaapu mapaitasimi rabu ali medalomame rana adaapu repena kudu luma yala mapolaasimi. Go madaare rana adaapu ni ora pode komisua. ²⁴ Rana supu mo Juda alinumi kope ni lisimiri rana adaapu gorupa 39-rupa lisimi. ²⁵ Rana repore Rom su-para piri alinumi ni kudumi lisimi. Rana medare kaname lisimi. Rana repore ni ipinu madaa piruma mo ipa solwarame pereke pereke lo paboma ipinu lisa. Yapi medamere ribaa rana laapo solwara madaa ele ripinuma ipa koauna

ria mawaataaina pirisua. ²⁶ Ora rana adaapu ni su adaalu meda-para pora kimsu pamisua rabu ipame ru paboma pode komisua. Go puma pora pamuape enaalinu page lu makoma-ae alinu page go paake ne alinumi page ni tyalo pisimi. Go puma nana yago Juda alinumi page nimu ruru radonumi page ni tyalo pisimi. Go puma adare-para piri alinumi ni kedaa Go enaali napiri pa wi su-para piri enaalinu page kedaa gisimi. Ipa solwara madaa pamisua rabu page ora waru perekelisa rabu ora pode komisua. Go puma nana makirae amenumi page ni kedaa kama gulalo pisimi. ²⁷ Neme abalade kogono radaa pi rado rado pisua. Koro medaloma ni ribaale-para pamuma ni u waru napalisua. Ni ora eda ipa page reame komisua. Ora rana adaapu nana eda no pirape adapara mamina maarape page dia lisa. ²⁸ Go ele kama-daa dia. Ora yapi leade yaalora neme Yesuna ruru enaali raba mulalo kone adaapu wi-pulu ni kedaa go-rupa ruaayode. ²⁹ Go puma kone rulae enaali komeare puri waru napatea rabu ni page puri waru napeayo. Go puma ali meda koe pupitagi nalia-daare go alimi naa kone mabebolalia.

³⁰ Gore neme pape kogono madaa nana bi minasaalalo nana konere puri napalape yapare mea waatade ele madaa neme agale lagialua. ³¹ Gore Gote-re Mudu Ali Yesuna Aapa pia-le nipuna biri ade abuna minasalimina. Nipumi neme makirae agale nolalo-daa makuaaya. ³² Gore Damaskus adare-para pirisua rabu Mudu Ali Aretas-na gavman pirisa. Go alimiri nipuna plisman-nu adare-na papena pora gaape-nane epalia rabu Pol adialalepape loma mapiraasa. ³³ Go pisa pare nana adami alinu medalomame nimuna adaa basket nu-para ni mea maduma pagaa wisimi. Go puma mo adare-na pape loba pa wi oge pora gaape meda pawa malopaanaasimi rabu neme gavman makiraoma pogola pisua.

12

Gote-me Pol omale adaapu upaame waalisa

¹ Gore nana bi minasaape konemere enaali naraba mu aaya pare nana palua. Go pea pare nana upaa medalomame abala ripili agale medaloma Mudu Alimi upaa madaa mea waalisa eleda madaa neme remaa lagialua. ² Gore neme Gote madaa kone rulae ali meda* ade. Nipuna maali 14 palisa pare Gote-me go ali ora so yaa-para wi su-para maa pisa. Gore yogale apalae maa pisa pae wasupame maa pisa pe gore ni maarea. Gote nipuna komea makuaaya. ³ Gore wala apo lalodaa: Neme Gote-na so yaa-para wi su-para maa pisa aliri neme ade. Gore nipu yogale apalae pisa palo pa nipuna kone wasupa kama raapu maa pisa palo ni maarea pare Gote-me adea. ⁴ Pare so yaa-para wi su-parare gore nipuna agale rado rado pagisa. Go agalere su kamaa piri enaalinumini go-rupa mada nateme. Gore ora rekena wia enaalinumini so yaa-para wia ele madaa nateme. ⁵ Neme go yaa-para adaalepe ele madaa pedo palua rabu nana bi naminasaalalo palua. Gore nana pedo palua rabu nimimi ni puri namapalaano makuaaemedede ele madaa pedo palua.

⁶ Gore ora nana upaa madaa pedo pi agale lagialuare gore niri makeae le alirupa mada napitua. Ora dia, neme ora agale kama toa. Go palua pare neme pedo pa kamaa napalua. Dia, ali medame nana kogono adoma nana agale pagalia. Go puma nipumi niri ora epe ali tea-daare nana pi kogono madaa tea. Go rabu neme nana bi minasaape kone madaa nalea.

Radaa pi eleme Pol-na to madaa kedaa-rupa awelisa

⁷ Gote-me ni upaa madaa mea waalisode ora adaa puri pale ele meda adisua. Gore nana bi naminasaalua pare radaa pi ele meda maa gisa. Go puma ni rope pape kone nawisua rabu Satan-na ensel medame naa yogale madaa yaina maa gisa. ⁸ Go koe yainare maa epeainalo Ali Mudu-para rana repo beten lisuade. ⁹ Go pisua pare nipumi ni go-rupa lagisa: Gore nana epe raba meape ele-para kodome kome konere ora ne madaa page pia lisa.

Nena to yogale koma paaya raburi nana puri waru minalo gialua lisa. Gore Kerisona purimi ni surubea-pulu neme nana koma pe yogale madaa ora raaname waru kome. ¹⁰ Go pea-le go Kerisona kogono madaare kedaa rado radonu ni madaa epalia. Go puma ni puri napaleayo rabu page koe ero agale leme rabu page radaa ne rabu page kedaanu gialeme rabu page koe po rilipunu epalia rabu page ora palainawa. Go pea pare ni puri napalaayo rabu Keriso-me ni puri waru go aaya.

Pol-me Korin su-para piri enaalina kone rulae puri mapalaasa

¹¹ Neme apo bi minasaape agalere pa makeae ali-rupa piruma lalo. Go pea pare nimimi ni marekaaeme-pulu neme gorupa apo lalo-daa. Gore nimimi nana bi minasaaliminalo ora epetea pare abalade aposel kogono alinuna bi minasaasimi. Gore niri ora ali-daa pirula pe yaalore nimina pa epe aposel kogono alinumini mada narabuaanaaeme. ¹² Neme abalade nime raapu pawa piruma kedaa pu kogono pisua. Go puma neme ora aposel kogono ali adaliminalo kogono pisuade. Gore neme napi-ainu page kogono rado pisuade rabu na-ademe kogono pisua pare Gote-na puri mea waalalo pisuade. ¹³ Gore Yesuna ruru enaali medalomame ni raba misimi. Go puma neme ele madaa agale namisuadere nime ma-oge yaatalo pisua ya? Gore kodo pia pare nime naraba misimi-daa pisua ya?

¹⁴ Abiri nime adolalo rana repopa epalume pi. Go pea pare neme nimina ele gialepa-daa natoa. Dia, neme nimina kana mada namealua. Dia, pare neme ora naa enaalinu komea epe-rupa piraminalo kone wi. Gore nogo naakinumi nimuna agi aaraanu raba meape ele namuma kiritaeme. Dia, mo agi aaraanumi komea nimuna nogo naakinuna elenu maa suma rana masaalalo kalemede. ¹⁵ Gore neme raaname komoma nime raba mulalore nina elenu mada mea rubalua. Go page nime raba mulalore nina yogale page mada mea lu rubalua. Go puma neme nime madaa ranaa komape kone waru

* **12:2:** Pol-me Kraisa-na ali meda go aaya-daa lisare api-para lisa pe? Nipuna nipu-para lisa. Komea agale madaa so lain 7 madaa adape.

salua-daare nimimi ni madaa go kone oge-daa abuteme ya?

¹⁶ Go pea pare enaali medalomame ni-para apo ali pa leme: Ora nipumi naana ele namisa pare nipumiri pagaa wi kone suma makirae agaleme naana kone mabebolaaya. ¹⁷ Gore ake puma neme go-rupa pisua ya? Neme ali medaloma abalade nimi piri-para mea epenalisua rabu nimina elenu yolisimi ya? ¹⁸ Neme abalade Taitus nimi piri-para pu lo lakalisua rabu go alimi mea epenalisuade. Gore Taitus-mi makirae agale loma nimina ele meda paake misa ya? Gore saana lo robaa-para kone komea suma kogono komea-rupa waru napsipa ya?

¹⁹ Gore nimimi kone go-rupa wimi ya? Go pepa limare nimimi yarepema naa maredepo yainalo tyama pae? Dia, naame Keriso-na kone muma agale loma Gote-na le agaa madaa leme. Gore ora nana adami alinu go agalere nimi raba minalo kogono raayo go-rupa pema. ²⁰ Gore wala ni nimi piri-para epaluade raburi nimi epe-rupa komea-rupa piraminaloma adalua. Go puma nimi epe-rupa napiralimiri nimimi ni adalimi rabu nimi page raaname waru nakomalima. Gore neme nimi adalua rabu nimimi rono pago kudipa kone su lo robaa-para koe kone su koe kone laapo su ero agale-para po rilipu agale lo rope pape kone su mabebolape kone su go koe ele raayo adalua-pulu paalame kome. ²¹ Gore ni wala nimi piri epaluade raburi koe-rupa piralimiri Gote-me ni yala mapolaalia lo paalame kome. Go puma neme enaali adaapu abalade koeyae pisimide madaa re loaayo. Gore nimu koe pupitagi noma kone naperekelisimi. Nimuna paake nape kone-para nimuna lo robaa-para koe kone naperekelisimi-pulu neme go kone madaare paalame komoma yala pi lo robaa page mealua.

13

Nimina kone rulae waru surubalepape

¹ Abiri nimi piri-para rana repopa apo epalua. Go palua pare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa ta: Koe ele madaare ali

laapo page ali repome go agale pagalimi rabu go madaa puri paloma ma-redepo yaalepape ta. ² Abalade nimi koeyae pisimi alinu page nimi ali raayo-para page wala lagialo. Go pea pare abala rana laapo nimi raapu pirusuade rabu neme page lagisuade. Go pea pare abi page su adaalu-para piruma neme nimi go-rupa lagialo: Ni wala nimi piri-para epaluare neme alinu medaloma abalade koeyae pisimidere neme pa pina nagiyalua. ³ Gore Keriso-na agalere naana agale-para tea-le mada pagaliminalo. Go pea-le nipumi nimi raapu puri paloma kogono maa waatoa pare nipuna puri dia yaade pi ora mada nateme. ⁴ Gore abalade nipu puri nasabaina nipu repena polopea madaa nil-mi lisimide. Go pisa pare Gote-na purimi nipu wala marekaasa-pulu puri paloma pa pia. Go puma naa page nipu-rupa piruma puri napalema pare Gote-na purimiri naa muma kogono mapaaya rabu Keriso raapu pima.

⁵ Nimimi nimina kone rulae agale waru adoma kone rumaalepape. Go palimi rabu nimimi Yesu Keriso nimina lo robaa-para piralia-daa nimi mada adalimina. Go puma nipu nimina lo robaa-para napitiare ake paa-daa kone rulalimi ya? ⁶ Gore nimimi nimina kone adoma rumaalimi rabu naa epe-rupa pima rabu nimimi adalimina kone salo. ⁷ Go puma naame nimi koeyae napaminalo beten loaema. Go puma nimimi naana bi minasaaminalo nalema. Dia, pare nimimi epe pora adaliminalo redepo le kone suma kogono palepape. Go pea pare nimimi epe-daa napema kone wima. ⁸ Gore naame ora Gote-na epe agale rabuaniaalalo kogono napalima. Dia, pare naame ora agale madaa kogono pamina. ⁹ Gore naa puri napatema pare nimi puri waru wimi rabu naame raaname waru komalima. Go puma nimi ade abuna waru epe-rupa piraminalo beten loaema. ¹⁰ Go pea-le abiri naa su adaalu-para piruma naame nimi pimi-para pepa apo luma rapaatema. Go puma niri nimi raapu pitua rabu Mudu Ali-na purimi kedaa nagulalua. Nipumi go puri ni madaa gisare gore nimina lo robaa-para puri mapalaanalo gisa. Gore

nimi ma-koyaape ele meda nagisa.

Pol-na patalepape le agale

¹¹ Gore ame balinu-ya, neme agale loraoma nimi-para abi patalepape lalo. Nimimi kone perekelema kogono epe-rupa palepape. Nimimi nana agale pagalepape. Nimimi kone komea suma epe-rupa komea-rupa piralepape. Go puma Gote nipumi ranaa komape kone-para kuma pi kone-para nimi raapu pirina.

¹² Naa Gote-na ruru pimi enaali raayo komea komea lo nimina yagonu raaname komoma nunu palepape.

¹³ Mudu Ali Yesu Keriso-re nipuna epe raba meape kone nimi ginaloma Gote-me nimi pa kamaa ranaame komalia rabu Holi Spirit nimina pu robaa-para rubitabenaloa piralepape.

Go yaade. Ni Pol-me lalo.

Galesia Ripili Agale

Abala ririna Yesuna agale ralisimi enaaliri Juda enaali yaade. Yapare werepere Yesumi Aposel Pol-me pa ruru enaalinu agale lakenalo maa rapalisa. Go pa enaali page Yesuna ruru enaali pirisimi raburi kedaa adaa meda opisa. Abalare go rurumiri Moses-na rekena agale mo Juda alinumi pisimi-rupa naralisimi. Gore nimu Kristen pirisimi raburi Moses-na rekena agale raitalimi yapae loma dia yapae Pol-me go buk-para agale lu rapalisa.

Ali medalomame go enaalinuri Juda alinumi pisimi-rupa nimuna yogale rugulinalo lakalisimi. Go puma Moses-na Rekena Agale medaloma page ralinalo pirisimi. Yapare Pol-me dia lisa. Nipumi go-rupa lisa: Naame Yesu Keriso madaa kone rulaema rabu naa Gote-na le agaa ne epe redepo le enaali pima. Go puma naa epe kagaa pirape ele mu aema lisa.

Juda enaali medaloma mo Galesia su-para puma Kristen enaali Moses-na rekena agale ralinalo mogeamina paaya. Pol-me go remaa pagoma go pepa Galesia enaali re-para lu rapasa. Gore nimuna kone rulae ele-para nimuna piaenu wala ma-redepo yaatalo lu rapasa.

Riri-nanere Pol-me go-rupa lisa: Gote-me ni Aposel kogono panolo madaa mea lisa. Nipu ali medana raana narate lisa. Gote-me nipu epe agale namakuaae enaali epe agale lakenalo mada lisa. Werepe Pol-me go-rupa lisa: Enaalinu Yesu Keriso madaa kone rulaemere nimu Gote-na le agaa redepo le enaali pimi. Go pepana pora po agale re go-rupa: Yesu Keriso-me naa kepelisa raburi Holi Spirit-mi naana pora ma-redepo yaaya. Go puma naame yagonu-para epe-ae pema.

Robonu go-rupa adamina:

Ora kogono alina ora agale ria (1.1-10)
Pol-me kogono pinalo Gote-me nipu mada misa (1.11-24)
Kogono ali medalomame Pol lo robaa kalisimi (2.1-10)

Pol-me Pita agale mana lakalisa (2.11-14)

Enaali Yesu madaa kone rulasimi rabu kagaa kone misimi (2.15-21)

Rekena agale madaa agale lakalisa (3.1-4.20)

Ena Sara-para Hagar laapo saa pi agale lakalisa (4.21-31)

Holi Spirit-mi naa marekaaya (5.1-6.10)

Yesuna repena polopea madaa komisa-na remaa lakalisa (6.11-18)

Pol-me Galesia su-para rapaape pepa lisa

¹ Ni Pol-re enaali medame kone suma ni aposel kogono ali-rupa namapiraasimi. Dia, pare Aapa Gote-me Yesu Keriso tapa-para marekaasa-daa nipu laapome ni aposel kogono ali mapiraasipi. ² Naa amenu naame go Galesia su-para kirita piri enaalinu-para epe-rupa piralepa lo rapaaema.

³ Naana Aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu Keriso-para go laapome nimina lo robaa-para epe kone page kuma pi kone page Go nimi raba mealipi. ⁴ Keriso-me naana Aapa Gote-na agale waru pagoma nipuna kogono pisa. Naare abi go su kamaa piruma koeyae pi enaali raapu pima. Go pea pare nipumi naa go su-para wala mulalo nipuna rana madaa epa komisa. ⁵ Go pisa-le naame Gote-na bi ade abuna minasalimina. Go ora.

Gote-na epe agale komea wia

⁶ Go nimimi peme kogono madaare ni pururumi komoma pogolasaasua. Gote-me epe kone suma nimi kodo komoma Keriso maa rapaasare nimi nipuna si wanenu-rupa mapiraalalo pisa. Go pisa pare nimimi wagepu nipu giyoma nimimi pa epe agale rado meda raleme. ⁷ Go peme pare Gote-na epe agale rado meda nawia. Dia, pare enaali medalomame nimina kone yoloma mabebolatalo le rialimi. Go rabu Keriso-na epe agale maa perekelalo le rialimi. ⁸ Go peme pare nimu-para naa-para yaa-para piri ensel meda-para nimi epe agale rado meda-rupa mogealimidaare naa raayo ora koe repena sulaa-para piralima. ⁹ Abalade nimi lagiawade pare abi wala apo lagialo-daa: Gore pa

enaali medame naana abala lagisimade epe agale go-rupa napagalimiri gore mo enaali nimu koe repena sulaa-para palimi.

¹⁰ Abi neme go lagialo agalere pa enaalinumi ni madaa epe kone winalo nalagialo. Dia, pare Gote-me ni madaa epe kone winalo lagialo. Gore neme enaali komeleme paluame nalaayo. Dia, neme enaali pa komeleme paluare gore ni Keriso-na kogono ali-daa napi.

Pol nipu aposel kogono ali-rupa mapi-raasana remaa

¹¹ Gore naa ame balinu-ya, nimi-para lagialo. Neme go epe mogeaaripude agalere pa alinumi temede-rupa nalisuade. ¹² Go page pa enaali medame ni nalagisa. Go page pa enaali medame ni namogeasa. Ora dia yapare Yesu Keriso nipumi ni pename paa maa waalisa.

¹³ Abalade neme Juda alinu-rupa pisuade remaa nimimi abala pagemedede. Go rabu nemere kodome nakomisua pare Gote-na disaipel enaali koe kedaanu maa kaloma nimu raayo mabebolaasuade. ¹⁴ Gore neme Juda alinuna lotu mogeaoma naana Juda kasuanuna kone puri waru paloma mogeaaripude. Go rabu Juda ali yagonuna konere neme ora neme ralisuade.

¹⁵ Go pirisua pare abalade nana amame ni namadisa raburi Gote-me ni nipuna kogono panolo epe kone suma ni madisa yaa. Go puma nipumi nipuna kogono panolo yalisa. ¹⁶ Go puma nipuna Si ni maa waalisa. Go puma nipuna Epe Agalena pa su raayona pimi enaali rado rado raayo-para lakelanolo maa waalisa. Gote-me nipuna Si ni mea waalisa raburi neme ali medaloma agale namisua. ¹⁷ Go page abala aposel pirisimi alinu Jerusalem su-para na-adola pisua. Dia, pare ni Arebia su-para puma pirumare werepere Damaskus su-para wala pisua. ¹⁸ Werepe maali repo patinaloma ni so Jerusalem su-para puma Pita agale lakela pisua. Nipu raapuri yapi laapo pirisipa. ¹⁹ Go raburi neme aposel kogono ali rado meda nadisua pare Mudu Ali-na ame Jems go ali komea adisua. ²⁰ Go agale abi nimi pepa

madaa luma epenalore Gote-me ni adeale gore neme nimi namakiraayo.

²¹ Werepe ni Siria Silisia su lapo-para pisua. ²² Go pisua pare Judia su robo ru-nane lotu ada-para kiritape Keriso-na enaalinumi naa bi pagisimi pare nana le agaa-para waru na-adisimi. ²³ Go puma nimumi pa enaalinuna remaa komea go-rupa pagisimi: Abalade nimu tyalo asapisade aliri abala apo mabebolaat-alo pisade epe agale mogeaaya lisimi. ²⁴ Gote-me ni madaa go-rupa pi-ainu remaa pagisimi-pulu nimumi Gote-na bi minasaasimi.

2

Aposel alinu medalomame Pol raapu kone komea-para wisimi

¹ Abalade maali 14 popenaloma ni Barnabas raapu Jerusalem su-para wala pisipa. Neme Taitus page naa repo pisima. ² Gore Gote-me ni agale mea lagisa-pulu ni pagoma pisua. Ni Mudu Ali kama raapu adoba kiritasua-pulu neme ruru rado piri enaalinu-para epe agale mogeaasuade remaa lakalisua. Go puma nana abalade pisuade page abi page kogono nama-koeyaalia lo nimu agale lage-lisuade. ³ Taitus ni raapu pirisipa pare nipuna adare-re Grik ali pirisipa. Nipu kimisu ali yapare kiritape alinumi nipuna yogale rugulape agale mana nalagisimi. ⁴ Go pisa pare ora makirae ame naana amenu medaloma kudiri puma komea-para epa kodobasimi. Nimu pagaa wi kone suma naa piri-para epa kodobasimi. Nimuna konemere naa Yesu Keriso raapu epe-rupa piruaema-daa go kone adolalo ipisimi. Nimumi naa Juda alinuna rekena agale raitamonolo adolalo ipisimi. Go rekena agale naralema-daare nimumi naa rekena agalena rolo-para mapiraalimi kone wisimi. ⁵ Go peme pare naame Taitus-na yogale rugulina pi-daa ora nalisima. Dia, naame nimuna agale ogesida pagola pisimare nimimi page yogale ruguli kone suma ora epe agale mada napagalimi.

⁶ Go pirisimi pare nimuna Mudu Ali medalomame kagaa agale mana meda

nalagisimi. Gore nimuna bi rado radore neme pa yada kone nawi pare Gote-mere ali kalununa bi madaa pedo raana nakomea. ⁷ Ora dia, Gote-me ni ruru rado-para epe agale lakelanolo maa rapaasadaa adisimi. Abalade Gote-me Pita Juda ruru piri-para mea rapaasa-rupa ni ruru rado enaali piri-para mea rapasa. ⁸ Gore abalade Gote-me Pita Juda alinuna rikiranare kogono pinalo puri kalisa-rupa ni page Gote-me ruru radona rikirana kogono panolo puri gisa. ⁹ Gore Jems-para Pita-para Jon-para nimuri lotu surubape alinu yaa-pulu nimumi abalade Gote-me ni kogono maa gisa-daa adisimi. Go-rupa adisimi-pulu nimumi Barnabas saana ki misimi naare ora komea ame balinu piramina lisimi. Barnabas saa laapo pa ruru radona rikirana puma kogono pisipa. Go palipa pare nimuri Juda alinuna rikirana kogono pamina lisima. ¹⁰ Nimumi go agale komea-rupa kama lagisimi: Naamere naralimi kome enaalinu-para kone adaapu waru samina lisimi. Go konere neme ora raaname komoma ade abuna go madaa kogono puri paloma pe.

Pol-me Pita-na koe ele pename maopapaalisa

¹¹ Gore Pita Antiok su-para ipisa raburi enaalinuna le agaana agale mana lakalisua. Nipu koe kone wisa rabu go-rupa pisua.

¹² Abalade Jems-na ruru medaloma naipisimi rabu Pita-me ruru radonu raapu eda abala nisa. Go pisa pare naana rikiranare Juda medalomame ruru rado alina yogale rugutalo kone waru wisimi-pulu Pita-me nipuna yogonu madaa paalame komisa. Go rabu nipumi wala ruru rado raapu giyoma eda nale nipu pa pirisa. ¹³ Go pisa rabu Juda alinu medalomame page paala komoma Pita makirae kone wisimi. Go pumare nimuna makirae konemere Barnabas-na kone page yola pirisimi. ¹⁴ Gore nimumi epe agalena pora epe-rupa naralisimi-daa nimu raayona le agaana Pita-para go-rupa lakalisua: Nere Juda yapare nena konere su rado-para enaalinuna kone madaa aposel suade. Go

pea-pulu ake paa-daa neme ruru rado-para Juda alinuna pora raitalepape lo lakelae pe suade.

Enaali raayome Yesu kone rulalimi-daare go enaali ade abuna epe-rupa piralimi

¹⁵ Ora abalade naa Juda ruru madisimi rabu ora pa pupitagi nape ruru rado-rupadaa namaitisimi. ¹⁶ Go pea-le enaali medame rekena agale raitalia-daare go madaa Gote-na le agaana redepe le enaali napitia. Dia, pare enaali medame Yesu Keriso madaa kone rulalia-daare go enaali komeare Gote-na ora redepe le enaali tea. Go pea-le naame Yesu Keriso madaa kone abala rulaema. Go Keriso madaa kone rulalima raburi Gote-na le agaana redepe le enaali piruaema. Go puma rekena agale kurape kogono-daa dia. Enaali medame rekena agale raitalalo palia-daare go madaare Gote-me nipu redepe le enaali natea. ¹⁷ Pare pa agale meda lagialo: Naame Keriso madaa kone rulaoma redepe le enaali piralima rabu naame Moses-na rekena agale napagalima-daare ake palia ya? Go rabu Keriso-me naa pupitagi manaanalo lamina ya? Ora dia naame go-rupa mada natema. ¹⁸ Dia, pare neme Juda alinuna rekena agaleme naa ade abuna mapiraaina agale giye-sude pare go agale wala makibumaalua go kone ora kolea. ¹⁹⁻²⁰ Juda alinuna rekena agalemere ni ade abuna kagaa pirape kone nagisa-daa naralisima. Dia, Gote-me ni lagialia-rupa paluame pi. Naa abalana kone Keriso-me repena polo-pea madaa ruma komisa-pulu nana gole-daa kone nawi. Dia, pare abi Keriso nipu nana pu robaa-para pirina abi su kamaa pima rabu Gote-na Si madaa kone rulaoma piramina. Gote-na Simi ni kodome komisa-pulu nipu ni madaa komisa. ²¹ Go pisa-le neme Gote-na epe raba meape kone mada namuma rubalua. Dia, pare rekena agaleme enaalinu mada ma-redepe yaata paare gore Yesu nipuri pa kama komisa.

3

Pol-me rekena agale-para kone rulaere laapo madaa agale lakalisa

¹ Galesia enaalinuri nimi makeae enaali-rupa pimi. Yesu Keriso abala nipu repena polopea madaa lu madisimi remaa nimimi waru pagisimide. Abiri nimiri ake koneme mabebolaaya? ² Neme nimi-para agaa mealo: Nimimi Gote-na Holi Spirit misimi raburi gore akepu misimi ya? Nimimi rekena agale pagoma misimi pare epe agale pagoma kone rulaere misimi ya? ³ Ora nimi makeyae-rupa pimi kone salo. Nimimi abalade ririnalisimi rabu Holi Spirit-mi nimi puri gisa. Gore abiri nimina rekena agaleme kogono pubalimi ya? ⁴ Abalade nimi epe agale madaa kedaa pi ele misimi rabu gore nimimi go kedaa raapu kone pa misimi ya? Ora dia kone salo. ⁵ Gore agale wala lorapeano: Gote-me nimi Holi Spirit-na puri nimina rikirana pisa. Gore nimimi abalade epe agale pagoma kone rulasimi-pulu go-rupa pisa. Nimimi rekena agale pagoma peme-daa Gote-me go madaa kone nawisa.

⁶ Abraham-na remaare Gote-na buk-mi go-rupa lea: Abraham-mere Gote kone rulasa-pulu Gote-me go kone adoma ne ora epe redepo le ali lisa. ⁷ Pagalepa. Go pisa-pulu enaali medalomame Gote-na epe agale pagoma kone rulaeme enaalinuri gore nimu Abraham-na si wanenu piralimi. ⁸ Abalade Gote-me ruru rado medanu page go agale adalimi kone wisa. Werepe ruru rado piri enaalinumi Epe Agale madaa kone rulaoma epe redepo le enaali piralimi-daa abala adisa. Go-rupa adisa-pulu abalade Gote-na Epe Agaleme Abraham-para lakalisa-rupa Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lu wisa: Abraham, ne madaare Gote-me su raayona piri enaali epe puri maa mapiraalua lisa. ⁹ Go lakalisa-pulu enaalinumi Abraham-rupa kone rulaemere nimumi epe puri komea-rupa mealimi. ¹⁰ Yapare enaali raayome rekena agale raitulalo piri enaalinuri koe kedaa mealimi. Gore Gote-na agale wi buk-mi go-rupa ta: Gote-na rekena agale wi buk madaare enaali raayome go rekena agale raayo napagoma kiriteme-pulu nimu ora koe kedaa mealimi ta. ¹¹ Gote-na agale wi buk medame go-rupa lea: Enaali raayome kone rualimiri Gote-me go enaliri epe redepo

le enaali loma ade abuna mapiraalia Go palia-pulu enaali medame rekena agale pagoma raitalia-daare Gote-me go enare epe enaali pi-daa ora natea. ¹² Rekena agalere kone rulae ele-daa dia yapare kogono pape kone yaade. Gote-na agale wi buk madaa wala go-rupa lea: Enaali medame rekena agale ora raayo pagoma raitalimi-daaare gore nipu go-rupa ade abuna mada piralia ta.

¹³⁻¹⁴ Gote-na epe puriri nipumi Abraham kalisare Yesu Keriso-me ruru radonu page mea kalisa. Keriso-me naa madaa komisa-pulu nipumi rekena agalena kedaa ruma naa maa kepeasa. Go kedaa madaare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa ta: Enaali meda repena polopea madaa lu maitimiri gore nipu koe kedaa mealia ta. Go pea-le naame Yesu Keriso madaa kone rulaoma abalade Gote-me lakalisa-rupa Holi Spirit meamina.

Rekena agaleme Gote-na pogalu pirape agale mada namuma rubalia

¹⁵ Gore nana ame balinu, neme pa kone meda madaa remaa lagiano. Ali laapome nipu ele meda madaa agale komea loma go-rupa papana tepe-daare kone mada naperekealipi. Go page ali medame apo piale agale madaa rado meda makibumaaoma agale mada nayokalia. ¹⁶ Gore Gote-na pogalu pirape agaleme Abraham-para nipuna werepe sinu-para lakalisa. Go agalere Gote-me Juda raayo madaa nalakalisa pare ali komea madaa lakalisa. Gore nena naaki komea lisade-pulu go naaki-rupare ora Keriso yaade. ¹⁷ Naa agalena re-re go-rupa: Abalade Gote-re ora agale loma kogono palua-daa ora palua lisa. Gore wala werepe maali 430 patinaloma rekena agale maa ipisa. Gore werepe ipisade rekena agalemere Gote-na pogalu pirape agale mada nayokalia. Go rekena agalemere Gote-na paliade elenu mada nabebola tia. ¹⁸ Gore Gote-na giape konere rekena agaleme maa gialia yalore naame pogalu pirape agale mada namealima. Pare Gote-me ora agale lakalisa-pulu nipumi Abraham-para apo pogalu pirape agale mea kalisa. ¹⁹ Gore Gote-na pogalu

pirape agalemere Abraham abala misa-pulu ake paa-daa nimu rekena agale wala mealimi ya? Gore Gote nipumi enaalinu koe elenu pename winalo maa waalalo pisa. Go puma nipumi rekena agale makibuma Keriso mea epena kalisa. Go rekena agalere Abraham-me naaki Yesu madi di dia naloma giyesa. Go naaki madaare abalade Gote-me agale loma palua nea pisa. Go rekena agalere ensel-numi mea ipuma lakalisimi. Go pumare nimumi rikirana-ae ali Moses kalenaloma Moses-me enaalinu maa kalisa. ²⁰ Pare Gote-me pogalu pirape agale Abraham kalisa rabu rikirana-ae ali-para ensel-para meda-parama namuma rubisimi. Dia Gote nipuna komeare ora palia.

Rekena agalemere naa Gote piri-para maa pulalo pora waatea

²¹ Gore rekena agaleme Gote-na ora pogalu pirape agale meda rabuniaalia ya? Ora mada dia. Yapare rekena agale medame naa ade abuna epe-rupa mada mapiraalia-daare Gote-me go rekena agale komea mada gisa. ²² Go pea pare abi Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lea: Koe koneme enaali raayo kepisade lea. Go pea-le naa raayome Keriso madaa kone rulamina. Naame go-rupa palima rabu Gote-na ora pogalu pirape agale mada mealima.

²³ Abalade kone rulape di na-opapalisa raburi rekena agaleme naa karapo ada piri enaali-rupa mea adilisa. Naa mea adilisa pare naame werepe Keriso madaa kone rubitabenalo pirisimi rabu rekena agaleme raba misa. ²⁴ Go rekena agalemere naana tisaa-rupa surubisa. Naa go-rupa raba muma Keriso epenaloma nipu madaa kone rulalalo pirisima. Kone rulaema rabu Gote-me naa epe enaali tea. ²⁵ Yapare abiri Keriso-me kone rulape kone mea ipisana-daa rekena agalere naana tisaa-rupa go agalena rolo-para mada napiralima.

Kone rulae eleme naa Gote-na si wanenu-rupa mapiraalia

* **4:6:** Pol-me gupa lakelisa: Holi spirit nimi madaa piri Aapa yaatea rabu nimimi Gote makuaaeme lisa. Hibu agalena ame-rupare Arameik agale lisimi. Go agale madaare page AAPA-ya lisimi. Go agalere Yesu-na adaa agale komea agale.

²⁶ Nimi raayome Yesu Keriso madaa kone rulaeme rabu Yesu raapu nimi raayo Gote-na si wanenu mada piralimi. ²⁷ Nimi enaalinuri abalade kalu-ipa misimi rabu nimimi Yesuna mamina-rupa maraaeme. ²⁸ Abiri Juda enaalinu-para Grik enaalinu-para ora rado dia yaade. Go puma naa rado kone nasalepape. Go page kogono madaa adili alinu-para pa kepele alinu page naa rado kone nasalepape. Go page alinu-para enanu-para kone rado rado nasalepape. Dia, pare abi naa Yesu Keriso raapu pima-le naa raayo page ora komea-rupa pima. ²⁹ Go pea-le nimi Yesuna ruru enaali-rupa pirimiri gore nimi Abraham-na madi si wane-rupa page pimi. Go pea-le abalade Gote-me Abraham madaa agale go-rupa palua lisade-ae pisa-pulu nimi page mealimi.

4

Yesuna kogono mada Gote-na si wane pima

¹ Naa agale medare go-rupa: Naaki medame nipuna aapana moae-elenu raayo mealia pare nipu penaali raburi nipu pa aaraana kogono naaki abala piraalia. Go palia pare werepe nipuna aapana moae-ele raayo surubalia. ² Gore nipu penaali pirina nipuna ele surubape alinumi nipu waru surubalimi. Gore nimumi surubuma pumare aapame abalade mea robo wisa yapi di madaa puma giyalimi. ³ Go-rupa page go naaki-rupare Yesu abi naipisa rabu naa go su yaa laapo surube remonuna kogono pa pirisima. ⁴ Pare Gote-me nipuna kone suma rabu nipuna naaki su kamaa mea epenalisa. Ename nipu madinaloma Juda alinuna rekena agalena rolo-para pirisa. ⁵ Gore naame Juda alinuna rekena agale pago pirisima-daa nipumi naa raba mulalo ipisa. Go puma nipumi naa kepenalomare Gote-na si wane-rupa mapiraasa.

⁶ Go puma nipuna si wane-rupa piruaema-pulu Gote-me nipuna sina Holi Spirit naana lo robaa-para maa gisa. Nipu

epa piruma go-rupa Aapa* Gote tea. ⁷ Go pea-pulu abi nimiri pa kogono madaa adili ali-rupa napimi pare nipuna si wanenu pimi. Nimi ora Gote-na si wanenu yapulu ora Gote-me si wanenu kalape elenu gialia.

Pol-me Galesia enaalinu kodome komisa

⁸ Ora abalade nimimi Gote pia kone nawisimi pare nimimi pa remonuna kogono adili alinu-rupa pirisimi. ⁹ Abala go-rupa pirisimi pare abiri nimimi Gote ora ademe. Yapare Gote-me nimiri abala adea-le ake paa-daa wala su kamaa koe kone suma apo puri napale remome surubenalalo piralimi ya? Ora nimuna kogono adili ali-rupare ake paa-daa wala piruma pagalimi ya? ¹⁰ Ade abuna nimimi Juda alinuna kagaa yapi di adolalore pa di meda-para maali rabu adolalo peme. ¹¹ Go peme-daa neme nimi-para kone adaapu suma ni paalame kome. Go nimi madaa neme pe kogonore pa puma alu palia kone wi.

¹² Gore ame balinu-ya, nimimi naa kone komea-rupa samina. Gore niri abala nimina kone muma nimi-rupa abi go pidaa. Nimimi abalade ni-para koeyae meda napisimide. ¹³ Nimimi adisimide. Abalade ni yaina komisua rabu neme epe agale meda nimina rikirana epa la yokesuade. ¹⁴ Abalade nana yogalere puri napabesa pare nimimi go adaa kogono madaa ni koau nawaalisimide. Dia, pare nimimi ni misimide raburi go-rupa Gote-na ensel-rupa page Keriso Yesu meape-rupa ni misimide. ¹⁵ Go raburi nimi raaname komisimide pare abiri nimi ake peme? Neme nimina abala pisimide epe kone-rupa madaa lagialo. Abaladere nimina le yokala pisimi yaalore gore ni gula pirisimi. ¹⁶ Ake ya? Abi ora agale lagialodaare nimina lore ali-rupa pitua ya?

¹⁷ Ora ali medalomamere nimi komeleme peme pare nimuna koe pape ru-nane mapiraalalo peme. Go pumare nimimi nimuna agale pago piraminalo makuaaoma peme. ¹⁸ Gore pa enaalinumi kone suma komalimi palimi-daare gore epelea. Go pea pare nimimi ade abuna

komalimi palo ni nimi raapu pitua rabu nimumi go konere madaa giyalimi kone salo. ¹⁹ Gore nana nogo naakinu ni nimi madaa radaa go-rupa pia. Enanumi naaki maitalo koau nalade-rupa radaa pia. Go radaa no piralole Yesu Keriso-na konere nimina lo robaa-para waru rubitabaliade rabu go kone pu dia yaalia. ²⁰ Abi nimi raapu meda napiralo-pulu ni kodo waru pia. Nimi raapu pituare neme nimi agale rado meda lagialua. Abi nimina konenu madaa neme kone adaapu salo pare neme akepu raba mealua palo ni maarea.

Hagar-para Sera laapona saa pi agale

²¹ Nimi enaalinuri rekena agale pagoma go agalena rolo-para pirulalo peme-daa abi ni agale go-rupa mealua: Nimimiri Moses-na rekena agale madaa lisa alinuna agale waru pageme ya? ²² Go madaare Gote-na agale wi buk-mi go-rupa ta: Abraham-re naaki laapo madisa. Go pisa rabu pa kogonome adili ename naaki komea maitinaloma nipuna wereme meda madisa. ²³ Go pisa pare pa kogonome adili enana naakiri gore naa madisa. Go pisa pare nipuna mupaa wereme madisa naaki gore Gote-raapu pogalu pirape agale lakalisa-pulu go naaki madisa. ²⁴ Go remaa madaare re go-rupa makuaalepape: Apo ena Hagar-re nipu kogonome adilisa-pulu Moses-na pogalu pirape agaleme enaalinu maa pogaluma adilisa. Go pisa pare were meda kepele pirisa-rupa Gote-me pogalu pirape agaleme enaalinu kode mapiraaya. Go abala ririna pogalu pirape agalere Gote-me Sainai Rudu madaa mea kalisa rabu Moses rekena agale wari kalisa. ²⁵ Go Sainai ruduri Arebia su-para aasa. Go ruduri ora Juda enaalinuna adaa adare Jerusalem su-para. Go Juda enaalinu pa kogonome adili enaalinu-rupa piruma si wanenu page go-rupa pimi. ²⁶ Go peme pare so Jerusalem su rado meda yaa-para aayare Moses-na rekena agalena rolo-para napuma wia pare naana loma sae su aaya. ²⁷ Gote-na agale wi buk-miri saa pi agale meda go-rupa lea: Go ename nipuna lo robaa-para kaapu lisa-daa nogo naaki namadisa. Pare

abi raana komape. Go ena abala nogo naaki radaa napina namadea pare abi raaname komea-le epe-rupa pirape.

Go ena aali giyena pa pirimiri nogo naaki adaapu madea. Pare aali piri enanumi nogo naaki go-rupa mada namadialimi ta.

²⁸ Amenu, nimiri Gote-me nipuna pogalu pirape agalena rolo-para madisa Aisak komea-rupa nipuna si piraminalo pea. ²⁹ Hagar-na siri naa-rupa madisade naakimiri Aisak kedaa kalisa. Go nona pialere Holi Spirit-na purimiri Aisak madisa-rupa abi page pa madina enaalinum naa kedaa gialimi. ³⁰ Pare Gote-na agale wi buk-miri ake lea ya? Go-rupa lea: Go pa kogono madaa adili ena-para nipuna si page nipu ralu rubamina ta. Gore go pa kogonome adili enana naaki pa kepele naakimi aaraana moae-elenu mada namealia ta. ³¹ Gore go-rupa leale naare pa kogono madaa adili enana sinu-daa dia pare kepele enana sinu-rupa pima.

5

Naare kepe mapaasa pimi enaali-rupa piramina

¹ Gore Keriso-me naa ora kepe mapaasa. Go pisa-pulu naa ora kepe-ae enaali-rupa piramina. Go pea-le nimiri puri waru paboma piruma adalepape. Gore enaali medalomame rekena agaleme nimi wala adialalo palimi-le waru adalepape.

² Pagalepa. Niri Pol-me lagialo. Nimina yogale rugulalo palimiri gore Keriso-me nimi mada naraba mealia. Ora dia. ³ Wala apo lagialo. Nimiri nimina yogale rugulalo palimi-daare gore nimumi rekena agale raayo page pagalepape. ⁴ Pare nimimi rekena agale pagolalo palimi raburi Gote-me nimiri ora epe redepo le enaali natea. Dia-le nimimi go-rupa palimi-daare nimimi Keriso giyalalo kama peme. Gote-na epe raba meape kuma pi kone page go rabu giyeme. ⁵ Pare Holi Spirit-na purimiri naa raba minalo Gote madaa kone rulamina. Go puma naa Gote-me epe redepo le enaali mapiraalia ⁶ Gore naa

Yesu Keriso raapu piruma nipuna agale pagomare go yogale ruguluma nakepeape agalere ora pinawa. Go pea pare naamere pedo puma raaname komape kone salima rabu naana kone rulape kone puri mapalaalia.

⁷ Abaladere nimi epe-rupa Gote-na raana kome pora pamisimide. Gore aapimi pora rado mea waalisa-daa epe agale wala giyasimi ya? ⁸ Gote-me nimi yaalisare nipumi pora rado meda mea waalalo nayaalisade. ⁹ Alinumi saa pi agale meda go-rupa leme: Bret ma-adaa yaape yis ogepusi sumare bret raayo madaa yaalia leme. ¹⁰ Naame Mudu Ali raapu piruaema-pulu neme nimi epe-rupa piramina kone rulaayo. Nimimi page go nana kone mealepape. Go puma nimimi kone rado rado nasalepape. Mo nimina kone mea mabebolaaya aliri neme nipu madaa kone narulaayo pare nipu kedaa ora mealia.

¹¹ Gore nana ame balinu-ya, nimi agale mealo. Pa ena medalomame neme yogale rugulape agale pa mogeaaaya leme. Gore go-rupa toa-daare ake paa-daa ni kedaa geme pae? Gore neme agale go-rupa todaare gore repena polopeana agaleme enaalina kone nabebolalia. ¹² Gore mo nimina kone mabebolape alinuri nimumi go nimuna yogale ora kepea rubalepape. Go puma su rake page mu pe alinu pirina kone salo.

¹³ Amenu, nimiri abalade Gote-me nimi pa kode piramina kone suma nimi mapiraasa. Yapare nimimi kepele kone salimi rabu abalana konemere nimi surubaliale waru adalepape. Gore nimimi epe pedo pi kone suma nimina amenu raba mu surubalepape. ¹⁴ Gore rekena agale raayona re-re agale komea-para wia-daa lagialo: Neme nena yogale pedo pe-rupare enaali medanu raapu raana komoma pirape. ¹⁵ Yapare nimimi nimina rikirana rono pagaaoma puma yana-rupa piruma yada pu piralimiri nimi waru adalepape. Nimi raayo makoyaaoma bebola piralimi.

Holi Spirit-na kone-para abalana lo robaa laapona pea

¹⁶ Naa agalere go-rupa: Nimiri Holi Spirit-na kone raluma pamualepape.

Nimimi go-rupa palimiri abalana kone mada giyalimi. ¹⁷ Gore naana abalana konemere Holi Spirit rabuanaalalo pea pare Holi Spirit nipumi page abalana koe kone rabuanaalalo pea. Go puma nipu laapore lore ali-rupa pipi. Go pea-pulu nimimi pa kone suma pulalo peme-airi mada napalimi. ¹⁸ Holi Spirit-mi nimi pora mea waatea-daare nimi rekena agalena rolo-para napiralimi.

¹⁹ Yapare nimimi abalana koneme pora maa waatea-daare ena paake rume koe pugu pi kone su pu robaa-para koe kone rekoma go-rupa palimi. ²⁰ Go rabu makirae koe remonuna bi minasaoma romo malu pu peme. Go page yada lore ali aula piruma yada marekaaoma kudipa kone su rono pago ele meda adoma kepaame komo peme. Go abalana konemere ameaya aaraalu page rugula. Go page enaalinu-para rurunu-para laapo koe kone suma rugulalo pu go-rupa piru aaeme. ²¹ Go rabu nimumi enaali medana ele pa mu ipa bia no koe yaalisa lo makeae kone page kone rado rado suma go-rupa peme. Abalade neme nimi lagelisude pare abi page wala go lalo: Enaali raayome go-rupa koeyae palimiri Gote-na Surube Supara mada na-adalimi.

²² Yapare Holi Spirit-mi kone guaayale go-rupa palepape. Enaalinumi nipuna kone mumare pedo pi kone su raana komoma piruma kuma pi kone su pawa epe-rupa piralimi. Go page epe kogono komea pu piralepape. ²³ Go rabu nimimi pawasi kone epe-rupa suma piralimi rabu abalana kone rabuaniaalimina. Go epe konenu nimir rekena agale mabebolaa tea pi-daa natema. ²⁴ Yesuna enaali ruru raayome nipu raapu nimuna abalana konenuri repena polopea madaa lisimide. Go pirisimi rabu ele kepaame kome kone-para ele meape kone-para go raayo repena polopea madaa maa lisimide.

²⁵ Holi Spirit-mi naa epe puri go aaya-pulu nipumi naana kone raayo page waru surubolalo pea. ²⁶ Go pea-le naame rope le kone nasamina. Go puma naame amenuna pu robaa-para koe kone nama-awalisa kudipa kone page nasamina.

6

Naana amenu raba muma nimuna kedaa riamina

¹ Gore nana ame balinu, nimimi ali medana koeyae pina adalimiri gore nimi Holi Spirit muma pimi alinumiri nipuna kone pawasi wala ma-redepo yaatapape. Go palimi rabu Satan-me nimi page kotyala-le nimina kone waru surubalepape. ² Nimina ame balinu raba muma nimuna kedaa nimimi maa rialepape. Go pumare nimimi Kerisona agale mana pago kiritalimi. ³ Yapare pa ali medame ni Mudu Ali kone salia-daare nipumi makeae kone wia. ⁴ Enaali raayome nimina kone adoma epelea palo kolea palo rumaalepape. Gore nipumi epea palia-daare nipumi raaname komalia. Go puma epe-rupa palia-daare nipumi pa enaali meda raapu kogono puma adena kone nasalia. ⁵ Enaali raayome nimuna peme kogono mada kedaa rialimi.

⁶ Ali medame Gote-na agale madaa tisaa pi tea-daare pa piri enaalinu page nipu tisaa-rupa wala piruma nimu moge riaalia.

⁷ Yapare nimimi makirae kone nasalepape. Pa enaali medame Gote mada namakiralimi. Ali medame eda nape ele wai poaliare eda openaloma nipuna kili wala madaa maa nalia. ⁸ Ali medame nipuna abalana kone saapiruma kogono palia-daare go abalana koe konemere nipu koe komape kili-rupa maa katea. Yapare ali medame Holi Spirit-mi raana raluma go madaa kogono palia-daare go Holi Spirit-mi nipu raba mealia rabu nipu epe eda muma lina ade abuna epe-rupa piralia. ⁹ Go palia-le naame epe kone su kogono palima-daare ki age narabamina. Dia, naame go kogono nagiyaliare epe nape eda wai openaloma no piralima. ¹⁰ Go palima-pulu naame epe raba meape pora meda adalimare gore naame enaali raayo-para epe kone kalamina. Go palima-daare naame ora epe kone suma Gote madaa kone rulaoma enaali waru raba meape kone samina.

Pol-me Yesu Keriso-na repena polopea raaname komisa

¹¹ Nimimi go pepa adalepa. Neme adaa pobere pensol-me pepa madaa luma nimi piri apo rapaato-daa. ¹² Mo ali medalomamere nimina yogale rugulalore nimumi agale adaapu leme. Gore nimumi go-rupa leme rabu nimumi ali medalomana le agaa madaa adaa bi mulalo agale adaapu leme. Go-rupa pemere enaali medalomamere nimu Yesuna repena poloepa madaa kedaa namuma kalenalo peme. ¹³ Pare mo alinumi nimuna Juda alinuna rekena agale waru napageme. Dia, pare nimumi nimina yogale rugulalo palimi-daare nimina yogale rugulape kone madaa agale adaapu leme. ¹⁴ Go peme pare Yesu Keriso-me nipu abala repena poloepa madaa komisapulu neme go Mudu Ali Yesu Keriso-na kogono madaa agale adaapu paliminalo toa. Yesu repena poloepa madaa komisa. Go pisa-pulu nipumi su kamaa kone koae-aunu maa rubisa. Go pisa-pulu neme go elenu madaa kone rulaoma koe kone nasaniaalua. ¹⁵ Yogale rugulape yapalo nakepeape yapalo gore ora pinawa. Gote-me naare kagaa enaali-rupa mapiraayapulu go komea madaa kone rulaoma pedo pamina. ¹⁶ Gore enaali raayomere go kagaa kone maa pago raitalimiri nimumi epe kuma pi kone-para kodo komape kone-para mealimi. Gore Gote-na ruru enaali raayome page go epe kone page mealimi.

¹⁷ Abi oge agale meda lagialo: Werepe ali medame ni kedaa mada nagialia. Ni Yesuna kogonome adili ali-rupa pi-pulu nana yogale mada kodo su aaya.

¹⁸ Amenu, naana Mudu Ali Yesu Keriso-na epe raba meape kone-para epe kuma pi kone raapu mealepa.

Go ora. Apo mada lawade. Ni Pol.

Efesus Ripili Agale

Efesus agalena re-re go-rupa: Gote-me ele raayosi yaa-para wia ele page su-para wia ele page Yesu mada makiritaaoma nipuna bina rolo-para wina lea. Go puma nipuri ele raayona kalu piralialia. (1:10) Enaali raayo page Yesu mada epe-rupa pirinaloma lo robaa kumapu suma Yesu mada kone rulasimi enaalinu nimu lo robaa komea-para suma pirisimi. Yesuna pisa kogono madaare Gote-me enaali raayo wala misa. Go puma nimu Holi Spirit pa gisa. Go pisamere abalade ele ora gialua lo wisa agale makuaainalo. (1:14)

Laapopare Pol-me Kristen-nuri Keriso raapu rabuloma piralepape lisa. Go puma nimu kone komea suma Gote-na pi-ainu raitalimina lisa.

Go pepa madaare Pol-me saa pi agale adaapu lisa. Gore enaali raayo Yesu Keriso raapu rabulu piruma ora ruru komea-rupa pimi lo mea waalalo pisa. Gote-na enare yogale komea-rupa pima. Yesu Keriso-re go to yogalena kalu-rupa pia (4.1-16).

Go puma Yesu Keriso-re go ada pigi-rupa aawobaaya (2.19-22). Gote-na enaali ada komea-rupa pimi lisa. Yesuri go enana aali-rupa pia lisa (5.22-32). Gote-me nipuna enaali madaa polalo pea epe-alenu waru adema lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Epe-rupa piralepape agale (1.1-2)

Keriso-na agale mana epe (1.3-3.21)

Kagaa piru aape kone wasupare Yesu madaa opea (4.1-6.20)

Epe-rupa piralepape agale meda (6.21-24)

Gote-me Yesu madaare naa epe enaali ma-aulaaya

¹ Ni Pol-re Gote-me nipuna epe kone ni guma Yesu Keriso-na agale mogeape ali mapiraasa. Neme go pepa luma nimi Gote-na enaali pimi-para rapaayo. Nimi Efesus su-para piri enaalinumiri Yesu Keriso madaa epe-rupa kone rulae

piralepa. ² Naana Aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu Keriso laapona epe raba meape kone-para kuma pi kone nimina lo robaa-para gina.

Yesu madaa naa yaa-para wi elenu gialia

³ Gore naame naana Mudu Ali Yesu Keriso nipuna Aapa Gote-na bi minasalimina. Naa Keriso raapu piruaema rabu Gote-me yaa-para piri Holi Spirit-na epe ele raayo naa guaaya. ⁴ Abalade Gote-me go su yaa laapo abi nawarisa rabu nipumi naa raba mealua lo nipuna nogo naaki Keriso raapu mapiraasa. Go pisare nipuna le agaa madaa naame koeyae nasaapiruma epe enaalinu piraminalo pisa. ⁵ Abalade nipumi naa raana waru komoma kone suma Yesu Keriso-me naa raba mina kone wisa. Naa nipu raapu piramina kone suma Keriso su kamaa mea rapasa. ⁶ Gore Gote-me ora epe raba meape kone suma nipuna epe naaki pa maa rapaasa-pulu naame Gote nipuna bi minasalimina.

⁷ Gore Keriso-me nipuna yaapi mea koyalisa-pulu naana koae-aunu raakepe rubaoma naa epe-rupa mapiraasa. Go puma Gote-me naa ora yaalo pirapena waru raba misa. ⁸ Nipumi naa raba misa rabu epe kone naana lo robaa-para rubutabea. Go puma nipumi epe kone suma naa go epe kone raayo gisa. ⁹ Go konere abalade nipumi pagaa wisa pare abi go kone naa maa waatea. ¹⁰ Gote-me abalade go wisa konena re-re go-rupa: Werepe nipuna yapi di epenaloma nipumi su yaa lapo-para warili ele raayo maa kiritalia. Go pumare Yesu nipuri ora adaa komea piralialia.

¹¹ Gote-me ade abuna polalo palia elere nipuna raaname pea-pulu ora abala ririna nipuna kone raluma naa nipuna ruru-rupa Yesu raapu mapiraasa. ¹² Gore naare abala Yesu Keriso madaa kone rulaema-pulu naame Gote-na epe paana purina bi minasalimina.

¹³ Nimimi page abala go-rupa pirisimi. Nimimi ora agale abala pagomare Yesu Keriso madaa kone rulasimi. Go Epe Agale pagisimi-pulu ade abuna kagaa pirape kone misimi. Go puma Gote-me Holi Spirit

gialua lisa-rupa nipumi Go lisana nimi nipuna enaali mapiraoma ele gialua rabu ora go ma-dia yaalia. ¹⁴ Go Holi Spirit-ri naana lo robaa-para rubutabea-pulu Gote-me pogalu pirape agale naa nipuna enaali mada ora palia. Go puma Gote-me naa raba muma kepelisa-daa nipuna bi minasalimina.

Pol-me Efesus enaali raba minalo beten lisa

¹⁵ Go puma nimimi Mudu Ali Yesu madaa kone rulaeme remaa pagawa. Go page nimimi Gote-na ruru enaalinu raapu epe raana komape kone abala wimi remaa pagawa. ¹⁶ Nimimi go-rupa pemepulu ade abuna neme Gote-para ora pili loaayo. Neme ade abuna nimi madaa kone mapiraoma beten laayo. ¹⁷ Neme naana Mudu Ali Yesu Keriso epe Aapa Gote-para beten ade abuna laayo. Gore Gote-me nimi Holi Spirit ginalo beten laayo. Holi Spirit-miri Gote-na agalere nimina kone-para winalo beten laayo. Go puma nimimi Gote-na kone waru muma kone mealiminalo beten laayo. ¹⁸ Neme nimina lo robaa-para paa epenalo beten laayo. Go puma nipumi nimi raba misale nipu adoba pirape konena re waru adalimina. Go puma nipuna ora epe puri nimi gialia rabu adalimina. Go elenuri nipuna enaali naa ginalo agale lisa-daa nimimi adaliminalo beten loaayo. ¹⁹ Gore naame kone rulaema rabu ade abuna nipumi puri go aaya-daa go kone adaliminalo beten loaayo. Go adaa puriri naana lo robaa-para rubitabea. ²⁰ Go purimi page abalade Keriso tapa-para rogaasimi pare Gote-me nipu wala marekaasa. Nipu so yaa-para Gote-na popa ki-nane mea mapiraasa. ²¹ Abiri Keriso-me so yaa-para piruma surube ensel-nu page ensel adaa alinu page remona kalu alinu page go raayo madaare Yesu ora Mudu Ali komea piru aaya. Go puma nipu abi go su yaa-para piri enaalinu page wala werepe warialiade su yaa laapona piralimi enaalinu page nipumi adaa bi muma nimuna Mudu Ali komea piralia. ²² Yesu ora adaa yaa-pulu Gote-me ele raayo Keriso-na age rolo-para mea kirita wisa. Go puma

Gote-me Keriso ora kone rulae enaalinuna Mudu Ali mapiraasa. ²³ Go pea-le Keriso-na enaali raayore ora Keriso-na yogale nona piale piramina. Keriso-me ele raayo rubitabea-pulu nipuna yogale-rupa pimi.

2

Gote-me naa abala kome enare Yesu raapu kagaa mapiraaya

¹ Abalade nimimiri Gote-na agale giy-oma pupitagi nisimi-pulu nimina wasupanu ora komisimi. ² Go raburi abalade nimi go su kamaa piruma koe enaalinu raapu pirisimide. Go puma nimimi koe ensel-nuna surube alinuna kone ralu pirisimi. Go koe remomere Gote-na agale yoke enaalinuna aaraa aoma surubisa. ³ Abalade naa raayore go koe enaalinu raapu piruma naana abalana koneme koae-aunu raayo pa pu pirisima. Naame go abalana kone pa saapiruma naana tona raana ralu pirisima. Naa raayo koe enaalirupa pirisima-pulu Gote-na rono pagape kone naa madaa page wisa.

⁴ Go-rupa pirisima pare Gote-me naa madaa kodo adaalepe komoma ranaame ora komisa. ⁵ Go puma naame nipuna agale napagoma naana wasupa kome enaali-rupa pirisima rabu Gote-me naa ora kodome waru komoma raba misa. Go pisa-pulu nipumi naare Keriso raapu ade abuna komea-para mapiraasa. ⁶ Go puma nipumi naa marekaaoma Yesu Keriso raapu mapiraasa. Go pisa rabu naame so yaa-para pia Keriso raapu piruaema. ⁷ Nipumi go-rupa pisare nipuna epe kone raayo ade abuna werepe pirape enaalinumi adena kone suma pisa. Go puma Gote-me naa raana kome Yesu Keriso naa raba minalo mea rapasa. ⁸ Gote-me nimi epe raba meape kone gisa-pulu nimimi Keriso madaa kone rulaoma ade abuna kagaa piramala palima. Go konere naame pula pisima-rupadaa dia pare Gote-me naa pa kode gisa. ⁹ Go puma naame ele meda mada napalima-pulu naana bi namakuaasaamina. ¹⁰ Gote-me naa warisapulu Yesu Keriso raapu naa enaali kagaurupa mapiraasa. Go puma naame nipuna epe kogono pamina. Abalade Gote-me

naa go epe kogono paminalo nipumi go kogono abala yarare paasa.

*Keriso-me ruru laapo komea ma-
aulaaya*

¹¹ Mo Juda ruru nimumi nimuna yogale rugutimi. Go puma nimumi ruru rado enaalinuri yogale nakepele alinu leme. Go leme-pulu nimi kone waru suma nimina abala pisimide ele madaa kone makuaalepape. ¹² Go raburi nimi abalade Keriso raapu re-para napirisimide. Nimi ruru ora rado pisimi-pulu Gote-na Israel enaalinu raapu napirisimide. Gote-me pogalu pirape agale nipuna Juda ruru lakalisa-pulu nimi ruru radonumi go palua ne kogono waru na-adisimi. Go puma nimi go su kamaa pa piraoma pirisimi rabulimi Gote madaa kone narulaoma pirisimi. ¹³ Abaladere nimi mopare pirisimi pare abi Keriso-na yaapimi nimi makiritaaya rabu Yesu Keriso nipu raapu re-para pimi. ¹⁴ Abaladere Juda alinumi nimi ruru radonu raapu yada pirisimi. Go yadamere nimuna rikirana pape-rupa aasa. Go pisa pare Keriso nipu komisa rabu go pape lakepe rubaoma nipi laapo wala ruru komea-rupa maa kiritalisa. ¹⁵ Go puma Keriso-me Juda alinuna rekena agale raayo mea rubisa. Go rekena agalena pora-para agale mana laapo raita mea rubisa. Nipumi go-rupa pisa rabu Juda ruru radonu ora komea-para mea kiritaoma wala kagaa ruru komea mapiraasa. Go kagaa ruru komea ora nipu raapu ora epe-rupa mapiraasa. ¹⁶ Nipu repena polopea madaa komisa rabu go ruru laapo makibumaaoma yogale komea-rupa mapiraasa. Go repena polopea madaare yada lore ali aulisimide kone raayo mea rubisa. ¹⁷ Keriso ipisa rabu nipumi Gote-na epe-rupa pirape agale mogealisa. Go pisa rabu nipumi Gote adaalu-para pirisimi ruru rado page lakalisa. Naa Gote re-para pirisliimade Juda alinu ruru page lagisa. ¹⁸ Naa Juda alinu-para ruru rado enaalinu-para Keriso madaa kone komea suma naana Aapa Gote piri-para mada palima. Naa Holi Spirit komea muaema-pulu Keriso-me Aapana pora naa maa waatea.

¹⁹ Go pea-pulu abiri nimi ruru rado enaalinu page yada tyape enaali-rupa napima. Dia, abi nimiri Gote-na enaalinu piruma ruru komea-rupa pimi. ²⁰ Go puma nimimiri Gote-na ada-rupa pisa. Nipumi naa aposel kogono alinu-para Gote-na agale lakale alinu-para go alinuri ada daa-rupa awelisa. Gote-me go ada pulalo pisare Yesu Keriso-re ora naana ada pigi-rupa mapiraasa. ²¹ Go adana puri raayore Yesu madaa makibumaaoma puri mapalaasa. Go puma nipumi Mudu Alina epe lotu ada-rupa wariaoma ma-adaa yaaya. ²² Go pea-le Holi Spirit ada wari lo robaa-para piruma Gote page go ada-para pia. Go puma nimi Keriso raapu piruma nipumi nimi ora kone rulae enaali raayo makibumaaoma nipuna ada-rupa pimi.

3

Pa enaalinu Epe Agale laketapape kogono paaya

¹ Go pea-le ni Pol-re neme nimi ruru rado piri enaalinu raba mulalo ni Yesu Keriso-na kogono madaa karapo ada-para pi. ² Gote-me ni epe raba meape kone Go nimi raba meape kogono gisadere pagisimide kone salo. ³ Go konere Gote-me abalade kudiri pu wisade pare nipumi ni lagisa. Go madaare abala neme agale rudusi pepa madaa luma nimi piri-para rapasuade. ⁴ Nimimi go agale yarepealimiri neme Keriso-na pagaa wi agale makuaaliminalo lu rapasuade. ⁵ Ade abuna abalade Gote-me go pagaa wi agalere epe-rupa pename namuma waalisa. Go pisa pare abi Gote-na Holi Spirit-miri nipuna epe aposel kogono alinu-para Gote-na agale lakale alinu-para pename leme. ⁶ Go agalena kudiri remaare gorupa: Epe agalemere nimi ruru rado enaalinuri naa Juda enaalinu raapu meda-para piruma Gote-na epe raba meape kone meamina. Go nimi ruru rado enaalinuri Juda alinu raapu yogale komea makibumaaoma ruru komea pimi. Go pumare Gote-me Yesu Keriso madaa pogalu pirape agale gisa-pulu nimi page epe-rupa mada pitimi. ⁷ Gote-me niri go epe agalena kogono raba mi ali mapiraasa. Nipumi ni

go kogono panolo epe puri mapalaaoma kone epe raapu gisa. ⁸ Niri Gote-na ruruna ali yaa-pulu rolo-para pawa pirusua. Go pirusua pare nipumi ni madaa epe kone suma enaali ruru rado meda nipuna Epe Agale lakelanolo kogono gisa. Go paa-daa neme Keriso-na raana komape Epe Agale lakelaluame pi. ⁹ Go puma enaali raayo Gote-na kudiri pu pagaa wi kone minalo maa waalaayo. Gote-re nipu su yaa raayo wariaoma nipumi enaalina kone raayore ade abuna pa kudiri pu paga wisa. ¹⁰ Gore abalade nipumi page pagaa wisa pare abiri nipuna ruru komeare go epe pagaa wi agale pename pageme. Go raburi so ensel-na mudunu-para so yaa-para piri remonu page Gote-na rado rado makuaae kone adenalo abi nipumi pename maa waatea. ¹¹ Go puma Gote-me abalade kone suma naana Mudu Ali Yesu Keriso-me mo kogono maa waalapa pisa. ¹² Go pea-daa abiri naame nipu madaa kone rulaoma Yesu raapu piramina. Go pea-le naame paalame nakomamina. Gote-na le agaana epe enaali-rupa rekamina. ¹³ Go pea-pulu abi neme nimi-para agale go-rupa lalo: Nimi madaa kedaa ruma nimi raba mulalo pi. Go pea-le nimina lo robaa-para kedaa namealepape.

Efesus enaalinu Yesu raaname koma-lepape

¹⁴ Gote-me go-rupa pisa-pulu neme Aapana le agaana rumu pege puma beten lo aayo. ¹⁵ Go Aapamere enaali raayo so yaa-para pimi page naa go su kamaa aema page nipuna epe bi naa madaa masaaya. ¹⁶ Neme beten go-rupa le: Nipuna epe kone raayo nimina pu robaa-para Holi Spirit mapiraoma puri waru ginalo beten laayo. ¹⁷ Nimimi kone rulaemeda Keriso nipu nimina pu robaa-para pirinalo beten laayo. Go puma Gote-me nipuna raana komape kone masaalia rabu nimi puri paboma aalimi. Go-rupa repena pitaa no su-para kodobaoma puri mapalaaya-rupa nimi puri paboma rekalininalo beten laayo. ¹⁸ Go puma nimi Gote-na ruru enaali raayo raapu piruma puri mealepape. Go pumare Yesuna kodome kome konere ora adaa

yaa-ma pua waru adaalepe palia-le nimimi adalimina. ¹⁹ Gore nimi Yesuna raana kome konere waru adalimina. Go pea pare nipuna epe kone ora ma-adaa aaya-pulu raayo ora mada na-adalimi. Go-rupa mu piralimiri Gote-na epe kone wi ele raayore nimi madaa ora waru rubilina.

²⁰ Gore nipuna puri adaalepe naame makuaaoma adape-airi kone-para beten leme rabu nipuna purina agale pa ogeasi adema. Go purimiri naana lo robaa-para kogono pea-pulu nipuna bi ora minasaalimina. ²¹ Go pea-pulu Gote-na ruru enaalinu Yesu Keriso-na bimi puri mapalaaya. Go puma werepe page abi page Gote-na bi minasaama puma ade abuna minasalimina. Gore ora yaade.

4

Naa Keriso-na enaaliri Keriso-na yogale-rupa pima

¹ Niri Mudu Ali-na kogono madaa ni karapo ada-para piru aayo. Gore abalade Gote-me nimi yaaloma epe pora kuraminalo mapiraasa. Nimi go kone moge piraminalo lagialo. ² Nimi raayo enaalina rikirana pawa piruma nimina bi naminasatepape. Pa pawa aawae enaalina-rupa piralepape. Nimimi nimina ame balinu epe raana pi kone suma nimu raba mealepape. ³ Holi Spirit-mi naa raayo komea piraminalo kone go aaya. Go pea-le nimimi puri paloma go konere waru kirita saapiralepape. ⁴ Naa raayo ora to yogale medaa-rupa gea-pulu Holi Spirit komea mu aema. Go-rupa page Gote-me naa ele komea-rupa ginalo surubema. ⁵ Go page ora Mudu Ali komea pia-pulu naame nipu komea kone rulaoma kalu-ipa komea meamina. ⁶ Go page Gote ora komea piruma nipu enaali raayona Aapa pia. Nipuri ora naa raayona Mudu Ali piruma naana rikirana kogono puma enaali raayona lo robaa-para pia. ⁷ Keriso-me naa komea komea laatapu epe raana pi elenu pa gisa. ⁸ Go pa giape elere Gote-na buk madaa go-rupa lu wia: Nipumi so yaa madaa pisa rabu karapo piri enaalina maa pisa.

Nipumi pa kale elenu enaalinu rumaaoma kalisa.

⁹ Go agale so yaa madaa pisana re-re akepu ya? Go agalere abala ririna nipu su rolo-nane* abala ipisa. Go puma so yaa madaa wala pisa. ¹⁰ Go pea-le mo ali abala no su rolo-nane ipisa aliri nipu wala so yaa madaa-nane page wala pisa. Nipu ora so yaa ru-nanena madaa-nane page pisa. Go puma nipumi su yaa raayo marubitabasa. ¹¹ Go nipu komea mere enaalinu-para puri go-rupa pa kalisa: Nipumi enaali medalomare aposel kogono alinu mapiraasa. Medalomare Gote-na agale lakale ali mapiraasa. Medalomare epe agale mogeape alinu mapiraasa. Enaali medalomare kone rulae enaalina surube alinu mapiraasa. Medalomare lisa enaalinu mapiraasa. ¹² Nipumi go-rupa puma Gote-na enaali raba minalo puri gisa. Go pea-pulu naame nipuna epe kogono palimadaare Yesu Keriso-na yogale ora waru adaa yaalia. ¹³ Go puma naa raayome kone komea suma Gote-na Simi palimina kone wia raluma pamina. Go rabu naa ora enaali piralima. Go rabu Keriso-na puri page nipuna kone page naana lo robaa-para ora waru marulaatabaina. ¹⁴ Go rabu page naa wala oge nogo naakirupa napiramina. Nogo naaki pima rabu pa po rilipu agale pagoma kone laapo suma pima. Makirae agale-para makirae agale le alinu-para pa kone rulaema. Go puma naa pupitagi noma pima. ¹⁵ Abiri naame enaali raapu epe raana komape kone suma ora agale komea lamina. Go pumare ora enaali piruma naana Mudu Ali Keriso-re nipu komea raapu piramina. ¹⁶ Go Mudu Alimi naa nipuna yogalerupa makibumaalia. Go puma naa nipuna yogaleme raba muma naa raayo meda-para pogatea. Go pumare yogale komea piruma enaali komea komea laatapumi epe raana komape kone suma yogale puri minalo kogono pamina.

Keriso-na enaaliri pora kagaa madaa pamuamina

* **4:9:** Pol-me go lisa: Keriso ipumare koe su ru-para aba pirumare wala oropere yaa madaa ora sone pisa. Guma lisa pare makuaae ali medalomame Keriso ablaa su kama ipisa pare go-rupa ora sone wala pisa lisimi.

¹⁷ Go pea-pulu neme nimi-para agale meda Mudu Ali-na bimi madaa puri paloma lagialo: Nimi ribaale-para piri koe enaali-rupa wala napiralepape. Gore nimuna kone raayo ora kolea. ¹⁸ Nimuna konere ribaa lea. Go pea-le nimuna lo robaa roгаа wimi-pulu epe kone nasuma pimi-pulu Gote-na kagaa epe kone giyeme. ¹⁹ Nimu koeyae puma yala napotempulu nimu ora koe-rupa piruma nimuna konere ora pugu pi elenu papena rekelea.

²⁰ Pare nimimi abalade Yesu Keriso madaa kone koe namisimi. ²¹ Nimimi Keriso-na agalere abala pagisimi kone salo. Go puma nimi Keriso-na disaipel enaali pimi-pulu ora agale abala mogealisimi. ²² Go pea-le abalana kone giyalepape. Go abalana kone su pirisimi rabu nimi abalana koneme nimi maa surubuma roгаа wisa. ²³ Abiri nimina kone-para lo robaanu kagaa rado epe mealepape. ²⁴ Go puma nimi kagaa kone su piralepape. Gote-me go kone kagaare ora nipuna-le naa gisa. Go kagaa konere muma temena ora epe-rupa mada pago piramina.

²⁵ Go pea-le nimimi makirae agale lape konere giyalepape. Nimimi ame balinu-parare ora agale ria tapape. Naa raayore yogale komea-rupa pima-le gorupa palepape. ²⁶ Nimimi rono pagaalimiri go konemere pupitagi manalia-le giyalepape. Go rono page konere naare pabola palia rabu ora giyalepape. ²⁷ Gore nimina kone-parare Satan kodobatalo pia-le waru surubalepape. ²⁸ Gore ne paake nisiri go kone giyoma kogono pape. Go puma nena kimiri nimu raba muma naarali enaali medaloma page raba mealepape. ²⁹ Nimina agaleme koeyae meda natepape. Dia, nimir epe raba meape agale kama tapape. Gore ali medana lo robaa-para kedaa palia-daare go alina kone puri mapalalo epe agale tapape. Go puma nimina agale pagalimide enaalinu-para epe agale laketapape. ³⁰ Nimimi Gote-na Holi Spirit-ri naana lo robaa-para pia-le kedaa nakatepape.

Gote-me nimi nipuna ruru mapiraalalo nipuna Holi Spirit maa gisa. Go-rupa gisa-pulu werepe yapi di epalia rabu naa ma-kepeaaoma koeyae ora napamina. ³¹ Nimimi nimina lo robaa-para wia koe konenu raayo mea rubalepape. Go rono pagape kone-para pu ko yaape kone-para koe-rupa rekape kone-para ero agale-para koe agale yala polape kone-para go raayo giyalepape. ³² Go koe kone raluma nimina ame balinu-para epe kone suma pawa piralepape. Gore Keriso-me nimi madaa komisa-pulu Gote-me nimina koe elenu maa rubisa. Go pea-le nimimi ame balinuna koe elenu rakepealepape.

5

Naare epe paana piramina

¹ Nimi Gote-na epe nogo naaki piramina nipuna agale raitalepape. ² Nimimi pa enaali medaloma raana komoma ranaa komo piralepape. Gore Yesumi page naa madaa raaname komoma pedo puma su kamaa ipuma naa madaa komisa. Yesumi go-rupa pisare Gote-para lodo kiruma epe rede pi-rupa opoma maa kalisa.

³ Gore nimi Gote-na ruru pimi-le ali paake kone-para ona yala polape kone-para kepaame komape kone-para raayo giyalepape. Gore wala nimina rikirana go elenuna pi page na-openaatepape. ⁴ Nimimi agale koae nalo rapa agale rono page nalo agale koe ero le agalenu natepape. Gonu napipape pare nimimi Gote-para ora pili tapape. ⁵ Nimimi waru pagalepa. Ali meda nipu paake enaali yole ali page yala polape kone wi ali page kepaame komape kone wi ali page go pi alinumiri Keriso-para Gote laapona Surube Su mada napalimi. Go kone raayore ora pa remona bi minasaape kone yaade.

⁶ Nimimi waru adalepape. Ali medalomame nimi komalimi puma go koe pora-para nimi lamua palimi. Apo ele madaare Gote-na agale yokoma koeyae peme-pulu nipu rono pagea. ⁷ Go pea-le nimimi nimu raapu komea-para napiralepape. ⁸ Abalade nimi su ribaa le-para pirisimide pare abi Mudu Alimi nimiri epe paa pi-para mea mapiraaya. Go pea-le nimiri

epepaa pi enaali-rupa pora pamualepape. ⁹ Go epe paa-para piruaema rabu epe kone marekaaoma redepo le kone raayo-para ora agale raayome puri mapalaaya. ¹⁰ Nimiri Mudu Ali-na raaname meamina kone wia ele meamina. ¹¹ Nimi abalana kone pa saapimi alinu raapu napiralepape. Go pa ribaa-para piralalo koeyae-rupa napipape. Enaali raayo raana komoma go-rupa pemere epe paa maa penalepape. ¹² Nimuna pagaa wi elenu pa agaleme lapere ni yala pea. ¹³ Gore nimimi apo koeyae peme enalinu epe paa-para pename maa salimiri go kone koena re mada adalimi. Go puma enaali medaloma epe paa-para maa mapiraalia. ¹⁴ Go madaare Gote-na agaleme go-rupa lea:

U palea aliri wagepu rekape.

Ne tapa-para wala giyoma rekaina.

Go rabu Keriso-na epe paa epenaloma marekaaina.

¹⁵ Go pea-le nimimi pora pamu pimirupa waru adalepape. Nimi kone nawi ali-rupa napiralepape pare kone makuaae ali-rupa piralepape. ¹⁶ Abiri naa go pima raburi ora koe yapina pima. Go pea-pulu epe kogono asa pamina. ¹⁷ Go puma nimi makeae enaali-rupa napiralepape pare Mudu Ali-na kone mu piralepape.

¹⁸ Nimimi ipa bia nanalepape. Dia, go ipamere nimi makeyaoma makoyaalia. Go palia-le nimina lo robaa-para Gote-na Holi Spirit muma rubilina tapape. ¹⁹ Nimimi ame balinu raapu epe buk yasa lo epe-rupa yasa lo epe lotu yasa page epe lo robaa ginalo piralepape. Nimina lo robaa-para epe kone rubitalia rabu Ali Mudu-para page epe agale-para epe yaalisa madaa loma palepape. ²⁰ Ade abuna nimimi Aapa Gote-para elenu raayo madaa ora pili tapape. Go pumare naana Mudu Ali Yesu Keriso-na bi loma mealepape.

Repaayana agale

²¹ Nimimi Keriso-na bi minasaoma nimina ame balinu raapu epe kone su pawa piralepape.

²² Nimi enanumiri nimina aalinuna agale pago piralepape. Go palimi rabu Mudu Ali-na agale pago piralimi. ²³ Gore

alimi ena surubea-rupa Keriso-me Gote-na ruru surubea. Gote-na rururi Keriso-na to yogale pima. Nipumi naa kabasapulu nipuna enaali pima. ²⁴ Gore Gote-na rurumi Keriso-na kone rolo-para pimirupa nimi enanu page nimina aalinuna epe agale rolo-para piralepape.

²⁵ Nimi alinumi page nimina were madaa raaname komoma piralepape. Keriso-me Gote-na ruru madaa raaname komoma pedo puma komisa-pulu go-rupa palepape. ²⁶ Keriso-me mo ruru Gote kalalo pisa-pulu go-rupa palia. Go ruru kalisa rabu abalare ipa-para epe agale raapu radepea kalisa. ²⁷ Nipumi mo ruru ora nipuna le agaana epe-rupa aina kone wisa. Go puma nipuna ruru ora pupitagi nano koeyae napeao piramina. Nipuna konere naa nipuna ruru mapiraalalo pisa-pulu naa ora epe-rupa piramina. Naa koe ele meda naina kone wisa. ²⁸ Go pea-le nimi alinumi nimina yogale madaa ranaa komo piralemede-rupare nimina werenu madaa pedo palepape. ²⁹⁻³⁰ Ali medame nipuna yogale ronome nakomea. Dia, pare nipumi eda kaloma waru surubea. Naare Keriso-na yogalerupa pima-le nipuna ruru surubea-rupa surubamina. ³¹ Gote-na agale wi bukmi go-rupa lea: Ena nena agi aaraa laapo giyoma aali raapu ora komea-rupa pirapina. Go page ali nipuna agi aaraa giyoma ena raapu komea-rupa pirina. ³² Go agalere ora agale adaapu wia-le pagalepa. Go agalere Keriso-para nipuna enaali-para epe-rupa piraminalo lagiala kone salo. ³³ Go pea pare go agalere nimimi page pagaliminalo. Ali raayome nimu raaname komoma ranaa komo piraemedede-rupare were madaa go kone komea-rupa salepape. Ena raayome page nimina ali nana agale pagalepape.

6

Nogo naaki agi aaraa raayona agale

¹ Nimi nogo naakinumiri nimina ama aapana agale waru pagalepape. Go palimi-daare ora epe agale mana waru mealimi. ² Gore Gote-na agale wi buk madaa go-rupa ta: Nena ama aapa laapona agale waru pagalepape. Go agale

mana madaare Gote-me ora pogalu pirape agale epe-rupa go-rupa lisa: ³ Nimimi go-rupa palimiri epe-rupa piruma go su kamaa adaalupu madaa piralimi lisa.

⁴ Nimi agi aaraanu nimiri nimina nogo naakina kone nama-koeyaaoma rono napagaaina tapape. Dia, nimimi nimu waru Mudu Ali-na bimi surubuma Gote-na agale waru lakeloma nimu waru mapiraalepape.

Kogono naaki-para surubea ali laapona agale

⁵ Nimi pa kogono madaa adili naakinuri nimina kogonona aaraa madaa paalame komoma nipuna agale pagalepape. Go pumare makirae kone nasuma nimimi Keriso-na kogono peme-rupa palepape. ⁶ Gore nimumi ne ora epe naaki kone winalo nimuna le agaa madaa pa kogono kama napipape. Dia, pare nimi Keriso-na kogonome adili naaki-rupa piruma Gote-na kone nimina lo robaa-para maa suma kogono palepape. ⁷ Gore nimimi kone waru epe-rupa suma kogono palepape. Nimi go-rupa palimiri pa enaalinuna kogono paema kone nasalepape. Dia, pare ora Mudu Ali-na kogono-rupa palepape. ⁸ Gore nimimi go agale waru pagalepa. Ali medame kogono epe-rupa palia raburi gore Mudu Alimi epe yoto katea. Gore kogono adili ali-rupa piralimi palo kogono kepele ali-rupa piralimi palo kogono waru palepape.

⁹ Nimi kogono surube alinumiri nimu kogono alinu-para page epeaanu kama palepape. Paala masaape kone page giyalepape. Pagalepa. Nimi kogono surube alinu page kogono madaa adili alinu page gore ora yaa-para pia Adaa Ali komea piruma enaali raayo kone komea samonalo pea.

Kone rulae enaaliri yada pape enaalinurupa piralepa

¹⁰ Gore neme go agalere go-rupa lo kiritalua: Nimimi Mudu Ali raapu piruma puri paloma kone rulaoma nimina lo robaa-para nipuna epe puri mealepape. ¹¹ Gote-me nimi yada pape elenu gialiale maa salepape. Go palimiri epe-rupa ade abuna piruma Satan-na makirae kone

page mada giyalimi. ¹² Gore naame enaalinu raapu yada napema pare so yaa-para piri koe remonuna puri raapu yada pema. Naame go koe ribaa surube puri pale remonu raapu yada pema. Go page naame koe ensel mudunu surube ensel-nu raapu yada pema. ¹³ Go pea-le nimimi Gote-na yada pape elenu maa salepape. Go palimiri koe yapi di raburi yada lore alimi nimi tyalalo palimi rabu puri paloma mada rekalmi. Go puma nimimi Satan raapu yada paoma puma yada pu kiralomare nimina su-para puri paboma piralimi.

¹⁴ Gore nimiri go-rupa puri waru paloma pirulalore go-rupa palepape: Epe agalere puri pale aako let-rupa yamalepape. Epe redepo le konere kapa yome warili ele-rupame nimina aakona maaralepape. ¹⁵ Gore nimi yarare palae pirumare Gote-na Epe Agaleme eperupa pirape madaa laketapape. Nimimi go konere age ada-rupa maaralepape. ¹⁶ Gore nimimi ade abuna nimina puri pale kone rulaere gore nimina ralubi-rupa mea maitalepape. Go ralubi madaare Satan-me edali repena sulaa ralade pialia rabu madaa agalu palia. ¹⁷ Nimi ade abuna kagaa piramala pope konere nimina kapa yome warili raguna-rupa adipape. Nimi Holi Spirit-na rai kudu gina lomare gore Gote-na epe agale-rupa ripinaalepape. ¹⁸ Nimimi ade abuna Gote-me raba minalo beten tapape. Holi Spirit-mi kone gialia-de-rupare nimimi beten rado rado madaa leme. Go pea-le waru adoba piruma beten nagiyalepape. Go pumare ade abuna nimimi Gote-na enaali medaloma raba minalo beten tapape. ¹⁹ Gore nimimi ni raba minalore beten gorupa lalepape: Neme agale laketoa rabu Gote-me paala kome kone mea rubinalo beten tapape. Go raburi neme epe agale madaare ruru rado-para Gote-na pagaa wi kone mada laketoa. ²⁰ Niri go epe agale lakale alina kogono pawa. Go madaare ni karapo ada-para pale. Gore epe agale laketoa rabu neme puri waru paloma Gote-na agale lakelanolo Gote yaaloma beten tapape.

Agale medaloma

²¹ Gore neme pisuade kogono raayo-para nana piruaayo-rupa Tikikus-mi nimi lagialia. Tikikus-ri ora naana epe raba mi ali piruma kone komea suma Mudu Ali-na kogono waru pea. ²² Naame ele pisima go remaa pagaliminalo neme Tikikus mea rapaayo. Go remaa pagalmi agalere nimina lo robaa puri mapalaalia. ²³ Naana Aapa Gote-para Mudu Ali Yesu Keriso laapome ame balinu nimi raayo-para kuma pi kone-para raana komape kone-para kone rulape kone raapu waru mealimina. ²⁴ Go pumare enaali raayore nimimi naana Mudu Ali Yesu Keriso madaa ade abuna raana komape kone suma ranaa komo kone salimiri gore Gote-na epe raba meape kone mealimina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Filipai Ripili Agale

Pol-me ipa solwara kenaoma mo Yurop su-para pumare mo Mesadonia su-para wia-daare Filipai su-para epe agale moge riaasa (Aposol 16:6-15). Werepe adare meda-para pisa rabu nipu karapo ada-para adilisimi. Nipu piruma pagisa pare ali medalomame Filipai su-para piri Kristen enaalina kone rulaere mabebolaaeme lisimi. Pol-me Filipai su-para penaalape pepa yarepealema raburi Pol kone kedaa mi agale meda na-adalema. Dia, pare nipu Yesu madaa kone rulaoma ranaa komo pirisa.

Abala ririnare Pol ora kana ele dia lisa. Go rabu Filipai enaalimi nipu raba mulalo kana rapaasimi. Go pepa madaare Pol-me Filipai enaali-para go pisimi-a madaa ora pili lo agale rapasa. Go page nimumi Pol karapo ada-para pia loma kone adaapu suma kedaa mealimi lo nimuna kone rulae mapuri palalo lisa.

Pol-me Gote-me nimu pa kana kalisa ele madaa agale lo rapasa. Go elere go kagaa pirape ele Yesu Keriso madaa misimi ele-para lisa. Nimi Juda alinuna rekena agale naraluma go ele misimide lisa. Dia, nimumi Yesu madaa kone rulasimi. Pol-me Filipai enaali Yesu Keriso-na kone mina kone wisa. Keriso-me nipu Mudu Ali kone nawisa. Go puma nipuna raana-daa naralisa. Dia, nipuna nipu rabuaaoma Gote-me kalisa kogono pisa. Pol-me gu-rupa lisa: Enaalinu Yesu raapu rabuloma pimi enaaliri Gote-na lo robaa kuma meme lisa. Nimu raana page waru komaeme lisa.

Go pepa yarepealema raburi Pol-me Filipai lotu ada piri enaalinu raaname waru komisa-daa makuaatema.

Robonu gu-rupa adamina:

Abala adape agale (1.1-11)

Pol-na pisa remaa (1.12-26)

Yesuna kagaa pirape kone (1.27-2.18)

Timoti Epafroditis laapona kogono (2.19-30)

Kedaanu waru adamina (3.1-4.9)

Pol Filipai su-para piri enaali raapu pisa (4.10-20)

Pol-me abi patalepape agale lakalisa (4.21-23)

Pol-me pepa luma Filipai su-para rapasa

¹ Pol Timoti saa laapore gore Yesu Keriso-na kogono naaki laapo pipa. Saame go pepare Filipai su-para piri Yesu Keriso madaa kone rulae enaali raayome adaliminalo lu rapaatepa. Nimi Gote-na ruru enaalinu-para go lotu ada-para surube alinu-para kogono raba mi alinu-para page nimimi go agale pagaliminalo rapaatepa. ² Naana Aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu Keriso laapomere nipuna epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Pol-me Gote-para ora pili lisa

³ Ade abuna nimi madaa kone epenalomare neme Gote-para ora pili loaayo. ⁴ Ade abuna neme nimi madaa beten lere neme raaname waru komoma loaayo. ⁵ Abala ripili agale pagisimi rabu page abi page neme epe agale madaa kogono pere nimimi ni raba mu aame-daa pe. Go pea raayore neme raaname komoma beten loaayo. ⁶ Go madaare neme gorupa waru makuaato: Gote-me go epe kogono nimina lo robaa-para marekaaoma pumare werepe Yesu Keriso-na epaliade yapi di rabu nipumi go kogono mada pu kiritalia. ⁷ Gore nimi raayo madaare neme ade abuna nina pu robaa-para epe kone suaayo. Nimi raayome ni epe agale kogono punolo raba mu aame. Gore ni abi karapo ada-para pi rabu page ni kepeae ali pirisua rabu page nimimi ni raba mu aame. Go-rupa pirisua rabu neme lore alinu-para epe agale puri mapalaasuade. Go puma neme nimi raayo madaa nana lo robaa-para epe kone suaayo. ⁸ Gore neme Gote-na le agaana Yesu Keriso nipuna kodome komape konere neme komearupa nimi madaa page lo robaa-para kone suaayo.

⁹ Ade abuna nimi madaa neme beten go-rupa le: Nimina ranaa komape kone ora adaa yaa-mama palia rabu nimina makuaae kone-para ele ma-redepo yape kone page ora adaa yaalia. ¹⁰ Go puma

nimimi ele adalimi rabu ora epe-rupa mada rumaalalo palimi. Go puma Keriso wala werepe epaliade yapi di raburi nimimi koeyae raayo raakepe ruboma koae aunu wala nasaapiralimi. ¹¹ Go puma Yesu Keriso nipuna ora epe kone raayo nimina lo robaa-para marubitalalia. Go madaare Gote adaa bi kaloma nipuna bi minasaalimina.

Pol-me epe agale raba mulalo nipu karapo ada-para pisa

¹² Naa amenu, nimimi pagaliminalo lalo: Neme kedaa rabuoma epe agale narabuaaya pare mo kedaame nimu raba muma epe agale puri mapabaaya. ¹³ Go pea-pulu go Mudu Ali Sisar-na ada surube soldia ali raayo-para enaali medalomame page ni Keriso-na kogono puma karapo ada pale lo remaa pageme. ¹⁴ Go page ni karapo ada-para pale raburi naame adaapumi go madaa kone suma lo robaa-para puri mapalaaoma Mudu Ali madaa kone rulaeme. Go raburi nimumi paala nakomoma go epe agale ora puri paloma puma lakeleme.

¹⁵ Go pemede ali medalomamere ni madaa kudipa puma nina bi rabuani-aalalo puma Keriso-na agale mogeleme. Go peme pare enaali medalomare ora epe kone suma Keriso-na epe agale lakeleme. ¹⁶ Go enaalinumiri Gote-na epe agale puri mapalaalo kalapus ada-para pia kone wimi. Go puma nimumi ni madaa epe pedo raana komape kone suma epe agale lakeleme. ¹⁷ Go peme pare medalomamere nimuna gole nimuna bi minasaalalo Keriso pa makiraoma agale lakeleme. Go lemere ni karapo ada-para piruma kedaa waru meanolo agale lakeleme. ¹⁸ Go peme pare go kone raay-ore palainawa. Gore makirae agale le kone-para ora agale le kone-para nimumi Yesu Keriso madaa epe agale lakeleme-pulu neme go madaa raaname kome. Go madaare neme ora raaname waru komoma pitua.

Ni ade abuna kagaa piramala palua-daa Yesu raapu piruma Filipae enaali raba mealua

¹⁹ Gore neme raaname komoma go-rupa makuaato: Nimimi ni madaa beten lamin-yare Yesu Keriso-na Holi Spirit-mi ni raba mealia rabu nimimi ni mea rapaalimi. ²⁰ Gore nina pu lo-parare kone komea go-rupa suloaayo: Naa kogono madaare neme ora ogesi-daa nagiyalua. Dia, pare ade abuna page ora abi page neme puri paloma lo robaa koneme Keriso-na bi minasaaluame pi. Gore ni pitua page komalua page neme Keriso-na bi minasaalalo pe. ²¹ Gore ni su kamaa epe-rupa pa pitu-are gore ele ya? Go pea ora Keriso raapu pitua. Go pitua pare ni komalua raburi neme ora nipuna epe ele rado meda mada mealua. ²² Yapare ni su kamaa pa pituare napi kogono mada palua-le neme ake lano ya? Go puma neme pa pirape pora-para palua palo komape pora-para palua palo neme akepi pora raitalua palo ni maarea. ²³ Neme go madaare kone laapo wi. Kone medamere ni go su kamaa giyoma Keriso raapu puma pitua kone wi. Go palua-daa ora epelea. ²⁴ Pare kone radore ni go su kamaa pa piruma nimi raba meapere gore ora epelea-daa go madaa kogono pano kone wi. ²⁵ Neme nimi madaa puri paloma kone suloaayo-pulu ni pa piruma nimi raba mealua kone salo. Go rabu nimina kone rulaaye puri mapalaaoma raaname komaliminalo pora waatoa. ²⁶ Go puma ni wala nimi piri epalua rabu nimimi Yesu Keriso raapu piruma ni madaa ranaa komo piramina.

Filipai enaalinu epe-rupa puma radaa giyesa

²⁷ Yapare kalu agalere nimi-para epe-rupa pamu piruma Keriso-na epe agaleme lagea-rupa palepape. Go palimi raburi nimi adola epalua palo na-adola epalua palo nimi madaa epe remaa pagalua. Go remaare nimimi kone komea suma epe agale puri mapalaalo kogono pamina. Go pula peme yaalore nimi madaa ora epe remaa mada pagalua. ²⁸ Gore nimina lore alinu-para paala nakomalepape. Nimina lo robaa-para puri mapalaalimi rabu lore alinumi nimu lopalima kone salimi. Gore Gote-me nimi raba mealia-pulu lore alinu ralu luma epe-rupa mada piralimi. ²⁹ Gore

nimimi Keriso madaa kone rulasimi rabu ora epe kogono pisimi. Go pea pare nipuna kogono madaa radaa page mealimi. ³⁰ Abiri nimimi ni raapu piruma yada pamina. Go yadare abalade neme kedaa rilisuade-rupa ni raapu komea-para piruma pamina. Go palima pare abi page neme go kedaa ruaayo-daa remaa apo pageme.

2

Naana bi rabuaniaalepape

¹ Gore nimimi Yesu madaa kone ru-laoma nipu raapu piruma puri mu aame kone salo. Gore Yesumi nimi pedo puma raaname komea-pulu nimi epe-rupa pimi kone salo. Gore nimi Holi Spirit raapu epe-rupa piruma kone komea suma pimi kone salo. Nimimiri enaalinu medaloma madaa epe kone suma kodome komalimi kone salo. ² Go peme-daare nimi raayome ora kone komea suma ranaa komape kone rumaalepape. Go puma nimina pu robaa-para kone komea su piralepape. Go palimiri ni ora raaname waru komalua. ³ Nimina bi minasaape kogono napipape. Go page nimimi ni ora adaa ali pi kone suma kogono napipape. Dia nimimi enaalinuna le agaana pawa epe-rupa puma piralepape. Gore enaali medalomame pa enaali rabuaanaaoma ni ora epe ali pi kone nasalepape. ⁴ Nimina koneme ele raayo nasurubalepape. Dia, pare nimimi enaali radonu madaa kone suma nimuna elenu page surubalepape.

Keriso nipuna bi rabuaanaalisa rabu Gote-me nipuna bi minasaasa

⁵ Nimimiri Yesu Keriso-na kone komea muma go-rupa mogema raitalepape: ⁶ Nipu ora Gote ria pirisa. Go pirisa pare nipumi ora Gote-rupa piru aayo kone puri palo nawisa. ⁷ Dia nipumi go kone giyomare nipumi pa kogono adili naakirupa pirisa. Go puma nipu ali piruma enaalina yogale aoma pirisa. ⁸ Nipuna raaname nipu rabuaanaaoma nipu Gote-na agale pagoma go pora ralisa. Go puma nipu repena poloopa madaa komisa. ⁹ Go pisa-pulu Gote-me nipuna bi minasaoma

lisana ora so madaa-nane surubape gorupa mapiraaya. Go puma Gote-me nipu surube ali mapiraasa-daa nipuna bimir ora bi raayo rabuaanaaya. ¹⁰ Nipumi go bi Yesu minaasasa-pulu yaa-para piri enaalinu page su kamaa piri enaalinu page no-nane piri enaalinu page enaali raayomere rumu pege puma Yesuna bi minasaalimi. ¹¹ Go pumare enaali raayome Yesu Keriso ora Mudu Ali leme. Go pumare naana aapa Gote-na biri ora so madaa-nane minasaalimina.

Naare enaalinuna rikirana pea-rupa piramina.

¹² Go pea-le nana epe adami enaalinu pagalepa. Nimiri ade abuna abalade naa raapu piruma nana agale pagisimide-rupa abi page pagalepape. Abi ni go su adaalu-para pi rabu page waru pagalepape. Gote-me nimi ade abuna kagaa piraamala pope kone gu aaya. Go pea-le abi pa alo puma kogono waru palepape. Go pumare nimi ade abuna epe-rupa pirape kone mealimi. ¹³ Gote-mere ade abuna nimina lo robaa-para nipuna kone winalo kogono pea; Go pea-le nimimi nipuna pora waru raitalepape.

¹⁴ Kogono raayo nimimi polalo palimiri rono page kone raapu napipape. ¹⁵⁻¹⁶ Go palimiri nimi epe-rupa piruma ora Gote-na si wane-rupa piralimi. Go rabu nimimi koe elenu madaa kone nasalepape. Dia, pare ora epe kone samina. Nimiri go su kamaa koe-rupa piruma pupitagi nape enaalina rikirana piruma Gote-na ade abuna epe-rupa mapiraape agale lake-tapape. Go lakeleme rabu nimi ora so yaa-para kuba kedo piralimi rabu nimimi nimina epe paa adalimi. Go puma Yesu nipu wala epaliade yapi di raburi neme nimi madaa pedo palua. Go raburi neme nimi madaa kogono abalade pisuadere ora pa kamaa napisuade-pulu adalua.

¹⁷ Nimimi Gote madaa kone rulalalo palimi-daare ni mada komaluame pi tapape. Nimimi kone rulae enaaliri Gote piri-para epe lodo kirula ora pili lemede-rupa mada peme. Gore gorupa komaluare neme nimi madaa yaapi koyaala pe yaalore nena yaapimi raaname komoma nimi raapu page go raaname

komape kone gulalo rumaayo. ¹⁸ Go puma nimimi raaname komalimi rabu neme page kone epe mealua.

Pol-me Timoti penaalo agale lakalisa

¹⁹ Gore neme Mudu Ali Yesu madaa kone rulaoma nimi piri-para Timoti mea rapaalua. Nipu ipumare gore nimina remaa lagialia rabu nana lo robaa-para puri mapalaalia. ²⁰ Timoti komea-mare saana lo robaa kone komea-rupa suma nimi raba mulalo pipa. ²¹ Go-para piri enaali medalomamere nimuna ele rado rado pa kama peme. Go peme-pulu nimumi Yesu Keriso-na kogono napeme. ²² Go peme pare nimimi Timoti-ri ora epe kogono pisa-daa ademe. Saa aaraalu-rupa piruma epe agale madaa kogono pepa. ²³ Gore ele raayo ake puma palima ya? Neme abala waru adoma kiritalu. Go puma neme nipu nimi piri-para wagepu mea rapaalua. ²⁴ Go pumare Mudu Alimi ni pora mea waatea rabu ogesi-daa piruma ni page nimi piri-para epalua.

Pol-me Epafroditus agale lakalisa

²⁵ Naa konere naana ame Epafroditus nimi piri-para page mea rapaalua kone salo. Gore nimimi nipu penaa-isimi rabu ora kone komea suma kogono puma lore alinu-para ora puri paloma raba mu aaya. ²⁶ Nipuna konere nimi adawe kone suma pu kolea. Gore nimimi nipu yaina komea remaa abala pagamedepulu nipuna kone-para kedaa pea. ²⁷ Ora abalade nipu yaina komisa rabu pode komisa pare Gote-me nipu madaa kodo komisa. Go pisa pare Gote-me nipu komea madaa nakodo komisa. Dia, pare ni page kodo komisa. Gore nipu komola pisa yaalore ni kedaa waru pisua. ²⁸ Go pea-le nimimi nipu wala adaliminalo mea rapaalua kone salo. Go rabu nimimi raaname komalimi rabu nana kedaa page dia yaalia. ²⁹ Go pea-le nimimi nipu adalimi rabu raaname waru komalepape. Nipuri ora Mudu Ali-na ame-rupa pia-le ki waru katapape. Nimimi go pi alina biri minasaalepape. ³⁰ Nipumi Keriso-na kogono puma ni ora pode komisa. Nimi raba mulalo naana kogono madaa pu kiritalo pisa.

3

Keriso madaa kone rulalia aliri ora redepo le ali piralia

¹ Naa ame balinu-ya, neme waru agale lo kiraloma lagulalo pi: Nimiri Mudu Alimi raana komape kone waru ginalo lalo. Neme agale meda nimi piri-para wala rapaapere nimi raba meapena yaa-pulu ni kedaame nakomalo.

² Nimimiri koeyae pape alinu waru adalepape. Nimu ora koe yana-rupa piruma nimina yogale rugulalo pemelle waru adalepape. ³ Naame komeare ora yogale rugulape kone rado meda waru wima. Go puma naame Gote-na Holi Spirit-miri Gote-na bi minasaoma Yesu Keriso raapu piruma raaname komo aema. Go puma naame yogale madaa kone nasalima. Go elemere naa mada naraba mealia. ⁴ Gore neme go yogale madaa wi konenu waru ade-pulu agale adaapu mada lalo. Gore ali medaloma nimu raba minalo yogale madaa kone suma rugulalo pemere neme nimuna kone page mada ma-oge yalua. ⁵ Pagalepa. Koro meda pa popenaloma nana yogale rugulisimi. Niri Israel ali piruma amame Benjamin-na ruru madisa. Niri kasuana Hibru agale loaayo. Nemere Juda enaalinuna rekena agale waru pagoma Farisi ali page pirusua. ⁶ Go pisua rabu neme pu makoyaaoma Gote-na enaalinu kedaa waru mea kalisuade. Gore neme rekena agale pagoma go pora raluma go agale ogesi-daa nagiyoma pisua. ⁷ Yapare abi neme Keriso madaa kone rulaoma apo pisuade ele raayore ora epe yoto meape ele-daa naloaayo. Dia, go ele raayore ora alupape elenu lalo. ⁸ Neme apo abalana kone kamaa-para nalalo. Dia, pare nana Mudu Ali Yesu Keriso nipuna kone makuaaluame pi. Go pea-le makuaae kone madaare apo abalana kone-para ele raayo alupainaloma. Neme Yesuna kone muma neme kone rado meda raayore abala giyoma rubisua. Neme Keriso komea raapu polalo pi-pulu ele medalomare ora koe eda purupi-rupa naaku-para maa rubalua. ⁹ Go palua rabu ni nipu raapu ora komea pitua. Go pea-le niri

nana rekena agale raitalua-daare epe redepo le kone mada namealua. Dia, pare neme Yesu Keriso madaa kone rulaayo-pulu nana redepo le kone muaayo. Go redepo le konere Gote-me gea-pulu go koneme puri mapalaaya. ¹⁰ Abiri neme Keriso nipu wala rekisa-daa makuaaminalo pe. Go page nipumi pisa-rupa kedaa ruma nipuna komisade kone mogealalo pi. ¹¹ Neme go-rupa paluare ni page tapapara wala rekaluwa kone suma adoba pitua.

Pol nipu robo-para alo pisa

¹² Neme Yesuna kone raayo abala meawade kone suma nalalo. Dia, neme kone raayo nameaayo pare neme mulalo pi. Go pe rabu Yesu Keriso-me abalade ni misua-rupare neme nipuna kone mulalo pi. ¹³ Naa ame balinu-ya, neme go konere abi namu kiriti. Dia, pare abiri neme ora kone komea go-rupa suaayo: Neme abalade elenuri kone ruguloma werepe epe elenu mulalo kogono puri paloma pe. ¹⁴ Go puma Gote-na kone ni wagepu epe-rupa pumare epe yoto mulalo pi. Go alina elere Gote-me Yesu Keriso lakelenaloma nipumi ni so yaa-para piranolo mayatea.

¹⁵ Gore naa Keriso-na kone ora memale kone raayo mogeamina. Yapare nime medaloma kone rado saapimiri Gote-me go kone page mada ma-redepo yaalia. ¹⁶ Go pea-le naame Keriso raapu kone abala meamade-rupare gore waru ripinaabaoma pora pamuamina.

¹⁷ Amenu, nimimiri nana kone raitalimina. Naame pora epe-rupa raitalima-daare enaali medaloma go pora raitalimi page waru adalepape. ¹⁸ Ade abuna rana adaapu nime lagu aayo pare abi page wala apo lagialo rabu re lalo: Gore enaali adaapumi Gote-na pora madaa kone narulaoma Keriso-na repena polopea madaa yada lore ali aulaeme. ¹⁹ Go enaalinuri nimumi Gote madaa kone narulaeme pare yogale mada meape ele kone rulaeme. Nimumi kone rado sumare yala pi ele madaare raaname komalimi. Nimuna su kamaa elenu komea madaa puri pabea kone su aaeme. Go pea-pulu nimu ora koe naaku-para polalo pimi. ²⁰ Go peme pare naare yaa-para pirape enaalinu yaade.

Naamere Mudu Ali Yesu Keriso nipumi so yaa-para giyoma epaliade yapi di waru adoba piramina. ²¹ Go rabu nipumi go naana komape yogalere wala nipuna epe yogale-rupa maaoma puri gialia. Go puri nipu komeame ele raayo surubalia.

4

Agale mana medaloma

¹ Go pea-le nina epe ame balinu-ya, neme nime madaa raaname komoma nime adawe kone suma piru aayo. Neme nime madaa ora pedo pe. Nimimi go agale pagalimi-daare Mudu Ali raapu waru epe-rupa piramina.

² Gore Yuodia Sintike laapo nipiri Mudu Ali raapu akiaya-rupa piruma kone komea salepape. ³ Gore saana kogono komea pepa-le nemere go ena laapo raba meape. Nipu laapome abalade ni raapu komeapara epe agale kogono pisima. Nipu lapo-para Klemen-para kogono komea pi enaali medaloma page naa kogono komea pisima. Mo enaali raayo ade abuna piralimi-pulu nimuna binu Gote-na buk madaa wia.

⁴ Ade abuna nimimi Mudu Ali raaname komalepape. Neme wala lagialo: Nimimi raaname waru komalepape.

⁵ Nimimi enaali raayo madaa kone pawa su piralepape. Gore Mudu Ali epape yapi di-ri abi re-para epalia. ⁶ Nimimi ele madaa kone adaapu nasalepape. Dia, pare ele raayo dia yaaliare beten loma Gote agale mealepape. Go pumare nimina lo robaa-para ora pili tapape. ⁷ Go palimi rabu nime Yesu Keriso raapu piralimi-le Gote-na kuma pi konemere nimina kone pu robaa-para waru surubalia. Go kuma pi konere ora epelea pare su kamaa enaalinumi mada namakuaalima.

⁸ Ame balinu-ya, neme agale waru wala lagialo-le go kone raayore ora epe kone salepape. Epe koneme go-rupa lagialo: Ora agale-para epe ele-para redepo le kone-para epe pope poranu-para epe raana komape kone-para epe bi minasae ele-para go raayo madaa ade abuna kone penaalapape. ⁹ Nimimi nana agale pago misimide-le go kone raitalepape. Gore nana mogearipude agale-para nana

pisuade kogono laapo madaa kone suma go pora raitalepape. Go puma Gote-me naa-para epe kuma pi kone guaaya-le nimi raapu piru aaya.

Filipai enaalinumi Pol pa mi ele kalisimi

¹⁰ Gore nimimi abalade ni madaa kone suma raba misimi. Go puma abi page ni raba mulalo pimi. Go pea-le ni Mudu Ali raapu piruma neme raaname waru komalo. Ora abalade nimimi ni kone wisimi pare nimimi ni raba meape pora na-adisimi. ¹¹ Niri ele dia lea-daa agale nalagialo. Dia, neme go madaa kone adaapu nawi. Ele nipuna ni madaa pa epalia-rupare ora epelea kone suaayo. ¹² Niri ora ali naralipe ali-rupa piruma ele adaapu meape ali-rupa page pirisua. Gore eda adaapu nape rabu page reae pi rabu page gona re-re neme ade. Go page ele adaapu saapiri rabu page ele dia le rabu page go-aina re raayo adoma pawa pi. Ade abuna page su rado rado-para page neme go-alenu raayo adoma pawa piru aayo. ¹³ Gore Keriso-me ni puri go aaya-pulu go purimi neme ade abuna ele raayo mada pu kiritalua.

¹⁴ Pare nimimi nana kedaa abalade ruma raba misimide. ¹⁵ Go Filipai su-para piri enaalinuri nimimi abala adisimi. Neme Masedonia su giyoma Gote-na epe agale lakelama pisua rabu nimina lotu lo piri enaalinumi ni raba misimi. Nimi komeamere naa raapu epe ele ropo pasimi. ¹⁶ Gore abala ni Tesalonaika su-para piruma ele nawisuade rabu nimimi rana adaapu ni raba misimide. ¹⁷ Neme ele medaloma pa giape kone nasalo. Dia, pare nemere nimi go epe kone madaa epe kode rudu adaa mealimi rabu adaluame pi lisuade. ¹⁸ Abiri ele raayore neme abala waru mu kiritasua-pulu ora rubitaboma. Nimina pa gi elenuri Epafroditus nipumi mea ipisa. Go elenuri Gote-na le agaana ora epe kaa pide lodo-rupa kiruma rapaasimide. Go pisimi-pulu Gote-me go lodo adoma lisana raaname komisa. Go puma neme page raaname komalo. ¹⁹ Go puma nana Gote-mere nipuna ora epe ele nimi-para Yesu Keriso mada gialia. Go pea-pulu nimi ele medaloma dia yaalia-daare mada go kiritalia. ²⁰ Gore naana

aapa Gote nipuna biri ade abuna minasal-imina. Go ora.

Agale kuni medaloma

²¹ Nimi Gote-na enaalinuri Yesu Keriso raapu pimi-le abi epe-rupa piralepape lo rapaato. Naa amenu ni raapu pimamere nimumi page epe-rupa piralepape lo rapaateme. ²² Go Gote-na ruru piri enaali raayome page nimi-para abi epe-rupa piralepape lo rapaateme. Medaloma Sisarna ada kogono paeme alinu nimumi puri paloma epe-rupa piralepape lo rapaateme.

²³ Mudu Ali Yesu Keriso-na epe raba meape kone nimi madaa masaaina. Apo mada. Ni yaade Pol.

Kolosi Ripili Agale

Kolosi-ri Esia su ru-para aasa. Efesus-re Kolosi adare raapu re-para aasa. Pol nipu pa piruma ali medaloma pa enaali piri-para Gote-na kogono pula penaalisa pare nipu Kolosi su-para lotu ada meda namarekaalisa. Pol-me ali medaloma Kolosi enaalinuna kone rulaere mabebolaaeme remaa pagisa. Goane go pepa luma kone perekelenalo rapalisa. Agale puri palere go-rupa lisa: Yesu Keriso-me naa wala mealia lisa. Go puma naa raba meape pora meda nawia. Keriso madaare Gote-me ele raayo ma-opaalisa.

Pol-me go buk luma ali laapo piri-para mo Kolosi su-para maa pulupa loma rapaasa. Mo ali laapona biri Tikikus-para Onesimas laapo.

Robonu gu-rupa adamina:

Epe-rupa pulupape agale (1.1-2)

Beten loma ora pili agale (1.3-8)

Keriso-re go piale ali (1.9-2.19)

Keriso mada kagaa pirape kone wasupa mealima (2.20-4.6)

Abi piralepape agale (4.7-18)

Pol-me Kolosi su-para pepa luma rapasa

¹ Ni Pol-re Gote-me ni epe kone suma ni Yesu Keriso-na aposel kogono ali mapiraasa. Naa ame Timoti raapu piruma go pepa lu rapaato. ² Nimi Gote-na ruru enaalinu nimi Kolosi su piri enaalinu-para go pepa apo lu rapaato-daa. Nimimi Keriso madaa kone rulaoma ame balinurupa piralepape. Naana aapa Gote-me nimina lo robaa-para epe raba meape kone-para kuma pi kone-para gina.

Kolosi enaalinumi Yesuna agale madaa kone rulasimi

³ Ade abuna naame nimi madaa Gote-para beten leme raburi ora pili leme. Nipuri naana Mudu Ali Yesu Keriso-na Aaraa ora ria pia. ⁴ Gore nimimi Yesu Keriso madaa kone rulaoma Gote-na ruru enaali raayo-para epe ranaa komo raana komeleme remaa abala pagema. ⁵ Abala

ririnare ora Epe Agale nimi mea lagisimi rabu nimimi go agalena re lo robaa-para maa suma pimi. Go pumare nimimi so yaa-para yada lore ali ele adoma mulalo piralimi-daare nimimi kone rulaoma Gote-na ruru-para ranaame komo pimi. ⁶ Su raayo-parare go epe agale pago kiriteme. Go puma enaali raayome epe kone suma epe-rupa pimi. Go pea pare nimimi abala ririna Gote-na epe raba meape kone misimi rabu nimimi go kone waru adisimi. Go yapare su raayo-para Gote-na agale pago kiriteme. ⁷ Naana epe kogono ali Epafras-me abalade nimi go epe agale moge riaasa. Go aliri ade abuna Yesu Keriso-na kogono waru surubuma naa raapu kogono komea-rupa pea. ⁸ Gore Holi Spirit-mi nimi abala ranaa komape kone gisa-pulu go ali nipumi naa lagisa.

Pol-me beten loma Kolosi enaali puri mapalaasa

⁹ Naame nimi madaa remaa laema rabu page abi page nimi madaa beten loaema. Gote-me nimina lo robaa-para kone Go raba minalo naame beten loaema. Go puma nimimi Holi Spirit-na kone waru makuaaomare kone adaapu mealiminalo beten leme. ¹⁰ Go rabu nimimi Mudu Ali-na pora pamuma nipuna kone mealimi rabu Mudu Ali nipumi raaname komalia. Go pora raluma epe kogononu palimi-daare Gote-na epe kone nimina lo robaa-para ora adaa yaalia. ¹¹ Go pumare Gote-na puri raayome nimi puri mapalaanalo naame beten go-rupa loaema. Nipuna epe puri madaare nimimi epe-rupa pawa piruma kedaa raayo madaa ritimi. ¹² Nimimi aapa ipu-para ora pili loma raana komalimina. Gore nipumi nimi mapiraasa-pulu nipuna saapirae ele maa rumaaoma gialia. Go elere naa epe paa-para pima enaalinumiri Gote nipuna ruru pima-le go epe ele raayo mealima. ¹³ Abalade su ribaa le-para pirisimi rabu koe elena purimi naa rabuaanaalisa. Go pisare Gote-me naa raba mulalo nipuna epe Sina Surube Su-para maa mapiraasa. ¹⁴ Go Simiri naana koeyae maa rubaoma naana pupitagu ora pane misa.

Keriso nipuna kone-para nipuna kogono laapo madaa agale lakalisa

¹⁵ Yesu Keriso-re naame nipu adema rabu nipu Gote yapare enaalinumi Gote na-ademe. Keriso-re ora Gote-me warisade ele raayo surubea. ¹⁶ Gote-na Simiri so yaa-para wi ele page su kamaa wi elenu page raayo warisa. Nipumiri naame adema elenu page na-adema elenu raayo warisa. Go yaa-para pimi remonu page kalu aalinu page surube ensel-nu page ensel mudunu page raayo warisa. Go puma Gote-me su yaa ele raayo warisadere nipuna Naakina rolo-para wia. ¹⁷ Go elenu raayo nawarisa rabu nipu abala ririna pirisa. Go puma nipu raapu epe-rupa aaina lo warisa. ¹⁸ Gore kone rulae enaali raayore nipuna yogalena ru-para piramina nipu naana Mudu Ali pia. Nipuri naana yogalena re ali piru aaya. Nipuri go kome enaalinu pimi-para puma pirisa pare Gote-me nipu wala marekaasa rabu nipu ele raayona mudu piru aaya. ¹⁹ Gote-me nipuna puri kone raayore go naaki komea madaa katea. ²⁰ Gote nipuna koneme su yaa laapo raayo nipuna le agaana wala maa kiritalo pisa-pulu su kamaa maa rapasa. Nipuna Si Yesu repena polopea madaa komoma yaapi koyalisa-pulu Gote-me su yaa-para piri ele page su kamaa wi ele page nipu raapu epe-rupa mapiraalalo pisa.

²¹ Abaladere nimi Gote raapu re-para napirisimi pare nimi koe kone suma koe ele puma yada lore ali-rupa pirisimi. ²² Go pirisimi pare nipuna naakina to yogale repena polopea madaa lu makomasimi rabu Gote-me abi nimi raayo nipuna adami enaalinu-rupa mapiraaya. Go pea-le nipumi nimiri nipuna enaalinu mapiraalalore ora pupitagi nale koe elenu nasaapiruae enaalinu nipuna le agaana pirinalo mea kirita mapiraasa. ²³ Go pisa-le nimimi Mudu Ali madaa kone waru rulaoma nipuna agale raitalepape. Go puma koe ele medame nimi nayolo riliadaare nimimi abala pagisimide epe agalena ele adoba piruma nagiyalimina. Niri Pol abala ririna neme go epe agale laguma nimi raba meape ali pirisuade. Go epe

agalere go su kamaa piri enaali raayome abala pageme.

Pol-me Kolosi enaalinu raba misa

²⁴ Abi neme rialo kedaare nimi raba mealuame raaname koma pi. Keda medalomare Yesumi nipuna ruru enaalinu raba mulalo rilisa. Go-rupa rilisa pare abi page go keda medaloma pa wia. Naa yogaleme nape radaare Yesu nipuna nisade kone makibumaaoma raba muaayo. ²⁵ Gote nipumi abalade ni mapiraasa rabu ni lotu ada-para kiritape piri enaalinu raba mi ali mapiraasa. Go puma neme nimi epe-rupa piraminalo raba muaayo. Go puma neme Gote nipuna agale nimi waru lagele. ²⁶ Ade abuna abalade go kudiri puma wi agalere enaalinu raayome napagesimi pare abiri Gote-na ruru enaali raayo madaa pename maa waatea. ²⁷ Abiri Gote-me kone suma go-rupa pea: Nipuna kudiri pu wi agalena re-re nipuna enaali raayo-para maa waatea. Go ora epe agalere enaali raayona rikirana pename waatea. Go kudiri pu wi agalena re-re go-rupa: Keriso-re nimina lo robaa-para pia-pulu nimi Gote raapu piruma nipuna epe paana puri kuma mealepape. ²⁸ Go pea-le naame Kerisona epe agale enaali raayo-para moge aema. Go puma naame makuaae kone muma agale mogealalore agale mana puri paboma laketema. Go puma naame enaali komea komea laatapu lakeloma Keriso raapu puri pale enaalinu piraminalo moge aema. ²⁹ Go kogono polalo pe rabu nana purimiri ade abuna neme keda puma kogono paayo madaa radaa pea. Go puriri Keriso-me nana lo robaa-para go aaya rabu neme kogono mada pe.

2

Nimimi kone rulaoma muma makirae agale giyalepape

¹ Gore neme nimi madaa kogono pulalalore ni radaa pisa. Go page mo Laodisia su-para piri enaalinu-para enaalinu medalomame ni waru na-ademe pare raba mulalo kogono pe. ² Neme kogono go-rupa pere nimuna pu robaa-para puri mapalaoma piruma raana komape kone

suma piraminalo kogono pe. Go rabu nimumi makuaae kone muma pu robaa-para rubitabenalo waru mealimi. Go puma nimimi Keriso nipu Gote-na pagaa wi agalena re adaliminalo kogono peme. ³ Gote-na pagae agale raayo-para nipuna makuaae kone-para gonuri Keriso-me naana lo robaa-para epenalo maa waatea.

⁴ Go paa-daa nimi lagialo: Ali medame nimi ape puma makiralia-daare nipuna agale napagalepa. Nipuna agalere ora epe puri pale agale kone salimi pare nimi makiraalia. ⁵ Gore ni nimi raapu meda-para napima pare nana koneme nimi madaa epenaato. Nimimi Keriso madaa puri paloma kone rulaoma komea-rupa pimi-pulu ni ora raaname komalo.

Yesu madaa kagaa pirape kone wasupa meamina

⁶ Nimimi Yesu Keriso ora nimina Mudu Ali madaa kone ruleme-le nipu madaa epe-rupa piralepape. ⁷ Gore repena Pita no su-para puri paloma aaya-rupa nimi page nipu raapu piralepape. Go puma nimimi nipuna puri meaa-ma puma kone waru rulaoma go-rupa piralepape. Epe agale mogealisa-rupare epe-rupa piralepape. Go puma ade abuna nimimi Gote-para ora pili tapape.

⁸ Nimimi waru adalepape. Ali medalomame su kamaa kone suma nimi makiraoma nipuna koe pora pamuape kepaame komalimi. Go su kamaa konere nimumi aapa kasuanuna agale mana yaa-pulu su yaa surube ensel koenuna agale pagoma mogeaeme. Go rabu nimumi Keriso-na agale namogeleme.

⁹ Keriso-na to yogale-parare Gote-na puri kone raayo rubitabea. ¹⁰ Go peale nimimi Keriso raapu piramina Gote-na kone raayo nimina lo robaa-para rubilina. Nipuri ora surube ensel-nu page ensel mudunu page go raayona mudu piru aaya. ¹¹ Gore nimi nipu raapu komea-para piruma nimina yogale rugulisimi. Go peme pare yogale rugulape konere alinumi pemedepadaa namisimi. Dia, Keriso-me nimina koe pupitagi ne kone maa rubuma nipuna kagaa kone gisa. Go rabu Keriso-me yogale rugulimi-rupa

koe ele maa rubisa. ¹² Gore nimimi kalu-ipa misimi raburi nimumi Keriso tapa-para rogaasimi-rupa nimi page nipu raapu rogaabaema. Go puma Gote-na purimi Keriso tapa-para marekaasa-rupa nimimi kalu-ipa muma Keriso raapu kome enaalinu piri-para giyoma rekoaame. ¹³ Abaladere nimimi pupitagi noma nimina kone wasupa komape-rupa pirisa. Go raburi nimi ruru rado enaali piruma rekena agalena pora naralisimi. Go pisa pare Gote-me Keriso tapa-para marekaasa rabu nimi nipu raapu mapiraasa. Go puma Gote-me naana koe raayo maa rubisa. ¹⁴ Gore ali medame yago mulalo go alina bi pepa mada lu wia. Go yapare naame rekena agale-para agale manapara napagelisima rabu naa raba minalo pisa. Go pisa pare Yesu repena polo-pea madaa komisa rabu naana rekena agale page keapisa. ¹⁵ Go puma nipumi go repena polo-pea madaa komisa rabu koe ensel-nu mudu ensel-nu lore alinu ipulupa loma yalisa. Go pumare enaalina le agaana nipumi go lore alinu adainaoma yala mapolaalisa.

Naare Keriso raapu abala komisima

¹⁶ Gore nimumi nimi-para pa makirae agale meda nateme. Nimimi eda no ipa nape rabu rekena agale page natemena. Gore adaa di rabu page kagaa kasua opalide rabu page Pomo mu Pirape Yapi di rabu page go madaa makirae agale mada natemena. ¹⁷ Go agalere go-rupa lapere Keriso epape di rabu elenu yarare palia. Go palia pare abi wassupa-rupa aaya pare go elenuna re-re Keriso yaade. ¹⁸ Gore pa ali medame upaa puma epe ele adoma kose lape agale-rupa lagialiare nipuna agale napagalepape. Nimimi ensel-nuna bi minasaalimi-daare nimina bi rabuaniaalimi lo lagialia pare makirae agale tea. Go piale aliri nipu abalade piri alirupa piruma nipumi abalana kone suma lagu aaya. ¹⁹ Gore Keriso ora Mudu Ali piru aaya pare mo ali-rupare Keriso raapu napiruaaya. Keriso-mere naa nipuna yogale piraminalo puri Go surubea. Go puma nipuna kuli-para riripu-para puri Go naa kiritao saapiruaaya. Go puma

Gote-me naa Keriso-na rururi nipu raapu piraminalo puri gea.

²⁰ Nimiri abala Keriso raapu komisimi rabu su yaa laapona koe remo raayona puri rabuniaasa. Go pea-le nimiri ake paa-daa wala go su kamaa enaali-rupa piralimi? Go puma nimi go rekena agale medaloma ake paa-daa pago pimi? ²¹ Go rekena agalere go ele kimi nameape loma nawaraape loma nena to madaa nargaape agale lagu aaya? ²² Go pi rekena agalere ora pa wia-daa pa enaalinumi go agale mana lagialema. Go yapare go eda-para elenu-para naame pu kiritalimadaare ora dia yaalia. ²³ Gore ensel-nuna bi minasaape agale mana-para nimina bi rabuaniaape agale mana-para to yogale makoyaaaina leme agalere ora epelea kone wimi? Gore nimumi makuaae kone muma leme pare mo agale mananu pageme rabu Gote-na bi naminasaame. Dia, nimina bi meape madaa kone mapiraoma pageme.

3

Gote-me naare Keriso raapu abala marekaasa

¹ Gote-me nimi Keriso raapu abala marekaasa. Go pisa-le nimimi so yaa madaa wi elenuri nimina mealimina kone mapiraalepape. Sogo-parare Keriso ora mudu piruma Gote-na popo ki-nane pia. ² Ade abuna nimi raayome so yaa madaa wi ele madaa kone penaloma surubalepape. Nimimi go su kamaa wi elenu madaa kone namapiraalepape. ³ Gore go su kamaa nimiri abala kome enaali-rupa pisimi-pulu nimimi go su kamaa wi elenu madaa kone namapiraalepape. Dia, pare nimina ade abuna kagaa pirape kone wasupanu-para Keriso Gote raapu maa saaba pirina lea. ⁴ Go puma Kerisore naana ade abuna kagaa pirape kone wasupana re yaade. Gore werepe nipu su kamaa wala epalia raburi nimi page nipuna epe paana ru-para komea-para rekalmi.

Naare kagaa enaali piramina

⁵ Go pea-pulu nimimi go su kamaa agale madaa wia kone raayore lu makomalepape. Su kamaa wi kone nimina lo robaa-para wia-le giyalepape. Ena paake yole kone-para yala polape kone-para pa enanu yole kone-para pupitagi nolalo pi kone-para ele leme adoma kepaame kome kone-para go raayore giyalepape. Ele meda adoma kepaame komape konere ora pa remona bi minasae kone. ⁶ Gore enaali raayome Gote-na agale napagoma mo koe elenu palimi-daare Gote-me koe rono pagape rudu mada gialia. ⁷ Abalade nimimi page go alinu raapu piruma nimina lo robaa-para wi kone koe raayo muma nimimi koe poranu raitalalo pisimide.

⁸ Yapare abi nimiri koe kone go-rupa raayore giyalepape: Rono page kone-para koe pape kone raayo giyalepape. Go page ero agale-para koe pugu pi agale page raayo giyalepape. ⁹ Nimina ame balinuri namakiralepape. Dia-le nimimi abalana kone-para koe raayore abala giyasimide. ¹⁰ Go puma nimiri kagaa kone raayo meamede. Gote-me nimi ora kagaa enaalinu-rupa warisapulu nipumi ade abuna nipuna epe kone go aaya. Go puma nimimi kone meama pumare nipuna kone raayo mu kiritamina. ¹¹ Naa kagaa enaalinu pima-le ruru rado enaali-rupapara Juda enaalinu-para rado-rupa napiramina. Go puma yogale rugulape alinu-para yogale nakepeape alinu-para rado napiramina. Go puma kimsu enaalinu-para raa-para piri enaalinu-para rado-rupa napiramina. Go puma pa kogonome adili enaalinu-para pa kepele enaalinu-para go raayo-rupa rado rado abi napiramina. Dia-le Kerisome naa raayore komea-rupa makibumaaoma enaali raayona lo robaa-para rubitabenalo naa kagaa enaalinu mapiraasa.

Naana ya raana waru komamina

¹² Gote-me nimi madaa ranaame komisa-pulu nimiri ora nipuna ruru enaalinu-rupa mapiraaya. Go pea-pulu nimimi kagaa kone go-rupa suma piralepape: Waru kodome komape kone-para raba meape kone-para pawa pirape

kone-para go kone raayo suma ora pawa aawae enaalinu piralepape. ¹³ Go pumare nimina rikirana piri enaali medalomame nimuna marakepa agale loma ape agale teme-daare gore go koe kone maa rubalepape. Gore Mudu Alimi nimina koe elenu abala maa rubisa-le go-rupa nimimi nimuna koe elenu page maa rubalepape. ¹⁴ Go pumare ranaame komape kone salepape. Go konemere ora epe kone raayo komea-para maa makibumaaoma puri mapalaaya. Go rabu naa kone komea mada salima. ¹⁵ Keriso-me nipuna kuma pi kone go aaya-pulu go konemere nimina lo robaa rumaalia. Gote-me abalade nimi yogale komea-rupa mapiraoma yaalisa rabu nipumi go epe kone su komea-rupa piraminalo pisa. Go pea-le nimimi ade abuna Gote-para ora pili tapape. ¹⁶ Kerisona ora epe agalere nimina pu robaa-para waru rubina maitalepape. Nimina ame balinu epe agale rado rado mada ma-redepo yaina laketapape. Go puma nimimi epe rupale yasa-para epe maita-para epe lotu yasa-para loma nimina pu robaa-para wi koneme Gote-para ora pili waru tapape. ¹⁷ Nimimi ele raayo kogono puma agale madaa leme-daare gore Mudu Ali Yesuna bi madaa palepape. Go puma nipuna bi madaare nimimi aapa Gote-para ora pili tapape.

Kristen enaali-repaa madaa agale

¹⁸ Nimi enanuri nimina alina rolo-para piralepape. Go palimi-daare Mudu Alina pora epe-rupa raitalimi. ¹⁹ Nimi alinumi page nimina werenu ranaame komalepape. Go pumare nimimi koe kone nasuma nimina werenu-para puri pale agale natapape.

²⁰ Nimi nogo naakinumiri ade abuna nimina ama aapana agale raayo waru pagalepape. Go palimi-daare Gote-me go piale kone raaname komalia. ²¹ Nimi aaraa aginumiri nimina nogo naakinu-para rono napagaalepape. Go palimi-daare nimuna lo robaa makoyaalimi.

Kogonome adili alinu-para surube ali laapona agale

²² Nimi kogonome adili ali raayore mo nimina surube alina agale raayo waru pagalepape. Gore nimumi ademe-le pa kamaa kogono puma nimu komeleme pulalo napipape. Dia, pare nimimi Mudu Ali madaa kone waru saabaoma ora kone komea suma kogono palepape. ²³ Gore kogono raayo nimimi pemere Mudu Alina kogono-rupa kone suma puri paloma kogono palepape. Nimimi pa ali madaa kogono pape yaade kone nasalepape. ²⁴ Go palimi-daare Mudu Alimi nimina epe yoto gialia. Abala nipumi nipuna enaalina ele makiritaasa. Go puma nimi raayo kogono peme rabu Mudu Ali Keriso nipu komeana kogono peme-le pagalepape. ²⁵ Gore pa ali medame koe ele palia-daare gore go paliade koeyae madaa koe kedaa mealia. Gote-me enaali raayo epe kone komea suma go koe ele madaa abutea.

4

¹ Nimi kogono surube alinu nimimi mo nimina naakinu-para ora redepo le kone suma suruba piralepe. Nimina Adaa Ali page so yaa-para piruma adea-le pagalepape.

Agale mana medaloma

² Nimimi ade abuna beten leme rabu waru adoba piralimi. Go puma nimimi Gote-para ora pili laatepape. ³ Naa page raba minalo Gote-para nimimi beten latepape. Gote-me naa pora maa waalenaloma naame nipuna epe agaleme Keriso pagaa wi agale madaa puri paboma lamona beten tapape. Go agale madaare nimumi ni abala karapo ada mapaitaasimi. ⁴ Nimi neme go epe agalena re waru ma-redepo yaaoma lakelano beten tapape.

⁵ Gore ade abuna Gote madaa kone narulaeme enaalinu adalimi rabu nimumi epe pora adenalo kone waru suma agale laketapape. ⁶ Nimina agalere ade abuna epe-rupa loma rede waru pina laketapape. Go puma nimimi enaalina agale page epe-rupa ade abuna abulepape.

Pol-me Tikikus-para Onesimus laapo mea rapasa

⁷ Naana epe ame Tikikus nipumi epe remaa raayo lagu aaya. Tikikis-ri nipu ni raapu piruma Mudu Ali-na kogono ora waru pu aaya. ⁸ Go pea-le neme go ali nimi piri-para maa rapaalua. Nipumi naa madaa remaa lagialia rabu nimina pu robaa-para epe kone mada salimi. ⁹ Nipu epalia rabu neme Onesimus-ri* ora naana epe kogono pape ame awaoma ora nimina adami ali page yaade. Ele raayo go-para paa-daa nipumi nimi lagula epalipa.

Pol-me abi piralepape agale Kolosi enaalinu re-para rapaasa

¹⁰ Aristarkus-ri karapo ada komea-para paitapa pare go alimiri nimi abi piralepape lo rapaata. Mak nipu Barnabas-na kai go ameyame page abi piralepape lo rapaata. Gore nipu nimi piri-para epalia raburi gore nimimi nipu mealepape. Go madaare abalade neme nimi-para agale mana la malaaluade. ¹¹ Jisas nipuna bi meda Justus lemede ali nipumi page abi piralepape lo rapaata. Go ali repore Juda alinu piruma Yesu madaa kone rulasimi. Go ali repore Gote-na Surube Suna agale madaa ni raapu komea-para kogono pema. Go puma nimumi ni waru raba mu aaeme.

¹² Epafras-me page nimi-para abi piralepape lo rapaata. Go ali page nimina adami ali piruma Yesu Keriso-na kogono pea. Ade abuna nimi raba minalo beten puri paloma lo aaya. Go puma Gote-me nimi puri mapalaaoma ora enaali mapiraoma nipuna agale waru pagoma puri mealiminalo ade abuna beten lo aaya.

¹³ Neme nipumi kogono waru paa-daa neme nimi go-rupa lagialo: Nipumi nimi-para Laodisia su-para piri enaalinu page Hierapolis su-para pimi enaalinu page raba mu aaya. ¹⁴ Demas page naana epe dokta Luk go laapome page nimi abi piralepape agale lo rapaatepe.

¹⁵ Nimi page neme abi piralepape lo agalere Laodisia su-para piri enaalinu laketapape. Go puma nimimi abi piralepape agalere Nimfa-na ada-para kiritaoma pimi. Keriso-na enaalinu page

laketapape. ¹⁶ Nimimi go pepa abala yarepe kiralomare wala mo Laodisia su-para lotu kiritape lo pimi enaalinumi yarepena penaalapape. Go rabu page Laodisia su-para pimi enaali nimumi pepa meda rapaainaloma nimimi go page yarepealepape. ¹⁷ Gore nimimi Arkipus-ri gu-rupa puma laketapape: Mudu Alimi abalade maa gisae kogonore neme waru pu kiritape lo robaama laketapape.

¹⁸ Niri nana go pepa kimi paitalepape agale la rapaato: Abi paitalepape. Ni Pol yaade. Niri karapo ada-para pa pi-le nimimi ni madaa kone narugulatepape. Gote-na epe raba meape konere nimi komea komea lo gina.

Go mada.

* **4:9:** Onesimus-re Filemon-na kogonome adili ali. Epe Agalena re adede kogonome adili alimi page Tikikus raapu lama epalipi loma lakelisa. Filimo-na agale madaa page apo wia-daa.

Tesalonaika Egali Ripili Agale

Tesalonaika-re Mesadonia-na su robo ru-para aaya. Pol-me Filipai giyomare Tesalonaika su-para puma lotu ada marekaasa (Aposel 17:1-9). Pare Juda alinumi adisimi rabu enaali adaapumi Pol-na agale raluma Kristen opisimi rabu nimumi Pol koe kone suma Tesalonaika magiyaasimi. Werepe Pol mo Korin su-para puma pirisa rabu nipuna kogono yago Timoti ipuma mo Tesalonaika su-para piri Kristen enaalinu remaa puma lakalisa.

Pol-me Timoti-na agale pagoma go pe-
pare Tesalonaika enaalina kone rulae puri
mapalaalo Pol-para Silas-para Timoti-
repaame lisimi. Makuaae Mudu enaali
adaapumiri go pepare Pol-na riri-nane
lu pepa kone wimi. Go pepa-parare Pol-
me Tesalonaika su-para pimi enaalina
kone rulae ele-para epe-ae laapo madaa
raaname komisa.

Go Kristen-repaamere Keriso wala ake
puma epalia pe lo namakuaasimi. Yesu
abi na-epena loma komisimide enaalinu
page epe piramala pope su mealimi palo
makuaalalo pirisimi. Yesu aa-rabo epalia
palo page makuaalalo pirisimi. Pol-me
nimuna agaleme agale abuloma gu-rupa
lisa: Nimi epe ae raitalepape lisa. Go
puma nimi yarare puma Yesu epalia yapi
surubalepape lisa.

Robonu gu-rupa adamina:

Epe-rupa pitaapape agale (1.1-4)

Kone rulae gu-rupa ena agale (1.5-3.13)

Go napipape agale (4.1-12)

Keriso wala epalia rabu kone rulae
enaalinu epa mealia (4.13-5.11)

Gote-me nimi raba mealia-le epe-rupa
pirapalepe (5.12-28)

*Pol-me Tesalonaika pepa egali luma ra-
pasa*

¹ Ni Pol-para Sailas-para Timoti-para
naame go pepare mo Tesalonaika Yesuna
ruru enaali nimimi adaliminalo lu ra-
paatema. Nimi aapa Gote-para Mudu Ali
Yesu Keriso laapo raapu piri enaalinuri

Gote-na epe raba meape kone-para kuma
pi kone laapo mealimina.

*Tesalonaika enaalinumi kone rulaoma
pirisimi*

² Koro yaalore naame beten lema rabu
nimina bi loma nimi madaa lema. ³ Gore
naame naana aapa Gote-para beten lema
rabu nimimi kone rulaoma pora raleme-
daa makuaaema. Go puma nimimi
enaalinu madaa ranaame komoma naana
Mudu Ali Yesu Keriso puri paloma adoba
pimi. ⁴ Gore ame balinu-ya, nimiri Gote-
me ranaame komoma nimi Yesu raapu
mapiraasa-daa naame abala makuaaema.

⁵ Naame go Epe Agale nimi piri mea
ipisimare go Epe Agale madaa kone waru
rulaoma mea ipisima. Go puma naame
lagisima rabu pa agaleme nalisima pare
puri-para Holi Spirit laapo raapu mea la-
giamade. Go rabu nimi piri-para ipuma
nimi raba mula ipisima. Go kone raayore
nimimi abala makuaaeme.

⁶ Go rabu nimimi naana pora-para
Mudu Ali-na pora laapo-para raleme.
Go puma nimimi Gote-na agale pagoma
kedaa adaapu rilisimi. Go pirisimi pare
Holi Spirit-mi nimi raana makomasa-
pulu nimimi Epe Agale madaa wala pedo
peme. ⁷ Go pirisimi rabu Masedonia su-
para piri kone rulae enaali-para Akaia
su-para piri kone rulae enaali raayome
nimina epe pora adisimi. ⁸ Go adisimi
rabu nimimi Mudu Ali-na Epe Agale waru
pagoma enaalinumi su meda-para lamoy-
ala Griki su-para lamoyala puma su raayo-
para pago kiritasimi. Go puma Masedo-
nia Akaia su lapo-para piri enaalinumi
pagenalo su raayo-parare nimi Gote-na
agale madaa kone rulaoma pagisimi. Go
pea-le naame wala nimi lagiape agalere
meda nalema. ⁹ Apo enaalinumi nim-
ina kone madaa agale go-rupa leme.
Abalade naame nimi piri-para ipisima
raburi naa epe-rupa surubuma makirae
remonu giyasimi-daa remaa leme. Go
puma nimi kone perekea yoma Gote
madaa kone rulaoma ade abuna pirape
Gote nipuna kogono pisimina leme. ¹⁰ Go
page nimimi Gote-na Simi so yaa giyoma
wala go su kamaa epaliade yapi di madaa
adoba pimi lo go remaa leme. Go Naakiri

nipu abalade komisa pare Gote-me nipu wala marekaasa. Go pisa-pulu werepe Gote-me koe rono pagape kone mea katea di rabu Yesumi naa epe-rupa surubea-pulu Gote-me naa koe-rupa na-abutea.

2

Tesalonaika su-para Pol-na pisa kogono

¹ Gore nana ame balinu-ya, abalade naa nimi piri-para ipisima rabu naana kogono epe-rupa pisima-pulu enaali adaapu kone rulasimi. Go remaare nimi makuaaeme. ² Abalade naa Tesalonaika su naipisima rabu mo Filipai su-parare kedaa waru rilisima. Go page naa-para ero lisimi-daa nimimi abala pagisimi. Go pirisimi pare Gote-me naana lo robaa-para nipuna puri mapalaasa-pulu Epe Agale lagisimade. Go pisima rabu lore Mudu enaali adaapumi kedaa gisimi. ³ Naame agale nimi lagelemare gore naame koe kone nasu lo robaa-para koe koneme makirae agale natema. ⁴ Dia, pare Gote-me naa laguaaya-rupare laketema. Gore nipumi naa nipuna Epe Agale enaalinu-para lakelamonolo kogono gisa. Go pisa-pulu naame puri paloma laketema. Go pemare alinumi naana kogono kepaame komape kone winalo napema. Dia, pare Gote-me go kogono raana komenalo pema. Go pemare Gote nipumi naana pu robaa-para ado rekele muma rumaaya. ⁵ Gore naame agale la moyaalisima rabu naame nimi komeleme pi agale nalagisimi-daa adisimi. Naame go kogono pisimare gore naame epame komape kone suma kogono napisima. Koro dia yapare gore Gote-me page adea. ⁶ Naame go kogonore nimimi page pa enaali radonu page naana bi minasaal-iminalo napisima. ⁷ Go kogono pisima rabu naare Keriso-na aposel kogono alinu piruma naa adaa bi mulalo napisima. Dia, yapare nimi komea-para pirisima raburi naame ora epe kone suma nimi raba mulalo pirisima. Go yapare enanumi nimuna nogo naakinu pawa surubalemede-rupa kogono pisima. ⁸ Naame nimi madaa ranaa komo ora raaname komelemapulu naame nimi raapu piruma Gote-na Epe Agale talo pisima. Go puma nimi

raba mulalore nimumi naa lu makomala pisimi yaalore naame kone adaapu nasula pisima. Nimiri ora naana epe adami enaalinu yaa-pulu go kone suma kogono pisima.

⁹ Gore naana radaa pi kogonore ame balinu-ya, nimimi abala ademe. Naame Gote-na Epe Agale mogelisima rabu nimi lagulalore puri waru paloma pisima. Gore naame nimina eda elenu gialiminalo napisima pare ade abuna naame kimi kogono pisima.

¹⁰ Gore nimimi page Gote-me page naana pora waru adisimi. Nimi kone rulae enaalinumiri naame kone ora epei suma redepo le-rupa pisimi-pulu nimimi koeyae na-adisimi. ¹¹ Gore aaraa medame nipuna nogo naakinu-para epe alinu pade-rupare gore naame page nimi-para pisima. Go puma komea komea lo epe-rupa pema-daa ademe. ¹² Naame nimina lo robaa-para puri page kuma pi kone page gialema. Naamere ora Gote-na kone muma pora go-rupa pamuaminalo pisima. Go puma Gote-me nimi madaa pedo pinalo pora pamualepape lo lakelema. Gore Gote-me nimi nipuna epe puri muma nipuna Surube su-para paliminalo mapiraaya.

Juda amenumi kedaa rilisimi-rupa nimimi page rialepape

¹³ Go ele madaare naame Gote-para ora pili lema. Abalade naame Gote-na agale nimi lagisima rabu nimimi pa enaalinuna agale-rupa napagesimide. Dia, pare nimimi ora Gote-na agale pagisimide. Gore nimimi Gote madaa kone rulaeme rabu go agaleme nimina lo robaa-para puri mapalaaya. ¹⁴ Naa amenu, nimiri Gote-na lotu adanu-para kiritape enaali so Judia adaa su-para pirisimi piale pimi. Nimu Yesu Keriso madaa kone rulasimipulu gore nimu Gote-na ruru enaali piru aame. Gore mo Judia su-para piruma Yesu Keriso madaa kone rulaeme enaalinumi kedaa go-rupa rilisimi. ¹⁵ Juda alinumi Mudu Ali Yesu-para Gote-na agale lakale alinu-para lu makomasimi rabu naa page kedaa gisimi. Go alinuri Gote giyoma ora enaali raayo-para yada lore ali aulaeme. ¹⁶ Gore naame pa ruru

radonu-para epe agale laketa pisima. Go pisa pare nimumi epe agale pagoma kone rubula pirisimi pare Juda alinumi epe agale mogeape pora rugulisimi. Go pisimi-pulu nimuna koe kedaa meape elere mea rubitaboma pupitagi pa neme. Go peme pare Gote nipuna rono pagape agalere nimu madaa abala epa wia.

Pol-me Tesalonaika enaalinu adoma raana komisa

¹⁷ Gore ame balinu-ya, naa abala nimi raapu piriisimade pare Juda alinumi naa ralisimi. Go rabu naa ogeasi nimi raapu rugula lapaoma pima. Gore ora naana leme nimi na-adema pare naana konere ora nimi raapu winaloma pima. Go rabu naame nimi adola epape pora asa pima. Nimi ora adawe kone suma naana pu robaa-para ora kolisa. ¹⁸ Go paa-daa naame nimi adola epalima kone wisima. Niri Pol koro adola epaawe kone suma pora asapisua pare Satan-me naana pora rabulisa. ¹⁹ Werepe naana Mudu Ali Yesu wala epaliade yapi di raburi naa nipuna le agaa madaa rekoma temana naa ele mealima ya? Go rabu naame ele madaa raaname komalima ya? Go puma naame pa giape elere ali agale adaapu loma mealima ya? Gore nimi madaa lema. ²⁰ Gore nimi madaare naa ranaa komo pima.

3

Pol-me Timoti-ri nimu puri mapalaainalo penaalisa

¹ Naame nimi adolalo piriisimade rabu Sailas saa laapo Atens su-para pua piralepa kone suma Timoti mea rapaasipa. ² Go-para piriisipa rabu saame Timoti nimina kone rulaere puri mapalaainalo mea rapaasipa. Gore nipuri naana ame piruma Gote-na kogono saa raapu puma Keriso-na Epe Agale lakale ali yaade. ³ Gore nimi medaloma go kedaa riaoma pumare koau nawaalaliminalo Timoti maa rapaasima. Gore Gote-me naa go kedaa riamonalalo abala mapiraasa-daa makuaaema. ⁴ Gore abalade naa nimi raapu piriisima rabu naame radaa nalima lo lagisima. Gore komea lagisimade-rupare abi nimimi adaleme. ⁵ Go pea-pulu

neme nimi pa adoba pirano kone nawisua. Dia, neme Timoti nimina kone rulaere adenalo mea rapaasua. Gore Satan-me nimi malopaaoma naana kogono makoy-aalalo pisa-daa Timoti maa rapaasua.

Timoti-mi epe agale lakalisa rabu Pol-me raana komisa

⁶ Go pisua pare abi Timoti-mi nimi giy-oma epaade. Go pumare nipumi naa-para epe remaa epa lagiade. Nipumi nimina ranaa komape kone-para kone rulae-para lagiade. Gore nipumi go-rupa lagia: Ade abuna nimimi naa madaa kone suma naa adolalo peme lagia. Gore naame nimi adolalo pema-rupa peme. ⁷ Gore nana ame balinu-ya, naame go remaa rapaema rabu nimimi kone waru rulaeme-pulu nimimi naana robaa go peme-aimi puri mapalaaeme. Go pea-le nimi re-para koe kedaa epalia rabu page radaa nape rabu page puri mu pirualepape. ⁸ Gore nimimi Mudu Ali raapu puri waru paloma piruaaeme-rupa naa raapu page ora epe-rupa pirualepape. ⁹ Gore abi naame nimi madaa Gote-para ora pili tyama. Gore naame nimi madaa Gote-na le agaana raana komalima rabu ade abuna ora pili lema. ¹⁰ Gore naare paame page ribaa page nimina le agaa ora adalima kone suma Gote-para ade abuna agale mu aaema. Gore nimina kone rulae ogesidaa dia yaaliare naame nimi raba mulalo epalima.

Pol-me Gote-para nimu piri-para maa penaalo beten lisa

¹¹ Naana konere naana Aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu-para nipumi naare nimi piri-para epomonolo pora mea waatea. ¹² Naana konere Mudu Alimi nimina pedo puma raana komape ele ma-adaa yaalia. Go puma nimimi mo ame balinu-para enaali raayo-para page go kone madaa yaa-mama palimina. Go pumare naame nimi madaa ranaa komalima-rupa piralepape. ¹³ Naana konere Gote-me nimina pu robaa-para puri gialia. Go puma werepere naana Mudu Ali Yesu wala epalia raburi kone rulae enaalinu

page nipu raapu piruma nipumi nimi ma-epeaalia. Go puma naana Aapa Gote-na le agaana nimi yala napoteme.

4

Epe pora pamuaema rabu Gote-me raana komea

¹ Gore nana ame balinu-ya, abiri naame nimi mogeasima-rupare Gote-na pora raitalepape. Naame puri paloma Mudu Ali Yesuna bi madaa waru lagialema. Abiri nimimi go pora epe-rupa pamuaem-rupare werepe page go-rupa kama pamualepape.

² Gore naame agale raayo Mudu Ali Yesuna bi-para agale mana lagialimade rabu abala pago kiralimi. ³ Gote-na konere go-rupa: Nimimi ena paake yolape kone raayo giyoma nimi ora epe-rupa piralepape. ⁴ Gore ena mi alinu kone salimi-daare epe-rupa piralipa kone suma ena ora epe-rupa rumaalepape. ⁵ Yolalimi rabu nimina kone-para koe-rupa kepaame komalimi. Go palimi-daare Gote-na agale napage pa piri alinumi peme. ⁶ Go kone madaare nimina ame balinu-para koeyae napuma nimu namakiralepape. Gore alinumi kone rado rado go-rupa suma koae-aunu palimiri gore Mudu Alimi go kone madaa koe kedaa katea. Abalade naame go agalere ora puri palo lagisimade. ⁷ Gote-me nimi paake yole kone saminalo namapiraasa. Dia, nipumi naa epe-rupa piraminalo yaaloma mapiraasa. ⁸ Go pea-pulu ali medame mogeape agale giyalia-daare nipumi pa ali meda koau nawaalea. Dia, pare nipumi Gote koau waalea. Go koau waalea-aimi Gote nipumi nipuna Holi Spirit go aaya.

⁹ Nimimi ame balinu madaa ranaame komape konere pepa-para mada nalu rapaalua. Dia, Gote-me ame balinu-para ranaa kome raana komalepape lo abala moge ria wisade. ¹⁰ Go pisa-pulu nimimi nimina ame balinu Masedonia su-para piri-repaa ranaame komisimi. Go pisimi repa pare ame balinuri naame nimi puri mapalaaoma go-rupa palepape lo lagialema. ¹¹ Gore kone go-rupa mogealepape: Nimi pawa pirape kone waru

suma maa adaalu-ae enaali-rupa napi-ralepape. Go page nimina kimi kogono palepape. Gore abalade naame nimi-para agale lagisimade-rupa palepape. ¹² Go palimiri Gote madaa kone narulae enaal-inumi nimi epe bi gialimi. Go raburi nimina ele page narudu yaalia-pulu enaali medalomana ele meape kone nasalimi.

Werepe Mudu Ali ipuma naa marekaaoma kiritalia

¹³ Gore nana ame balinu, pagalepape. Naame abala kome enaalinu madaa paliade-ae lagulalo pima. Go puma enaali medalomame kome enaalinu wala narekalimi kone su aame rabu nimuna pu kolea. Go peme-le nimimi go madaa ora agale pagalepa. ¹⁴ Gore Yesu komoma wala rekesa-daa nipu madaa naame kone rulaema. Go puma Yesuna puri madaare Gote-me Keriso-na enaali abala komenu page marekaaoma Yesu raapu komea-para mea epenalea-daa naame go madaa kone rulaema.

¹⁵ Naame Gote-na agale nimi gu-rupa lagema: Wala werepere Mudu Ali wala epaliade yapi di raburi papiri enaal-inu werepe epenalo abala kome enaali riri-nane abala palimi. ¹⁶ Dia, Gote-na adaa ensel-me agale puri palo yaalea raburi Gote-na biugel-me page e tea. Go raburi Mudu Ali nipu so yaa giy-oma epalia. Go palia pare abala ririna enaali medaloma Yesu madaa kone rulaoma komisimi enaalinuri nimu abala ririna rekaa epalimi. ¹⁷ Go pumare naa pa pitimade enaalinuri Gote-me naa go marekaalia enaali raapu pitima. Go puma nipumi naa raayo so yaa-para mole raapu maa puma Mudu Ali madaala palima. Go pumare naame Mudu Ali raapu ade abuna nipu raapu kagaa piramala palima. ¹⁸ Nipumi go-rupa palia-le nimimi naana go agale remaa pagoma ame balinuna lo robaa-para puri mapalaaainalo pua laketa-pape.

5

Mudu Ali epalia-le di yarare pua piramina

¹ Naa ame balinu-ya, naame Mudu Ali epape yapi di-ri go rabu epalia lo pepa

madaa ake paa-daa luma lagiama ya?
² Gore nimina Mudu Ali epape yapi di-ri ribaa paake ne ali-rupa epalia-daa abala pageme. ³ Gore enaalinumi abiri nimu ora epe-rupa pima pa leme-daare nimu ma-koyaape di-ri wagepu nimu madaa epalia. Go paliade raburi enanumi naaki nogo maitalo pemede-rupa epalia-pulu nimimi go radaa mada nawadialimi. ⁴ Yapare nana ame balinu, nimiri ribaale-para napimi-le go yapi di epaliade raburi paake ne ali-rupa epalia. ⁵ Dia-le nimi raayore paa-para piralepape. Naare ribaale-para koe-rupa napiramina. ⁶ Go pea-le naare mo koe enaali radonu u palu pimi-rupa napiramina. Dia, pare naana le waru rupaoma naana kone waru redepo lenaloma piramina. ⁷ Gore u paleme enaalinuri ribaa ora palemede. Go page ribaare enaalinumi ipa bia noma makeyaemedede. ⁸ Go peme pare naa paa-para pima-le naamere waru adoma surubamina. Naame kone rulae ele-para raana komape kone-para suma go konere kapaa yome warili mamina-rupa maaramina. Go pumare Gote-me naa ade abuna epe-rupa mapiraape konere naame kaapa yome warili raguna-rupa maaraoma piramina. ⁹ Gote-me naare nipuna rono page kone meamonolo-daa namapiraasa. Dia, naana Mudu Ali Yesu Keriso komisa rabu nipumi naa ade abuna piraminolo kone gisa. ¹⁰ Keriso nipu abalade naa madaa komisa. Go puma nipuna di rabu naa pa piralima page ora komalima page gore nipu raapu komea-para piralima. ¹¹ Go pea-le nimimi ame balinu raba muma epe agale lakeloma pu robaa-para puri mapalaatepape. Gore abi go peme-rupare go-rupa palepape.

Gote-na ruru enaalimi epeaanu pina

¹² Naa ame balinu, nimi naame go-rupa lagiama: Alinu medaloma nimina rikirana epe kogono peme-le go lotu surube alinuna agale mana epe-rupa pagalepape. Go alinuri Mudu Alimi nimi ali mudu-rupa mapiraaya-pulu nimimi nimina kone ma-redepo yaainalo agale lageme. ¹³ Gore nimimi epe kogono peme-le nimimi nimu-para ora epe

kone suma ranaa komape kone salepape. Nimiri nimina ame balinu raapu epe kone komea suma pawa piralepape.

¹⁴ Gore ame balinu-ya, naame nimi-para puri pale agale go-rupa lagiama: Ali medaloma kogono kiaa rakepele alinuri nimimi puri mapalaaoma epe-rupa pirina tapape. Go page ali medaloma nimuna pu robaa-para paalame kome alinuri puri mapalaalepape. Enaali medaloma puri nasalimi enaali raba mealepape. Go puma ali raayo nimimi pawa piruma raba mealepape.

¹⁵ Gore enaali medalomame nimi-para koeyae palimi-daare wala nimu-para koeyae na-abutapape. Dia, pare ade abuna nimina ame balinu-para enaali raayo-para page epe kone suma epe-rupa raba mealepape.

¹⁶ Nimimi ade abuna raaname komo piralepape. ¹⁷ Nimimi ade abuna beten tapape. ¹⁸ Gore nimimi Gote-para ele raayo madaa ora pili tapape. Yesu Keriso raapu pimi-pulu Gote-me nimi raaname komalia.

¹⁹ Nimimi Holi Spirit-na puri napora poalepape. ²⁰ Enaali medalomame nimi-para Gote-na agale lagi alimi-daare nimimi nimu koau nawaatepape. ²¹ Gore nimimi ele raayore waru makuaaoma nimina kone-para epealiade ele waru saapiralepape. ²² Go pumare koe elenu raayo ora giyalepape.

²³ Gote-me naa epe kuma pi kone gu aaya. Go puma nipumi nimi raayo ora nipuna enaalinu mapiraalalo pea. Go puma nipumi nimina kone-para wasupara-para to yogale raayo page surubuma ora nipuna enaalinu piraminalo pea. Go pea-le naana Mudu Ali Yesu Keriso epaliade yapi di raburi nimi koe-rupa mada napiralimi. ²⁴ Gote-me nimi yaaloma muma epe kone ade abuna nimi madaa wia-pulu nipumi raba mu aaya.

²⁵ Gore ame balinu, nimimi Gote-me naa raba minalo beten tapape.

²⁶ Gote-na ruru pimi ame balinu raayo abi piralepape lo laketapape.

²⁷ Mudu Ali-na bimiru nima-para agale puri paloma lagialo: Go pepare nima-ime ame balinu pima-para raayo yare-pealepape.

²⁸ Naana Mudu Ali Yesu Keriso-na epe raba meape kone abi mealimina.
Ni Pol go yaade.

Tesalonaika Laapo Ripili Agale

Tesalonaika su-para piri enaalimi Keriso wala epalia raburi ake ora palia pae kone wisimi. Medalomanuri Mudu Ali-na yapi di-ri abala epaade lisimi. Go madaare Pol-para Silas-para Timoti nimumi enaalina kone ma-redepo yaatalo go pepa lisimi.

Pol-me talo: Go yapi di-ri abi na-epaade lisa. Riri-nanere enaalimi kedaa waru puma koe alinumi puri waru pabalimi lisa. Rekena agale yoke ali meda ipuma Yesu Keriso-na yada lore ali abala adalimi lisa.

Pol-me mo enaali-para talo: Nimina kone rulae elena puri ma-adaa yaana kedaa rialepaape lisa. Nimuna puri paboma kogono pu nimu surubenalo lisa. Nipu-para nipuna kogono ali yagonumi peme-rupa kogono pape kiaa narubena lisa. Yago raba meape page kiaa narake-pealepape lisa.

Robonu gu-rupa adamina:

Abala adape agale (1.1-2)

Pol-me ora pili loma yapare waru adalepape lisa (1.3-12)

Yesu wala epalia agale (2.1-17)

Kristen-na pora epe-rupa pamualepape agale (3.1-15)

Pora poae agale (3.16-18)

Pol-me Tesalonaika su-para pepa laapopa rapasa

¹ Sailas-para Timoti-para ni Pol page naamere nimi Tesalonaika su-para pimi Yesuna ruru enaalinu madaa kone wima. Go paa-daa neme pepa lu rapaato. Nimir naana aapa Gote-para Mudu Ali Yesu Keriso raapu piramina.

² Go puma aapa Gote-para Mudu Ali Yesu Keriso lapome nimi-para epe raba meape kone-para kuma pi kone page gialia.

Pol-me Gote-para ora pili lisa

³ Gore naana ame balinu, naame nimi madaare Gote-para ade abuna ora pili

lema. Go konere ora epelea gore nimina kone rulaere ora adaa yaa-ma pea. Go puma nimimi ame balinu-para ranaa komape kone adaapu kana mone saoma peme. ⁴ Go peme-pulu naame Gote-na lotu ada-para kiritaomare nimina bi waru minasaaema. Gore nimumi nimi kedaa geme rabu radaa noma page nimi epe-rupa pimi. Go puma nimimi puri paloma kone waru rulaeme-daa naame nimi madaa agale adaapu lema.

Gote-me naa epe redepo le-rupa rumaalia

⁵ Gore nimina ria pimi kedaa madaare Gote-me naa-para yoto epe-rupa rumaalia-daa adalima. Go puma nimimi Gote-na Surube Su ora adolalore kedaa ruaeme. ⁶ Gore enaali medalomame nimi kedaa maa epeme enaalinuri Gote-me nimu madaa page kedaa katea. Gore Gote-me epe-rupa nipumi go-rupa palia. ⁷ Go puma abi kedaa rialimi enaalinuri nipumi raba mealia. Go pea-le nipumi naa-para page go-rupa palia. Werepe Mudu Ali Yesu-para nipuna puri pale ensel raapu sogo yaa giyoma nipuna yapi di rabu Gote-me naana kedaanu ma-dia yaalia. ⁸ Go rabu go su kamaa epalimi rabu adaa repena sulaa page maa epalia. Go puma Gote madaa kone narulae piralimide enaalinuri gore koe su naaku-para maa rubalia. Gore Mudu Ali Yesuna Epe Agale napageme enaalinuri maa rubalia. ⁹ Go enaalinumiri ora radaa adaalepe no piruma Gote raapu komea-para napiralimi. Dia, pare adaalu su rado-para Gote na-ado piralimi. Go puma nimumi Mudu Ali-na le agaa-para nipuna epe paana puri-para ora na-adalimi pare koe-rupa puma piralimi. Gore Yesu Keriso wala epaliade yapi di raburi abi koe-rupa piri enaalinuri go koe su-para palimi. ¹⁰ Gore nipu epaliade yapi di raburi nipuna kone rulae enaali raayome nipuna bi minasaoma nipu madaa raaname komo piralimi. Naame abalade nipuna agale nimi lagisimade rabu nimimi kone rulasimi. Go pisimipulu nimi page mo enaali medaloma raapu epe-rupa piralimi.

Pol-me Tesalonaika enaali raba minalo beten lisa

¹¹ Go pea-daa naame go madaa kone suma ade abuna naana Gote-me nimi raba minalo beten loaema. Gote-me nimi yaaloma epe-rupa mapiraasa-daa naame go madaa kone suma Gote-me nimi puri ginaloma epe-rupa piraminalo beten loaema. Go puma nimimi epea pulalo palimiri nipuna puri nimi ginalo beten lema. Go pumare nimimi Yesu madaa kone rulaoma pemedede kogonore ora waru pu kiritaliminalo beten loaema. ¹² Go palimi-daare naana Mudu Ali Yesuna bi minasaalimi. Go puma nipumi nimina bi page minasaalia. Go madaare naana Gote-para Mudu Ali Yesu Keriso laapona epe raba meape kone go-rupa gialipi.

2

Keriso wala epaliade

¹ Gore nana ame balinu-ya, naana Mudu Ali Yesu Keriso wala epalia rabu naa nipu raapu so yaa-para komea kiritalima. Go palimi-daa neme agale puri paloma go-rupa lagialo: ² Go enaali medalomame Mudu Ali abala epaa pare wala naepalia laalimiri go agale madaa kone adaapu nasu piralepape. Go onaalimumi Gote-na koneme makuaaoma go-rupa lagialia pae nipuna makuaae agale lea pae maarea. Gore nimumi naame pepa madaa lisi-made agale leme palo ni maarea. ³ Gore ali medame nimi-para agale rado makirae konenu gu-rupa lagialimi-daare nimuna agale napagalepape. Go ele epaliade yapi di-ri ora abala pa-rupa na-epalia. Dia yapare abala ririna enaali adaapumi pupitagi noma Gote koau rilae enaali epa kiritalimi. Go puma rekena agale yoke ali page abala epenaloma enaalimumi adalimi. Go koe aliri nipu koe su naaku-para pope ali yaade. ⁴ Go alimiri enaalimumi elenu raayo madaa beten loma Gote-na epe elenu leme-daa go rekena agale yoke alimi apo ele raayo makoyaatalo palia. Go puma nipuna bi minasaoma mo elenu raayo rabuaanaalia. Go puma nipu Gote-na epe ada-para piruma go-rupa tea: Niri ora Gote yaade tea.

⁵ Pagalepa, abalade ni nimi raapu piruma go madaare abala remaa laguaaripude. ⁶ Apo koeyae pi aliri abi page kogono pala pia. Go pea pare abi nipuna pora pamea-rupare nimimi abala adamede. Gore Gote-me nipu laketea di rabu apo rekena agale yoke ali epalia. ⁷ Gore go rekena agale raitape kogonore abi page nipu kaledoma kogono pa pea. Go pea pare werepe epaliade yapi di-ri koe kogono madaa pora rabuli ali penaaloma apo koe kogononu wagepu opapalia. ⁸ Go raburi mo rekena agale yoke ali nipuri pename epa opapalia. Go palia pare Mudu Ali Yesu nipuna agaana popome nipu lu makomalia. Gore Ali Mundu-ri nipuna epe paa raapu kamaa pename epalia raburi mo rekena agale yoke ali ora ma-dia yaalia. ⁹ Go rekena agale yoke ali epaliadere mo Satan-na purimi mea epalia. Go rabu nipumi makirae agale loma napi kogono raayo-para makirae puri pale kone-para kogono rado rado palia. ¹⁰⁻¹¹ Go puma go koe alimiri ora makirae kogono palia rabu nipumi koe naaku-para polalo pemedede enaalimumi makiralia. Yapare go enaalimumi ora agale madaa kone mada narulalimi-pulu Gote-me nimu madaa makirape elenu epenalea. Go puma nimumi go makirae agale madaa kone rulalimi. Go puma Gote-me nimu ade abuna epe-rupa mada namapiraalia pare koe naaku-para palimi. ¹² Go madaare enaali raayome abalade ora agale madaa kone narulaoma koeyae pape madaare raaname komeleme. Go peme-le Gote-na kose lape di raburi nimumi koe kedaa mealimi.

Gote-me naa wala mealia lo mada misa

¹³ Pare ame balinu, nimiru Mudu Alimi nimi madaa ranaame komea-pulu ade abuna naame nimi madaa Gote-para ora pili lema. Ora abaladere Gote-me nimi ade abuna kagaa piramala paliminalo mada misa. Go puma nimimi ora agale madaa kone rulasimi-pulu Holi Spirit-na purimi nimiru Gote-na enaali mapiraasa. ¹⁴ Go madaare naame nimi-para Epe Agale lagisima rabu Gote-me nimi yaaloma mapiraasa. Nipumi naana Mudu

Ali Yesu Keriso-na epe paana puri meaminalo yaaloma mada misa. ¹⁵ Go pea-le ame balinu-ya, nimiru waru epe-rupa puri waru paloma piralepape. Gote-na ora agale naame abalade nimiru lagisima page pepa madaa lisimade agale page nimiru waru makuaaoma piralepape.

¹⁶ Naana Mudu Ali Yesu Keriso-para naana Aapa Gote laapo nipumi naa madaa ranaame komo aaepe. Go puma nipumi epe kone suma nipuna ade abuna kagaa pirape puri-para epe kuma pi su gialipi. ¹⁷ Go pea-le nipumi nimina pu robaa-para puri mapalaaina. Go puma nimiru epe kogono pumare kone waru suma agale epe-rupa temenalo nimiru raba mealipi.

3

Gote-me naa raba mina beten laatepape

¹ Gore ame balinu-ya, agale abi lo kiritalua. Naa Gote-me raba mina beten laatepape. Go pumare Mudu Ali-na agale su raayo-para pagena go mada nipuna bi minasalimina beten tapape. Gore nimina rikirana pagisimide-rupa pagenalo beten tapape. ² Go page koe pupitagi pe alinumi naa koeyae napinalo Gote-para beten tapape. Gore enaali raayo Gote madaa kone narulaeme-le beten gu-rupa tapape.

³ Yapare ali mudumiri naa madaa kone ora waru mapiraoma nipumi nimiru puri mapalaaoma nimiru surubalia. Go palia rabu Satan-me nimiru mada nama-koeyaalia. ⁴ Go page Mudu Alimi nimiru madaa naana kone ma-redepo yaa rabu naame agale lagelemade-rupa nimiru page ora go-rupa peme-daa makuaaema.

⁵ Gore Mudu Alimi nimina kone ma-redepo yaina. Go puma nimiru Gote-na ranaa komape kone makuaaoma Keriso-na puri pale marekaape kone mealimina.

Ali raayome kogono waru palepape

⁶ Gore nana ame balinu-ya, naame Mudu Ali Yesu Keriso-na bi madaa agale mana gu-rupa lagialema: Pa ali medalomame kogono giyoma naana lagisimade agale napagalimi-airi alinu raapu nimiru ralepape. ⁷ Gore nimiru naana kone mealapape. Abaladere nimiru raapu komea-para pirisima raburi ki ali kepele alinu

nimiru kogono pisimade. ⁸ Naame nimina edanu page pa kamaa namuma nisimade pare naame kana-me kabesimade. Naame kogono puri paloma puma kedaa pu radaa pi kogono ribaa page naare paame page pisima. Gore nimiru naa madaa kana narubaliminalo go-rupa pisima. ⁹ Gore naame kogono go-rupa pisima-pulu nimina eda nape elenuri naa gialepa mada ta pisima. Go mada ta pisima pare nimiru naana pora adoma mogealiminalo kogono pisimade.

¹⁰ Abalade naa nimiru raapu pirisima rabu naame nimiru agale mana go-rupa lagisimade: Ali medame kogono giyalia-daare go alimiri eda mada nano paitalia lisimade. ¹¹ Naame nimina ruru alinu medalomare pa piruma kogono napeme lo remaa pagema. Go pagomare go agale lisima. Go alinuri nimuna maa adaalu mapuaoma ali medana elenu adoma agale pa leme. ¹² Gore Mudu Ali Yesu Keriso-na bi madaare naame go alinu agale mana puri paloma go-rupa teme: Pora waru epe-rupa pamuma kogono puma nimina eda mealapape.

¹³ Go pea-le ame balinu-ya, nimiru epe kogono pape giya nakomalepape. ¹⁴ Gore naame go pepa luma rapaamonaloma ali medame napagalia-daare go ali waru adalepape. Go puma nimu raapu nimiru ralepape. Go puma nimiru nimuna koe kone madaa nimu yala poteme. ¹⁵ Go pea pare nimiru yada lore ali kone nasalepape. Dia-le nimiru nipu ame kone suma agale mana tapape.

Agale medaloma

¹⁶ Mudu Ali nipuri ora kuma pi konena re yaa-pulu nipumi ade abuna ele raayo madaare kuma pi kone gina. Ali Munduri nimiru raapu pirina.

¹⁷ Niri Pol nana abi patalepape lo pepa madaa rapaato. Gore nana pepa raayo madaa neme go-rupa kama luaayo.

¹⁸ Naana Mudu Ali Yesu Keriso-na epe lo robaa kuma nimiru raayo raapu pirina.

Go mada ni Pol yaade.

Timoti Egali Ripili Agale

Timoti-ri nipu Kristen penaali meda piruma nipuna adare Listra-na su Galeisia robo-para pirisa. Nipuna agiri Juda ena pare nipuna aaraare Grik ali pirisa. Pol-me Timoti kogono pamu polalo maa pamisa (Aposel 16:1-3).

Timoti-ri werepe mo Epesas su-para wi lotu ada ali mudu pirisa rabu Pol-me go pepa nipu piri-para lu rapasa.

Riri-nane go pepa-mere go-rupa lea: Enaalina kone rulaere ali medalomame mabebolaalimi-le Timoti ne waru adobape lisa. Go alinuna kone rado pi-airi go-rupa wimi: Go su kamaa elenuri epe elenu-daa dia. Go-ai ali medame ora epe pirape ele mulalora nipumi eda medaloma niti puma ena namealia.

Laapopa agale adaa re go-rupa wia: Epe lotu-para kogono surubape nalisa. Go-rupa puma lotu adana kogono ali-para surube ali ele pi-ai ali piralia pae madaa lisa. Agale medare Timoti-ri Keriso-na epe kogono ali pirape lisa. Nipuna pea ainuri lotu adana enaali komea komea lo pape lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Epe-rupa piralepape agale (1.1-2)

Epe agale ele pi-ai su-para pula (1.3-3.13)

Gote-na agale-para nipuna piare ora adalepe (3.14-4.5)

Pol-me agale mana Timoti lakalisa (4.6-6.21)

Pol-me Timoti piri pepa egali luma rapasa

¹ Ni Pol-re Yesu Keriso-me madaa misadaa nipuna kogono ali pi. Naana raba mi ali Gote-me naa Yesu Keriso madaa wala muma naa nipuna loma mapiraaya.

² Timoti, ne lagelisuade epe agale pagoma neme kone rulasi. Go-rupa puma nere ora nana si ya-pulu neme go pepare ne piri-para epenalo rapaato. Gore Aapa Gote-para naana Ali Mudu Yesu Keriso laapome nipuna epe raba meape kone-para kodo

komape kone-para kuma pi pu robaa naa go aaya.

Naame makirae agale ora giyalimina

³ Abalade ni Masedonia su-para polalo pirisua rabu nere Efesus su-para pirape lagisuade pare pa pirape pu wala lagialo. Go su-parare ali medalomame makirae agale giyoma redepe le agale mogeaalepape pu laketapape. ⁴ Gore Juda alinuri nimina lidi remaa page giyoma nimuna pa aapa kasuanuna binu page nadipialepape puma laketapape. Go pi konemere ape ero agale marekaalalo leme. Go pi agalemere Gote-na agale dia yaalia kone suma go agaleme kone rulaeme enaalinu nimu naraba mealia kone wimi. ⁵ Gore abi go agale mana nimirapa lagialo-le nimimi go agale waru pagalepape. Pagalimi rabu nimina lo robaa-para epe kone komea suma lo robaa-para wi redepe le konena pamuma Gote-na kone lo robaa-para maa samina. Go kokenumiri enaalinu madaa ranaa komape kone marekaalia. ⁶ Ali medalomame apo redepe le agale giyasimi-pulu nimu pa agale laari puma Gote-na pora naraleme. ⁷ Nimu Gote-na rekena agalena tisaa pirulalo pirisimi pare nimuna agale-para nimuna puri pale agale raayo page nagiyaeme.

⁸ Gore Moses-na rekena agale pagola pemare epeta. Yapare go rekena agale eperupa pagoma raitalimina. ⁹ Pare rekena agalere epe enaalinu madaa nawia-daa makuaaeme. Dia, rekena agale yoke enaalinu ma-redepe yainalo gisa. Go-rupa puma Gote koau waaloma koeyae peme alinumi pagaliminalo gisa. Go-rupa puma enaali medalomame Gote-na kone madaa ero loma abalana kone wimi pare Gote-me nimu rekena agale pagaliminalo gisa. Enaali medalomame agi aaraa lu makomeama pa enaali radonu page lu makomaeme-daa go rekena agale adoma raitaminalo gisa. ¹⁰ Go-rupa puma ali paake yole alinumi pagaliminalo maa gisa. Alinu medaloma enaalinu-para koeyae peme page enaalinumipi paake noma piru rabuame page rekena agale pagaliminalo gisa. Gore enaalinumiri yaa madaa makuaa agale lo makirae

agale leme enaalinu page ora ma-redepo yaalalo agale giyoma peme rabu rekena agaleme go elenu pename maa walenalo lu wisa. ¹¹ Go ma-redepo yape agalere Gote-me Epe Agale remaa madaa gisa. Go-rupa puma enaalinumi go agalena re adaliminalo moge riaayo. Go Epe Agalere neme Gote-na epe paana kuma pi puri mada moge aayo.

Gote-me Pol kodome komisa rabu Pol nipumi Gote-para ora pili lisa

¹² Naana Ali Mudu Yesu Keriso-me ni kogono panolo puri gisa-pulu neme ora pili loaayo. Gore nipumi ni nipuna kogono epe-rupa panolo ni madaa kone Go ni mapiraasa. Go-rupa pisa-pulu neme ipu-para ora pili lalo. ¹³ Gore ora abalade neme Keriso koeyae agale loma neme nipuna ruru piri enaalinu-para yada kepema nimu-para ero agale lisuade. Go-rupa pirusua pare neme nipu madaa abala kone narulasua-pulu neme kone waru nasuma go-rupa abala pu pirusua. Go kone nawisua rabu nipumi ni kodome komisa. ¹⁴ Go-rupa puma Ali Mudumi ni waru kodome komoma nipuna epe raba meape kone gisa. Go-rupa puma nipumi lo robaa-para kone rulae-para ranaame komoma kone kuma pi gisa rabu Yesu Keriso raapu epe-rupa piru aayo.

¹⁵ Yesu Keriso su kamaa ipisare gore pupitagi ne enaalinu ade abuna epe-rupa mapiraalalo ipisa. Go agalere ora agale leme-le enaali raayome pagoma kone waru rulaalepape: Gore ora pupitagi nape-na ali mudu ni pirusuade. ¹⁶ Go-rupa pea pare Yesu Keriso-me nipu ora pawa piruma rono napagaape kone pename waalisa. Go rabu Gote-me ni koeyae ali mudu pirusua pare kodome komoma raba misa. Go-rupa pisare nipumi wala werepe kone rulaoma piralimide enaalinu naa kone adenalo pisa. Go enaalinumi ni adoma nipu madaa kone rulalimi-daare nimu ade abuna kagaa piramala palimi. Go-rupa pisa-pulu Gote-me ni kodome komoma raba misa. ¹⁷ Gore nipuri ade abuna piru aayade Mudu Gote yapare

enaali nimimi gupa nipu na-ademe. Go-rupa pea-le nipuna epe paana puri-para nipuna adaa bi-parare ade abuna minasalimina. Go ora.

Timoti lore alinu raapu yada polalo puri pasa

¹⁸ Nana si Timoti, abalade Gote-na agale lakale alinumi ne madaa agale lalasimide. Neme go agale makuaaoma agale mana lagialo. Neme go agale puri paloma pagoma neme yada waru pape. ¹⁹ Go-rupa puma puri paloma kone rulaoma lo robaa-para wi epe kone waru sape. Gore ali medalomame nimuna lo robaa-para wi epe kone rubisimi rabu nimuna kone rulae ma-koyaasimi. ²⁰ Ali go-rupa piraasipiri Himeneus-para Aleksander-para nipu laapome go-rupa pisipi. Go-rupa pisipi-pulu neme nipu laapore Satan-na puri madaa mea kalisua. Go-rupa puma nipu laapome Gote-na bi madaa ero agale wala meda nalisipi.

2

Beten lape loma agaa meape

¹ Gore nena abala ririna pape kogonore neme go-rupa lagialo: Enaali raayome Gote-para beten tapape. Go-rupa puma lape agale-para enaalinu raba meape agale-para ele meape agale page beten loma agaa mealepape. ² Ali mudunu-para beten laminare gavman-nu madaa page nimimi Gote-para beten tapape. Gore nipumi naa epe-rupa surubena naa raayo ora pawa epe-rupa piramina beten go-rupa latepape. Go-rupa pumare naa Gote-na ora epe kone mogema pora epe-rupa pamuamina. ³ Beten go-rupa leme rabu ora epelea-le naana Raba Mi Ali Gote-me naa raana waru komea. ⁴ Naa beten lema rabu Gote-me nipuna konere enaalinu raayo ade abuna kagaa piramala puma nimumi ora agalena re waru adena kone su aaya. ⁵ Gore Gote komea ora pia. Go-rupa page ali komea Yesu Keriso-me Gote-para enaalinu-para epe-rupa piraaminalo makibuaaya. ⁶ Gore enaali raayo Yesu Keriso nipu komoma wala kaba misa. Go-rupa puma Gote-me ria komena kone wisa-daa Yesu komisa. Go kone madaare Gote-me

enaali raayo ade abuna epe-rupa mapi-raalalo wala misa-daa makuaaema. ⁷ Gore nana kogonore nipuna epe agale enaali lakelanolu Gote-me ni aposel kogono ali mapiraasa. Go-rupa puma nipumi niri enaali meda-para pirina epe agale mogeanolo mapiraasa. Gore nimumi go ora agale loma go madaa kone rulaliminalo pe. Go madaare neme makirae agale nalalo.

⁸ Gore nana konere lotu ada raayona kiritu piri enaali raayomere beten lamina. Go-rupa puma nimu ora epe-rupa piruma rono pagape kone-para yada pape kone giyalepa. Go raburi nimuna lo robaa-para epe kone suma beten leme rabu ora epelea.

Enanuna agale

⁹ Gore nana konere enanu nimuna kuranu epe kone suma pawa epe-rupa yaaoma piralepape. Go-rupa puma nimina kalu iri madaa au adaapu napeo epe epe elenumi au napeo kulubu sekerenumi au adaapu napamina. Go-rupa puma kau adaapumi kabe mamina-nu page namaraalimina. ¹⁰ Dia, enanu nimi Gote-na wanenu pirulalo lemere gore nimimi epe kogononu palimiri gore nimina lo robaa-para ora epe au-rupa palepape. ¹¹ Enanumiri nipuna kone rabuaanaaoma agale loraoma agale pago piralepape. ¹² Nemere enanu-para Gote-na agale alinumi go-rupa mogealepape pu nalaayo. Dia-le enanuri lotu ada-para agale loraoma pawa piruma pagamina. ¹³ Gore Gote-me Adam riri-nane waru pirinaloma werepe warisa-daa enanu madaa go agale lagialo. ¹⁴ Go page Satan-me Adam-para makirae agale abala nalakalisa pare ena-para abala makirae agale lakaloma go ename Gote-na rekena agale naralisa. ¹⁵ Gore enanumi kone rulaoma epe kone saoma puma piralimiri Gote-me nimu raba minalo epe-rupa piralimi. Go-rupa pumare enanumi nogo naaki madialimi rabu Gote-me nimu epe-rupa raba mealia.

3

Pol-me Yesuna ruru enaalinu surube alinu agale mana lakalisa

¹ Go agalere waru pagalepa. Ali medame Yesuna ruru enaalinu surubenalalo kone mealiare gore nipumi ora epe kogono pulalo pea. ² Go-rupa puma Yesuna ruru enaali surube ali nipu waru epe-rupa piruma enaali medalomame nipu madaa koeyae ele meda na-adalimi. Go-rupa puma nipuri ona komea raapu epe-rupa piralia. Go-rupa puma nipumi ele nolalo palia rabu adaapu nanena. Go-rupa puma nipumi epe kone suma epe-rupa puma pirina. Go-rupa puma nipumi enaalinu raayo ada muma page nipu enaali raayo-para page epe agale mada mogeama mea waatea. ³ Go-rupa puma nipumi ipa bia naliare makeae le ali napiralia. Go page nipu wagepu rono page kone nasuma piralia. Dia-le nipumi enaalinu-para pawa kuma pi kone wina. Go-rupa puma nipumi kana madaa page kone adaapu nasaina. ⁴ Nipumi nipuna ena naakinu waru surubalia. Nipuna nogo naakinumi nipuna agale epe-rupa pagalimi. ⁵ Gore ali medame nipuna ena naakinu waru nasurubalia-daare gore nipumi Gote-na Yesuna ruru enaalinu mada nasurubalia. ⁶ Gore pena kagaa kalu ipa mi alimi nipu surube ali madaa napiralia. Dia-le nipumi Satan-na kone mogealia-pulu ali-kone suma Satan koeyae rudu misade-rupa nipu page mealia. ⁷ Go lotu enaalinu surube aliri Gote-na ruru napiri enaalinumi nipu epe ali lamina. Gore nipu epe-rupa pi-daa naleme-daare enaalinumi nipu madaa koeyae kone wina. Go rabu Satan-na makirae koneme nipu mealia rabu yala potea.

Lotu ada-para kiritape enaali raba mi alinuna agale mana

⁸ Go-rupa pumare mo Yesuna ruru enaali raba mi alinumiri kone komea waru suma epe-rupa piruma kogono pamina. Go-rupa puma nimumi ipa bia waru nanoma makeyae ali-rupa napirina. Go-rupa puma nimumi ali medalomana kana ele mada kepaame kome kone nasalepape. ⁹ Naana kone rulae agalena rere Gote-me nimu maa waalea-daa nimumi surubuma lo robaa-para kone waru makuaaoma

samina. ¹⁰ Abala ririnare nimuna kogono puri palea palo adalepape. Go-rupa puma nimumi epe-rupa palimi-daare nimumi Yesuna ruru enaalinuna kogono pa pina. ¹¹ Go-rupa pea pare nimuna enanu page kone waru su piruma pa po rilipu agale natapape. Gore nimumi nimuna kone surubuma ele raayo madaa epe kone suma epe-rupa palepape. ¹² Yesuna ruru kiritape enaali surube alinumiri gore ena komea raapu piralepape. Go-rupa puma nimumi nimuna ena nogo naaki waru surubalepape. ¹³ Ali medalomame Yesuna ruru enaalinu surubenalo kogono palimiri epe kogono puma nimu epe bi mealimi. Go-rupa pumare naame Yesu Keriso madaa kone rulaoma nipu raapu pima-le go raba mi alinumi agale puri paloma enaalinu mada lakeleme.

Pol-me Gote-na paa-alinu madaa agale lakalisa

¹⁴ Gore abi go pepa tyalore ni nimi piri-para wagepu adolalo epaluame pi. ¹⁵ Go-rupa pea pare neme wagepu na-epaluare nimimi go agale yarepea mogealiminalo Gote-na ruru kiritape enaalinumi epe-rupa pirape kone makuaamina. Gote ade abuna piru aaya-le nipuna ruru piruma nipuna epe lotu ada-rupa pimi. Go-rupa puma go piri enaalinuri Gote nipuna ada pigi nimumi epe agale raapu waru wamo puma surubeme. ¹⁶ Gore Gote-na agale mea waalisa-daa go agalena re gore ora adema.

Go-rupa pea-pulu ali medame go epe agale madaa narabuainalia. Naame Keriso madaa go-rupa lema:

Nipu ora ali aulaoma yogale muma su kamaa ipisa. Nipumi Holi Spirit-na epe pora raayo pename mea waalisa.

Go rabu ensel-numi page adisimi. Enaalinumi nipuna ruru raayo piri-para mogelesimi.

Su kamaa enaalinumi raayome nipu madaa kone rulasimi.

Go-rupa puma Gote-me nipuna epe paana puri kalalore nipu so yaa madaa maa pisa.

4

Makirae agale le alinuna agale

¹ Holi Spirit-mi agale waru go-rupa lapa lageta: Werepe yapi di epalia rabu ali medalomame kone rulae agale giyalimi. Go-rupa puma nimumi ali makirae koeyae remona agale pagoma Satan-na kogono page alinuna makirae agale page pagalimi lea. ² Go agale madaare makirae agale le alinumiri nimumi makirae agale leme rabu nimuna lo robaa-para wi kone palaku yo garuaoma Satan-na kone suma leme. ³ Go-rupa piale ali rurumiri nimu ena narumaape loma eda medaloma nanape pu mogeleme. Go leme pare abalade Gote-me go edanu warisa-pulu naa enaalinumi ora agale makuaaoma kone rulaema-pulu go edanu madaa Gote-para ora pili loma mada nalima. ⁴ Ele raayore Gote-me warisa-ainuri ora epelea. Go-rupa pea-le wala meda pa nagiyalimina yapare naame muma Gote-para beten ora pili loma lamina. ⁵ Gore Gote-na agale-para beten laapomere naa Gote nipuna ruru ma-aulaaya.

Timoti-ri Keriso-na epe kogono ali piri-rina

⁶ Gore neme go agale mana naana amenu lakala-daare nere Yesu Keriso-na kogono ali epe-rupa pirali. Gore nipuna agale mada kone rulaoma go pagiside agale mogealiri ne puri pale kone mu pirali. ⁷ Go-rupa pea pare enaali medalomame Gote-na agale nalaoma pa remaa pamu leme-daare go makirae agale nimimi koau walalepape. Gote-na kone mumare nimi puri mapalaainalo pagalepape. ⁸ Gore naana yogale puri mapalaape kone go-rupa naa ogesi-daa raba mealia. Go-rupa pea pare Gote-na kone meape konere go-rupa naa ade abuna raba mealia. Go-rupa puma abi naa pa pima-rupa page werepe epe-rupa piralimi rabu page go koneme naa raba mu aaya. ⁹ Go agalere ora agale leme-le enaali raayome pagoma kone rulalimina. ¹⁰ Go madaare Gote-me enaalinu raayo ora yalo kagaa piramala mapiraalia-pulu nipumi kone rulae enaalinu-para go-rupa palia. Go-rupa puma naame ade abuna kagaa pirape

Gote madaa kone rulaoma nipu adoba pima. Go-rupa pea-le naame Gote-na kone mulalo kedaa pu kogono pema.

¹¹ Gore neme go agalere enaali raayo-para puri paloma agale mana mogeape.

¹² Gore ne penaali pare nimumi nere pa ali meda kone nasalimi. Dia, pare neme agale komea ne pora epe-rupa pamu ranaame komo kone rulae epe-rupa piraina. Go-rupa pali rabu enaalinumi go epe kone raayo adoma raitulalo palimi.

¹³ Ni epalua-daare abi page gore Gote-na agale mana enaalinu-para yarepea lake-tapape. Go page neme nimu-para Gote-na pora waru raitaliminalo agale laketa-pape. ¹⁴ Gore abalade lotu-na ali kalunu-para ne mada ki wisimi rabu nimumi Holi Spirit-na puri meanalo Gote agale lagisimi. Go-rupa pisa-le go agalena puri nagiyape. ¹⁵ Gore enaali medalomame pora epe-rupa kuraoma palimi rabu adalimi. Go-rupa pea-pulu ade abuna go kogono pulalore nena kone raayome go kogono puma waru surubape. ¹⁶ Go-rupa puma nena pamuala pora waru surubape. Go enaalinu mogeali rabu waru mogeape. Ade abuna neme go kogono puri paloma pape. Go kogono puma pali rabu nena agale page raitalimide enaalinu page ne page ade abuna kagaa piraamala palimi.

5

Enaali raayo nena ama bali aapa ame pirina

¹ Neme yomogaenu-para rono napa-gaape. Dia-le neme nena aapa le-rupa ipu-para agale pawa loma ma-redepo yape. Go-rupa puma nena yagonu ame-rupa nimu raapu pirape. ² Go-rupa puma enagaenuri ora nena agi-rupa kone sape. Go-rupa page ena maapuanu page ora nena balinu kone sape. Go-rupa puma enaali raayo madaa epe kone suma pora pamualepape.

Ena wasanuna agale mana

* **5:10:** Abade go yapi di raburi enaali meda nena adaa-para epealia rabu age madaa-ae kegere kogonome adili enaalimi radepeala pisimi. Go pi kogonore nipuna kogono alinu-para pipape lo lakelisa.

³ Gore ena meda nipuna ali komalia rabu nipu kama raapu ena wasa pirualia-pulu nipu waru raba meape kone samina. ⁴ Pare ena wasa medare nipuna si wanenu pirina nipuna kasuanu page pirina-le nimumi abala ririna kogonore go-rupa palia. Go madu wi si wanenumi Gote madaa kone su abala ririna nimuna agi aaraanu-para aaya kasuanu page raba mealimina. Gote-me go kone madaa raaname ora waru komea.

⁵ Gore ena wasare medare nipuna aali abala komisa-pulu nipu ora kama pirina nipuna surubape enaalinu napimi. Go-rupa pea-le nipumi Gote madaa kone waru rulaoma ade abuna naare paame page ribaa page nipumi Gote-para beten loma ele mulalo agale mu aaya. ⁶ Go-rupa peapare ena wasa medare nipuna abalana kone koeyae pa saaba pia-pulu nipu pa piru aaya pare abala komaa-rupa pia. ⁷ Gore pa enaalinumi mo ena wasanu-para koeyae agale naleme-daare Gote-na agale mana pagoma ralina lake-tapape. ⁸ Go-rupa pea pare ali raayome nimuna rurunu waru nasurubalimi page ali raayome nimuna enanu narabamealimi page alinumi nimuna kone rulaere giyalimi. Go-rupa paa-daa su ribaale-para piri enaalinu koe-rupa pimi pare nimi page ora koe-rupa piralimi. ⁹ Gore ena wasa lotu kogono pepa madaare pa ena wasa rado radona binu madaa natape. Dia, pare ena wasa medare nipu maali 60-pela pa piruma ali komeame rumaasade enanuna bi pepa madaa mada lu ina. ¹⁰ Go-rupa puma nipu epe kogono rado rado pi ena laminyare abalade nipumi nipuna si wanenu waru surubisa. Go page pora kimisu-para piri enaalinu page eda katea. Go page nipumi Gote-na ruru enaalinuna ali radepeasa.* Go page nipumi abalade naarali piri enaalinu raba mea. Go-rupa puma nipumi epe kogono rado rado page pea-pulu go ena wasanu go-rupa lotu kogono pinalo nimuna bi pepa madaa lu sape.

¹¹ Go-rupa pea pare ena wasa medalo-

mare nimu penaali wala polalo pemele nimuna biri pepa madaa natyape. Dia-le nimuna lo robaa-para ali polalo kone rekelea rabu nimumi Keriso koau waalaeme. ¹² Go-rupa pumare abalade nimumi kone rulaoma Keriso-na lotu kogono wala giyalimi-daare nimumi Keriso-para lisimide agale raitalimi. ¹³ Gore nimumi Keriso giyoma kone rado page go-rupa wimi: Nimumi kogono kiasa komoma ada raayo-para pa pamu aaeme. Go-rupa puma nimumi enaalinu medalomana agale paake muma pamu lakeleme. Go-rupa puma nimumi pa kudiri agale madaa lo aaeme. ¹⁴⁻¹⁵ Go-rupa pea pare ena wasa medaloma ki age rubuma pa pora pamulalo Satan-na pora raleme. Go-rupa pea-pulu nana konere aali penaali kome ena wasanuri nimu wala rumaaoma nogo naaki maduma ada surubalimina. Nimuna go-rupa palimiri naana yada lore ali medalomame naa-para koeyae agale mada nateme. ¹⁶ Go-rupa pea pare kone rulae enaali medalomare nipuna ruru-para ena wasanu pitimi-daare nimuna kone wasupa waru surubalepape. Yesuna ruru enaali nimumi ele kalape kedaa nakomalimi. Dia, pare apo kama raapu piri ena wasanu surubalepape.

Ali kalununa agale kogono waru pinalo

¹⁷ Gore lotu adaa surube kogono ora epe-rupa peme-daare nimimi pa ali medana meape kana elere ora laapo mealimina. Gore mo surube alinu nimumi enaalinu Gote-na agale waru lakeloma mogealimi-daare yoto ora waru mealimina. ¹⁸ Gote-na agale wi buk-mi tya-rupare pagape: Mena gawame kuniga wit rabuaanaalia raburi nipumi eda ogeasi noma nipuna kana ele-le nipuna agale namuma rogaape lea. Go pe-le kogono alinumi nimu yoto mada mealimi. ¹⁹ Gore ali medame lotu surube ali madaa koeyae tea-daare nimimi nipuna agale napagalepape. Go-rupa pea pare ali repo laapome adalepa tepere nimuna agale mada pagape. ²⁰ Gore lotu surube ali medalomame koeyae pu piralimi-daare gore neme Yesuna ruru enaali raayona le agaa madaa go ali-para agale mana waru lape. Go-rupa pumare mo enaali

medaloma page nimu paalame komalimile laketapape.

²¹ Gote-na le agaa-para Yesu Keriso-na le agaa-para Gote nipuna mapiraasade ensel-nuna le agaa madaa page ora agale lagialimi. Nemere apo agale mana waru pagape. Go-rupa puma agale raayona re ora waru namakuaaoma pa agale wagepu go-rupa nalape. Go-rupa puma neme agale mana lakete rabu ali yago madaa paala nakomape. ²² Neme ali medalomame nimuna kalu madaa ki wagepu nasape. Dia, nimumi koeyae polalo palimiri nimu raapu napirape. Dia, pare ade abuna ora epe-rupa pirape.

²³ Neme pa ipa wain nolalo paliri ipa wain ogesi-daa suma nape. Go-rupa paliri nena lo robaa-para ogesi-daa raba mealia.

²⁴ Ali medalomame koeyae peme rabu waru adema. Go-rupa pea-le go koeyae elenu madaa koeyae rudu minalo abala maa palia. Yapare ali medalomana koeyae elere kaledoma peme pare werepere enaali raayo nimuna kone penaa mea adalimi. ²⁵ Go-rupa epe kogono page pename epe-rupa adalima. Go-rupare epe ele medalomare abi pename na-adema. Go-rupa pea-le epe elenu ade abuna kudiri pu mada nasamala palia.

6

Kogono naakinuna agale

¹ Pa kogono madaa adili naaki raayomere go-ae madaa kone makuaalepape: Nimina Mudu enaali adaapumiri ora epe ali mudu kone suma nimuna bi minasaalepape. Go-rupa puma pa enaalinumi Gote-na bi madaa ero agale naloma naana aposel-me page ero agale naleme.

² Pa kogono pape naakinuri nimuna ali kalunumi kone rulaoma ame bali kama pimi-le nipuna agale nagiyalepape. Dia, pare go ali kalunuri nimu Keriso-na ruru page pimi-pulu nimuna kogono ora waru epe-rupa palepape. Go-rupa puma nimi kogono naakinuri kogono madaa epe yoto mealimi rabu ranaame komoma kogono pamina.

Ele adaapu saawe konere koeyae kone yade

³ Ade abuna neme enaalinu kone pa epe go-rupa ena agale loma mogeape. Pa ali medamere naana Ali Mudu Yesu Keriso-na ora agale-para naana moge aaema kone giyoma pa agale rado meda mogealia-daare gore nipumi Yesuna agale-rupadaa natea. ⁴ Go-rupare nimu pa rope pi kone suma kone waru nasalimi. Nimuna konere nimumi ape loma agale madaa yada polalo peme. Enaalinumi go kone salimi rabu nimumi kudipa kone suma ape lo ero agale loma koe kotare pabe kone page salimi. ⁵ Go-rupa puma mo enaalinumi ade abuna rono pagoma koeyae agale abuleme. Go pi enaalinumi nimuna konere pa makeae kone suma ora agale nateme. Nimuna konere Gote mada ele mulalo leme.

⁶ Gore ali medame Gote-na raana raluma pa elenu madaa kone narulalia-daare gore nipu raaname waru komalia. Go rabu nipumi pa ele kepaame kome kone nasalia. ⁷ Gore amame naa su kamaa pena madialo raburi naa ele raapu namadisa. Go-rupa pea-le naame go su kamaa giyalimade raburi naame elenu page mada nariaoma palima. ⁸ Go-rupa naame eda mamina ele yalemare naame gore ora epelea lamina. ⁹ Go-rupa pea pare ali medalomame ele adaapu sulalo kone salimi-daare gore koeyae koneme nimu kotalalo pea. Go-rupa puma nimuna konemere ele adaapu epame komalimi-pulu nimumi ele adaapu saawe kone wimi-pulu bebolalimi. ¹⁰ Gore mo kana ele meape konere ora koeyae elena re yaa-pulu go kone madaa opea. Ali medalomame abalade kana madaa kepaame waru komalimi-pulu nimuna kone rulae giyoma nimuna robaa-para kedaa adaalepe ruma koe-rupa piru aasimi.

Puma kagaa pirape kone wasupa meamina

¹¹ Go-rupa pea nere Gote raapu pi-le neme mo koeyae kone giyape. Go-rupa pumare neme epe redepe le kone-para epe-rupa pirape kone-para kone rulae-para ranaa komape kone-para waru epe-rupa rekape kone-para pawa epe kuma pi kone apo raayore ora meape. ¹² Go-rupa

puma Keriso madaa kone rulaoma kogono kedaa polalo pumare ade abuna kagaa pirape kone mealua. Go epe-rupa pirape kone pirinalo Gote ne yaaloma gisade. Go-rupa puma neme enaali adaapuna le agaa madaa nena epe kone rulae abala la yokesi.

¹³ Gote nipumi ele raayo wariaoma kone kalisa. Go page Yesu Keriso-me abalade Pontius Pailat-na le agaa madaa ni Gote-na si aayo pu la yokesa. Go Naakina aaraana le agaa madaare neme agale puri paloma go-rupa lagialo: ¹⁴ Gote-me epe kone muma naa mea waalisa-le neme epe-rupa surubape. Neme go-rupa surubaoma pumare werepe naana Ali Mudu Yesu Keriso wala epaliade yapi di rabu pename epalia-daa adalimi. ¹⁵ Nipuna epaliade yapi di madaare Gote-me nipuna raana raluma mea waatea. Gote-me nipu komeame puri paloma enaalinu surubuma ali mudu raayona Mudu pia. Go-rupa page nipu ora mudu alinuna Ali Mudu pia. ¹⁶ Nipu komea nipuna puri ora nadia yaalia. Nipuna purina paa ora adaalepe yaa-pulu naa nipu piri re-para mada napalima. Enaali medame abalade nipu na-ademe. Enaali raayome abi nipu madaa ora na-adalimi. Nipu ora adaa bi page ade abuna kagaa pirape puri page ora saaba piru aaya. Go ora.

Ele adaapu wi alinuna agale mana

¹⁷ Gore go su kamaa piruma ele adaapu saayo kone su aame alinu go-rupa lake-tapape: Nimi pa ali-kone giyoma ele madaa kone ogepu rulaalepape. Ele raayo dia yaalia elenu madaare nimimi raaname waru nakomalepape. Dia, pare Gote-me naa ele raayo epe-rupa meaminalo go-rupa waru go aaya. Go-rupa pea-le nipu madaa raaname komoma kone mapiraoma adoba piramina. ¹⁸ Go elenu adaapu su aamede alinu agale mana go-rupa laketa-pape: Nimimi epe kogono raayo waru pamina. Go-rupa puma nimimi epe kogono raayo madaa kone marekaaeme-pulu nimumi go madaa raana waru komalimi. Go-rupa puma nimumi ade abuna nimuna ele enaalinu kaloma rumaalepape. ¹⁹ Gore

nimumi go agale pagalimi-daare werepe nimu epe meape yoto mulalore epe kogono pamina. Go-rupa puma nimu puri muma ade abuna epe-rupa piramala palimi.

Timoti nena kogono waru surubape

²⁰ Timoti, abalade Gote-me ne epe moge riape kogono gisade-le waru surubape. Go-rupa puma pa su kamaa wi agalepara pa makeae ape agale giyape. Go-rupa agalere pa enaali medalomame kone waru nasuma makuaape agale leme pare go pi-ai agale ora kolea. ²¹ Gore ali medalomame go makuaape agale epa wia lema pare nimumi epe redepe le pora agale giyeme. Gote-na epe raba meape konere nimi raapu wina.

Timoti Laapo Ripili Agale

Timoti-ri Pol-na kogono ali yago pirina Pol-me go pepare nipu piri lisa. Pol-me nipu epe pora rinalo mea waatalo lu rapasa. Timoti nipuna kone rulaere nay-ola painalo page Yesu Keriso-na epe agale laketa-pape kogono nagonalo lisa. Nipumi Gote-na redepo le pora rinalo page lisa. Enaalimi nipu radaa-para kedaa laapo mea kaleme page go-aimi nipu kalisa kogono puri paboma pinalo lu rapasa.

Timoti-ri koeyae kone wi alinuna agale koeyae madaa napagape. Go pi agale pageme enaalina pirape ele mabebolaaya. Timoti-miri Pol-na paa-ainu makuaaoma ralina lisa. Gore puri pabo kone rulape-para lo-pu kumapu ena pirape-para yago raaname koma-aipara kedaa rado rado riapeaina agale lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Abi piralepape agale-para Timoti madaa beten lae-rupa (1.1-2)

Keriso madaa yala napolalepape (1.3-18)

Keriso raapu piruma yada papena agale (2.1-26)

Po raapu yapi di rabu enaalinumi koeyae palimi (3.1-9)

Kone rulaoma piralepape (3.10-4.8)

Timoti-mi Pol wala epenalo abi piralepape (4.9-22)

Timoti-ri ora Gote-na kogono ali-rupa pirape

¹ Niri Pol Gote-me ni epe kone guma Yesu Keriso-na kogono ali mapiraasa. Go-rupa pisa-pulu naa Yesu Keriso raapu ade abuna pima. Nipumi go-rupa palua-le agalemere naa epe-rupa mada piramina.

² Timoti, nere ora nana si yaa-pulu neme go pepa ne piri-para lu rapaato. Aapa Gote-para naana Ali Mudu Yesu Keriso laapona epe raba meape kone-para kodo komape kone-para kuma pi kone page nena pu robaa-para gina.

Gote-na Epe Agale madaa yalame nakomamina

³ Gore nana aapa kasuanumi wi kone suma Gote-na kogono pisimide-rupa neme page nimuna pora pamuaayo. Go-rupa puma neme nipu-para ora pili loaayo. Gore nana beten-mere ribaa page naare paame page ade abuna ne madaa kone suma Gote-para beten loaayo. ⁴ Wala makuaayo rabu paitape loma nena le-para kilipisade re madaa kone suma ne ora adawe kone wi. Go-rupa paluare neme raaname waru komalua. ⁵ Gore neme ne ora kone komea suma makuaabaayo. Go puri paloma rulape agalere nena aaya Lois-para nena ama Yunis laapome page go-rupa kone rulasipi. Go-rupa puma go epe kone rulaere ne madaa page wia-daa waru makuaayo. ⁶ Go-rupa pea-pulu neme nena epe kone ora nagiyape. Abalade neme naaki nena kalu mada ki wisua rabu neme Gote-na puri miside. Go-rupa puma abiri neme wala go puriri ora waru marekaaoma paina. ⁷ Dia nipuna Holi Spirit-na puri naana lo robaa-para rubitaboma naa puri paloma ranaa komape kone suma naa surubema. Go-rupa puma naame paala nakomoma kogono pamina.

⁸ Go-rupa pea-le naana Ali Muduna agale lakelapape rabu yalame nakomape. Go page ni karapo ada-para pi-daa go madaa yalame nakomape. Dia-le Gote-me puri gialia raburi ni raapu kedaa ruma Ali Mudu-na Epe Agale enaalinu laketa-pape. ⁹ Abalade Gote-me naa ade abuna kagaa pirape kone Go naa nipuna ruru enaali raayo piraminalo yaaloma mapiraasa. Gore nipumi naa epe kogono meda pisima-daa kone nawisa pare nipumi epe raba meape koneme pisa. Ora abalade Gote-me su yaa nawarisa rabu Yesu Keriso naa gulalo kone mapiraoma agale pu mapaitaasa. ¹⁰ Go-rupa pisa pare abi go raburi naana Raba Mi Ali Yesu Keriso-me go epe kone naa pename maa waalisa. Gore Yesu Keriso-me komape puri maa rubuma nipumi naa ade abuna epe-rupa mapiraainalo Epe Agale pename maa waalisa.

¹¹ Nipumi abalade ni Epe Agale laketa-pape kogono-para Gote-na kogono panolo

ni aposel kogono ali mapiraasa. ¹² Gorupa pea-le neme go kogono puma kedaa ru aayo pare go madaa yala-daa napea. Dia, pare neme nana kone rulae aliri koneme abala ade-pulu nipumi nana pawade kogonore waru suruboma pumare werepe su kamaa epaliade yapi di rabu page go-rupa palia. Go-rupa pea-pulu nipuna pora madaare nana lo robaa-para kone waru rulaayo.

¹³ Gore Timoti ora agalere abalade neme ne mogeasuade waru pagape. Go agalere mere ne ora kagaa mapiraoma epe pora mea waatea. Go-rupa pumare naana Yesu Keriso raapu piruma nipu madaa kone rulaoma raana kome ranaa komo piru aape. ¹⁴ Naana lo robaa-para pia Holi Spirit-na purimi epe agale waru mogeama surubape.

¹⁵ Gore nemere Esia su-para piri enaali raayome ne giyasimi remaa pagisi. Gore Figelus-para Hermogenes* laapome page ni abala giyasipi.

¹⁶ Neme Ali Mudumi Onesiforus-repaa kodome komenalo beten laayo. Ora rana adaapu go alimi nana lo robaa-para epe kone masaalua. Go page ni karapo ada-para pi rabu nipu yalame nakomea. ¹⁷ Dia, nipu Rom su-para ipisa rabu ni epa asa pi piruma werepe ni adisa. ¹⁸ Go-rupa pea-le Ali Mudu epaliade yapi di rabu Ali Mudumi nipu madaa kodome komenalo neme beten loaayo. Go page ni Efesus su-para pirusua rabu rana adaapu Onesiforus-mi ni raba misa-daa pa makuaaba pi.

2

Timoti-ri Yesu Keriso-na epe edali rili ali-rupa aasa

¹ Gore naa si Timoti, nere Yesu Keriso raapu piruma nipuna epe raba mi kone muma nipuna puri page meape. ² Go agale raayo abalade pagisidere neme enaali adaapuna le agaa madaa lagisuade. Go agalere epe ali surubena laketapape. Go rabu nimumi enaali radonu page mada mogealimi.

* **1:15:** Pol-me lalo: Esia su-para piri enaalimi ni aba giyame rabu Figelus-para Hemogenis nipu laapome page ni giyape. Ake paa-daa ya? Koele eleme go su minaabalua lo lakelisa.

³ Nere Yesu Keriso-na epe edali rili ali-rupa piruma kedaa page riaina. ⁴ Gore ali meda nipu edali rili ali piraliadaare nipumi kogono radonu-para bisnis-nu page napea. Dia, nipumi nipuna ali mudumi nipuna kogono madaa raaname komenalo edali rili kogono komea pea. ⁵ Gore ali medame agi rali nali pali-daare nipumi alo pope pora giyoma napope le pora kabulaoma rekena agale yokaliare epe yoto namealia. ⁶ Go page ali medame nipuna maapu-para kedaa pu kogono puma epe-rupa surubaliare gore nipumi go maapu-para poae edare nipu abala nalia. ⁷ Gore neme go ne lagialo saa pi agale makuaape. Go-rupa puma Ali Mudumi go agalena re raayore mada lagialia.

⁸ Neme Yesu Keriso ade abuna makuaape. Nipu abala komisa rabu Gote-me nipu wala marekaasa. Nipuri Devit-na rurumi madu wi naaki pirisade pare neme Epe Agale go madaa mogeasuade. ⁹ Neme go Epe Agale la yoke rabu alinumi kedaa mariaaoma ni pupitagi ne ali-rupa karapo ada adi mapaitaeme. Go-rupa peme pare Gote-na Epe Agalere karapo ada-paradaa namapaitaeme. ¹⁰ Gorupa pea-pulu nana lo robaa-para puri mapalaoma neme go koeyae kedaa raayo rili. Go-rupa puma Gote-me nipuna mapiraasade enaalinu ade abuna kagaa piramala pope kone mealiminalo kedaa rili. Gore ade abuna kagaa pirape kone-para ade abuna epe paana puri page Yesu Keriso raapu piruma mealimina. ¹¹ Naame go agale madaa puri paloma kone rulamina:

Gore ora abalade naa nipu raapu komola pisima-daare gore naa nipu raapu piralima.

¹² Gore naame puri paloma kedaa raayo ru piralima-daare gore nipu raapu page piruma ele surubalima.

Gore naame nipu koau watema-daare gore nipumi naa page go-rupa abutea.

¹³ Go-rupa pea pare naame nipuna pora giyoma naraitalimare gore nipu

komea nipuna agale nagiyalia.
Gore nipuna konere nipumi wala rado meda nasalia.

Ora epe kogono aliri Gote-na le agaa madaa adaa bi wia

¹⁴ Gore go agalere nena enaalinuna kone-para masaape. Go-rupa puma Gote-na le agaa madaa neme enaalinu-para go puri pale agale mana waru laketa-pape: Nimimi agale madaa yada napipape lape. Go konemere enaalinu mada naraba mealia pare enaali medalomame go agale pageme raburi nimuna kone makoyaalia.

¹⁵ Neme ora epe kogono paoma paliri gore Gote-me nena kogono raaname komalia. Go-rupa pea-pulu neme Gote-na redepo le agale epe-rupa lakete-daa nere go kogono mada yala nakomali. ¹⁶ Gore pa enaalinumi abalana kone suma pa remaa lo pitimi-daare go agale madaare koau walape. Go pi agalere enaalinumi pageme rabu Gote giyoma nipu raapu napitimi. ¹⁷ Enaalinumi go agale leme rabu go agalere koeyae re-re nona pi piruma go koeyae ele adaa yoma enaali adaapu madia. Apo agale le ali laapo Himeneus-para Filetus laapore nimuna moge riae tisiaa pipi. ¹⁸ Go ali laapome epe agalena pora giyoma nipumi naa epe-rupa wala marekaape yapidi-ri abala popesade enaalinu laketepe. Go agalere Keriso-na enaali medalomana kone rulae mabebolaoma makoyaaya.

¹⁹ Go-rupa pea pare Gote-me naa epe-rupa mapiraape porare abala makuaasa. Go agalere go-rupa lisa: Ali mudumiri nipuna ruru enaalinuna le agaa waru adea. Go-rupa puma pepa meda go-rupa page lu wisa: Enaali raayome naa Ali Mudu raapu pima leme-daare nimumi koeyae kone raayore ora giyoma koau waalamina lisa.

²⁰ Gore adaa ada-para plet-nupara dis-nupara rado rado wia. Go-rupa puma medalomare epe silva kaname warili-ai page epe gol kaname warili-ai page wia. Go komea-daa dia pare plet medaloma repename page sumi page warilimi. Go-rupa puma medalomare epe kogono mada warilimi pare medalomare pa kama kogono mada warilimi. ²¹ Go-rupa pea

pare ali medame go pa kogono pape plet koe-rupa giyoma epe-rupa piraliare nipu epe kogono pape plet piruma epe kogono palia. Go-rupa puma nipu epe kogono raayo pulalo kone su piruma nipumi nipuna Ali Mudu mada raba mealia.

²² Gore neme pena naakinuna lo robaa-para koeyae kone kama koau waaloma giyalepape. Go-rupa pumare epe redepo le kone-para kone rulape kone-para ranaa komape kone-para kuma pi kone-para go kone raayo mada pirape. Go-rupa puma ali medaloma nimuna lo robaa-para kone komea suma Gote-me nimu raba minalo beten leme-daare nimu raapu epe-rupa pirape. ²³ Go-rupa pea pare makeae kone-para kone nawi pu rubebe pi agalenu page napagape. Go pi agalere pa yada pape kone marekaaya-daa ade. ²⁴ Ali medame Ali Mudu-na kogono palia-daare nipumi ero agale mada natea. Dia, nipumi enaalinu raayo-para epe kone suma agale pawa loma ora epe tisiaa piralia. ²⁵ Nipumi pawasi kogono puma agale yoke enaalinu raapu agale pawa ma-redepo yaalia-daare Gote-me nimu raba mealia. Go-rupa palia-daare nimumi kone lo-pu pereke yoma ora agale mada waru adalimi. ²⁶ Go-rupa puma nimuna kone-daa epe-rupa redepo yabo salimiri nimumi Satan-na pora giyoma pogola pamualimi. Go-rupa napalimiri Satan-me nipuna wena agona nona pi-para mapiraalia rabu nipumi go-rupa puma nipuna agale pago pirinalo pisa.

3

Po raapu yapi di rabu

¹ Gore neme kone waru makuaape. Werepe su yaa perekeape yapi di raburi enaali madaa koeyae ele adaapu opapalia. ² Go rabu nama nama rubili alinu page piralimi. Go-rupa puma ele kepaame kome enaalinu page piralimi. Go-rupa puma pa agale adaapu pu rope pape-ainu page piralimi. Go-rupa puma enaalinumi koeyae ero agale leme. Go-rupa puma nimuna agi aaraanuna agale raitalimi. Go-rupa puma nimumi ora pili page mada nateme. Go-rupa puma nimumi Gote-na kogono koau waateme.

³ Go-rupa puma nimumi enaali raayo-para koeyae kone salimi. Go-rupa puma nimumi kodome komape kone page nasalimi. Go-rupa puma nimumi epe enaalinuna bi marabuanyalimi. Go-rupa puma nimumi ora koe-rupa pogolasaoma nimumi rono waru pagoma enaalinu tyalo piralimi. Go-rupa puma nimumi epe kone raayore yada lore ali aulalimi. ⁴ Go-rupa puma nimuna yagonu-para kawae madi-alimi. Go-rupa puma nimuna koeyae kone wagepu marekaalimi. Go-rupa puma nimu ali-kone suma nimuna to yogale madaa pedo pedo pumare nimumi Gote madaa ranaame nakomalimi. ⁵ Go-rupa palimi pare nimuna pa agaleme lotu loma Gote-na bi leme pare ora Gote-na puriri namakuaalimi. Neme go pi enaalinu repara napope.

⁶ Ali medaloma go pi alinumiri pagaa wi kone suma pora pamuma enanuna ada ru-nane puma kodobaeme. Mo enanu nimu epe kone nasu lo robaa-para koeyae kedaanu saapiruma nimumi pupitagi nolalo peme. Go-rupa peme rabu go koeyae alinumi mo enanuna kone mabebolaaeme. ⁷ Go enanuri nimu ade abuna epe agale pago pimi pare nimumi ora agalena re mada namakuaaeme. ⁸ Gore abaladere Janes-para Jambres* laapome Moses-na agale napagoma yada lorape kone wisipi. Go-rupa madaare koeyae alinumiri Gote-na ora agale ria giyoma yada lore ali auleme. Gore nimuna konere abala makoyaaoma kone rulape-airi ora nasalimi. ⁹ Go-rupa pimi pare nimina konemere koeyae adaapudaa napalimi. Dia enaali raayome nimuna makeae kone adalimi. Abala ririnare Janes-para Jambres laapona kone adisimirupa nimina page adalimi.

Gote-na agalere waru mogeape

¹⁰ Go-rupa pea pare abalade neme pora ralisuade-rupa neme page abi go-rupa raitape. Go-rupa puma neme go pora raluma neme moge aayo agale pagemedede. Go-rupa puma nana polalo pi porare neme page waru ade. Go-rupa pumare

nana kone rulae ele-para nina epe-rupa pirape kone-para nina ranaa komape kone-para nina puri paloma adoba pirape kone-para go kone raayore neme abala ade. ¹¹ Go page koeyae alinu medalomame ni-para koae-aunu pisimina page rana adaapu radaa nisuade page neme go alenu ade. Gore kedaanu raayo mo Antiock su-para page Aikoniam su-para page Listra su-para page keda rado radore ni madaa kama ipisa-daa neme rilisuade. Go-rupa pirusua pare neme mo koeyae alinu giyanolo Ali Mudumi go keda raayo madaa ni raba misa. ¹² Gore enaali raayome Yesu Keriso raapu piruma Gote-na kone meme rabu lore alinumi go enaali keda kaleme. ¹³ Go-rupa pea pare koeyae alinu-para makirae agale lakale alinumi koeyae agale waru lakeleme. Go-rupa puma ora koe-rupa makiralimi. Go peme pare nimuna gole go peme alimi nimu wala makiraeme.

¹⁴ Go-rupa peme pare nemere abalade mo pagoma kone rulaside agalere waru puri paloma kone rulasi. Gore neme go ora agale ria lagisimide enaalinuna kone abala waru adisi-pulu nimi makuaaoma pe. ¹⁵ Gore neme go page makuaaye. Abalade ne oge naaki piruma Gote-na Epe Buk madaa wi agale pago pirisi. Go buk-miri ne ora makuaape kone gu aayapulu go pora raitali. Go-rupa pumare Yesu Keriso madaa kone rulaoma ne ade abuna kagaa piramala pali. Go-rupa painalo Gote-me ne wala misa. ¹⁶ Gote-na agale wi buk raayore nipuna Holi Spirit-mi go agale kaloma puri mapalaasa. Gore Epe Agalena kogonore ora agale mogeama kone ma-redepo yaoma naana koeyae elenu page waaloma naana epe pora pamuape agale mana page lagialia. ¹⁷ Go agale pageme enaalinumiri Gote-na kogono peme rabu pu robaa-para puri mapalaaoma nipuna redepo le koneme epe kogono rado rado mada palimi.

4

Gote-na agale enaali lakelaina

* **3:8:** Moses-na yapi di rabu Juda enaalina remaa gupa wia. Janes-para Jambres lapore Isip supara ada pode ali pirisipi. Go remaare Kisim Bek 7.22, 9.11 go-para page wia.

¹ Gore Yesu Keriso-me pa piri enaalinu-para abala kome enaalinu-para raayo yoto rumaalia-le neme Gote-na le agaa madaa ne agale puri paloma go-rupa lagialo: Yesu Keriso-re go su kamaa ipuma naa ade abuna surubalia-pulu go mada agale mana lagialo: ² Neme nipuna agale enaalinu waru laketa-pape. Go-rupa puma ora yapi di raayo madaare ade abuna puri paloma waru laketa-pape. Go-rupa puma pawasi agale waru laketa-pape. Go-rupa puma nimuna kone ma-epeaaina ora puri pale agale laketa-pape. Go-rupa puma nimuna kone ma-redepo yainalo laketa-pape. Go page nimuna lo robaa-para puri mapalaainalo laketa-pape. ³ Go-rupa pea pare werepere epaliade yapi di rabu enaalinumi ora agale ria napagalimi. Go rabu nimuna lo robaa ru-nane wi kone madaa raaname komolalo nimuna tisaa rado radonu mea kiritalimi. Go-rupa puma mo tisaanumi nimuna raaname kome agale lakelenalo rado rado mea kiritaoma palimi. ⁴ Go-rupa pumare nimumi ora agale pagapere giyoma nimumi pa remaanu pagolalo nimuna lo robaa marekeaaoma piralimi. ⁵ Go-rupa pea-le ade abuna nena kone waru surubuma pora waru raluma pope. Go-rupa puma kedaanu ruma neme Epe Agale laketa-pape kogono waru puma Gote-na gisade kogonore waru pu kiritape.

Pol-na kogonore go dia yala

⁶ Gore abi Gote-na lodo kirulalo repe-name wain ipa mea koyaaeme-rupa nina yaapi koyalimi rabu re-para komolalo pi. Abi nana kogono madaare nana komape yapi di rudu yala. ⁷ Gore alinu epe agi rali nali pemede-rupare neme pora raayo pamuaoma pumare Gote-na gisade epe kone rulae agale riare neme waru surubede. ⁸ Go-rupa pea-le epe-rupa wagepu epeme enaalina kana elere abala yarare saabaaya. Go epe kana elere mo epe kose pagape Ali Mudumi nina kalu madaa epe raguna-rupa maa palia. Go ali epaliade yapi di raburi nipumi ni go epe ele gialia pare ni komea nagialia. Dia, pare enaali raayome nipuna epape di madaa

raaname komoma suruba pimi enaalinu page katea.

Agale pu paitalepape le agaa

⁹ Gore ni piri-para wagepu epaina kedaa pape. ¹⁰ Paga, Demas-me niri abala giyoma su kamaa ele raitalalo raaname komisa. Gore nipumi ni giyoma Tesalon-aika su-para pisa. Kresens nipuri Galesia su-para pisa Taitus-ri Dalmesia su-nane pisa. ¹¹ Go-rupa puma Luk komeare ni raapu pa pipa. Gore neme Mak pua lamu muma maa epape. Nipuri nina kogono madaa ni epe-rupa raba mealia. ¹² Neme Tikikus abala Efesus su-para mea rapaaaisua.

¹³ Gore ne epolalo pali-daare nana saket mo Karpus nipu kalisua-le Troas su-para wia-le neme ora puma mealepape. Go page buk mea epali rabu mo hos yogaleme warili buk-ri neme lisua-le ora maa epape.

¹⁴ Aleksander nipu elenu kana bras-me kunuma warili alimiri nipumi abalade ni-para ora koeyae pamu pisa. Gore werepe nipuna mo koeyae pisa madaare Ali Mudumi ora koeyae rudu katea. ¹⁵ Neme page go ali waru adape. Nipumi abalade naana agale rabuaniaalalo kama pisa-le. ¹⁶ Abala ririnare neme kose lape agale lisuade raburi ali meda ni raba mulalo napirisa. Dia go raburi ali raayome ni giyasimi. Yapare neme nimu koeyae rudu naminalo Gote-para beten laayo. ¹⁷ Go-rupa pisimi rabu Ali Mudumi abalade ni raapu piruma ni puri gisa. Go rabu neme mo ruru rado piri enaalinu raayo epe agale pagenalo pamu lagelisuade. Go rabu lore alinumi ora koeyae yana-rupa piruma ni nolalo pisimi. Go-rupa pisisimi pare Gote-me ni raba misade. ¹⁸ Go-rupa madaare alinumi ni koeyae polalo peme pare Ali Mudumi ni raba mealia. Go-rupa pumare nipumi ni nipuna so yaa-para surube yapi di adanolo epe-rupa maa palia. Go-rupa pea-le ade abuna Ali Muduna bi minasalimina. Go ora.

¹⁹ Nemere Prisila-para Akwila repaaya-para epe-rupa piralepa lo rapaayo. Go page Onesiforus-repaa page epe-rupa pirainalo rapaayo. ²⁰ Erastus nipuri Korin su-para pa pirisa. Go-rupa pisa pare

Trofimus yaina komisa-pulu mo Miletus su-para aina ipisuade. ²¹ Gore upame komoma po rilipu epape yapi dinu epaliale neme ni piri-para wagepu abi epape.

Yubulus-para, Pudens-para, Linus-para, Klodia-para go nena amenu raayo page epe-rupa piralepape agale pu rapaatema.

²² Ali Mudu-ri nena kone raapu piralia. Go-rupa puma nimi raayome Gote-na epe raba meape kone kuma pi mealimina.

Taitus Ripili Agale

Taitus-ri Juda ali-daa dia yapare nipu Kristen aulisa rabu Pol-na Aposel kogono raba misa. Pol-me Taitus-ri mo ipa solwara lena meda wi su Krit su-para mina rapasa. Lotu adana kogono surubenalo mapiraasa.

Riri-nanere pepa-me go-rupa ta: Krit enaalina peme-airi ora na-epelea lisa. Go pea-le lotu adaina mudu ali pirulalo paliade aliri epe pora ora raitalia. Werepe Pol-me Taitus-para enaali komea komea lo mogeape ele lakalisa. Gore yomagae page enagae page penaali-para inamapua-para pa kogono naakinu page raayo mogealape lisa. Go pea-daa pora po agalere gorupa: Taitus-mi enaalinu kone lo robaa komea suma yagonu-para epe enaali piralepape lo mogeaina. Go puma nimu yada agalenu pu rono napagena lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Abi piralepape agale-para Taitus beten lae-rupa agale (1.1-4)

Enaalinu Keriso-na ruru ma-aulaape agale (1.5-16)

Enanu nimuri go au pimi (2.1-3.11)

Taitus-na agale mana-para abi paitape agale (3.12-15)

Pol-me Taitus puri mapalaape agale luma pepa rapasa

¹ Ni Pol-re Gote-na kogono puma Yesu Keriso-na aposel kogono ali page pi. ² Go ora agalere naame ade abuna kagaa piramala pulalore piramina. Gote-re nipumakira agale nalea pare abalade su yaa abi nawarisa rabu nipumi naa-para ade abuna kagaa pirape kone gialua kone wisa. ³ Go pumare werepe nipuna epe yapi raburi nipumi nipuna epe agaleme go ade abuna mapiraape kone madaa pename waalisa. Go pumare nipumi go agale nimi surubenalo lisa. Go puma naana Raba meape Gote-me ne go epe agale laketapape lisa-pulu go-rupa mogeaayo.

⁴ Go pepare neme Taitus-para lu rapaato. Nere ora nina naaki piraina kone wi. Go puma nena kone rulae elere naa raapu komea-rupa rulaema. Go pumare ora Aapa Gote-para Yesu Keriso naana Raba Meae Ali page nipumi nimi epe kumapi kone-para epe raba minalo loaayo.

Pol-me lotu ada-para kiritaoma piri enaali surubape alinu agale mana lakalisa

⁵ Nememe abalade Krit su-para piraina giyasuade kogono medaloma waru maredepo yaainalo pisuade. Go pumare ora adare raayo-parare neme Yesuna ruru enaalinuna surube alinu mapiraaina kone wisua. Go pea-le nana lagisuade agale mana makuaalepape: ⁶ Go lotu surubape aliri nipu epe-rupa piruma nipu mada koe ele meda naina. Go page nipu ena komea piri ali pia. Go puma nipuna si wanenumi Keriso madaa kone rulalimina. Go page enaali medalomame nimu pupitagi nape-para agale yoke si wanenu mada nalamina. ⁷ Gore go alimiri nipu Gote-na lotu kogono surubea-le enaalinumi nipuna koe ele na-adenalo nipu pora epe-rupa pamea. Go page nipumi ali-kone nasuma nipumi wagepu rono napagaaya. Nipumi ipa bia noma peme-rupa makeya nape kone nawia. Nipumi koe-rupa pogolasaoma enaalinu nalina. Go page nipumi kana meape elenu page kepaame nakome ali pia. ⁸ Dia, pare pora kimisu enaali epeme raburi nipumi waru raba mina. Nipumi epe raaname pape kone raayo madaa kepaame nakomena. Nipuna lo robaa-para wi kone waru surubuma Gote-na pora epe-rupa pamuma redepo le kone waru ina. ⁹ Go puma nipumi abalade mogelisimide agale madaa kone rulaoma waru lakelena. Go rabu epe agale laketea rabu nipumi enaalinuna kone pu robaa-para puri mapalaaina. Go rabu page nipumi agale yoke enaalinuna kone maredepo yaaoma epe pora maa waalalo pina.

Krit su-parare makirae agale le alinu adaapu pirisimi

¹⁰ Gore agale yoke alinu adaapu piruma pa agale rado rado pa pamu lomare Krit

enaalinuna kone makiritalo peme. Go peme rabu Juda alinu adaapu yogale ruguli ruru pimi-le go alinumi apo makirae agale adaapu leme. ¹¹ Go alinumiri koeyae pulalore enaalinuna ele yola mu aaeme. Go yala pape kogono peme rabu ora agalena mogeleme-pulu aaraalu rado radonuna kone mabebolaaeme. Go peale neme go pi alinuna agale maloraape. ¹² Abalade Krit ali medare nipu agale lakale ali piruma go-rupa lisa: Krit alinuri ade abuna makirae agale le alinu pimi. Go puma raa mena-rupa piruma kogono giyoma eda adaapu noma kiaa rakepele alinu-rupa pimi lea. ¹³ Go agalere nipumi ora agale lisa. Gore nimina kone pereke yoma epe-rupa rulaliminalo nimu-para ape loma agale puri paloma laketapape. ¹⁴ Gore nimumi Juda alinuna pa lidinu-para pa enaalinuna rekena agale-para giyanalo agale laketapape. Apo rekena agalenuri ora agale koau walaeme alinumi lakeleme.

¹⁵ Gore alinu medalomare epe kone suma pimi nimumi ele raayo ademe rabu epe kone kama su aaeme. Go pea pare alinu medalomare lo robaa-para koe kone suma kone narulaemere ele raayo ademe rabu ora koe kone kama su aaeme. Gore nimuna kone-para nimuna lo robaa-para wi kone page ora mabebolainalo peme. ¹⁶ Gore naame Gote adema leme pare nimumi Gote-na pora epe-rupa naraleme pare makirae agale leme. Go alinuri nimumi rono pagoma agale yoke enaalinu pimi-pulu epea-daa ora napeme.

2

Enagae yomagaenumi epe-rupa palepape

¹ Go pea pare nemere epe ma-redepo yape agale enaalinu-para mogeape. Go puma neme nimu go-rupa laketapape. ² Yomgae alinuri nimi namakeyaatapape. Dia, pare nimi epe kone waru suma nimina kone waru surubalepape lo laketa-pape. Go puma kone rulae agale-para ranaa komape kone-para adoma rekaape kone-para waru makuaalepape.

³ Enagaenu page go-rupa laketapape: Nimi pora pamualimi rabu Gote-na epe kone sape enaalinu-rupa pamualepape lo laketapape. Nimimi enaali medalomana bi narabuainaaoma ade abuna ipa bia noma meme kone nasalepape lo laketa-pape. Nimimi epe pora waalape tisaa-rupa piralepape lo laketapape. ⁴ Go puma epe agale maa wateme rabu pena rumaae enanumi nimuna aalinu-para nogo naakinu-para ranaa komape kone suma piralimi. ⁵ Go pumare go enanuri nimuna kone surubuma epe-rupa piruma nimuna ada-para kogono page waru surubenalo pora waateme. Go puma go enanumiri nimuna aalina agale waru pagaliminalo pora mada waateme. Go puma nimumi pora epe-rupa raitalimi-daare pa enaalinumi Gote-na epe agale madaa koe agale mada nateme.

Ali pena naakinu madaa agale mana lakalisa

⁶ Go pea pare neme pena naakinu nimuna kone waru surubena agale puri paloma laketapape. ⁷ Gore ne Taitus-ri neme enaalinu epe pora ralinalo epe kogono pape. Go puma agale mogele rabu epe kone komea suma lakelapape. ⁸ Go puma neme epe agale pamu te-daare enaalinumi nena bi mada narabuainalimi. Go pumare naana lore alinumi naa-para koe agale mada nateme pare nimu yala poteme.

Kogono naakinuna agale mana

⁹ Neme mo kogonome adili naakinu go-rupa laketapape: Gore kogono raayo peme rabu Mudu Ali-na agale pagoma epe kogono palepape lo laketapape. Go puma mo Mudu Alimi nimu waru raaname komalia. Go page nimuna Mudu Ali-para koe agaleme na-abutapape. ¹⁰ Oge elesinu page paake namealepape. Dia, pare nimumi agale waru raluma epe pora komea pamualepape. Go palimi rabu enaalinumi nimuna epe kogono raayo adoma naana epe Raba mi Gote-na mogealisa agalere ora madaa minasaalimi.

Epe-rupa piruma Keriso-na epape yapi di adoba piramina

¹¹ Gore Gote-na epe raba meape konere nipumi enaali raayo raba minalo pename maa waalisa. ¹² Go epe raba meape agale pagema rabu Gote nipu koau nawaalaoma su kamaa wi kone giyoma elenu epame nakomelema. Go agale pagema rabu naame naana kone surubuma Gote raapu epe-rupa piramina. ¹³ Gore naame Gote-na raba meape agale pagoma raitalima rabu naame puri paloma mo epe raana komape di epalia madaa adoba pitima. Go yapi di rabu naana Mudu Gote nipuna epe paana puri maa waalea-daa enaali raayome adalima. Go yapi di rabu page naana Raba Meape ali Yesu Keriso epalia. ¹⁴ Nipumiri naa raba mulalo naana koe ele raayo maa rubulalo komisa. Go pisare naa nipuna ruru piraminalo pisa. Go pisa-le naana pu marekoma naame epe kogono waru pamina.

¹⁵ Go agalere ade abuna enaalinu pagena mogeape. Neme nimuna lo robaa-para puri mapalaaoma koe elenu giyalepape. Go puma puri pale agale mana waru laketapape. Go puma pa enaalinu medame nere riabo ali kone nasalimi.

3

Naa epe kone suma piramina

¹ Gore surube enaali raayome gavman-na agale-para ali muduna agale-para pagoma pora raitalepape loma nimuna kone ma-redepo yaina agale mana laketapape. Go puma nimumi epe kogono raayo pala pirinalo waru laketapape. ² Nimumi enaali meda madaa pa koe agale natapape lo laketapape. Go puma nimu pawa epe-rupa piruma epe konere ade abuna enaali raayo-para salepape lo laketapape.

³ Gore abalade page naame makeae kone suma agale yokoma koe-rupa pirisima. Go puma naamere kone koe rado rado wisima rabu naame koe elenu madaa lo robaa-para raaname kome kone wisimade. Go puma naame abalade alinu medaloma mada koe kone suma nimuna elenu madaa ade abuna kepaame komo pirisima. Go puma ali medalomame naa-para yada lore ali aulasimi rabu naame go

koe kone abutalore nimu-para page yada lore ali aula pirisima.

⁴ Go pisma pare naa raba meape Gote-me naa-para epe kone su ranaame komisa. ⁵ Go puma nipumi naa ade abuna kagaa mapiraape kone gisa. Go pisare naame nipuna epe kogono pisma-daa namisa. Dia, pare nipumi naa kodome komoma naa ade abuna kagaa piramala popena pisa. Go pisa rabu nipuna Holi Spirit-na purimi naa kagaa nogo naaki-rupa mapiraasa. ⁶ Gore naana Raba Meape Ali Yesu Keriso-me kogono pisa-daare Gote-me Holi Spirit-na puri raayo naa madaa mea epenalisa. ⁷ Nipuna epe raba meape kone gisa rabu nipumi naa epe redepe le enaalinu mapiraasa. Go pumare naame mo ade abuna kagaa pirape epe kone muma abi page naame go kone madaa adoba piramina. ⁸ Go agalere ora agale ria yaade.

Naa konemere go agale neme puri paloma lakelaina kone salo. Go puma enaalinu medalomame Gote madaa puri paloma kone rulalimiri gore nimi epe kogono palimina. ⁹ Go pea pare kuma napi agale-para nimi madi kasuana Yapi-para ape puma le agale-para rekena agale madaa ape le agaa-parare go raayore ora giyape. Gore naame adema rabu mo agalemere naa epe pora raitapena-daa naraba mea.

¹⁰ Gore ali medame Yesuna ruru enaalinu marugulalo palia-daare neme puri pale agale mana rana komea page rana laapo page laketapape. Go pali pare nena agale napagalimi-daare gore neme nimu giyape. ¹¹ Gore neme makuaape go-rupa aliri nipuna koe eleme nipuna kone ora makoyaaya. Go puma nipumi koe ele pea rabu go koe eleme nipu koe ali pename waatea.

Agale medaloma lakalisa

¹² Gore werepe Artemas-para Tikikus laapo ne piri-para epenatoa-daare ne wagepu go Nikopolis su-para epape. Go su-parare koe upame komape yapi di-na go su-para epalia-le abi epape. ¹³ Neme go rekena agale tisia ali Senas raba meape.

Apolos page raba meape. Neme nipu pora pamina elenu page raba meape.

¹⁴ Go page neme naana enaali rurunuri ade abuna epe kogono paminalo mo-geape. Go pumare enaali medaloma elenu ora dia yaaliare raba minalo laketapape. Go puma nimi pa kias kepele enaalinu napiraminalo laketapape.

¹⁵ Enaali raayo ni raapu komea-para pima enaalimiri epe-rupa piralepape lo agale wai lo rapaaema. Gore naana adami enaalinu piruma kone rulaemedede enaalin-
uri epe-rupa piralepape lo laketapape.

Gote-na epe raba meape kone nimi raayo raapu wina.

Filemon Ripili Agale

Filemon-re ora adaa ali piruma mo Kolosi su-para Kristen pirisa. Onesimus-ri nipuna kogono naaki pirisa. Nipuna kogono surube ali giyoma pa su meda-para pogola pisa. Go adare-para Onesimus nipu Pol ada muma Kristen-rupa pirisa.

Go yapi di-ainare Pol nipu karapo adapa-para pirisa-pulu Filemon adola pope-rupa marisa. Pare nipumi pepa luma Onesimus kalisa. Go puma Onesimus wala nipuna surube ali piri-para maa rapasa. Go pepa madaare Pol-me Filemon go-rupa lakalisa: Nena kogono naaki rono napagaape lisa. Abiri go kogono naakiri Kristen pia-le Filemon nemere ora nena ame-rupa meape.

Robonu go-rupa adamina:

Filemon epe-rupa aawape agale (1-3)

Pol-me Onesimus madaa Filemon agale lakalisa (4-22)

Abi awape agale-para beten lae-rupa (23-25)

Pol-me Filemon piri pepa luma rapasa

¹ Ni Pol-re Yesu Keriso-na kogono madaa karapo ada-para pi. Naana ame Timoti saa laapome go pepa Filemon pia re-para rapaalepa. Nere ora ni raapu kogono komea-rupa pepa. ² Naana bali Apia su-para naana kogono yago ali Akipus-para go pepa rapaalepa. Go page nena ada-para lotu kiritalo pimi enaalinu-para page go pepa rapaalepa.

³ Naana aapa Gote-para naana Mudu Ali Yesu Keriso laapome nipuna epe raba meape agale-para kuma pi kone-para nimina pu robaa-para maa gina.

Filemon-me Mudu Ali kone rulasa

⁴ Naa ame Filemon nere ade abuna neme beten to rabu nena bi loma Gote-para ora pili loaayo. ⁵ Gore nemere Gote-na ruru enaali madaa ranaame komoma Mudu Ali Yesu madaa kone waru

rulaaye-daa remaa pago aayo. ⁶ Gore naa nime kone rulaeme enaalinu raapu kone komea-rupa samina. Go puma naa Yesu raapu piruma nipuna puri raayo adaminalo beten loaayo. ⁷ Gore epe ame ali waru paga. Nena ranaa komape konere ora epelea konemere naa lo robaa-para raana komape kone masaaoma puri ora mapalaaya. Gore neme kone go-rupa suaaye rabu Gote-na ruru enaalinuna lo robaa-para epe kone masaaaye.

Filemon-me Onesimus-ri nipuna ame-rupa lamu misa

⁸ Go puma saa Keriso-na ame pipapulu neme ele meda paina kone wi. Go puma neme go konere agale mana-rupa lagialo. ⁹ Neme ne madaa raana komalole neme agale pawa meape. Gore ni Yesu Keriso-na agale lakale ali ya-pulu ni karapo ada-para pi. Go pea puri pale agale nalagialua. ¹⁰ Dia, pare neme Keriso-na pora pamuae kone wisa-daa Onesimus* madaa agale tepa kone wi. Neme karapo piruma neme nipu naa si-rupa kone rulape kone mogeaaya-pulu niri Keriso-na aapa pi. ¹¹ Abalade nipumiri ne raapu piruma epe kogono napisa. Go pisade pare abiri nipumi saa laapo raita raba meape kogono pala.

¹² Abi nipu wala ne piri-para maa rapaayo. Go pi rabu nana lo robaa-para kone nipu mada pira palae epalia. ¹³ Neme epe agale moge riape kogono madaa karapo ada piruaayo-pulu neme Onesimus ni raapu piruma ni raba mina kone sawa. Go puma nena rado-rupa nipu pirula penalo. ¹⁴ Go pea pare neme go madaa nate-daare gore neme nipu nasaa-pitua. Dia, pare nena koneme nipu epenala kone sali-daare neme nipu mada mea rapaalua.

¹⁵ Gore nipumi abalade ne ogeasi giyasade pare abiri wala nipu ade abuna ne raapu pirapaina. ¹⁶ Go pumare abi nipuri pa kogonome adili naaki-rupadaa napia. Dia, pare abiri nipu ora naana

* **1:10:** Onesimus-ri Filemon-na kogonome adili ali yapare nipu pogola puma Pol raapu pisa. Go pumare nipu Kristen ali-rupa puma pirisa. Juda enaalina rekena agalere go-rupa lea: Kogonome adili ali medaa gupa pogola palia-daare surube alimi yada pi alinu lakeloma repena polopea madaa nilimi tyala pisimi.

Keriso-na ame ya-pulu nipu madaa pa kogono adili ali pia-daa nalema. Gore neme page nipu ora nana ame ya-pulu raaname komalo. Go pea-le neme nipu mealiri nipu kogono adili naaki epe-rupa piralia. Go pea pare nipu Mudu Ali raapu piruma ora nena ame ya-pulu neme nipu madaa raana ora waru komape.

¹⁷ Go puma neme saa Keriso-na kogono komea pepa kone sali-daare gore ni mulalo agale lage-rupa Onesimus page gorupa waru mogaoma meape. ¹⁸ Go pea pare nipumi abalade ne madaa koeyae meda palo pisa-daare ni madaa yago abuto. Go puma nipumi rudu meda mealo pisa-daare gore ni madaa yago abuto. ¹⁹ Niri Pol go agalere ora nana kimi talo: Go ruduri nana abutua. Gore ora nena epe-rupa pirape kone madaare nere ni madaa yago wia-le ake paa-daa neme go madaa agale lano ya? ²⁰ Gore nina ame Mudu Ali-na bi madaare go epe raana pi kogono pape. Ne saa laapore Keriso-na ame laapo pipa-le go kone madaare neme naa lo robaa-para epe kone masaape.

²¹ Neme go pepa epenalalore go agale raluma piraina kone suma pi. Gore neme mo pape talo elenu raayo-para medaloma page mada pali kone salo. ²² Go pea pare ne agale meda pa lagialo: Neme nina ada pada meda yarare pape. Gore neme kone salo pare Gote-me nimina beten pagalia rabu niri wala nimi raapu madaa mapi-raalia kone salo.

Agale medaloma lakalisa

²³ Epafra-re ni raapu Yesu Keriso-na kogono madaa karapo ada-para piruaaepa. Go alimiri ne epe-rupa pirape lo agale lo rapaata. ²⁴ Naa kogono komea-para pi alinu Mak-para Aristarkus-para Demas-para Luk-para nimumi page ne-para epe-rupa pirape lo agale lo rapaateme.

²⁵ Abiri Mudu Ali Yesu Keriso-me nipuna raba meape kone kuma pi nimina lo robaa-para maa rapaaina. Go puma nimi raapu wina.

Go mada. Ni Pol yaade.

Hibru Ripili Agale

Go Hibru agaleme Kristen enaali meda nimuna kone rulae ele giyasimi-daa go enaalinu raba mulalo agale lisa. Gore nimu rabuaanaaoma kedaa kalisimi. Go buk-miri nimuna kone rulae ele puri mapalaalia. Gote-me Yesu Keriso madaa pisa kogonona page agale lisa. Keriso komeamere Gote-na epe-ai mea waatea.

Agale adaa repo madaa agale go-rupa lisa: 1) Yesuri ora Gote-na Si pia. Yesu nipu go su kamaa pa aasa raburi kedaa adaapu ruma radaa adaapu nisa. Go-alere Gote-me Yesuri ora enaali raayo raba minalo riri-nane mapiraasa (2.10). Go puma Yesumi Profet alinu-para ensel-nupara Moses page ora raba mu aaya. 2) Gote-me nipu ora eda kirae ali-rupa mapiraasa. Juda alinuna eda kirae ali page ora rabuaaya. 3) Yesuri ora eda kirae ali Mudu Ali pia-pulu nipu madaa kone rulae enaali raayo mada wala mealia. Moses-na rekena agaleme talore Yesumi pisa kogonona ora piksa-rupa lea.

Go pepa-mere enaali kone rulae-airi puri mapalaaoma abalade Israel enaalina puri pale kone rulae-ai madaa agale adaapu wia (sapta 11). Go-rupa lisa: Kedaa epalia page pinawa. Nimina kone rulaere waru ripinuma komalimi. Yesu piri puma nipuna pea-ai raitalepape. Radaa-para kedaanu apo rialimiri wadi-alepape lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Yesuri Gote-na puri (1.1-3)

Yesumiri ensel-nu page ma-oge yaaya (1.4-2.18)

Yesumi Moses Josua laapo rabuaanaaya (3.1-4.13)

Yesumi ofa lodo kirape alinu ma-oge yaaya (4.14-7.28)

Yesumi waru agale-daa ma-oge yaaya (8.1-9.28)

Yesumi sipsip-na yaapi ma-oge yaaya (10.1-39)

Kone rulaere enaalinuna remaa (11.1-12.29)

Gote madaa kone suma pora pamualepape (13.1-19)

Enaalinu rabaminalo beten lisa (13.20-21)

Pora po agale (13.22-25)

Gote-na Simi naa agale lagu aaya

¹ Abalade rana adaapu kone rado madaare Gote-me naana aapa kasuanu agale lakalisa rabu Gote-na agale lakale alinumi agale rado rado adaapu lakalisimi.

² Go lisimi pare abi page ora werepe yapi di rabu Gote nipuna Simi naa nipuna agale lagu aaya. Gore Gote-na Si nipumi go su ele raayo warisa. Go puma su yaa perekealia rabu Gote-me nipuna Si ele raayo minalo mapiraasa.

³ Simiri Gote nipuna epe paana puri maa waatea. Nipuri Gote-na kone nona pi piruma nipuna puri pale agaleme nipuna warili enaali raayo-para elenu raayo-para puri mapalaaya. Nipumi enaalinuna koe elenu maa rubape kogono dialenaloma nipu yaa-para puma Gote-na popa ki-nane puma piru aaya. Gote-re ora ele raayona re yaa-pulu nipu komea go-rupa piru aaya.

Gote-na Simiri ensel-nu rabuaaya

⁴ Gote-me nipuna Naaki su kamaa mea rapaasa-daa go Naaki nipuna bimiru ensel-nuna bi page rabuaaya lisa. Go-rupa abalade aaraame Si lakeloma nena bimi ensel-nuna bi rabuaaya lisa.

⁵ Siri ora mupaa naaki komea yaa-pulu abalade Gote-me ensel medaloma go-rupa nalakalisa: Nere nana Si pi-daa nalakalisa. Abiri niri nena Aapa pitua lo ensel-nu nalakalisa.

Niri nipuna Aapa pitua. Nipuri nana Si piraalia lo ensel-nu nalakalisa.

⁶ Dia, pare abalade Gote nipuna mupaa naaki go su kamaa rapaalalo pisa rabu nipumi go-rupa lisa: Naa ensel-numiri go naaki na bi minasaalimina lisa. ⁷ Go lisa pare nipumi mo ensel-nu go-rupa lakalisa: Go ensel-nu wagepu po rilipu maa rapaato.

Go puma nana kogono pi ensel-nu repena sulaa-rupa mapiraayo.

⁸ Go loma Gote-me nipuna Naaki go-rupa lakalisa:

Nena surubape elenu Gote piri-para ade abuna pa su aalia.

Nena surube suri enaalinumi ora redepo le kone suma waru surubalimi.

⁹ Naa redepo le kone madaa ora waru ranaame komo aaya.

Go pea pare koe konere ora giya kome.

Go pea-pulu ni ora nena Gote-me neme abalade ne mapiraasuade.

Go puma nena epe kogono ali yagonu epe bi kate rabu raaname komeleme.

Go pisi pare nena bi minasaoma raana komape kone gisa rabu nimuna bi ma-oge yaasa.

¹⁰ Go puma Si madaa Gote-na agale wi buk madaa go-rupa lisa:

Mudu Ali abalade neme go su wari sogo yaa page warisua wia.

¹¹ Go su yaa laapore ora nu piri-rupa kalepe pape puma dia yaalia.

Yapare nere ade abuna kagaa pira-mala pali.

¹² Go puma alinumi mamina maa pege pimide-rupa

neme go su yaa laapo kobapu muma ma-dia yaali.

Go pumare alinumi maarae ele koloma alo paeme-rupare go su yaa laapo kagaa perekealia.

Go pea pare nere ade abuna pi-rupa kama pa piraoma pumare ne ogae-rupa napirali.

¹³ Abalade Gote-me ensel-nu page go-rupa nalakalisa:

Nimiri nana popa ki-nane epa piralepa lo nalakalisa.

Go pumare nimina lore alinu kibu rolo-para mapiraalua lo nalakalisa.

¹⁴ Go agalere Si komea mada lagisa pare go ensel-nu nimuri pa wasaanu mapiraasa. Nimu Gote-na kogono pinalo mapiraasa. Gote-me ensel-nu ade abuna kagaa piru aape enaalinu raba minalo maa rapaaya.

2

Gote-me naa wala misare ora adaa pisa

¹ Go pea-le ora agale riaoma naame abala pagemadere naana kone-para waru maa su makuaaba piramina. Go puma

naame go pagema agale ogesi-daa page nagiyamina. ² Gote-na rekena agalere abala ririna ensel medalomame kalenaloma mea ipisimi. Go pisa pare enaali raayome go agale napagoma ralisimi rabu nimuna napagesimi kone mada koe kedaa misimide. ³ Go pisimi-pulu Gote-me naa ade abuna mapiraape kogonore ora adaa-pisa-pulu naame go mada giyalima-daare naame page ora koe kedaa waru mealima.

Abala ririnare Mudu Ali nipuna ade abuna mapiraape agale lakalisa. Go puma enaali medalomame nipuna agale pagoma lisimina nimumi go agale naa maa waalisimi. ⁴ Gote-me page nimumi agale adoba makuaanalore nipuna purimi kogono rado rado pu na-ade kogono page nipumi napi kogono rado rado page pisa. Go page Gote-me nipuna kone suma Holi Spirit-na puri enaalinu re-para rumaaoma kalisa.

Yesuri enaalinu naa wala mi ali

⁵ Abiri naame makuaaema. Gote-me go su yaa wari yalo pisa rabu nipumi ensel-nu go su yaa surubenalo namapiraasa.

⁶ Dia, pare Gote-na agale wi buk-para ali medame agale go-rupa lisa:

O Gote, enaalinu naare ele ya?

Naa pa elenu-rupale ake puma naa madaa kone suma naa surube pae?

⁷ Oge yapi di-na neme naa mo ensel-nuna rolo-para mapiraasi.

Go puma neme naa epe paana puri-para gisi rabu ora ali muduna bi puri laapo misima.

⁸ Go puma neme ele raayo naana purimi surubamonolo mapiraasi.

Gore go agalemere Gote-na ele raayore enaalinumi surubenalo mapiraasa lea. Go puma nipumi ora ele raayo surubaaya. Go pea pare abiri enaalinumi ele raayo surubema pare waru na-adema. ⁹ Dia, pare abi naame Yesu adema. Abalade rudupu yapi di raburi nipu ensel-nuna rolo-para mapiraasa. Go puma Gote-na epe raba meape kone madaa enaali raayo raba mulalo Yesu komisa. Gore nipumi go enaali raayona kedaanu ruma komisapulu Gote-me nipu minasaoma nipuna epe paana puri-para adaa bi laapo kalisa.

¹⁰ Go puma Gote nipuri ora ele raayona re yaa-pulu nipumi ele raayo warisa-pulu nipuna surubea. Go pea-le nipumi nipuna epe paana puri si wane adaapu lamua puma kalalo pisa-pulu Yesu radaa man-aasimi. Go radaa no pirisa rabu Yesumi enaalinu ade abuna epe-rupa mapiraaminalo riri-nane puma pirisa. Gote-me ele wariaoma surubea-pulu go pisare gore ora epeta pisa. ¹¹ Yesumi enaali raayona koeyae mea rubuma epe-rupa mapiraaya. Go puma ipu-para nipuna epe-rupa mapiraae enaalinu-para nimuna Aapare ora komea pia. Go pea-le Yesumi go enaalinu-para ame bali go-rupa lapere nipumi yala napotea. ¹² Gore nipumi talo:

O Gote-ya, nena biri nana amenu laketoa. Gore neme nena bi minasaaluame mo Yesuna ruru enaalina le agaana madaa
Ne madaa epe yasa toa.

¹³ Gore nipumi agale wala go-rupa lisa: Neme Gote madaa kone waru mapiraalua. Go loma nipumi wala go-rupa lisa: Gote-me abalade nogo naaki medaloma ni gisa-pulu ni go nogo naakinu raapu piru aayo lisa.

Yesuri su kamaa ali auloma naa raba misa

¹⁴ Gore nipumi nimu nogo naaki bi lakalisadere nimu yogale yaapi apalae enaalinu pirisimi. Go pisa-pulu Yesu nipu page go enaalinu piruma nimu madaa komape kone suma pisa. Go puma komisa raburi nipumi enaali makomaape puri wi ali Satan-na puri makoyaalalo pisa. ¹⁵ Nipumi go-rupa pisa rabu enaalinuri su kamaa piruma komape madaa paalame komisimi. Go puma nimu go madaa koe kone saapisimi: Nimu paala komisimi rabu go konemere nimu koe-rupa mapiraasa. Go pisa-pulu Yesu komisa-airi go komape koneme adili enaalinu kepelalo pisa.

¹⁶ Go madaare abalade nipumi ensel-nu raba mulalo naipisa. Dia, pare nipumi Abraham-me madu wi ruru enaalinu raba misa. ¹⁷ Go puma nipuna amenuna kone komea-rupa mu pirisa. Nipumi go-rupa pumare nipu Gote-na lodo kira-ae ali pirumare nipumi Gote-na kogono pu aaya.

Gore nipu lodo kira-ae ali-rupa pirisa rabu nipumi kone komea suma kodome komoma pisa. Go pisa rabu nipumi enaali raayona koe elenu mea rakepealalo pisa.

¹⁸ Go puma nipu mada koe kedaanu ipisare pupitagi ne koneme nipu kotalalo ipisa. Nipumi go kedaanu ria-pulu koe elenumi enaalinu kotalalo palia-daare gore nipumi nimu mada raba mealia.

3

Yesuna adaa bimir Moses-na bi page rabuniaaya

¹ Naa Keriso-na ame balinu-ya, Gote-me nimi page yaaloma epe-rupa mapiraasa. Go pisa-le nimimi Yesu madaa kone waru salepape. Gote-me Yesu naa piri-para mea rapaasaainare nipumi Gote-na lodo kira-ae ali mudu piruma naame kone rulaminalo kogono pisa. ² Go puma Gote-me abalade nipu go kogono mapaasa rabu nipumi Gote-na agale ora waru pagisa. Gote-na ruru enaali medalomare nipuna ada ru-para pirisimi. Go puma abalade Moses-me kogono pisa pare Yesumi go kogono wala ora misa. ³ Go pea pare Gote-me Yesu nipu adaa bi mina kone wisa. Go adaa bimir Moses-na adaa bi rabuaina kone wisa. Gore ada pi aliri nipuna adaa bi mu aaya rabu nipumi go adana bi rabuaanaaya. Go yapare Yesuri nipuna adaa bimi ada pi ali pia. ⁴ Go ada raayore kogono pape alimi paaya. Go puma ele raayo warili aliri ora Gote nipu komea pia. ⁵ Gore Moses-me nipu kogono pumare nipumi Gote-na pora waru raluma nipuna ruru raapu piruma agale waru lakalisa. Go rabu nipumi Gote-na werepe pape elenuna agale go rurunu lakalisa. ⁶ Go pisa pare Keriso-re Gote-na Si piruma nipumi Gote-na ruru enaali ada waru mapiraaya. Gore nipumi Gote-na agale raluma go kogono pisa. Gore ade abuna naana lo robaa-para puri mapalaaoma Mudu Ali epaliade yapi di madaa ranaa komo waru suruba pimare naa page Gote-na ruru mada pima. Go puma nipuna ada pima.

Agale yoke enaalinuri Gote-na Pomo mu Pirape su namealimi

⁷ Go pea-le naame Holi Spirit-na agale pagamina. Gore Gote-na buk madaa wi agaleme go-rupa lea:

Abi Holi Spirit-na agale pagalimi-daare
Nimina pu robaa-para go agale meal-
imina lo robaa narogaatepape.

⁸ Abalade nimina kasuanumi nipuna agale yokoma

Ali-kone wisimiya-rupa napipape.

Go rabu nimimi mo enaali napiri su-para puma piruma

Gote ko lisimi rabu yola mi kone wisimi.

⁹ Go su-parare nimina kasuanumi maali 40-pela ru-para pisa.

Kogono pisua rabu adoba kiritasimi.
Go adilisimi rabu ronome komoma ni ko lisimi.

¹⁰ Go pisimi-pulu neme go enaalinu nimu ora ronome komoma neme go-rupa lakalisua:

Ade abuna nimimi kone koe suma nana agale ade abuna raluma

Nana kone namuma pora go-rupa pameme.

¹¹ Ni ora rono pisa rabu neme ora yaa madaa makuaa loma go-rupa lakalisua:

Nimi nana pirape su-parare ni raapu ora mada na-epa piralimi lisuade.

Israel enaalinumi Gote-na agale yokesimi naame go-rupa napamina

¹² Gore amenu nimina rikirana ali meda nipuna pu robaa-para koe kone salia-daare Gote madaa kone narulaaya. Go puma nipumi ade abuna piri Gote giyalia-le nimimi nipu waru surubuma adalepape. ¹³ Go pea pare nimina rikirana piri enaalinumi makiraoma pu robaa-para yola mi kone sulalo palimi-daare ade abuna go ame balinu waru raba mealepape. Go puma Gote-na buk madaa wi agalemere go rabu lea yapi di naame page mada adalima. ¹⁴ Go puma abalade ririna naame kone puri paloma rulasimarupare abi page go kone puri paloma rulaa-ma pumare komalima rabu page go-rupa palima. Go puma naare ora Keriso raapu nipuna enaali pitima.

¹⁵ Go madaare Gote-na buk madaa wi agaleme go-rupa luma su aaya:

Gore abi go rabu nipuna agale pagalimiri
gore nimi lo robaa narogaatepape.

Abalade nimimi nipuna agale yokoma koe enaali pirisimide-rupa go kone namo-gealepape lisa.

¹⁶ Gore abalade Gote-na agalere aapimi pa pagoma koe kone suma nipuna agale ralisimi pae? Go enaali raayore Moses-me nimu Isip su giyoma lamua pisa raburi go koe kone lisimi. ¹⁷ Gore maali 40-pela patinalomare Gote-me aapi rono pagisa pae? Gore nipumi koeyae pisimide enaalinu ronome komisa. Go pisa-pulu nimu komenaloma nimuna ronu enaali napiri su-para pa wisa. ¹⁸ Gore Gote-me ora yaa madaa makuaa loma go-rupa lakalisa: Nimi epe Pomo mu Pirape su-para ni raapu napiralimi. Go lisare aapi madaa lisa ya? Gore abalade mo nipuna koau waalisimi enaalinu madaa lakalisa.

¹⁹ Gore nimumi kone narulaoma Gote-na epe Pomo mu Pirape Yapi su-parare mada napuma pirisimi-daa pagemade.

4

Gote-na ruru enaalinu pomo mu mealimi

¹ Gore abi Gote-na ora talo loma kana warae agalere naa nipu raapu ora pomo mu piraminalo lagisa. Go puma nimimi nimina rikirana enaali medaloma paala komoma waru adalepape. Go puma Pomo mu Pirape Su mulalo surubalimina. ² Gore abalade Israel enaalinumi Epe Agale pagisimide-rupa naame page pagema. Nimumi Epe Agale go pagisimi pare nimu naraba misa. Gore nimumi pa kaleme pagoma yapare nimumi kone narulalisimi. ³ Naa enaalinumi kone ru-laemare gore mo epe-rupa pirape kone muma Gote raapu pima. Abalade Gote-me go madaa agale go-rupa lakalisa:

Ni rono waru pagoma nimu-para gupalaa:

Nimiri ade abuna nana pirape su-para ni raapu ora mada napiralimi lisa.

Go lisa pare nipumi su yaa wariboma kogono pisa rabu nipumi go Pomo mu Pirape su yarare pisa. ⁴ Gore yapi di ki medane luma medane laapo madaare Gote-na agale wi buk madaa go-rupa luma

wisa: Gote-me nipuna kogono raayo abala pu kiraloma yapi ki medane luma medane laapomere nipu pomo mu pirisa lu wisa. ⁵ Wala go agale medame go-rupa lisa: Nimuri epe pirape su-para ade abuna ni raapu madaa na-epalimi lisa. ⁶ Go puma Epe Agale abala pagoma kone narulasimi-pulu nimu Gote raapu Pomo mu Pirape su-para napirisimi. Go pea pare enaali medaloma Epe Agale pagisimi-pulu runane puma Gote raapu mada pomo mu piramina. ⁷ Go-rupa pomo mu piralimi-daare Gote-me yapi di rado meda page mea wisa. Go wisa yapi di-na biri ora go rabu-le go bi abi maasa. Werepe maali adaapu abala patinaloma Gote-me Devit lakenaloma Devit-mi buk-para lu mapaitaasa. Go agalere naame go-rupa yarepealima:

Go rabu nimimi nipuna agale pagalimi rabu
Nimina lo robaana pora poalepape lisa.

⁸ Yapare abalade Josua-me enaalinu epe Pomo mu Pirape yaapi di maa wisa yaalore gore Gote-me wala Pomo mu Pirape yapi di meda madaa agale nalakela pisa. ⁹ Go pea pare Gote-na rurumi puma meape suri abi page pa wia. ¹⁰ Gore Gote-na Pomo mu Pirape su-parare enaalinu nimuna kogono giyoma pomo mu piralimi. Gore abalade Gote-me nipuna kogono pu kiraloma pomo mu pirisa-rupa pomo mu piralimi. ¹¹ Go pea-le naame Gote-na agale waru pagoma naa ade abuna eperupa pirape su-para puma piramina. Naa raayome go agale yokalima-daare abalade go enaalinu nimumi Pomo mu Pirape su-para napsimi-rupa naa page Pomo mu Pirape suna ru-para mada napalima.

¹² Gote-na agalere ora nakoma paaya pare go agale ora puri paloma pia. Go agalere nipu rai kuduna eke yaa-pulu eke laapo-ae rai kudu medaloma maoge yaaya. Go puma enaalinumi go agale pageme rabu nimuna lo robaa-para rai kudu eleme awea. Go puma go agalena puriri naana kone wasupa laapo kiritaaya-para awea. Go pumare nipuna puriri wala naana kuli rodai page makibumaaya-para page awea. Go

pumare go agalena purimimi naana lo robaa-para wi kone-para naana raana pi kone-para ado rekele muma rumaaya. ¹³ Gore Gote-me warili ele meda nipuna le agaana mada nakaledalimi. Dia, pare su yaa raayona elere Gote nipuna le agaa madaa pename su aaya. Go pea-pulu Gote komeame naana pema-nu adoma mada rumaalia.

Yesuri naana lodo kira-ae ali mudu pia

¹⁴ Gore naana lodo kiraoma adaa ali mudu pa pia. Nipu Yesu Gote-na Siri so yaa-para puma kodobaoma Gote raapu piru aaya. Go pea-le naame go kone rulae kone waru kiritao saaba piramina. ¹⁵ Naame naana koe ele rabuape puri nasalima. Dia, pare naana lodo kira-ae ali mudumiri koe eleme naa kotalalo pia rabu go Mudu Alimi naa ora kodome komo aaya. Go puma nipumi naa raba mulalo pea. Go ele raayome nipu abalade kotalalo pisa pare nipumi koe ele meda nawisa. ¹⁶ Go pea-le Gote-me naana lo robaa-para puri mapalaalia rabu Gote-na surubape kone waru mula baina. Go-parare nipuna epe raba meape kone meamina. Go puma naa madaa kedaa saliare nipuna epe koneme naa raba mealia.

5

Lodo kira-ae ali Yesumi naa wala misa

¹ Gore enaalinuri Gote-na lodo kirape ali mudu medare nimuna rikirana mada muma mapiraaya. Go puma nimu raba minalo mapiraaya. Go puma nipumi Gote pa kalape elenu-para lodo kira-ae kogono pu aaya. Gore Gote-me nimuna koe elenu mea raakepeanalo go lodo kira-ae kogono pea. ² Go pea pare nipumi page pa kone rado rado suma puri napatya. Go puma enaali medalomame koeyae puma puri napateme rabu nipumi nimu raba mulalore kogono pawa paaya. ³ Gore nipumi page koeyae pisa-pulu nipumi nipuna koe ele-para naana koe ele raayo mea rubapena lodo kiraasa.

⁴ Go Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi kogono peme rabu adaa bi kaleme. Go pea pare pa ali meda nipuna kogono napeme. Dia, Gote-me nipu kogono pinalo yaaloma

mapiraaya. Go yapare abala ririna Gote-me Aron yaaloma lodo kira-ae ali mada muma mapiraasa.

⁵ Go page Keriso-re nipuna bi nipuna minasaatalo Gote-na lodo kira-ae ali mudu napirisa. Dia, pare Gote-me nipu go epe kogono pinalo lakalisa:

Nere ora nana Si yaade.

Abi neme ne nana Si penaame mea waalalo lo lakalisa.

⁶ Gore Gote-na agale buk-para go-rupa lu wisimi:

Nere Gote-na lodo kira-ae kogono ade abuna paina.

Go puma ne lodo kira-ae ali Melkisedek-rupa piraina lisa.

⁷ Abalade Yesu nipu su kamaa epa aasa raburi nipumi Gote-para beten-me* lo-rapisa. Go puma nipu komape paala komoma giyalalo pisa rabu Gote-me nipu raba minalo beten lalaaoma puri palo yaaloma re page waru lisa. Go puma Yesu nipumi Gote-na kogono pawa puma nipuna bi rabuaasa-pulu Gote-me nipuna beten pagisa. ⁸ Yesuri nipu ora Gote-na Si yapare nipumi radaa nisa rabu nipu Gote-na agale waru raluma pora mogealalo radaa nisa. ⁹ Go puma nipumi Gote-na agale waru pagoma ralisa-pulu nipu ade abuna kagaa pirape konena re piru aaya. Go pea-pulu enaali raayome nipu madaa kone rulaoma nipuna agale pageme rabu ade abuna kagaa piraamala palimi. ¹⁰ Go pea-le Gote-me nipu lodo kira-ae ali mudu mapiraasa. Go puma go ali Melkisedek-na rurunu mo lodo kiruma pisimi-rupa mapiraasa.

Naare oge nogo naaki-rupa napiramina

¹¹ Go lodo kira-ae kogono madaare naame agale adaapu lagialima pare go agalena re abala makuaaliminalo kedaa waru pema. Gore nimimi aaroma yoma pageme-daa abi nalagialo. ¹² Gore naame nimi waru mogeama naa nimina tisaa-rupa pima. Go pea pare nimimi kone waru abi nasu kiralimi. Go puma

Gote-na abala pagisimide agalena re-re pa ali medame wala nimi lagina. Go pumare nimimi puri pale agalenuri eda nanoaeme. Dia, yapare abi nimimi adu-ipaa pa no aeme. ¹³ Gore enaali medame adu ipaa-rupa pa no piralimiri nimu oge nogo naaki-rupa pa pimi. Go puma nipumi epe pora koe pora laapo mada nado rumaaya rabu pa adu ipaa-rupa no pimi. ¹⁴ Go pea pare puri pale edare ora enaalinumi waru neme. Go-rupa enaalinumiri epe pora koe pora laapo mada adoma rumaalia. Nimimiri epe pora nado pimi.

6

Naame puri waru paloma kone rulamina

¹ Gore abiri naame epe puri pale agale mogeamina. Go pumare naame Yesuna agalena re madaa kama natapape. Go page naame abala pagisimide agalena re komea go kama nalamina. Naame abalade kone pereke yoma pa kogono koau waaloma Gote komea madaa kone rulasimide. ² Go puma naame abalade kalu-ipa meape agale pagoma kalu madaa ki sape agale page pagisima. Go puma go agale-para kome enaali wala rekape agale-para werepe Gote-me kose pagenalo yoto meape agale-para go agale raayo pagisima-pulu go-rupa kama nalamina. Dia-le naame ora enaalinuna kone waru suma agale lamina. ³ Gore Gote-me naa puri ginalore ora naame puri paloma kogono pamina.

⁴ Enaali medalomame Gote giyalimiri ake puma naame go enaalinuna kone wala maperekealima ya? Gore nimumi Gote-na epe paa-para piruma so yaa-para epe-ae puri misimide rabu Holi Spirit-mi nimu piri-para ipisa. ⁵ Gore nimumi Gote-na agale pagoma nimu pora pamuma ora epelea kone wisimi. Go puma nimumi Gote-na werepe epape Di-na puri medaloma adisimi. ⁶ Go pirisimi pare go

* **5:7:** Yesu Getsemani maapu beten lo piruma go ipula kedaanu pane maa rubisa. Go-para page adape: Matyu 26.36-46, Mak 14.32-42, Luk 22.39-46. Gore Gote-me nipuna beten pagisa-pulu Gote-me Kraisa komena giyoma tapa-para wala marekaalisa. Komape eleme nipu naripinaalisa. Guma pisa-daa Kraisa adaa bi ora madaa wi medaa kalisa. Go puma ali mudu raayona adaa ali mudu nipu pia. Meda agale medaa: Kogono 2.24, Hibru 2.9, Filipai 2.6-11.

enaalinu nimu lopome rabu Gote madaa koau waaleme. Go peme raburi nimumi Gote-na Si wala repena polo-pea-para rana laapo luma mudiaaeme. Go peme enaalinu Keriso adoma nimu yala mapolaalia. Go peme rabu nimu wala kone pereke yoma nipu piri-para epape pora meda nawia.

Enaalinumi Gote koau waaleme rabu kope keto keto openaloma ma-koyaemepeme

⁷ Ade abuna yai epea rabu sumi yai meapulu enaalinumi nimuna nape elere go su rege-para e poaeme. Go paare Gote-me enaali raba mulalo su madaa go-rupa pisa. ⁸ Go pea pare su kope ketelo ketelo maitaa suri ora koae su leme. Go pea-pulu go su koae madaare Gote-me koe ero agale laketea rabu repena sulaa-para ralia.

⁹ Gore nana adami alinu abiri naame go puri pale agale lagialima rabu nimiri go-rupa nakomalimi-daa waru adema. Gore nimimi ade abuna epe-rupa kagaa pirape kone mu aame rabu Gote-na epe puri muma epe-rupa piramina. ¹⁰ Gote nipuna epe kone suma nimi raba mealia. Go pea-le kogono raayo nimimi pisimidere nipumi nimi mada nakone rugulalia. Dia-le abalade nimimi nipu madaa ranaa kome raana komisimi-pulu nimimi Keriso-na ame balinu ele kaloma raba misimi. Go pirisimi pare abi page go-rupa peme. Go pea-le Gote-me nakone rugulalia. ¹¹ Gore naame nimi raayona lo robaa rekoma kogono puri palo pama komape yapi di epalia rabu pamina kone wima. Go palimi-daare nimina epe adoba piri elenu waru mealima. ¹² Gore nimina kogono nagiyaoma komalepape. Dia, pare nimimi kone waru rulaeme enaalinuna kone adoba moge epe-rupa adoba piramina. Go rabu abalade Gote-me nipuna enaalinu-para meaminalo kalisa elenu nimimi mealimina.

Naame Gote-na ora palua lea agale madaa kone rulamina

¹³ Abalade Gote-me Abraham-para kana waraoma go-rupa palua lo agale lakalisa rabu nipumi yaa makuaa loma ora agale ria lakalisa. Go pumare puri pale ali

meda napirisa-pulu Gote-na puri rabuaaniaoma nipumi yaa madaa loma nipuna bimi loma agale ria lakalisa. ¹⁴ Neme ne ora ria lagialo lisa. Go loma nipumi talo: Neme kana warae agale loma puri adaalepe Go nena werepe mati sina kasuanu ruru adaapupe mapiraalua lisa. ¹⁵ Go lisa rabu Abraham nipu pa adoba piruma kiasa nakomisa pare nipumi Gote-na kana warae agale suruba piruma misa.

¹⁶ Gore ali medame ora yaa madaa makuaa loma agale tea-daare go alimi nipuna bimi nalea pare adaa ali medana bi loma ora lalo tea. Go puma nipuna agale puri mapalaatyalo pea-pulu ali laapome yada palipi rabu apo yaa madaa makuaa lomare ora pape-aunupara ora meape elenu mada leme. ¹⁷ Gore abalade Gote nipumi go-rupa pisa. Nipuna Simi enaali raba minalo naa pename maasa. Go puma nipuna pulalo pi kogono madaa kone naperekeyo salimi lo nipumi nipuna kana warae agale puri mapalaatalo yaa madaa makuaa agale lisa. ¹⁸ Go puma abiri go ora lalo agale-para kana warae agale laapo wia pare wala rado meda nawia. Go laapo madaare Gote-me makirae agale mada natea. Go pea-pulu naare nipu raapu ade abuna kagaa piramala palima. Go puma mu kiritape yapi di-ri naana kone-para waru makuaaba piruma lo robaa-para puri mapalaamina. ¹⁹ Gote-me naa adoba piralepape loma kana warae agale-para pogalu pirape agale-para lo robaa-para ora waru samina. Go konemere naa Gote-na yaa-para wi epe lotu ada ru-para epe-rupa maa palia. Sogo yaa-para wi epe lotu ada-para palima rabu nimumi epe lotu adana mudia-ae mamina ru-para kodobasimi-rupa ora kodobalima. ²⁰ Go rekena wi lotu ada-rupare Yesumi naa raba mulalo nipu abala puma kodobaoma pirisa. Nipuri Gote-na lodo kira-ae ali mudu Melkisedek-na ruru yaalo pisa.

7

Melkisedek nipu ora Gote-na lodo kira-ae ali mudu pirisa

¹ Go Melkisedek* aliri Salem su-para ali mudu piruma nipu ora so yaa madaa pia Gote-na lodo kira-ae ali mudu page pirisa. Abalade Abraham-me yada puma ali mudu raayo luma nipu adaa wala pisa rabu mo Melkisedek-re nipumi Abraham mo pora madaoma nipu agale mana lakalisa. ² Go pisa rabu Abraham-me yada walipi misa elenu raayo rikirana rumaala paoma medalomare Melkisedek kalisa. Naame go Melkisedek-na biri go-rupa perekeamina: Epe redopo le kone raayona ali mudu lamina. Nipu Salem su-para piri ali mudu yaa-pulu go suna biri go-rupa perekeamina: Nipu epe-rupa pawa piri ali mudu lamina. ³ Gore Melkisedek-re aaraa aginu page napiri nipuna kasuanu page agimi nipu madi yapi-para nipu komape yapi di page ora nawia. Go puma ade abuna piru aaya pare nipu Gote-na Si ora pia. Nipu Gote-na lodo kira-ae ali ade abuna pa pia.

⁴ Melkisedek-re ora Mudu Ali-le nimimi pagalepape. Naana ora mupaa kasuare Abraham-re nipumi yadana walipi muma mea ipisa elenu rumaaoama medaloma Melkisedek kalisa. ⁵ Gore lodo kira-ae Livai-na si rurumiri Gote-na lodo kira-ae kogono misimi. Go kogono madaare agale mana go-rupa lakalisimi: Nimumi Israel enaalina ele raayo rumaaoama lapama ki laapo pegepuri nimi mealepape lo lakalisimi. Gore mo Israel enaaliri ora Livai-repaa piruma ora Abraham-na si wanenu page pirisimi. Gore Abraham-na ruru pirisimi alinuri Livai-mi nipuna amenuna ki laapo pegepu rumaape ele kalisimi. ⁶ Go pisa pare Melkisedek nipu Livai ruru namaitisimi. Go ruru napirisa pare nipumi Abraham-na ele kuni 10-pela rumaaoama misa. Go pumare Melkisedek nipumiri Abraham agale lakeloma puri kalisa. Gore Abraham-mere Gote nipuna kana waarae agale maa lakalisa-daa ora ali mudu pirisa. Go-rupa pirisa pare nipumi Melkisedek ele kalisa rabu go alina puri misa. ⁷ Gore naame go-rupa makuaamina puri katea aliri ora adaa ali

pia. Go puma Melkisedek-mere Abraham ma-oge yaina sa.

⁸ Gore mo Livai-repaare enaalinumi ele kuni 10-pela rumaainaloma nimu misimi pare nimu page pa komisimi. Go pisa pare Melkisedek nipumiri enaalinuna ele 10-pela rumaee muma pa pirisa. Gore Gote-na agale wi buk madaare nipu abi page pa pia-daa makuaaema. ⁹ Go peale abasadere Abraham-me Melkisedek-para ele 10-pela kalisa rabu Livai-mi page kalisa. Gore Livai alinuna si wanenumi apo ele 10-pela misimidepulu Livai-mi page kalisa. Go pisa pare Melkisedek nipuna go-rupa nakalisa. ¹⁰ Gore Melkisedek-para Abraham laapo mo pora madaasipi rabu kasua Abraham-me nipu pirisa. Go pisa pare Livai-ri nipuna kasuana lo robaa-para wasa pirisa.

Gote-na lodo kira-ae kogonore ali rado abi pa pia

¹¹ Abalade Israel su-para piri enaalinumi rekena lorapisimi rabu Livai ruru alinu Gote-na lodo kira-ae kogono kama pisimi. Go puma mo Livai ruru alinumi Gote-na lodo kira-ae kogono ora epe-rupa pirisimi rabu Gote-me lodo kira-ae ali rado meda werepe namapiraala pisa. Yapare Gote-na lodo kira-ae ali rado meda mapiraalalo pisa rabu nipumi Erono-repaa namapiraae Melkisedek-repaa mapiraasa. ¹² Go pisa pare Gote-na lodo kira-ae ali ruru-daa alopalo pula peme yaalore gore rekena agaleme lodo kira-ae kogono page maa perekealia. ¹³ Go puma naana Ali Mundu-ri nipu madaa apo agale lisade aliri nipu ruru rado pirisa. Go puma nipuna rurunumi lodo kira-ae ali mudu abalade kana reke madaa Gote-na lodo go-rupa nakirisimi. ¹⁴ Dia-le naana Mudu Ali Juda alinuna rurunumi madisimi-daa makuaaema. Go madisa pare Moses-me Gote-na lodo kira-ae alina kogono madaa agale lakalisa rabu Juda ruruna bi nalakalisa.

Lodo kira-ae ali meda Melkisedek-rupa

* **7:1:** Melkisedek-re agimi go yapi dina madisa pi page nalea. Go dina komisa pi page na lea. Nipuri go pi ali lo page buk Baibel-me nalea. Guma pea pare go Hibru agale lea alimi Melkisedek-re Krais-rupa ali mudu kogono koro yalo yalo pisa lea.

¹⁵ Gore Gote-na lodo kira-ae ali rado meda go piare mo Melkisedek pia-pulu lodo kira-ae kagaa agalena re-re waru makuaamina. ¹⁶ Go aliri rado ruru meda yapare rekena agaleme nipu Gote-na lodo kira-ae ali namapiraasa. Dia, pare nipuri ade abuna kagaa pirape koneme nipu Gote-na lodo kira-ae ali mada muma mapiraasa. ¹⁷ Gote-na buk madaa wi agaleme nipu madaa go-rupa lu wisa: Nere nana lodo kira-ae ali ade abuna piraina lo wisa.

Melkisedek lodo kirae nona pi-rupa pirali. ¹⁸ Go lisa-pulu abalana rekena agalere puri napaboma naa naraba misa-pulu Gote-me mea rubisa. ¹⁹ Gore Moses-na rekena agaleme abalade enaalinu ora epe-rupa namapiraasa. Go pisa-pulu Gote-me ora epe pora rado meda warisa. Go kagaa lodo kira-ae alimiri abalana rekena agale rabuaainaoma naare Gote piri-para maa palia.

²⁰ Gote-me Yesu nipuna kagaa lodo kira-ae ali mapiraasare nipumi yaa madaa makuaa ora talo loma mapiraasa. Abalade lodo kira-ae alinu mapiraasa rabu ali medame go-rupa naloma pirisimi. ²¹ Pare Yesu nipu lodo kira-ae ali pirinalo Gote nipuna yaa madaa makuaa lisa. Gore Gote-me nipu go-rupa lakalisa: Nere lodo kira-ae ali ade abuna pirape. Ni Mudu Alimi yaa madaa makuaae agale loma

Neme wala kone naperekealua lisa.

²² Go agale lakalisa rabu Yesumi ora kana waraalapae agale maa ipisa rabu nipumi abalade lodo kirisimide kogono rabuaanaoma nipuna kagaa kogono pu aaya.

²³ Abalade Gote-na lodo kirisimide alinuri nimu komaoma pirisimi. Go puma nimumi ade abuna alopaema puma nimumi kogono pala pirisimi. ²⁴ Go pirisimi pare Yesu nipuri ade abuna pa piruma nipumi lodo kirae kogono ade abuna palia. Go pea-pulu nimumi alopa-ai ali medaloma mada namapiraalimi. ²⁵ Go pea-pulu abi page werepe page enaali medalomame nipu madaa kone rulalimiri Gote piri-para polalo palimi rabu go enaalinu ade abuna pirina lape su-para mapiraoma

rabamealia. Gore nipu ade abuna pa pia-pulu nipumi enaalinu madaa Gote-me nimu raba minalo beten lo aaya.

Gote-na lodo kira-ae Mudu Ali Yesumi naa raba mu aaya

²⁶ Go pea-le Yesumiri naana lodo kira-ae Mudu Ali piruma naa waru raba mu aaya. Gore nipuri ora epe-rupa piruma nipumi koe elenu meda napisa-pulu ora koe ele pi enaalinu giyaaya. Nipuri ora epe ali rado pirisa-pulu Gote-me koeyae pi enaalinu raapu meda-para napirina so yaa-para Mudu Ali mapiraasa. ²⁷ Abalade Gote-na lodo kira-ae ali kalunumi yapi komea komea lo kana reke mada puma epe elenu Gote-para lodo kirisimi. Go puma abala nimuna koe elenu mea rubenalo lodo kiraasimi. Go puma werepere enaalinuna koe elenu mea rubenalo lodo kirisimi. Go pisimi pare Yesumi nipu komoma nipuna yogale Gote kalisa rabu nipumi rana komea kalisa. Go pisare nipuna koe ele madaa nakomisa. ²⁸ Gore Moses-na rekena agaleme pa pupitagi ne alinuri lodo kira-ae ali mudunu mapiraasa. Rekena agale maala misa pare werepe Gote-me yaa madaa makuaa loma pisa rabu nipuna Si mapiraasa. Gote nipumi go-rupa pisa-pulu nipumi Yesu ade abuna epe-rupa mapiraasa.

8

Yesuri yaa-para lodo kirape Mudu Ali pia

¹ Gore mo lemade agalena re-re go-rupa: Naana go-rupa epe lodo kirape ali muduri pa pia. Nipuri so yaa-para pia Mudu Ali-na Saa King pope ki-nane ora epe-rupa pia. ² Nipumi Gote-na ora waru epe ada-para lodo kira-ae kogono pea. Go adare abalade ali medame nawarisimi pare Mudu Ali nipuna gole warisa.

³ Gote-na lodo kira-ae ali raayomere Gote-para pa kale elenu-para epe sipsip menanuna lodo-para maa kalenalo mapiraasimi. Go pea-pulu naana lodo kira-ae ali Yesumi page epe elenu katalo pea. ⁴ Yesuri nipu su kamaa pirula pisa yaalora nipu Gote-na Lodo Kirae Ali napirula pisa. Ake paa-daa ya? Gote-na lodo kira-ae

ali medaloma su kamaa abala piruma rekena agaleme lea-rupa nimumi Gote pa kale ele kaleme. ⁵ Nimumi Gote-na lodo kira-ae kogono pemere nimumi so yaa-para epe lotu ada ru-nane wi kogono go suna peme. Go yapare Moses-me page pisa. Moses nipumi sel laplap-me warili lotu ada pulalo marekaasa raburi Gote-me go-rupa lakalisa: Gore neme ada wariali rabu ele raayore neme ne so rudu madaa mea waalawade wari-ape lo lakalisa. ⁶ Go pisa pare Gote-me Yesu nipuna lodo kira-ae kogono mea kalisa rabu go kogonome lodo kira-ae ali medalomana kogono rabuaanaasa. Gore Yesu nipumi Gote-re naa raapu kagaa pogalu piruma kogono abalade pisimirusa rabuaanaaya. Gore go kagaa pogalu pirape kogono pisa rabu ora epe kana warae agaleme maa lagisa-pulu abalana kana warae agale rabuaanaasa.

Kagaa pogalu pirape agaleme abalana kana warae agale rabuaaya

⁷ Gore abala ririna pogalu pirisa-rupa ora epeta pisa yaalore gore Gote-me wala rana laapopa pogalu pirape giyala pisa. ⁸ Go pisa pare Gote-me abalana pogalu pirape agale madaa pedo napisa. Go puma enaalinuna koe ele pename waalisa rabu nipumi adoma talo: Abalade Mudu Alimi go-rupa lisa: Pagalepa. Ora werepe epalade yapi di raburi neme Israel enaalinu raapu kagaa pogalu pirape agale laketoa. Go puma mo Juda enaali ruru page lake-toa. ⁹ Go palua pare abalade neme nimuna kasuanu raapu pogalu piru kogono pisurupa napalua. Abalade neme nimu surubuma Isip su giyainalo maa pisua. Go pisua rabu nimumi nana pogalu pirape agale madaa kone narulalisimi. Go pisimipulu neme nimu giyasua. Mudu Alimi go-ai madaa agale go-rupa lisa. Gore Mudu Alimi wala page go-rupa lisa: ¹⁰ Go kagaa pogalu pirape agale rado medare Israel enaalinu laketoa. Go raburi neme nana rekena agale raayore nimuna lo robaa-para wina toa lisa. Go pumare nimuna kone-para masaalua. Go pumare niri nimuna Gote pitua-pulu nimuri naa ruru

enaali piralimi. ¹¹ Go palua rabu nimumi nimuna ame balinu-para Mudu Ali madaa kone rulaalepape lo nalakeleme. Go rabu page nimumi nimuna su komea-para piri enaalinu-para Mudu Ali madaa kone rulaalepape lo nalakeleme. Dia yapare enaali raayome ni madaa kone abala rulae kiraloma makuaalimi. Go puma enaali naralinu page ali mudunu page raayome kone rulae kiritalimi. ¹² Go rabu neme nimu madaa kodome komoma nimina koe elenu maa rubalua. Go puma neme nimuna koe elenu minarepaoma neme maa rubalua. Mudu Alimi agale gorupa lisa.

¹³ Gore Gote-me kagaa pogalu pirape agale madaa agale lakalisa-pulu go agalemere abalana mupaa pogalu pirisimi agale ora rabuaanaasa. Go puma abalade wi elenuri ora wagepu dia yaalia.

9

Abalade lodo kira-ae alinumi sipsip elena yaapimi lodo kirisimi

¹ Abala ririna Gote raapu pogalu pirape agale lakalisa rabu enaalinumi Gote-na bi minasaame rabu go agaleme pora maa waalisa. Go pogalu pirape agale kalisa rabu nimumi epe lotu ada go su kamaa warisimi. ² Gore nimumi lotu ada meda sel laplap-me pisimi. Go puma nimumi abala riri-nane robo suma sel ada komea pisimi. Go ada-parare lam reke madaa Gote-na warili bret raapu maa wisimi. Go adana ru-para go biri Epe Rekena Robele Rum lisimi. ³ Gore nimumi laplap-me pape puma gona masaa-nanere oge sel ada meda pisimi. Go ada laapona biri Ora Epe Rekena Robele Rum lisimi. ⁴ Go ada-parare epe roro pi lodo kira-ae ele wisa. Go elenu maa kirisimi kana sekere kana gol-me warisimi. Go ada-parare meda-para pogalu pirape agale sape bokis maa wisimi. Go bokis-ri nipuna ragala meda kana gol-me warisimi. Go bokis-parare eda mana pabe botol-para Aron-na lama-para kana laapo page maa wisimi. Mo botol-re kana gol-me warisimi. Mo rimaapuri kagaa repena yonu apalae saapisimi. Mo kana laapo madaa Gote raapu pogalu pirape agale tapalaoma

wisimi. ⁵ Gore go bokis so madaare ensel ele laapo marekaasimi. Nipuri epe paana puri muma Gote-na epa pirape robo maa waalisipi. Nipu pa awoma popaa ridulasipi robo-parare enaalinuna koe elenu maa rubape robo mea waalisa. Go pisa pare abi go elenuna re raayo mada nalgialua.

⁶ Gore nimumi elenu go-rupa managolaoma pirisimi. Go puma koro yaalome mo Gote-na lodo kira-ae alinu nimuri mo laplap-me riri-nane warili lotu adapara pumare nimuna pa kogono pupirisimi. ⁷ Go pirisimi pare epe mamina ada laapopa rum ru-nanere Gote-na lodo kira-ae ali mudu komea kodoba pisa. Ora maali raayo-parare rana komea kama puala pisa. Go pisa rabu nipumi yaapi maa puala pisa. Go yaapi-miri nipuna koe ele-para enaalinuna koe ele mea rubainalo lodo kirala pisa. Go koe elenuri enaalinumi kone waru namakuaaoma pirisimi pare nipumi go raayo maa rubainalo pisa. ⁸ Go abalana pora madaare Holi Spirit-mi naa go-rupa waatea: Gore mo abala warisimide ririnane sel ada-para kogono pisimi rabu go epe sel lotu ada ru-nane mada na-adisimi. ⁹ Go laplap-me warili sel adare abi naame go rabu makuaamonalo warisimi. Go selme warili lotu ada-parare nimumi Gote kale elenu-para mena elenu lodonu-para kalisimi. Go pirisimi pare go enaalinuna lo robaa-para wi kone nama-epelea aasa. ¹⁰ Go lodo kira-ae konere edanupara ipa nape elenu-para enaali redepo yaape elenu page go elenu madaa kirisimi. Go pisimi rabu rekena agale raluma to yogale madaa kone suma pisimi. Gote-me go rekena agale raayo kalisare gore nimumi kurama pu pimi. Go peme pare Keriso-me ele raayo ma-redepo yaainalo kagaa ele mea ipisimi.

Keriso-mere nipuna yaapimi ora pili lo lodo kirisa

¹¹ Gore apo ipisade epe elenuna lodo kira-ae Mudu Ali Yesu nipumi kagaa ele maa ipisa. Nipuna lotu adare ora epeleadaa pa su kamaa enaalina kimi warilirupa dia. Nipuna pirape adare pa suma kamaa enaalina kimi warisimirupadaa

dia. ¹² Gore Keriso nipu Epe Rekena Rum-para pisa rabu nipumi meme sipsipnu yaapi namuma pisa. Dia yapare nipuna yaapimi rana komea Gote-para lodo kirisa-pulu nipu so epe ada-para rana komea pisa. Go pisare nipumi naa ade abuna kagaa mapiraalalo pisa. ¹³ Gore abala pirisimide enaali medalomana yogale koto madaa niti pisimi. Go puma mo Gote-na lodo kira-ae alinumi meme menanu-para gawa ru menana yaapi mumare mo gawa mena page repena sulaa-para kirisimi. Go puma go kupa mumare mo enaalinu mada maa rada lisimi. Go pirisimi raburi nimuna yogale ora ma-epeaoma epe-rupa pirinalo pisa. ¹⁴ Go waru pirisimi pare Keriso-na yaapimi go pisimi-ai raayo rabuniaasa. Yesu Kerisore nipumi ele meda napisa. Dia, pare Holi Spirit-na puri ade abuna nipu madaa wisa-pulu nipuna leare Gote-para ora epe lodo-rupa kalisa. Go pisa-pulu nipuna yaapi-miri naana yogale kama-daa nama-epeaasa. Dia, pare naana pu robaa-para wi kone raayo ma-epeaasa-pulu naame ade abuna pia Gote-na kogono epe-rupa pamina.

Yesuna yaapimi kagaa pogalu pirape agale puri mapalaaya

¹⁵ Go pisa-pulu Keriso-me naa raapu kagaa pogalu pirape agalena porare nipuna yaapimi puma puri mapalaasa. Go puma nipu komisa rabu enaali raayo abalana rekena agale wisimi rabu nimuna pirisimi koe elenu madaa nimu ma-kepealalo komisa. Go pisa-pulu Gote-me enaali raayo yaaloma mapiraasadere nimumi Gote-na kana warae epe puri raayo ade abuna mealimina.

¹⁶ Gore ali medame nipu werepe komalua kone salia-daare nipuna moae-elenu-ri nu yapara maa palia. Go puma nipuna ele minalo pepa madaa luma mapaitaasa. Go puma aaraana moae-elenu mulalo palia-daare enaali medalomame apo pepa ademe-pulu si nipuna mealia. ¹⁷ Go pea pare aaraa pa kagaa pirinare moae-elenu meape pepa

madaa kone nasalia. Dia, pare komenaloma mare nimumi mulalore alinuna bi yarepea rumaalimi. ¹⁸ Go kone komea-rupa sumare abalade nimumi rekena agale komea wisimi rabu yaapimi go agale puri mapalaasimi. ¹⁹ Abala ririnare Moses-me rekena agale raayo enaali lakelalo kiritasa. Go pumare werepere nipumi gawa kebonu meme menanuna yaapi-para ipa-para ma medale yaasimi. Go puma nipumi sipsip menana iri-para repena hisop-na yo apalae muma yaapi paitaasa. Go pumare nipumi mo yaapimi rekena agale wi buk-para enaalinu raayo madaa page pasa. ²⁰ Go rabu nipumi talo: Gote-me nimi rekena agale pagaliminaldo lagilisa-nairi go yaapi-miri apo agale pogalu mapiraaya. ²¹ Go pumare Moses mo yaapimi sel mamina ada mada page mo lotu ada-para sape elenu madaa page go yaapinu radu radu pasa. ²² Gore rekena agale madaare yaapimi ele raayo pode ma-epeaaya. Go page yaapi nakoeyaalimiri Gote-me enaalinuna koe elenu namuma rakepeaalia.

Keriso nipuna yokale tome lodo kirisa rabu naana koe elenu raayo mea rubaasa

²³ Gore go su kamaa lotu ada-para Gote lodo kirala pisimide elere so yaa-para wi ele maa waalisimi. Go pea pare so yaa-para wi elenu raayo madaare epe lodo kira-ae ele rado medame ma-epeaalalo pisa. ²⁴ Gore abalade Keriso pa su kamaa alinumi warili ada-para nakodobasa. Go alinumi pisimide mamina adare so yaa-para aaya aasa. Go pumare abiri Keriso Gote-na le agaa madaa piruma nipumi naa raba minalo pu aaya.

²⁵ Gore maali komea komea lo raburi Juda alinuna lodo kira-ae ali mudu Epe Rekena Robele Rum-para kodobaoma mena medana yaapi mea wisa. Go pisima pare Keriso-mere nipuna yaapi koyalisa rabu nimumi lodo kirulalo peme-rupare ade abuna rana adaapu nakoeyaasa. ²⁶ Gore nipumi rana adaapu pula pisa yaalore gore nipumi kedaa rana adaapu ria pisa. Dia go-rupa pula pisa yaalore Gote-me su warisana rabu nipumi kedaa ria ipuma abi page pa

kedaa ruala pisa. Ora dia-le Keriso su kamaa rana komea ipuma kedaa ria-pulu wala laapo pa narialia. Go puma nipu naa madaa komisa rabu Gote-para lodo kirulalo pumare naana koe ele raayo mea rubisa. ²⁷ Enaali raayore komea rabu komoma wala werepe Gote-me enaali raayo kose madaa epena tea. ²⁸ Go pearupare Yesu Keriso-mere nipuna rana komea Gote-para lodo kirulalo kalisa. Go pisa rabu enaali raayona koe elenu maa raakepe rubulalo pisa. Go pisa-le wala werepere rana laapo epalia rabu koe elenu maa rubulalo-daa na-epalia. Dia, pare enaalinuri nipu madaa kone ora waru rulaoma nipu adoba piralimi-daare nipumi go enaalinu kagaa mapiraoma la palia.

10

Abalade kirisimide lodomere koe aunu narakepeasa

¹ Gore Juda alinuna rekena agaleme werepe paliade-alenu raayo pename nawalisa. Go puma rekena agalere ora elena re waru namuma waalisa pare wasupa ademe-rupa mada adisimi. Rekena agalemere maali komea lo Gote-para elena lodo komea-rupa lodo kirama pu piru aasimi. Go puma ade abuna enaalinu nimu lotu ada-para pirisimi rabu rekena agaleme nimu nama-epea kiritasa.

² Dia yapare rekena agaleme Gote-na bi minasaatalo pirisimi enaalinuri nimu waru ma-redepo yaata pisa yaalore gore nimumi Gote-para epe kaa pi lodo wala nakirita pisimi. Go page lodo kirita enaalinuna kedaa dia lea pisa yaalore nimumi lodo kira-ae kogono giyoma koeyae nasaapirita pirisimi. ³ Go pirisimi pare ade abuna maali epala pisa rabu mo nimuna lodo kirisimi rabu nimuna koe elenu pa makuaba piruma gona kirisimi. ⁴ Go pea-le gawa ru mena yaapi-para meme menana yaapi-paramere enaalinuna koe elenu ora namuma rubisa.

⁵ Go pea-pulu Keriso go su kamaa epalalo pirisira raburi nipumi Gote-para gorupa lisa:

Gore nimumi pa gawa mena-para meme menanuna yaapi koyoma

Lodo kiriti kalemere nimu giya komisi.
Go puma neme nana lodo kiratalo nena yogale abala yarare puma saaye.

⁶ Gore nimumi meme gawanuna to yogale raayo kana reke madaa suma repena sulaa-para maa suma

Lodo kiriti koe elenu raayo mea rubaasimi.

Neme go kone raayo raaname nakomisi.

⁷ Go pisi-daa neme go-rupa lisuade:

O Gote, neme ni adape.

Abalade ni madaa rekena agale wi buk madaa pepa lisimi wia-rupare

Abiri nena agale pagoma raitulalo abala epawa lisa.

⁸ Go abala ririnare nipu madaa rekena agaleme lodo kirisimina agale madaa go-rupa lisua: Nimumi meme gawa menanu luma lodo kiritimiri gore neme giye lisa. Go puma eda yari go elenu kana reke madaa repena sulaa-para koae elenu maa rubenalo lodo kiritimi neme go kone madaa raaname page nakomisi. ⁹ Go pumare wala werepere nipumi go-rupa lisa: Gore neme ni adape. Niri nena agale pagoma raitulalo abala epawa lisa. Go lisa-pulu nimuna abalana lodo kirisimide kogono raayore nipumi maa rubumare Keriso naa madaa komape kogono maa lopasa. ¹⁰ Yesu Keriso-mere Gote-na kone raayo muma pisa-pulu nipuna yogalere Gote-na lodo kirape-rupa rana komea pisa. Go pisa-pulu go madaare nipumi naana koe elenu maa rubama epe-rupa pima.

Keriso nipuna to maa kalisa rabu ofarupa puma koe elenu raayo maa rubisa

¹¹ Gote-na lodo kira-ae Juda ali raayore reke madaa rekaoma nimuna kogono ade abuna yarinuna lodo komearupa kirisimi. Ade abuna go-rupa peme pare gomere enaalinuna koe elenu mada namuma rubaasa. ¹² Go pea pare Kerisome naana koe elenu maa rubape lodorupare ora rana komea kiraasame epe lisa. Go madaare ade abuna go kogonome naana koe elenu raayo maa ruba kiritasa. Nipumi go-rupa pumare nipu Gote-na pope ki-nane puma pia. ¹³ Nipu go-rupa

pu kiralomare Gote-me nipuna lore alinu nipuna age rolo-para maa mapiraanalo nipu adoba piruma surubisa. ¹⁴ Gore nipumi rana komea lodo kirisana kogono puma enaalinu ma-epeaoma nimu ade abuna epe-rupa mapiraalalo pisa.

¹⁵ Go madaare Holi Spirit-mi page naa agale go-rupa lagu aaya: Gore Mudu Alimi go-rupa lisa: ¹⁶ Go kagaa pogaluma pirape elere go-rupa: Neme nimu raapu pogatapena agale kagaa go-rupa lakela: Naa rekena agale raayore nimuna lo robaa-para masaalua. Go puma nimuna kone-para rekena agale page lu salua lisa.

¹⁷ Go lakeloma lisana wala werepe agale meda go-rupa lakalisa: Neme nimuna koe elenu pisimide kogono madaa namakuaaba pitua lisa. ¹⁸ Gore Gote-me koe elenu abala maa rubaasa-pulu wala naame koe ele raakepenalo lodo wala meda nakiralima.

Naame Gote kone waru rulaoma repara baina

¹⁹ Go pea-le nana ame balinu, Yesu nipuna yaapimi naa abala kabisa-pulu Gote-na sogo epe rekena rum-para puma kodobaitalora gore naame paalame nakomamina. ²⁰ Nipumi ora epe kagaa pora warisa-pulu naa mo Gote-na ada-para baina. Go kagaa ade abuna pirape porare nipu komisa rabu nimumi nipuna yogale mo epe adana mamina pora gaape makoyaasimi. Go pisa-daa naa ora epe runane mada kodobamina. ²¹ Gore naana Gote-na lodo kira-ae ali mudu komea pia-pulu naa Gote-na rurunu mapiraaya.

²² Gore nipumi abalade nipuna yaapimi naana lo robaa-para wi koe kone raayo mea rubuma naa ma-epeaasa. Go puma nipumi naana yogale page epe ipame abala radepeasa. Go pisa-pulu naame kone komea sulalora puri waru paloma kone rulaoma Gote repara baina. ²³ Go puma epe ele gialua lea-pulu naame kone waru rulaoma adoba piramina. Go puma Gote-me kana waraoma ora palua lea elenuri ora mada palia. ²⁴ Go puma naame naana ame balinu madaa kone waru suma nimu raba meamina. Naame go-rupa palima rabu nimumi raana komape kone-para epe kogono pape pora kama

ralinalo raba meamina. ²⁵ Go puma naana ame balinu raapu kirita pirape konere nakone rugulamina. Enaali medalomame kone ruguloma pirisimi-rupa napiramina. Dia, naame ame balinuna lo robaa-para puri mapalaamina. Gore naame Mudu Ali-na epape yapi di-ri abiri abala rudu yaala-le nimu ora waru raba meamina.

Naame Gote-na Siri koau nawaalamina

²⁶ Gore naame Keriso-na agale abala waru pago kiraloma wala werepe naana koneme pupitagi nalima-daare go koe ele maa rubulalore lodo kira-ae konemere mada namuma rubalia. ²⁷ Dia-le naame paalame ora waru komoma kose lape di madaa kone waru suma paalame komoma piramina. Gore enaali medalomare Gote-na lore alinu apo piruaemepulu kose pagomare koe keda minaloma ade abuna raalape repena sulaa-mere nimu raayo ralia. ²⁸ Gore ali medaloma Moses-na rekena agale agula-ai adasae ali repo laapome nipuna pisa koe aunu lakalisimi. Go pisa rabu kose pagomare nimumi go ali madaa kodome nakomoma nipu lu makomasimi. ²⁹ Go pisa pare ali medame Gote-na Si koau waalalia-daare Gote-me raana komalia ya? Dia, go alimiri ora koe keda adaalepe mulalo pea. Yesuna yaapi-miri abalade go ali nipu wala misa. Go pisa pare mo Yesuna yaapimi Gote-na kagaa pogalu pirape ele nipuna puri mapalaasa. Go pisa-pulu Gote-na Holi Spirit-mi rabameape kone guaayare ora koeyae pea kone wimi. ³⁰ Go agalere Gote-me lagiala-le pagalepa: Neme koeyae pi enaalina-para kone suma yago abutua lisa. Go puma nipumi wala agale go-rupa lisa: Mudu Alimi nipuna ruru enaali kose pago rumaalia lisa. ³¹ Go pea-le ali meda apo-rupa koeyae paliare ade abuna pa piri Gote-me koe elena yago tyalalo palia-pulu go madaare paalame waru komamina.

Naame kone rulaere madaa rekaamina

³² Pare nimimi abalade pirisimide-rupa makuaalepape. Gore Gote-na epe paa adoma keda adaapu rilisimi rabu go elenumi nimi narabuaaniasa. ³³ Go puma yapi medalomamere nimumi nimi pa

enaalina le agaana marekaaoma ero agale loma koeyae pirisimi. Go puma koro medamere enaali medaloma keda go-rupa rilisimi rabu nimimi nimu raba mulalore nimu raapu puma pirisimi. ³⁴ Go puma enaali medaloma karapo ada-para pirisimi rabu nimimi kodome komisimi. Go puma alinumi nimina ele wala perea meala pirisimi rabu nimimi raaname komoma ria mina giyasimi. Gore nimina ade abuna epe pirape elenu wia-daa makuaaoma go kedaanu rilisimi.

³⁵ Go pisa-le nimina lo robaa-para wi puri pale kone rulaere nimimi nagiyalepape. Dia, go koneme nime epe yoto adaalepe maa gialia. ³⁶ Nimimi puri paloma rekaape kone salepape. Nimimi go-rupa palimi rabu nimimi Gote-na agale mogeaoma Gote-me kana waraoma ora palua lea-pulu epe elenu piruma mealimina. ³⁷ Gore Gote-na buk madaa go-rupa lu wisa: Werepe oge-daa piruma epaliade aliri ora epalia. Gore nipuri adoba piru aaya. ³⁸ Go pea pare nana epe redepe le enaalinumi kone rulaoma nime ade abuna epe-rupa piralepape. Go palimi pare nimu komeame ni koau waalalia-daare neme nipu madaa raaname nakomalua.

³⁹ Go lisa pare naame paalame nakomoma pururu pea-ai naloma alupamina. Dia, naame ora kone waru rulaoma ade abuna kagaa piramala palima.

11

Kone rulae elena re agale

¹ Naana kone rulae eleme mealua kone suma adoba pia elere Gote-me ora gialia-daa makuaaema. Go puma naame abala na-adema elenu naana kone wasaame abala makuaaya. Go konere ora ria yaade. ² Abalade pirisimi alinumi kone rulasimi rabu Gote-me nimu ora epe bi kalisa. ³ Naame page go-rupa kone rulaema. Go puma Gote-me su yaa laapore go agaleme warisaaya-daa makuaaema. Go puma ele raayo naame namakuaaema elenu muma Gote-me warisa.

Abel-para Enok-para Noa nimuna kone rulae elena agale

⁴ Abel-me Gote madaa kone waru rulasa. Go puma Gote-para lodo kirisa

rabu nipuna lodo ora epe redepo lisa. Go puma Kein-na lodo ma-rabuaasa. Go pisare Abel-me kone rulasa-pulu go madaare Gote-me nipu ma-redepo yaaoma epe bi kalisa. Abel-me Gote elenu pa kama kalisa-daa Gote-me ora raana waru komisa. Gore Abel nipuri abala komisa pare nipu Gote madaa kone rulaoma pirisa agalere naame pa go pagema-daa.

⁵ Enok page Gote madaa kone rulasa-pulu nipu nakomisa. Nipu yogale aopale Gote-me yaa-para maa pasa. Go pisa rabu enaalinumi nipu asa pirisimi pare nipu na-adasasimi. Gore Gote-na agale wi buk madaare go-rupa palia lo go-rupa lu wisa: Abalade Gote-me Enok so yaa-para namuma pisa rabu Gote nipu madaa pedo pisa. ⁶ Gore ali medame Gote kone narulalia-daare Gote-me nipu mada pedo napalia. Gore ali raayo Gote piri-para polalo palimi-daare nimumi Gote ora pa pia-daa kone rulalimi. Go enaalinumi Gote kone rulalimi-daare nipumi nimu epe elenu katea.

⁷ Noa-me page Gote madaa kone rulasa-pulu Gote-me Noa lakeloma koe kedaa meda werepe epalia lo remaa lapalasa. Go ele Noa-me abala mamakuaasa pare nipumi Gote-na agale lagisa-pulu sip meda abala warisa. Go pumare nipuna ena nogo naakinu nimu ru-nane puma kodobaoma epe-rupa pirisimi. Go nipuna kone rulae elemere su kamaa piri enaali raayo madaare yada robe nona pi-rupa rumaasa. Gore Noa nipu kone waru rulasa-pulu Gote-me nipu ora redepo le ali mapiraasa.

Abraham-para Sara laapo

⁸ Abraham-me Gote kone rulasa-pulu Gote-me nipu yaalisa rabu Abraham-me Gote-na agale pagoma ralisa. Go puma Gote-me ne adare meda gialua loma waalalo pisa. Go suri Abraham nipumi nadisa pare nipumi kone rulaoma nipumi go su mealua kone suma pirisa. ⁹ Nipumi kone rulaomare abalade Gote-me gialua lisa su-para puma pirisa. Nipu go su-para puma pirisa raburi gore nipu pora kimisu

ali puma pirisa. Go puma nipuna laplap-me pi ada maa puma Aisak-para Jekop nipu laapo pirisimi. Go ali laapore Gote-me nipu raapu go su ora minalo lakela palasa. ¹⁰ Ade abuna Gote-me Abraham madaa kone mapiraoma warili adare yaa-pulu adawe kone suma pirisa. Abraham nipu komomare go ada re-para palua kone suma kone rulaoma pirisa. Gore Gote nipumi go adare warisare ade abuna kagaa pirape ada pigi muma warisa.

¹¹ Sara-me page Gote madaa kone rulasa-pulu nipuna naaki nogo maitape yapi diri abala dialenaloma enagae pirisa pare nipumi Gote madaa kone rulasa. Go puma Gote-me kana waraaoma ora palua lo agale lakalisa-pulu mada palia kone wisa. ¹² Go pisa-pulu nipu ogae piruma pode komisa pare nipu ora nogo naaki adaapuna aaraa pirisa. Nipuna madina si wanenuri gore nimu so yaa-para aaya kuba kedonu-rupa pimi. Go page ipa solwara mada wisade ipa mu-rupa page pirisimi. Go enaalinuri mada nararepe garulalima.

¹³ Go enaalinuri nimu kone rulae pirumare abala komisimi. Go puma nimu abalade go su kamaa pirisimi raburi nimumi Gote-me kana waraaoma go-rupa palua lo lakalisa elenu abi namisimi. Dia, pare nimumi go elenu koro opapalia-daa makuaaoma mealima kone madaa raaname komisimi. Go pisimi-pulu go su kamaare nimu yada tyape enaali piruma ora pa pora kimisu enaalinu pima lo pename lapalasimi. ¹⁴ Enaalinumi agale go-rupa laminyare nimumi ora epe su rado mealima madaa agale pename lapalasimi. ¹⁵ Go enaalinuri nimumi abala piruma ipisimide su-para tya pisimi yaalore go konemere nimu wala pola pisimi. ¹⁶ Yapare nimuna wi konere ora epe su rado meda adawe kone wisimi. Go suri yaa-para komea wia. Go kone wisimi-pulu nimumi Gote-para nere ora naana Gote lema lisimi rabu Gote-me yalame nakomisa. Dia, nipumi go enaalinuna kone rulae madaa ade abuna kagaa pirape epe adare so yaa-para yarera pu saaya.

¹⁷ Abalade Gote-me Abraham-na kone makoyalalo lisa rabu Abraham-me Gote

madaa kone rulasaa. Go pisa-pulu nipuna si Aisak Gote-para lodo kira-ae ele katalo pisa. Gore Gote-me kana waraama go-rupa palua lo agale lakalisa-pulu Abraham-me nipuna si lodo kirape nagiyasa. ¹⁸ Gore Gote-me Abraham-para Aisak madaa kana waraama ora palua lo agaleme go-rupa lakalisa: Gore Aisak-na rurumiri nena si wanenu matia lisa. ¹⁹ Gore Abraham-me si tyalo pisa rabu nipumi kone go-rupa wisa: Nipu ora komalia-daare pinawa kone suma Gote-me nipu wala mada marekaalia kone wisa. Go kone wisa pare abiri go pi agale wia: Abraham nipuna konemere naaki luma tapa-para abala rogaabaayae yapare nipu tapa-para wala misa.

Aisak-para Jekop-para Josep-para Gote-para kone rulaeme

²⁰ Aisak-me Gote madaa kone rulasaa-pulu nipumi agale mana Jekop-para Iso laapo puri minalo agale mana lakalisa. Go agalere nipumi werepe pape-ai mada kone lakalisa.

²¹ Jekop-mere Gote madaa kone rulasaa-pulu nipuna komape yapi di rudu lisa raburi nipumi Josep-na si laapo-para puri minalo agale mana lakalisa. Go pulalore nipuna rimaapu ripinuma rumu pege puma kalu adainaaoma Gote-na bi minasaasa.

²² Josep nipu komolalo piruma nipumi kone rulaoma werepe Israel enaalinu Isip su giyoma palimi lo lakalisa. Go puma nipumi kone rulaoma nipuna kuli rogaabaayae wala muma maa pulupape lo lakalisa.

²³ Moses-na agi aaraa laapomere Gote madaa kone rulasipi. Go puma naaki Moses madisipi rabu nipumi ipa le repale-nane aasa aroka re-parare naaki suba repo ru-nane paga wisipi. Gore go naakiri ora epe naaki madu wisipi. Go puma agi aaraa laapome king-na agale madaa paalame komoma pagaa wisipi.

²⁴ Gore Moses nipu Gote madaa kone rulaoma abala adaa yaboma lisana ni ora ali mudu Fero-na wanena si-daa dia

yaade lo abala makuaasa. ²⁵ Gore nipuna konere Gote-na ruru enaali raapu piruma go kedaa nimu raapu ria palua kone wisa. Gore niri go su kamaa rudupu piruma pupitagi napere gipia kone suma pisa. ²⁶ Gore nimumi Keriso-na* kogono madaa ni ero agale leme-daare ora epe agale le kone wisa. Go konere Isip su-para wi alina ele raayo rabuniaae kone misa. Gore nipumi mo Gote-na epe yoto meape di rabu raaname komalua kone wisa.

²⁷ Gore Moses nipumi Gote madaa kone rulasaa-pulu nipumi Isip su-para piri ali mudumi nipu rono page-ai madaa paalame nakomisa-pulu go su giyoma pisa. Gore ali medame Gote ora na-ademe pare Moses-na koneme Gote adisa-pulu nipu ora puri paloma pirisa. ²⁸ Gore Moses nipumi Gote madaa kone rulasaa-pulu nipumi eda kirape yapi di wisa. Go pumare nipumi gawa menana yaapi pora gaape madaa kiralepape lo lakalisa. Moses-me naaki mupaa makomaape ensel-me Israel enaalinuna madi mupaa naaki nalinalo rekena mada wisa.

Israel enaali adaapumi Gote kone rulaoma puri misimi

²⁹ Gore Israel enaalinumi Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi Kale Ipa kenaasimi raburi ora su kaapu le kenaasimi. Go pisimi pare Isip su-para piri alinumi go ipa kaapu le pare nimu tyalo raita maa pisimi pare ipame nimu keapisa rabu nimu komabesimi.

³⁰ Gore Israel enaali nimumi Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi Jeriko adarena pape yapi ki medane luma medane laapo ru-para pamu maruyaasimi. Go pirisimi rabu nimu Gote madaa kone rulasimi-pulu go konemere adare-na kana pape malopaasimi.

³¹ Go page ali paake yole ena Rahap Gote madaa kone rulaoma nipumi ada pode ali laapo raba misa. Go pisa-pulu nipumi mo agale napagesimi enaalinu raapu meda-para nalisimi.

³² Pare abiri neme agale akepu makibuma lano ya? Dia-le neme Gideon-para

* **11:26:** Kraisa-na bina re-re go-rupa: Gote-me madaa muma nipuna kogono pa winalo maa repaae ali. Moses-mi Israel enaalinuna rikiraana Isip su-para Gotena kogono puma pua yaala poteara pinawa kone suma go buk Hibru lu alimi makuaoma lisa.

Barak-para Samson-para Jepta-para Devit-para Samuel-para mo Gote-na agale mea lakale alinu page remaa adaalu yaa-pulu mada nalagialo. ³³ Go enaali raayomere Gote madaa kone rulasimi-pulu nimumi gavman komeana su-para piri enaali raayo ora puri paloma yada puma rabua-niaalisimi. Nimumi ora epe kone suma gorupa pisimi-pulu nimumi Gote-me kana waraoma go-rupa palua le elenu misimi. Go Gote madaa kone rulae enaalinumi koe raa menana agale page rogaae-rupa mada pirisimi. ³⁴ Gore nimumi repena sulaa adaalepe rala-ae page makudunaasimi. Lore alinumi rai kudu eleme page kone rulae enaalinu awolalo pisimi pare nimu pogola pisimi. Nimi ora komapae enaali pirisimi pare wala werepe puri misimi. Go pumare yada pulalore nimu ora puri paloma yada puma nimumi soldia ruru rado adaapu pamu ralu lisimi. ³⁵ Go puma enanu medalomame kone rulasimi-pulu abala kome enaalinu page wala rekesimi. Ali medalomare karapo ada-para palinaloma nimuna lore alinumi nimu epa lisimi. Nimumi Gote-para koau rialala pisimi yaalore gore lore alinumi nimu kepe repala pisimi. Go pisa pare nimumi lore alinuna agale napagesimi. Dia, lore alinumi naa timi rabu tapa-para wala rekoma ade abuna piramala palima kone wisimi.

³⁶ Gore kone rulae enaali medalomare lore alinumi ero agale loma repename kudu lisimi. Medalomare lore alinumi sen-me adiala rumare karapo ada-para mapaitaasimi. ³⁷ Gore ali medalomare lore alinumi kaname lu repena kabeme page ebepea rai kudumi page rugula po makomasimi. Kone rulae enaali medalomamere ele dia lisa-daa meme sipsip-na irimi warili mamina yamoma pora pamuasimi. Gore nimu naarali enaali piruma kedaa waru maa kalisimi. ³⁸ Go puma nimu pogola pumare nimu enaali napiri su-para puma su rudunu meda madaa puma kana apedaa-para page puma kaleda pita pisimi. Gore nimu ora epe enaali pirismi-pulu nimumi go su kamaa koe-rupa pirisimi enaalinu raapu napirula pisimi yaalore ora epeta pisa.

³⁹ Gore go enaali raayo Gote madaa kone rubita pisimi yaalore nimu Gote-na le agaana ora epe enaali pita pisimi. Go pisa pare abalade Gote-me kana waraoma nimu-para ora palua lisa ele abi nameme. ⁴⁰ Gore abalade Gote-me naana ora epe ele rado meda yarera pu saasa. Go puma abalade pirisimi kone rulae enaalinuri nimu abala riri-nane mada namula palimi. Dia, pare Gote-na konere go-rupa wisa: Naa nimu raapu epe-rupa piraminalo yarera pu saaya.

12

Yesu waru adoma maa kone rulamina

¹ Gore abalade epe-rupa pisimide enaalinuri nimu kone rulasimi-pulu naa kutapu paki paoma naa epe pora maa waalisimi. Go pea-le naame naana koe kedaa pi elenu raayo giyamina. Go pumare naana lo robaa-para epe agaleme puri mapalaaoma Gote nipu piri-para pulalore pora-nane waru wagepu baina. ² Go pumare naana lemere Yesu piri-para ada palae baina. Gore nipu komea naana kone rulapena re page naana epe yoto meapena re page pia. Gore abalade Yesu nipu werepe enaalinu epe-rupa mapiraape kone madaare raaname komisa. Go puma nipumi adaa kedaa pi elenu mea ruma repena poloepa madaa komisa. Go puma nipumi repena poloepa madaa yala nakomisa pare komoma wala rekoma Gote-na pope ki-nane siaan king muma pua pia.

Gote-me naa kedaa geare ma-redepo yaalalo pea

³ Gore abalade koeyae pisimi alinumi Yesu rono pagesimi rabu nipu ora puri waru paloma pisade kogono makuaalepape. Go pumare nimimi kogono nagiyaeme nimina lo robaa-para paala nakomoma piralepape. ⁴ Gore nimimi kedaa rabuapena yada peme pare nimina yaapi abi nakoyaaeme. ⁵ Gore Gote-me nipuna agale puri mapabaliminalo lagisade agalere abala kone rugulabeme. Nipumi go-rupa talo: Nere nana si yaa-pulu Mudu Alimi nena kone ma-redepo yaalalo yada palia-daare go

madaa waru adape. Go pea-le ne epe-rupa pirainalo ne ma-redepo yaape kedaa gialia-daare nena lo robaa-para koe kone nasape. ⁶ Gore ake paa-daa ya? Mudu Alimi enaali raayo madaa ranaa kome raana komea-pulu nimuna kone ma-redepo yaainalo kedaa gea. Go pea-le enaali raayo nipuna si wanenu pima temare nipumi kone ma-redepo yaainalo repena kudumi tia.

⁷ Gu paare Gote-me nimi kedaa Go puri mapalaaoma pawa pirainalo pea. Gote-me nimi-para kedaa geare ora nipuna si wanenu pima lamonolo pea. Gore nogo naaki medaloma nimuna agi aaraanumi ma-redepo yaape-rupa naana kone ma-redepo yaalalo pea. ⁸ Go pea-pulu Gote-me nipuna nogo naaki raayo-para agale mana loma kedaa katea. Go pea-le nimidaa Aapame namaredepo yaaliare gore nimiri ora nipuna nogo naakinu napimi. Go puma nimiri pa paake muma madi naaki-rupa piralimi. ⁹ Gore naana go su kamaa aapanumiri naa agale mana lo kedaa gisimide rabu naame nimuna agale raluma bi minasaasima. Go pea-le naana kagaa porana aaraare naame nimuna agale pagoma nipuna pora raluma ora epe-rupa piramina. ¹⁰ Naa go su kamaa piri aapanumiri nipuna raaname naa oge nogo naaki raburi naa agale mana loma kedaa gisimi. Go pea pare Gote-me naa nipu raapu ora epe-rupa pirainalo naa raba meape agale mana raapu kedaa gialia. Go puma naa nipuna epe paa-para pima. ¹¹ Gore naana Aapame naa kedaa gu aaya raburi naana lo robaa-para koe kone su naame pedo pedo puma napimade. Go pea pare werepere go kedaa ruma agale mana pagoma epe-rupa pamualimide enaalinuri pu robaa-para epe kuma pi kone suma ora epe-rupa pirualima.

Naana kuli radaa pina kone rulaoma rekaamina

¹² Go page nimina kiaa laapo abala komapalia pagepina-le pa rekaalepape. ¹³ Go puma apo redepo le porana pamuamina. Go-rupa pamualimi-daare gore

nimina agere ora nakoyaalia pare wala epe tea.

¹⁴ Gore nimimi enaali raayo raapu epe-rupa piramina kone mealepape. Go palima-daare ora epe-rupa piralima. Gore ali meda nipumi epe-rupa pirape kone nasalia-daare gore nipumi Mudu Ali mada na-adalia. ¹⁵ Gore nimimi waru adalepape. Ake paa-daa ya? Naana ame balinu nimu Gote-na epe raba meape agale giyoma koau waateme-daare waru adalepape. Go pea-le enaali medaloma nimina rikirana piruma nimuna konere koe rero pi kili salimi. Gore nimiri go elaana kili rero pi kili mealimi makoyaalia. ¹⁶ Go pea pare ali medame ena paake yolape kone su piralia waru adalepape. Ali medame Gote koau walalia-daare nipumi giyalia-le waru adalepape. Go konere abalade Iso-me page wisa. Go pisa rabu nipumi eda rana komea yawape-ai kabolalore nipu mupaa naaki nipu piruma meape epe elenu page raayo rubisa. ¹⁷ Gore nipumi nipuna Aapana agale mana elenu wala mulalo pisa rabu Aapame dia lakalisa. Gore Iso-me epe elenu wala mulalo asapisa pare nipuna kone perekeape pora na-adasaasa. Go puma re loma piruma asapisa pare na-adasaasa-le waru makuaalepape.

Naa yaa-para abala pima

¹⁸ Abiri nimimi ele meda kimi waraaoma adape-rupa abi na-ademe. Go yapare Israel enaalinumi so Sainai Rudu madaa adaa repena sulaa adisimi. Go page ora ribaa rumu rumuna piruma puri pale po rilipu page misimi. ¹⁹ Go pirisimi rabu medame biugel talaina agale medamere nimu agale lakalisa rabu Israel enaalinumiri go agale ogeasi pagoma lisimina go agale paalame komisimi. Go puma nimumi Moses-para re loma naare go agale wala pagapere gipia lo lakalisimi. ²⁰ Gore Gote-me nimu lakalisa agale maname talo: Gore ali medame page gawa meme sipsip-nu page go ruduna epalia-daare gore kana muma nipu ora lu makomalepape lisa. ²¹ Nimumi go adisimi elenu madaare nimu paalame

waru komisimi. Go pisa-pulu gore Moses-me page talo: Neme ora paalame waru komoma pogolasaayo lisa.

²² Gore nimumi abalade ele gorupanudaa na-adisimi. Dia, pare abiri nimi Saion rudu mada epamede. Gore abiri ade abuna pa pia Gote-na adarepara epamena. Go adare ora so yaa-para ae Jerusalem su meda-le go-parare ranaa komo pimi ensel adaapu raapu epamena.

²³ Abiri nimiru Gote-na mupaa naakina* ruru kiritaepara apo epamena-daa. Go rururu Gote-me nimuna binu pepa madaa abala luma lisana pepa tyapalae so yaa-para wina epamede. Nimiru enaali raayo madaa redepe le kose page Gote piri-para epamede. Go page nimiru abalade Gote-me enaalinuna wasupa ma-redepe yaasade enaalinuri ade abuna ora eperupa piralimide enaali epamena. ²⁴ Nimiru Yesu-para epame. Nipuru naana rikirana piri ali pia. Nipuna yaapimi naa pogalu pirape ele puri mapalaasa. Gore nipuru nipuna yaapimi naana koe ele maa rubisa. Go pumare go kagaa poramere abala pirisade ali Abel nipuna koeyae abulisade yaapi nona pi-daa dia.

Naa epe-rupa surubuaaya

²⁵ Go pea-le nimiru waru adoma surubalepape. Go agale lape ali koau nawaalamina. Ora abalade go su kamaa piri enaalinuri Gote-me puri pale agale lakalisa pare nimuru nipuna agale ralisimi. Go pisimi-pulu nimuru nimuna koe kedaa mada napogola pisimi. Go pea-le abiri Gote nipu so yapare piruma naa puri pale agale lagu aaya. Go pea-le naame nipuna agale mada koau waatemadaare gore naa koe su-para mada pirula palima. ²⁶ Abaladere Gote-na agaleme lisa rabu su lewa mapaasa. Go pisa pare abiri nipuru naa kana waraama ora gorupa lagea: Neme su waala-daa ma-lewa palua pare go rabu neme su yaa laapo raita maa perekealua wia. ²⁷ Go agale learpururu nipuru su wala ma-lewa palia-pulu

naame go agalena re gorupa makuaamina: Abalade Gote-me warisa elenuru nipuna ma-lewa paoma wala mealia. Pare ele medaloma mada nama-lewa pape elenuru ora pa salia.

²⁸ Naame Gote-na Surube Suri lewa lewa nalina mealima-pulu Gote-para ora pili lamina. Go puma nipuna raaname komea kogono puma naame beten waru loma nipuna kone mu piramina. Go puma naame nipuna bi minasaoma nipu madaa paalame komamina. ²⁹ Gore naana Gote-me ele raayo repena sulaame raladerupa mea kiralia-pulu epe-rupa piruma nipu madaa paalame komamina.

13

Naana ame balinu raaname komamina

¹ Gore Keriso-na enaali nimiru ade abuna nimina ame balinu madaa pedo puma raaname komo piralepape. ² Gore pora kimisu alinu epalimiru gore nimiru nimu lamua puma ada mealepape. Gore abalade ali medalomame gorupa pisimiru rabu ensel medaloma nimuna ada-para mea ipuma surubisimi. Gore nimuru ensel kone-daa nawisimiru pare pa pora kimisu alinu kone wisimiru.

³ Gore naana ame balinu karapo ada-para pimiru naame page nimu raba mulalore nimu re-para epe-rupa pamina kone mealepape. Go page enaali medaloma kedaa ruaeme gore radaa pinaloma nimu raapu kedaa riamina.

⁴ Gore repaaya auloma pirape-airi ora waru epelea. Gote-na le agaa madaa ora epe-rupa piralepape. Gore Gote-me ali paake rumi enanu-para ena paake ne alinu raayo kotare yaweme-pulu koe kedaa mealimiru lisa.

⁵ Gore nimiru kana madaa kepaame komape konere ora nasalepape. Go page ele nimiru abala saapimiru ora go mada kone suma piralepape. Go madaa Gote-me abala gorupa lisa: Neme nimiru mada nagiyalua nimiru koau ora nawaalalua lisa.

⁶ Go pea-le naame naana pu robaa-para puri mapalaaoma gorupa lamina:

* **12:23:** Kraisi-ri Gotena Si ora ria. (Hibru 1.6). Go buk Hibru lisa alimiru gupa lea: Gote-me nipuna Sina ki madaa wia. Go suna pima enaalinuru waru kalalo yokeleme (6.12-para 9.15). Juda enaalina rekena agale madaare mupaa naakimiru aaraana elenu waru mealia. Go kone ralumare Gotena elenu Si-mi mua na maa gea.

Mudu Alimi naa raba mu aaya. Go paa-daa neme paalame nakomalua. Gore enaalinu medalomame ni madaa ele meda napalimi kone wimi? Mada dia.

Yesuna agale raitape-ai madaa yala napolamina

⁷ Gore nimina ali kalunumi abalade Gote-na agale nimi lagisimide waru makuaalepape. Gore nimumi abalade pa piruma pora epe-rupa pamisimi-daa go alinumi kone rulaoma pirisimi-rupa mogema piralepape.

⁸ Yesu Keriso-re ora piri-rupa pa pia. Gore abala page abi page ade abuna page komea-rupa pa pia. ⁹ Gore agale rado radome nimina agale epa mabebolaoma mogealimiri Gote-na pora nagiyalimina. Naana lo-parare Gote-na epe raba meape agaleme puri mapalaaliare ora epelea. Gore naana kone lo-parare eda nape elenu rekena salima-daare puri napalalia. Go poranuri enaalinumi abala pago pirisimi pare go rekena agaleme nimu naraba misa.

Ofa lodo kiralima rabu Gote-me raaname komea

¹⁰ Naana lodo kerele kana sekere Juda alinuna laplap-me pi lotu ada-para wisa-pulu go-para lodo kirisimi. Go alinumiri kana reke madaa kiri ele mada nanisimi.

¹¹ Gore Gote-na lodo kira-ae Juda ali mudumi sipsip gawanuna yaapi mumare ora Epe Rekena Robele Rum-para maa pumare Gote-me koe elenu mea rubenalo lodo kiruasimi. Go pisa pare gawa sipsip-na ria Gote-na riare epe lotu adana pape mopare kiru aasimi. ¹² Go pisimi-rupa Yesu nipu radaa noma repena polopea-para komisa rabu nipu page adare pape mopare puma komisa. Go puma nipumi naana koe elenu maa rubulalore nipuna yaapimi naa ma-epeaasa. ¹³ Go pea-le naa page nipu raapu pa pare baina. Go rabu nimumi nipu abalade yala mapolaasimi. Go pisa-rupare abi naame nipuna kogono pema rabu enaalinumi naa nipu raapu yala polamina. ¹⁴ Gore go su kamaare adare ade abuna kagaa pirape meda ora nawia. Dia, naame ade abuna kagaa

pirape adare ora meaminalo asapamina. ¹⁵ Go pea-le naame Yesuna bi madaare Gote-para ora pili loma raaname waru komamina. Naame go epe raana pi konere gore ade abuna nipu kalamina. Go puma lodo kirape-rupare naana agale Gote lake-lamina. ¹⁶ Gore nimi enaalinumi epe kogono pape kone narugulalepape. Go puma nimimi ele dia yaaliade enaalinu rumaaoma katapape. Gore go kogonore ora lodo kirili-rupa mada peme-pulu Gote-me go-rupa peme rabu raaname waru komea.

¹⁷ Nimina ali mudunumiri nimi raba mulalo ade abuna surubeme-le nimuna agale pagalepape. Nimumiri ade abuna nimina epe kone surubeme rabu nimuna kogono madaare Gote-para agale lakeleme. Gore nimimi nimuna agale waru raitalimiri gore nimumi raaname waru komoma nimuna kogono epe-rupa palimi. Go pea pare nimuna kone pu robaa-para kone kedaa pi salimi-daare nimumi nimi mada naraba mealimi.

Gote-na agaleme naa rabamina

¹⁸ Gote-me naa raba minalo nimimi beten tapape. Gore naame Gote-na le agaa madaa naana lo robaa-para wi kone ora redepo yaina kone wima. Go pumare naare ade abuna kogono epe-rupa pulalo pima. ¹⁹ Gore Gote-me ni nimi piri wagepu wala epenalea-daare nimimi Gote-para beten waru tapape.

²⁰ Gote-me naana Mudu Ali Yesu tapapa-para wala marekaasa. Yesu komisa rabu ade abuna kagaa pogalu pirape agale ma-epeaasa. Go puma abiri Yesu nipuri Gote-na sipsip surube ali mudu pia. ²¹ Gore Gote-me epe kuma pi kone nimi gina. Go puma nimimi nipuna agale pagoma raital-iminalo go kone raayo gialia. Go puma nipuna raana komea-ae naa madaa suma Keriso-na kogono pamina. Go pumare nipuna adaa biri ade abuna minasalim-ina. Gore ora yaade.

Go agalena pora poae agale

²² Ame balinu-ya, nimi-para neme puri paloma agale apo lagialo-daa. Gore nimimi pawa piruma nimi puri mapalaape agale waru pagalepape. Go pepa-para

nimi piri-para lu rapaatore pa rudusi-le pagalepape. ²³ Gore naana ame Timoti karapo ada-para palisa abala rapaasimi remaa lagialo. Gore nipu ni piri wagepu epaliade raburi saa laapo raitame nimi mada adola epalipa.

²⁴ Nimimi naa epe-rupa piramina agalere nimina ali mudunu-para Gote-na ruru enaali raayo page laketapape. Rom su-para piri Keriso-na ruru enaal-inumi nimi epe-rupa piralepape lo la moyaatema.

²⁵ Gote-na epe raba meape agalere nimi raayo mada ina. Go yaade.

Jems Ripili Agale

Jems-na pepa madaare epe agale adaapu lisa. Gore Gote-na enaalinumi epe pora ralinalo mogealisa. Enaalinu epe kone mu epe makuaae ele mu nipuna agale makuaanalo saa pi agale adaapu lisa.

Jems-me agale puri paboma go-rupa lisa: Yesu madaa kone rulae enare padaa napiralmi lisa. Dia, yogonu raapu epe-alenu palia lisa. Gomere nipu puri paboma kone rulaaya lo maa waatea lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1.1)

Kone rulae elere waru ena lape agale (1.2-8)

Naaralinu-para ele adaapu wi enaalinuna agale (1.9-11)

Makotalo epalia rabu pa pea (1.12-18)

Agale pagoma raitamina agale (1.19-27)

Enaalimi kone komea samina (2.1-13)

Kone rulaoma kogono pamina (2.14-26)

Naana eke waru surubamina (3.1-18)

Su kamaa piruma raitape kone lore alirupa (4.1-5.6)

Agale mana medaloma (5.7-20)

¹ Niri Jems Gote-para Mudu Ali Yesu Keriso laapona kogono ali piru aayo. Neme go pepare Israel ruru enaali 12 piri-para lu rapaato. Go nimina su giyoma su rado-para yada tya puma pirisimide enaalinu nimi-parare epe-rupa piralepape lo rapaato.

Makoyape elemere naa puri mapalaaya

² Naa ame balinu, pagalepa. Nimi madaa makoyatalo kone rado rado epalia rabu pu robaa-para koe kone nasalepape. Dia, epe pedo pi kone salepape. ³ Gore nimimi Gote madaa puri paloma kone rulaoma apo makoyatalo kone rabuaaniaalimi rabu puri paloma koe kedaanu page mada ritimi. Go palimi-daare rabu ranaa komo piralimi. ⁴ Go pea pare nimimi ade abuna puri paloma rekaape kone waru epe-rupa suma koe kedaanu riamina. Go

puma nimimi epe kone waru suma palimi-daare nimina lo robaa-para Gote-na epe kone nadia yaalia. Dia, nimina lo robaa-para epe kone waru rubitabalia.

Enaali medaloma epe kone rudu tea-daare beten tapape

⁵ Gore nimi medaloma nimu epe kone rudu tea-daare gore nipumi beten loma Gote-me nipu kone kalenalo agale mealia. Gote-me kone adaapu enaali raayo epe-rupa kalea-le enaali medaloma apo kone dia yaalia rabu nipumi rono page agale natea. ⁶ Go pea pare Gote-para beten leme rabu kone waru rulaoma nipumi epe kone gina tapape. Go pea-le kone laapore nasalepape. Gore Gote-me ni gialia pe nagialia pe kone salimi-daare go konere ipa raa epala puala pea-rupa kone go-rupa wimi. ⁷ Ali medame kone go-rupa salia-daare nipumi go-rupa Mudu Alimi nipu ele meda gialia kone naina. ⁸ Dia-le go alina konere makoyaalia-pulu kone raayo nipumi wia-le gore nipumi kone laapo suma pora pamualia. Go palia rabu Gote-me ele nakatea.

Ele adaapu wi ali-para ali naarali laapo

⁹ Gore naana ame balinu medaloma ali naarali piralimiri pedo pamina. Gore ake paa-daa ya? Gote-me nimu adaa bi katea-pulu go-rupa pina. ¹⁰ Go yapare ele adaapu wia aliri Gote-me nipuna bi rabuaanaalia rabu page pedo pina. Ake paa-daa ya? Ele adaapu kuburaeme alinuri nimu pakira-rupa komalimi. ¹¹ Nipuna palawa-na kili su kamaa lopea rabu kilina epe au page kilipi tia. Go yapare kamo le aliri mogo elenu pa saabaina komalia.

Elenumi enaalinuna kone mabebolaaya

¹² Ali medare kedaa pi eleme nipu makoya linaloma yapare kone waru rulalia-daare nipu raaname waru komalia. Go alimi makoyatape kone raayo rabuaniaalia-daare Gote-me nipu epe yoto katea. Go-aimiri Gote-me kana waraoma ele gialua lisa. Go pa kalape konere enaali raayome Gote madaa ranaame komalimi-daare ade abuna kagaa pirape kone wasupa katea. ¹³ Go pea pare ele medame ali meda makoyaalia rabu go

kana kone marekaaoma nipumi koeyae paliare nipumi agale go-rupa mada natea: Go page Gote-me ni go kone sanolo maa gia. Dia-le koe eleme Gote madaa namakoyalialia. Go page Gote-me enaali madaa makoyaatape kone nasuaaya. ¹⁴Go pea pare naa raayona lo robaa-para wi koe koneme wagepu abala rekataaboma naa makoyaalalo pea. Go puma go koneme naa komeme puma naana kone makiraoma naame koeyae pema. ¹⁵Go pumare go naana koe kone wagepu rekataboma go koneme pupitagi nape kone maitaa. Go puma go pupitagi nape kone adaa yoma enaalinu ade abuna makomaape kone masaaya.

¹⁶Nimi nana ame balinuri go koneme nimi makiraalia-le waru adalepape. ¹⁷Gore epe pa kale kone raayore go elenuri epe adaa paa warili aaraame go elenumi naa raba minalo maa epenalisa. Naana go Aapamere so yaa-para rado rado epe-rupa paa yaa-pulu Gote-me kone napereke yoma naa ribaa mada nama-yaalia. ¹⁸Dia-le nipuna kone suma nipuna agaleme loma naa warisa. Go pisa-pulu nipuna warili ele raayo madaare naa ripina mapiraalalo pisa.

Naame agale waru pago mea raitamina

¹⁹Nimiri ora nana epe ame balinu pimi-le go agalena re waru pagalepape. Nimi raayome wagepu ora agale ria pagalepa. Go puma nimimi wagepu agale natapape. Go puma nimimi page agale pawa loma rono napagaalepape. ²⁰Gore ali medalomame rono pagape kone salimi-daare Gote-na epe redepe le kone mada namarekaalimi. ²¹Go pea-pulu koe ele pape kone raayo-para pugu pi kone raayo-para ora giyalepape. Gore nimimi nimina bi rabuaanaaoma Gote-me nimina lo robaa-para wi lisade agalere nimimi makuaaba piralepape. Go agale pagoma pu robaa-para maa salimi-daare go agaleme nimi ade abuna kagaa piramala mapuaalia.

²²Gore nimimi go nipuna agale kaleme pa kamaa napagalepape. Dia-le go agale pagoma pora pamu kogono palepape. Go napalimiri nimiri makiraeme. ²³Gore ali medame Gote-na agale pa kamaa pagoma

namogealea-daare naame le agaa-para wasupa madaa ademaded-rupa nipumi pa go-rupa pea. ²⁴Go alimi nipuna wasupame le agaa-para adalia pare nipuna le agaa wagepu kone rugulaaya. ²⁵Go pea pare ali medame koeyae pape kone madaa rekena agale epe-rupa adoma makuaaoma raitaliare Gote-me go aliri epe kogono pinalo raba mealia. Go aliri nipuna kaleme pa page ali-daa dia. Nipumi go agale pagoma kogono pea-pulu Gote-me puri katea.

²⁶Gore ali medame kone go-rupa salia: Niri ora epe ali yaa-pulu Gote-para epe ao puaayo kone su aaya. Ali medame go-rupa kone suma nipuna eke waru nasurubalia-pulu nipuna kone makiraaya. Go pea-pulu nipuna kone rulae ele-para nipuna beten lea-rupa page pa-rupa lea. ²⁷Gore Gote raapu epe-rupa pirape kogono pamina Gote-na agale mana waru pagamina. Naame kaale nogo naakinu-para ena wasanu-para waru surubuma nimuna kedaa raba meamina. Go puma pora epe-rupa pamuma su kamaa piri enaalinuna koe kone-rupa nameamina. Go pema-le aapa Gote-me naa ora nipu raapu pima tea.

2

Naame enaali raayo madaare kodome komea-rupa komamina

¹Gore nana ame balinu, nimimi naana Mudu Ali Yesu Keriso madaa kone rulaoma nipu raapu pimi. Go puma naana epe paa-para pia Mudu Ali raapu pimi. Go pea-le nimimiri enaalinu bi wia page bi nawia page kone komea suma kogono palepape. ²Gore ali medame nipuna epe maarae elenu yamoma nipuna kana golme warili ki-para mapirape ring page nimina lotu ada-para epa kodobalia. Go pea pare narali ali medare nipu koe mamina yamoma nipu nimina lotu ada-para epa kodobalia. ³Go palia pare nimimi mo mamina epe epe elenu yame ali-para go-rupa leme: Ayo, mogo ali nere go epe siaa madaa epa pira leme. Go puma nipuna bi minasaalimi pare mo ali narali-parare go-rupa leme: Nere mogo-nane

puma rekaa leme. Yapare pitua kone sali-daare gore su kamaa nana kibu rolo-para pira leme. ⁴ Gore nimimi go kone suma go-rupa palimi-daare nimimi nimina rikirana amenu maa rumaama kose lape agale leme. Go rabu nimina lo robaa-para koe kone suma enaali koe-rupa rumaama ademe.

⁵ Gore nana epe ame balinu, nimimiri waru pagalepape. Go su kamaa enaali raayona le agaa madaa koe narali enaali-rupa piralimiri go enaalinuri Gote-me epe kone rulaliminalo mapiraasa. Go puma nimu epe agale madaa ora epe-rupa piralimi. Go puma go enaalinuri Gote madaa raana komalimi-le nipumi kana waraama epe Surube Su adenalo mapiraalia? ⁶ Pare nimimi go naralinu yala mapolaaeme. Nimi makuaalepape. Aapimi nimi rabuaanaama kedaa mariaaeme? Go page nimiri aapimi kose madaa yola peme pae? Gore mo kana waraa-ae alinumi kone go-rupa wimide. ⁷ Gote-me abalade Keriso-na epe bi nimi lagisa pare mo kamo alinumi go epe bi rabuaniaaeme. Go peme-le nimimiri ake paa-daa kamo alinuna bi minasaoma naralinu yala mapolaaeme pae?

⁸ Gore abalade Gote-na mupaa rekena agaleme Gote-na agale wi buk-para go-rupa lisaaya: Nena ranaa komape kone wi-rupare gore neme ada meda-para nena yago madaa kone go-rupa raana komape lisa. Go pumare nimimi epe kone suma mo rekena agale raitalimi-daare ora epe-lea. ⁹ Go pea pare nimimi enaalinu epe ele maraaeme rabu epe-rupa raba mu aaeme. Yapare medaloma adoma koau walaeme rabu nimumi koe kone wimi. Go peme rabu go rekena agaleme nimiri ora agale yoke enaalinu tea-daa adalimi. ¹⁰ Go puma ali komeame rekena agale raayo pago kiritala pare nipumi rekena agale komea yokaliare gore nipumi rekena agale raayo yokelisa. ¹¹ Gote-me go-rupa lisade: Neme ena paake nayolape leade. Go lisa pare komea go-rupa page saaya: Neme ali meda nalu makomaape. Gore neme ena paake yoloma neme ali meda luma makomaliri gore neme rekena agale yoke ali piruaaye. ¹² Gore Gote-me enaal-

inu rekena agaleme maa keapaaya. Go puma nipumi go rekena agaleme nimi madaa kose lape agale lea. Go pea-le ade abuna nimimi go madaa kone suma enaali raayo agale komea lo pora pamualepape. ¹³ Gore abalade ali medame enaali meda kodome nakomola pisa-daare gore Gote-me go ali madaa kose-me maa rumaalia rabu nipumi kodo ogesi-daa page nakomalia. Go pea pare ali medame enaali yogonu kodome komalia-daare gore nipumi kose epe-rupa mada pagalia.

Kone rulae eleme epe kogono napaliare kolea

¹⁴ Gore nana ame balinuri ali medame neme Keriso madaa kone rulaayo lea pare nipumi epe kogono napea. Go pea-pulu pa kone rulaemere nipu ade abuna epe-rupa pirape su-para mada namuma palia. ¹⁵ Go pea pare naana ame bali medalomare epe maraape mamina-para nimu eda nape ele-para ora nasalimi. ¹⁶ Go pea-le nimimi mo nimu-para Gote-me nimi raba mina nimina to riripu pape mamina-para eda page adaapu nalepa lo agaleme lemedaare go agalere ele pu ya? Nimimi gorupa loma nimu raba meape maminanu-para edanu nakalemere go agale komeamere nimu waru naraba mealia. ¹⁷ Gore ali medame kone rulaayo lea pare pa piruma nipumi epe kogono napaliare nipuna kone rulaere kome mada pa piralia.

¹⁸ Go pea pare ali medame go-rupa tea: Neme kone waru rulaayo pare neme pa epe kogono pe tea. Go tea-daare neme go-rupa talo: Gore neme kone rulaayere ake puma epe kogono mada pali pae? Go pea pare neme epe kogono pele rabu nana kone rulae mada adaina. ¹⁹ Gore neme Gote ora komea kama raapu pia kone go-rupa rulaaye pa? Go kone ora epelea pare koe remonumi page gorupa kone rulaeme-pulu nimu waru pogolasaeme. ²⁰ Nena konere makeyae-rupa suaaye. Gore neme pa kone rulaoma epe kogono napaluare go koneme komape enaali mapiraalia. ²¹ Abalade naana kasua Abraham-me nipuna si Aisaka-re

Gote-para kana reke madaa lodo kiru-lalo pisa. Go pisa-pulu Gote-me Abraham nipuna kone adoma nipuri ora redepo le ali lisa. ²² Nimimi go remaana re namakuaaeme pae? Abraham-na epe kogono-para nipuna kone rulae raapu kogono komea pisa. Nipumi epe kogono pisa rabu nipuna kone rulae puri mapalaasa. ²³ Abaladere Gote-me gorupa lisa: Abraham-me Gote madaa kone rulasa-pulu Gote-me go kone rulasa-ai madaare Gote-me nipu ora epe redepo le ali-kone wisa. Go puma Gote-me Abraham-para go-rupa lisa: Nere nana adami ali lisa. Go agalena re-re Gote-na agale wi buk madaa lisimiya. ²⁴ Gore ali medame kone rulalia-daa Gote-me go aliri ora redepo lea pi-daa natea. Dia, pare nipumi ali medame epe redepo le kone wia-daare go alimi kone rulaoma epe kogono page palia.

²⁵ Go kone komeare abalade ali paake ne ena Rahap-me abalade Josua alinumi agale mea epenalisimide alinu nipuna ada-para epe-rupa surubisa. Go puma nipumi nimu raba muma wala nimu pora rado meda-para rapasa. Go pisa-pulu Gote-me Rahap-re ora epe redepo le ena mapiraasa. ²⁶ Gore naana yogale wasupa piruma komalima-rupare go page naame pa kone rulaoma epe kogonona napulimadaare naana rulape kone page komoma palima.

3

Naana ekere waru surubamina

¹ Gore nana ame balinu-ya, nimi medalomare tisaa pitua kone wagepu nasalepape. Ake paa-daa? Werepe Gote-na agale maala-ae enaalinuna agale waru pagoma lamulalo palia. Go puma naa tisaa-nu pitima alinuri Gote-me naana kogono adoma ora puri paloma rumaalia. ² Gore ade abuna naa raayome rado rado koeyae pema. Gore ali medame nipuna agale teade rabu nipumi nipuna eke surubuma agale koaenu nata pea yaalore go ali komea ora epe-rupa pirula pea. Go pula pea yaalore nipumi nipuna eke waru surubuma nipuna to yogale page waru

surubola pea. ³ Gore naame hos menana agaa-para kope aeneme adialemade rabu naana koneme suma naame pora-nane lamua penaatema. Go pea-rupa go oge aeneme hos-na kone raayo surubola pea. ⁴ Go page nimimi ipa sip madaa lamua palimade-rupa go sip-ri nipuna oge maredepope eleme adaa po rilipu ipulaoma ipa madaa mapopaaya. Go pea pare mo sip-na ma-erepelea elere ora oge elesi yapare mo sip maa pami ali nipumi meda-para pulalora gore mo oge erepelea elere maa perekeala raburi palia. ⁵ Go page naana eke yogale-para page oge kuni yapare ekeme yogale raayo surubea-le ora mudu wi ekeme agale adaapu leme. ⁶ Ekeme page lo robaa-para wi koe kone mea lea-le gore repena sulaa ralia. Go ekere naana yogale raayona rikirana aaya-le nipumi koe agale kone raayo komea-para epa maa kiritaoma lapaaya. Go pumare nipumi naana yogale raayo makoyaaoma raa muma pea-le naana pora palimanu page gore ora makoyaaaya. Go repena sulaana konere koe naakuna repena sulaame nipuna poloma maraaya. ⁷ Gore raa-para piri mena yapa yaanupara paaka-para ipa solwara mada pia elenu page go elenu raayore alinumi abala ma-kumaa pisimi pare agale pagea. Abi page alinu go-rupa pamina. ⁸ Go pea pare ali medame nipuna eke mada namakuma palia. Dia-le ade abuna naana ekeme rekoma koe agalenu talo pea. Go pea-le naame mada nasurubema pare naana eke madaa ora koe ele awea. ⁹ Komea go ekemere naana Mudu Ali Aapana bi minasaaya pare naana yagonu-para koe agale lema. Go pema pare go enaalinuri Gote-me nipuna kone wasupa warisa. ¹⁰ Go pea pare naana eke komea mere Gote-na bi minasaalalo page koe agale tema. Gore nana ame balinu naame go-rupa kone mada nasalima. ¹¹ Dia-le yoke ipare epe-para koto-para komea rabu napiralia. ¹² Gore nana ame balinuri gore repena fik-miri wala repena kama kili mada na-epa elalia. Go page repena wainmiri wala repena fik kili mada na-epa elalia. Go page ipa kotore wala epe ipa mada na-autea. Go page naame koe agale-

para epe agale komea agale-para mada natema.

Epe konere Gote madaa epalia

¹³ Gore nimina rikiranare ali medame epe kone suma kone waru salia-daare nipumi epe pora pamualiade page nipuna epe kogono paliade page enaalinu-para epe kone maa waatea. Go palia-daare kone makuaaoma ali-kone nasalia. ¹⁴ Go pea pare nimimi enaali medaloma-para kudipa kone nasuma ero agale naloma nimina bi naminasaalepape. Dia-le gorupa palimi-daare nimimi ali-kone suma ora agale giyoma makirae agale leme. ¹⁵ Apo kone go-rupare enaalinumi so Gote piri yaa-para namuaeme. Dia-le ora abalana kone suma Satan-me ginaloma peme-pulu su kamaa enaalinuna kone moge peme. ¹⁶ Go puma ali medalomame enaali radonu kudipa kone suma nimuna bi minasaalalo palimi-daare go kone raapu koe ele rado rado puma epe-rupa napimi. ¹⁷ Go pea pare ali medame epe makuaae kone Gote piri-para mealia-daare nipuna konere go-rupa wia: Ora abala ripiare so yaa-para mi konere ora epe aaya. Go puma enaalinumi go makuaae kone suma enaali medalomanu raapu waru epe-rupa pawasi pirumare pa enaali radonu-para agale waru pagoma pimi. Nimumi epe kone sulalore gore nimumi abala kodome waru komoma epe kogonome enaalinu raba mulalo peme. Go puma nimumi enaali raayo madaa kone komea suma namakiralimi. ¹⁸ Go puma naame epe redepe le kone komea su piralima-daare naame enaali medaloma page raba muma epe-rupa mapiralima.

4

Su kamaa elenu madaa raaname komalimiri Gote-na yada lore ali piralimi

¹ Gore nimina rikirana yada pu rono page konere ake puma pae? Gore nimimi lo robaa-para ele epame komalimipulu go konemere ade abuna nimina yogale makoyaatalo pea. ² Nimimiri ele rado radonu mulalo peme pare nimimi namuaeme. Go pea-pulu nimimi ele mulalore enaali lu makomaalalo peme.

Go puma nimimi page elenu kepaame komeme pare nimimi mada namealimi. Go peme-pulu gore nimimi rono waru pagaoma yada peme. Gore nimimi Gote-para agale nalakeleme-le nipuna giape ele namealalo peme. ³ Go pea pare nimimi ele mulalo beten leme-daare nimina lo robaa-para wi kone ora kolea-pulu nimimi mada namealimi. Dia, nimina konemere pa epame komape ele mulalore Gote-para agale meme. ⁴ Nimi enaalinuri ora agale yoke enaalinu pimi. Gore ali medame go su kamaa konenu mada raaname komalia-daare nipumi Gote-para yada lore ali autalo pea. Go pea-pulu ali medame nipuna go su kamaa elenu mulalo palia-daare nipu page Gote-na yada kepele ali-rupa piralia. ⁵ Go kone madaare Gote-na agale wi buk-miri naa agale mana nalaguaaya. Dia, yapare Gote-me abalade mapiraasade Holi Spirit-ri ora puri waru paloma nipuna konemere nipuna kogono pamonalalo mapiraasa yapae?

⁶ Go puma Gote-me nipuna raba meape kone naa ora waru go aaya. Go pea-pulu nipuna agale wi buk-mi go-rupa luma wisaya: Gote-me kone pogali enaalinu ora giya aaya pare nipumi pawa aawae enaalinu nipuna raba meape kone waru kalo aaya. ⁷ Go pea-le nimimi nimina pa kone rabuaanaaoma Gote-na agale pago piruma pawa piralepape. Go puma naame Satan kamaa mapiraalimare nipumi page nimi wagepu giyoma pogola palia. ⁸ Nimiri Gote piri-para re-para pulupape. Go palimiri Gote nipumi nimi piri-para page epalia. Nimi koe-rupa piri enaalinuri nimina kimi koeyae pemele ki waru radepealepape. Nimi makirae kone laapo wimi enaalinuri nimina pu robaa-para wi koe kone raayo maa rubalepape. ⁹ Nimina lo robaa-para kedaa mulalore nimimi re lo piralepape. Abi nimina pedo puma giri leme-rupare wala perekelema re leme. Go pumare nimina raana komape kone giyoma kedaa waru ria piralepape. ¹⁰ Go kone perekelema Gote-na le agaa madaa nimina kone maoe yaaoma piralepape. Nimimi go-rupa palimi rabu Gote-me nimi epe-rupa raba muma nimina bi minasaalia.

Naame pa kamaa maria-ae agale nalamina

¹¹ Ame balinu nimimi Gote-na enaalinu-para koe agale natapape. Gore ali medame nipuna ame bali madaa koe agale loma kose lape agale tea-daare nipumi rekena wi agale madaa koe agale loma yokelisa. Gore neme rekena agale raitali-daare neme rekena agale napagoma pirali. Go puma go rabu neme rekena wi agale madaa kose pagape ali-rupa pirali. Go puma Gote-rupa pirali-le rekena wi agale madaa kose natapape. ¹² Go pea pare Gote komea piale nipumi rekena agale suma kose pagolalo piruaaye. Gore nipu komea mere enaalinu ade abuna mapiraape kogono puma enaalinu makomaape page go kogono pea. Go pea-pulu le raapu komea-para piri enaalinu madaa kose lape agale te-daare nere ora Mudu Ali nipuna pape kogono puaaye.

Naame Gote-na agale narasamina

¹³ Nimi enaalinumi pagalepape. Nimimi talo: Naame ekeri abi go adare-para palua pare maali komea piruma kode kana kogono puma kana adaapu mealima. Go-rupa leme-le nana agale pagalepape. ¹⁴ Nimina ekeri-nane pirape konere mada makuaaeme pae? Nimina pirape Di-ri pa ipinu ogesi-daa rekasaoma wala dia yaalia pea-rupa pimi-le pagalepape. ¹⁵ Go puma nimimi go-rupa temenalo: Gore Mudu Alimi kone salia-daare naa mada piruma kogono rado rado palia. ¹⁶ Go pea pare nimiri nimina ali-kone suma nimina bi madaa agale adaapu leme-le go-rupare ora koyaalia. ¹⁷ Go pea-le ali medame epe pora pamuape kone makuaaoma napalia-daare go aliri nipumi ade abuna koe ele pape kone saapiralia.

5

Kamope alinuna agale

¹ Abiri nimi kamope alinuri nana agale pagalepape. Ora koe kedaanu nimi piri epalia-le nimimi re waru loma nimimi puri paloma piralepape. ² Gore nimina

kako-nu nimina aunu page wagepu ramualia. Go puma makera eleme nimina mamina-nu abala nabea. ³ Go puma nimina epe kaname warili gol-para epe kana silva-para abala puma ramuaaya. Go puma ramuape elemere enaalinuna le agaa madaa nimina koe elenu raayo pename salia. Go puma go kamope elere repena sulaame nimina yogale raladerupa roaaya. Go puma go raburi nimina kiritape aako kana ele-daa page dia yaalia. ⁴ Waru pagalepape. Nimina maapu-para eda nape awasimide kogono naakinuri nimimi nimu makiraoma nimuna oge yoto kalape elenu medaloma pa saapitimi. Go puma nimina eda kiritape kogono naakinu page nimumi puri paloma waru yalaateme. Go pea-pulu nimuna agalere so yaa-para piri puri paloma surube Gote-me nimuna agale pagea. ⁵ Gore ade abuna nimi kamope alinu su kamaa pirumare gore nimimi epe elenu adaapu muma pedo pedo puma pimi. Go puma eda waru adaapu noma menanu pimi. Go pea pare abi nimi tyape yapi di re-para epalia. ⁶ Nimimi epe redepo le alinu kose lape agale loma abala lu makomasimide. Go pirisimi rabu nipumi nimi nagiyasa. Go pea-le nimi go pimi kamope alinuri waru adalepape.

Naana lo robaa puri mapalaaoma keda ruma Mudu Ali adoba piramina

⁷ Go pea-le nana ame balinu, nimimiri Mudu Ali epape yapi di pawa adoba piralepape. Gore nimimiri maapu wia aaraame maapu-para epe nape ele eleainalo adoba piruaaya-rupa adamina. Nipumi nipuna pu robaa-para puri mapalaaoma yai-para naare-para adoba piruma nipumi eda mulalo pea. ⁸ Gore nimimi page nimina pu robaa-para puri mapalaaoma kedaanu pawa rialepape. Mudu Ali wala epape yapi di-ri ora abala rudu yaala-le kone waru suma puri paloma kone rulaalepape.

⁹ Gore nana ame balinu, nimina enaalinu-para ronome nakomalepape. Go palimiri kose pagape Gote-me nimi-para koe keda rumaoma gialia. Gore kose pagape aliri nipu epolalo pia. ¹⁰ Gore

ame balinu-ya, abala go-rupa pageme. Mo abalade piri Gote-na agale lakale alinumiri Mudu Ali-na bi madaa agale lakalisimi. Gore abalade nimumi nimu-para koeyae pisimide enaalinuna kedaa pawa rilisimi. Go pisimi-pulu nimimi go nimuna kone adoma mogealepape. ¹¹ Pagalepa. Abalade go alinu nimu kone rulaoma kedaa rilisimi-pulu naame nimu ranaa komo pirisimide alinu leme. Nimimi Jop-na remaare abala pagemedede. Abalade nipumi nipuna lo robaa puri mapalaaoma pawa piruma nipu madaa koe elenu ipisa rabu nipumi puri paloma rilisa. Go puma werepere Mudu Alimi nipu madaa kodome komoma raba misa. Gore Mudu Alimi naa madaa kodome waru komoma ade abuna naa raba minalo naame adema.

Naame ora yaa madaa makuaa agale pa nalamina

¹² Gore nana ame balinu, nimimi kana waraae agale leme-daare yaa madaa toma agale natapape. Nimimi yaa madaa page su kama page loma ele medaloma page ora loma agaleme natapape. Dia, nimimi agale meda madaa e leme-daare ora e tapape. Go page dia leme-daare ora go madaa dia tapape. Gore nimimi kone laapo suma yaa madaa teme-daare werepere nimimi Gote-na koe kedaa mealimi.

Redepo le alimi beten tea rabu go beten ora puri waru pabea

¹³ Gore nimina rikirana piri ame bali medame kedaa pi ele ruaayare nipumi Gote-para beten talo pea. Go puma ame bali medana lo robaa-para raaname komeare nipumi Gote-na bi minasaatalo yalisa talo pea. ¹⁴ Pare nimina rikiranare naana ame bali meda yaina komeale nipumi lotu ada surube alinu yaatea. Go puma mo alinumi nipu madaa beten loma Mudu Ali-na bimi nipuna yogale madaa wabola koyoma salimi. ¹⁵ Gore nimumi Gote madaa kone waru rulaoma beten leme-daare Mudu Alimi go yaina kome ali wala marekaalia. Go pumare abalade nipumi pisare Mudu Alimi go koe elenu raayo page maa rubalia. ¹⁶ Go pea-le nimina koe elenuri nimina amenu-para

lakalepape. Go puma nimimi nimina ame balinu perekelenalo Gote-para beten tapape. Gore kone rulaoma epe-rupa piri alimi beten tea-daare nipuna beten-me puri paloma raba mealia. ¹⁷ Abalade Elija pirisa rabu naa pirisa. Go pisa pare nipumi puri paloma Gote-para yai nape-nalo beten lisa. Go pisa-pulu maali repo-para suba ki medane luma medane egali madaare yai naipisa. ¹⁸ Go pinalo nipumi beten wala lisa raburi yai ipuma lisana go su kamaa eda nape elenu wala opisa.

Ali meda Gote-na pora giyoma piraliare wala lamu muma waalamina

¹⁹ Gore nana ame balinu nimina rikirana piri ali medame ora epe agale giyoma nipumi koe ele kama pulalo palia-daare gore nipu epe pora wala maa waalapape. ²⁰ Pagalepa. Ali medame pupitagi ne ali epe pora maa waaloma raba meape. Go puma go raba meae alimi koeyae wala napi epe-rupa mapiraalia rabu mo koe alina kone wasupa kagaa piraamala palia. Go pumare Gote-me go kone adoma go pupitagi nape kana koe ele ora adaapu maa rubalia.

Pita Egali Ripia Agale

Pita-me go pepare kedaa adae rialimi Kristen enaalina kone rulae mapuri palaalalo agale adaapu go-rupa lisa: Kristen-numiri Yesu Keriso-na epe agale madaa kone rulalepape. Yesu nipu komoma wala rekisa. Go puma nipumi wala epalua lo lagisa. Go agale makuaaoma wala epalia waru surubamina lisa. Ora loma Kristen-numiri kedaa rialimi pare go elere nimuna kone rulae makoyalalo pea. Go pea-le nimumi kone waru rulaoma Yesu wala epalia surubena. Go yapi di raburi nimu epe ele mealimi.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1.1-2)

Gote-na ade abuna kagaa pirape agale (1.3-12)

Gote raapu epe-rupa piramina (1.13-2.10)

Kedaa epalia rabu pape-ainu (2.11-4.19)

Pawa piruma Gote-na kogono pamina (5.1-11)

Pora po agale (5.12-14)

Pita-me pepa rana komea luma rapasa

¹ Ni Pita-re Yesu Keriso-na kogono ali piruma neme go pepa Gote-na ruru enaalinu nimi pimi-para rapaato. Nimi abalade nimina adarenu giyoma mo su rado rado-para yada tya enaalinu puma pimi. Gore Pontus-para Galesia-para Kapadosia-para Esia-para Bitinia su robonu-para puma pimi-le go pepa neme nimi piri-para rapaato. ² Ora abaladere aapa Gote nipuna kone suma nimi nipuna enaalinu mapiraasa. Gore Holi Spirit-mi abalade nimi ora epe enaalinu mapiraasa rabu Gote-me nimi Yesu Keriso-na agale pagoma raitaliminalo pisa. Go puma Yesu komoma wala rekoma pisa rabu nipuna yaapimi nimina koe elenu maa radepe rubisa. Gore nipumi nimi epe-rupa mapirainalo pisa. Nipuna epe kuma pi kone-para nipuna epe raba meape agale-para nimina lo robaa-para rubitabenalo rapaato.

Kagaa pirape kone wasaare so yaa-para meamina

³ Naame Gote-na bi minasaoma ora pili lamina. Nipuri naana Mudu Ali Yesu Keriso-na Aapa pia. Gore nipumi naa kodome waru komoma Yesu wala marekaasa. Go puma Gote-me naa kagaa enaali-rupa mapiraasa. Go pea-le naa ora epe-rupa piruma werepe Gote-me naa minalo adoba pima. ⁴ Go puma nipumi nipuna enaalinuri so yaa-para wi epe kone wasupa gialia. Go pea-le naame go ele ora ginalo adoba pima. Go epe elenu nipumi ade abuna surubea-pulu mada naramualia page nakoyaalia page ade abuna nipumi yarera su aaya. ⁵ Nimimi Gote madaa kone rulalimi rabu nipuna purimiri naa surubaina. Go puma nipumi naa ade abuna epe-rupa mapiraape-aina kone werepe epalia rabu madaa mea waatea. Go rabu naame nipuna epe surube ele mealima.

⁶ Go madaa naame pedo pamina. Go pea pare abi naame oge rudupu piruma kedaa rado rado ru piru aaeme. ⁷ Go konemere nimi Gote madaa kone waru rulaeme palo nimina kone-para kotea. Gore epe abu pi kana gol-re mada ko tea paloma nimumi go gol repena sulaa-para maa kiralimi. Go rabu go gol-na puri ademe. Go pea pare nimina kone rulape kone makoayalo pea. Go pea-pulu kedaa pi ele medame nimina kone-para makoyaalo palia rabu mada nakoeyaalia. Dia yapare nimina kone puri mapalaatalo pea. Go pea-le nimina kone rulae elere kana gol-na puri page ma-oge yaaya. Go puma werepere Yesu Keriso su kamaa pename waatea rabu nimina bi minasaainalo nimimi epe paana puri page ada bi page mealimi. ⁸ Gore abalade nimimi nipuna le-para na-adisimi pare nimimi nipu madaa ranaame komalimi. Go page abi nimimi nipu na-ademe pare nimimi kone waru rulaeme. Go pea-le nimimi raaname waru komalepape. Go komalimi raana-mere go su kamaa komalimide rana raayo ma-oge yaaya. Go pea-ai naame go madaa pa agaleme mada nalakelema. ⁹ Go puma nimimi kone rulape konena re muaeme-pulu raaname waru komalimi. Go kone rulape konena

re-re nimimi Gote nimina kone wasupa ade abuna mapiraanalo mu aaeme.

¹⁰ Go ade abuna kagaa pirape kone madaare Gote-na agale lageleme alinumi abalade go agalena re lagisimi. Go agale mu pisisimi. Go puma Gote-me nimu pa gi kone ginalo agale maa waalisimi. ¹¹ Gore Yesu Keriso-na Holi Spirit-ri nimuna lo robaa-para piruma Yesumi kedaa rado rado ruma wala werepe adaa bi minalo Gote nipuna agale lakale alinu lakalisa. Go pisimi-pulu nimumi ade abuna go elenu aa-rabu epalia yapae? Ake pea epalia yapae agale mu pisisimi. ¹² Go puma Gote-me nimuna kogono napinalo maa waalisa. Gore abalade Gote-na agale lakale alinumi go agale madaa lakalisimi rabu nimi raba mulalo kogono pisimi. Go pisimi-pulu nimimi page abala pageme. Gore abalade nimumi Epe Agale mea lagisimi rabu Gote-me Holi Spirit so yaa-para epenaloma nipuna purimi epe agale naa lagisimi. Go puma ensel-numi page go epe agalena re makuaala peme yaalore nimumi raaname waru komalimi.

Gote-me naa epe-rupa piraminalo mapiraasa

¹³ Go pea-le nimina kone ma-redepo yaaoma waru surubalepape. Go puma nimina kone raayore Yesu Keriso su kamaa pename epalia rabu nipumi epe kone gina loma waru adoba piralepape. ¹⁴ Nimiri nogo naakinumi agi aaraanuna agale waru pagemedere-rupa Gote-na agale pagoma piralepape. Gore abaladere nimimi kone waru namakuaaoma koe konna pora ralu pisisimi. Go pisisimi pare abiri nimimi go pora wala naraitalepape. ¹⁵ Dia-le Gote-me nimi abala yaalisadere nipu ora epe-rupa rado pia. Go pea-le nimimi pora pamualimi rabu epe redepe le kone suma pamualepape. ¹⁶ Gore Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lea: Niri ade abuna epe-rupa pi-le nimi page ade abuna go-rupa piralepa.

Ora adaa yotome Gote-me naa raba misa

¹⁷ Gore nimimi Gote-para beten leme rabu Aapa-ya leme. Go Aapamere enaali raayo madaa kone komea suma kogono raayo adoma enaalinuna kone komea komea lo maa rumaaya. Gore go su kamaare ora naana adare-daa dia yaade. Go pea-le su kamaa pitimi rabu nipu madaa paala komape kone waru suma pora pamualepape. ¹⁸ Gore abalade nimina kasuanumi koe ele mogesimi rabu nimimi go kone kama ralisimi. Go pea pare Gote-me naa go koe koneme rogaasaba-ai kepele-nalo raba misa. Naa raba muma kabisa rabu go su kamaa eleme naa naraba misa. Dia-le go su kamaa kana silva-para golparame warili elere ramuma nipuna puri dia yaalia. ¹⁹ Gote-me nimi koe ele madaa ma-kepealalo pisa rabu pa su kamaa wi epe eleme napisa. Dia, pare Keriso-na yaapimi naa pane muma ma-kepelisa. Go pisa rabu nimumi ora epe mena sipsip si luma lodo* kirisimide-rupa Gote-me Keriso su kamaa mea rapaasa-pulu naana koe ele madaa maa kepena pasa. ²⁰ Gote-me go su yaa abi nawarili awomare Keriso nipumi go kogono pinalo mada misa. Go puma nimi raba mulalo werepe go di raburi pename su kamaa maa waalisa. ²¹ Gore Keriso su kamaa ipuma nimi raba misa. Go puma Gote nipuna Keriso abalade tapa-para wala marekaaoma bi kalisa. Go pisa-pulu nimimi Gote madaa kone rulaoma adoba pimi.

Naana ame balinu ranaame komamina

²² Gore abi nimimi go agalere ora waru pagoma raleme rabu nimina kone ma-epeaaya. Go puma nimina kone rulae eleme ame balinu-para kone waru suma ranaa kome raana komalepape. Go puma nimimi nimu madaa puri paloma lo robaa-para kone komea salepape. ²³ Gore Gote-na ade abuna kagaa pirape agaleme nimi kagaa enaali madisa. Gore ama aapame nimi madisipi-rupa dia yapare ade abuna pirape Aapame nimi kagaa enaali mapiraasa. ²⁴ Gore Gote-na agale wi buk-mi go-rupa lea: Enaali raayore su kamaa

* **1:19:** Israel enalimi Gote-para ora pi loma lodo kirilalora epe sipsip mena adoma puma kirala pisimi. (Wok Pris 22.17-25) Pita-me go rekena agale makuaaoma go lisa: Kraisi-ri epe lodo kirape mena sipsip si yade lisa.

aaya rilipunu pimi. Go puma nimuna to madaa au raayore mo rilipinuna kili nona pea. Gore rilipu kaapu yoma nipuna kili radalapa lopea-rupare enaalinu adaalupu napiruma komalimi. ²⁵ Go pea pare Mudu Ali-na agalere ade abuna pa salia. Go agalere nimumi Epe Agale nimi piri-para maa ipisa rabu pageme.

2

Mudu Aliri ade abuna kagaa pirape kana-rupa pia

¹ Go pea-le nimimi koe kone raayo giyalepape. Go puma makirae agale lape kone-para pagaa wi kone-para kudipa kone-para ero agale-para go raayo giyalepape. ² Gore nogo naakinumi adu nala komalimide-rupa nimimi Gote-na epe agale madaa go-rupa waru raaname komoma adu-rupa nalame komalepape. Go puma ade abuna nalimi-daare go epe agaleme nimi puri waru mapalaalia raburi nimi Gote raapu ade abuna epe-rupa kagaa piramala palimi. ³ Gore nimimi Mudu Ali epe kodome kome kone abala misimi-pulu redeme waru komalimi.

⁴ Gore nimiri Mudu Ali-na piri-para ipulupape. Nipuride ade abuna kagaa pirape kana pia pare Gote-me go kana ora epelea kone suma mapiraasa. ⁵ Gore nimi pa kagaa pimi enaali page kanarupa puri paloma rekoma ipulupape. Go puma Gote-me nimiri Holi Spirit-na adarupa warulalo pea. Go palia-daare nimimi Gote-na epe enaali piruma lodo kira-ae kogono pamina. Go puma nimimi Holi Spirit-na kone muma Gote-para ora epe lodo kira-ae ele kalamina. Go palimi rabu Yesu Keriso nipuna pisade kogono madaa kone suma pamina. Go puma Gote-me go kiralimide lodo adoma gore raaname waru komalia.

⁶ Go madaare Gote-na agale wi buk meda page go-rupa lu wisa: Neme yoto adaa meape kana meda madaa misua. Go kanare ada puri mapalaape kana yaa-pulu abi neme nipuri Saion su-para mapiraayo. Go pea-pulu enaali raayome nipu madaa kone rulalimi rabu

nimu yala mada napoteme. ⁷ Nimi nipu madaa kone rulaeme enaalinuri nimimi go kana ora waru epelea leme. Go pea pare enaali medalomame kone narulaeme enaali nimi madaare agale go-rupa lea:

Go kanare kogono alinumi abalade giyasimide.

Go pisimi pare abi go kanare nipu ada raayo puri mapalaaya lisa.

⁸ Go page Gote-na agale wi buk medame go-rupa lea: Go kanamere enaalinu magalataboma lopalimi. Go page go kanamere enaalinu malopaalia lo lu wisaya. Nimumi Gote-na agale madaa kone narulasimi-pulu go agale madaa magaitabisimi. Abalade Gote-me go-rupa palimi lo kone wisa-le go-rupa pirisimi.

Naare Gote-na ruru enaalinu pima

⁹ Go pea pare Gote-me nimi abala madaa misa-pulu nimiri nipuna ruru enaalinu piru aaeme. Nimiri lodo kira-ae enaali piru aaeme. Nimiri ora epe adaa su robo meda-para piru aaeme. Go pea-le nipumi nimi nipuna epe kogono raayo enaalinu-para lakelaminalo mapiraasa. Abalade Gote-me nimi yaalisa raburi nimimi koe ribaale su giyoma nipuna epe paa pi ru-nane epa kodobalisimi. ¹⁰ Abaladere nimiri pa koe enaali ruru piruasimide pare abiri nimi Gote-na ruru enaali piru aaeme. Abaladere nimimi Gote-na kodo komape kone namakuaasimi pare abiri Gote-me nimi nipuna kodo komape koneme raba misa.

Naare Gote-na kogono enaali piramina

¹¹ Gore nimina adami enaalinuri nimi go su kamaa oge rudupusi piralimi. Go pea-pulu ora pora kimisu enaalinu page yada tya epe enaalinu page nimi go-rupa piralimi. Go madaare neme nimi go-rupa lagialo: Nimimi koeyae yolape kone suma palimi-daare nimina wasaanu raapu yada rugutalo palimi. Go pea-le nimimi go koe kone rabuaanaoma giyalepape. ¹² Gore nimimi ribaale-para piri enaalinu raapu pulalore kone waru suma epe-rupa pamualepape. Go puma nimumi nimi koeyae pape enaalinu tyalo

peme rabu nimina epe pora abala adena. Go peme-pulu nimumi Gote-na epape yapi di rabu nipuna bi minasaalimi.

¹³ Nimimi Mudu Ali madaa kone penaloma go su kamaa ali muduna agale mana raayo raitalepape. Go puma go su robo raayona Mudu Ali page nimimi nipuna agale pagoma raitalepape. ¹⁴ Gore ora Mudu Alimi gavman-nu maa epenaloma nimumi koe ele peme enaalinu-para yago luma koe kedaa maa kalenalo maa epenalisa. Go puma epe kone wimi enaalinuna bi minasaainalo mea epenalisa. Go pea-le gavman-nuna agale page waru pagalepape. ¹⁵ Gore Gote-na konere nimimi ora epe-rupa palimina kone wisa. Go palimiri nimimi agale parupa loma makeyae alinuna agale madaa loraalimi. ¹⁶ Gore nimiri epe-rupa pirape-rupa piralepape. Go pea pare epe-rupa pirape enaali pitimi rabu naare ele raayo mada puma koyae ele mada kepealimina lo natepape. Dia-le gore nimiri Gote-na kogonome adili enaalinu-rupa piralepape. ¹⁷ Go puma nimimi enaali raayo-para epe bi mina kone salepape. Go pumare Keriso-na ame balinu-para ranaame komalepape. Go puma nimimi Gote mada paala komoma nimi ora Mudu Ali epe bi wina kone salepape.

Naame Keriso-na kone muma koeyae napamina

¹⁸ Nimi kogono naaki nimimiri mo nimi surubeme alinu epe bi mina kone waru suma piralepape. Go palimi rabu nimimi epe kone suma raba mi alinu komea-para adalepape. Dia, pare nimimi mo koe agale loma surube alinuna agale page waru pagalepape. ¹⁹ Gore nimimi Gote madaa kone rulaoma pora pameme rabu nimimi radaa noma kedaa pa rialepape. Go palimi-daare Gote-me go kone madaa raaname komoma nimi raba mealia. ²⁰ Go puma nimimi epe kogono peme rabu nimimi kedaa gialimi-daare Gote-me nimi raba mealia. Go pea pare nimimi koeyae leme-pulu nimumi nimi kedaa gialimi. Go puma nimimi go koe ele ora mealimi-daare ake paa-daa Gote-me nimi epe bi Go raba mealia ya? Mada dia.

²¹ Go pea pare Gote-me nimi kedaa rialiminalo yaaloma madaa mea. Gore Keriso-me koeyae napuma radaa pa kamaa nisa. Go pisare nipumi naa go pora raitaminalo maa waalisa. ²² Gore nipumi abalade koeyae meda napisa. Go puma nipu makirae agale page ora meda nalisa. ²³ Gore nimumi nipu-para koe ero agale lisimi rabu nipumi nimu-para go koe agale na-abulisa. Go puma nipumi radaa adaae nisa rabu nipumi eleda meda nalisa. Dia, pare nipumi epe redepo le lape agale Gote madaa adoba pirisa. ²⁴ Gore Keriso nipuna yogaleme naana koe elenu raayo maa rumare nipu so repena polopea madaa komisa. Nipumi go-rupa pisare naana koe elenu raayo maa rubalalo pisa. Go pumare naa su kamaa pitima rabu epe redepo le kone saminalo pisa. Gore nimumi nipu nil-mi lu makomasimi rabu nipumi naa ora ma-epeaasa.

²⁵ Abalade nimi sipsip menanu pora giyoma alupaede-rupa pirisimi. Go pea pare abiri wala mo mena sipsip surubape Ali piri-para wala mea ipisa-pulu nipumi nimina kone wasupa waru surubalia.

3

Repaayana agale

¹ Gore Mudu Alimi nimina kone wasupa surubea-rupare nimi enanuri nimina aalinuna agale pagoma piralepape. Go palimi rabu nimina aali medalomame nimina pora epe-rupa piralimi-rupa adalimi. Go puma nimimi Gote-na agale madaa kone rulalepape. Go pumare nimimi pa agale nateme pare aalinumi nimina epe kone adoma koe kone perekealimi. ² Gore mo werenu nimimi epe kone suma pora epe-rupa pamualimi-daare aalimi go-rupa adoma go madaa page kone rulalimi. ³ Gore nimimi pa kamaa yogalena au kama nalalepape. Gore naame kalu irinu madaa au waru kaname warili epe ele page aulaoma epe mamina rado radonu page maraata palima kone-daa nasalepape. ⁴ Dia-le nimina auri epe kone nimina lo robaa-para waru maa salepape. Go palimiri go epe au naramualia-le go

epe kone pu robaa-para saabaoma epe-rupa piralimi. Go konere Gote-na le agaa madaa ora epelea. ⁵ Abaladere enanumi Gote madaa kone rulaoma epe-rupa pirisimi. Go enanu nimuna auri nimuna aalinuna agale pagoma pawa pirisimi rabu ora epe aulisimi. ⁶ Ena Sera-mere kone go-rupa wisa. Nipumi nipuna aali Abraham-na agale pagisa rabu naa Mudu Ali kone suma nipuna kogono pasa. Go puma nimimi epe kogono puma ele meda madaa paalame nakomalimi-daare nimi page Sera-na wanenu pimi.

⁷ Nimi aalinuri nimina werenu raapu waru piralimi pare enanu nimuna yogalere puri waru napabea-le nimimi nimu madaa epe kone suma raba mealepape. Nimi enanu raapu epe-rupa piraminaloma Gote-me nipuna ade abuna kagaa pirape kone pa gialia. Gore nimimi go epe pora pamualimi-daare ele medame nimina beten lape agale mada narabuainalia.

Naame kone komea suma piramina

⁸ Gore abi neme go agalere go-rupa lo gialuame pi: Nimi raayome epe kone komea-rupa sulalora enaali raayo kodome komalepape. Go puma nimina ame balinu-para ranaame komoma nimu raba muma nimu adaa bi mina kone nasalepape. ⁹ Go puma ali medalomame nimi koeyae palimi rabu nimimi nimu-para koeyae na-abulepape. Go page nimi-para koe agale leme rabu nimu-para koe agale na-abutapape. Dia-le nimimi agale abuteme rabu Gote-na puri mina agale laketapape. Gore abalade Gote-me nimi yaaloma mapiraasa rabu epe puri gialua loma pisa.

¹⁰ Gore Gote-na agale wi buk madaa go-rupa lu wia:

Ali medame nipu epe-rupa piruma raaname komalua kone sali-daare: Gore nipumi koe agale-para makirae agale-para ora natea.

¹¹ Go pumare nipumi koe ele raayo koau waaloma epe kogono kama palia.

Gore nipumi epe kone suma pawa epe-rupa pirape pora raitalalo palia.

¹² Go pora madaare Mudu Alimi epe redepo le enaali waru adobaaya.

Go puma nipumi ade abuna nimuna beten pagoma nimu raba mu aaya.

Go pea pare Mudu Ali koeyau peme enaalinu adoma giyaaya.

¹³ Go pea pare nimimi puri paloma epe kone sulalo palimi-daare aapimi nimi mada makoyaalia ya? Gore ora mada dia. ¹⁴ Go pea pare nimimi epe kogono puma go madaa radaa nalimi-daare gore nimimi raana komo piralepape. Go page nimimi pa alinu madaa paalame nakomalepape. Go page nimina lo robaa-para kone adaapu nasalepape. ¹⁵ Dia-le nimina lo-parare Keriso-na bi minasaoma ora naana Mudu Ali kone suma piralepape.

Gore pa ali medame nimina epe adoba pirape-airi ali yapae tea-daare ade abuna nimimi kone waru suma go agale epe-rupa abutapape. ¹⁶ Go puma nimuna agale abulalo palimiri pawasi epe kone suma agale laketapape. Nimina puma lo robaa-para wi konere epe-rupa salepape. Go palimiri nimi-para ero agale leme rabu nimumi nimi Keriso-na pora raluma piri enaali adalimi. Go puma nimuna teme makirae agale madaa yala mada poteme. ¹⁷ Gore Gote-me go-rupa kone saliare naame epe kogono puma go madaa kedaa mealimare gore epetea. Go puma naame koe ele puma go madaa koe kedaa mealimare gore koyaalia.

Keriso komoma rekesare naa kaba mulalo pisa

¹⁸ Gore Keriso nipu naa madaa komisa. Go puma nipu rana komea naana koe ele raayo mea rubalalo komisa. Nipu ora epe redepo le ali pirisa. Go puma nipumi naa koe enaalinu Gote piri-para lamua pulalo komisa. Nipu ora ali-rupa pirisa rabu nimumi nipuna to yogale lu makomasimi pare nipuna wasupare wala rekoma ade abuna kagaa pa pia. ¹⁹ Gore Keriso nipuna wasupa rekomare wala koe naaku-para pimi enaalina kone wasaanu epe agale lakata pisa. ²⁰ Go enaalina kone wasupanuri abasade Noa pirisa raburi nimumi Gote-na agale mapagisimi. Go rabu Gote-me nimu wagepu nalisa pare

Noa-me ipinu warisa rabu Gote pa adoba piruma werepe lisa. Go ipinu-parare enaali 8-pela ru-nane pirinaloma ipame page nalisa. ²¹ Gore mo ipare abi go kalu-ipa meape pora mea waalisa. Pare abi kalu-ipa mulalore pa yogalena koto pi ele namuma rakepeaalia. Dia, nimina pu robaa-para epe kone suma nimimi Gote-para ora agale loma kalu-ipa mealepape. Go madaare Yesu Keriso naaku-para wala rekisa-pulu nimimi go madaa kone rulaoma kalu-ipa muma ade abuna kagaa pirama la palimi. ²² Gore nipu so yaa-para abala puma Gote-na popa ki-nane puma pia. Go puma nipumi ensel-nu raayo-para so yaa-para pimi puri pale mudu-para go raayore Keriso-me surubea.

4

Naame abalana lo robaa giyamina

¹ Keriso-me abalade nipuna yogale madaa radaa nisa. Gore nimimi page go kone komea-rupa suma lo robaa-para puri mapalaalepape. Gore ali medame pupitagi nape kone giyalalo palia-daare nipumi radaa nalia. ² Go pea-le nimi su kamaa piralimi rabu nimimi pa enaalinuna koe ele pape kone giyoma Gote-na kone muma pora pamualepape. ³ Gore nimimi abalade Gote-na agale napagesimi rabu nimimi ribaale-para piri enaali-rupa pirisimide. Go puma nimimi yala polape kone su ena yolape kone su ipa bia noma makeyaoma koe pupitagi no ipa bia nolalo kiritaoma makirae remona binu minasaasimi. ⁴ Abaladere nimimi nimu raapu go koe ele pirisimi. Go pea-le abi go koe poranu giyoma napameme rabu ribaale-para piri enaalinumi namakuaaoma nimi-para koe ero agale leme. ⁵ Go palimi pare werepe Gote-na kose pagape Mudu Ali piralia rabu nipumi pa piri enaalinu-para abala kome enaalinu-para nimuna yoto mea rumaalia. Go palia rabu mo ribaale-para piri enaalinumi nimuna peme kogono madaa laketeme. ⁶ Go pea-le Keriso-me abala kome enaali piri-para puma Epe Agale lakalisa. Go pisa rabu nimuna yogale apale enaali raayo kose

agale pagoma yoto mealimi. Go pisa pare nimimi kone rulaoma nimuna kone wasaanuri Gote raapu piralimi-daare go Epe Agale abala lakalisa.

Epe kogono naakimi Gote-na ele ru-maalimi

⁷ Abi ele raayo dia yape yapi di-ri apo rudu yala. Go pea-le nimimi kone waru suma puri paloma rekoma aalepape. Go pumare nimimi beten lape kone ade abuna salepape. ⁸ Go pumare nimina amenu balinu-para ranaame waru komalepape. Go konemere ora koeyae pape kone adaapu mada keapelia. ⁹ Go puma nimina ame balinu epalimi rabu nimina ada lamua puma waru surubalepape. Go pulalore go madaa nimimi rono napagaalepape. ¹⁰ Nimi raayo komea komea lomere Gote-na puri rado rado misimpulu nimina ame balinu raba muma eperupa surubalepape. Go palimi rabu nimimi enaali medaloma raba mulalore Gote-na puri rumaamina. ¹¹ Gore ali medame agale mogealalore nipumi Gote-na epe agale lagina. Go page ali medame enaali raba mulalore nipumi mo Gote-na kale purimi kogono pina. Go puma kogono raayo madaare enaalinumi Yesu Keriso-para Gote-na bi minasalimina. Gore nipu madaare epe paana puri medaloma-para ade abuna mealimina. Go ora.

Keriso-me rilisa nona pi keda epalia-le rana komo riamina

¹² Gore nana epe adami enaalinuri go radaa pi ele medalomame nimi makoyalalo epalia-le go madaa napogolasaalepape. Gore go elere ora rado pi-ai lo go-rupa natapape. ¹³ Dia-le nimimi Keriso raapu radaa no aaeme-le raaname waru komalepape. Go puma werepere nipuna epe paana puri pename waatea rabu nimina lo-parare raaname ora waru komalimi. ¹⁴ Gore nimimi Keriso-na agale pagoma nipuna pora raleme rabu nimumi nimi-para koe ero agale lemedaare nimimi raaname komalepape. Go rabu Gote-na Holi Spirit-ri ora Epe Paa yaa-pulu nipu nimi raapu epa piruma nimi raba mealia. ¹⁵ Go pea pare nimina enaali meda lu makomaape ali piruma

page koe-au pape ali piruma page pa pupitagi nape ali piruma page go-rupa piralimi-daare kedaa ora mada mealimi. ¹⁶ Go pea pare nimi Keriso-na enaali piruma go-ai madaa kedaa ritimi-daare go madaa yala napotapape. Dia, pare nimi Keriso-na bi leme-daare go kedaanu ruma Gote-para ora pili tapape.

¹⁷ Gore Gote-me nipuna kose lape agale tea raburi go yapi di abala rudu yaalia. Go puma naa Gote-na ruru madaa kose abala loma rumaalia. Go puma go enaal-inumi Epe Agale madaa kone narulal-imiri Gote-me nimu-para ora koe kedaa waru abutea. ¹⁸ Go madaare Gote-na buk madaa go-rupa lu wia: Gore epe enaalinumi ade abuna kagaa pirape kone minalo kedaa pu kogono waru pea. Go pea-le enaali medalomame Gote madaa koau waaloma koe ele peme-le nimuri ake palimi ya? ¹⁹ Go pea-le enaali medalomame kedaa rialimi rabu Gote-me go pora waaloaaya. Go pea-pulu nimumi epe kogono puma Gote-me naa surubena kone samina. Nipumi abalade naa warisa-pulu naa waru epe-rupa surubuma nipuna bina agale pagamina.

5

Nimi ali kalunumi Gote-na sipsip waru surubalepape

¹ Gore neme page Gote-na ruru enaalinu surube. Go pea-le nimimi page Gote-na ruru enaalinu surubape alinu puri pale agale lagialo. Keriso-me radaa no pirisa rabu adisua. Go puma nipuna epe paana puri pename waatea rabu ni page mealua. Go pea-pulu neme nimi lotu suruba-ae alinuri kogono go-rupa paliminalo agale go-rupa lagialo: ² Gore nimimi Gote nipuna gisade ruru enaalinu waru surubalepape. Nimuri ora sipsip-rupa piruaeme-le waru surubalepape. Go-rupa surubalimi rabu Gote-na raana kome pora pamuma raaname komena surubalepape. Nimimi go kogono palimi rabu yoto meape kogono-rupa napipape. Dia, pare nimina pu rekatabena go kogono waru palepape. ³ Go puma nimimi surubape enaalinu madaa kogono palimi

rabu nimuna agale narabuainalimi. Dia, pare nimimi nimu epe pora maa waat-apape. Go puma nimina epe pora raita mea epalimi. ⁴ Gore nimimi go-au pumare go sipsip surubape Mudu Ali epalia rabu nipumi nimi ora epe yoto gialia. Go kana elere ora naramualia.

Naame naana pa kone rabuaanaoma epe kone samina

⁵ Go pea-le nimi penaalinuri nimimi page surubape alinuna agale waru pagalepape. Go pumare nimimi pawasi piruma nimina amenu raba muma pawa piralepape. Go raba meape konere kogono mamina-rupa yamalepape. Go madaare Gote-na buk madaa go-rupa luma wia: Gote-me ali-kone wi enaalinu giyea pare nipumi pawa aawae enaalinu epe-rupa raba meape kone kalo aaya. ⁶ Go pea-le nimina ali-kone rabuaanaoma nimiri Gote-na puri pale ali kibu re-para pawa piralepape. Go puma nipuna kone suma yapi di salia raburi nipumi nimi minasaalia. ⁷ Go pea-le nipumi nimi surubea-pulu nimina kone adaapu sape konere nipu piri-para mea rubalepape.

⁸ Gore nimimi kone waru marekaaoma surubalepape. Nimina yada lore ali Satan-re nipu raa mena e puri paloma lea-rupa agale lo pamuaaya. Go puma nipumi puri paloma pamumare enaali medaloma asa puma nimuna kone mabebolatalo pea. ⁹ Go pea-le nimimi puri paloma kone rulaoma nipu giyalepape. Gore pagalepa. Nimina go su kamaa pimi ame balinu raayore nimumi koe kedaa nimimi rialimi-rupa rialimi. ¹⁰ Go puma nimimi kedaa riala palimi-daare Gote nipuna nimi surubalia. Go rabu nipumi nimi epe-rupa mapiraoma ora enaali mapalaalia. Gote-mere epe raba meape kone raayo Go nipumi nimi Keriso raapu mapiraasa. Go puma nipuna epe paana puri ade abuna mealiminalo pisa. ¹¹ Go pumare nipumi ele raayo surubo ade abuna puri waru su aaya. Go ora yaade.

Agale medaloma

¹² Neme go rudu pepa luma rapaato rabu Sailas-me ni raba meala. Go aliri ora naana ora epe ame pia. Neme go pepa

tyalore nimi puri mapalaalalo go agalere ora Gote-na epe raba meape agale yaa-pulu go lagialo. Go pea-le nimimi go agale madaa puri mu piralepape.

¹³ Gore Babilon* su-para pimimi ame balinumi nimi epe-rupa piralepape lo rapaatema. Go Yesuna ruru enaalin-ururi Gote-me nimu page yaaloma nipuna ruru mapiraasa. Go puma nana si Mak-me page nimi-para epe-rupa piralepape lo rapaata. ¹⁴ Nimi raayome nimina amenu balinu-para Keriso-na enaalinuna ranaame komape kone suma nimuna ki mealepape. Nimi Keriso raapu piri enaalin-ururi nimina pu robaa-para epe kuma pi kone mealimina.

* **5:13:** Pita-me Babilon agalena re-re go-rupa: Rom adare-pare Babilon aasa. Ake paa-daa ya? Pita-na yapi dina Gote-na enaalinu Babilon su-para piri Rom enaalinumi koe-au adaapu pisimi. Gore Babilon enaalimi aba pisimi-rupa wala pisimi-daa lisa.

Pita Laapo Ripili Agale

Go pepana re go-rupa: Moge riae alinu medalomame pora pamuma Kristen enaalina kone rulaere mabebolaemele go alinuna agale napagalepape lisa. Aposel alinumi lakalisimide agale waru ripinaalepape. Go palimi raburi Gote waru makuaa Yesu page waru makuaalimi. Aposel alinumi Yesu ora nimuna leme adisimi. Yesumi nimu mogealisa agale page pagisimi.

Ali medalomame Yesu wala na-epalia lisimi. Go pepa-me go-rupa lea: Ora wala epalia lea. Nipu abi na-epea pare go agalena re-re go-rupa: Gote-me ali meda pa alupa naa kone nawisa. Enaali raayo lo robaa perekelena kone wisa. Gote-re nipumi enaalinu kodome komoma nipu pawasi piruma raba misa. (3.9)

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1.1-2)

Gote-me naa yaaloma mada muma mapiraasa (1.3-21)

Makirae tisaa (2.1-22)

Yesu ora wala epalia (3.1-18)

Pita-me pepa rana laapopa luma rapasa

¹ Ni Saimon Pita-re ni Yesu Keriso-na aposel kogono ali piruma nipuna kogono ali page piru aayo. Neme go pepare enaali medaloma abalade kone rulasimide enaalinu re-para rapaato. Gore kone naame rulaema-rupa nimimi page rulaeme-le ora epelea. Go puma naa raayore Gote-na Raba Meape Ali Yesu Keriso page nipuna epe redepe le ali yapare naa pa kamaa gisa. Go madaare naame kone rulaema. ² Abiri nimimi Gote-para naana Mudu Ali Yesu-para nipuna epe makuaae kone meamina. Go puma nipuna go epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para nimi madaa waru adaapu rubilina.

Naare Gote-me yaaloma mapiraasa

³ Gote-mere nipuna epe puri pale ele raayo-para kone wasupa gulalora nipumi naa yaaloma nipuna si raapu mapiraasa.

Go pea-le nipu madaa kone makuaaoma pora pamuamina. ⁴ Go puma nipumi nipuna epe kagaa pirape kone wasupa Yesu madaa yarera saasa. Go puma naa gialia. Nimimi go nipuna kone muma nipu raapu piruaeme-le go su kamaa piri enaalinu koe-rupa yarera puma kone mada pogola puma giyeme.

⁵ Go pea-pulu nimimi go epe kone madaa nimina kone rulae kone raapu epe kogono kone suma makibumalepape. Go pumare nimina epe-rupa pape kogono raapu nimimi makuaae kone suma maa makibumalepape. ⁶ Go pumare nimina kone surubuma Gote-na kone muma nimi epe-rupa pamualepape. Go puma nimimi nimina kone surubuma go raapu puri paloma pawa pirape kone muma kedaanu page rialepape. Go puma keda riape kone raapu ora epe-rupa pirape kone suma makibumalepape. ⁷ Go pumare nimina epe-rupa pirape kone raapuri ame balinu-para epe kone suma pedo puma palepape. Go raapu enaalinu madaa ranaame komape kone raapu Gote madaa kone suma mapiraalepape.

⁸ Gore nimimi go kone raayo ora waru saapitimi rabu nimimi naana Mudu Ali Yesu Keriso madaa kone waru makuaama pumare naa maitamina kogono pamina.

⁹ Go pea pare enaali medame go kone nasu aemere nimuna le kolea-daa ele mopare aaliade ele mada na-adea. Go puma le koe alimi Gote nipuna koe ele maa raakepe rubisa-daa kone rugula waru nademe. ¹⁰ Go pea-le nana ame balinu Gote-me nimi abala yaaloma nipuna ruru loma mapiraasa. Go pisa-le nimimi wala nipuna pisade kogono puri paloma waru kiritao saapiralepape. Gore nimimi gorupa palimi rabu nimi mada nalopalimi. ¹¹ Gore nimimi go agale pagoma raitalimidaare nimimi ade abuna kagaa pirape yapi di kodobaoma pirualimi. Go Surube Suri naana Mudu Ali Raba Meape Ali Yesu Keriso-me surubea-le ipulupape lo waru lagialia.

¹² Go pea-le go ele madaare neme nimi kone narugulaliminalo ade abuna lagialua. Go palua pare nimimi go agale abala waru pagoma lisimina ora agale

madaa puri paloma adoba piru aaeme. ¹³ Go pea pare neme go su kamaa piru-mare neme nimi wala go-rupa lagialuare gore nimina kone marekaatalo pe. Go konere ora epelea kone salo. ¹⁴ Gore neme ogesi-daa piruma nana yogale giyalalo makuaayo. Go madaare Mudu Ali Yesu Keriso-me ni pename lagea. ¹⁵ Go peapulu werepe komanoloma go agale raayo makuaaoma nimi epe-rupa mada pagal-iminalo.

Keriso-na epe paana puri adisima

¹⁶ Gote-na agale naame nimi-para naana Mudu Ali Yesu Keriso puri paloma epape di lagelema.* Go puma naame pa lidi agale napagoma lagelema. Dia-le ora naana leme nipuna adaa puri adisima-pulu naame go-ai madaa lagelema. ¹⁷ Gore Aapa Gote-me nipuna bi minasaasa rabu epe paana puri kalisa rabu naa piruma adisima. Go rabu so epe puri pale Gote-na agale medame Yesu-para go-rupa lakalisa: Go Aliri ora nana epe Si-le neme nipu madaa ranaa komo piru aayo lisa. ¹⁸ Nipu raapuri epe rekena wi rudu madaa pirisima rabu naame so yaa-para epaade agale pagisima. ¹⁹ Go paa-daa naame Gote-na agale lakale alinuna agale madaa puri paloma kone rulaema. Nimimi page go agale waru pagalepape. Go agalere ribaale-para lam-rupa ralaaya. Go pea pare Keriso ipisa rabu yapi tyaade-rupa mo paa ma-oge yaaya. Go ipisa rabu nipuna paa nimina lo robaa-para sulalo ipisa.

²⁰ Go pea pare nimimi go agale waru makuaalepape. Naana pa koneme Gote-na buk-para wi agalena re-daa pename nalakelema. ²¹ Dia-le pa ali meda nipuna koneme Gote-na agalena re-daa namuma lagisa. Dia-le Holi Spirit-mi kone kaloma pisa-le nimumi Gote-na agale enaalinu lakalisimi.

2

Koyae alinumi kone rulae enaalina kone

* **1:16:** Pita-me go lisa: Name lema agalere ora ria lema-le nimina waru surubalepape lisa. Ake paa-daa ya? Yesus Kraisi-me pi-ai ora ria adoma go agale lo gu aaya lisa. (Matyu 17.1-13, Mak 9.2-13, Luk 9.28-36)

mabebolaaeme *(Jud 4-13)*

¹ Gore abalade Gote makirae alinu Israel su-para reko aasimi. Go pisimi-rupare nimi piri-para makirae tisiaa-nu page piralimi. Nimumi enaalinu koe-rupa mapiraalalo makirae agale epa lagialimi. Go puma nimu epe-rupa mapiraasade Mudu Ali koau waateme. Gore nimumi go-rupa palimi lo Gote-me nimu koe-rupa palimiri makoyaalia. ² Go pea pare enaali adaapumiri makirae tisaanuna koe kone raluma mogeleme. Nimumi go-rupa palimi rabu enaali medalomame Epe Agalena Pora madaa koe agale leme. ³ Go makirae tisiaa-nu nimuri ora enaali medana ele kepaame komoma nimina ele yoloma mulalo palimi. Go puma nimuna kone suma pa remaa lagialimi. Go palimi pare nimuna kose pagape Gote-mere nimuna koe kedaa yarera saaya. Go puma nimu koe su-para mapiraalalo paliade Gote-re nipu ora u napali pa adoba pia.

⁴ Ensel medalomame abalade koeyae pisimi rabu Gote-me nimuna koe ele nagiyasa. Dia, pare nipumi nimu koe su naaku-para adia pirisa. Ora ribaa yabaaya naaku-parare nimu werepe kose lape yapi di rabu rudu minalo sen-me adiabaaya. ⁵ Go page abalade pirisimi enaalinumiri Gote koau walisimi rabu nipumi nimu nagiyasa. Dia, nipumi go koe enaalinu piri-para go su raayona ipame minaabasa. Go pisa rabu Noa komeare nipumi epe redepo le agale lakalisa. Go puma Gote-me nipu raapu enaali ki medane luma medane laapo epe-rupa pirinaloma surubisa. ⁶ Go page Gote-me Sodom Gomora su adare laapo repena sulaame kirabisa. Go adare lapo-parare nimuna koe elena yago go-rupa abulisa-daa koeyae pi enaali raayome go pora ademe. Nimi Sodom Gomora adare pirisimide enaalinu-rupa piralimiri nimi page makoyaalia. ⁷ Gore abalade go rabu pirisade ali Lot-re nipumi go paake yoloma pirisimi enaalinuna koe ele madaa ora kone adaapu wisa. Go pisa-pulu Gote-me go ali Lot naluma ko-

maa pare raba misa. ⁸ Gore go epe-rupa pirisade alimiri nimuna rikirana piruma nimuna pirisimi koe elenu adoba pirisa. Go puma ade abuna nimuna koe agale pago pirisa rabu nimuna koe elenumi nipuna lo robaa-para wia epe kone mabebolaoma kedaa waru rilisa. ⁹ Gote-me mo alinu pare raba misa. Go puma koe eleme nipuna enaalinu kotalalo palia rabu Mudu Alimi nimu page raba mulalo makuaaya. Go puma Mudu Alimi kose pagolalo adoba piri enaalinu page surubulalo pea. Go puma werepe kose lape di rabu koe kedaa katea. ¹⁰ Go puma enaali medaloma nimina kone-para rekaitabala puma paake yolape kone su Mudu Ali-na puri ora koau rilaa-daa giyeme.

Go peme-pulu koe su-para puma koe kedaa adaapu mealimi. Mo makirae tisaanuri puri paloma koe pogali kone wimi. Go pea-pulu nimumi yaa-para piri epe ensel-nu paala nakomeleme. Dia yapare nimumi ensel-nupara ero agale leme. ¹¹ Go peme pare mo ensel-nuna purimi makirae tisaanuna puri ma-oge yaalia. Go pea pare ensel-numi nimuna Mudu Alina le agaa madaa mo makirae tisiaa-para ero agale loma kose nateme. ¹² Gore yaa yapa mena kiranu go eleme kone kaloma madi enaali-rupa pimi. Nimu yaa yaparupa patinalo piruma nimuna konere mo makirae tisaanumi go-rupa mogealimi. Go pumare nimumi ele meda namakuaalimiri gore nimumi ipu-para koe ero agale leme. Go pea-le nimuri yaa yapa mena raanu pimi-le nipumi nimu ora makoyaaalia. ¹³ Nimumi abalade enaalinu koe ele kaloma radaa manaasimi. Go yapare nimu-para mo koe ele madaa radaa manaaalia. Gore naare paame rabu nimumi pedo ranaa komo pirulaloro koe puma nimuna yogale madaa kone suma pimi. Gore nimumi nimi raapu eda nolalo pimi rabu nimumi koe ele pulaloro makirae kone madaa pedo pedo peme. Go pea pare nimimi go nimuna kone koe madaa yala potapape. ¹⁴ Nimuna lemere ade abuna koe enaalinu adabaaoma paake yoloma pimi. Go puma nimuna koe pupitagi nape kone suma pimi pare madaa nagiyalimi. Nimuna lo-parare ele kepaame kome

kone sulalo peme-le nimumi puri napale enaalinu malopataalo peme. Go peme-pulu Gote-me go koe tisiaa-nu nimuna koe kedaa saapiruaaya. ¹⁵ Gore nimumi abalade epe pora madaa koau walaoma giyasimi-pulu nimu alupalimi. Go puma nimumi mo ali Beor-na sina pora pisae mogealalo peme. Go alina si Bal-mere koyae au kama pisa rabu kana yoto misapulu raaname komisa. ¹⁶ Nipumi go-rupa puma koeyae pisa-pulu agale naleade mena donki medame alinumi lemederupa agale lakalisa. Go puma mo ali Bal-para rono pagoma apo koe ele pape konere mo donki mename magiyape lo agale lakalisa.

¹⁷ Go makirae tisaanuri epe agale naloaeme-pulu nimu loma ipa-rupa piru aaeme. Go page nimumi kone rado rado su aaeme rabu pa yai lubu pimi. Go pea-le Gote-me nimu ora koe naakuna ribaalepara pirinalo maa lopalia. ¹⁸ Go alinumi pa ali-kone suma go su kamaa pa makeae agale loma koe ele peme enaalinu-para laketea. Go pemedede enaalinumi go koe ele giyalalo peme. Go peme pare mo alinumi nimu epaa komeme puma paake yolape kone mogeaoma koe kone rado rado page mogeleme. Go peme pare koe ele giyoma pogolalo peme enaalinumi go makirae tisaanuna pora waaleme. Go rabu koe ele madaa nagiyoma koe-rupa pimi. ¹⁹ Go koe alinumiri go enaalinu-para naame nimi keapalima leme pare nimuna koe koneme ma-koyaape kogono peme. Gore pa koe kone medame ali meda rabuaanaoma makoyaaliare go alimiri koe ele pu piralia. ²⁰ Gore abalade enaali medalomame naana raba mi Mudu Ali Raba meape Ali Yesu Keriso madaa kone rulaoma nipuna kone misimi. Go pirisimi rabu nimumi go su kamaa koe puri pale ele pogola puma giyasimi. Go pisimi pare wala koe koneme nimu wala rabuaanaoma makoyaaliare go enaalinuri ora koe-rupa piralimi. Gore abala ririna koe-rupa pisimi pare koe eleme nimu wala rabuaniaaaya-pulu abi nimu ora koe ru-para piru aaeme. ²¹ Go pea-le nimumi abalade epe redepo le pora pamuma pula pisimi yaalore epelea pea. Go pea pare abala epe pora giyoma

wala Gote-na kake pi agale mana koau waalisimi-pulu ora kolea. ²² Gore nimu madaa pisade yadare naame go remaa yarepea ora lea-daa makuaaeme: Yana nipuna maaku ralu rubea pare go maaku wala maa nalia. Meda page go-rupa leme: Mena ipa pasua aalia rabu nipumi kegepara peke wala pua wiade-rupa pema.

3

Mudu Aliri ora wala epalia

¹ Naa epe adami enaalinu abi go pepa nimi piri-para rana laapo luma rapaato. Go pepa laapo raita madaare neme nimina kone-para lo robaa-para ora epe kone masaatalo pepa lu rapaato. ² Gore nimimi go agale makuaalepape. Ora abalade Gote-na ora epe agale lakale alinumi lisimide agale-para Raba Meape Mudu Ali-na agale mana makuaaminalo gialo. Go agalere nimina aposel kogono alinumi nimi abala lagisimde.

³ Go agale waru pagalepape. Gore abala ririna nimimi werepe Mudu Ali-na epape yapi di raburi alinu medaloma opapaoma nimuna koe kone suma palimi. Go puma nimumi nimi madaa giri laaoma ero agale lalimi. ⁴ Go puma go-rupa leme: Nipumi abalade ora wala epalua lisa ya? Gore abiri nipu aa-para puma pia ya? Abalade naana aapa kasuanu komisimi rabu puaoma puma abi page Gote-me ele raayo warisade-rupa pa wia lalimi. ⁵ Go lalimi pare nimumi go ora agale giyoma go-rupa namakuaalalo pimi: Ora abalade Gote-na agaleme su yaa laapo warisa. Go puma go suri ipa raapu wari wisa-le ipame page warisa. ⁶ Go pea-le Gote-me agale lisa raburi abalade su kamaa ipame minabaaoma lisa. Go ipamere su raayo minaabasa. ⁷ Go pea pare abi aaya su yaa laapomere Gote-me kose lape yapi di surubea. Go pea-le Gote-me lisade agale komeame go su yaa laapo repena sulaame epa renalo surubea. Go raburi koe ele peme enaalinumi kose-na le agaana epa aainaloma nipumi nimu makoyaalia.

* **3:12:** 2 Pita 3.9-me page gupa lea: Adaa ali abi naipulare su kamaa pima enaalinu lo robaa waru perekelenalo pea. Go kone waru raluma nana kone wasupa Gote katemare gore Adaa Ali nipu epape mana go laemade lisa. Kogono 3.19-21 adape.

⁸ Gore nana ora adami enaalinu nimimi go agale komea madaare kone ora narugulatepape. Mudu Ali-na konemere maali 1,000 nipu ora yapi di komea kone su aaya. ⁹ Go pea-le Mudu Alimi nipu raapu pogalu pirape agale loma nipumi ele makoyaatalore kogono pawa napea. Ali medaloma go-rupa leme pare ali komea page makoyaina kone Gote-me nawia. Dia nipuna konere naa enaalinu raayo kone perekea samina. Go kone naa madaa suma nipumi naa wala go epa mealia adoba piruamina.

Werepe go su yaa laapo dia yaalia

¹⁰ Go pea pare Mudu Ali-na epape yapi di raburi paake ne ali-rupa epalia. Go raburi yaa-para buba loma so yaa-para aaya ele raayo ora dia yaalia. Go puma so yaa-para aaya kuba kedonuri raayo repena sulaame rabalia. Go puma go su page su kamaa aaya elenu page raayo rabalia. ¹¹ Gore ele raayo ora go-rupa dia yaalia-pulu nimiri ake puma epe-rupa madaa piralimi ya? Gore nimimi epe kone raayo suma naame Gote-na pora waru raitamina tapape. ¹² Nimimi go kone suma Gote-na yapi di madaa su ruba piralimi raburi* go yapi di wagepu epenalo kogono palepape. Go yapi di raburi repena sulaame so yaa-para wi elenu rabuma dia yaalia. Go puma puri waru pabe repena sulaame so kuba kedonu page rabuma ipa-rupa aulaoma raayo lopalia. ¹³ Go pumare Gote-me su yaa laapo kagaa warialua lisa-airi ora agale lagisa. Go kagaa suparare epe redepe le kone suma epe enaali piralimi. Go pea-le naame go-ai komea madaa kone rulaoma adoba piru aame.

Naame kone waru pereke suma Mudu Ali adoba piramina

¹⁴ Go pea-le nana adami enaalinu nimimi go yapi di epalia adoba piramina. Gote-na le agaana epe kone suma koe ele meda wala nasaapiramina. Go puma nimi Gote raapu komea-para pogaluma piralepape. ¹⁵ Gore Mudu Ali-na pawa pirape kone madaare nipumi nimi ade abuna pawa mapiraalalo pea. Gote-me

naana epe ame Pol makuaae kone waru kalisa-le nipumi page go madaa nimi pepa luma rapasa. ¹⁶ Gore nipuna pepa raayo-parare nipumi werepe epape yapi di madaa remaa lagulalo lisa. Nipuna pepanu-parare agale medalomana re-re kedaa puma pagape agale yaa-pulu alinu medalomame go agale madaa maki-raoma mogeleme. Nimumi kone waru nasu naniminaoma-le go-rupa mogeleme. Nimumi go agale mabebolaemere Gote-na agale wi buk madaa medaloma page mabebolaoma pa mogeleme. Go pemelere nimu koe su-para polalo peme.

¹⁷ Go pea pare nana adami enaalinu nimimi abalade go agalere pagisimi. Go pea-le go agalena re-re werepe epalia yapi di rabu nimina kone waru suma piralepape. Go puma nimimi mo Gote-na pora naraitalimi alinuna koe kone namogeamina. Go puma abi nimina eperupa mapiraape kone nagiyalimiri ora nalopalimi. ¹⁸ Nimiri naana Mudu Ali-na raba meape kone-para naana Raba Meape Ali Yesu Keriso-na makuaae kone-para muma puma lo robaa-para rubitabenalo piralepape. Nimi madaare abi page ade abuna page nipumi epe paana puri gina. Go ora yaade.

Jon Egali Ripili Agale

Go pepa madaare kone re laapo-rupa wia. Kristen enaalinu Aapa Gote-para Si Yesu Keriso laapo raapu lo robaa komea suma pirinalo raba mulalo lisa. Yapare ribaale-para piri enaalimi nimi maki-raoma yola pena kone nawia.

Go ribaale-para piri enaalimi go-rupa leme: Go su kamaa wia elenuri ora epe elenu-daa dia leme. Yesuri ora Gote-na si yaade. Go pea-pulu nipu ora ali auloma go su kamaa elenu raapu mada narabuloma piralia. Su kamaa enaalimi pema-rupa go-rupa mada napalia. Nimumi go-rupa lisimi: Ali meda Gote raapu epe-rupa pirulalo palia-daare go ali nipu su kamaa elenu madaa kone naina lisimi. Go pea-le go elenu raitape madaa kone kedaa nasape.

Jon-mere Kristen enaalimi go pi agale napagena kone wisa. Nipumi go-rupa lisa: Yesu ora ali opisa. Go puma enaalimi Yesu madaa kone rulasimi. Nimumi Gote raaname waru komoma pa enaalinu page raaname komalepape.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1.1-4)

Paa-para ribaa laapo (1.5-2.29)

Gote-na nogo naaki-para Satan-na nogo naaki laapo (3.1-24)

Ora agale-para pa agale laapo (4.1-6)

Ranaa komo raana komapape kone suma kogono pamina (4.7-21)

Kone rulaoma su kamaa kone rabuaani-aamina (5.1-21)

Ade abuna pirape agalena agale

¹ Gore ora abala ririna wisade elere neme nimi-para go pepa madaa luma rapaato. Naa aposel kogono alinuri naana leme go ele adoma kimi page waraasima. Go pea-le naame epe-rupa ade abuna pirape agale madaa remaa luma rapaatema. ² Go ade abuna pirape agalere abalade pename kamaa ipisa rabu naame adisima. Go pea-pulu naame go ele madaa agale loma epe-rupa ade abuna pirape ele madaa remaa laketema.

Abalade nipu Aapa raapu pirisa pare kamaa pename ipisa-pulu naame nimi lagialema. ³ Naamere abala adoma pagemapulu go madaare naame agale lagialema. Go-rupa lagialimare naa raapu kone lo robaa komea-para saminalo pema. Go puma naana Aapa Gote-para nipuna si Yesu Keriso raapu page go kone suma makuaanalo pema. ⁴ Go puma naame go agale pepa madaa talemare gore naana lo robaa-para raaname waru komape kone suma raita maa pulalo pema.

Naame ade abuna kagaa pirape kone suma pora pamuamina

⁵ Go agale nipuna lisa agale naame pagoma nimi-para go-rupa lagialema. Gote nipu ora paa-rupa pia-pulu nipu madaa oge ribaale koe ele page meda nawia. ⁶ Go pea-le naame nipu raapu piramina lema pare naame wala koe ribaale-para pora pamualimare naame naana pamuaaeme pora madaa makirae agale lema. ⁷ Go pea pare naame epe paana pora adoma epe-rupa pamualimadaare naame naana amenu raapu komea-para pawasi epe-rupa piralima. Go palima-rupare Gote-na Si Yesu komoma yaapi koyaasa-re naana koe elenu raayo maa rubenalo pisa. Go puma nipu epe paa-para pia-pulu naame go nipuna pora raitalima.

⁸ Go pea pare naame pupitagi ne ali tema-daare gore naana kone makiraoma naana lo robaa-para ora agale nawia. ⁹ Go pea pare naame naana koe elenu raayo abala lapalalima rabu Gote-mena nagiyalia. Dia yapare nipumi epe kone komea suma naana koe elenu mea rubalia. Go puma koe elenu raayore mea rubuma naa ma-epeaalia. ¹⁰ Go pea pare naame abalade koeyae meda napisua temare go agalemere naame Gote ora makirae agale le ali mapiralima. Go puma go-rupa temare nipuna agalere naana pu robaa-para nawia.

2

Keriso-re naa raba mi ali piru aaya

¹ Gore nimi naa nogo naakinu nimimi koeyae napaliminalo neme go Gote-na agale nimi re-para luma rapaato. Go pea pare enaali medame koeyae paliare naana rabami ali Yesu Keriso pia. Nipumi Aapa raapu komea-para piruma naa raba mulalo Aapa-para ogeyo pia. ² Nipumi naana koe elenu mea rubatalo nipuna kogono pea. Gore nipumi go kogonore naa kama raba mulalo napea pare su kamaa piri enaali raayo raba mulalo pea.

³ Gore naame Gote-na agale mana pagoma raitalima-daare naame nipu waru epe-rupa adoma makuaalima.

⁴ Go pea pare ali medame go-rupa tea: Nemere Gote ora waru ade tea. Go tea pare nipumi Gote-na agale mana waru napagoma raitalia-daare go ali nipuri makirae agale le ali yaa-pulu ora epe agalere nipuna lo robaa-para namuma wia. ⁵ Go pea pare ali medame Gote-na agale waru pagoma raitalia-daare nipumi Gote madaa pedo puma raaname waru komea. Gore naame Gote epe-rupa adola pula pema yaalore go-rupa pula pema:

⁶ Ni Gote raapu piru aayo tema-daare gore Yesu Keriso-me pamisade-rupare naame page go-rupa pamuamina.

Ali medame nipuna ame madaa ranaame komalia-daare gore nipu epe paa-para pora pamualia

⁷ Gore nana epe adami alinu neme go agale mana nimi madaa go agale pena kagaa agale mana-daa natao. Dia, nimimi abala ririna Keriso raapu piruma go agale mana pagisimide. ⁸ Go pea pare abi go agale manare neme nimi-para kagaa mana lalo. Go pea pare go agalena re-re Keriso-me makuaasa-rupa nimina kone-para page waru makuaaeme. Go pumare go kagaa agale maname ribaa dia yaa-mama pumare ora paa pi yapi abala mala-paaya.

⁹ Go pea pare ali medame ni epe paa-para pora pamua lo lea pare nipumi nipuna ame-para koe kone salia. Ora go napea aliri nipu ribaale-para pa piru aaya. ¹⁰ Go pea pare ali medame nipuna amenu madaa ranaame komoma pamualiare go aliri Gote-na epe paa-para pamuaaya.

Go puma nipu enaali medaloma-para pupitagi nape kone nipuna lo robaa-para meda nawia. ¹¹ Go pea pare ali medame nipuna ame madaa koe kone salia-daare nipu ora ribaale-para pa pamuaaya. Nipu ribaale-para pora pamea rabu ribaame nipuna le makoyaaya-pulu nipumi epe pora asapea.

¹² Nimi nana nogo naakinuri Gote-me nimina koe elenu Keriso-na bimi maa rubaasa. Go pisa-pulu neme go pepare nimi piri-para luma mea rapaato.

¹³ Nimi nana nogo naakinu nimimi abala ririna pirisade ali Yesu ademe. Go pea-le neme go pepare nimimi pagaliminalo talo.

Nimi nana penaaalinuri nimimi Satan abala rabuaniaaeme-pulu neme go pepare nimi madaa rapaato.

¹⁴ Gore nimi nogo naakinu nimimi Aa-pana kone waru ademe-pulu neme go agalere nimimi pagaliminalo luma rapaato.

Nimi Keriso-na aapanu nimimi abala ririna pirisade aliri ademe-pulu nimi go agale pagaliminalo luma rapaato.

Nimi ali naakinuri puri waru paleme-pulu Gote-na agalere nimina lo robaa-para wia. Go pumare nimimi Satan page abala rabuaniaaeme-pulu neme go agale nimi-para rapaato.

Naa go su kamaa wi ele madaa ranaame nakomamina

¹⁵ Nimi go su kamaa piri enaalinuna kone-para go su kamaa wi elenu-para ranaame nakomalepape. Gore neme go su kamaa elenu madaa ranaame komalimiri nimina lo-parare Aapa madaa ranaame komape kone nawia. ¹⁶ Gore go su kamaa kone raayore Aapame namuma wisa. Go pea-le lo robaa-para wi pupitagi nolalo kone-para enaalinumi ele adoma epame komalimide kone-para enaalinumi su kamaa wi pedo pape ele-para go raayore ora su kamaa wi kone yaa-pulu Aapame go kone-daa namuma wia. ¹⁷ Gore go su yaa laapo page enaalinumi su kamaa pulalo peme-a page ora dia yaalia. Go pea pare enaali raayome Gote-na kone mogealimidaare nimu ade abuna kagaa piralimi.

Keriso-na lore alinuri abala epa opapasimi

¹⁸ Naa nogo naakinu-ya, abi su yaa laapo dia talo pia-pulu yapi di rudu yala. Abaladere nimimi Yesuna yada lore ali epalia remaa abala pagisimide. Go puma abiri Yesuna lore alinu raayo abala apo epamede-pulu naame su yaa laapo dia yaape yapi di rudu yaala-le makuaamina. ¹⁹ Go lore alinuri naana ruru ora napirisimi-pulu nimumi naa giyasimide. Gore naana ruru raapu pirula pisima yaalore naa abala nagiyola pisimi. Go pea pare naana ruru giyasimi-pulu go enaalinu ora nimu naana ruru napimi.

²⁰ Go pea pare nimi raayo madaare Keriso-me Holi Spirit abala waru maa gisa-pulu nimi raayomere go agale waru makuaaeme. ²¹ Go puma nimimiri agale napagola pisimi yaalore neme go pepa naluma rapaala pisua. Pare nimimi ora agale waru pagisimi-pulu neme go pepa luma rapaasua. Go puma naame agale lema rabu makirae agale natemadaa makuaaeme. ²² Gore makirae agale le aliri aapi ya? Go alimiri Yesuri ora Gote-na Maa Rapae Ali Keriso-daa dia tea-daare go aliri nipu makirae agale le ali yaade. Go aliri nipumi Aapa-para Si laapo raita koau waalaoma Keriso-para ora yada lore ali ma-aulaaya. ²³ Go puma Si Yesu koau waalea rabu aapa page koau waalea. Go pea pare Si Yesu madaa kone rulalia-daare Aapa madaa page kone rulalia.

Holi Spirit-mi naare ora agale mogeaaya

²⁴ Go pea-le nimimi epe agale abala ririna go pagisimide-rupare nimina lo robaa-para saapiralepape. Go palimiri Aapa-para Si laapo raapu ade abuna epe-rupa piramina. ²⁵ Go madaare Keriso-me abalade naa ade abuna kagaa pirape kone gialua lo pogalu pirape agale lagisa.

²⁶ Gore neme go agalere nimi maki-ralalo peme alinuna peme-ainu madaa pepa luma rapaato. ²⁷ Go pea pare abalade Keriso-me nipuna Holi Spirit-ri nimi-para maa gisa. Go puma nipuna Holi Spirit nimina lo robaa-para rubitaboma rabu ali medame nimi agale mada namogeaalia.

Dia-le Holi Spirit-mi nimi ele raayore waru mogeaaya. Go puma go Holi Spirit-mi makirae agale natea-pulu ora agale mogeaaya. Go pea-le nimimi Holi Spirit-na agale raluma nipu raapu waru piralepape.

²⁸ Gore nana nogo naakinu nimi Keriso raapu waru piralepape. Go palimiri werepe nipu pename su kamaa epalia yapi di raburi naana lo robaa-para puri waru mapalaaoma nipuna le agaa madaa yala napolamina. ²⁹ Gore nimimi Keriso ora redopo le ali piruaaya-daa makuaaeme. Go puma enaali raayore epe kone suma kogono peme rabu Gote-na nogo naakinu pimi-daa makuaaema.

3

Abiri naa Gote-na si wanenu pima

¹ Gore Gote-me naa enaalinu-para ranaame waru komea-le adamina. Nipumi pedo puma raaname komape kone adaapu wia-pulu nipumi naa-parare nipuna si wanenu tea. Gore go-rupa tea-daare naare Gote-na si wanenu pima. Go pea pare su kamaa piri enaalinumi Gotedaa na-ademe. Go puma nimumi naa Gote-na si wanenu pima pare na-ademe.

² Gore naana epe adami enaalinuri abiri naa Gote-na ruru enaalinu pima. Go-rupa pima pare werepere naa piralima-rupare abi pename nawatea. Go pea pare naame abala go-rupa makuaaema: Werepe Yesu Keriso pename epape yapi di rabu naame nipu waru adalima. Go rabu nipu-rupa epalima. ³ Go puma enaali raayome nipu epenalo kone rulaoma adoba pimirini nimuna lo robaa-para epe kone winaloma surubeme. Go pumare nimuna epe-rupa pirape konere Keriso-me wia-rupa salimi.

⁴ Enaali medalomame koeyae puma Gote-na rekena agale page yokeme. Gore koe ele pape konena re-re rekena agale yoke kone madaa wia. ⁵ Gore nimimi go-rupa makuaaeme: Keriso abalade su kamaa ipisare nipumi koe elenu mea rubulalo ipisa. Go pisa pare abi page nipu madaa koe elenu meda nawia. ⁶ Go pea-le enaali raayo Keriso raapu piruaemere go enaalinumi pupitagi giyoma piru aame.

Go pea pare enaali raayo pupitagi no piru-aemere nimumi abalade Keriso na-adoma nipu namakuaaeme.

⁷ Gore nana nogo naakinu, ali medalo-mame nimi namakiralimi-le waru adalepape. Dia-le epe kogono pi aliri nipu ora redepo le ali pia. Go puma nipumi Keriso-na redepo le kone mogea-ai nipumi pea. ⁸ Ora abala ririnare Satan-me koeyae puma abi page ali medame koeyae paliare nipu Satan-na ruru-para piru aaya. Gore Gote-na Si su kamaa ipisare nipumi Satan-na kogono ma-dia yaalalo ipisa. ⁹ Gore ali meda Gote-na si piruma Gote-na kone muma piruali-daare nipumi kone koe raayo giyoma epe-rupa piru aaya. Go puma Gote go ali nipuna Aapa pia-pulu koeyae mada napu piralia. ¹⁰ Gore naame aapi ora Gote-na si yapae lo aapi Satan-na ruru yapae lo adolalo palima-daare naame go-rupa adamina: Enaali raayome epe kone nasuma epe kogono napalimi-daare gore Gote-na ruru napiruaeme. Go page enaali medame nimuna ame madaa ranaame nakomalimi-daare nimu page Gote-na nogo naakinu-rupa napiruaeme.

Naana ame balinu ranaame komamina

¹¹ Gore ora abala ririna nimimi agale go-rupa pagisimide: Naame naana ame bali yagonu ranaame komamina. ¹² Naamere Kein-me pisa yade napamina. Gore nipuri Satan-na ruru pirisa-pulu nipuna ame lu makomasa. Gore nipuna amere ake paa-daa lu makomasa ya? Go ali nipuna kogonore kolisa pare nipuna amena kone ora epe lisa-daa nipumi ame koae kone suma lu makomasa.

¹³ Gore ame balinu-ya, yada lore ali enaalinumi nimi madaa rono pago piru aame. Go pea pare nimimi go kone madaa napogolasaalepape. ¹⁴ Naame naana amenu madaa ranaame komalemare abalana komape kone giyoma Gote-na kagaa kone muma nipu raapu pima-daa makuaaema. Gore ali meda nipumi ranaa komape kone nasalia-daare nipu koe komape kone pa saapia. ¹⁵ Enaalinumi nimuna ame balinu-para rono pagape kone salimi-daare ame balinu lu makomaape kone wimi. Go puma enaali lu makomaaya aliri gore

nipu ade abuna pirape kone nalorapape namakuaaya. ¹⁶ Yesumiri naa madaa epa komisa-pulu abiri naame ranaa komape kone mada makuaaema. Go pea-le naame page naana ame balinu madaa ranaame komalima-daare nimu madaa komamina. ¹⁷ Go pea pare ali medame kamope piruma nipumi ali meda ele nasaapirina adalia. Adalia pare nipuna pu robaa-para raba meape kone nasalia-daare go aliri nipuna lo robaa-para Gote madaa ranaame nakomea. ¹⁸ Gore nana naaki nogonu naana ame balinu-para ranaame komalimare pa kone agaleme kama raana nakomamina. Dia-le naame nimu-para ranaa komo kodome waru komoma nimu-para ora epe-rupa pamina.

Kone waru rulae enaalinumiri Gote-na le agaa madaa paalame nakomalimi

¹⁹ Gore Gote-na agale pagoma nipuna pora raluma ralema-daare naame ake lamina ya? Gore naana lo robaa-para ora redepo tea rabu Gote-na le agaana puri paloma mada rekamina. ²⁰ Go puma naana lo robaa-para wi koneme naa kedaa geare naame go-rupa makuaaema: Gote nipumi ele raayo adoba kiralia-pulu nipumi lo robaa-para kone ado rekele palia. ²¹ Go pea-le nana epe adami alinu naana pu robaa-para wi koneme naa kedaa nagilia-daare naame Gote-na le agaa madaa lo robaa-para puri mapalaaoma epe-rupa piramina. ²² Naame Gote-na agale mana pagoma nipu pedito kogono pema-pulu ipu-para beten lamina. Go puma agale mealima elenu nipumi ora gialia. ²³ Go puma nipumi agale mana go-rupa lagu aaya: Nimimi nina Si Yesu Keriso-na bi madaa kone rulaoma ame balinu-para enaali radonu-para page ranaame komalepape lea. Go agale manare Keriso-me naa raayo komea-rupa lagisa. ²⁴ Go puma enaali raayome Gote-na agale mana pagoma mogealimi-daare nimu Gote raapu piru aame. Go pumare Gote nimu raapu page piru aaya. Go page Gote-me naa Holi Spirit gu aaya-pulu naame Gote naa raapu pia-daa madaa makuaaema.

4

Gote-na Holi Spirit-para koe remo Satan laapo

¹ Gore nana epe adami enaalinu-ya Gote madaa makirae agale le enaali adaapu go su kamaa epa pimi. Go pea-le ali raayome nana lo robaa-para Holi Spirit pia lemere go agale madaa kone narulaalepape. Pare nimimi nimuna lo robaa-para Holi Spirit pia palo adolalore nimuna agale pagoma go agalena re waru adalepape. Go puma Gote-me nimu Holi Spirit kalisa palo nakalisa palo adamina. ² Gore ora Gote-na Holi Spirit-mi go agale lakela pea yaalore go-rupa adalimina: Ali raayome Yesu Keriso su kamaa madisa rabu ali aulisa leme-daare go alinuri nimuna lo robaa-para Gote-na Holi Spirit pia. ³ Go pea pare ali raayome Yesu su kamaa ali pirisa lo naleme-daare go alinu nimuna lo robaa-para Holi Spirit napia. Yesu madaa makirae agale leme-pulu nimuna lo-parare koe remo Satan pia. Gore abalade go ali epalia lo remaa pagisimidere abiri go su kamaa abala epa pia.

⁴ Gore nana naaki nogonu nimiru Gote-na si wanenu piruma makirae alinuna agale napageme. Gore nimina lo robaa-para pia Holi Spirit-na purimi apo mopare piri enaalinuna remonu abala rabuaanaaya. ⁵ Go enaalinuri abalana su kamaa wi elenu madaa leme. Gore go su kamaa piri enaalinumi page mopare piri enaalinumi page nimuna agale waru pageme. ⁶ Go peme pare naa Gote-na ruru piruaema. Gore enaali raayome Gote makuaaeme rabu nimuni naana agale mada pageme. Go pea pare enaali raayome Gote mamakuaaeme rabu nimuni naana agale napageme. Go-rupa puma naame enaalinuna kone adoma naana agale pageme palo dia yapalo adamina. Go puma naame Holi Spirit-na ora agale-para koe remo Satan-na makirae agale-para go laapo madaa adoma waru rumaamina.

Ali medame Gote raana komaliare pa enaali page raana komalia

⁷ Gore nana adami enaalinu naame ame balinu ranaa komo raana komamina. Go konere Gote-me gu aaya. Go puma enaali medame go kone salimidaare nipu Gote-na si wane piruma Gote waru adea. ⁸ Gore nipu ora ranaa komape konena re yaa-pulu enaali raayome enaalinu madaa ranaame nakomalimi-daare go enaali Gote-na ruru napiralimi. ⁹ Gore Gote nipuna naaki ora komea pirisa pare nipumi go naaki go su kamaa mea rapasa. Go puma naame nipu madaa kone rulaoma ade abuna kagaa pirape kone mulalo pema. Gore Gote-me go-rupa pisa-pulu Gote-me naa nipuna ranaa komape kone maa waalisa. ¹⁰ Gore ranaa komape konena re-re naame Gote madaa ranaame abala nakomisima. Ora dia, Gote-me naa madaa abala ranaa komo raana komoma nipuna Si go su kamaa maa rapaasare naana koe elenu maa rubenalo pisa. Go konere ora ranaa komape kone yaade.

¹¹ Gore adami enaalinu Gote-me go kone naa gisa-le naame page naana ame balinu madaa go kone waru samina. ¹² Gore abalade go su kamaa piri ali medame nipuna leme Gote-na le agaa na-adisa. Dia, pare naame naana ame balinu-para ranaame komalima-daare Gote naa raapu piruma nipuna ranaa komape konere naana lo robaa-para waru rubitabilia.

¹³ Nipumi abalade nipuna Holi Spirit naa gisa. Go pisa-pulu go-rupa makuaaema: Naare nipu raapu komea-para pima. Go puma nipu page naana lo robaa-para pia. ¹⁴ Gore Aapame nipuna Si Yesu maa rapaasare gore naa su kamaa enaali raayo raba minalo pisa. Gore naame go kone abala pago ademapulu go remaa lemade. ¹⁵ Gore enaali raayome Yesuri ora Gote-na Si leme-daare nimuri Gote raapu komea-para pirina Gote page go enaalinuna lo robaa-para pia. ¹⁶ Go pumare Gote-me naa madaa ranaame komea-le naame go-ai madaa kone rulamina. Go puma enaalinumi Gote madaa raana komoma nipu raapu piralimi-daare Gote-me nimu raapu page piru aaya. ¹⁷ Gore Gote-na ranaa komape koneme naa waru surubea-pulu naa go su kamaa pirumare Yesu-rupa piralima.

Go pea-pulu adaa kose lape di raburi naame paalame nakomalima. ¹⁸ Enaali raayome ranaame komalima-daare koe kedaa madaa paalame nakomamina. Diale go yago raana kome kone rubitabea-pulu go konemere paalame komape kone ralu rubalia. Go puma enaali raayome koe ele madaa koe kedaa mealua kone salimidaare nimumi paalame komalimi. Go pea pare enaali raayome paala komalimidaare nimuna lo-parare ranaa komape kone narubitabea.

¹⁹ Gote-me naa madaa ranaame komisapulu naame go kone mada abutema. ²⁰ Go pea pare ali medame talo: Neme Gote madaa ranaame kome. Nipumi go-rupa lea pare nipuna ame madaa rono pagape kone su aaya. Gore go ali nipuri makirae agale le ali pia. Gore go aliri nipuna su kamaa piri ame adoma nipu mada ranaame nakomea. Go pea rabu go alimiri Gote na-adea-pulu nipumi Gote madaa ranaa komape pora mada nadalia. ²¹ Go madaare Keriso-me naa agale mana go-rupa lagisa: Ali medame Gote madaa ranaame komalia-daare nipuna ame madaa page go kone salia.

5

Kone rulae enaalinumiri go su kamaa wia ele raayo rabuaniaaeme

¹ Enaali raayome Yesuri ora Keriso Mesaia piruma go su kamaa ipisa-daa kone rulalimiri nimu Gote-na si wanenu pimi. Go puma enaali raayome nimuna aapa madaa ranaame komalimiri gore nipuna si wanenu-para page go kone salimi. ² Go page naame Gote madaa ranaame komoma nipuna agale mana waru pagalima-daare gore naame Gote-na si wanenu-para page ranaame komamina. ³ Gore naame Gote-na agale mana waru pago raitalima-daare naame Gote madaa ranaame komape kone mea waatema. Gore nipuna agale mana rada puma napagape yaa-pulu naame waru pagamina. ⁴ Gore Gote-na agale mana kedaa napea-pulu Gote-na si wane raayome su kamaa piri enaalinuna koe kone mada rabuaniaaeme. Naame kone rulaema rabu go

koneme go su kamaa koe kone raayo mea rabuaanaaya.

⁵ Gore enaali raayome go su kamaa konenu rabuaniaalalo palimi-daare nimumi Yesu ora Gote-na Si pia kone rulamina. Go puma nimumi su kamaa piri enaalinuna koe kone mada rabuaaniaalimi.

Gote-me nipuna Si madaa agale eperupa lagu aaya

⁶ Yesu Keriso-re nipu su kamaa ipisa. Nipu ipisa rabu nipuna baptais-para nipuna yaapi-para koyalalo ipisa. Go rabu nipumi agu raapu naipisa. Dia, yapare nipumi ipa mea ipisa rabu nipumi nipuna yaapi page mea ipisa. Holi Spirit-ri ora agalena re yaa-pulu Holi Spirit-mi go agale naa lagu aaya. ⁷ Go pea-le naa madaa nipumi agale repo lagilia. ⁸ Go ele repo go-rupa: Holi Spirit-para ipa-para nipuna yaapi-para go repome madaa naa-para agale maa lagialimi-pulu ora agale komea teme.

⁹ Gore adasae alinumi lemede agalere naame go agale madaa kone rulaema. Go pea pare Gote-me nipuna agale lagu aaya rabu ora puri paloma alinuna agale rabuaanaaya. Go-rupa lagiape agalere abala Gote-me nipuna Si Yesu madaa agale lagu aaya. ¹⁰ Enaali raayome Gote-na Si madaa kone rulaemere nimumi Gote-me lakale agale lo robaa-para maa su aaeme. Go pea pare ena raayome Gote madaa kone narulalimiri nimumi Gote-na si madaa lakale agale madaa kone narulaeme. Go puma nimumi Gote-re makirae agale le ali-rupa mapiraaeme. ¹¹ Gore ora agale Gote-me naa laguaayare go-rupa pagamina: Gote-me abalade naa ade abuna pirape kone gisa Go-rupa pisa-le ade abuna kagaa pirape konena re-re naa nipuna Si Yesu raapu piruma mu aaema. ¹² Enaali raayome Gote-na Si madaa kone rulaoma pogaluma pitimidaare nimumi go ade abuna kagaa pirape kone mu aaeme. Go pea pare enaali raayome Gote-na Si madaa kone narulaoma nipu raapu napiruaemere nimu ade abuna nipu raapu napiralimi.

Naame ade abuna eperupa pirape kone makuaamina

¹³ Neme go pepa nimimi adaliminalo rapaatore nimimi ade abuna Gote raapu piruma makuaaliminalo rapaato. Nimimi Gote-na Si Yesuna bi madaa kone rulaempulu ade abuna kagaa pirape-ai re adaliminalo rapaato. ¹⁴ Gore naame Gote-na kone muma ipu-para ele meda agale mulalo pema. Go raburi nipumi naana beten pagoma adalia. Gore nipuna kone mu aaema rabu naame Gote-na le agaa madaa puri paloma rekamina. ¹⁵ Gore naame ipu-para beten lema rabu nipumi pagalia. Gore naame beten loma naame nipu-para naa ele meda ginalo agale mealima rabu go ele page gilia-daa makuaaema.

¹⁶ Gore nimimi ali meda koeyae meda palaina adalimi-daare Gote-me go ali ade abuna kagaa pirape kone kalena beten tapape. Gore ame balinu pupitagi neme rabu nimimi Gote-me maa rubenalo beten tapape. Go pea pare beten talore Gote-me go koe elenu mada mea rubape yaalia-daare go madaa beten tapape. Go pea pare koeyae medare Gote-me mada namuma rubape yaalia-daare go madaa Gote yaaloma beten natapape. ¹⁷ Gore pupitagi nape kone raayore ora koe ele yapare koe ele medalomare Gote-me mada raakepe rubalia.

¹⁸ Naame go-rupa adema: Gore enaali raayore Gote-na si wanenu pimiri nimumi koeyae pape kone nasalimi. Dia-le Gote-me nipuna si koae aunu surubea rabu koe Satan-me nimu madaa namabebolalia. ¹⁹ Naare Gote-na si wane pima kone abala naame makuaaema. Go page Satan-re go su kamaa piri enaali raayo surubeadaa naame makuaaema.

²⁰ Gore Gote-na Siri naa kagaa mapiraape kone gula ipisa-daa makuaaema. Go pisa-pulu naame ora Gote komea piadaa kone waru rulaema. Naare ora Gote komea raapu pima. Go puma nipuna Si Yesu Keriso raapu page piruaema. Gore nipu ora Gote yaa-pulu ade abuna eperupa mapiraape konena re piru aaya.

²¹ Gore nana nogo naakinu nimiri go su kamaa makirae gote ora giyalepape.

Jon Laapo Ripili Agale

Lotu adana ali mudu meda Jon-me go pepa lisa. Enaali adaapumiri lotu ada komea-para piri enaalinu piri lu rapaasaina kone wisa. Nimumi yago raaname komoma makirae agale le alinu waru adoma aina kone wisa. Go alinuri Gote-na agale mabebola-ae alinu yaade.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1-3)

Ranaa komape agale (4-6)

Makirae tisaa alinu waru adalepape (7-11)

Pora po agale (12-13)

Jon-me pepa rana laapopa gupa rapasa

¹ Niri Gote-na ruru enaalinuna ali mudu Jon-me go epe ena-para* nena nogo naakinu-para go agale luma rapaato. Gore nimi Esia su robo-para piri enaalinuri neme nimi madaa ranaame waru komalo. Go pea pare neme kama-daa dia. Enaali raayome ora agale pageme rabu go enaalinumi nimi madaa ranaame komalimi. ² Gore ora agalena re-re naame naana lo robaa-para maa samina. Go puma ade abuna page naa madaa salia. ³ Gore Aapa Gote-para nipuna Si Yesu Keriso laapome nipuna raba meape kone-para kodome komape kone pare epe kuma pi kone-para naa gea. Go mealima rabu naa ora agale loma enaalinu ranaame komamina.

Naame pedo puma raaname komape kone samina

⁴ Gore nena nogo naakinu medalomame ora agale loma epe pora raleme-daa neme raaname waru kome. Go-rupa pamua-peaina Aapame agale mana naa lagiaa. ⁵ Go puma abi neme nimi epe enaali-para go-rupa lagialo: Naa raayome ranaame komamina. Go agalere neme kagaa agale mana nalagialo. Dia, ora abala ririnare nimimi go agale mana pagisimi. ⁶ Gore

* **1:1:** Go agalere ora ena-para na-lisa. Dia, Esia su-para piri enaalinu-para saa pi agale lakelisa. Gore Jon-me go lisa: Neme nimi raana komalo-rupare ora agale ria makuaaeme enaalimi page nimi raana waru komenalo lakelisia. Gore Esia su-para piri Krias-na ruru enaali-para lisa.

ranaa komape kone madaare naame Gote-na agale mana pagisimide-rupa go agale waru pago pora pamuamina. Go abala ririna pagisimide agale manare go-rupa: Nimi raayome ranaame komape kone muma piralepape.

Naame Keriso-na agale waru saapiramina

⁷ Gore Mudu enaali adaapumi naa makiralalo su raayona pora pamuaeme. Go puma nimumi Yesu Keriso nipu abalade su kamaa ali naipisa leme. Gore ali medame go-rupa teare go ali nipu ora makirae agale le ali piruma nipu Keriso-na yada lore ali pia. ⁸ Go pea-le nimimi elenu mulalo kogono peme-le nimimi nimina kone waru suma mo mealiminalo yoto ora mealimina. Go palimi rabu nimina rudunu page na-alupalia pare raayo mada mealimi. ⁹ Go pea pare ali medame Keriso-na epe agale mana waru napagoma nipu koe kone suma Keriso-na kone raapu napitiare go-rupa paliade aliri Gote nipu raapu napiralia. Go pea pare ali medame Keriso-na agale waru pago raitalia-daare go aliri nipu aapa-para Si laapo nipu raapu pirualia. ¹⁰ Go pea-le ali meda nimi piri-para epa agale abala pagisimide namuma epaliare gore nimimi nipu nimina ada-para nalamua pulupape. Go page nimimi nipu-para epe-rupa pirape lo agale natapape. ¹¹ Gore ali medame go ali-para epe-rupa pirape tea-daare gore nipuna pea koe kogono raba mulalo lea.

Agale medaloma

¹² Neme nimimi adaliminalo agale adaapu pepa mada luma rapaano waape pina-le neme nimi adola epaluade raburi agale waru lagialua. Go puma naame raaname waru komoma komea-para piruma agale lamina.

¹³ Gore nena epe baalina nogo naakinu ne-para epe-rupa pirape lo agale rapaateme.

Jon Repo Ripili Agale

Lotu adana mudu ali medame go agale luma ali mudu meda Gaius-para lu rapasa. Nipumi Gaius-na bi minasaasa. Gore ake paa-daa ya? Nipumi pa Kristen enaalinu raba mulalo pisa. Go puma nipumi Gaius-para ali meda Diotrefes komea waru surubape lisa.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1-4)

Gaius-ri kogono waru pisa (5-8)

Diotrefes-re kogono koe-rupa pisa (9-10)

Demitrius-ri kogono epe-rupa pisa (11-12)

Pora poae agale (13-15)

Jon-me pepa repopa luma rapasa

¹ Niri Gote-na ruru surube ali Jon-me go pepare ne nana epe adami ali Gaius piri-para luma rapaato. Neme ne ora ranaame komalo.

² Nere ora nana adami ali yaa-pulu neme nena ele raayo epe-rupa aaina lo Gote-para beten loaayo. Go puma nena kone epe-rupa suma nena yogale page epe-rupa surubenalo Gote yaaloma beten loaayo. ³ Abalade nana amenu medaloma ni piri-para ipumare nimumi ne ora epe agale madaa kone rulaaye lisimi. Ni agale go-rupa epa lagisimi rabu neme nimu ora raaname waru komisua. Go pea pare neme ade abuna kone rulae madaa pora pame-daa neme makuaayo. ⁴ Gore nana nogo naakini epe agale waru pagoma raleme-daa neme remaa pagoma raaname ora waru kome. Go madaare neme raaname ora waru kome.

Gaius-mi epe kogono pisa

⁵ Gore nana epe adami alimiri ame balinu raba mulalo kogono ora waru pea. Go pe rabu ni pora kimisu amenu page go-rupa epe kone suma nemi raba meali.

⁶ Go raba miside ame bali medalomame nena ranaa komape kone madaa go-para piri Yesuna ruru enaalinu lakelame.

* **1:12:** Demitrius-ri Keriso-na ali mudu pirisa. Jon-me nipuna bi rado yapare pepa lu pabomare nipuna bi Demitrius ma-aasa.

Go pumare neme nimu raba muma epe pora mea waalaminalo pe-le epe-rupa pamualepape. ⁷ Nimu go amenuri Keriso-na kogono pulalo pora pamu aaeme rabu nimumi kone narulae enaalinu raba meape ele namisimi. ⁸ Go pea-le naa Keriso-na enaalinumi go alinu raba meamina. Gore nimumi ora agale madaa kone muma kogono peme rabu naame nimu raapu komea-para Gote-na agale ora pi-ai mada kogono pamina.

Diotrefes-me koe kone wisa

⁹ Neme Gote-na ruru enaalinu re-para rudu pepa meda abala luma rapaasuade. Go pisua pare Diotrefes nipu nimuna ali mudu pirulalo pisa-pulu nipumi nana agale napagisa. ¹⁰ Go pea-pulu ni nimi piri-para epalua rabu neme go nipuna pisade ele raayo madaa la yokalua. Gore nipumi naa madaa agale koe-ae rado rado loma makirae agale pamu lisa-pulu go-rupa nemi lagialua. Gore nipumi go-rupa kama-daa napea pare nipumi naana amenu nipuna ada-para nalamua pea. Go page enaali medalomame go ame balinu nimuna ada-para lamua polalo peme rabu nipumi dia loma nimu mo Gote-na ruru enaalinu pane ralu talo pea.

Demitrius-miri ora epe kone wisa

¹¹ Gore nana ora epe adami ali nemere go koe kone namogeape. Dia, neme epe pora pamuape-rupa mogeape. Enaali raayome epe kogono pemere gore nimu ora Gote-na ruru piruma peme. Go pea pare enaali raayome koe kogono pemere gore nimumi abalade Gote na-adoma pisa.

¹² Enaali raayomere Demitrius-na* pe-ai madaa agale epe-rupa laeme. Go puma Gote-na ora agaleme page mo alina epe-au layokea. Gore neme page nipuna epe kogono madaa agale loaayo. Go puma neme makuaaye, neme ora agale loaayo.

Agale medaloma

¹³ Gore neme ne agale adaapu lagulalo pi pare neme go agalere pepa madaa

mada natua. ¹⁴ Dia yapare ni werepe oge-aisidaa piruma epa adalua kone salo. Go raburi saa pi agale lapana.

¹⁵ Nena pu robaa-para epe kuma pi kone meaina. Gore nena adami alinumi ne-para epe-rupa pirape agale lo rapaatema. Neme page nana adami enaali raayo-para epe-rupa piralepape lo agale rapaato.

Jud Ripili Agale

Go pepana agalere ² Pita madaa wiarupa komea agale nona pea. Epe agalena lore alinuna agale napagalepape lo Gote-na enaalinu lakelalo lisa. Go puma gorupa lea: Gote-me naa go komea kone rulae gisa. Naa nipuna enaalinu gisa-pulu ali medame mana kone suma go agale mada na-alopape ves 3.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adape agale (1-2)

Epe pora pamuma makirae tisaa-nu giyalimina (3-16)

Gote madaa kone rulae nagiyalepape (17-23)

Jud-mi pepa luma rapasa

¹ Ni Jud-ri Yesu Keriso-na kogono ali pi pare niri Jems-na ame page yaade. Neme go pepa Gote-na enaali nimi piri-para rapaato. Nimiru Aapa Gote-na ranaa komape kone nimi raapu meaina go-rupa puma Yesu Keriso-me nimi waru surubena. ² Gore Gote-me nimi kodome komape kone-para epe kuma pi agale-para ranaa komape kone-para go raayo gina loma nimina lo robaa-para rubitabenaloma gorupa puma kuma mapaina.

Epe agalena lore alinu page pimi (2Pit 2.1-18)

³ Gore nana epe adami ame balinu neme Gote nipu raapu ade abuna eperupa piruaape kone madaa luma rapaato. Go konere naa nimi raapu meda-para pima. Go agale tyalo pe rabu neme agale ora puri paloma rapaayo pare pea. Go agalere Gote-me nipuna enaalinu gisade kone rulape ele ora waru surubalepape lo agale rapaato. ⁴ Gore kone narulae enaali medalomare naana rikirana lotu ada-para kudiri pu epa pimi. Go puma nimumi Gote koau waloma giyeme-pulu nimumi Gote-na epe raba meape agale page pereke yoma nimumi pa agale rado mogeleme. Go puma nimumi koe ele rado rado warulalo peme rabu nimuna koe ele namakuaaeme. Go puma nimumi nimuna

Mudu Alimi Yesu Keriso koau waaleme. Ora agale wi buk madaa go alinu madaa agale lu wisa. Nimiru Gote-na kose madaa ipuma koe kedaa mealimina lu wisa.

⁵ Gore nimimi abala pageme pare nimina kone wala marekaaliminalo apo lagi. Mudu Alimi Israel enaali nimu raba mulalo lamua pisa. Go pisa pare Gote nipu kone narulalisimi enaaliri nipumi raayo lu makomasa. ⁶ Go agale page kone-para suma waru pagalepape. Abaladere ensel-nu page nimuna epe surube kogono giyoma epe-rupa napirisimi. Go puma nimuna su adanu giyasimi. Go pisimi-pulu Gote-me nimu sen-me adima ade abuna pirape ribaale su-para mea rapasa. Go puma nimu Gote-na adaa kose tea rabu nimu koe kedaa waru minalo ribaale naaku-para mapiraaya. ⁷ Go agale waru pagalepa. Abaladere enaalinu mo Sodom Gomora su laapona pirisimi enaalinum page ensel-numi pisimi-rupa koeyae pisimi. Go pumare nimumi ena paake rume kone sumare pa enaali medaloma raapu page koe kone rado rado suma pirisimi. Go pisimi-pulu Gote-me nimuna go kogono abulalore nimu repena sulaa-para ade abuna pirualimi.

Go puma abi naa go enaalinum ena-nuna go pisimide koeyae makuaaoma naraitamina. ⁸ Go page mo abi pimi enaali nimuna koe upaa rado rado puma koe kone rado rado mu aaeme. Go peme rabu nimimi koe pugu pi kone suma nimuna yogale makoyaaeme. Go pumare nimimi Gote-na surube kogono koau waaleme. Go pumare nimumi so yaa-para piri epe ensel-nupara page ero agale leme. ⁹ Go koe kone madaare abala ririna surube ensel Maikel-mere Satan raapu yada pisipi. Go puma nipu laapome Moses-na kome rore aapimi ora mealia yapae loma agale adaapu loma yada pisipi rabu mo ensel Maikel nipumi ali-kone nasuma nipumi mo Satan-para koe ero agale meda nalisa. Dia, pare nipumi go-rupa lisa: Mudu Ali nipumi ne-para ape loma koe ele gialia lisa. ¹⁰ Go pea pare mo makirae agale leme alinum ele waru na-ado kiraloma ele madaa koe ero agale pa leme. Go pumare nimuna konere mo raa menana

koe kone meme. Go puma go konemere nimu ora koe-rupa mapiraalia-pulu koy-aalimi. ¹¹ Gore abalade kone narulae ali Kein-me pora pamisade-rupa nimumi go pora mogetalo peme. Go peme-pulu nimumi ora koe kedaa adaale mealimi. Nimimi kana mulalore mo makirae agale le ali Balam-na pora moge Gote-na pora giyoma koe pupitagi neme. Go puma nimumi abalade pirisade ali mudu Korana pora page mogeleme. Apo ali Korame Moses-na agale giyesa-rupare nimimi Gote koau waaloma pora pamu aaeme.

¹² Go peme rabu nimi ame balinu raapu kiriti pirumare kone komea-para suma Mudu Ali-na eda nalimi rabu mo alinumi page nimina eda makoyaape-aina epa kiritae. Go puma nimuri nimi raapu eda medaa-para noma nimu surubape kone namuma paalame nakomeleme. Gore maapu kaapu lea rabu yai epea-daa raaname komalima. Go pea pare po rilipumi pobere molenu yai ria puma one wala riaoma epala paare yai n-epa. Go rabu naana lo robaa kolea. Go-rupa madaare mogo alinumi ora epe agale laketema leme pare nimuna yogale surubuma makirae agale leme. ¹³ Gore nimumi yala pi kone komea suma peme. Nimuna pupitagi ne konere ipa pereke leade rabu rako supi madu saayade-rupa pa ele mada kone su aaeme. Go puma so kuba kedonu pora narati popea-rupa koe kone su aaeme. Go kone nimi-le Gote-me go enaalinu nimuna pirape suri ora ribaa ru-nane pirinalo warisa. Go puma nimu go-para ade abuna pirinalo warisaaya lo lakalisa.

Nimu koe kedaa mealimi

¹⁴ Abala ririnare Adam nipu pirama ipumare Enok nipu Adam-na ruru ki medane luma medane laapona puma pirisa. Gore Enok-me Gote-na agalere kone narulae lore alinu go-rupa lakalisa: Mudu Ali nipu epe ensel paapu paapu adaapu raapu epalia. ¹⁵ Go puma nipumi kose lape enaali raayo koe kedaa kalalo palia. Go puma enaali raayome nipuna agale napagoma nimuna pupitagi no aaeme-pulu nipumi nimu go koe su ribaale-para mapiraalia Go puma

enaalinumi koe-rupa piruma Gote ora koe-ae ero agale lo aaeme-pulu nipumi nimu koe-ae kedaa katea. Go agalere Enok-me lakalisa. ¹⁶ Go makirae agale le lorealinuri ade abuna rono pagoma koe ele adaapu puma enaalinu rado-para page go nimuna pea-ai mogeaeme. Go puma go alinumi mo agale raluma nimuna koe kone mogeleme. Nimumi nimuna bi minasaalalo peme. Go page ali medalomana ele paake nolalo peme page komape-alenu kama peme.

Nimimi puri waru paloma kone ru-laalepape

¹⁷ Go pea-le nana adami alinuri nimimi kone waru su piralepape. Abalade Gote-na aposel kogono alinumi agale lagisimide agale nakone rugulalepape. ¹⁸ Gore nimumi nimi go-rupa lagisimi: Werepe epaliade yapi di raburi ali medalomamere Gote-na wi agale madaa giri laalimi. Go puma nimumi Gote madaa koau wateme rabu nimuna pu robaa-para koe-ae kone maa pogalu piralimi lisimi. ¹⁹ Go alinumi miri nimu kone nasuma enaalinu rugulalo puma piru aaeme. Go pemere abalana kone suma peme-pulu Holi Spirit nimu raapu napia.

²⁰ Go pea pare nimi ora nana adami alinuri nimina lo robaa-para puri mapalaaoma epe kone rulae raapu piralepape. Go pumare nimimi beten leme rabu Holi Spirit-na puri madaa beten tapape. ²¹ Go puma nimimi ade abuna Gote-na ranaa komape kone puri paloma saapiralepape. Go puma ade abuna naana Mudu Ali Yesu Keriso adoba piralepape. Go puma Mudu Alimi kodome komoma nipumi nimi ade abuna kagaa piramala pope kone gialiale adoba piralepape. ²² Go pea pare ali medalomame kone laapo mealimi-daare nimimi nimu kodome waru komalepape. ²³ Gore nimuri repena sulaa-para piri enaali pimi-le nimimi nimu wagepu raba mealepape. Go pumare nimimi enaali medaloma page paala waru komoma kodome waru komalepape. Go palimi rabu nimuna lo robaa-para wi koe pupitagi nape konemere nimuna maarae

mamina page ma-koto paaya. Go pea-le raba mealimi rabu go mamina koto pi ele ora giyoma paalame komalepape.

Gote-para ora pili lamina

²⁴ Gote-me nimi ora epe-rupa surubea-pulu nimi koe elena naaku-para nalopal-imina. Go pumare nipumi nimi nipuna epe paana puri madaa marekaalia rabu nimimi koe-ae ele nasaapiralimi. Go puma nimi ora pedo pedo puma raana komoma piralimi-pulu nimi madaa koeyae nasalia. ²⁵ Go Gote nipu komea ora pia-pulu naana Mudu Ali Yesu Keriso-na kogono madaa naa raba misa. Gore nipumi adaa bi muma naana ali mudu piruma puri paloma surubape Mudu Ali pia. Gore nipuri abalade go-rupa kama kagaa piramala ipisa-rupa abi page pa pia werepe page go-rupa kama ade abuna pa piralia. Go ora.

Pagaa Wi Agale Lapaasa Ripili Agale

Go buk-ri ali medalomame Kristen enaali-para koe ele pisimi-daa go-rupa napipape agale lisa. Gore ake paa-daa ya? Kristen enaalimi Yesu Keriso-re ora nimuna Mudu Ali yaade loma kone rulasimi. Go buk-miri Kristen enaalina kone rulaere puri mapalaalia. Go-rupa kedaa adalimi nimu narabuainalia.

Go buk-parare werepe pape elenuna saa pi agale adaapu wia. Abi go yapi pimi Kristen-numiri go saa pi agalere makuaalimi. Pare kalu-ipa nami enaalimiri namakuaalimi. Go saa pi agalena re-re go-rupa: Yesu Keriso-re ora Mudu Ali piruma nipuna ki madaare Gote-me yada lore ali raayo gialia. Satan page rabualia. Yesumi nipuna kogono ma-dia yaalia raburi Gote-me enaalinu puri paboma piruma nimuna kone rulae elena mina rapaae-mere epe yoto katea. nimu Gote raapu piralimi. Go puma nimu kedaa meda wala namealimi. Gore ake paa-daa ya? Gote-me ele raayo madaa kagaa ma-opaalia.

Robonu go-rupa adamina:

Abala adalepe agale (1.1-8)

Lotu kerepopu-para agale mana lisa (1.9-3.22)

Rogaa palae buk madaa agale riaoma wia (4.1-7.17)

Biugel kerepopu madaa riaoma agale (8.1-11.19)

Daliki adaae-para raa mename ade ele laapona agale (12.1-13.18)

Ele rado rado adisa (14.1-15.8)

Gote-na rono pagape konere plet kerepopu madaa wisa (16.1-21)

Gote-me yaa-para piri yada lore ali raayo ruboma wisa (17.1-20.10)

Adaa kose teme rabu (20.11-15)

Kagaa su laapo warialia (21.1-22.5)

Pora poae agale (22.6-21)

Jon-me so yaa-para pi elenu adoma pepa madaa lisa

¹ Go pepa madaare so yaa-para pagaa wi wisa ele Yesu Keriso-me pename mea waalisa. Go kone raayore Gote-me

Yesu lakenaloma Yesumi nipuna aposel kogono alinu-para werepe epaliade ele madaa agale lakalisa. Keriso nipumi ele raayo mea waalisa rabu nipuna ensel-me ni nipuna kogono ali Jon piri-para mea rapasa. ² Ni Jon-re neme go ele raayo abala kirita adisua-daa ora wia lo lagialo. Go pepare neme Gote-na lagi agale-para Yesu Keriso-me maa waalea agale-para lagialo.

³ Enaalinumi go pepa yarepea go werepe epape remaa pagoma go pepa madaa li agale pago kiritaimiri go enaali raayore nimumi raaname waru komalimi. Gore Gote-me go ele raayo mea waalape yapidi-ri rudu yala-daa lagialo.

Jon-me agale ki medana luma medane laapo ruru piri-para rapaasa

⁴ Neme go pepa lotu ada ruru ki medana luma medane laapo nimi mo Esia su robo ru-nane pimi enaali nimimi pagoma makuaape loma rapaato. Gote abi page piruma ora abalade page nipu piruma pare wala werepe nipu epalia. Go peale nimimi nipuna epe raba meape kone-para epe kuma pi kone-para mealimina. Go puma go epe kone pope ki medana luma medane laapo nipuna epe pirape siaa re-para pimi-ae nimumi page apo epe konenu meamonolo guaaeme. ⁵ Go puma Yesu Keriso-re nipumi page apo epe konenu nimi gaaaya. Nipuri ade abuna epe redepe le agale lakale ali piruaaya. Nipu abala ririna tapa-para marekaaspulu nipu go su kamaa pimi ali mudu raayona Mudu Ali komea pia.

Nipumi naa madaa ranaame komoma nipuna yaapimi naana koe elenu raayo mea rubisa. ⁶ Go puma nipumi abalade naare nipu pirape di madaa nipuna lodo kira-ae ruru-rupa mapiraasa. Go puma ora nipuna aapa Gote komeana kogono pamonalalo mapiraasa. Go pea-le Yesu Keriso-re ora yaalo yaalo nipu epe paana puri-para nipuna pirape puri page mina. Go ora.

⁷ Adalepa. Nipu mole raapu ipula-daa enaali raayona leme adalimi. Gore nipu abalade nil-mi lisimide alinumi wala page adalimi. Go puma su kamaa piri enaali

raayome nipu madaa aako luma wala re waru teme. Go agalere ora ria yaade.

⁸ Gore ora puri pale Adaa Gote-me go-rupa lisa: Ni komeare abalade pirusua abi page pa pia werepe page pa pitua lisa. Go Gote komea abalade piruma abi page pa pia werepe page pa piralia.

Jon-me Keriso adisa

⁹ Ni Jon-re nimina ame ria piru aayo. Ni Yesu raapu piruma nimi raayome kedaa riamina. Go puma naa Gote-na Yapi Di-na piruma naa raayo komea-para puma kedaa epe-rupa ria piramina. Neme abalade Gote-na agale lakeloma neme Yesumi mea waalisade agale lage-lisuade. ¹⁰ Gore Mudu Alimi adaa koro raburi Holi Spirit-mi agale lakela pisa. Go puma neme nina koau-nane pagisua rabu go agalere ora biugelna agale-rupa lisa. ¹¹ Go agalemere go-rupa lisa: Ele raayo neme adaliri buk madaa luma mo lotu ada-para kirita pimi ruru ki medana luma medane laapo-para rapaape. Gore neme Efesus Yesuna ruru enaali-para Smerna Yesuna ruru enaali-para Pergamum Yesuna ruru enaali-para Taiataira Yesuna ruru enaali-para Sardis Yesuna ruru enaali-para Filadelfia Yesuna ruru enaali-para page go raayo rapaape lisa.

¹² Gore ni go agale lagisa rabu pereke yoma pane pisua. Go puma adisua pare kana gol-me warili marekaape ele ki medana luma medane laapo wisa-daa adisua. ¹³ Go puma go lam marekaape elena rikiranare ali meda pirisa. Nipu su kamaa mapiraape ali Yesu nona pi pirisa. Gore nipumi mamina adaalupe yamoma nipuna age page kepuma pirisa. Go pumare kana gol-me warili aako let-me nipuna aako madaa yamesa. ¹⁴ Go aliri nipuna kalu raayore ora yaako pu rubisa pare ora puri pale kaake pi mole yaa koya nona pisa. Go pumare nipuna lere ora repena sulaa nona puma paa pu rubisa. ¹⁵ Go puma nipuna age-re ora lepo lepo aasa pare kana barasa repena madaa kirita kalo li madaa lepo lepo aasa. Go puma nipuna agalere ipa adaalepe o lea-rupa madaa pagisua. ¹⁶ Go pumare nipuna pope ki-nanere kuba kedo ipa ki

medana luma medane laapo saapirisa. Go puma rai kudu eke one apone laapo raitae kamaa opapasa. Go puma nipuna le agaa-para pisa pare naare ipulae-para pi ade nona pisa.

¹⁷ Neme nipu puma adisua raburi nipuna age kibu-para puma lopoma niri le kadupilimide-rupa komisua-ya. Go pisua pare nipuna kimi pope ki-nane waraaoma talo: Neme paalame nakomape. Niri ora abala ririna piruma wala werepe page epaluade Ali pi. ¹⁸ Abalade ni ora le kadupilisua pare abi ora pa pile adalimina. Go puma ni ade abuna kagaa piramala palua. Go pe-le neme enaalinuna kome su-para puma komape su page pa pirape su page raita surubaayo. ¹⁹ Go pea-le neme adale ele raayo pepa madaa tyape. Go puma abi go wia elenu page werepe epaliade elenu page go raayo pepa madaa tyape. ²⁰ Neme nana pope ki-nane kuba kedo ki medana luma medane laapo kana gol-me warili lam saapirape ele page ade. Go pagaa wi elena re-re go-rupa: Go kuba ki medana luma medane laapo gore go-rupa lotu ada ki medana luma medane laapo-na ensel-nu aaya. Go lam saapirape ele ki medana luma medane laapo nimu mo lotu ada ki medana luma medane laapo aaya lisa.

2

Efesus enaalinuna agale penaalisa

¹ Neme Efesus lotu ada-para piri ensel enaalinu piri-para pepa meda go-rupa luma rapaape lisa. Go agalere pope ki-nane kuba kedo ki medana luma medane laapo saapiruma kana gol-me warili lam yaruape ele ki medana luma medane laapona rikirana pimi alinumiri go-rupa talo: ² Ele raayo nimimi peme elere neme abala makuaayo. Neme nimina pawa pirape kone ade. Gore nimi ora koe-rupa piri enaalimi raaname waru nakomemedaade. Go page nimumi naa page aposel kogono alinu leme rabu nimimi nimuna leme agalena re adisimi. Go puma nimi ko lisimi rabu nimimi nimuna makirae agale pename mea waalisimi. Go nimina konere neme ade. ³ Go puma nimi pawa

piruma nana bi madaa kedaa ruma kedaa pu kogono giya nakomisode neme ade.

⁴ Go pea pare neme nimi lagiape agale wia: Abalade nimimi pena kagaa rabu rana kone miside raburi nimimi ni madaa ranaame komisimide pare abiri nimimi go kone giyoma go-rupa napeme.

Ki medana luma medane laapo ruru enaali re-para pepa penaalisa

⁵ Nimimi go koe kone giyoma abalade epe pisimide-rupa go madaa kone salepape. Gore nimimi kone naperekealimi-daare nimi piri-para ipuma nimina lam paa epa mealua.

⁶ Go pea pare go epe konere nimimi pa saapitimi. Gore neme Nikolas-na ruru giya kome-rupa nimimi page nimu giya komeme. ⁷ Gore enaalinumi agale pagolalo piri-miri Holi Spirit-mi lotu adanu-para kiritape enaalinu lakeleade agale pagalepape. Gore enaali raayome yada puri paloma koe ele rabuaniaalimiri neme nimu ade abuna kagaa pirape repenana kili nenalo katoa. Go repena kiliri Gote-na maapu-para elea.

Smerna enaalina agale penaalisa

⁸ Smerna Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda go-rupa luma rapaape: Go agalere ni abala ririna piruma wala werepe page ade abuna page pitua-le neme lagialo: Ni abala komisua pare wala werepe ni epe-rupa pa pi-le neme nimi agale lagialo. ⁹ Gore neme nimi madaa epaade koe kedaanu adoba kiritape. Go puma nimi enaali narali-rupa pimi pare nana konere nimi kamo enaalinu-rupa piramina. Go puma ali medalomame nimi-para koe agale leme-daa ade. Nimumiri naa Juda alinu leme pare nimuri Juda alinuna ruru pimi. ¹⁰ Werepe ogesi-daa piruma kedaanu ritimi pare nimimi go madaa paala nakomalepape. Pagalepa. Satan-me nimina kone kotalalo palia-pulu nipumi nimina enaali medaloma karapo ada mapaitaalia. Go palia rabu nimimi kedaa yapi 10-pela ru-para ritimi. Go pea pare nimimi Gote madaa kone rulaa-ma pumare komalimide rabu neme nimi ade abuna mapiraape yoto gialua.

¹¹ Gore enaalinu agale pagolalo palimiri Holi Spirit-mi lotu ada-para piri enaalinu laketeade agale pagalepape. Gore enaali raayome yada puri paloma koe ele rabuaniaalimiri Gote-me yoto katea rabu wala rana laapo komape konere nimi madaa nalia lisa.

Pergamum su-para Yesuna ruru enaalina agale pisa

¹² Pergamum lotu ada-para piri ensel-nupara pepa meda go-rupa luma rapaape lisa. Go agalere eke laapo waru-ae rai kudu saapiri alimi lagialo. ¹³ Neme nimina suri abala ade pare Satan-re go su-para ali mudu pia. Go pea pare nimimi nana bi madaa puri paloma kone rulaeme. Go puma go Satan pia su-parare enaalinumi go Gote madaa agale lakale ali Antipas lu makomasimi. Gore nimimi ni go-rupa pape lo kone rulae kone meda nagiyisimi.

¹⁴ Go pea pare neme nimi-para agale mana medaloma lagialo-le pagalepape. Nimi Pergamum su-para pimi enaali medalomame Balam-na koe kone mogeaame. Abalade Balam-me Balak-para koe agale mogealisa. Go pisa rabu Balak-me Israel enaali pupitagi manaasa rabu nimumi koe remona ada-para yawesimi eda mea nisimi. Go puma nimumi paake nape kone wisimi. ¹⁵ Go peme pare enaali medalomame nimi raapu piruma Nikolas-na koe kone mogeaame. ¹⁶ Go pea-le nimina pu robaa-para wi koe kone perekealepape. Nimimi go-rupa napalimiri gore ni ogesi-daa piruma nimi piri-para ipuma neme go enaalinu raapu yada epa palua. Go paluare nana agale runane piruma kamaa opapa-ae rai kudumi go agale yoke enaalinu raapu yada palua.

¹⁷ Gore enaalinumi agale pagolalo palimiri Holi Spirit-mi Yesuna ruru enaali-para lakeleade agale mana waru pagalepape. Gore enaali raayome yada puri paloma koe ele rabuaniaalimiri neme eda medaloma so yaa-para pagaa wi saayole neme go eda maa gialua. Go pumare neme kana kaake pi page meda gialua. Go gialuade kana madaare neme kagaa bi winalo gialua. Go kagaa biri enaali

medame na-ademe pare mo kana meali-ade enaali komea laatapu nimumi kone suma makuaalimi lisa.

Taiataira Yesuna ruru enaalinuna agale

¹⁸ Gore neme mo Taiataira Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda luma rapaape lisa. Go agalere Gote-na Simi lagisa. Gore nipuna lere ora repena sulaa ralade-rupa rea. Go page nipuna age-re kana bras repename roma kaleade-rupa roaaya. Nipumi go agalere nimi madaa lagu aaya: ¹⁹ Neme nimina kone raayo adalo lisa. Go pe-le neme nimina ranaa komape kone-para kone rulape kone-para nimina raba meape kogono-para nimina pawa piruma kedaa riape kone-para go raayo neme ade. Go puma nimimi kogono peme rabu kogono ma-oge aaeme-rupa neme ade.

²⁰ Go pea pare abiri neme go agale nimi lagialo-le pagalepape. Nimi mo ena Jesepel-nu raapu piruma nagiyemepulu ora kolea. Go enamere ni Gote-na agale lae ena leade. Go pea pare nipumi nimi nana kogono naakinu nimuna kone mabebolaaya. Go pea-pulu nimumi ena paake yoloma nimumi abalade koe remo ada-para kirae ele no piru aaeme. ²¹ Gore go ename nipuna koe kone naperekema pawa napirisa. Go puma nipuna paake ali yolape kone nagiyasa. ²² Go pea-pulu neme go ena kedaa minalo yaina ada maa salua. Go puma mo ali medaloma nipu raapu paake nape kone suma komea-para koe radaa nalimi. Go alinumi go koe ele madaa kone naperekealimiri neme abi nimu madaa go kedaa katoa. ²³ Go puma go ename madu saliade nogo naakinu nimu raayo page tyabalua. Go palua rabu lotu ada raayo-para kiritape enaalinumi mada adalimi. Gore neme enaali raayona kone-para ado rekele muma adoba pi-daalalo. Neme nimi komea komea lo kogono adalua rabu go madaa yoto abutua.

²⁴ Go pea pare nimi Taiataira su-para piri enaalinuri nimi medalomamere go koe agale pagoma namogeaame. Go puma pa enaali medalomame Satan-na raguna lusili kone epelea lemede pare nimimi go kone go-rupa na-ademe. Go

pea-pulu neme nimi madaa wala kedaa meda namariaalua. ²⁵ Go pea pare epe kone raayo nimina saapitimiri ora waru saapitapape. Werepe ni wala epaluade rabu epa adalua.

²⁶ Gore enaali raayome puri paloma yada puma koe ele rabuaniaa-ma puma komalimi rabu neme nimu puri katoa. Go rabu neme nimu su raayona ali mudunu mapiraalua. ²⁷ Go pumare nimumi puri pale rimaapu ripinuma su raayo-para pimi enaali surubalimi. Go puri muma nimumi surubalimi rabu sumi warili sospen puma polaitabeba pea-rupare enaalinu go-rupa luma surubalimi. Go surubape kogonore Aapame ni gisa-pulu nimu katoa. ²⁸ Go puma neme so yaa-para aatade subana kai kuba kedo nimu katoa. ²⁹ Gore enaali raayome go agale pagolalo pirimiri waru pagalepape lisa. Go agalere Holi Spirit-mi lotu ada-para palimi enaali naa lagiala.

3

Sardis lotu ada-para piri enaalinuna agale

¹ Gore neme Sardis lotu ada-para pimi enaalinu pepa meda luma rapaape lisa. Go Gote-na ki medana luma medane laapo kone popome ni surubuma go kuba kedo ki medana luma medane laapo page neme surube. Go pe-pulu nimimi go agalere pagaliminalo luma rapaato. Neme nimina kone raayo adoma karule. Gore nimumi nimi-parare go-rupa leme: Go Yesuna ruru enaaliri epe-rupa pa pimi leme. Go leme pare nimi abala komabeme. ² Go pea-le nimimi wagepu rekoma piralepape. Go puma nimina abi go saapimi konere puri mapalaalepape. Go napalimiri nimina pa saapimi kone page ora dia yoma komolalo pia. Gore nimiri nana Gote-na le agaa madaa piruma kogono ora eperupa napeme. ³ Go pea-le nimina kone marekaaoma piralepape. Abalade nimumi agale mogealisimi rabu nimimi eperupa pagisimi pare go agale waru pago surubuma koe ele giyoma perekealepape. Gore nimimi u narekoma piralimi rabu neme paake ne ali ribaa ipulumide-rupa

epalua. Go palua-le aa-rabo epalua palo nimimi go yapidi-ri mada namakuaame.

⁴ Go pea pare nimi Sardis su-para pimi pa enaali medalomare nimina mamina elenu koto namaraalepape. Go pea-le nimimi nimina kaake pi mamina-nu maraoma ni raapu pora pamuamina. Gore nimi ora epe-rupa pimi-pulu ni raapu pamuamina.

⁵ Go puma enaali raayo yada puri paloma koe ele rabuaniaalimiri neme go kaake pi mamina mea maraalalua. Go pumare nimuna binuri epe-rupa ade abuna kagaa pirape buk madaa ora nakunalua. Dia-le nana Aapa-para nipuna ensel-nuna le agaa madaa neme go epe-rupa pimi enaaliri ora nana enaalinu toa.

⁶ Gore enaali raayome go agale pagalimiri waru pagalepape lisa. Go agalere Holi Spirit-mi mo Yesuna ruru enaali-para lakelea.

Filadelfia su-para ae Yesuna ruru enaalinuna agale

⁷ Gore neme Filadelfia lotu ada-para piri ensel-nupara pepa meda luma rapaato lisa. Go agalere ni ora e-rupa ade abuna kone komea su piruma lagialo. Nemere naana kasua Devit-mi pora ki saapiruma lobesa-rupa pa ali medame mada napor poalia. Go page neme pora poalua rabuaari pa ali medalomame wala mada nalobalimi. ⁸ Gore ele raayo nimimi peme elere neme abala ade. Nimina le agaa madaare neme go pora gaape lobo saayole ali medame mada poalua. Go puma nimimi oge-daa puri paleme-daa ade. Go pea-pulu nimimi nina agale pagoma ni madaa kone rulaeme. ⁹ Pagalepa. Go Satan-na rururi nimumi naa Juda alinuna ruru leme. Go leme pare nimuri Juda alinu ruru napimi pare makirae agale le alinu pimi. Go alinuri neme nimu maa ipumare nimina rumu pege puma beten malaalua. Go palua raburi go enaali raayome ni madaa ranaame komoma mada makuaalimi. ¹⁰ Neme nimi-para agale mana loma pawa piralepape lo lagisuade. Nimimi go agale pagisimi rabu koe kedaanu go su kamaa epalia

rabu neme nimi epe-rupa surubalua. Go kedaanuri enaali raayo kotalalo epalia.

¹¹ Go pumare pare nimi piri-para werepe epalua. Go pea-le nimina saapimi elere waru irulu saapiralepape. Go palimi rabu pa ali medame nimina ade abuna mapi-raape yoto-daa paake namealia.

¹² Gore ali medame puri paloma koe ele rabuaniaaliare neme nipu Gote-na epe adaa pigi-rupa mapiraalua. Go palua rabu nipumi go epe ada giyoma kamaanane mada napalia. Go puma neme nana Gote-na bi nipuna yogale madaa lu salua. Go page nana Gote-na ora kagaa adare Jerusalem suna biri go alina yogale madaa lu salua. Go kagaa adare yaa-para giyoma nana Gote piri-para epalia. Go puma nana kagaa bi go ali madaa lu salua. ¹³ Gore enaali raayome go agale pagalimiri go agale waru pagalepape. Go palimi rabu Holi Spirit-mi Yesuna ruru enaalinu-para epe enaali loma epe elenu gialia.

Laodisia Yesuna ruru enaalinuna agale

¹⁴ Gore neme Laodisia* Yesuna ruru ensel-nupara pepa meda luma rapaape lisa. Go agalena puriri Gote-me su yaa warisa rabu wisade agale. Go agalere neme Gote madaa ora laaoma kone rulaayo. Gote-na warisade elena re pirina go agalere neme nimi-para lagialo. ¹⁵ Gore nimina kogonore neme abala adoba kirite. Go puma nimiri kupame nakomoma ora riripumi page nakomoma pimi. Go puma nimimi kone laapo wimi-daa gipia. Neme kone go-rupa salo: Kupame komoma nina kogono waru napaaeme enaaliri mada adalua. Go page riripumi komoma kogono waru peme go page mada adalua. Go pea pare abi na-ade. ¹⁶ Pare dia nimi pa ogeasi riripu pi piruma ora riripu pea-rupa dia ora kupaa pea-rupa dia yapare nimina kogono rede napina neme nana agaa-para maaku-rupa raitalo pi. ¹⁷ Gore nimimi go-rupa leme: Naare kana adaa-pupe suma ele ora adaapupe wima leme. Naamere ora ele raayo yalaaema leme. Go leme pare nimi ora koe-rupa pimi-le nimi kodome komalo. Go puma nimiri kura

* **3:14:** Laodisia enaali nimuna le agaanare nimu ele waru wara-ae pirisimi pare Gotena le agaanare nimu kodo pi enaali-rupa piruasimi. Komea agale 2.9-para adape.

konaapu nayamoma le rubu pi enaali-rupa pimi. ¹⁸ Go pea-pulu neme go agale nimi lagialo: Naa kana gol kabalepape. Go gol-re repena sulaame roma epe suku suki pi ele wia-le kabo suma kamo le enaalinu piralimi. Go page nimimi kaake pi mamina kaboma nimina yogale kepealoma pitimi enaali raayona le agaa madaa yala napoteme. Go page nimina le-para sape epe marasin kabalepape. Go palimiri nimimi ele raayo mada adalimi. ¹⁹ Gore enaali raayo madaa raanaame komere gore nimu-para agale mana loma nimuna kone ma-redepo yaainalo kuma mapaayo. Go pea-le nena kone ora waru suma koe ele madaa nimimi kone perekealepape.

²⁰ Pagalepa. Ni pora gaape-para rekaoma pora gaape lu aayo. Gore ali medame nana agale pagoma pora lobalia-daare ni nipuna ada-para epa kodobaoma nipu raapu pitua. Go puma neme nipu raapu eda no pitua nipu page ni raapu eda no piralia. ²¹ Gore enaali raayome puri paloma yada puma koe ele rabuaaniaalimi nimuri nana epe pirape siaa king wia-para ni raapu mapiraalua. Gore abalade neme yada puma koe ele rabuaaniaasua-pulu ni page nina so Aapana epe pirape siaa king madaa aapa raapu piru aayo. Go-rupa mada piralimi lisa. ²² Gore enaali raayome go agale pagalimiri waru pagalepape. Go agalere Holi Spirit-mi Yesuna ruru enaalinu-para agale lakelea.

4

So yaa-para pia Gote madaa beten lo aaeme

¹ Gore go ele abala dia naloma so yaa madaa pora gaape meda loba pa wisa-daa ni Jon-me adisua. Agale medare biugel temede-rupa pagisua pare go agaleme ni wala go-rupa lagisa: Nere so-para ipu. Neme ele raayo werepe epaliade elenu mea waatoa lisa. ² Go raburi wagepu Holi Spirit ni piri-para ipuma puri gisa. Go pisa pare so yaa-para pirape siaa king* meda

wisa ali meda go madaa pirisa-daa adisua. ³ Go pirape siaa madaa pirisade aliri gore go-rupa adisua. Go alina le agaa madaare poto poto palasa-le gore kana jaspapara konilian laapona epe au pisa. Go raburi asawakumi go ali mudu pirisa siaa mea maaoma wisa. Go-rupa wisa pare kana emeral kagaa reke mada poto poto pala aasa. ⁴ Go puma go ali muduna piri siaa madaare siaa 24-pela mo mudu makuaae ali pirisa-para ma-aaoma saabaasa. Go siaa-nu madaa kone makuaae ali 24-pela pirisimi. Gore mo ali mudu raayona mamina-re kaake pi kama yamesimi. Go pumare nimumi kana gol-me warili raguna maraasimi. ⁵ Mo ali mudu pirisa siaa madaare kari yapa pita-rupa agale rado radonu-para yaa-para kululu tyaade-rupa page ipisa. Go puma ali mudu pirape siaa robaananere lam-na paa ki medana luma medane laapo ralasa. Go pa rilisade ki medana luma medane laapore gore Gote-na kone popo ki medana luma medane laapo yaade ⁶ Go Mudu Ali-na pirape siaa-na robaananere ele meda saabasa-le gore adaa ipa le nona pisa pare ipa wasa rilala aasa-pulu waru adisua.

Go pumare ali muduna siaa su mawaaenanere pa piri ele maalapu pirisimi. Go ele maala nimuna robaa-nane page nimuna koau-nane page go laapo raita madaare le adaapu rilisimi. ⁷ Go piri ele komeare nipu ora mena laion-rupa pirisa. Lapore mena gawa nona pisa. Gore repore nipuna le agaa pa enaalina le agaa nona pirisa. Ele maalare yaa itaayama biyaa pami nona pisa. ⁸ Go pa pia ele maalare nimu komea komea lo madaare nimuna popaa ki medana luma ki medana egali kama aasa. Go pumare nimuna popaa raayo madaa page rolonane page le rilisimi. Gore ribaa paa-para page koro yaalomare nimumi yaalisa go-rupa loasimi: Adaa Gote-re ne puri adaalepe pale-le. Ne ora epelea. Ne ora epelea. Ne ora epelea lisimi. Ne ora abalade page piruma abi page pi ora yaalo

* **4:2:** Jon-me siaa king madaa pirina adea aliri Gote-para lea. Yapare go agalemere ora Gote adaoma pi-daa nalea. Dia, pare lain 7-para 10 laapo madaare Gote siaa king madaa pia lea. Guma pea pare Gote-re enaali-rupa pia pi-daa nalea. Nipuna paa-para nipuna au-para nipuna su adaa ora epelea-daa adaawa lea.

page piruali lisimi. Go agalere u napali pa piruma leme.

⁹ Go pa piri ele maalame ali mudu pirape siaa king ade abuna pa pi ali loma yaalala peme. Go lemere nipuna bi minasaoma nipu puri wina-le ora pili lo pimi. Ade abuna mo ele maala-mere go-rupa lo pimi. ¹⁰ Yaasa leme rabu mo makuaae ali mudunu 24-pela rumu pege puma Gote-na bi minasaasimi. Go puma nimuna epe raguna mo ali mudu pirape siaa-na robaa-nane maa lade lopaoma nimumi go-rupa leme:

¹¹ O Gote, nere naana Mudu Ali komea yaade.

Ne komeare enaali raayome epe paana puri page

Bi minasaape kone page puri raayo page meaina leme.

Gore abalade neme ele raayo warisi.

Go puma neme kone suma ele waru pisi rabu

Go ele raayo epe-rupa pirape kone kalisi leme.

5

Jon-me buk meda roгаа pale ena adisa

¹ Go puma neme epe siaa madaa pia kana ki adisua. Nipuna pope ki-nanere nipumi roгааe buk meda wisa. Go buk-ri kamaa-nane page ru-nane page tya pale wisa. Go puma rekena wi kope ki medana luma medane laapo-me mo buk madaa roгаа palae wisa. ² Go puma neme puri pale ensel meda adisua rabu nipumi puri paloma go-rupa lisa: Ora epe ali medare aapi ya? Go buk madaa rekena wia-le aapimi roгааaba-ae kopere madaa kepema buk lobalimi? ³ Go lisa pare ali medare yaa-para napiri go su kamaa napiruma su ru-nane page ali meda napirisa. Go pisa-pulu no buk madaa mea kepema ru-nane adape ali meda page napirisa. ⁴ Go puma nimumi epe ali meda asapainaloma nipumi buk loboma adenalo napisa-pulu neme re ora waru lisua. ⁵ Go rabu makuaae ali mudu medame ni go-rupa lagisa: Neme re nalape. Neme Yesu adape. Nipuri mo Juda alinu rurumi madisade puri pale

mena laion yaade. Go puma naana kasua Devit-mi go puri pale ali madisa. Go alimiri koe ele rabuaaniaasa-pulu mo buk ki medana luma medane laapo ro-gaapa wiare nipumi madaa kepema mea rumaalia lisa.

Jon-me sipsip mena si adisa

⁶ Go rabu neme sipsip mena si meda adisua. Nipu ali mudu pirape siaa king repara rekese. Go sipsip-ri nimumi abalade lu makomasimide adisua. Go puma mo sipsip-ri apo piru aaya ele maalana rikirana page mo makuaae ali 24-pela mudunu rikirana page nipu aasa. Go puma mo sipsip-ri nipu madaa kalu kepa ki medana luma medane laapo aoma le ki medana luma medane laapo aasa. Gore go-rupa Gote-na ki medana luma medane laapo Kone Popo go madaa pirina Gote-me nimu su raayo-para mea rapasa. ⁷ Go rabu mo sipsip-mi Siaa King madaa piri-para pumare Gote-na popa ki-nane wi buk puma misa ⁸ Gore nipumi go buk misa rabu apo epe paa pi ele maala page makuaae ali mudu 24-pela page mo sipsip madaa rumu pege puma pirisimi. Go ali mudu raayome rabialo saapisimi. Go page kana gol-me warili plet maa wisimi. Go plet madaare epe kaa pi lodo kira-ae ele adaapu wisimi. Gomere Gote-na ruru enaalina lemede beten lisimi. ⁹ Go raburi nimumi kagaa yasa meda go-rupa lisimi:

Ne ora epelea-le mogo buk mumare

Mo nipu roгааabaaya reke madaa kepema sape.

Gore abalade nimumi ne lu makomasimi rabu

Nena yaapimi Gote-na enaali piraminalo kabesi.

Gore neme ruru rado rado piri enaalinu-para

Adaа agale rado rado leme-para page to rado rado aeme enaalinu page

Ora kimisu su raayo-para piri enaalinu page nena yaapimi kabesi.

¹⁰ Go enaali raayore neme naana Gote-na lodo kira-ae kogono kaloma

Go enaali mapiraasi.

Go pisi-pulu nimumi su kamaa king piruma surubalimi lisa.

Sipsip mena sina bi minasaasimi

¹¹ Gore neme wala adisua rabu neme ensel adaapuna agale pagisua. Nimuri ora adaapu pirisimi pare mada nadipial-ima. Gore nimu king siaa-para pa piri ele maalapu-para makuaae ali mudunu 24-pela mea kutapu maaoma aasimi. ¹² Go puma nimumi puri paloma go-rupa yasa lisimi:

Go sipsip mena abalade lu makomasimi

Pare abi nipu epa pia.

Go pea pare nipumi surubape puri mu aaya.

Go page epe ele raayo-para epe makuaae kone-para

Adaa puri page mu aaya.

Go puma enaali raayome nipuna bi minasalimina.

Go pumare nipumi epe paana puri-para adaa bi-para mu aaya lisimi.

¹³ Go rabu neme so yaa-para piri ele raayo-para su kamaa piri ele raayo-para su ru-nane piri ele page go ele raayona agale pagisua. Gore nimu raayome yaaloma go-rupa lisimi:

Gote-re Mudu Ali siaa king madaa pia-le nipuna sipsip si page

Nipu laapome adaa bi-para bi minasaape kone-para epe paana puri-para

Ora puri raayo-para ade abuna yaalo muaaepe lisimi.

¹⁴ Go lisimi rabu mo pirisimi ele maalame talo: Go ora yaade loma agaleme abulisimi. Go puma makuaae ali mudu 24-pela nimu rumu pege puma nipuna bi minasaasa beten lisimi.

6

Sipsip mename buk-na kope ki medana luma medane laapo roгаа pale kepisa

¹ Go rabu neme kope ki medana luma medane laapome roгааede buk-ri mo sipsip lisimi mupaa roгааede abala kepisadaa adisua. Go puma mo piri ele maalana komeame nere ipu lisa. Go eleme agale lisa raburi yaa-para kululu leade-rupa lisa. ² Gore neme wala leme adisua pare kaake pi hos mena meda adisua. Go hos madaa pirisa alimi edali awo rilisa. Go puma nimumi nipu epe raguna meda

kalisimi. Go pumare nipu yada pape kogono pu kirili ali-rupa pirisa.

³ Wala mo sipsip lisimi mo buk roгааe kope laapo kepisa. Go puma pa pipi ele laapome ipulupa-daa pagisua. ⁴ Go puma hos meda wala ipisa pare kale ipisa. Go mena madaa pirisa ali puri page kalisa. Nipu go kogono pinalo rai kudu adaalupe meda kalisa. Go rabu nipu wagepu puma go su kamaa piri enaalinu yada puma enaali radonu lu makomaanalo pisa.

⁵ Wala sipsip lisimi mo buk roгааe kope repo kepelisa. Go rabu neme pa pimi ele repome nere ipulupa-daa pagisua. Gore neme wala adisua raburi pobere hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade alimiri kedaa meape ele meda ripinaasa. ⁶ Go puma neme pa pimi ele maalana rikiranare agale meda go-rupa pagisua: Yapi komeame kogono kabaperupa adaa kana elere oge pe-para paba palae wi wit madaa meape. Go page go yapi komeana yoto adaa mone-mere pa oge pe repo pabapalae wi wit bali mada meape Go pea pare neme wain-para wel laapo raita nama-koeyaape lisa.

⁷ Go puma mo sipsip lisimi mo buk madaa roгааede rekena kope maala kepelisa. Go rabu mo pa pimi ele maalame nere nipu ipulupa-daa pagisua. ⁸ Go pumare neme wala adisua rabu abu pi hos meda ipisa. Go hos madaa pirisade ali nipuna biri Komape ele lisimi. Go alimiri koe su-para pirape ele mea ipisa ya. Go pumare nipumi su kamaa piri enaali raayo adoma lisana robo maala mea rumaaoma ruru komea lu makomaoma puri misa. Go puma nipu laapome ruru komea madaare rai kudumi lu makomaape puri muma reame makomaape puri muma yaina makomaape puri muma su kamaa-ae raa mena elenumi page lu makomaape puri misipi.

⁹ Go puma mo sipsip lisimi mo buk roгааe rekena kope supu mea kepelisa. Go pumare abala kome kana wasupanu kana reke rolo-para adisua. Abalade go enaalinumiri Gote-na agale puri paloma lakeloma Gote madaa kone rulaoma lakalisimi-pulu lore alinumi nimu

tyabisimi. ¹⁰ Go rabu go wasupanumiri puri paloma go-rupa lisimi: O puri pale Mudu Ali, nere ora epe-rupa pile nena kone raayo ora epelea. Gore yapi akepu raapu dia yaalia rabu neme go su kamaa piri enaalinu-para kose lape agale te ya? Go puma nimumi naa lisimi-le aa-rabo neme naana yapinuri nimu-para abulaali ya lisimi. ¹¹ Go pumare nipumi mamina adaalu kaake pi yarepema nimu komea komea laatapu kalisa. Go puma nipumi nimu go-rupa lakalisa: Gore nimi ogeasi adoaoma pomo mu piralepape. Werepe nimina kogono komea pi enaalinu-para nimina amenu-para nimina lu makomaasimide-rupa palimi. Go puma go komalimide enaalinuna dia yo kiritinaloa nimina yaapi mada abutua lisa.

¹² Gore neme mo sipsip lisimi mo buk rogae rekena kope medana ki luma medana kina egali kepelisa-daa adisua. Go pisa rabu su kamaa su lewa lewa adaalepe meda puma naare wala perekema pobere lisa. Nipu pobere beke nona pi aasa. Go puma suba page pereke yoma kale aasa. Go puma ora yaapi nona piale aasa. ¹³ Go page so yaa-para aaya kuba kedonu go su kamaa lopesimi. Gore repena fik kiliri poreale po rilipumi makodaaya-rupa kuba kedo go-rupa lopesimi. ¹⁴ Gore yaa page dia lisa rabu yaa-para makobapaaoma salemede-rupa pege pisa. Go puma rudu raayo page ipa solwara pirade su raayo page su rado-para maa pisa. ¹⁵ Go pisa pare su kamaa mudu piri alinu page su adare surubeme alinu page soldia alinuna ali mudu page kamapenu page puri pale alinu page adili kogono pi alinu page kogono kepele ali raayo page gore nimu raayo kana apedaa-para kaleda pirisimi. Go rabu so rudunu madaa ae adaa kana rolo-para kaleda pirisimi. ¹⁶ Nimu go-rupa pirisimi rabu nimumi rudunu-para kananu page go-rupa lisimi: Nimu roboma naa ma-kaledaatepa lisimi. Gore Siaan King madaa pirape ali-para go sipsip si laapome naa rono pagape naa ma-kaledaatepape. ¹⁷ Gore nipuna rono

pagape adaa yapi di ipuma koe elenuna yoto abulalo pea-pulu enaali raayo agale meda mada nateme lisimi.

7

Israel enaali 144,000-me Gote-na yope pi ele misimi

¹ Go pu kiritainalomare neme ensel maalapu adisua. Nimu naare ipula pabala re laapo-nane page rekesimi. Go puma ensel-numi mo po rilipu maloraasimipulu go su madaa nariaoma puma mo ipa solwara madaa page go repenanu page nariaoma pisa. ² Go puma neme ensel meda so naare opea-nane ipisa-daa adisua. Nipumi mo Gote-na yope pi ele maa ipisa. Go puma nipumi abalade mo Gote-me puri kalisade ensel maalapu-para puri paloma yaalisa. Go ensel maalare Gote-me ipa solwara-para go su laapo makoyaatalo puri meda kalisa. ³ Gore mo ensel medame talo: Nimimi go ipa solwara-para go su-para repenanu page abi nama-koeyaalepape. Naame naana Gote-na kogono pi enaalinuri nipuna yope pi ele nimuna eno madaa abala samaina lisa. Go palima-daare nimimi go su ipa solwara-para repena ele mada makoyaalimi. ⁴ Go puma Gote-na yope pi ele eno madaa rili enaalinuri nipuna di pagisua. Gore Israel su-para piri 144,000 enaali Gote-na yope pi ele mu pirisimi. Israel ruru 12-pela gupame misimi. ⁵ Gore Juda rururi enaali ora adaapu go-rupa 12,000 Gote-na yope pi ele misimi. Gore Rubenna ruru enaali page go-rupa ora adaapu 12,000 Gote-na yope misimi. Gote-na ruru enaali page adaapupe go-rupa 12,000 Gote-na yope pi ele muma pirisimi. ⁶ Gore Asa-na ruru enaali page ora adaapupe go-rupa 12,000 enaalimi Gote-na yope muma pirisimi. Go page Naptali-na ruru enaali ora adaapu go-rupa 12,000 Gote-na yope pi ele muma pirisimi. Go page Manase-na ruru page enaali ora adaapupe go-rupa 12,000 Gote-na yope muma pirisimi. ⁷ Gore Simeon-na ruru enaali page ora adaapu go-rupa 12,000 enaalimi Gote-na yope muma pirisimi. Go page Livai-na ruru page ora enaali adaapu go-rupa

12,000 muma pirisimi. Go page Isakar-na ruru adaapu go-rupa 12,000 enaalimi page muma pirisimi. ⁸ Sebulun-na ruru page ora adaapu go-rupa 12,000 enaalimi Gote-na yope muma pirisimi. Josep-na ruru page ora adaapu go-rupa 12,000 enaalimi Gote-na ruru yope muma pirisimi. Benjamin-na rururi ora adaapu go-rupa 12,000 enaalimi Gote-na yope muma pirisimi. Go enaali raayomere Gote-na yope pi ele muma pirisimi.

Enaali ora adaapupeme Gote madaa beten lisimi

⁹ Go pu kiritinaloa neme wala kiritape enaali ora adaapu adisua. Su raayona piri enaalinu raayore ora adaapu piri piri pare enaalinu nimu madaa nayarepeasua. Go enaali raayore gavman komeana enaali rado radonu page ruru rado radonu page yogale rado rado ae enaalinu page adaa agale rado rado le enaalinu page go raayo nimuna rado piri piri. Go puma nimu ali mudu piri siaa king madaa page mo sipsip sina le agaa madaa page aawasimi. Nimu raayome kaake pi mamina adaalupe yamoma nimuna kimi kai yo ripinaalisimi. ¹⁰ Go puma nimumi puri palo yaaloma go-rupa lisimi: Go naana Gote-re Siaa King madaa pi sipsip si page nipu laapome naa ade abuna kagaa mapiraape kone gisi-pulu naa kagaa enaali epe-rupa pima lisimi.

¹¹ Go puma apo pa ae ele maalapu-para ensel-nupara kone makuaae ali 24-pela nimu mo ali mudu pia siaa king madaa kiritaoma aasimi. Go rabu nimu raayo Siaa King wi-nane rumu pege puma nimumi Gote madaa beten lisimi. ¹² Go rabu nimumi go-rupa lisimi: Naana Gote ora pirana-le ade abuna nipuna bi minasalimina. Go pumare nipu madaa epe paana puri-para epe makuaae kone raayo wia-le naame ipu-para ora pili lamina. Go page nipumi ora puri adaalepe wia-le naame nipu adaa bi kalamina lisimi. Go raayore ora nipuna wia pare ade abuna nipuna pa winalo leme lisimi. Go agalere ora yaade lisimi.

Radaare apo dia yala-daa

¹³ Go rabu makuaae ali mudu medame ni agale go-rupa lorapisa: Go enaalinuri nimumi kaake pi mamina maararimi-le gonuri aapi ya? Gore nimuri kale piruma ipisimi? ¹⁴ Gore neme nipuna agale go-rupa abulisua: Adaa ali, nena ade. Go lisuade rabu nipumi ni go-rupa lagisa: Go enaali raayore abalade koe kedaanu ipisa rabu nimumi go keda epe-rupa rilisimi. Nimuna adaalu mamina-nuri sipsip-na yaapimi radepeasa-pulu mo mamina-nu yaako yaako pu aaya. ¹⁵ Go pea-pulu nimu Gote-na ali mudu pirape siaa-na robaa-nane rekoaeme. Go puma naare paa page ribaa page nimu Gote-na epe adapa para piruma nipuna kogono palimi. Go puma mo ali mudu piri siaa madaa pia Gote-me nimu raapu piruma surubalia. ¹⁶ Gore nimu wala reame nakomoma ipa nalame page nakomalimi. Naareme nimu page mada na-adalia. Go puma naareme page pa riripu pi ele medame nimuna yogale mada naraalia. ¹⁷ Dia, sipsip siri nipu ali mudu pirape siaa rikirana piale nipuri nimuna surube ali-rupa piralia. Gore nipumi nimu ade abuna mapiraape ipa naaku-para maa palia. Go puma nimu puri mapalaape ipa nalimi. Go puma Gote-me nimuna le-para kilipialiade re kunalia-pulu nimumi re wala nateme.

8

Buk rogae kope ki medana luma medane laapo kepelisa

¹ Gore mo sipsip lisimi mo buk rogae kope ki medana luma medane laapo mea kepelisa. Go pisa rabu so yaa-para agale loraoma keto palape ele page dia yaaoma pumare naare le ogesi-daa perekema dia lisa. ² Go puma neme Gote-na le agaa madaa rekaasimi ensel ki medana luma medane laapo adisua. Go rabu nimu biugel ki medana luma medane laapo kalisa.

³ Go puma ensel rado meda mo kana reke aasa re-para epa rekaasa. Go pumare nipumi Gote-na epe kaa pi lodo kira-ae kana gol-me warili plet madaa sapalae saasa. Go ensel-re epe kaa pi lodo adaapu kalisimi. Go kaa pi lodore Gote-na enaali raayona beten lape agale sapalae wisa.

Go puma go ensel-me Siaa King robaa-nane kana reke madaa kirinalo maa wisa. ⁴ Go lodo kira-ae epe kaa pi elere ensel-me plet ripinaasa rabu Gote-na ruru enaalina beten raapu so yaa-para pia Gote piri-para popesa. ⁵ Go puma ensel-me epe kaa pi lodo kiru sape plet-re maa puma mo kana rekele madaa repena sulaa mumare mo plet mada rubitabasa. Go pumare go repena sulaare no su kamaa maa lopasa. Go repena sulaa abala maa lopianiaalomare yaa-para kululu loma buba lisa. Go buba lisa raburi yaa-para yaki repena pitaa-rupa page pisa. Go rabu page su lewa lewa pisa.

Ensel maalapumi biugel tyala aasimi

⁶ Go rabu ensel ki medana luma medane laapo nimumi biugel lape ele yarera tyalo pisimi.

⁷ Go puma mupaa ensel-me nipuna biugel lisa. Go raburi radali kapaa-para repena sulaa laapore yaapi raapu mayada luma su kamaa koyo pabesa. Go puma su kamaa wi ele raayo repo puru pia pare rumaema-rupare repena sulaame rumaee su kuni meda-nane page mo rumaee repena kuni meda-nane page kagaa reke rilipu raayo raabisa.

⁸ Go puma mo ensel laapome nipuna biugel lisipi. Go raburi adaa rudu meda repena sulaame ralaina no ipa solwara madaa puma lopisa. Go puma ipa solwara ipa repo mea rumaame ipa solwara robo komea yaapi nona piale ma-aulaasa. ⁹ Go puma pa solwara mada piri elenuri repo rumaama komabisimi. Go puma ipa solwara madaa wi sip raayo rumaama ora robo komea ma-aulaamaa go sipnuri ora roboma mabebolaasa.

¹⁰ Go rabu mo ensel repome nimuna biugel lisimi. Go raburi adaa kuba kedo medare repena sulaa pupalae so yaa-para giyoma no su kamaa epa lopisa. Go pumare pupulae ipa-para ipa yokea page robo repo rumaemare go kuba mo ipa robo komea madaa lopisa. ¹¹ Go kubana biri Rero pi ele lisimi. Go kuba lopisa rabu ipa raayo robo komea rero mapaasa. Go pisa-pulu Mudu enaali adaapumi go ipa nisimi raburi nimu komabisimi.

¹² Go puma mo ensel maalame nipuna biugel lisa. Go puma naame eke-para kubu-para naare-para robo repo mea rumaame-are go naare suba kuba kedonuna pare rana komea makudunaasa. Go pisa-pulu nimu paa pinalo pirisimi rabu nimuna paana puriri medaloma ribaa yabaina loraasa Go pisa-pulu yapi-para ribaa laapore nipuna ralade di rabu medaloma kepisa. Robo komea kepuma narisa.

¹³ Go rabu neme so yaa-para adaa itaayama meda ria puma agale puri paloma lisa raburi neme pagisua. Nipumi go-rupa lisa: Kodo pia, koe ele apo epeadaa. Go su kamaa piri enaali raayo madaare go koe ele apo epalia. Gore mo ensel repo raayome nimuna biugel tyalimi rabu enaalinu madaa kedaa epenalo kodome komalo lisa.

9

Ensel supumi biugel lisa

¹ Go puma mo ensel supumi biugel lisa. Go rabu neme kuba kedo meda so yaa-para ralaitaboma epa lopisa-daa adisua. Go puma go kubare nipumi no koe su naakuna pora gaape lobenyalo ki kalisa. Go naakuri ora su ru-nane wisa pare adalepe-rupa wia. ² Go puma mo kubame go naakuna pora gaape lobomare no naaku-para opatabea lodore adaa repena kirae rabu piade-rupa lodo kaapu gorupa opisa. Go naaku-para opisade puri pale lodomere naare-para po rilipu laapo raita ribaa ma-aayabaasa. ³ Go puma koboro ora adaapu go lodo raayo giyoma nimu so ru-nane raayona pisimi. Go pumare go koboronu nimuri supi kedaa nona pialena puri kalisa. Go puma nimu radaa kalape lo robaa kalisa. ⁴ Gore nimumi puri misimi rabu rilipu pole repena elenu raayo nama-koeyalepape lakalisa. Gore dia, pare nimimi Gote-na yope pi ele nimuna weno-para nasabalia enaali tyalepape lo lakalisa. ⁵ Go puma nimumi suba supumiri go koe alinu radaa mapaaoma yapare nimu ora nalu mako-malepape lisa. Gore mo supi kalaimi

enaalinu ne rabu nimuna radaa paderupare itaa alubimi neade radaa go-rupa mealimi. ⁶ Go suba supu madaare nimu komalalo pora asa piralimi pare nimumi pora na-adasaalimi. Gore nimuna konere naa abi komawe kone salimi pare nimu madaa komape ele na-epalia.

⁷ Neme go koboronu adisua rabu nimu yada polalo pimide hos nona pisa. Nimuna kalu madaare kana gol-me warili raguna adipisimi. Go pisa pare nimuna le agaare go-rupa alinu nona pisimi. ⁸ Go pumare nimuna kalu iriri enanuna kalu iri adaalupe aasimi. Go pea pare nimuna eda nape agaare go-rupa mena laion-na agaa aasa. ⁹ Nimuna aako madaare kapa yome warili mamina maraasimi. Go puma nimuna popaare yaa kaimana popaame tyaade-rupa baubau lisimi. Go popaanuna agalere ali meda yada pulalore hos madaa yada pape ele ripinaa palae piruma nimumi yolaade kaarana agale baubau lisimi. ¹⁰ Go koboronu madaare nipuna aapuri dolo kuni nona puma eke waru awoma enaalinu awesimi. ¹¹ Nimu surubape ali mudu komea mapiraasa. Go ali muduri no su nekaa-para surube Satan-na koe ensel piru aaya. Go ensel-na biri Hibru adaa agale madaare Abadon leme. Go puma Grik adaa agale madaare Apolion leme. Go pea pare naana adaa agale madaare ele Raayo makoyaape Ali lema.

¹² Abalana koe kedaa dialenalomare wala kedaa laapore werepe pa epalia-le adalimina.

Ensel medana ki luma medana kina egalimi biugel lisa

¹³ Go puma ensel ki medana luma medana kina egalimi biugel lisa. Go pisa rabu neme agale meda go-rupa pagisua. Go agalere kalu kepa maala kana gol-me warili reke madaa aasade elena rikirana pagisua. Go sekere Gote-na robaa-nane aasa. ¹⁴ Gore mo agaleme biugel lisade ensel ki medana kina egali-para go-rupa lakalisa: Gore ensel ipa maalapuri adaa ipa Yufretis-para karapo ada palisimi. Gore neme nimu epenalo puma kepema rapaape lisa. ¹⁵ Gore nipumi mo ensel

maala puma epenalisa. Gore enaali raayo ruru repo maa rumaaoma ensel maalame ruru komea lu makomaalalo pisimi. Go ensel-nu abala yarera pulalo pisa. Gore ora abi go yapi rabu naare aayade di rabu-para suba rabu-para komea go malimi kama raapu go kogono managola pirisimi. ¹⁶ Gore mo soldia alinu hos mena madaa pirisimide-rupare gore ora adaapu rilipu yamala-rupa 200,000,000 pirisimi. Neme nimuna yarepea bi go-rupa pagisua. ¹⁷ Gore neme upaa puma adisua rabu hos madaa pirisimide alinu adisua. Go puma nimuna kakore maarape kapa yome warili mamina-nuri kale page kagaa rekele page abu pi page maa kalisimi. Go elere ora repena sulaa nona pisa. Go kagaa rekele ora kana bisululu nona pisa. Go abu piri ora kana silva nona pisa. Go puma hos menanuna kaluri mena laion-na kalu adisua. Go puma lodo-para repena sulaa-para bisululu-para go elenu erepea-pulu pugu pea. Go pea pare go elere nimuna agaa-para epa kodobaoma alo peme. ¹⁸ Gore su kamaa piri enaali raayo ruru repo rumaaoma go koe ele repome ruru komea lu makomasa. Go koe ele repore go-rupa mo repena sulaa-para lodo-para bisululu-para rapaale ipuma hos menanuna agaa-para epa kodobasa. ¹⁹ Go hos menana puriri nimuna aapunane page nimuna agaa-nane laapo puma kodobasa. Go pisa pare nipuna aapuri kero nona pisa kalu page aasa. Gomere enaalimi radaa manaalalo lisimi.

²⁰ Gore mo enaali raayo medaloma rumaaoma mapiraasa raayore go koe eleme nimu nalu makomasa. Go pisa pare nimumi nimuna koe kone naperekesimi. Go puma nimumi koe remonuna bi minasaape kone nagiyisimi. Go page nimumi kana repena raapu warili makirae elenu nagiyisimi. Warisimi rabu kana gol-para kana silva-para kana bras-para pa kaname page warisimi. Go pisimi pare go makirae elenuri ele na-ado agale napage pora napameme. ²¹ Go page go ali raayomere abalade alinu medaloma lu makoma nimumi romo malumi luma paake yoke kone suma elenu paake nisimi. Go pisimi pare nimumi kone naperekes-

imi. Go puma go elenu madaa koau nawaalasimi.

10

Ensel-me Jon buk kalisa rabu nipumi nisa

¹ Gore abala dia nalomare neme so yaa-para piri puri pale ensel meda ipisa-daa adisua. Nipuna yogalere ora moleme kepuma maraasa. Go puma asawakuri nipuna kalu maaoma wisa. Nipuna le agaa-parare naare roae nona pisa. Nipuna age laapo madaa repena sulaame rala-ae nona pisa. ² Gore nipuna kimi oge buk-si meda saapirisa. Nipuna age kalae-nanere ipa solwara mada aoma age koyan-nanere su kamaa aasa. ³ Go puma mena laion adaapumi puri paloma e temederupa nipumi yaalaasa. Go pumare so yaa-parare kululu ki medana luma medane laapo buba loma lisana nimumi ipu-para agale abulisimi. ⁴ Go kululu ki medana luma medane laapo buba lo kiritinalomare neme go pepa tyalalo pisua. Go pisua pare neme so yaa-para wi agale meda go-rupa pagisua: Go kululu ki medana luma medane laapome buba lisadaa nena kone-para kudiripu waru sape lisa. Neme pepa mada natyape lisa.

⁵ Go puma neme adisua rabu ipa solwara-para su kamaa lapona rekasade ensel-me nipuna pope kiri so yaa-nane minasaasa. ⁶ Go puma nipumi Gote-na bi madaa yaa madaa makuaa lisa. Go puma Gote-re ade abuna piruma abalade su yaa laapo raita warisa lisa. Nipumi go ele lapo-para wia ele raayo page warisa. Ipa solwara page ele raayo go ipa solwara-para piri elenu page warisa. Go madaare ensel-me yaa madaa makuaa loma go-rupa lisa: ⁷ Dia-le werepe ensel ki medana luma medane laapome biugel nipuna e tyalo palia raburi Gote-me nipuna pagaa wi kone ma-dia yaaoma pogalu piramina lisa. Go konere abalade Gote-me nipuna kogono puma agale mana lakale alinu lakalisa.

⁸ Go puma so yaa-para abala pagisuade agalere gore ni wala go-rupa lagisa: Go ensel-me kimi buk saapiruma nipu no ipa solwara-para su kamaa laapo wala

rekaaya-daa buk puma mea lisa. ⁹ Gore neme ensel piri-para pumare neme go oge buk-ri ni gi lisua. Gore nipumi ni-para talo: Neme maa naliri nena agaa-parare alubi kapa ne rede palia. Go pea pare nena lo robaa-para ramuma rero palia lisa. ¹⁰ Nipumi go-rupa lagisa-pulu neme nipuna kimi saapiri buk misua. Gore neme agaa-para nisua rabu alubi kapa nona puma rede waru pisa. Go pisa pare nana lo robaa-para pumare ora rero waru pisa.

¹¹ Go pumare ni-para go-rupa lagisa: Gore neme Gote-na agale wala laketapape. Go agalemere su raayona epaliade elenu madaa remaa laketapape. Go puma yogale rado radonu enaalinu-para gavman rado rado-para adaa agale rado radonu-para ali mudunu-para go raayo madaa lo kiritaina lisa.

11

Ali laapome agale la yokesipi

¹ Go pumare nimumi ada madaa mulalo salemade rimaapu-rupare ni Jon gisa. Go elere pora pami repena kuli-rupa Go ni-para lagisa: Ne puma Gote-na epe adapa-para puma nipuna lodo kira-ae kana reke adalupe laapo madaa puma maa lisa. Go puma neme nimumi lotu ada-para beten leme-parare akepu raapu yarepeape. ² Go pea pare Gote-na epe adarena perali-nane adaalupu yoloma nameape. Go peralinanere pa ribaale-para piri enaalinu go-para epa piralimi. Go puma nimumi suba 42-pela ru-para Gote-na epe adare-para makoyaama palimi. ³ Gore nana agale laketapape ali laapore neme puri kaloma rapaalua. Go rabu nipumi beke piri mamina-rupa yamoma Gote-na agale nipumi enaali laketepe. Gore mo Gote-na epe agale lakelama pula pirinare yapi di go-rupa 1,260 go-rupa paitalia.

⁴ Go agale lakelapape ali laapore su surube Mudu Ali-na le agaa madaa rekaalipi. Go ali laapore Gote-na agale lakale ali laapo yaa-pulu nipu repena oliv laapo-para lam laapo page gona rikirana piralipi. ⁵ Gore pa ali medalomame nipu makoyaalalo palimi-daare gore nipuna

agaa-para repena sulaame kiralipi. Go pumare nipuna lore alinu waru kiraa-balipi. Gore enaali raayome ipu-para koe pulalo palimi-daare nipumi nimu kirita lu makomaalipi. ⁶ Go puma nipuna purimi yai na-epenalo yaa madaa pora poalipi. Go puma Gote-na agale lakelala palipi rabu yai na-epalia. Go page nipu laapome ipa yokea-para raayo surubalipi pare go ipare yaapi nona piale mada ma-aulaalipi. Go puma nipumi nipuna kone sumare go su kamaa piri enaaliri koe yainanu rado rado mada tyalipi.

⁷ Gore nipumi Gote-na agale lakelalo kiritalipi rabu raa-para piri raa mena naaku-para giyoma kamaa-nane epalia. Go puma nipumi nipu laapo raapu yada puma rabuaanaaoma nipu laapo lu makomalia. ⁸ Gore nipuna yogale ro laapore mo adaa adarena pora-nane puma salipi. Gore naame go adare madaa saa pi agale go-rupa temere Sodom Isip laapore koe su teme. Go adare-parare nipina Mudu Ali repena polopea madaa nil-mi lisimi. ⁹ Go rabu enaali raayome go ali laapona ro adolalo palimi rabu nipuna ro narogaaminalo agale adaapu leme. Go enaali raayore nimuna su rado radonu page nimuna ruru rado radonu page adaa agale rado rado le page gavman-me surube su robo radonu page go raayome yapi repo dia yoma maalana rikiranare nipu laapona ro pa adoba piralimi. ¹⁰ Gore su kamaa enaali raayomere nipu laapo komalipi rabu raaname komalimi. Go palipi rabu nimumi yasa lo edanu no nimuna adami ena ele pa kama kalo piralimi. Gore go ali laapore Gote-na agale lakale ali piruma su kamaa enaalinu nimu kedaa waru maa kalisipi-pulu go-rupa palimi.

¹¹ Go puma yapi repo dia naloma maalana naare rikira-nane aatade rabu Gote-me nipu laapona kone wasupa wala polo pabesa. Go pisa rabu nipu rekoma aasipi rabu enaali raayome nipu laapo adoma ora paalame komoma pogolasaasimi. ¹² Nipu rekaasipi rabu yaa-para agale meda go-rupa puri palo yaaloma lakalisa. Nipu laapore go yaa-para ipulupa

lisa. Gore lore alinumi adobaina nipu yaa-para mole madaa pisipi. ¹³ Go puma yaa-para pulaina su lewa pisa. Go pisa rabu adaa su lewa puma adarena ada medaloma mabebolaasa. Go puma su lewa pisa rabu enaali 7,000 komisimi. Go puma enaali medaloma pa piruma nimumi paalame waru komisimi. Go puma rabu so yaa-para pia Gote-na bi minasaasimi.

¹⁴ Go puma adaa koe kedaa laapo abala dia naloma yapare wala repo pa kedaa go epalia-le adoba piralepape.

Namba seven ensel-me biugel lisa

¹⁵ Go rabu mo ensel namba 7 nipu epa rekaoma biugel lisa. Go rabu so yaa-para wi agale medame puri paloma gorupa lisa: Abiri go su raayo surubape aliri naana Ali Mudu-para nipuna Mea Rapaae Ali Keriso* laapome surubalipi lisa. Go pea-pulu Keriso-me ade abuna surubalia lisa. ¹⁶ Go lisa rabu mo kone makuaae ali mudunu 24-pela nimuna Siaa King madaa piruma Gote re-para piruma nimumi adainaa lopoma Gote madaa beten go-rupa lisimi.

¹⁷ O Adaa Gote, ne ora puri wia.

Nere abi page piruaaye abalade page piri.

Nere abi nena adaa purimi enaalinu suruboaaye-daare
Naame ora pili lema.

¹⁸ Gore mo pa ribaale-para piri enaalinumi ora rono waru pagalimi.

Gore abi nena rono pagape di re-para saina-le

Kome enaalinu kose lena epa aalimi.

Abiri neme naa kogono naakinu-para
Nena agale raluma ae alinu epe yoto kalaina.

Go puma nena ruru raayo page naralinu page adaa bi wimi enaalinu page
Nimumi ne paalame komalimi-le
Epe yoto meape yape di abi go ipuladaa.

Go page abiri enaalinumi su makoyaaempulu

Nimu tyape di abi go ipuladaa.

* **11:15:** Grik agale madaa gupa leme: Enaalinu wala minalo maa repelea-airi nimumi bi Keriso ma-aasimi.

¹⁹ Gore nimumi go agale lomare so yaa-para aaya Gote-na epe adana pora gaape lobisimi. Go puma pogalu pirape agale wi buk rogo epe ada ru-nane wisa-daa adisimi. Go raburi yai repena pia kari kululu loma suminini page puma yai radaki aapa waru lopesa.

12

Ena-para adaa kero mukunu laapo

¹ Go rabu so yaa-para adaa ele medarupa opapasa. Go elere ena meda pirisa. Gore mo ename naarere nipuna maminarupa yamoma nipuna age rolo-para suba opo rilisa. Go puma nipuna kalu madaare kuba kedo 12-pela opo rilisa. ² Go ena nogo naaki padaa pirisa-pulu maitapena koau nisa. Go puma ora radaa waru pisa-pulu nipumi puri paloma epa yaalisa. ³ Gore yaa-para adalepe ele meda pa opisa Go elere adaa kero mukunu wisa. Gore nipu ora kaloti piruma kaluri ki medana luma medane laapo aasa. Go puma kepa 10-pela aasa. Gore nipuna kalu raayo madaare epe raguna komea lo adipisa. ⁴ Gore kuba raayo robo repo rumaama mo kalu kepa kepa pi 7-pela ae daliki adaae nipuna aapumiri so yaa-para ae kuba kedo robo komea maa yoloma no su kamaa maa lopesa. Go puma so yaa-parare kubana robo laapo komeare pa aasipi.

Go kero mukunumi mo ena nogo naaki maitalo pisade enana le agaa madaa epa rekoma aasa. Gore nipumi adapaba pirina nipumi mo naaki madu wi mea nolalo pisa. ⁵ Go puma mo ena naaki madu wisa. Go naakimiri werepe enaalinu raayo surubalia lisa. Gore ename naaki abala madu kiritinalomare wagepu mo naaki maa puma Gote-na Siaa King rolo-para maa pisimi. ⁶ Go pisa rabu mo enare enaalinu napiri su-nane pogola pisa. Go su-nanere Gote-me nipuna su mi manogolasasa. Go pisa-le nimumi yapi di 1,260 ru-nane eda kalo surubaasimi.

⁷ Go raburi yada adaa meda so yaa-para pulalo pisimi. Maikel-para nipuna epe ensel-nu raayo raapu mo adaa kero raapu

yada palimi. Go puma mo daliki adaae-para nipuna koe ensel-nupara page yada pulalo pirimi. ⁸ Go pisimi pare nimumi kero mukunu rabuaaniaasimi-pulu kero-para nipuna ensel-nupara nimu yaa-para adaalupu pirape nawisa. ⁹ Go puma mo kero kamaa mea rubisimi. Go kerore ora abasade piri kero-le nipuna biri Satan yapare Koe Remona Adaa lisimi. Nipumi ora su kamaa enaali raayo makiraaya. Go pisa-pulu nimumi nipu no so kamaa maa lопасimi.

¹⁰ Go rabu so yaa-para puri pale agale meda go-rupa pagisua: Abiri Gote-me nipuna ade abuna kagaa pirape kone maa ipuma naa raba mu aaya. Abi Gote-me nipuna puri page pename mea waaloma mudu piru aaya. Abi nipuna Mea Rapaae Alimi nipuna surube puri mea waloaaya. Gore apo koe aliri ade abuna naare paame page ribaanu page Gote-na le agaa madaa piruma nipuna enaali madaa go koe kose lape agale lisa. Go ali Satan-me kose lape agale lo pirisa. Go pisa pare abiri ensel-numi nipu su kamaa maa lopaarimi. ¹¹ Naana amenumi nipu rabuaniaasimi rabu nimumi sipsip sina yaapimi raba misa. Go puma nimumi ora agale go lakesimi rabu go madaa page puri muma Satan rabuaniaasimi. Nimumi go pisimi rabu nimu go so kamaa epe-rupa pirape kone nawisimi. Dia, pare nimuna kone koe wisimi-pulu lore alinumi nimulu makomasimi. ¹² Go pea-le nimi yaa-para piri enaali raayore nimi raaname waru komoma piramina. Go pea pare no ipa solwara re-para piri enaali raayore adaa kedaa nimi re-para epalia-le waru adalepape. Gore Satan nimi raapu abala pia pare nipu puma pirape yapi di-ri rudupu yaalo rono waru pagesa.

¹³ Gore mo kerome nipu no su kamaa pirano kone wisa pare nipumi abalade naaki madisade ena ralu lisa. ¹⁴ Go pisa-pulu nimumi adaa yaa itaayamana popaa muma mo ena madaa maa aasimi. Go puma nipu enaali napiri su-para ria puma go adaa kero giyoma pogola pisa. Go-parare nimumi eda waru kaloma nipu go su-para waru surubisimi. Gore nimumi suruba pirinare maali repo palumare

suba ki medana ki luma medana kina egali pisa. Go rabu daliki adaae nipu mada nalisa. ¹⁵ Go puma ena tyalo mo dalikimi nipuna agaa-para ipa maaku ralu wisa. Go ipare ora adaa ipa ralade-rupa maaku ralisa pare ipa raa pumare mo ena raita maa pisa. ¹⁶ Go pisa pare mo sumi go ena raba misa. Go puma su lobatabebe pumare mo kerome nipuna agaa-para maaku ralu wisade ipare su-para raa kodobasa. ¹⁷ Go pisa rabu adaa kero nipumiri mo ena-para ora rono adaalepe pagesa-pulu nipu pumare go enana si wane medaloma raapu puma yada pula pisa. Go si wanenuri nimumi Gote-na rekena agale waru pagoma Yesumi maa waalisade agale madaa kone rulaeme-pulu kerome nimu raapu yada pula pisa. ¹⁸ Go puma mo kero nipuri no ipa solwara repale-nane rekoma aasa.

13

Raa mename ade ele laapo epa pasipi

¹ Gore neme adisua raburi raa mename ade ele meda no ipa solwara-para sone opapasa. Nipuna kalu keperaare 10-pela opoma nipuna kalu ki medana luma medane laapo aasa. Go puma nipuna kalu kepa 10-pela madaare ali muduna epe raguna komea komea lo maa adipasa. Go puma nipuna kalu ki medana luma medane laapo madaare Gote madaa ero le bi luma wisa. ² Go raa mename ade ele adisua raburi nipu lepat mena pirisa kone wisua. Nipuna agere go-rupa beamenana age nona pisa. Go puma nipuna agaare laion menana agaa nona pisa. Mo adaa kero nipuna puriri mo raa mename ele kaloma nipumi nipuna ali mudu pirape siaa king madaa mapiraasa. Go pumare nipumi nipu surubape puri page kalisa. ³ Gore mo raa menana ele madaare nipuna kalu komea abala tinaloma kome nona pea. Go pea pare go kalu madaa piri rere-re abala kaapu yoma kalu wala epe aasa. Go pisa-pulu su kamaa piri enaali raayome go raa mename ade ele madaa paalame komoma nipu raita maa pisimi. ⁴ Gore adaa daliki adaape nipuna puriri go raa mename ade ele kalisa. Go pisa-pulu enaali raayome go daliki madaa beten

lo pirisimi. Go puma nimumi mo raa mename ade ele madaa page paalame komoma beten lo pirisimi. Go puma nimumi go-rupa lisimi: Go raa mena elere nipuri ele nona palia pe lisimi. Gore enaalinumi nipu raapu yada mada napalimi lisimi.

⁵ Gore Gote-me mo raa mename ade ele nipuna palaina giyesa raburi nipumi Gote-para ero agale adaapu lisimi. Nimimi go ero agale lalainare suba 42-pela popesa. ⁶ Go pisa pare nipumi Gote-para koe ero agale loma Gote-na bi-para Gote nipuna piri su-para ero agale loma go Gote-na so yaa-para pimi rurunu-para page koe ero agale lisimi. ⁷ Go puma Gote-me nipuna enaalinu raapu yada pa pina giyesa-pulu yada puri paloma pumare nipuna ruru marabuaaniaasa. Go puma Gote-me pa pina giyesa-pulu raa mename ade eleme ruru raayo-para su raayona pimi enaali to rado rado aeme enaalinu-para adaa agale rado rado leme-para gavman rado rado surube enaalinu-para go raayo surubenalo koe eleme puri maa kalisa. ⁸ Gore su yaa laapo nawarisa rabu Gote-me enaalinuna bi mo lisimide mena sipsip sina buk madaa lu wisa. Go pea-le su kamaa enaali raayore nimuna bi Gote-na ade abuna mapiraape buk-para nalu wisa-pulu nimumi go raa mename ade ele madaa beten lo piralimi.

⁹ Gore enaali raayome pageme agale waru pagalepape. ¹⁰ Gore enaali medaloma karapo ada-para paitala pulalo palimiri gore nimu page karapo ada-para maa palimi. Gore enaali medaloma rai kudumi luma makomalimi-daare gore nimu page rai kudumi lu makomalimi. Go palimi-pulu Gote-na ruru enaaliri puri palo piruma nimimi kone rulape kone waru saapiralepape.

¹¹ Gore neme adisua rabu raa mena ele medare no su ru-nane piruma so kamaa-nane ipisa. Nipuna kalu madaare sipsip memenuna peade-rupa kepa laapo pisa. Nipumi agale lisa rabu mo keron agalerupa lisa. ¹² Go raa mename ade ele laapo nipumi abala ririna ipuma raa mename ade elena puri muma nipu raapu pisa. Go puma nipumi su kamaa pimi enaali page ele raayome page abalade ipisade

raa mename ele madaa beten malaasa. Go abala ririna ipisade raa mename ade elere nipu makomaape koe reredere abala kaapu lisade. ¹³ Gore go laapopa raa mename ade elemere puri pale adaa kogono rado rado pisa. Go puma nipumi enaalinuna le agaa madaare so yaa-para wi repena sulaa meda su kamaa mea lopasa. ¹⁴ Go puma abala ririna pirisa raa mename ade elena le agaa madaare ele laapome napi kogono rado rado pisa. Go rabu Gote-me pa adoba pirisa. Go puma raa mena ele laapomere go su kamaa piri enaali raayo makirare pirisipi. Gore nipumi enaalinu go-rupa lakalisa: Nimimi mo raa mename ade ele mupaare repename warili piksa meda warialepape. Go pumare nipuna bi minasaalepape lisa. Go raa mename ade elere abalade rai kudumi lisimi yapare nipu nakome pa pirisa. ¹⁵ Go puma Gote-me mo raa mename ade ele laapome kogono pina giyesa. Go pisa rabu ele laapome abala ripia warisimi repename warili piksa madaa kone popo polo pabisa. Go pisa-pulu go repename warili piksa-me agale loma enaali medaloma ipu-para beten natemere gore nimu mada lu makomalia lisa.

¹⁶ Go puma mo raa mename ade elemere nipu puri pabisa-pulu enaali raayore nimuna pope ki-nane page nimuna eno madaa page wape pubabebe pisa. Go pisa rabu ali mudunu-para narali piri enaalinu-para kamo enaalinu-para narali enaalinu-para pa kogonome adili enaalinu-para pa kepele enaalinu-para go raayo madaa wape pubabebe pisa. ¹⁷ Go pisa-pulu pa enaali meda raa mename ade elena wape-daa napubalia-daare nipumi elenu medaloma mada nakabalia. Go puma nimumi page nipuna ele mada nakabalimi. Go raa mena elena wapere nipuna bi-rupa timiri naba-nu timi. ¹⁸ Naame go madaare kone waru samina. Gore alinu medaloma makuaaemere go raa mena elena naba waru adoma samina naba-na re waru makuaamina. Go naba perekema lisanare ali medana bi leme. Go naba yarepealimare 666 mada adalima.

Enaali 144,000-me sipsip mena si madaa yasa lisimi

¹ Neme wala adisua rabu mo sipsip siri so Saion rudu madaa aasa. Go puma enaali 144,000 nipu raapu aasimi. Go enaalinuri sipsip menana si-para nipuna aaraana bi laapore abalade Gote-me nimuna eno madaa lisa. ² Go puma nemere agale meda pagisua pare go agalere adaa ipa nona koleda-rupa page adaa kari kululu lea-rupa pagisua. Go agalere adaa spika-para lala-ae pagisua. ³ Go puma go enaalinuri nimu ali mudu pirape siaa king eno-nane rekaasimi. Go puma pa piri ele maala page mo makuaae ali mudu 24-na le agaa madaa rekaasimi. Go puma go enaali 144,000 Gote-me nimu raba mu kabisa-pulu nimumi kagaa yasa meda lisimi. Pa enaali radonumiri go yasana agale mada napagisimi. ⁴ Go pirisimi ali raayomere abalade nimumi ena raapu u napalisimi. Dia, go alinu nimu ora epe kone wasupa meape pirisimi. Gore su raayona mo sipsip si polalo pisa-parare mo alinu nimu raayo page puala pisimi. Gore nimu go su kamaa piri enaali raapu pirisimi rabu Gote-me nimu nipuna ruru abala ririna kaboma mapiraasa. Go alinuri Gote-me nipuna sipsip si raapu go alinu abala riri-nane mapiraasa. ⁵ Nimumi abalade makirae agale nalisimi. Go puma nimumi pupitagi nape giyoma epe-rupa pirisimi.

Ensel repome agale la yokesimi

⁶ Gore neme ensel meda so yaa-para biyaa ipulaina adisua. Nipumi ade abuna pirape Epe Agale maa pisa. Go puma nipuna kogonore Epe Agale so kamaa piri enaalinu lakelalo kiritasa. Go puma gavman rado radome surube enaalinu-para ruru rado radonu-para ada agale rado rado le enaalinu-para to rado rado aeme enaalinu page lakelalo kiritasa. ⁷ Gore nipumi puri paloma go-rupa lakalisa: Gote-me enaali raayo kose laaoma rudu rumaape Di-ri abala yoto yaala-le nimimi nipu madaa paalame komoma nipuna puri epe bi minasaalepape. Go peale nimimi Gote komea adalimina beten tapape. Nipumi abalade su-para yaa-para ipa solwara-para ele raayo nipumi warisa.

⁸ Gore ensel medamere mo abala pisa ensel-na koau-nane ipisa. Go ensel laapome agale meda go-rupa lisipi: Adaa Babilon* adaa adare-re ora pabo lina lisa. Go Babilon su komeare su raayona piri enaalinu-para nipuna puri pale koe kone kalenaloma paake yole kone kama wisimi. Gore nipumi puri pale wain ipa kalisapulu nimumi pupitagi nisimi. ⁹ Gore wala ensel meda nipu mo ensel laapopana koau-nane ipisa. Go ensel repopame puri paloma go-rupa lisa: Gore enaali raayome go raa mename ade ele page nipuna repename warili piksa page go laapona bi minasaalimiri nimuna ki madaa page eno madaa page raa mena elena bi muma wape palimi lisa. ¹⁰ Go puma go enaalinuri nimuna Gote-na koe ipa wain nalimina. Go wain-ri Gote-na rono page wain ipa-le nenalo rono page kone raapu epalia. Dia-le nipuna rono page konere naana koe elena rudu giape ele raapu kappara koyo pabo salia. Go enaalinumi mo ipa mea nalimide raburi nimumi radaa waru noma repena sulaa riripu palae bisululu raapu piralimi. Go puma ora epe ensel-nuna le agaa-para epe sipsip sina le agaa madaa page radaa no piralimi. ¹¹ Go repena sulaana lodomere nimu radaa manaa suma ade abuna so madaa popalia. Go enaalinumiri mi raa mena ele-para nipuna repename warili piksa-para beten lo bi minasaalimi-daare go enaali nimuna bi minaloma koe kedaa mealimi. Go puma ribaa-para naare paame page nimumi pomo mu napiri radaa no piralimi.

¹² Go pea-le Gote-na ruru enaalinuri puri paloma piramina. Go palimiri nimimi Gote-na agale mana waru pagoma Yesu mada page kone rulae piramina.

¹³ Go puma neme so yaa-para epe agale meda pagisua rabu go-rupa lisa: Neme agale go-rupa lape lisa: Abi page werepenu page enaali raayome Mudu Ali madaa kogono puma komalimi-daare go enaalinu nimumi epe raana pi kone mealimina lisa. Go lisa rabu Holi Spirit-mi e loma go agale go-rupa abulisa: Ni-

mumi abalade go kedaa pu kogono pisimipulu nimu pomo mu piralimi. Go puma nimuna pisimide kogono madaa epe yoto mealimi lisa.

Maapu eda maitape di rabu

¹⁴ Go puma neme adisua rabu so yaa-para kaake pi mole meda wisa. Go ipinu madaare su kamaa ali nona pi meda pirisa. Go puma nipuna kalu madaa kana gol-me warili epe raguna adipisa. Nipuna kimiri pakipi rai napi ora eke waru-ae meda saapirisa. ¹⁵ Go rabu ensel rado medare epe lotu ada kamaa-nane pelaitaboma ipisa. Go puma nipumi so mole madaa piri ali-para puri palo go-rupa yaalisa: Nena pakipi rai napimiri eda nape ele kadolaina lisa. Go su kamaa eda nape yapi di abala epaade-le epe eda raayo abala po roaaya-le napea-le naralaina lisa. ¹⁶ Go puma so mole madaa piri alimiri nipuna pakipi rai napi ripinaa pale su kamaa ipisa. Go pisare nipumi su kamaa poro aaya epe eda raayo meamina.

¹⁷ Go puma neme go-rupa adisua. Go rabu ensel meda Gote-me epe lotu ada so yaa-para aaya-para piruma kamaa-nane ipisa. Go ensel-me page pakipi rai napi eke waru-ae ripinaasa. ¹⁸ Go puma repena sulaa suruba-ae ensel medame page so yaa-para wi kana reke giyoma nipu page ipisa. Go puma nipumi mo eke waru-ae pakipi rai napi saapirae ensel-para go-rupa lakalisa: Nena pakipi rai napi meda muma no su kamaa wia wain maapu lu kiritape lisa. Gore go maapuna kili raayore porabea-le ralape lisa. ¹⁹ Go lakalisa rabu mo ensel-me nipuna pakipi rai napi su kamaa ipuma maa wagepuma lisa rabu nipumi mo wain pu madaa kili eleapalae ralabisa. Go puma nipumi go kili raayore kaname igipili ele-para maa lopasa. Go puma go eleme rabualinalo pisa-rupare Gote-na rono page kone mada misa. ²⁰ Go puma adaa adare pape mopare wain igipili eleme kili igipisa. Go eleme wain kili raayo igipisa rabu nipuna agaa-para yaapi waru popesa rabu su adaalu-para go-rupa

* **14:8:** Go agalere Rom adaare-para lalaoma Babilon adare loma saa pi agale lakelisa. 1 Pita 5.13 madaa page lea-rupa. Pare kone medamere koe-au peme enaaliri Babilon adarena bi meme lisa.

200 mail pupua wala pa enaali minabaaerupa rilisa.

15

7-pela ensel-me 7-pela elenu koyasimi

¹ Go rabu neme so yaa-para kagaa puri pale ele meda adisua. Go elere ora rado yaa-pulu neme kone adaapu wisua. Gore ensel ki medana luma medane laapo piruma su kamaa enaalinu makoyaatalo koe yaina elenu ki medana luma medane laapo saapirisimi. Gore werepe go koe ele popa dia yaaliade raburi wala koe ele meda ora na-epalia. Go koe ele ki medana luma medane laapo madaare Gote-na rono pagape konere ora dia yaalia. ² Go rabu neme ipa le adaalepe adaa ele meda adisua. Go ipare widoa garulape wasupa galas raapu repena sulaa raapu perekema warisa. Go puma neme enaali medaloma adisua. Nimumi mo raa mena ele-para nipuna repename warili piksa raapu yada puma nipu rabuaniaasimi. Go raa mena ele nipuna bi perekema pa naba wisa. Go enaalinumi nipu ipa le madaa wasupa adolalo puma pirisimi. Go puma Gote-me nimu rabialo kalisa-pulu nimumi go saapirisimi. ³ Nimumi Gote-na kogono ali Moses-na yasa loma sipsip sina yasa page laasimi. Go yasare go-rupa lisimi:

O Mudu Ali Gote, nere puri adaalepe palele.

Go kogono raayo neme pele

Ora epe kogono yaa-pulu puri paloma pe.

Nere go su kamaa piri

Enaali raayona ali mudu komea piruaaye.

Go puma nena konere ora epelea-le

Ora redepo le kone suaaye.

⁴ Mudu Ali, ne komeare ora epe ali pi-le

Enaali raayome ne madaa paalame komalimi.

Go puma enaali raayome nena bi waru minasaaeme.

Go puma su raayona piri enaalinu ne piri-para epa

Rumu pege puma kalu adainaaoma

Nimumi ne madaa beten leme.

Gore su raayo-para piri enaalinumi

Nena epe redepo le kogono adoma kiriteme-pulu

Go-rupa palimi lisimi.

⁵ Go puma so yaa-para aaya epe sel lotu ada pora gaape lobesa-daa adisua. Go lotu ada-parare Gote nipuna pirape ada aasa.

⁶ Go puma ensel ki medana luma medane laapo nimumi werepe koe ele saapiruma komea komea laatapu epe ada giyoma kamaa-nane ipisimi. Gore nimumi ora epe kaake pi mamina yamoma nimumi epe kana gol-me warili aako let nimuna kadesa madaa yamesimi. ⁷ Go puma pa ade abuna piri ele maala medamere

ensel ki medana luma medane laapo-para go elenu kalisa. Go elere nimumi kana gol-me plet ki medana luma medane laapo sapalae kalisimide elere Gote-na rono page kone go plet ki medana luma medane laapo madaa rubitabisa. Go Gote-re nipu ade abuna kagaa piraamala palia.

⁸ Go puma Gote-na puri-para nipuna epe paana puri-para gona lodore Gote-na epe lotu ada-para rubitabisa. Go puma epe lotu ada-parare pa enaalinu mada napalimi. Dia, mo ensel ipa ki medana luma medane laapome koe-rupa mapiraape kogono ki medana luma medane laapo abala pu kiritinaloa ru-nane wala werepe palimi.

16

Gote-na rono page kone 7-pela saabaaya

¹ Go puma mo epe lotu ada ru-nane agale meda lisa rabu neme pagisua. Go agaleme go ensel ki medana luma medane laapo-para puri paloma go-rupa lisa: Nimi pumare Gote-na rono page konere plet kerepopu madaa wia-le maa puma no su kamaa koyo rubalepa lisa.

² Go puma abala ririna aasa ensel-me nipuna adaa plet maa puma su kamaa koyo lopasa. Go pisa raburi mo raa mename ade elena wape pisimide enaalinu madaare koe adaa gaale rerenu mapiraasa. Go enaalinumi abalade mo raa mena ele nipuna piksa adoma beten lisimide enaalinu madaa page mapiraasa.

³ Go puma ensel laapomere nipuna adaa plet wi elere mo ipa solwara madaa

maa koyo lopasa. Go pisa rabu yaapiri ipa solwara madaa abala kome enaalin-una yaapi-rupa popisa. Go pisa raburi no ipa solwara-para piri elenuri raayo komabisimi.

⁴ Go puma ensel repo palemere nipuna plet madaa sapalae mumare no ipanu popea-para page ipa yokea-para page koyo pabisa. Go pisa rabu ipa raayo perekeaoma yaapi kama popisa. ⁵ Go rabu neme ipa surube ensel-na agale pagisua. Nipumi go-rupa lisa: Epe Redope Ali, nere abi page pi abalade page pirisi. Nena kose lape agale madaare neme koe kedaa mea rumaali rabu ne redepo le kone suma rumaaina lisa. ⁶ Go koe menana yope mi alinumiri abalade Gote-na ruru-para Gote-na agale lakale alinu page lu mako-maasimi rabu nimuna yaapi pupubisa. Go pisa-pulu go enaali koenumi yaapi nenalo kalape lisa. Go puma nimuna yoto ora waru mealimi. ⁷ Go puma agale meda kana reke aaya-para go-rupa pagisua: Mudu Ali Gote, neme puri raayo waru pale. Nena kose lape agaleme enaali mea rumaali pare nena epe redepo le kone suma rumaali lisa.

⁸ Go puma ensel maalame nipuna adaa plet madaa sapalae elere naare madaa maa koyasa. Go puma Gote-me naare nipu puri kalisa raburi go naare riripumi enaali raayona yogale laula pape pisa. ⁹ Gore naare waru rilisa rabu nipuna riripu ora adaalepe pisa rabu enaalinu raayo waru rilisa. Go rabu Gote-me go koe ele madaa puri kalisa rabu nipuna bi madaa ero agale lisimi. Go lisimi pare nimumi koe kone naperekema Gote-na epe puri pale bi namakuaasimi. ¹⁰ Go puma mo ensel supumiri nipuna adaa plet madaa sapale mo raa menana mudu pirape siaa king madaa mea koyasa. Go raburi mo raa mename ade elena ruru pirisimi enaali raayo madaa ribaa yaama pisa. Go puma nimu radaa waru no pirisimi-pulu nimuna kabulu page regepe no pirisimi. ¹¹ Go puma nimuna to madaa gaale rere pirisa-nuri radaa waru nisimi. Go pisa pare nimumi yaa-para piri Gote madaa ero agale lisimi. Go lisimi pare nimumi kone naperekea abalana koe kone

nagiyisimi.

¹² Go puma mo naba 6 ensel-mi nipuna adaa plet madaa sapale adaa ipa Yufretis madaa mea koyasa. Go pisa rabu mo ipa raayo makaapu yabaoma no naare ipula-nane piri ali mudunu epenalo pora warisa. ¹³ Go puma neme puri pale koe remo ipa repore kuri kenome-rupa adisua. Nimu mo adaa keropena agale-para mo raa mename ade elena agale-para makirae agale le alina agale-para page epatabisimi. ¹⁴ Go remonuri ora koe remo raayo yapare nimumi napi kogono rado rado pisimi. Gore nimu su kamaa piri ali mudunu raayo piri-para pisimi. Go puma go puri pale Gote-na adaa yapi di raburi go ali kalunumi yada pinalo maa kiritalia.

¹⁵ Waru pagalepa: Ni Yesuri paake nape alinu ipulumide-rupa wagepu epalua. Go palua-le enaalinumi u napali kura konaapu epe-rupa yamoma piralimi-daare nimi raaname komalimi. Go puma ni epaluade rabu go enaalinu medalomame kura konaapu waru nayame alinumi ni mada na-adalimi. Go puma enaalina le agaana aako konaapu yamoma pimi enaalinumi yala napoteme.

¹⁶ Go puma koe remo raayome ali mudunu komea-para makiritasa. Go makiratape suri Juda alinuna agalemere Amagedon teme.

¹⁷ Go puma mo ensel ki medane luma medane laapome nipuna adaa plet madaa wisade nipumi po rilipu-para mea rubaasa. Go puma epe ada ru-nane ali mudu pirape siaa king wisa-para agale medame puri paloma go-rupa lisa: Go elenuri abi dia yala lisa? ¹⁸ Go puma kari yapa pumare ele mu agale adaapu rado rado loma yaa-para kululu loma su minini adaalepe pisa. Abalade Gote-me enaali waruama ipumare go su minini meda napisa pare go su lewame ora raayo rabuaanaasa. ¹⁹ Go puma ada-airi robo repo rupialala pisa. Go puma su rado rado raayona adarenu raayo agale me loma makoyaalisa. Go pisa pare Gote-me koe su Babilon abulalo kone suma nipumi Babilon nipuna kap madaa koe ipa wain pira palae muma maa manasa.

Go wain ipare Gote nipuna rono page kone raayo go-para mapiraasa. ²⁰ Go rabu page ipa solwara rikirana aaya sunu raayo minabaaoma rudunu page ora dia yaalia. ²¹ Go puma adaa yai raapuri radaki kaapa adaalepe epa lopalia. Go radaki kaapa komea komea kaapapu madaare rais beka kedaarupa lopisa. Go yaa-para lopoma enaalinuna to madaa lisa. Gore go elere ora koe ele yaa-pulu enaalinumi Gote-para koe ero agale lisimi.

17

Ali page ne ename koe keda misa

¹ Go puma mo adaa plet ki medane luma medane laapo saaba piri ensel ki medana luma medane laapore komeamere ni piri ipuma ni go-rupa epa lagisa: Ne epali rabu neme mo adaa pora pami ename koe keda mealia rabu neme adaina. Nipuna adaa adare ipa adaapu pope repale-para warisa. ² Go su kamaa piri ali mudunu koe kone adaapu suma Gote giyoma Satan-na kone misimi. Go konere nimumi mo adare-para koe paake nape kone-rupa suma pirisimi. Go puma su kamaa piri enaali raayome go ena* raapu koeyae pu pirumare makeyae enaali-rupa pirisimi lisa.

³ Go rabu Holi Spirit ni raapu pirisa rabu mo ensel-me ni enaali napiri su-para maa pisa. Go su-parare neme ena meda adisua. Go enare nipumi kale raa mename ade elena koau madaa pirisa. Go raa mename ade elena to yogale madaare koe bi rado rado adaapu lu saabaasa. Go bi rado radore Gote ero agale laperupa lu saabaasa. Gore mo raa mename ade ele nipuna kalu ki medana luma medane laapo aasa. Go puma nipuna kalu kepare ki medana luma medane laapo aasa. ⁴ Go enamere epe kale mamina-para pobere mamina laapo maraoma kana gol-me warili aula pale mapiraasa. Gore abalade nimumi epe kana-para epe kulubu-para kana yoto adaapumi kabesimi. Go puma nipuna kimi page kana

gol-me warili kap saapirisa. Gore paake nape kone suma pisa-pulu nipumi Gote-para koe ero lape ele-para pugu pi elenu-para mo kap-para mapiraasa-pulu rubitabisa. ⁵ Gore nipuna eno madaa page bi saabaasa. Go bi madaare saa pi agaleme kudiri pu re go-rupa saabaasa: Adaa Babilon suri nipu paake ali rumi kone wi enaalinu-para koe pugu pi enaalinu-para go su kamaanuna agi komea piru aaya. ⁶ Go enamere abalade Gote-na ruru enaali lu makomaoma nimuna yaapi nomare nipu makeyasa. Go page enaalinumi Yesu madaa kone rulaoma nagiyisimipulu go ename lu makomaoma nimuna yaapi noma makeyasa. Gore neme go ena adisua raburi pogolasaoma kone adaapu wisua.

⁷ Go puma ensel-me ni agaa go-rupa misa: Neme ake paa-daa kone adaapu sale? Neme abiri go enana pagaa wi konena re-re neme maa ipuma ne lagialua. Go puma go raa mename ade elena koau madaa ena pia page re lagialua. Go elere nipuna kaluri ki medana luma medane laapo aoma nipuna kalu kepa 10-pela pisa. ⁸ Neme go raa mename ade ele abala adisua rabu nipu abalade pirisa pare abiri napia. Go pea pare werepere nipu su naaku giyoma kamaa-nane pename epalia. Go rabu nipu popalia-rupa ora na-adalimi. Go puma go su kamaa piri enaalinu medaloma abalade Gote-me su yaa nawarisa rabu nimuna binu ade abuna kagaa pirape buk madaa nalu wisa. Go enaalinu nimumi go raa mename ade ele ademe rabu nimumi kone adaapu meme. Gore abalade nipu pirisa pare abiri wala napiruaaya. Go pea pare wala werepe nipu wala epalia. Go rabu nimimi kone adaapu mealimi.

⁹ Ali medame kone waru suma makuoma keapaliare go elena re makuualimi. Go kalu 7-pela aasa pare rudupu 7-pela madaa aasa. Go rudunu† madaare ena pirisa. ¹⁰ Go puma mo 7-pela ali mudu piruma pare ali mudu supuri

* **17:2:** Go ena paake ali paake rumi elena agalemere Gote giyoma pa Gote-para rado elenu raleme enaali-para lisa. Gote-na le madaare gore ali nipuna ore giyoma ona paake yole-rupa madaa lisa. † **17:9:** Rom ada kagurere 7-pela rudu meda madaa warilisimi. Go madaa saa pi agale la paaya.

abalade mea rubisimi-pulu abiri komea pa pia. Go puma komea-mare ali mudurupa nipu wala werepe piralia. Go-rupa piralia pare nipu oge rudupu yapi di mada piralia.

¹¹ Go raa mename ade ele abalade pirisa pare wala abi napiare nipu page ali mudu naba 8 pa-rupa piralia. Go pea pare nipu mo namba 7 ali muduna ruru aoma su naaku-para piralia. ¹² Gore neme kalu kepa 10-pela su adarena ora ali mudu 10-pela piralimi. Go ali mudu-para nipu abi na-epa piruma surubeme. Dia, pare werepe go raa mename ade elena puri muma nipu raapu surubalimi. Nimu pirape yapi di-ri pena naare le perekealaina komea piralimi pare ogeasi surubalimi. ¹³ Go ali mudu 10-pela nimumi kone komea kama suma nimuna puri-para nimuna surubape kone page mo raa mename ade ele pua kaleme. ¹⁴ Go puma nimu raayome mena sipsip si raapu yada palimi. Go rabu mo sipsip si nipu madaa kone rulae enalinu-para nimu raapu yada puma go ali mudunu rabuaaniaalimi. Nipurimu Ali raayona ora Mudu Ali page king ali mudu raayona Mudu Ali page piralia-pulu mada rabuaaniaalimi. Go puma nipu raapu pirape enalinuri nipuna abala yaaloma mapiraasa-pulu nipuna agale waru pagoma nipuna pora raitalimi lisa.

¹⁵ Go puma mo ensel nipumi page gorupa lagisa. Abalade nere go adaa ipa lepara pirade ena aade. Go ipa madaare nena to yogale rado-ae enalinu-para kiritape enalinu-para su rado rado piri enalinu-para adaa agale rado rado le enalinu-para ade. ¹⁶ Gore abala ade kalu kepa 10-pela ele page raa mename ade ele laapome paake ali pami ena madaa koe kone waru suma tyalo palipi. Go puma nipu waru lumare nipuna elenu mamina-nu page koyo ritipi. Go pumare nipuna yogale-para aaya midi maa noma nipu repena sulaa-para maa kirabalimi. ¹⁷ Gore Gote-me nimuna kone lo robaa-para nipuna kone mapiraasa. Go pisa-pulu nimumi kone komea suma nimuna surubape puriri raa mena ele kaleme. Go pa kamaa pula aainare Gote-na agalena re

ora pename epalia rabu go puri dia yaalia. ¹⁸ Gore mo ena nipu ora koe adaa adarepara piri enaali yaa-pulu nipu su kamaa pimi ali kalununa puri rabuaanaalia lisa.

18

Babilon adare pabo lisimi

¹ Neme go elenu abala adoma ensel meda so yaa-para piruma ipisa-daa adisua. Gore nipu adaa puri wisa pare nipuna epe paame go su madaa raalia rabu epe-rupa surubenalo pisa. ² Gore nipumi agale puri paloma go-rupa lisa: Adaa Babilon su adare pabo lina. Abiri go adare-para koe remonu-para koe koto pi remonu page pimi. Go puma go lisade adare-parare koe koto pi yaanu page nipu madaa ada wari aeme. ³ Gore abalade nipuna enaali raayo nipuna ipa wain kaloma nipu agale mana lakalisa. Go puri pale wain-ri nimu koe-rupa pirape kone mulalo no pirisimi. Gore go su kamaa pirisimi ali mudu king-numi page go ena nipu raapu koe paake nape kone suma pirisimi. Go puma go su kamaa bisnis kogono puma kana misimi alinumi page go enana pupitagi nape kone madaa kana rudu adaapu misimi lisa.

⁴ Go puma neme agale meda so yaa-para ipisa rabu go-rupa pagisua: Nimiri nana enalinu-le nimi go su giyoma pulupa. Nimi go-rupa palimi-daare nipu raapu koeyae napalimina. Go palimiri nipumi mealia koe kedaa namealimi. ⁵ Nipuna koe ele raayore ora adaapupe saoma pumare ora so yaa popa waraala aaya. Go pea-le Gote-me nipuna koe ele raayo madaa abala makuaa kiritea. ⁶ Gore nimimi go koe enana kone makuaaoma nimimi abulu kiritalepape. Gore nipumi abalade nipuna koe kogono pisa madaare nimimi koe rudume rana laapo abulepape. Gore nipumi abalade ipa puri pale kap-para maa gisa-le nimimi ora puri pale ipa nena nipuna dis-para salepape. ⁷ Gore nipumi abalade nipuna bi minasaoma epe au puma epe-rupa pirisa. Go pisa-le nimimi go kone kabulalo palimiri radaa waru manaalepape. Gore nipumi koe kone saliare ele go-rupa

katapape. Go pumare nimimi nipu re waru adoma abula. Gore nipuna lo robaa-para kone go-rupa muma lagialia: Niri go su yaa raayo surube mudu ena yaa-pulu go ali mudu pirape siaa mada piru aayo lea. Gore niri ena wasa napia loma koe kedaa page na-epalia-pulu neme re mada natao. ⁸ Go lea-pulu koe ele rado radore komea go yaapimi kama nipu madaa epalia. Go rabu yaina page muma kedaa adaalepe ruma piralia. Go puma reae adaae page pabalia. Go palia raburi repena sulaame Babilon adare raayo waru rabalia. Gore Mudu Ali Gote-me nipu raapu kose loma koe kedaa mea katea-pulu nipu ora puri paloma pa pia lisa.

⁹ Go rabu go su kamaa pirisimi ali mudu king-numiri go ena raapu ora koeyae puma yolape kone suma piralimi. Go pisimi-pulu go ali mudu king-numiri nipu maa kirae lodo adalimi rabu nimuna aako luma re lo piralimi. ¹⁰ Gore mo ali mudu king-numi nipuna radaa nape ele abala adomare nimumi paalame komalimi. Go puma nimu rekaoma go-rupa leme: Kodo-e, lomare kodo ora waru pia leme. Go Babilon adare nere puri waru pale adaa adare yaade. Gore naare le komea pereke tyalainare nena koe elenu abulamono leme.

¹¹⁻¹² Go puma su kamaa pimi kana yoto mi alinumi page go adare madaa re waru lomare nimuna pu robaa-para ora kolea rabu re waru leme. Gore nimuna kako-nupara moae-elenu meape enaali napimi-pulu kakore nakabalimi leme. Nimuna kana gol-para kana silva-para epe yoto meape kana-para epe kulubu-para go kana yoto adaapu abala misimi. Go page epe kaake pi mamina-para pobere mamina page ora koma pi epe laplap page kale mamina page go elenu abi nakabalimi. Go puma epe kaa pi repenanu page elepan menana imaame warili ele page epe yoto meape repename warili ele page abi nakabalimi. Go puma kana bras-para aene-para epe puri pale kana gonumi warili ele page nakabalimi. ¹³ Go puma go kako-nu page nakabalimi: Sinamon-para yabia-para kaa pi lodo kira-ae ele-para

repena maara ele-para repena emabo ele-para wain-para wabola-para bret warili palaawa-para wit-para mena gawa sipsip-nupara hos mena-para hos mename yole kaaranu-para kogono madaa adili alinu page abi nakabalimi. Go enaalinu page nakabeme pare nimuna kone wasupa mabebolaame. ¹⁴ Go pea-pulu kana yoto mi alinumi go enaalinu go-rupa madaa nateme: Go elere nena lo robaa-para adawe kone suma abala mula pisi pare go raayo ne giyoma dia yaalia leme. Go puma epe yoto meape ele raayo page nena epe au ele raayo page go raayo dialenalo pipulu ora dia yaalia.

¹⁵ Go puma kana yoto mi ali medalomamere go adare-para bisnis kogono abala puma kana adaapu misimi. Go alinuri nimumi go enana radaa pi ele adoma paalame komoma nipu ora mo-para puma piralimi. Gore nimu mo-para aoma re waru lo piruma go-rupa yaatea: ¹⁶ Kodo waru pia. Go abala nena le agaare ena epena pepena-rupa mapaaoma yoto misi rabu koeyae piside teme. Abalade nipumi epe kaake pi mamina-para epe mealimi pi mamina-para kale mamina rado rado yamisa. Go puma nipuna tona auri kana gol-me warili ele muma kana yoto waru wi kana aunu page ora epe kaake pi kulubumi page nipuna au waru lisa. ¹⁷ Go pisa pare naare le komea perekealaina go pepe raayo dia yoma pane pula leme. Go page mo ipa ipinu rili alinu page mo ipinu kaboma su rado-para pulalo palia enaalinu page go ipinu ru-nane kogono pi alinu page mo ipa solwara madaa kogono puma kana mi alinu page nimu raayo Babilon su adolalo rekaasimi. ¹⁸ Gore nimumi mo adare repena sulaame kirisa lodo adisimi rabu nimumi puri palo go-rupa lisimi. Go adare-re nipu komea ora puri palea-le meda go-rupa na-aaya lisimi. ¹⁹ Go loma nimuna aalunu madaa kege mea awo suma re lo nimuna lo robaa-para kedaa pina pirisimi. Go puma nimumi go-rupa lisimi: Kodo waru pia lisimi. Go adaa adare-para ora koe ele meda epaade lisimi. Go adare-parare ipa solwara madaa pamisade ipinu-na aaraanu nipu nipuna pora pamuma yoto muma

kamope-rupa pirisimi. Go pea pare naare le komea pereke tyalaina go adare raboma repo nasade lisimi.

²⁰ Nere yaa-para piri Gote-na ruru enaalinu-para aposel kogono alinu-para Gote-na agale lakale alinu-para nimi raayome mogo adare raboma repo nasala madaa raaname waru komalepape. Gore go enana adare nipumi abalade nimi-para koeyae pisa-pulu Gote-me adoma kose laaoma koe yotome abulisa.

²¹ Go agale abala dialenalomare puri pale ensel medame kana adaalepe meda minasaoma ipa solwara-para maa lopasa. Go kanana kedaare wit-na kili marabuaaoma pelaitabebe pinalo wi ele yaa-pulu keda waru pisa. Nipumi go-rupa pisa rabu nipumi talo: Go mea lopaato-rupare nimumi adaa adare Babilon page go-rupa mea rubawade lisa. Go puma ora dia yaalia-pulu enaalinumi wala mada na-adalimi. ²² Go pea-pulu go adare-para kalawana agale pagape rabialo rado radona agale page emaa-pe page biugel page lemede-rupa enaalinumi mada napagalimi. Go puma ele warili kone rado rado wimi alinu page wala ne go adare-para napitimi. Go puma wit marabuape elena e page wala meda napagalimi. ²³ Go puma lam kolo memena pare go adare-para wala meda mada narooalia. Go puma ena ali laapo page repaya au palipide raburi nipuna rome agale meda mada nalala palimi. Abalade nena kana yoto mi alinu pirisimide raburi gore go su raayona nimu mudu pirisimide. Go rabu abalade nena romo malumumi neme su kamaa piri enaali rado radonu makiraside lisa.

²⁴ Gore Gote-me nipuna ruruna yaapi page nipuna agale lakale alinuna yaapi page go adare-para koyasimi-pulu nipumi Babilon piri enaalinu-para koe keda rudu kaloma yaapi abulisa. Gore Gote-na lore alinumi lu makomasimi rabu koyasimi yaapi raayo wala abuleme.

19

Babilon adare lisa rabu pedo pisimi

¹ Go puma wala werepe neme puri pale agale meda pagisua. Go agalere so yaa-para piri enaali adaapumi Gote-na bi go-rupa minasaasimi: Naame Gote-na bi minasalimina. Naana Gote nipu komeame ade abuna kagaa pirape kone wasupa-para nipuna epe paana puri naa go aaya. Go puma nipu ora puri pale ali piru aaya. ² Gote nipuna kose lape agalere ora waru loma epe redepo le kone yaa-pulu yoto mea rumaalia. Go puma Gote-me pora pami enana koe keda rumaaoama kalisa. Go ename Gote-na kogono enaalinu lu makomasa-pulu nipuna go koe elena rudu kalisa.

³ Go puma yaa-para enaalinumi go-rupa yaalasimi: Aapa Gote nipuna bi mada minasalimina lisimi. Gore repena sulaame mo adaa adare kirisa rabu nipuna lodo so yaa-para koro adaalupu puaoma pisa. ⁴ Go agale lo kiritainalo mo kone makuaae ali mudu 24-para mo pa piri ele ipa maala-para nimu raayome rumu pege puma pirisimi. Go rabu nimu page ali kalunumi page Gote nipuna siaa king madaa pirina beten lo pirisimi. Go puma nimumi go-rupa lisimi: Ora ria yaade. Naame Gote-na bi minasalimina lisimi. ⁵ Go rabu Gote-na ali mudu piri king siaa-para agale meda go-rupa ipisa: Gote-na kogono enaalinu-para enaali raayome Gote paala komalimi-nupara enaali naralinu-para ali mudunu-para nimi raayome Gote-na bi minasaalepape lisa.

Sipsip sina ena rumaalalo pisa rabu eda adae kirisa

⁶ Go rabu adaa enaalinu kiritaba piruma agale meda go-rupa lo pirisimi-daa pagisua. Go lalaasimi agalere adaa ipana e nona pisa. Go agalere so yaa-para kululu tyade-rupa lisimi. Go agale lisimi rabu nimumi go-rupa lisimi: Gote-na bi minasalimina. Ali Mundu-ri naana puri pale Gote-le abi nipu ora ali mudu pirina lisimi. ⁷ Go pea-le naame epe kone waru suma raaname waru komamina. Nipu epe puri wia-le nipuna bi minasalimina. Gore

sipsip* mena sina ena mealalo yapi diri abala rudu lea-le nipuna enare epepe mamina yarera suma pia. ⁸ Gore Gote-me e laade-le go ename ora epe kaake pi mamina muma nipuna to mada maa maarasimi. Go epe mamina-re Gote-na ruru piruma enaalinumi epe kogono pisimide-pulu go mamina yamesimi.

⁹ Go puma ensel-me ni-para go-rupa lagisa: Go agale pepa madaa waru lu sape lisa. Sipsip mena sina ena rumaama eda yawae yapidi rabu Gote-me enaali medalomanu yaaloma eda nola ipulupa lea-le nimumi raaname komalimina. Go loma nipumi ni wala go-rupa lagisa: Go agalere Gote nipuna ora agale lagialo lisa. ¹⁰ Go rabu niri ensel-na age kibu-nane rumu pege puma neme nipu madaa beten toame pisua. Go pisua pare nipumi ni go-rupa lagisa: Neme ni-para go-rupa napape lisa. Niri nena kogono naaki pi. Go pea-le nena amenu raapu kogono pide. Gore enaali raayome Yesu pename mea waalisa-daa ora agale waru pageme enaalinu raapu kogono page pide. Go pea-le nana bi naminasaamina Gote-na bi komea minasaape lo lagisa.

Ali meda kaake pi hos menana koauna pirisa

¹¹ Gore neme yaa-para adisua rabu yaa-na pora gaape loboma hos mena kaake pi meda ipisa-daa adisua. Go hos madaa pirisa alina biri Kone Rulape-para Ora Agale Le Ali go-rupa leme. Go aliri nipuna kose lape kogono epe-rupa rumaama nipumi epe kone kama suma yada go-rupa pea. ¹² Nipuna le laapore repena sulaa-rupa roma nipuna kalu raguna adaapu adipisa. Go puma nipuna yogale madaare bi meda lu saabaasa. Go pisa pare nipu kamame go bina re makuaaya. ¹³ Go puma nipuna maarae adaalu mamina-re yaapimi radepesa. Gore nipuna biri Gote-na Ora Agalena Re teme. ¹⁴ Gore so yaa-para piri yada pape ali rado radonu nimuna kaake pi hos madaa piruma nimumi go ali raitamea pisimi.

Go puma nimuna to madaare ora epe laplap kaake pi maraoma ora lepo lepo pi ele maraasimi. ¹⁵ Gore mo alina agaa-parare eke waru-ae rai kudu pelaitabisa. Go rai kudumi su rado rado-para piri enaali raayo rabuaanaalia. Go palia raburi nipumi puri pale rimaapu ripinuma nipumi enaalinu raayo waru surubalia. Go puma nipumi wain kili igipili ele-para nipuna wain kilina ipa rabuaanaalia-rupare puri pale Gote-na rono page kone mea katea. ¹⁶ Gore nipuna adaalu maarae mamina page nipuna palaa madaa page bi go-rupa lu tyabaasa: Go aliri Mudu Ali raayona Mudu Ali page Mudu Ali raayome Mudu Ali yaade. Go-rupa lu sabaasa.

¹⁷ Go puma ensel meda naare le-para rekoma aaina adisua. Gore nipumi so yaa madaa pamuala aasaaya pare puri palo yaaloma go-rupa yalisa: Nimiri Gote-na eda yawe yaaloma nalimina epa kiritalepa. ¹⁸ Gore ali kalununa yogale midinu epa nalimina. Go yogalere soldia alinu-para nimuna surubape ali mudunu-para hos mena-para nimuna koauna pirape alinu-para ora enaali raayona yogale midinu epa nalimina. Go puma kogonome adili alinu page pa piruae alinu page enaali naralinu page ali mudunu page go raayome yogale midinu epa nalimina lisa.

¹⁹ Go rabu neme mo raa mename ade ele-para go su kamaa piri ali mudunu-para nimuna soldia alinu-para nimu raayo epa kiritabaina adisua. Gore nimumi go hos mena madaa pira palae ipisade ali raapu yada polalo pirisimi. Go puma nimumi nipuna yada pape alinu raapu yada pinalo pisimi. ²⁰ Go pisa pare nipumi raa mename ade ele-para makirae gote-na agale lakale alinu raayo karapo ada-para mapaitaasimi. Go makirae gote-na agale lakale alimiri mo raa-para piri elena le agaa madaa napi kogono adaapu pisa. Go puri pale kogonomere mo raa-para piri elena yope palaasa adisimi enaali raayo makiralisa. Go page nipumi repename warili piksa adoma

* **19:7:** Sipsip menasi ena rumaalalo pisa-airi Yesu Keriso-para lea. Keriso nipuna rumaape enare go su kamaa pimi enaalinu-para lisa. Keriso nipu su kama wala epaliare nipuna enaalinu epa rumaama epe su ada-para maa palia. Koro yalo yalo piruape su yaade.

beten lisimide enaali page makiralisa. Go rabu mo raa-para piri ele-para makirae agale lakale ali mo adaa kubu-para maa rubisa. Go-parare radaa pi repena sulaa-para bisululu rapaalae repena legaa waru rala aaya. ²¹ Go puma hos mena madaa piri alimi nipuna agaa-para opatabea rai kudumi raa mena ele-para makirae ali laapona soldia alinu lu makomasa. Go pisa rabu yaa adaapu biyaa ipuma go alinuna ro epa nabisa rabu nimuna robaa rubitabisa.

20

Satan maali 1,000 karapo palisa

¹ Go rabu ensel meda so yaa-para giy-oma ki aditalo epa kilipisa-daa neme adisua. Gore no-para saoma puaede naaku maa ipuma nipumi kedaa pi kope sen page ripinaasa. ² Nipu ora abalade pirisa rabu page ora irulu ripinaa palae wisa. Go kerore nipu abalade piri dali-ki adaare Satan yaa-pulu ensel-me nipu kope sen-me adiala nipu maali 1,000-rupa karapo ada mapaitaasa. ³ Gore ensel nipu no naaku-para maa lopaoma pora waru poasa. Go puma naaku madaare ele maa lopae raburi dede laari pulade-rupapara garulanaasa. Go pisa-pulu Satan-me su raayona piri enaalinu wala mada namakiralia. Gore nipu maali 1,000 abala dia naloma werepe nipu enaalinu wala makirainalo epena tea. Gore nipu rudupu yapi di-na kepe palia rabu pora pamualia.

⁴ Go rabu neme ali kalununa pirape siaanu adisua. Go page go siaa madaa pimi alinu adisua. Gore Gote-me nimu kale kogonore nimumi kose lape agale pagoma enaalinuna yoto maa rumaainalo puri kalisa. Go puma enaalinu Yesumi mea waalisade ora agale-para Gote-na agale ria page lakalisimi-pulu lore alinumi go-rupa napipape loma nimuna maa kepelisimi. Go puma enaali wasupanu medaloma page adisua. Go wasupanumi raa-para piri ele-para nipuna repe-name warili piksa madaa beten nalisimi. Go puma go raa-para piri elena yopere nimuna eno madaa page kinu madaa page napisimi. Go pea-le nimu rekoma Keriso

raapu maali 1,000 ali mudu piruma subalimi. ⁵ Go pisa pare kome enaali medalomare go rabu abi naare raalimi pare maali 1,000 abala dia naloma nimu page rekalmi. Go rabu Gote-me kome enaali marekaape yapi di epalia. ⁶ Gore enaali abala ririna rekalmidere Gote-na epe kone mi enaali yaa-pulu raaname waru komalmi. Wala rana laapo komape purimiri enaalinu mada narabuainalia. Gore ora dia go enaalinuri Gote-para Keriso laapona lodo kirae enaalinu puma piralimi. Go puma nimu Keriso raapu ali mudu-rupa maali 1,000 ru-para piralimi.

Satan-na puri-para nipu page pabo timi

⁷ Werepe maali 1,000 dia yaalia raburi Satan nipu kamaa-nane epenalo karapo ada pora gaape loba palia. ⁸ Go raburi nipu kamaa-nane ipumare go naare ipula pabala re lapone piri enaalinu raayo makirilalo epalia. Go piri enaalinuri nimu Gote-na ruru-para Megok-na ruru laapo piru aame. Go puma nimu yada pinalo Satan-me mea makiritalia. Gore nipuna meape enaalinuri solwara murupa epa kiritalimi. ⁹ Go enaalinuri nimu su rado rado raayo palimiri Gote-na ruru enaalina adare wari piri-para puma kuta palimi. Go adare-para pimi enare Gote-me ranaame waru komalia. Go pea-le repena sulaa so yaa-para ipumare go soldia enaali raayo rabalia. ¹⁰ Go rabu Satan-me abalade nimu makirasae enaaliri Gote-me pora gaape pora poainaloma naakupe-para mea lopalia. Go-parare adaa repena sulaa-para bisululu rala-para suma aalimi. Go naaku-parare raa mena page makirae agale lakale ali nipu laapore abala mea lopalia. Go puma nimu pirumare ribaa page naare paame page e lala piruma radaa kama no piralimi.

Lo kiritape kose adaa rekalia

¹¹ Go rabu neme adaa ali mudu pirape siaa king adisua. Go siaa-re ora kakepu rube madaa piri ali page adisua. Gore nipumi puri paloma agale lisa rabu su yaa laapo pereke yoma pogola pisipi. ¹² Go puma neme abala kome enaali raayo adisua. Go puma mo enaali naralinu-para

mudunu-para ali mudu pirape siaa wianane rekaasimi. Go puma mo siaa madaa piri alimi buk lobenalo maa kalisimi. Go puma ora epe-rupa kagaa piramala pope buk page mea lobesa. Go pumare nipumi buk-nupara nimuna pisimide kogono adoma rumaasa. Go rabu mo abala kome enaali raayo kose naloma yoto rumaasa. ¹³ Go rabu abalade ipa solwara-para komisimide enaalinu page marekaalia rabu rekoma epalimi. Go puma koe komape naakumi nipuna makomaape enaalinu page epenatea. Go puma kose pagape alimi nimu raayona kose pagalia. Go puma abalade nimuni pisimide kogono makuaaoma nimuna kogono madaa rumaawa katea. ¹⁴ Go puma adaa naaku-para repena sulaa adaalepe raalaaya-parare komape kone-para kome enaalinu page maa lopasa. Go adaa magomawe naaku repena sulaa rala aaya-parare wala rana laapo pa komapere go-para palimi. ¹⁵ Go pumare kose pagape alimi enaali raayona binu epe buk madaa nasalia-daare nipumi go enaalinu naaku repena sulaa rea-para maa lopalia.

21

Kagaa su yaa laapo opalia

¹ Go rabu neme kagaa yaa-para kagaa su laapo adisua. Go raburi abalana su-para yaa laapo raita dia yoma ipa solwara page dia yaalia rabu wala meda nasalia. ² Go puma neme kagaa opaliade epe Jerusalem su-para siti adisua. Go adisua rabu kagaa adare-re Gote-na su giyoma su kamaa ipisa. Gore Jerusalem su-para siti nipumi au ora epe meda puma saasa. Go auri nogonumi ali polalo raana waru komoma au epe-rupa peme-rupa mada puma Jerusalem kagaa go ipisa. ³ Go rabu agale meda mo ali mudu pirape siaa king wisa-para puri paloma go-rupa lisa: Pagalepa. Abiri Gote-na kagaa adare-re nipuna enaalinu raapu aaya. Go peale nipu nimuna rikirana salia rabu nimi nipuna ruru enaali piralimi. Gore Gote nipu nimu raapu piralia-pulu ora nimuna Gote komea raapu piralimi. ⁴ Go rabu nipumi nimuna lo pimi re ipa raayore

dia yaalia. Go puma enaalinu nimu wala nakomoma lo robaa-para kedaa page wala namealimi. Go pumare nimuni re page wala mada nateme. Go puma nimuni radaa page wala nanalimi. Go puma abalana su yaa laapore ora dia yaalia lisa.

⁵ Go rabu ali muduna siaa king madaa piri alimi go-rupa lisa: Neme ele raayo kagaa warialua lisa. Go puma nipumi ni wala lagisa: Neme go agalere pepa madaa tyape. Go agalere ora agale ria enaali raayome go agale madaa kone rulalimina lisa. ⁶ Go loma nipumi ni wala go-rupa lagisa: Go ele raayore dia yaade. Niri ora abala ririna page piramala pisuade abi page pa pitua wala werepe page pira-ma palua. Niri ora ele raayona re pi. Go peale enaali raayome ipa nalame komalimidaare neme mo ipa epe ade abuna kagaa pirape ipa yokea-para maa mapiraalua. ⁷ Gore enaali raayome yada pu kiraloma koe ele giyalimi rabu neme epe kone katoa. Go puma ni nimuna Gote pitua rabu nimu nina si wane-rupa piralimi.

⁸ Go pea pare paalame komoma pogolasaemedede enaalinu-para kawae madina enaalinu-para koe pugu pi kone suma piri enaalinu-para enaali lu makomaemedede enaalinu-para pora pami enanu-para romo malu saapiri enaalinu-para remo aapa minasaaeme enaalinu-para makirae agale le enaalinu-para go raayo nimu no magomawe repena sulaa-para bisululu rapaalae su naaku-para mea lopalimi. Go naakuri rana laapopa komape su yaa-pulu radaa no piralimi lisa.

Kagaa Jerusalem su adisua

⁹ Go puma ensel ki medana luma medane laapo pirina meda ni piri-para ipisa. Go ensel nipu dis ki medana luma medane laapo saapiri ensel ipisa. Nimuna dis-nuri werepe epape koe ele pabo wisa. Go ensel-me ni go-rupa lagisa: Ipu. Neme sipsip sina were ne maa waatoa. Abi nipumi pena go mearipa. ¹⁰ Go rabu Holi Spirit ni madaa puri paloma epa pirisa rabu ni ora rudu so-para lamua pisa. Go raburi nipumi ni go epe adare kagaa Jerusalem su-para siti mea waalisa. Go siti-ri Gote so yaa-para giyoma

su kamaa ipisa. ¹¹ Go puma su kamaa ipisa rabu Gote-na epe paana purimiri go adare-para roasa. Paa nipu lepo lepo aatade ru pare ora epe kana jasperoasa. Go kana jaspero madaare kana yoto waru muma nipuna auri ora pename wasa madaa ademade-rupa pisa. ¹² Go adarena pisimi papere ora adaalupe puma adare maaoma kutapu wisa. Go papena pora gaape 12-pela lobo wisimi-pare ensel 12-pelame pora gaapenu surubisimi. Go pora gaape komea komea madaare Israel enaalinu nimuna ruru 12-na bi rado rado lu sabaasa. ¹³ Go puma naare ipulanane pora gaape repo lobesimi. Naare pabala-nane pora gaape repo puma lobesare meda-nane repo meda-nane page repo puma lobesa pare makiritaaoma 12-pela warisa. ¹⁴ Go adarena papere nipuna irima yaruape elere kana 12-pela yarusimi. Mo kana 12-pela madaare sipsip mena sina 12-pela disaipel-na bi luma saabaasimi.

¹⁵ Go ensel ni raapu agale lisipa rabu nipu go adarena naba mulalo kana golme warili eleme meda saapirisa. Gore nipumi adarena pora gaapenu page pape page robo mulalo puma go ele saapirisa. ¹⁶ Go adarena robore ora perali laapo page maluae laapo page gore ora eperupa komea nona pisa. Gore rudu rabulaoma page adaalu ke-nane page raita komea-ae pisa. Gore ensel-me ada mada mulalora nipumi kawi paala muma ada mada misa. Nipuna kuni laapore adaalu go-rupa 1,500 mail misa. Go puma mo adana malua ke-nane laapo robo suma wisa raburi ora komea-rupa aasa. ¹⁷ Go puma ensel-me pape pisa. Go puma pape rekae-rupana madaa misa raburi 144 mita pisa. Go ada robo wisa kawi palaare alinumi ada robo salemede-rupa ensel-me page komea go eleme robo wisa.

¹⁸ Go adare pape warisa kanare jaspero me warisimi. Go puma mo adare-re kana golme warisimi. Go pisa pare go adare-re wasa palae madaa lepo lepo yaatae aasa. ¹⁹ Go puma mo adarena pape yamanu kebe li kanare Gote-me kana yoto ora adaalepe kana rado radonu muma mo adare-na saasa. Gore ora abala ririna epe

au pe kanare kana jaspero aasa. Go kana madaare kana sapaia aasa. Go puma kana repore yaako pi-le go kanana biri aget leme. Go kana madaare pa kana kagaa rekele kana emeral leme. ²⁰ Go puma kana supuri kalelo yaako kana laapo aaepe pare sadonikis leme. Gore pa kana kale medare konilian aasa. Go puma pape pi kanare abu pi krisolait aasa. Go puma laapo pa kanare kagaa rekele kana beril aasa. Go puma repena komea kanare abu pi kana topas aasa. Go puma ki laapo pegepupa kanare krispores aasa. Go puma ake egali kanare haiasin aasa. Go puma 12-pa kanare ora kale ametis aasa. Go kana raayore nimumi wariaoma surubisimi. ²¹ Go papena pora gaape 12-pela madaare adaa kana yoto meape epe kana sekere muma warisimi. Go pea pare ora epe adaa sekere komeamere pora gaape komea warisimi. Go adare-na pamuape porare ora epe kana golme warisimi-pulu epe-rupa lepo lepo yaaoma kuma pi aasa.

²² Go puma neme go adare-para epe maa lotu ada meda-ae na-adisua. Dia, puri pale Mudu Ali Gote-me page sipsip Si page nipu laapo go adare-para pirualipi. ²³ Go adare-parare naare kasua laapo naraaya pare Gote nipuna epe paana purimi ma-aulaoma roaaya lisa. Go page sipsip mena Simiri go adare-na lam-me pea-rupa roalia. ²⁴ Go pea-pulu su kamaa piri enaali raayore go adare-na paa madaa pirualimi. Go puma go su kamaa piri ali kalunumi nimuna kana yoto meape elenuri go adare-para maa epalimi. ²⁵ Go puma naare paare mo adare-para ade abuna paa palia rabu pora gaapenu paa lobapasalia. Dia yapare go adarena paame su raayo rabualia. ²⁶ Go raburi su raayona au pape ele raayo page kana yoto meape elenu page no adare runane mada maa epalimi. ²⁷ Go palimi pare koe koto pi elenu-para koe ele puma yala mapolaateme enaalinu-para makirae agale le enaalinu-para go raayore adare runane mada na-epa kodobalimi. Gore ora mada dia yapare mo sipsip Simi enaali medalomana biri ade abuna epe-rupa pirape buk madaa abala lu wisa-pulu go

enaalinu komeare go adare-para mada puma kodobalimi.

22

Ipa-para repena laapo adisa

¹ Go puma mo ensel-me ora epe pupulae ipa meda waalisa. Go ipare wasupa-rupa lepo lepo palai adisua. Go ipare Gote-para sipsip Si laapona Siaa King rolo-para yokoma ipuma lisanare enaalinu kagaa mapiraape ipa yade lo lagisa. ² Go ipa nipuri mo adarena adaa pora rikirana yokoma ipisa. Go ipa mone pane one pale laapore enaalinu ade abuna kagaa pirape repena page aasa. Go repenana kiliri elala pea rabu kili 12-pela rado elala. Go puma suba 12-pela madaare go-rupa kili elala pisa. Go repena nipuna yore su raayo-para piri enaali raba meape-rupa elea. ³ Go puma ele raayo Gote-me ralu rubalia rabu koe elenu meda go adare-para wala nasalia.

Gore Gote-para Sipsip Mena Si laapona ali mudu pirape siaa king-ri go ada repara salia. Go puma Gote nipuna kogono enaalinumi nipuna bi minasaoma beten lalaalimi. ⁴ Go puma naame nipuna le agaa adoma nipuna biri naana eno madaa lu sabaalia. ⁵ Go puma ribaame go su wala nasurubalia. Go puma Adaa Gote nimuna naarena paa madaa kone nasalimi. Go pumare nimu ade abuna enaali mudunu piralimi.

Yesu wala epalia

⁶ Go rabu ensel-me ni go-rupa lagisa: Go agalere ora agale yaa-pulu enaali raayome go agale madaa kone rulalimina. Gore Mudu Ali Gote-me nipuna agale lakale alinuri nipuna Holi Spirit kalea. Go pea-le nipumi ni nipuna ensel-me nipuna kogono enaalinu-para wagepu werepe epaliade ele raayo go-rupa lo makuaanyalo maa rapasa. ⁷ Yesumi talo: Pagalepape. Niri nimi piri-para wagepu epalua. Gore enaali raayome Gote-na agale go buk madaa wia waru pago piralimiri nimu raaname waru komena lisa.

⁸ Go agale ele raayore ni Jon-me pagoma ora ria adisua. Gore neme go agale ele raayo abala pagoma adoba kiritasua rabu

mo ensel-me ni go ele raayo maa waalisa-pulu neme nipu rumu pege puma beten talo pirisua. ⁹ Go pisua pare nipumi ni-para go-rupa lagisa: Go-rupa napeape. Niri ne-para nena Gote-na agale lakale amenu page nimina kogono komea pi ali yaade. Niri go buk-para wi agale pageme enaali raayona adami ali pi. Go pea-le neme Gote komea madaare beten loma nipuna bi minasaape lisa. ¹⁰ Go puma nipumi ni go-rupa lagisa: Go Gote-na epalia remaare go buk madaa wia-le neme napagaa sape. Dia-le go ele raayona epaliade yapi di-ri abala rudu yaade lisa. ¹¹ Go pea-le koe ele peme enaalinu nimuna koe ele ora pa palepape. Go page enaali medaloma koto pi kone nimiru gore ora koe koto pi kone pa pina. Gore enaali medalomame epe kogono palimiri gore ora epe kogono paina. Go page enaali medaloma ora epe redepo le-rupa piralimi gore nimu go rupa pa piraina lisa.

¹² Gore Yesumi pagalepape lisa. Neme wagepu ipuma nimi giape rudu maa epalua lisa. Go puma enaali raayome kogono pisimi-rupa adomare go madaa neme nimuna yoto rumaalua lisa. ¹³ Ni komea-mare ora abalade page pirusuade wala werepe page piramala palua lisa. Go puma niri ora abala ririna pirusuade wala werepe page pa pitua. Gore ni ele raayona re yaa-pulu ele raayo neme pu kiritalu.

¹⁴ Gore enaali raayo nimuna adaalu mamina-nu waru radepe sumare nimu raaname komo piralimi. Go pumare nimu ade abuna pirape repenana kili mada maa nalimi. Go puma nimu mo kagaa adarena pora gaape-para mada puma kodobalimi. ¹⁵ Go pea pare adarena pape raranere koe kone suma enaalinu raa yana-rupa pirualimi. Go page romo malu saapiri enaalinu-para pora pami ena-para ena yole enaalinu-para enaali lu makomaa-ae enaalinu-para koe remona aapa saapimi enaalinu-para makirae agale le enaalinu-para go raayo adare mopare piralimi. Mo makirae agale le enaalinuri nimu Gote-na adare kagaa mopare piralimi. ¹⁶ Ni Yesuri neme nana ensel nimina lotu adapa maa rapaoma go agale naa ruru

enaali puma lakalisua. Ni komeare Devit-na ruru agepa madisa. Gore niri yapi malalaalo aayade kuba kedo kai-rupa pitua lisa.

¹⁷ Gore Holi Spirit-para mo sipsip mena si laapome talo: Nere nipu lisipi. Go pea-le enaali raayome go agale pagalimiri nimu page epalimi. Go enaali raayome ipa nalame komalimiri epe ipa nola baina lamina. Go puma enaali raayome go ade abuna kagaa pirape ipa nolalo palimiri go ipa epa nalepape.

¹⁸ Go buk madaare Gote-me werepe maa epaliade alinuna remaa yaa-pulu ni Jon-me go agale pageme enaalinu-para puri pale agale madaa go-rupa lagialo: Gore ali medame go buk-na agale raapu pa agale meda makibuma paliare Gote-me nipu kedaa waru katea. Go palia rabu Gote-me go buk-para lisuade koe ele ki medana luma medane laapore go ali katoa. ¹⁹ Go puma ali medame go Gote-na agale meda go buk-para maa rubaliare Gote-me go ali ele rumaaliade pare nipuna ele maa rubalia. Go mea rubaliade elere nipuna ade abuna mapiraape repena kili-para nipu go epe adare-para kodobaliade pora page namealia. Go rumaape elere go buk madaa luma ade abuna laguaayode.

²⁰ Gore Yesumiri go agale raayo madaa nipuna ora agale lea-le loma kone mapi-raalimiri go-rupa lalo: Go agalere ora yaade. Go pea-pulu ni page wagepu epalua lisa.

Gore Mudu Ali Yesu ne wagepu nipu.

²¹ Gore Mudu Ali Yesuna epe raba meape kuma pi konere nimi raayo radaa wina. Go yaade. Jon.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matyu 1.1-2.12
2	Matyu 2.13-3.6
3	Matyu 3.7-4.11
4	Matyu 4.12-25
5	Matyu 5.1-26
6	Matyu 5.27-48
7	Matyu 6.1-24
8	Matyu 6.25-7.14
9	Matyu 7.15-29
10	Matyu 8.1-17
11	Matyu 8.18-34
12	Matyu 9.1-17
13	Matyu 9.18-38
14	Matyu 10.1-23
15	Matyu 10.24-11.6
16	Matyu 11.7-30
17	Matyu 12.1-21
18	Matyu 12.22-45
19	Matyu 12.46-13.23
20	Matyu 13.24-46
21	Matyu 13.47-14.12
22	Matyu 14.13-36
23	Matyu 15.1-28
24	Matyu 15.29-16.12
25	Matyu 16.13-17.9
26	Matyu 17.10-27
27	Matyu 18.1-22
28	Matyu 18.23-19.12
29	Matyu 19.13-30
30	Matyu 20.1-28
31	Matyu 20.29-21.22

date	Scripture
1	Matyu 21.23-46
2	Matyu 22.1-33
3	Matyu 22.34-23.12
4	Matyu 23.13-39
5	Matyu 24.1-28
6	Matyu 24.29-51
7	Matyu 25.1-30
8	Matyu 25.31-26.13
9	Matyu 26.14-46
10	Matyu 26.47-68
11	Matyu 26.69-27.14
12	Matyu 27.15-31
13	Matyu 27.32-66
14	Matyu 28.1-20
15	Mak 1.1-28
16	Mak 1.29-2.12
17	Mak 2.13-3.6
18	Mak 3.7-30
19	Mak 3.31-4.25
20	Mak 4.26-5.20
21	Mak 5.21-43
22	Mak 6.1-29
23	Mak 6.30-56
24	Mak 7.1-23
25	Mak 7.24-8.10
26	Mak 8.11-9.1
27	Mak 9.2-29
28	Mak 9.30-10.12

February

March

date	Scripture
1	Mak 10.13-31
2	Mak 10.32-52
3	Mak 11.1-26
4	Mak 11.27-12.17
5	Mak 12.18-37
6	Mak 12.38-13.13
7	Mak 13.14-37
8	Mak 14.1-21
9	Mak 14.22-52
10	Mak 14.53-72
11	Mak 15.1-47
12	Mak 16.1-20
13	Luk 1.1-25
14	Luk 1.26-56
15	Luk 1.57-80
16	Luk 2.1-35
17	Luk 2.36-52
18	Luk 3.1-22
19	Luk 3.23-38
20	Luk 4.1-30
21	Luk 4.31-5.11
22	Luk 5.12-28
23	Luk 5.29-6.11
24	Luk 6.12-38
25	Luk 6.39-7.10
26	Luk 7.11-35
27	Luk 7.36-8.3
28	Luk 8.4-21
29	Luk 8.22-39
30	Luk 8.40-9.6
31	Luk 9.7-27

date	Scripture
1	Luk 9.28-50
2	Luk 9.51-10.12
3	Luk 10.13-37
4	Luk 10.38-11.13
5	Luk 11.14-36
6	Luk 11.37-12.7
7	Luk 12.8-34
8	Luk 12.35-59
9	Luk 13.1-21
10	Luk 13.22-14.6
11	Luk 14.7-35
12	Luk 15.1-32
13	Luk 16.1-18
14	Luk 16.19-17.10
15	Luk 17.11-37
16	Luk 18.1-17
17	Luk 18.18-43
18	Luk 19.1-27
19	Luk 19.28-48
20	Luk 20.1-26
21	Luk 20.27-47
22	Luk 21.1-28
23	Luk 21.29-22.13
24	Luk 22.14-34
25	Luk 22.35-53
26	Luk 22.54-23.12
27	Luk 23.13-43
28	Luk 23.44-24.12
29	Luk 24.13-53
30	Jon 1.1-28

date	Scripture
1	Jon 1.29-51
2	Jon 2.1-25
3	Jon 3.1-21
4	Jon 3.22-4.3
5	Jon 4.4-42
6	Jon 4.43-54
7	Jon 5.1-23
8	Jon 5.24-47
9	Jon 6.1-21
10	Jon 6.22-40
11	Jon 6.41-71
12	Jon 7.1-29
13	Jon 7.30-52
14	Jon 7.53-8.20
15	Jon 8.21-30
16	Jon 8.31-59
17	Jon 9.1-41
18	Jon 10.1-21
19	Jon 10.22-42
20	Jon 11.1-53
21	Jon 11.54-12.19
22	Jon 12.20-50
23	Jon 13.1-30
24	Jon 13.31-14.14
25	Jon 14.15-31
26	Jon 15.1-27
27	Jon 16.1-33
28	Jon 17.1-26
29	Jon 18.1-24
30	Jon 18.25-19.22
31	Jon 19.23-42

date	Scripture
1	Jon 20.1-31
2	Jon 21.1-25
3	Kogono 1.1-26
4	Kogono 2.1-47
5	Kogono 3.1-26
6	Kogono 4.1-37
7	Kogono 5.1-42
8	Kogono 6.1-15
9	Kogono 7.1-29
10	Kogono 7.30-50
11	Kogono 7.51-8.13
12	Kogono 8.14-40
13	Kogono 9.1-25
14	Kogono 9.26-43
15	Kogono 10.1-33
16	Kogono 10.34-48
17	Kogono 11.1-30
18	Kogono 12.1-23
19	Kogono 12.24-13.12
20	Kogono 13.13-41
21	Kogono 13.42-14.7
22	Kogono 14.8-28
23	Kogono 15.1-35
24	Kogono 15.36-16.15
25	Kogono 16.16-40
26	Kogono 17.1-34
27	Kogono 18.1-21
28	Kogono 18.22-19.12
29	Kogono 19.13-41
30	Kogono 20.1-38

date	Scripture
1	Kogono 21.1-16
2	Kogono 21.17-36
3	Kogono 21.37-22.16
4	Kogono 22.17-23.10
5	Kogono 23.11-35
6	Kogono 24.1-27
7	Kogono 25.1-27
8	Kogono 26.1-32
9	Kogono 27.1-20
10	Kogono 27.21-44
11	Kogono 28.1-31
12	Rom 1.1-17
13	Rom 1.18-32
14	Rom 2.1-24
15	Rom 2.25-3.8
16	Rom 3.9-31
17	Rom 4.1-12
18	Rom 4.13-5.5
19	Rom 5.6-21
20	Rom 6.1-23
21	Rom 7.1-14
22	Rom 7.15-8.6
23	Rom 8.7-21
24	Rom 8.22-39
25	Rom 9.1-21
26	Rom 9.22-10.13
27	Rom 10.14-11.12
28	Rom 11.13-36
29	Rom 12.1-21
30	Rom 13.1-14
31	Rom 14.1-23

date	Scripture
1	Rom 15.1-21
2	Rom 15.22-16.7
3	Rom 16.8-27
4	1 Korin 1.1-17
5	1 Korin 1.18-2.5
6	1 Korin 2.6-3.4
7	1 Korin 3.5-23
8	1 Korin 4.1-21
9	1 Korin 5.1-13
10	1 Korin 6.1-20
11	1 Korin 7.1-24
12	1 Korin 7.25-40
13	1 Korin 8.1-13
14	1 Korin 9.1-18
15	1 Korin 9.19-10.13
16	1 Korin 10.14-11.1
17	1 Korin 11.2-16
18	1 Korin 11.17-34
19	1 Korin 12.1-26
20	1 Korin 12.27-13.13
21	1 Korin 14.1-17
22	1 Korin 14.18-40
23	1 Korin 15.1-28
24	1 Korin 15.29-58
25	1 Korin 16.1-24
26	2 Korin 1.1-11
27	2 Korin 1.12-2.11
28	2 Korin 2.12-17
29	2 Korin 3.1-18
30	2 Korin 4.1-12
31	2 Korin 4.13-5.10

date	Scripture
1	2 Korin 5.11-21
2	2 Korin 6.1-13
3	2 Korin 6.14-7.7
4	2 Korin 7.8-16
5	2 Korin 8.1-15
6	2 Korin 8.16-24
7	2 Korin 9.1-15
8	2 Korin 10.1-18
9	2 Korin 11.1-15
10	2 Korin 11.16-33
11	2 Korin 12.1-10
12	2 Korin 12.11-21
13	2 Korin 13.1-14
14	Galesia 1.1-24
15	Galesia 2.1-16
16	Galesia 2.17-3.9
17	Galesia 3.10-22
18	Galesia 3.23-4.20
19	Galesia 4.21-5.12
20	Galesia 5.13-26
21	Galesia 6.1-18
22	Efesus 1.1-23
23	Efesus 2.1-22
24	Efesus 3.1-21
25	Efesus 4.1-16
26	Efesus 4.17-5.2
27	Efesus 5.3-33
28	Efesus 6.1-24
29	Filipai 1.1-26
30	Filipai 1.27-2.18

date	Scripture
1	Filipai 2.19-3.6
2	Filipai 3.7-4.1
3	Filipai 4.2-23
4	Kolosi 1.1-20
5	Kolosi 1.21-2.7
6	Kolosi 2.8-23
7	Kolosi 3.1-17
8	Kolosi 3.18-4.18
9	1 Tesalonaika 1.1-2.9
10	1 Tesalonaika 2.10-3.13
11	1 Tesalonaika 4.1-5.3
12	1 Tesalonaika 5.4-28
13	2 Tesalonaika 1.1-12
14	2 Tesalonaika 2.1-17
15	2 Tesalonaika 3.1-18
16	1 Timoti 1.1-20
17	1 Timoti 2.1-15
18	1 Timoti 3.1-16
19	1 Timoti 4.1-16
20	1 Timoti 5.1-25
21	1 Timoti 6.1-21
22	2 Timoti 1.1-18
23	2 Timoti 2.1-21
24	2 Timoti 2.22-3.17
25	2 Timoti 4.1-22
26	Taitus 1.1-16
27	Taitus 2.1-14
28	Taitus 2.15-3.15
29	Filemon 1.1-25
30	Hibru 1.1-14
31	Hibru 2.1-18

date	Scripture
1	Hibru 3.1-19
2	Hibru 4.1-13
3	Hibru 4.14-5.14
4	Hibru 6.1-20
5	Hibru 7.1-19
6	Hibru 7.20-28
7	Hibru 8.1-13
8	Hibru 9.1-10
9	Hibru 9.11-28
10	Hibru 10.1-18
11	Hibru 10.19-39
12	Hibru 11.1-16
13	Hibru 11.17-31
14	Hibru 11.32-12.13
15	Hibru 12.14-29
16	Hibru 13.1-25
17	Jems 1.1-18
18	Jems 1.19-2.17
19	Jems 2.18-3.18
20	Jems 4.1-17
21	Jems 5.1-20
22	1 Pita 1.1-12
23	1 Pita 1.13-2.10
24	1 Pita 2.11-3.7
25	1 Pita 3.8-4.6
26	1 Pita 4.7-5.14
27	2 Pita 1.1-21
28	2 Pita 2.1-22
29	2 Pita 3.1-18
30	1 Jon 1.1-10

date	Scripture
1	1 Jon 2.1-17
2	1 Jon 2.18-3.2
3	1 Jon 3.3-24
4	1 Jon 4.1-21
5	1 Jon 5.1-21
6	2 Jon 1.1-13
7	3 Jon 1.1-14
8	Jud 1.1-25
9	Pagaa 1.1-20
10	Pagaa 2.1-17
11	Pagaa 2.18-3.6
12	Pagaa 3.7-22
13	Pagaa 4.1-11
14	Pagaa 5.1-14
15	Pagaa 6.1-17
16	Pagaa 7.1-17
17	Pagaa 8.1-13
18	Pagaa 9.1-21
19	Pagaa 10.1-11
20	Pagaa 11.1-19
21	Pagaa 12.1-18
22	Pagaa 13.1-18
23	Pagaa 14.1-20
24	Pagaa 15.1-8
25	Pagaa 16.1-21
26	Pagaa 17.1-18
27	Pagaa 18.1-24
28	Pagaa 19.1-21
29	Pagaa 20.1-15
30	Pagaa 21.1-27
31	Pagaa 22.1-21

December